

„KARPATY”

SPRZEDAŻ PRODUKTÓW NAFTOWYCH

Sp. z o. o.

POLECAJĄ:

OLEJE,
SMARY,
BENZYNĘ,
NAFTĘ

i wszelkie inne produkty naftowe,
mające zastosowanie w wojskowości.

MASZYNY DO PISANIA

F. K.

ROWERY „ŁUCZNIK” I KARABINKI SPORTOWE

WYRABIAJĄ PAŃSTWOWE WYTWÓRNIE UZBROJE

BIURO SPRZEDAŻY

Warszawa, ul. Ossolińskich
tel. 255-25 i 281-40.

Adres Telegr. „EFKA” WARSZAWA

CEGIELNIE.

B-cia B. i A. Haeusler
P. Schulz

Str.

93
76**CHEMICZNE ZAKŁADY.**

„Elit“

E. Barcikowski

Dr. Roman May

„Zagóźdzon“

88
98
34
44

„HOLA“, płyn do odświeżania mebli oraz
„MORUS“, pasta do obuwia i „HOLA Barwiąca
płyn do zabarwiania i konserw. podłóg
JULJUSZ BAYER, Łódź, ul. Kilińskiego 136.

„Bzin“

100

Sp. Akc. Zakładów Chemicznych w Częstochowie
Biuro w Warszawie, Piękna 39, tel. 850-41.
Chemikalja dla garbarni, farbiarni i hut szklanych.
Kwas borny, Boraks, Eter siarczany.

Towarzystwo Zakładów Chemicznych „STREM“

Sp. Akc. Warszawa, Mazowiecka 7.
Gliceryna i kleje.

„Kantorja“

Belg. Sp. Akc.

„Elektryczność“

A. Monowicz

68
19
68
101**FABRYKA FARB CHEMICZNYCH „RE DEN“**

Spółka z ogr. odp. Będzin

L. Strzegowski

B-cia Inwald i A. Sercarz

„Zawodzie“

Z. Mamlok

„Radocha“

„Boruta“

83
82
102
13
12
57

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. Dł nr

304 40M
...../201/.....

„OSKAR SZPIGIEL i SYN**Przetwory Chemiczne**

Sosnowiec, ul. Piłsudskiego 1. — Tel. Nr. 8-81.
 Dostawy dla Przemysłu, Handlu i Laboratorjów
 Poleca specjalnie: **Kwasy:** azotowy, siarkowy
 i solny — techn. i chem. cz. Amonjak, chlorek
 cynku, kwas do akumulatorów, siarczan miedzi,
 tlenki ołowiu, etc., etc."

CHŁODNICE SAMOL.-SAMOCH.

„Bielany” S. A.

21

CHOLEWEK FABRYKA.

Stefan Wyszyński

96

CHUSTEK FABRYKA.

„Kresówka”

94

CEMENT.

Zw. Pol. Fabr. Portland-Cementu

53

CERAMIKA.

„Józefów”

81

CUKROWNIE.**Cukrownia MAŁA WIEŚ Sp. Akc.**

Administracja: Warszawa, Trębacka 4.

Cukrownia we Wrześni

76

Propaganda Cukru

71

„Zagłoba” i „Opole Lubelskie”

92

CUKIERKÓW FABRYKI.

„Kanold”

99

Herman Thomas

40

Fabr. Cukrów i Czekolady „P A T R I A”
 wł. Malczer, Szwarc i Włodawski
 Łódź, Żeromskiego 50. Telefon 185-63.

CUKIERNICZE WYROBY.

„Glokona”

45

CUKIERNIE, KAWIARNIE I RESTAURACJE.

Worsztynowicz	Str. 47
„Esplanada”	58
St. Kowalczyk	94
Piotr Dębski	92
K. Kownacki	101
Szałański	82

CYNK.

Blacha cynkowa	2
----------------	---

CZAPKI WOJSK.

Tuczyn A.	104
-----------	-----

Beton jest najdostępniejszym materiałem budowlanym przy wznoszeniu małych, tanich, ogniotrwałych domków. Pismem poświęconem temu budownictwu jest popularny miesięcznik

„B E T O N”

Prenumerata roczna Zł. 5.—

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Czackiego 1, tel. 728-12.

CZASOPISMA.

Polska Zbrojna	wkładka
----------------	---------

CZEKOŁADY FABRYKI.

„G O P L A N A”

Fabryka czekolady Sp. Akc. w Poznaniu, tel. 66-41
Czekolada, cukry deserowe, kakao
Konto P. K. O. 202586.

Fr. Fuchs i S-wie	15
-------------------	----

M. B A R T N I C K I

Fabryka Czekolady—Warszawa, Mokotowska 67,
tel. 8-88-81.

Specjalność: Baranki Wielkanocne cukrowe i czekoladowe, choinkowe ozdoby, Mikołaje i figurki czekol. i wszelkie wyroby czekoladowe.

Karol Gostomski

Str. 84

DROGERJE.

J. Czepczyński

35

Drogerja pod Łabędziem

86

DROŹDŹE.

Zrzeszenie Producentów DROŹDŹY Sp. z o. o.
Warszawa, Zielna 21.

DRUKARNIE.

Dyrekcja Drukarni Państw.

Str. 28

Drukarnia Rolnicza

44

Drukarnia Kresowa

48

DYWANY.

Największy wybór dywanów, firanek, narzut, materji i t. p. znajdzie w firmie

W. NOBISZEWSKI, E. CHEŁSTOWSKI i S-ka

Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 501-88.

DRZEWO.

„Drzewo”

45

B. Lebensztajn

55

D. Lederman

65

Leon Storchlic

94

B. Winograd

87

J. Schröder

31

B-cia Liberman

60

L. M. Lewkowicz

101

Sp. Leśna Zagłębia Dąbrowskiego

83

Mojżesz Reisman

8

Chustecki i Wajsman

101

Józef Potok

89

Lazar Borzykowski

10

„LAS“

H. Wyss i S-ka

DZIANE WYROBY.

J. Hirszburg i Wilczyński

EKWIPUNEK WOJSKOWY.

Zakłady Przemysłowe BRONISŁAW GRABSKI

Łódź, Zakątna 59/61, tel 138 53.

Fabryka Ekwipunku Wojskowego. Wyroby metalowe i ozdoby, Wyroby fibrowe i skórzane.

DŹWIGI.

B-cia Jenike

15

ELEKTROTECHNIKA.

Tow. Robót Elektrycznych

100

Kujawska Elektrownia Okręgowa

38

Miejska Elektrownia i Gazownia Toruń

45

Promontana Sp. z o. o., Warszawa, Marszałkowska 12, tel. 526-32 i 536-32. Blachy mosiężne, neusi browe i tombakowe. Rury ciągnięte bez szwu. Kalibrowane żelazo, stal, mosiądz i miedź.

„A. E. G.“

37

Zjednocz. Fabryki Żarówek

37

Makowski i Zauder

81

Sl. Dąbr. Kol. Tow. Eksploatacji linii tramwaj.

48

Elektrownia Okręgowa, Dąbrowa

83

Oberschl. Kraftwerk

11

Elektrownia Miejska, Kraków

102

„Woltar“

26

Zjednoczone Towarzystwo Elektryczne Sp. z o. o.

Warszawa, Marjensztadt 14, 693-51.

Wytwórnia sprzętu dla instalacji elektrycznych wodo i gazoszczelnych.

„ERA“

Philips

III okładka

wkładka

Włki dla celów oświetleniowych marki
 "GSRAM" Zjednoczona Fabryka Żarówek
 Sp. Akc. Warszawa, Nowowiejska 13.

Elektro — Ogniwo	Str. 102
Scintilla	17
„BEZET”	15

FARBIARNIE I WYKONCZARNIE.

„Dobrzynka”	95
Paweł Strohbach	18
W. Łabęcki	76
Wilh. i Hugo B-cia Müller	86

FARBY,

Karpiński i Leppert	67
Kosel i S-ka	93

FARMACEUTYCZNO-CHEMICZNA.

Farmahurt	77
-----------	----

FOTOGRAFJA - OPTYKA.

Kazimierz Greger	16
------------------	----

PAPIERO-BŁONY — PŁYTY
 FOTOGRAFICZNE

GEVAERT'A

FORNIERY I DYKTY.

M. Leslau	10
-----------	----

FUTRA.

S. Pilczer	100
„Kamczatka”	100
Futropol	17
Pols. Zjedn. Przem. Kuśnier. Rejowski i S-ka	74

Głębicki

85

GALANTERJA.

St. Krause i S-ka

Str. 46

P. Reingold

31

Berkowicz, Szpic i Kinstlicher

92

Golińska

4

W. G O L I Ń S K A

w Warszawie, Plac Teatralny (pod filarami).
W dziale wykwińskiej galanterji czołowe miejsce zajmuje Firma **W. Golińska** w Warszawie, która pozycję swoją zawdzięcza swej sumienności, jak również nieprzeciętnej oryginalności swych wyrobów, sprzedawanych po cenach konkurencyjnych.

Firma cieszy się dobrą opinią w sferach Wojskowych, którym udziela znaczne rabaty.

Konfekcja męska, damska

J. F U K S

Lublin, Krak.-Przedmieście 23, 1-sze piętro
Wielki wybór kosmetyki.

N a g r o d y s p o r t o w e specjalność firmy
„**ALEKSANDER**” wł. **A. STACHNIEWSKI**
Warszawa, ul. Nowy Świat 41
dla Instytucji Wojskowych specjalny rabat!!!

Fabryka Pudełek Tekturowych

W. R O S Z K O W S K I

Warszawa, Marjańska 6, tel. 627-98.

GARBARNIE.

Wielkopolska Garbarnia

35

F. Ejzenberg

101

Sz. Ejzenberg

27

N. Ejzenberg

27

Jakób Lederman

65

„Praca”

27

„Markower”

97

„Obozisko”

70

J. Sowadski i S-ka	Str. 97
D. Sowa i S-ka	27
Polskie Zakłady Garbarskie	80
Wolf Scheiber	23
J. Rosenberg	100
Weigle i S-wie	12
B. cia Hern	95
Rubin Perlberger	80
J. Konarzewski	12
J. B. Rajbenbach	103

G A R B A R N I A B L U N C K A s. z o. o.

Warszawa, Nowolipie 44/46, tel. 11-04-52.
Garbarnia. Fabryka obuwia typu Wojskowego i Rymarnia.

Zakłady Garbarskie „DĄBRÓWKA” Dąbrówka pod W-wa.

Zarząd W-wa, Franciszkańska 22,
tel. 11-57-45 i 11-60-81. Skóry podeszwowe, bran-
złowe, juchtowe i blankowe.

Temler i Szwede	96
L. Szmidt i S-ka	12
M. Gołębiowski	85

Fabryka garbarska

K. PREJZEROWICZ K. CIBORSKI

L u b l i n, Kośminek, ul. Garbarska Nr. 2 tel. 431.
Wyrób skór miękkich i podeszwianych.

Fabryka Garbarska „STANDARD” S. A.

Warszawa, Grochowska 28, tel. 10-17-27.
Skóry chromowe i lakierowe i karwasze (leje)
dla kawalerji.

Uporządkowano drażliwą dziedzinę zagadnień personalnych.

Uproszczono wydatnie administrację przez wydanie zbiorów przepisów normujących biurowość oraz gospodarkę pieniężną i materiałową we władzach centralnych i okręgowych, w pułkach i szkołach, wreszcie w zakładach. Wprowadzenie gospodarki ryczałtowej w jednostkach administracyjnych dało korzystne rezultaty zarówno dla wojska, jak też dla skarbu państwa.

Wyposażenie w materiał wszelkiego rodzaju, w broń i sprzęt techniczny, wykazuje powolną lecz stałą poprawę, mimo, że szczupły stosunkowo budżet wojska zmusza do idących daleko oszczędności.

W MOMENCIE zbliżającej się rocznicy, gdy gromadzące się na horyzoncie chmury zapowiadają rychłą może burzę, należy sobie uświadomić dorobek upływającego obecnie piętnastolecia w postaci przedstawionych wyżej wyników, by przyznać, że piętnaście lat istnienia odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej, to piętnaście lat nienastannej i owocnej pracy na polu obrony państwa, to piętnaście lat stałego i konsekwentnego rozwoju sił zbrojnych.

Pobieżne tylko spojrzenie na dokonany w trudnych istotnie warunkach wysiłek pozwala stwierdzić, że organizacja obrony państwa w ostatnich zwłaszcza latach postąpiła wydatnie naprzód i w krótkim stosunkowo czasie zdołała głęboko wkroczyć w ustrój społeczny i gospodarczy państwa, co więcej w życie prywatne obywateli, podporządkowując interesy jednostek interesom państwa.

Nie ulega również wątpliwości, że organizację sił zbrojnych cechuje ogromny postęp od chwili zwłaszcza, gdy marszałek Piłsudski ponownie stanął na ich czele.

Oczywiście praca nie jest jeszcze zakończona. Z jednej strony niustanny rozwój techniki wojennej, krystalizujące się doświadczenia wojny światowej i wojny polsko-rosyjskiej, z drugiej strony ciężka sytuacja finansowa państwa wymagają od organizacji sił zbrojnych wielkiej elastyczności. Nie mogą one zakrzepnąć w ostatecznej choćby doskonałej formie, lecz muszą stale dążyć naprzód, by sprostać w potrzebie ciężącym na nich zadaniom.

Jednakże w obecnym nawet stanie polskie siły zbrojne mimo trudności budżetowych, mimo niedostatecznego jeszcze wyposażenia, mimo licznych jeszcze braków kroczą w szeregu największych potęg wojskowych Europy, paraliżując samem swoim istnieniem zamierzenia wrogich nam sąsiadów.

Gotowe zawsze do walki w obronie godności, całości i niepodległości Rzeczypospolitej nie zawiodą one nadziei, którą pokłada w nich naród, gdy wypadnie im stanąć oko w oko z najeźdźcą.

Dział ogólny

S T Y C Z E Ń

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	N.	Nowy Rok	7.45	15.34	10.25	21.59
2	P.	Makarego op.	7.45	15.35	10.36	23.14
3	W.	Genowefy	7.45	15.36	10.45	—
4	Ś.	Tytusa bp.	7.45	15.37	10.56	0.27
5	C.	Telesfora, Emiljana	7.45	15.38	11.07	1.40
6	P.	Trzech Króli	7.45	15.39	11.23	2.54
7	S.	Lucjana kpl.	7.44	15.41	11.43	4.08
8	N.	Marjanny	7.43	15.42	12.12	5.20
9	P.	Seweryna op.	7.43	15.44	12.52	6.26
10	W.	Juljana	7.43	15.45	13.47	7.20
11	Ś.	Honorjusza, Hygina	7.42	15.47	14.56	8.00
12	C.	Arkadiusza, Ernesta	7.41	15.48	16.13	8.30
13	P.	Weroniki z Med.	7.41	15.49	17.33	8.51
14	S.	Hilarego bp., Feliksa	7.40	15.51	18.54	9.06
15	N.	Pawła, Maurycego op.	7.39	15.53	20.14	9.19
16	P.	Marcelego pap., Otona	7.38	15.54	21.34	9.29
17	W.	Antoniego op.	7.37	15.56	22.56	9.40
18	Ś.	Stol. św. Piotra w Rzymie	7.36	15.57	—	9.52
19	C.	Ferdynanda	7.35	15.59	0.21	10.05
20	P.	Fabjana i Sebastjana	7.34	16.01	1.50	10.23
21	S.	Agnieszki	7.33	16.02	3.21	10.48
22	N.	Wincentego i Anastazego	7.32	16.04	4.50	11.26
23	P.	Zaśl. NMP., Rajmunda	7.31	16.06	6.07	12.26
24	W.	Tymoteusza bp.	7.29	16.08	7.02	13.45
25	Ś.	Nawr. św. Pawła	7.28	16.09	7.39	15.15
26	C.	Polikarpa bp.	7.27	16.11	8.02	16.46
27	P.	Jana Chryzostoma	7.25	16.13	8.19	18.13
28	S.	Karola ces., Walerego	7.24	16.15	8.32	19.35
29	N.	Franciszka Salezego	7.23	16.17	8.42	20.52
30	P.	Martyny, Hiacynta	7.21	16.18	8.52	22.08
31	W.	Piotra z Nolasko	7.20	16.20	9.02	23.22

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn.	3	godz.	17.24
Pełnia	„	11	„	21.36
Ostatnia kwadra	„	19	„	7.15
Nów	„	26	„	0.20

13

L U T Y

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.		Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	Ś.	Ignacego bp.	7.18	16.22	9.18	—
2	C.	Oczyszczenie NMP. ☽	7.17	16.24	9.27	0.87
3	P.	Błażeja bp.	7.15	16.26	9.45	1.52
4	S.	Andrzeja Kors. bp.	7.18	16.28	10.10	3.05
5	N.	Agaty	7.12	16.29	10.45	4.14
6	P.	Doroty, Tytusa bp.	7.10	16.31	11.34	5.18
7	W.	Romualda op.	7.08	16.33	12.38	5.59
8	Ś.	Jana z Maty	7.07	16.35	13.53	6.32
9	C.	Apolonji	7.05	16.37	15.14	6.55
10	P.	Scholastyki ☽	7.03	16.39	16.36	7.13
11	S.	Objawienie NMP.	7.01	16.41	17.59	7.27
12	N.	7 Założycieli Serwitów	6.59	16.43	19.20	7.37
13	P.	Anieli z Foligno	6.57	16.44	20.43	7.49
14	W.	Walentego	6.55	16.46	22.07	8.00
15	Ś.	Faustyna i Jowity	6.53	16.48	23.36	8.12
16	C.	Juljanny	6.51	16.50	—	8.28
17	P.	Konstancji ☽	6.49	16.52	1.07	8.51
18	S.	Symeona bp.	6.47	16.54	2.36	9.24
19	N.	Gabina, Konrada	6.45	16.56	3.55	10.14
20	P.	Leona bp.	6.43	16.58	4.56	11.24
21	W.	Feliksa, Maksym. bp.	6.40	17.00	5.38	12.48
22	Ś.	Stol. św. Piotra w Ant.	6.38	17.02	6.05	14.18
23	C.	Piotra Damjana bp.	6.36	17.04	6.24	15.45
24	P.	Macieja op. ☽	6.34	17.06	6.38	17.09
25	S.	Anastazji	6.32	17.08	6.49	18.28
26	N.	Małgorzaty z Kort.	6.30	17.09	6.59	19.46
27	P.	Aleksandra bp.	6.28	17.11	7.09	21.02
28	W.	Romana op., Teofila	6.26	17.13	7.20	22.17

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra dn.	2	godz.	14.16
Pełnia	10	"	14.00
Ostatnia kwadra	17	"	15.08
Nów	24	"	18.44

M A R Z E C

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.		Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	Ś.	<i>Popielec</i> , Albina bp.	6.23	17.15	7.32	23.33
2	C.	Amelji, Heleny	6.21	17.17	7.48	—
3	P.	Kunegundy ces.	6.19	17.18	8.10	0.47
4	S.	Kazimierza kr.	6.17	17.20	8.40	1.59
5	N.	Fryderyka op., Wacława	6.14	17.22	9.23	3.02
6	P.	Felicjana i Perpetua	6.12	17.24	10.21	3.52
7	W.	Tomasza z Akwinu	6.10	17.26	11.31	4.31
8	Ś.	Wincentego Kadłubka	6.08	17.27	12.49	4.58
9	C.	Franciszki Rzym.	6.05	17.29	14.10	5.18
10	P.	40 Męczenników	6.03	17.31	15.33	5.33
11	S.	Katarzyny, Pelagji	6.01	17.32	16.57	5.46
12	N.	Grzegorza W. pap. ☿	5.59	17.34	18.21	5.56
13	P.	Krystyny	5.56	17.36	19.47	6.08
14	W.	Matylidy ces.	5.54	17.38	21.17	6.20
15	Ś.	Klemensa Dworzaka	5.52	17.40	22.50	6.36
16	C.	Eufrozyny	5.49	17.41	—	6.56
17	P.	Jana Śarkandera	5.47	17.43	0.22	7.26
18	S.	Aleksandra, Cyryla bp. ☿	5.45	17.45	1.46	8.10
19	N.	Józefa Obl. NMP.	5.42	17.46	2.52	9.14
20	P.	Eufemji, Klaudji	5.40	17.48	3.39	10.33
21	W.	Benedykta op.	5.38	17.50	4.10	12.01
22	Ś.	Pawła bp.	5.36	17.52	4.30	13.26
23	C.	Katarzyny Szw.	5.34	17.53	4.46	14.50
24	P.	Gabrjela arch.	5.31	17.55	4.58	16.09
25	S.	Zwiastowanie NMP.	5.29	17.57	5.07	17.27
26	N.	Ludgiera bp. ☿	5.26	17.58	5.17	18.42
27	P.	Jana Dam., Ruperta	5.24	18.00	5.28	19.58
28	W.	Jana Kapistrana	5.22	18.02	5.39	21.13
29	Ś.	Eustazego op.	5.19	18.04	5.54	22.29
30	C.	Jana Klimaka op.	5.17	18.05	6.14	23.43
31	P.	Balbiny, Kornelji	5.15	18.07	6.40	—

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn. 4	godz. 11.23
Pełnia	„ 12	„ 3.46
Ostatnia kwadra	„ 18	„ 22.05
Nów	„ 26	„ 4.20

K W I E C I E Ń

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S.	Hugona bp., Teodory	5.12	18.08	7.17	0.50
2	N.	Franciszka z Pauli	5.10	18.10	8.08	1.45
3	P.	Ryszarda bp.	5.08	18.12	9.12	2.28
4	W.	Izydora bp.	5.06	18.14	10.26	2.58
5	Ś.	Wincentego Fer.	5.03	18.16	11.45	3.21
6	C.	Juljana Kornel. pap.	5.01	18.17	13.05	3.38
7	P.	Epifanjusza bp.	4.59	18.19	14.28	3.51
8	S.	Dionizego bp.	4.56	18.21	15.51	4.02
9	N.	Marji Kleof.	4.54	18.22	17.17	4.14
10	P.	Ezechjela pror.	4.52	18.24	18.47	4.26
11	W.	Leona W. pap.	4.50	18.26	20.20	4.40
12	Ś.	Juljusza pap.	4.47	18.27	21.56	4.59
13	C.	Hermenegildy	4.45	18.29	23.27	5.25
14	P.	Justyna	4.43	18.31	—	6.06
15	S.	Anastazji i Bazylego	4.41	18.33	0.44	7.05
16	N.	Wielkanoc. Benedykta	4.38	18.35	1.38	8.22
17	P.	Pon. Włkn.	4.36	18.36	2.13	9.48
18	W.	Apolonjusza	4.34	18.38	2.36	11.14
19	Ś.	Pafnucego	4.31	18.40	2.53	12.38
20	C.	Agnieszki	4.29	18.42	3.06	13.57
21	P.	Anzelma bp.	4.27	18.44	3.16	15.14
22	S.	Kaja i Sotera pap.	4.25	18.45	3.26	16.28
23	N.	Wojciecha bp., Jerzego	4.23	18.47	3.36	17.43
24	P.	Fidelisa z Sign.	4.21	18.49	3.47	18.57
25	W.	Marka ewang.	4.18	18.51	4.01	20.13
26	Ś.	NMP. Dobrej Rady	4.16	18.52	4.19	21.27
27	C.	Teofila bp., Zyty	4.14	18.54	4.42	22.36
28	P.	Pawła od Krzyża	4.12	18.56	5.16	23.36
29	S.	Piotra z Werony	4.10	18.57	6.02	—
30	N.	Katarzyny ze Sienny	4.08	18.59	7.01	0.24

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn. 3	godz. 6.56
Pełnia	10	14.38
Ostatnia kwadra	17	5.17
Nów	24	19.38

M A J

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P.	Filipa i Jakóba ap.	4.06	19.01	8.10	0.58
2	w.	Atanazego bp.	4.05	19.02	9.26	1.23
3	Ś.	Król. Korony Polskiej	4.03	19.04	10.44	1.42
4	C.	Znalezienie św. Krzyża	4.01	19.06	12.03	1.56
5	P.	Ireny, Piusa V	3.59	19.07	13.23	2.09
6	S.	Jana w Oleju	3.57	19.09	14.46	2.19
7	N.	Domiceli, Florjana	3.55	19.11	16.12	2.31
8	P.	Stanisława bp.	3.53	19.12	17.43	2.43
9	W.	Grzegorza z Naz. bp. ☉	3.52	19.14	19.19	3.00
10	Ś.	Antonina bp., Izydora	3.50	19.15	20.57	3.24
11	C.	Mamerta bp.	3.48	19.17	22.23	3.57
12	P.	Pankracego, Nereusza	3.47	19.19	23.28	4.50
13	S.	Serwacego	3.45	19.20	—	6.03
14	N.	Bonifacego	3.43	19.22	0.12	7.29
15	P.	Jana de la S., Zofji	3.42	19.23	0.40	8.59
16	W.	Andrzeja Boboli ☾	3.40	19.25	0.59	10.25
17	Ś.	Paschalisa Baylon	3.39	19.26	1.14	11.47
18	C.	Feliksa	3.37	19.28	1.24	13.04
19	P.	Piotra Celestyna pap.	3.36	19.29	1.34	14.19
20	S.	Bernardyna Sen.	3.35	19.31	1.45	15.32
21	N.	Jana Nep.	3.33	19.32	1.56	16.46
22	P.	Julji	3.32	19.34	2.08	18.01
23	W.	Kryspina z Wit.	3.31	19.35	2.24	19.15
24	Ś.	Wspomożenie NMP. ☿	3.29	19.36	2.47	20.26
25	C.	Wniebowst. Pańskie	3.28	19.38	3.17	21.29
26	P.	Filipa Nereusza	3.27	19.39	3.59	22.20
27	S.	Bedy, Jana pap.	3.26	19.40	4.54	22.58
28	N.	Augustyna bp.	3.25	19.42	6.00	23.28
29	P.	Marji Magdaleny	3.24	19.43	7.13	23.46
30	W.	Feliksa pap.	3.23	19.44	8.29	—
31	Ś.	Anieli, Petroneli	3.22	19.45	9.47	0.02

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn. 2	godz. 23.39
Pełnia	„ 9	„ 23.04
Ostatnia kwadra	„ 16	„ 13.50
Nów	„ 24	„ 11.07

WYKAZ

Lp. porządkowa		Tytuł		Lp. porządkowa		Tytuł	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59	59	59
60	60	60	60	60	60	60	60
61	61	61	61	61	61	61	61
62	62	62	62	62	62	62	62
63	63	63	63	63	63	63	63
64	64	64	64	64	64	64	64
65	65	65	65	65	65	65	65
66	66	66	66	66	66	66	66
67	67	67	67	67	67	67	67
68	68	68	68	68	68	68	68
69	69	69	69	69	69	69	69
70	70	70	70	70	70	70	70
71	71	71	71	71	71	71	71
72	72	72	72	72	72	72	72
73	73	73	73	73	73	73	73
74	74	74	74	74	74	74	74
75	75	75	75	75	75	75	75
76	76	76	76	76	76	76	76
77	77	77	77	77	77	77	77
78	78	78	78	78	78	78	78
79	79	79	79	79	79	79	79
80	80	80	80	80	80	80	80
81	81	81	81	81	81	81	81
82	82	82	82	82	82	82	82
83	83	83	83	83	83	83	83
84	84	84	84	84	84	84	84
85	85	85	85	85	85	85	85
86	86	86	86	86	86	86	86
87	87	87	87	87	87	87	87
88	88	88	88	88	88	88	88
89	89	89	89	89	89	89	89
90	90	90	90	90	90	90	90
91	91	91	91	91	91	91	91
92	92	92	92	92	92	92	92
93	93	93	93	93	93	93	93
94	94	94	94	94	94	94	94
95	95	95	95	95	95	95	95
96	96	96	96	96	96	96	96
97	97	97	97	97	97	97	97
98	98	98	98	98	98	98	98
99	99	99	99	99	99	99	99
100	100	100	100	100	100	100	100

C Z E R W I E C

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	C.	Jakóba Strepy bp.	3.21	19.46	11.04	0.14
2	P.	Sadoka	3.20	19.47	12.22	0.25
3	S.	Klotyldy król.	3.20	19.49	13.44	0.36
4	N.	Zesłanie Ducha św.	3.19	19.50	15.10	0.49
5	P.	Pon. Święt.	3.18	19.51	16.42	1.02
6	W.	Norberta bp.	3.17	19.52	18.18	1.21
7	Ś.	Robertu op.	3.17	19.53	19.51	1.49
8	C.	Medarda op., Gotarda	3.16	19.53	21.10	2.32
9	P.	Felicjana	3.16	19.54	22.04	3.37
10	S.	Bogumiła, Małgorzaty	3.15	19.55	22.39	5.01
11	N.	Barnabasza ap.	3.15	19.56	23.08	6.33
12	P.	Jana z Fakundy	3.15	19.56	23.19	8.04
13	W.	Antoniego z Padwy	3.15	19.57	23.32	9.30
14	Ś.	Bazylego bp.	3.14	19.58	23.42	10.51
15	C.	Boże Ciało	3.14	19.58	23.58	12.08
16	P.	Benona, Jolanty	3.14	19.59	—	13.22
17	S.	Adolfa, Germany	3.14	19.59	0.04	14.86
18	N.	Marcelego i Marka	3.14	20.00	0.15	15.51
19	P.	Juljanny, Bonifacego	3.14	20.00	0.31	17.05
20	W.	Sylwerego pap.	3.14	20.00	0.51	18.17
21	Ś.	Alojzego Gonzagi	3.14	20.01	1.18	19.23
22	C.	Paulina bp.	3.15	20.01	1.57	20.17
23	P.	Najśw. Serca Jezusa	3.15	20.01	2.49	20.59
24	S.	Nar. św. Jana Chrz.	3.15	20.01	3.52	21.30
25	N.	Wilhelma op.	3.15	20.01	5.03	21.52
26	P.	Jana i Pawła	3.16	20.01	6.19	22.09
27	W.	Władysława kr.	3.16	20.01	7.36	22.22
28	Ś.	Ireneusza bp.	3.17	20.01	8.52	22.33
29	C.	Piotra i Pawła ap.	3.17	20.01	10.08	22.43
30	P.	Lucyny	3.18	20.01	11.26	22.55

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn. 1	godz. 12.53
Pełnia	" 8	" 6.05
Ostatnia kwadra	" 15	" 0.26
Nów	" 23	" 2.22
Pierwsza kwadra	" 30	" 22.40

L I P I E C

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S.	Przenajśw. Krwi Jezusa	3.19	20.00	12.48	23.07
2	N.	Nawiedzenie NMP.	3.19	20.00	14.14	23.23
3	P.	Anatola bp., Alfreda	3.20	19.59	15.46	23.46
4	W.	Flawjana, Teodora bp.	3.21	19.59	17.19	—
5	Ś.	Antoniego Zac.	3.22	19.59	18.44	0.19
6	C.	Izajasza pror.	3.22	19.58	19.50	1.12
7	P.	Cyryla i Metodego ☉	3.23	19.57	20.35	2.27
8	S.	Elżbiety król.	3.24	19.57	21.03	3.58
9	N.	Weroniki Giult.	3.25	19.56	21.23	5.32
10	P.	7 Braci Męczenników	3.26	19.55	21.38	7.03
11	W.	Piusa, Pelagji	3.27	19.55	21.49	8.29
12	Ś.	Jana Gwalberta pap.	3.28	19.54	21.59	9.49
13	C.	Małgorzaty, Anakleta ☿	3.30	19.53	22.10	11.07
14	P.	Bonawentury bp.	3.31	19.52	22.22	12.23
15	S.	Henryka kr.	3.32	19.51	22.36	13.38
16	N.	NMP. Szkaplerznej	3.33	19.50	22.54	14.53
17	P.	Aleksego	3.34	19.49	23.19	16.06
18	W.	Kamila, Szymona z Lipu.	3.35	19.48	23.54	17.15
19	Ś.	Wincentego a Paulo	3.37	19.47	—	18.14
20	C.	Czesława, Hieronima	3.38	19.45	0.40	19.00
21	P.	Onufrego, Praksedy	3.39	19.44	1.41	19.33
22	S.	Marji Magdaleny ☿	3.41	19.43	2.52	19.58
23	N.	Apolinarego bp.	3.42	19.42	4.07	20.16
24	P.	Kunegundy król.	3.44	19.40	5.25	20.30
25	W.	Jakóba ap.	3.45	19.39	6.42	20.42
26	Ś.	Anny matki NMP.	3.47	19.37	7.58	20.52
27	C.	Natalji, Pantaleona	3.48	19.36	9.15	21.03
28	P.	Innocentego, Wiktora	3.49	19.34	10.35	21.15
29	S.	Marty	3.51	19.33	11.58	21.28
30	N.	Abdona i Sennena ☿	3.52	19.31	13.25	21.47
31	P.	Ignaccgo z Loyoli	3.54	19.30	14.55	22.15

FAZY KSIĘŻYCA

Pełnia	dn.	7	godz.	12.51
Ostatnia kwadra	"	14	"	13.24
Nów	"	22	"	17.03
Pierwsza kwadra	"	30	"	5.41

Świątki), 31 paźdź. — Święto Reformacji, 24 grud. — Wigilja Narodzenia Pańskiego, 25 i 26 grud. — Narodzenie Pańskie.

5. Wyznanie prawosławne. 1 stycz. — Nowy Rok, 6 stycz. — Trzech Króli, 2 lut. — Oczekiwanie N. M. P., 25 marca — Zwiastowanie N. M. P., 16 i 17 kwiet. — Wielkanoc, 25 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 4 i 5 czerw. — Zielone Świątki, 29 czerw. — Św. Piotra i Pawła, 6 sierp. — Przemienienie Pańskie, 15 sierp. — Wniebowzięcie N. M. P., 8 wrześ. — Narodzenie N. M. P., 14 wrześ. — Podniesienie Krzyża Świętego, 21 list. — Poświęcenie N. M. P., 6 grud. — Św. Mikołaja, 25 i 26 grud. — Boże Narodzenie *).

6. Wyznanie mojżeszowe. 12 marca — Purim, 11 i 12 oraz 17 i 18 kwiet. — Wielkanoc (Pesach), 31 maja i 1 czerw. — Zielone Świątki (Szawuot), 1 sierp. — Post Tiszabeaw, 21 i 22 wrześ. — Nowy Rok 5694 (Rosz Haszana), 30 wrześ. — Post Dnia Pojednania (Jom Hakipurim), 5 i 6 oraz 12 i 13 paźdź. — Święto Szałasów (Sukot), 16 grud. — Sobota Chanukowa.

7. Wyznanie muzułmańskie. 28, 29 i 30 stycz. — Ramazan Bajram, 6, 7, 8 i 9 kwiet. — Kurban Bajram, 26 kwiet. — Nowy Rok 1352, 5 maja — Aszura Bajram, 5 lip. — Mewlud — Narodzenie Muchammeda Proroka, 18 grud. — Post Ramazanu (1-szy dzień).

Święta ruchome.

Wielkanoc w roku

1934 ¹⁵ 1 kwietnia	1939 — 9 kwietnia
1935 — 21 kwietnia	1940 — 24 marca
1936 — 12 kwietnia	1941 — 13 kwietnia
1937 — 28 marca	1942 — 5 kwietnia
1938 — 17 kwietnia	1943 — 25 kwietnia

Popielec — środa w 6 tygodni przed Wielką Środą.

Wniebowstąpienie — czwartek w 6 tygodni po Wielkiejnocy.

Zielone Świątki — niedziela w 7 tygodni po Wielkiejnocy.

Boże Ciało — czwartek w 9 tygodni po Wielkiejnocy.

*) Na obszarze O. K. Nr. II, III i IX żołnierze wyznania prawosławnego obchodzą święta wraz z ludnością według starego stylu (13 dni później od powyższych dat). Wyjątek stanowią Wielkanoc, Wniebowstąpienie Pańskie i Zielone Świątki, które to święta należy obchodzić zgodnie z powyższymi datami.

KALENDARZ MYŚLIWSKI.

RODZAJ ZWIERZINY	Wolno	Nie wolno
	polować	
Wilki, lisy, żbiki	Cały rok	—
Rysie, niedźwiedzie	16.XII—14.I	15.I—15.XII*)
Niedźwiedzice z niedźwie- dzętami	—	Cały rok
Borsuki	1.XI—30.XI	1.XII—31.X
Kuny domowe (kamionki), kuny leśne (tumaki), tchó- rze, gronostaje, lasice, wydry, norki	Cały rok	—
Żubry	—	Cały rok
Łosie-byki	1.IX—14.XII	15.XII—31.VIII
Łosie-samice i cielęta	—	Cały rok
Jelenie-byki, danielę-rogacze	16.IX—31.X	1.XI—15.IX**)
Jelenie i danielę—samice i ciel.	—	Cały rok
Sarny - kozły	16.V—31.X	1.XI—15.V**)
Sarny — kozy i kozłęta	—	Cały rok
Kozice	—	Cały rok
Dziki	Cały rok	—
Zające - szaraki	21.X—14.I	15.I—20.X**)
Zające - bielaki	1.XI—14.II	15.II—31.X
Króliki	Cały rok	—
Swistaki, bobry	—	Cały rok
Wiewiórki	1.XI—28.II	1.III—31.X
Orły, krogulce, jastrzębie — gołębiarze, wrony, sroki .	Cały rok	—
Ptaki drapieżne i krukowate z wyjątkiem, jak wyżej .	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII
Głuszce - koguty	16.III—14.V	15.V—15.III
Głuszce - kury	—	Cały rok
Cietrzewie - koguty	16.VIII—31.V	1.VI—15.VIII
Cietrzewie - kury	—	Cały rok
w woj. białost., nowogr., pol., wil. i wol.	16.VIII—14.IX	15.IX—15.VIII
Jarząbki, pardwy	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII
Bazanty - koguty	1.XI—31.I	1.II—31.X**)
Bazanty - kury	—	Cały rok
Kuropatwy	1.IX—30.XI	1.XII—31.VIII**)
w woj. białost., krak., lwow., nowogr., pol., stan., tarn., wil. i wol.	1.IX—31.X	1.XI—31.VIII**)
Przepiórki	1.IX—odlot	Przylot—31.VII
Słonki	16.VIII—14.V	15.V—15.VIII
Bataljony, dzikie kaczory .	16.VII—31.V	1.VI—15.VII**)
Dzikie kaczki, ptaki wodne i błotne	16.VII—28.II	1.III—15.VII**)
Dzikie gęsi, dzikie łabędzie .	1.VIII—14.V	15.V—31.VII
Czarne bociany	—	Cały rok
Dropie, dropie - kamionki (strepety), dzikie gołębie, drozdy, kwiczoły, paszkioty	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII

*) Obowiązuje do 15 grudnia 1934. **) Obowiązuje do 31 lipca 1934.

Nie wolno polować a) bez karty łowieckiej, b) w odległości mniej niż 100 m od cudzych zabudowań mieszkalnych, c) w odległości mniej niż 2 km od świątyń podczas nabożeństw w niedziele i święta, d) na cmentarzach, e) na wybrzeżu morskim w pasie 1 km szerokości na przelotne ptactwo morskie, f) z chartami lub psami gończymi w obwodach łowieckich mniej niż 2000 ha, g) na łosie byki oraz w województwie lwowskim i stanisławowskim na jelenie byki w obwodach łowieckich mniej niż 1000 ha, h) między zachodem i wschodem słońca; wyjątek — słonki podczas ciągu, głuszce i cietrzewie podczas toku, łosie i jelenie na rykowisku, kaczki na zlotach i przelotach, wilki, lisy, wydry i dziki na czatach.

Minister rolnictwa i reform rolnych może zezwalać na polowanie na zwierzęta, na które polować nie wolno, wprowadzać czas ochronny dla zwierząt, które uzna za łowne, oraz dla lisów, żbików, rysi, niedźwiedzi, kun leśnych (tumaków), norek, dzików i orłów, rozszerzać czas ochronny dla niektórych zwierząt oraz zabraniać polowania na niektóre zwierzęta.

RACHUBA CZASU.

Rachuba czasu opiera się na okresach, odpowiadających ruchom ziemi i księżyca. Do wspomnianych okresów należą miesiąc, odpowiadający obiegowi księżyca dookoła ziemi, oraz rok, odpowiadający obiegowi ziemi dookoła słońca.

Rodzaje roku:

Rok gwiazdowy (okres między dwoma kolejnymi przejściami słońca przez stały punkt na ekliptyce) ma 365 dni 6 godz. 9 min. 9.5 sek. czyli 365.25636 dni średn.

Rok słoneczny (okres między dwoma kolejnymi przejściami słońca przez punkt wiosennego zrównania dnia z nocą) ma 365 dni 5 godz. 48 min. 45.8 sek. czyli 365.24220 dni średn.

Rok księżycowy perjodyczny (okres między dwoma kolejnymi przejściami księżyca przez stały punkt na niebie) ma 13 mies. po 27 dni 7 godz. 43 min. 11.5 sek. czyli 355 dni 4 godz. 21 min. 29.5 sek. czyli 355.18159 dni średn.

Rok księżycowy synodyczny (okres między dwoma kolejnymi odmianami księżyca) ma 12 mies. po 29 dni 12 godz. 44 min. 2.9 sek. czyli 354 dni 8 godz. 48 min. 34.6 sek. czyli 354.36705 dni średn.

Rok kalendarzowy ma 365 wzgl. 366 dni średn.

Rodzaje kalendarza:

Kalendarz juljański (starego stylu), wprowadzony przez Juljusa Cezara w 46 r. przed Chr., ma w roku 365.25000 dni średn..

wskutek czego spóźnia się w stosunku do roku słonecznego o 0.00780 dnia średn. czyli o 1 dzień na 128 lat.

Kalendarz gregorjański (nowego stylu), wprowadzony przez Grzegorza XIII w 1582 r. po Chr., ma w roku 365.24250 dni średn., wskutek czego spóźnia się w stosunku do roku słonecznego o 0.00030 dnia średn. czyli o 1 dzień na 3333 lat.

Kalendarz juljański i gregorjański mają rok o 12 mies. po 30 lub 31 dni czyli 365 dni (luty 29 dni) z tem, że celem usunięcia rozbieżności między rokiem słonecznym i kalendarzowym wprowadzają w każdym czterolecu jeden rok przestępny o 366 dniach (luty 29 dni).

Rokiem przestępnym jest rok, którego cyfra jest podzielna przez cztery, przyczem w kalendarzu gregorjańskim wyjątek stanowią lata, których cyfra kończy się dwoma zerami, a nie jest podzielna przez czterysta (1600 rok przestępny, 1700, 1800, 1900 lata zwyczajne, 2000 rok przestępny). Stąd pochodzi różnica 3 dni na 400 lat między kalendarzem juljańskim i gregorjańskim. Wspomniana różnica do 1900 r. wynosiła 12 dni, od 1900 r. wynosi 13 dni, od 2100 r. będzie wynosić 14 dni.

Kalendarz żydowski opiera się na ruchach słońca i księżyca, rozpoczynając się w roku biblijnego stworzenia świata (obecnie 5693 r.). Co 19 lat rok kalendarzowy zgadza się z rokiem słonecznym. Rok zwyczajny ma 12 mies. po 29 lub 30 dni czyli 353, 354 lub 355 dni, rok przestępny ma 13 miesięcy czyli 383, 384 lub 385 dni. Początek roku wypada w rozmaitych dniach roku gregorjańskiego.

Kalendarz muzułmański opiera się na ruchach księżyca, rozpoczynając się w roku ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny czyli w 622 r. po Chr. (obecnie 1351 r.). Rok ma 12 miesięcy po 29 lub 30 dni, w szczególności rok zwyczajny 354 dni, rok przestępny 355 dni. Początek roku wypada w rozmaitych dniach roku gregorjańskiego.

Kalendarz chiński opiera się na ruchach słońca i księżyca, rozpoczynając się w 2636 r. przed Chr. 60 lat stanowi cykl (obecnie od 1923 r. 77 cykl). Rok zwyczajny ma 12 mies. czyli 354 lub 355 dni, rok pełny ma 13 mies. czyli 383 lub 384 dni. Początek roku wypada między 10 stycznia i 19 lutego roku gregorjańskiego*).

Rodzaje czasu średniego — patrz następna strona.

*) Chiny wprowadziły w miejsce kalendarza chińskiego kalendarz gregorjański z dniem 1 stycznia 1930.

RODZAJE CZASU ŚREDNIEGO

		W stosunku do czasu śr.-europ.			
C Z A S	O B S Z A R	wcześniej o		później o	
		g.	m.	g.	m.
Nowo-zelandzki	Nowa Zelandja	10	30		
Wsch.-australijski	Wiktoria, Nowa Płd. Walja, Queensland, Tasmanja	9			
Płd.-australijski	Płd. Australja	8	30		
Japoński	Japonja, Korea	8			
Wsch.-chiński	Wsch. Chiny, Zach. Australja	7			
Płd.-chiński	Płd. Chiny, Indochiny	6			
Zach.-indyjski	Zach. Indje	4	30		
Z. S. R. R.	Z. S. R. R.	2			
Wsch.-afrykański	Wsch. Afryka	1	30		
Wsch.-europ.*)	Bułgaria, Egipt, Estonja, Finlandja, Łotwa, Rumunja, Turcja, Płd. Afryka	1			
Środk.-europ.**)	Austrja, Czechosłowacja, Dania, Jugosławja, Litwa, Luksemburg, Niemcy, Norwegja, Polska, Szwajcarja, Szwecja, Węgry, Włochy				
Holenderski	Holandja				40
Zach.-europ.***)	Belgia, Francja, Hiszpanja, Portugalja, Wlk. Erytanja, Algier			1	
Wsch.-brazylijski	Wsch. Brazylja			4	
Standart atlantycki	Płn.-Wsch. Kanada, Środk. Brazylja			5	
Standart wschodni	Wsch. Kanada, Wsch. Stany Zjedn., Panama, Peru, Chile, Zach. Brazylja			6	
Standart centralny	Środk. Kanada, Środk. Stany Zjedn.			7	
Gór Skalistych	Zach. Kanada, Środk. Stany Zjedn.			8	
Pacyfiku	Zach. Stany Zjedn., Kolumbja, Kalifornja			9	

Przykład: Godz. 12 w Warszawie odpowiada godz. 20 w Tokio, godz. 16.30 w Kalkucie, godz. 14 w Moskwie, godz. 11 w Paryżu, godz. 6 w Nowym Jorku.

*) Według południka 30 stop. na wsch. od Greenwich.

**) Według południka 15 stop. na wsch. od Greenwich.

***) Według południka 0 stop.

MIARY I WAGI.

1. Miary długości.

Metryczne.

Mirjametr (mrm) = 10 km = 10 000 m, kilometr (km) = 10 hm = 1 000 m, hektometr (hm) = 100 m, metr (m) = 10 dcm = 100 cm = 1 000 mm., decymetr (dcm) = 10 cm, centymetr (cm) = 10 mm, milimetr (mm) = 1 000 mikronów (μ).

Inne.

Stopień równika = 15 milom geograficznym = 111 300 m, mila geograficzna = 4 milom morskim = 7 420 m, mila morska = 1 855 m.

Mila polska = 8 stajom = 8 534 m, staje = 246 prętom = 1 066,75 m, pręt = 2,5 sążniom = 4,32 m, sążień = 3 łokciom = 1,73 m, łokieć = 2 stopom = 5,76 dcm, stopa = 12 calom = 2,88 dcm, cal = 12 linjom = 2,40 cm, linja = 2 mm.

Mila angielska = 1 609 m, yard (jard) = 3 feet (stopom) = 0,91 m, foot (stopa) = 12 inches (calom) = 3,05 dcm, inch (cal) = 2,54 cm.

Wiorsta = 500 sążniom = 1 067 m, sążień = 3 arszynom = 7 stopom = 2,13 m, arszyn = 16 werszkom = 28 calom = 7,11 dcm, stopa = 12 calom = 3,05 dcm, werszek = 4,45 cm, cal = 12 linjom = 3,05 cm, linja = 2,54 mm.

2. Miary powierzchni.

Metryczne.

Mirjametr kwadr. (mrm²) = 100 km² = 100 000 000 m², kilometr kwadr. (km²) = 100 hm² = 1 000 000 m², metr kwadr. (m²) = 100 dcm² = 10 000 cm² = 1 000 000 mm², decymetr kwadr. (dcm²) = 100 cm², centymetr kwadr. (cm²) = 100 mm², milimetr kwadr. (mm²) = 1 000 000 mikronów kwadr. (μ^2).

Hektar (ha) = 100 a = 10 000 m², ar (a) = 100 ca = 100 m², centar (ca) = 1 m².

Inne.

Włoka polska = 30 morgom = 16,7962 ha, morga = 300 prętom kwadr. = 0,5599 ha, pręt kwadr. = 6,25 sążniom kwadr. = 18,66 m², sążień kwadr. = 9 łokciom kwadr. = 2,99 m², łokieć kwadr. = 4 stopom kwadr. = 0,33 m², stopa kwadr. = 144 calom kwadr. = 0,08 m², cal kwadr. = 5,76 cm².

Akr = 0,4047 ha.

Dziesięcina = 1,0925 ha.

3. Miary objętości.

Metryczne.

Mirjametr sześć. (mm^3) = 1 000 km^3 = 1 000 000 000 000 m^3 ,
kilometr sześć. (km^3) = 1 000 hm^3 = 1 000 000 000 m^3 , hektometr
sześć. (hm^3) = 1 000 000 m^3 , metr sześć. (m^3) = 1 000 dcm^3 =
= 1.000 000 cm^3 = 1 000 000 000 mm^3 , decymetr sześć. (dcm^3) =
= 1 000 cm^3 , centymetr sześć. (cm^3) = 1 000 mm^3 , milimetr sześć.
(mm^3) = 1 000 000 000 mikronów sześć. (μ^3).

Ster (s) = 10 dcs = 1 m^3 , decyster (dcs) = 1 dcm^3 .

Kilolitr (kl) = 10 hl = 1 000 l, hektolitr (hl) = 10 dkl =
= 100 l, dekalitr (dkl) = 10 l, litr (l) = 10 dcl = 1 000 ml,
decylitr (dcl) = 100 mililitrom (ml).

Inne.

Sążeń sześć. polski = 2 sągom = 5,16 m^3 .

Sążeń sześć. rosyjski = 9,71 m^3 , arszyn sześć. = 0,36 m^3 ,
łokieć sześć. = 0,19 m^3 , cal sześć. = 13,82 cm^3 .

Tonna rejestracyjna angielska = 100 stopom sześć. = 2,85 m^3 .

Korzec polski = 4 ćwierciom = 128 l, ćwierć = 8 garncom =
= 32 l, garniec = 4 kwartom = 4 l, kwarta = 4 kwaterkom =
= 1 l, kwaterka = 0,25 l.

Last angielski = 80 buszłom = 2 908 l, buszel = 8 gallonom =
= 36,35 l, gallon = 4,54 l.

Łaszt rosyjski = 16 ćwierciom = 3 358 l, ćwierć = 8 czterwie-
rykom = 209,87 l, czterwiyk = 8 garncom = 26,23 l, garniec =
= 3,28 l.

4. Wagi.

Metryczne.

Tonna (t) = 10 q = 1 000 kg, kwintal (q) = ~~10~~ mrg = 100 kg,
mirjagram (mrg) = 10 kg, kilogram (kg) = 100 dkg = 1 000 g,
dekagram (dkg) = 10 g, gram (g) = 1 000 miligramów (mg).

Karat = 0,20 g.

Inne.

Centnar polski = 4 kamieniom = 40,55 kg, kamień = 25 fun-
tom = 10,14 kg, funt = 16 uncjom = 0,41 kg, uncja = 2 łutom =
25,34 g, łut = 4 drachmom = 12,67 g, drachma = 2,61 skrupu-
lom = 3,14 g, skrupuł = 26,48 granom = 11,85 g, gran = 0,04 g.

Funt angielski = 0,45 kg.

Pud rosyjski = 40 funtom = 16,38 kg, funt = 32 łutom =
= 0,41 kg, łut = 15,40 g.

T A R Y F A

Ceny biletów na pociągi osobowe w zł.

Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
10	2,00	1,20	0,80	110	19,00	11,40	7,60
20	3,50	2,10	1,40	120	20,50	12,30	8,20
30	5,50	3,30	2,20	130	22,00	13,20	8,80
40	7,00	4,20	2,80	140	23,50	14,10	9,40
50	8,50	5,10	3,40	150	25,50	15,30	10,20
60	10,50	6,30	4,20	160	27,50	16,50	11,00
70	12,00	7,20	4,80	170	29,00	17,40	11,60
80	14,00	8,40	5,60	180	30,50	18,30	12,20
90	15,50	9,30	6,20	190	32,00	19,20	12,80
100	17,00	10,20	6,80	200	34,00	20,40	13,60
				210	35,00	21,00	14,00
				220	36,50	21,90	14,60
				230	38,00	22,80	15,20
				240	39,50	23,70	15,80
				250	41,00	24,60	16,40
				260	42,00	25,20	16,80
				270	43,50	26,10	17,40
				280	45,00	27,00	18,00
				290	46,50	27,90	18,60
				300	47,50	28,50	19,00

Dopłata do pociągów pośpiesznych

NAJKRÓTSZE

Warszawa-Gł.	Baranowice	Białystok	Bielsko	Brześć n/B.	Bydgoszcz	Częstochowa	Dęblin	Gdynia	Gniezno	Grodno	Grudziądz	Jarosław	Katowice	Kielce
399	215	566	607	514	290	258	524	283	551	532	638	290	179	372
188	781	133	133	133	133	133	133	133	133	133	133	133	133	133
378	688	473	551	514	398	472	289	392	683	650	638	284	335	554
229	633	418	197	459	290	258	392	283	551	532	638	290	179	372
285	688	473	551	514	398	472	289	392	683	650	638	284	335	554
230	633	418	197	459	290	258	392	283	551	532	638	290	179	372
113	363	301	380	156	398	472	289	392	683	650	638	284	335	554
410	814	599	733	640	182	472	524	283	551	532	638	290	179	372
279	682	467	397	508	102	289	392	283	551	532	638	290	179	372
271	220	84	650	217	557	502	385	683	551	532	638	290	179	372
260	662	448	602	489	75	490	373	150	176	532	638	290	179	372
378	585	566	306	378	600	344	265	789	627	650	638	290	179	372
318	683	506	60	476	472	88	320	654	337	590	547	290	179	372
254	504	442	239	297	422	117	141	595	414	526	514	284	335	554
344	331	257	570	124	629	489	231	755	623	341	604	335	554	572
364	720	552	96	513	546	134	357	728	417	636	621	210	78	216
184	394	372	410	187	469	329	71	595	463	456	444	194	394	212
514	517	458	439	325	799	476	398	924	793	615	774	133	420	399
152	314	99	530	232	437	382	265	563	431	183	412	530	470	406
140	536	321	299	362	229	151	246	411	221	405	241	362	239	184
48	451	236	426	277	333	278	161	363	327	320	212	426	366	302
304	707	492	398	533	134	290	417	316	51	576	209	622	338	407
413	631	601	341	424	635	279	300	824	662	685	673	35	325	297
479	310	392	646	259	764	684	366	890	758	476	739	340	630	507
67	470	255	311	296	226	163	180	410	220	339	241	445	251	196
654	657	598	579	465	939	616	538	1064	933	755	914	273	560	539
655	658	599	580	466	940	617	539	1065	934	756	915	274	561	540
235	629	424	539	465	50	431	349	232	90	508	63	614	427	372
428	200	240	806	373	713	658	541	839	707	156	688	806	746	682
527	930	715	157	756	709	297	520	909	574	799	779	373	243	373

POŁĄCZENIA

229	207	133	607	B	Byd	Częst	Dęblin	Gdynia	Gniezno	Grodno	Grudziądz	Jarosław	Katowice	Kielce
285	683	473	551	514										
230	633	418	197	459	290									
113	363	301	380	156	398	258								
410	814	599	733	640	182	472	524							
279	632	467	397	508	102	289	392	283						
271	220	84	650	217	557	502	385	683	551					
260	663	448	602	489	75	490	373	150	176	532				
378	585	566	306	378	600	344	265	789	627	650	638			
318	683	506	60	476	472	88	320	654	337	590	547	290		
254	504	442	239	297	422	117	141	595	414	526	514	284	179	
344	331	257	570	124	629	489	231	755	623	341	604	335	554	372
364	720	552	96	513	546	134	357	728	417	636	621	210	78	216
184	394	372	410	187	469	329	71	595	463	456	444	194	394	212
514	517	458	439	325	799	476	398	924	793	615	774	133	420	399
152	314	99	530	232	437	382	265	563	431	183	412	530	470	406
140	536	321	299	362	229	151	246	411	221	405	241	362	239	184
48	451	236	426	277	333	278	161	363	327	320	212	426	366	302
304	707	492	398	533	134	290	417	316	51	576	209	622	338	407
413	631	601	341	424	635	279	300	824	662	685	673	35	325	297
479	310	392	646	259	764	634	366	890	758	476	739	340	630	507
67	470	255	311	296	226	163	180	410	220	339	241	445	251	196
654	657	598	579	465	939	616	538	1064	933	755	914	273	560	539
655	658	599	580	466	940	617	539	1065	934	756	915	274	561	540
235	629	424	539	465	50	431	349	232	90	508	63	614	427	372
428	200	240	806	373	713	658	541	839	707	156	688	806	746	682
527	930	715	157	756	709	297	520	909	574	799	779	373	243	373

KOLEJOWA

Ceny biletów na pociągi osobowe w zł.

Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
310	49,00	29,40	19,60	610	83,50	50,10	33,40
320	50,50	30,30	20,20	620	84,50	50,70	33,80
330	52,00	31,20	20,80	630	85,00	51,00	34,00
340	53,50	32,10	21,40	640	86,00	51,60	34,40
350	54,50	32,70	21,80	650	86,50	51,90	34,60
360	56,00	33,60	22,40	660	87,50	52,50	35,00
370	57,50	34,50	23,00	670	88,00	52,80	35,20
380	58,50	35,10	23,40	680	89,00	53,40	35,60
390	60,00	36,00	24,00	690	90,00	54,00	36,00
400	61,50	36,90	24,60	700	90,50	54,30	36,20
410	62,50	37,50	25,00	710	91,50	54,90	36,60
420	63,50	38,10	25,40	720	92,00	55,20	36,80
430	65,00	39,00	26,00	730	93,00	55,80	37,20
440	66,00	39,60	26,40	740	93,50	56,10	37,40
450	67,00	40,20	26,80	750	94,50	56,70	37,80
460	68,00	40,80	27,20	760	95,00	57,00	38,00
470	69,00	41,40	27,60	770	96,00	57,60	38,40
480	70,00	42,00	28,00	780	96,50	57,90	38,60
490	71,00	42,60	28,40	790	97,50	58,50	39,00
500	72,00	43,20	28,80	800	98,00	58,80	39,20
510	73,00	43,80	29,20	810	99,00	59,40	39,60
520	74,00	44,40	29,60	820	99,50	59,70	39,80
530	75,50	45,30	30,20	830	100,50	60,30	40,20
540	76,50	45,90	30,60	840	101,00	60,60	40,40
550	77,50	46,50	31,00	850	102,00	61,20	40,80
560	78,50	47,10	31,40	860	103,00	61,80	41,20
570	79,50	47,70	31,80	870	103,50	62,10	41,40
580	81,00	48,60	32,40	880	104,50	62,70	41,80
590	82,00	49,20	32,80	890	105,00	63,00	42,00
600	83,00	49,80	33,20	900	106,00	63,60	42,40
				910	106,50	63,90	42,60
				920	107,50	64,50	43,00
				930	108,00	64,80	43,20
				940	109,00	65,40	43,60
				950	109,50	65,70	43,80
				960	110,50	66,30	44,20
				970	111,00	66,60	44,40
				980	112,00	67,20	44,80
				990	112,50	67,50	45,00
				1000	113,50	68,10	45,40

KOLEJOWE

Kowel	Kraków	Lublin	Lwów	Łomża	Łódź	Modlin	Poznań	Przemysł	Równe	Skiernewice	Staniawów	Tarnopol	Toruń	Wilno	Zakopane
545	314	326	666	285	181	252	657	305	546	721	144	890	664	955	
160	342	303	506	285	251	252	397	461	347	721	144	890	664	955	
201	516	303	666	285	181	252	657	305	546	721	144	890	664	955	
356	285	317	506	285	251	252	397	461	347	721	144	890	664	955	
477	412	232	562	200	181	252	657	305	546	721	144	890	664	955	
392	412	488	818	456	251	252	397	461	347	721	144	890	664	955	
648	245	229	98	565	397	461	612	527	783	305	546	721	144	890	
300	550	295	207	491	612	527	783	305	546	721	144	890	664	955	
135	297	251	581	219	66	115	245	480	546	721	144	890	664	955	
411	432	466	140	806	646	702	958	238	347	721	144	890	664	955	
341	432	466	140	806	646	702	958	238	347	721	144	890	664	955	
342	432	466	140	806	646	702	958	238	347	721	144	890	664	955	
580	553	420	749	388	179	284	141	649	715	176	889	890	664	955	
497	792	612	717	339	561	476	732	841	510	495	857	776	664	955	
708	163	771	505	679	448	575	575	408	713	460	598	646	716	955	

Dopłata do pociągów pośpiesznych w zł.			
Km	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
1— 100	4,50	2,70	1,80
101— 200	8,50	5,10	3,40
201— 300	12,00	7,20	4,80
301— 400	15,50	9,30	6,20
401— 500	18,50	11,10	7,40
501— 600	21,00	12,60	8,40
601— 700	23,00	13,80	9,20
701— 800	24,50	14,70	9,80
801— 900	27,00	16,20	10,80
901—1000	28,50	17,10	11,40

TARYFA POCZTOWA.

A. ZWYKŁA.

1. Obrót wewnętrzny.

	gr.
1. KARTKI pojedyncze miejscowe	10
zamiejscowe	20
z odpowiedzią miejscowe	20
zamiejscowe	40
Wymiary od 10 × 7 cm. do 15 × 10,5 cm.	
2. DRUKI a) prywatne do wagi 25 g.	5
ponad 25 do 50 g.	10
ponad 50 do 100 g.	15
ponad 100 do 250 g.	25
ponad 250 do 500 g.	50
ponad 500 do 1000 g.	60
ponad 1000 do 2000 g. (tylko pojedynczo wysyłane tomy)	70
b) urzędowe do wagi 250 g., jak druki prywatne	
ponad 250 do 2000 g.	40
c) dla ociemniałych do wagi 5000 g.	5
Wymiary do 45 × 45 cm. (rulony do 75 × 10 cm.).	
3. LISTY a) prywatne do wagi 20 g. miejscowe	15
zamiejscowe	30
ponad 20 do 250 g. miejscowe	30
zamiejscowe	60
ponad 250 do 500 g. miejscowe	40
zamiejscowe	80

b) urzędowe do wagi 250 g. jak listy prywatne	
ponad 250 do 2000 g. miejscowe	35
zamiejscowe	70
Wymiary, jak druki.	

4. LISTY WARTOŚCIOWE prywatne i urzędowe

a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi,	
b) należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości lub ich część przy listach nadawanych w stanie zamkniętym	10
w stanie otwartym	30

Podana wartość nie może przekraczać przy listach prywatnych 10.000 zł., przy listach urzędowych 100.000 zł.

5. PACZKI prywatne i urzędowe

a) opłata od wagi do 1 kg.	70	90	110	130
ponad 1 do 3 kg.	90	130	170	210
ponad 3 do 5 kg.	130	190	250	310
ponad 5 do 10 kg.	190	270	410	610
ponad 10 do 15 kg.	260	410	610	810
ponad 15 do 20 kg.	300	610	810	1010
	do 100 km.	od 100 do 300 km.	od 300 do 600 km.	od 600 km.

przyczem przy paczkach ochronnych opłata 50% wyższa.
Wymiary do 100 × 100 × 100 cm. wzgl. 150 × 50 × 50 cm.

6. PACZKI WARTOŚCIOWE prywatne i urzędowe

a) opłata za paczkę odpowiedniej wagi,	
b) należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości lub ich część	10
c) należność manipulacyjna do 200 zł.	20
ponad 200 zł. podanej wartości	40

Podana wartość nie może przekraczać przy paczkach prywatnych 10.000 zł., przy paczkach urzędowych 100.000 zł.

7. PRZEKAZY POCZTOWE zwykłe

opłata do 10 zł.	20
ponad 10 do 25 zł.	35
ponad 25 do 50 zł.	50
ponad 50 do 100 zł.	70
ponad 100 do 250 zł.	95

	gt.
ponad 250 do 500 zł.	135
ponad 500 do 750 zł.	180
ponad 750 do 1000 zł.	220
ponad 1000 do 1250 zł.	255
ponad 1250 do 1500 zł.	290
ponad 1500 do 1750 zł.	325
ponad 1750 do 2000 zł.	355

Przy przekazywanych blankietem nadawczym P. K. O. zleceniach pocztowych ponad 1000 zł. pobiera się dodatkowo za każde dalsze 500 zł. lub ich część . . . 50

8. PRZEKAZY POCZTOWE telegraficzne

- a) opłaty, jak przekazy pocztowe zwykłe,
- b) należność manipulacyjna 20
- c) należność telegraficzna, jak telegramy,
- d) należność za pośpieszne doręczenie.

2. Obrót z w. m. Gdańskiem.

- 1. KARTKI
 - 2. DRUKI
 - 3. LISTY
 - 4. LISTY WARTOŚCIOWE
- } jak w obrocie wewnętrznym.

- a) opłata za list odpowiedniej wagi,
- b) należność za polecenie 60
- c) należność asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości lub ich część 50

Podana wartość nie może przekraczać 10.000 zł.

- 5. PACZKI
 - 6. PACZKI WARTOŚCIOWE
- } jak w obrocie zagranicznym.

3. Obrót zagraniczny.

- 1. KARTKI pojedyncze 35
 - z odpowiednią 70
 - do Austrii, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier pojedyncze 30
 - z odpowiednią 60
- Wymiary, jak w obrocie wewnętrznym

	gr.
2. DRUKI a) zwykłe za każde 50 g.	10
Najwyższa waga 2 kg., waga pojedynczo wysyłanych tomów może jednak wynosić 3 kg.	
b) dla ociemniałych za każde 1000 g.	5
do Austrii, Czechosłowacji i Węgier do wagi 5000 g.	5
Najwyższa waga 5 kg.	
Wymiary, jak w obrocie wewnętrznym.	
3. LISTY do wagi 20 g.	60
za każde dalsze 20 g.	30
do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier	
do wagi 20 g.	50
za każde dalsze 20 g.	30
Najwyższa waga 2 kg.	
Wymiary, jak w obrocie wewnętrznym.	
4. LISTY WARTOŚCIOWE	
a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi,	
b) należność asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości lub ich część	50
Podana wartość nie może przekraczać 5000 fr. w złocie wzgl. ich równowartości w zł.	
5. PACZKI opłatę od wagi, podaną w zagranicznej taryfie paczkowej we fr. i cent., przelicza się na zł. i gr. według kursu fr. w złocie, przyczem przy paczkach ochronnych opłata 50% wyższa.	
6. PACZKI WARTOŚCIOWE	
a) opłata za paczkę odpowiedniej wagi,	
b) należność asekuracyjna za każde 300 fr. w złocie podanej wartości lub ich część 50 cent.	
c) należność ekspedycyjna od paczki 50 cent.	
Podana wartość nie może przekraczać 1000 fr. w złocie względnie ich równowartości w zł.	
7. PRZEKAZY POCZTOWE	
a) do krajów, z którymi wprowadzono obrót przekazowy z wyjątkiem Wlk. Brytanji, Kanady i Stanów Zjedn. do 100 zł.	30
za każde dalsze 100 zł. lub ich część	50
b) do Wlk. Brytanji, Kanady i Stanów Zjedn. do 100 zł.	100
za każde dalsze 100 zł. lub ich część	100

Należności dodakowe.

Obr. wewn.	Obr. zagr.
g r o s z y	

1. Przy nadaniu

a) polecenie przesyłek listowych	60	60
b) doręczenie pośpieszne przesyłek listowych	80	100

2. Przy odbiorze doręczenie

a) listów wartościowych do 100 zł. podanej wartości	10
ponad 100 do 1000 zł. podanej wartości . . .	20
ponad 1000 do 5000 zł. podanej wartości . . .	50
ponad 5000 zł. bez względu na podaną wartość . . .	100

b) przekazów pocztowych zwykłych i telegraficznych oraz przekazów P. K. O. do 10 zł.	5
ponad 10 do 25 zł.	10
ponad 25 do 50 zł.	20
ponad 50 do 100 zł.	30
ponad 100 do 250 zł.	40
ponad 250 do 500 zł.	60
ponad 500 do 750 zł.	80
ponad 750 do 1000 zł.	100
ponad 1000 do 1500 zł.	150
ponad 1500 do 2000 zł.	200

c) przekazów P. K. O., które zawierają wypłacane przez państwo uposażenie emerytalne, zaopatrzenie wdowie i t. d. do 50 zł.	—
ponad 50 zł.	10

Za doręczenie pensji emerytalnych weteranów z 1863 r
nie pobiera się należności.

d) paczek do 5 kg.	30 — 50
do 10 kg.	40 — 60
do 15 kg.	70 — 100
do 20 kg.	90 — 120

B. LOTNICZA.

1. Obrót wewnętrzny.

1. KARTKI

a) opłata pocztowa według obowiązującej taryfy pocztowej.	
b) opłata lotnicza	15

2. DRUKI I LISTY

a) opłata pocztowa według obowiązującej taryfy pocztowej.	
--	--

gr.

b) opłata lotnicza do 20 g.	20
do 50 g.	40
do 100 g.	60
do 250 g.	140
do 500 g.	250
do 1000 g.	400
za każde dalsze 500 g.	250

3. PACZKI

a) opłata pocztowa według obowiązującej taryfy pocztowej,	
b) opłata lotnicza za każdy kilogram (część kilograma)	75

4. PRZEKAZY POCZTOWE

a) opłata pocztowa według obowiązującej taryfy pocztowej,	
b) opłata lotnicza	20

2. Obrót z w. m. Gdańskiem.

1. KARTKI	}	jak w obrocie wewnętrznym.
2. DRUKI		
3. LISTY		
4. PACZKI		

3. Obrót zagraniczny.

Opłaty lotnicze według zagranicznej taryfy pocztowo-lotniczej.

TARYFA TELEGRAFICZNA.

1. Obrót wewnętrzny.

gr.

1. TELEGRAMY ZWYKŁE

a) miejscowe opłata od wyrazu	5
ponadto opłata od każdego telegramu	25
b) zamiejscowe opłata od wyrazu	15
ponadto opłata od każdego telegramu	50

2. TELEGRAMY PILNE

a) miejscowe opłata od wyrazu	15
ponadto opłata od każdego telegramu	25
b) zamiejscowe opłata od wyrazu	45
ponadto opłata od każdego telegramu	50

2. Obrót zagraniczny.

1. TELEGRAMY i RADJOTELEGRAMY opłatę od wyrazu, podaną w zagranicznej taryfie telegraficznej, przelicza się na zł. i gr. według kursu fr. w złocie.

WAŻNIEJSZE STACJE RADJOFONICZNE.

Państwo	Stacja	Fala m.	Często- tliwość kc. *)	Moc kW.
Anglja	Daventry (National) . .	1554,4	193,0	35,0
	Daventry (Regional) , .	398,9	752,0	25,0
	Londyn (National) . . .	261,5	1147,0	50,0
	Londyn (Regional) . . .	355,9	843,0	50,0
	Manchester (National) .	301,5	995,0	50,0
	Manchester (Regional) .	480,0	625,0	50,0
	Westerglen	376,4	797,0	60,0
Austrja	Wiedeń	517,5	579,0	15,0
Belgja	Bruksela (franc.) . . .	509,3	589,0	15,0
	Bruksela (flam.) . . .	337,8	888,0	15,0
Bułgarja	Sofja	318,8	941,0	1,0
Czechosło- wacja	Berno	341,7	878,0	36,0
	Bratysława	278,6	1075,0	13,5
	Morawska Ostrawa . .	263,8	1137,0	11,0
	Praga	488,6	614,0	120,0
Danja	Kalundborg	1153,8	260,0	7,5
Estonja	Tallinn	298,6	1006,0	15,0
Finlandja	Lahti	1796,4	167,0	54,0

*) Kilocykl — 1000 okr./sek.

Państwo	Stacja	Fala m.	Często- tliwość kc *)	Moc kW.
Francja	Algier	363,6	825,0	16,0
	Fecamp	225,9	1328,0	10,0
	Bordeaux	304,3	986,0	20,0
	Paryż (Tour Eiffel) . .	1445,8	207,5	15,0
	Paryż (Radio Paris) . .	1724,1	174,0	80,0
	Paryż (Poste Parisien) .	328,2	914,0	50,0
	Strasburg	345,2	869,0	12,0
	Tuluza	385,1	779,0	15,0
Hiszpanja	Walencja	267,0	1124,0	20,0
Holandja	Hilversum	296,2	1013,0	20,0
	Huizen	1875,0	160,0	7,0
Jugosławja	Belgrad	431,0	696,0	2,8
	Lublana	574,0	523,0	5,0
Litwa	Kowno	1935,0	155,0	7,0
Łotwa	Ryga	525,4	571,0	12,0
Niemcy	Berlin	419,9	716,0	1,5
	Frankfurt	389,6	770,0	1,5
	Hamburg	372,2	806,0	1,5
	Heilsberg	276,5	1085,0	75,0
	Königswusterhausen . .	1624,9	183,5	60,0
	Langenberg	472,4	635,0	60,0
	Lipsk	259,3	1157,0	2,0
	Stuttgart	360,6	832,0	60,0
	Norymberga	228,9	1256,0	2,0
	Wrocław	325,0	923,0	60,0
Norwegja	Oslo	1083,0	277,0	75,0
Polska	Katowice	408,7	784,0	12,0
	Kraków	312,8	959,0	1,7
	Lwów	380,7	788,0	21,5
	Łódź	233,8	1283,0	2,2
	Poznań	334,8	897,0	1,4
	Warszawa	1411,3	212,5	158,0
	Wilno	566,0	530,0	21,5

*) Kilocykl — 1000 okr./sek.

Państwo	S t a c j a	Fala m.	Często- tliwość kc. *)	Moc kW.
Rumunja	Bukareszt	394,2	761,0	16,0
Szwajcarja	Bero-Münster (niem.) . .	459,4	653,0	60,0
	Sottens (franc.)	403,8	743,0	25,0
Szwecja	Motala	1348,0	222,5	30,0
	Sztokholm	435,4	689,0	75,0
Węgry	Budapeszt	550,5	545,0	18,5
Włochy	Bari	269,8	1112,0	20,0
	Florencja	500,8	599,0	20,0
	Genua	312,8	959,0	10,0
	Rzym	441,2	680,0	50,0
	Triest	247,7	1211,0	10,0
Turcja	Ankara	1538,0	195,0	7,0
	Stambuł	1200,0	250,0	5,0
Z. S. R. R.	Charków	937,5	320,0	20,0
	Kijów	1034,0	290,0	33,0
	Leningrad	1000,0	300,0	100,0
	Mińsk	1105,0	271,5	50,0
	Moskwa (Komintern) . .	1481,5	202,5	100,0
	Moskwa (WZSPS) . . .	1304,3	230,0	100,0
	Moskwa (Popow) . . .	1100,0	272,7	40,0
	Moskwa (Stalin) . . .	424,3	707,0	100,0

WAŻNIEJSZE DATY HISTORYCZNE.

Przed narodzeniem Chrystusa.

- 3400 Menes, 1-szy król Egiptu.
2700 Cheops, król Egiptu. 2194 — 2152 Hammurabi, król Babilonii.
1700 — 1600 Podbój Egiptu przez Hyksów. 1514 — 1466 Mojżesz.
1194 — 1184 Wojna trojańska. 1100 — 1000 Saul, 1-szy król Izraela.
1000 — 900 Dawid i Salomon. Hiram w Tyrze.
850 Założenie Kartaginy. 825 Likurg, prawodawca Sparty.
776 1-sza olimpiada w Grecji. 753 Założenie Rzymu. 722 — 706
Sargon Wk., król Assyrii.

*) Kilocykl — 1000 okr./sek.

660 Powstanie Japonji. 606 Upadek królestwa Assyrii. Zburzenie Niniwy.

594 Solon, prawodawca Aten. 586 Upadek królestwa Judzkiego. Zburzenie Jerozolimy. 559 — 529 Cyrus, król Persji. 560 — 528 Pizystrat w Atenach. 521 — 481 Darjusz, król Persji. 510 Powstanie republiki rzymskiej. 500 Budda.

493 Początek wojen grecko-perskich (490 Maraton, 480 Termopile i Salamina). 478 Śmierć Konfucjusza. 477 Śmierć Buddy. 451 Decemwirowie w Rzymie. 449 Koniec wojen grecko-perskich. 431 — 404 Wojny peloponeskie.

387 Najazd Gallów na Rzym. 338 Klęska Greków pod Cheroneą. Upadek Grecji. 336 — 323 Aleksander, król Macedonji. 301 Upadek Macedonji.

264 — 241 1-sza wojna punicka. 218 — 201 2-ga wojna punicka. 216 Klęska Rzymian pod Kannami.

149 — 146 3-cia wojna punicka. 146 Zburzenie Kartaginy i Koryntu. 133 — 121 Grakhowie w Rzymie. 112 — 106 Wojna jugurtyńska.

88 — 66 Wojny z Mitrydatem. 82 — 79 1-sza wojna domowa (Marjusz i Sulla). 73 — 71 Wojna niewolnicza (Spartakus i Krasus). 63 Spisek Katyliny. 60 1-szy triumwirat (Cezar, Pompejusz i Krassus). 58 — 50 Podbój Galji. 49 — 45 2-ga wojna domowa (Cezar i Pompejusz). 44 Śmierć Cezara. 43 2-gi triumwirat (Antonjusz, Lepid i Oktawjan). 31 Bitwa pod Akcjum. 30 Oktawjan, 1-szy cesarz rzymski.

Po narodzeniu Chrystusa.

9 Klęska Rzymian w lesie teutoburskim. 64 Spalenie Rzymu przez Nerona. 70 Zburzenie Jerozolimy przez Tytusa. 79 Zniszczenie Herkulanum i Pompei. 98 — 117 Trajan. 117 — 138 Hadrian.

161 — 180 Marek Aureli.

227 Sassanidowie w Persji.

306 — 337 Konstantyn Wk., cesarz rzymski. 313 Edykt medjołański (równouprawnienie chrześcijan). 325 1-szy sobór powszechny w Nicei. 330 Konstantynopol stolicą cesarstwa rzymskiego. 375 Początek wędrówki narodów. 395 Podział cesarstwa rzymskiego.

410 Zdobycie Rzymu przez Wizygotów. 416 Opanowanie Hiszpanji przez Wizygotów. 429 Opanowanie płn. Afryki przez Wandalów. 449 Opanowanie Brytanji przez Anglów i Saksonów. 451 Klęska Hunnów na polach katalońskich. Śmierć Attyli. 476 Upadek zach. cesarstwa rzymskiego. 481 — 511 Kłodwig, król Fran-

ków. Powstanie państwa Franków. 493 — 526 Teodoryk Wk., król Ostrogotów. Powstanie państwa Ostrogotów.

535 — 565 Justynian I, cesarz wsch. rzymski. 534 Upadek państwa Wandalów. 568 Opanowanie pñ. Italji przez Longobardów. 590 — 604 Grzegorz Wk., papież.

622 Hedzra Mahometa. 645 Podbój Persji przez Arabów. Około 650 Państwo słowiańskie Samona.

711 Podbój Hiszpanji przez Arabów. 732 Odparcie Arabów przez Franków pod Tour i Poitiers. 755 Powstanie państwa kościelnego. 768 — 814 Karol Wk., król Franków.

800 Koronacja Karola Wk. Wskreszenie zach. cesarstwa rzymskiego. 827 Powstanie państwa angielskiego. 843 Traktat w Verdun. Podział państwa frankońskiego. 862 Powstanie państwa ruskiego. 871 — 901 Alfred Wk., król angielski. 888 Powstanie państwa włoskiego. 871 — 894 Państwo wielkomorawskie świętopelka. 895 Węrzy na nizinie panońskiej.

900 Powstanie państwa duńskiego. 936 — 973 Otton I Wk., król niemiecki. 962 Koronacja Ottona Wk. Powstanie świętego cesarstwa rzymskiego narodu niemieckiego. 962 — 992 Mieczysław I, król polski. 966 Chrzest Polski. 988 Chrzest Rusi. 992 — 1025 Bolesław I Chrobry, król polski. 997 — 1038 Stefan Św., 1-szy król węgierski.

1000 Powstanie państwa Inków w pñd. Ameryce. 1018 Pokój budziszyński i wyprawa kijowska Bolesława Chr. 1025 — 1034 Mieczysław II Gnuśny, król polski. 1034 Upadek państwa polskiego. 1040 — 1058 Kazimierz Odnowiciel, król polski. 1058 — 1080 Bolesław II Śmiały, król polski. 1066 — 1087 Wilhelm Zdobywca. Podbój Anglji przez Normanów. 1076 Początek walki o inwestyturę między Grzegorzem VII i Henrykiem IV. 1077 Henryk IV w Kanossie. 1080 — 1102 Władysław Herman, król polski. 1096 — 1099 I-sza krucjata (Piotr z Amiens, Gotfryd de Bouillon).

1102 — 1138 Bolesław III Krzywousty, król polski. 1122 Konkordat w Wormacji. Koniec walki o inwestyturę. 1138 Podział Polski. 1139 Powstanie państwa portugalskiego. 1147 — 1149 2-ga krucjata (Bernard z Clairvaux). 1152 — 1190 Fryderyk I Barbarossa, cesarz rzymski. 1156 Powstanie księstwa austriackiego i królestwa czeskiego. 1189 — 1192 3-cia krucjata.

1202 — 1204 4-ta krucjata. 1215 Magna charta libertatum w Anglji. 1226 Sprowadzenie Krzyżaków do Polski. 1241 Najazd Mongołów na Polskę i Węgry. 1273 Rudolf Habsburg. 1282 Nieszpory

sycylijskie. 1291 Powstanie związku szwajcarskiego. 1296 — 1333 Władysław Łokietek, król polski.

1331 Bitwa pod Płowcami. 1333 — 1370 Kazimierz Wk., król polski. 1337 — 1453 Wojna stuletnia Anglii z Francją. 1346 Bitwa pod Crecy. 1356 Bitwa pod Poitiers. Złota bulla. 1364 Założenie uniwersytetu w Krakowie. 1370 — 1382 Ludwik Węgierski, król polski. 1384 — 1386 Jadwiga, królowa polska. 1386 Chrzest Litwy. 1386 — 1454 Władysław Jagiełło, król polski. 1397 Unja kalmarska.

1410 Bitwa pod Grunwaldem. 1413 Unja horodelska. 1414 — 1418 Sobór w Konstancji. 1419 — 1435 Wojny husyckie. 1422 Joanna d'Arc. 1431 — 1449 Sobór w Bazylei. 1434 — 1444 Władysław Warneńczyk, król polski. 1444 Śmierć Władysława Warneńczyka pod Warną. 1447 — 1492 Kazimierz Jagiellończyk, król polski. 1451 — 1485 Wojna białej i czerwonej róży w Anglii. 1453 Zdobycie Konstantynopola przez Turków. 1466 Pokój w Toruniu. 1477 Bitwa pod Nancy. 1492 Odkrycie Ameryki. 1492 — 1501 Jan I Olbracht, król polski. 1493 Pierwszy sejm walny w Piotrkowie. 1497 Wyprawa Jana Olbrachta na Bukowinę.

1501 — 1506 Aleksander, król polski. 1506 — 1548 Zygmunt I Stary, król polski. 1511 Święta Liga. 1517 Wystąpienie Lutra. 1519 — 1556 Karol V, cesarz rzymski. 1523 — 1560 Gustaw I Waza, król Szwecji. 1525 Sekularyzacja Prus. Hołd pruski w Krakowie. 1530 Wojna chłopska. Konfesja augsburska. 1554 Związek szmal-kaldzki. 1545 — 1563 Sobór w Trydencie. 1548 — 1572 Zygmunt II August, król polski. 1555 Pokój religijny w Augsburgu. 1556 — 1564 Ferdynand I, cesarz rzymski. 1556 — 1598 Filip II, król Hiszpanji. 1569 Unja lubelska. 1571 Noc św. Bartłomieja we Francji. 1573 Pierwsza wolna elekcja w Polsce. 1573 — 1574 Henryk Waleczy, król polski. 1576 — 1586 Stefan Batory, król polski. 1579 Unja utrechtska. Wojna polsko-moskiewska (Połock, Wielkie Łuki). 1587 — 1632 Zygmunt III Waza, król polski. 1589 — 1610 Henryk IV, król Francji. 1598 Edykt nantejski.

1606 Bitwa pod Kircholmem. 1608 Unja protestancka. 1609 Liga katolicka. 1610 Bitwa pod Kłuszynem. 1618 — 1648 Wojna trzydziestoletnia. 1620 Śmierć Żółkiewskiego pod Cecorą. 1624 Richelieu. 1625 Wallenstein. 1632 Śmierć Gustawa Adolfa pod Lützen. 1632 — 1648 Władysław IV, król polski. 1642 Rewolucja w Anglii. 1648 Pokój westfalski. Bunt Chmielnickiego (Żółte Wody, Korsuń, Pilawce). 1648 — 1668 Jan II Kazimierz, król polski. 1649 — 1660 Cromwell. 1651 Bitwa pod Beresteczkiem. 1652 Pierwsze liberum veto w Polsce. 1654 — 1660 Karol X Gustaw, król Szwecji. 1655 Najazd Szwedów na Polskę. 1660 Pokój w Oliwie. 1668 — 1715

Ludwik XIV, król Francji. 1669 — 1673 Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski. 1673 Bitwa pod Chocimem. 1674 — 1696 Jan III Sobieski, król polski. 1679 Habeas corpus w Anglii. 1683 Bitwa pod Wiedniem. 1697 — 1704 August II, król polski. 1699 Pokój w Karłowicach.

1700 — 1721 Wojna północna Szwecji, Danji, Polski i Rosji. 1704 — 1709 Stanisław Leszczyński, król polski. 1709 Bitwa pod Poltawą. 1709 — 1733 August II, król polski. 1713 Pokój w Utrechcie. 1713 — 1740 Fryderyk I Wilhelm, król Prus. 1714 Pokój w Rasztadzie. 1715 — 1774 Ludwik XV, król Francji. 1733 — 1763 August III, król polski. 1740 — 1786 Fryderyk II Wk., król Prus. 1740 — 1780 Marja Teresa, cesarzowa Austrii. 1740 — 1745 Wojna śląska. 1748 Pokój w Akwizgranie. 1756 — 1763 Wojna siedmioletnia. 1762 — 1796 Katarzyna II, cesarzowa Rosji. 1764 — 1795 Stanisław Poniatowski, król polski. 1765 — 1793 Józef II, cesarz Austrii. 1768 — 1774 Wojna rosyjsko-turecka. 1768 Konfederacja barska. 1772 1-szy rozbiór Polski. 1775 — 1783 Wojna Ameryki o niepodległość. 1776 Poklamacja niepodległości Stanów Zjedn. 1783 Pokój w Wersalu. 1786 — 1797 Fryderyk Wilhelm II, król Prus. 1788 — 1792 Sejm czteroletni. 1789 Początek rewolucji we Francji. 1791 Uchwalenie konstytucji w Polsce. 1792 Konfederacja targowicka. 1793 Śmierć Ludwika XVI. Terror we Francji. 2-gi rozbiór Polski. 1794 Przysięga Kościuszki. Bitwy pod Racławicami, w Warszawie, pod Szczekocinami i Maciejowicami. 1795 3-ci rozbiór Polski. 1796 — 1797 Bonaparte we Włoszech. Legjony Dąbrowskiego we Włoszech. Pokój w Campo Formio. 1797 — 1840 Fryderyk Wilhelm III, król Prus. 1797 Napoleon w Egipcie. 1799 Napoleon 1-szym konsulem.

1800 Bitwy pod Marengo i Hohenlinden. 1801 Pokój w Luneville. 1801 — 1825 Aleksander I, cesarz Rosji. 1802 Pokój w Amiens. 1804 Napoleon I, cesarzem Francji. 1805 Bitwy pod Trafalgar i Austerlitz. Pokój w Preszburgu. 1806 Bitwy pod Jeną i Auerstaedt. Powstanie Dąbrowskiego w Wielkopolsce. Wkroczenie Napoleona do Warszawy. 1807 Bitwy pod Pruską Hławą i Frydlandem. Pokój w Tylży. Stworzenie księstwa warszawskiego. 1808 — 1812 Wojna w Hiszpanji. 1809 Bitwa pod Raszynem. Bitwy pod Eckmühl, Aspern, Esslingen i Wagram. Pokój w Schönbrunn. 1812 Wyprawa Napoleona na Rosję. Bitwy pod Smoleńskiem i Borodino. 1813 Bitwa pod Lipskiem. Śmierć ks. Józefa Poniatowskiego. 1814 Abdykacja Napoleona. Pokój w Paryżu. 1814 — 1815 Kongres wiedeński. Stworzenie Królestwa Kongresowego. 1815 Bitwa pod Waterloo. 1817 Kongres akwizgrański. 1821 Śmierć Napoleona.

1821 — 1828 Wojna Grecji o niepodległość. 1822 Brazylja królestwem. 1823 Doktryna Monroego w Ameryce. 1824 Wyzwolenie Ameryki Południowej. 1825 — 1855 Mikołaj I, cesarz Rosji. 1830 Rewolucja lipcowa w Paryżu. Wyzwolenie Belgji. Powstanie listopadowe w Polsce. 1830 — 1848 Ludwik Filip, król Francji. 1831 Bitwa pod Stoczkiem, Wawrem, Grochowem, Ostrołęką i Warszawą. Upadek powstania. 1832 Grecja królestwem. 1837 — 1901 Wiktorja, królowa Anglii. 1846 Rzeź galicyjska. Wcielenie Krakowa do Austrii. 1848 Rewolucja lutowa w Paryżu. Rewolucja w Austrii, Niemczech i Włoszech. 1848 — 1849 Powstanie węgierskie. 1848 — 1916 Franciszek Józef, cesarz Austrii.

1852 — 1870 Napoleon III, cesarz Francji. 1853 — 1856 Wojna krymska. Oblężenie Sebastopola. Pokój w Paryżu. 1855 — 1881 Aleksander II, cesarz Rosji. Cavour we Włoszech. 1859 Wojna austriacko-włoska. Bitwy pod Magentą i Solferino. Pokój w Villafranca. 1861 — 1888 Wilhelm I, król Prus. 1861 — 1878 Emanuel II, król Włoch. 1862 Bismarck w Niemczech. 1863 Powstanie styczniowe w Polsce. 1864 Stracenie członków Rządu Narodowego. 1866 Wojna austriacko-pruska. Bitwa pod Königgrätz. Pokój w Pradze. Wojna austriacko-włoska. Bitwa pod Custozzą. Pokój w Wiedniu. 1868 Rewolucja w Hiszpanji. 1870 — 1871 Wojna francusko-niemiecka. Sedan. Kapitulacja Metzu. Francja republiką. Zniesienie państwa kościelnego. Pokój we Frankfurcie n. M. 1871 Stworzenie cesarstwa niemieckiego. 1872 Walki karlistów w Hiszpanji. 1873 — 1880 Kulturkampf w Prusach. 1876 Wojna rosyjsko-turecka. 1877 — 1878 Pokój w San Stefano. Kongres berliński. Okupacja Bośni i Hercegowiny przez Austrię. 1880 Konferencja berlińska. 1882 Rumunja i Serbja królestwami. 1885 Wojna serbsko-bułgarska. 1888 — 1918 Wilhelm II, cesarz Niemiec. 1889 Brazylja republiką. 1894 — 1917 Mikołaj II, cesarz Rosji. 1895 Wojna chińsko-japońska. Pokój w Shimonoseki. 1895 — 1896 Powstanie na Kubie. 1897 Powstanie na Krecie. Wojna grecko-turecka. 1899 Wojna hiszpańsko-amerykańska. Konferencja w Hadze. 1899 — 1902 Wojna południowo-afrykańska.

1900 Powstanie bokserów w Chinach. Zamordowanie Humberta, króla Włoch. 1901 — 1910 Edward VII, król Anglii. 1901 Zamordowanie Mac Kinley'a, prezydenta Stanów Zjedn. 1903 Zamordowanie królestwa Serbji. 1904 — 1905 Wojna rosyjsko-japońska. Oblężenie Port-Artur. Bitwy pod Laojanem, nad Szaho, pod Mukdenem i Cuszimą. Pokój w Portsmouth. 1904 — 1907 Rewolucja w Rosji. 1905 Rozwiązanie unji szwedzko-norweskiej. 1906 Konferencja w Algeciras. 1909 Aneksja Bośni i Hercegowiny

przez Austrię. Wyzwolenie Bułgarji. Albert I królem Belgji. 1910 Czarnogóra królestwem. Portugalja republiką. Jerzy V królem Anglii. Aneksja Korei przez Japonję. 1911 Zatarg francusko-niemiecki o Marokko. 1911 — 1912 Wojna włosko-turecka. Pokój w Lozannie. 1911 Rewolucja w Chinach. 1912 Chiny republiką. 1912 — 1913 1-sza wojna bałkańska. Pokój w Londynie. 2-ga wojna bałkańska. Pokój w Bukareszcie. 1913 Poincaré prezydentem Francji. 1914 Zamordowanie Franciszka Ferdynanda, następcy tronu Austrii. Początek wojny światowej. Wkroczenie I brygady Legionów Polskich do Królestwa Kongresowego. Bitwy pod Kraśnikiem i Tannenbergiem. Bitwa nad Marną. Zdobyć Antwerpji. Wyścig do morza. Zajęcie Belgradu. Bitwa pod Limanową. Odwrót z Serbji. 1915 Kapitulacja Przemyśla. Bitwa pod Gorlicami. Przystąpienie Włoch do wojny. Zajęcie Warszawy. Bitwa pod Verdun. Bitwa pod Skagerrak. Ofenzywa rosyjska na froncie austriackim. Przystąpienie Rumunji do wojny. Zajęcie Bukaresztu. 1916 — 1918 Karol I, cesarz Austrii. 1917 Rewolucja marcowa w Rosji. Abdykacja Mikołaja II. Przystąpienie Stanów Zjedn. do wojny. Ofenzywa austriacko-niemiecka na froncie włoskim. Rewolucja październikowa w Rosji. 1918 Rosja republiką. Lenin prezydentem Rosji. Przejście II brygady Legionów Polskich na Ukrainę. Pokój w Brześciu n/B. Ofenzywa niemiecka na froncie francuskim. Pokój w Bukareszcie. Ofenzywa austriacka na froncie włoskim. Kontrofenzywa sprzymierzonych na froncie niemieckim. Kapitulacja Bułgarji i Turcji. Zawieszenie broni. Rewolucja w Niemczech. Rozpad Austro-Węgier. Wyzwolenie Czechosłowacji, Polski, Litwy, Łotwy, Estonji, Finlandji, Armenji i Gruzji. Walki o granice w Małopolsce i Wielkopolsce oraz na Śląsku. 1919 Ebert, prezydentem Niemiec. Pokój w Wersalu z Niemcami, w Neuilly z Bułgarią i w St. Germain z Austrią. Powstanie królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów. Walki polsko-niemieckie i polsko-ruskie. Początek wojny polsko-rosyjskiej. Wyprawa wileńska. Oczyszczenie Małopolski. I powstanie śląskie. 1920 Liga Narodów w Genewie. Pokój w Sevres z Turcją. Objęcie Pomorza przez Polskę. Wojna polsko-rosyjska. Wyprawa kijowska. Odwrót. Bitwa pod Warszawą. Przeciwnatarcie z nad Wieprza. II powstanie śląskie. Bitwa nad Niemnem. Zajęcie Wilna przez gen. Żeligowskiego. Zawieszenie broni. 1921 Wojna grecko-turecka. Powstanie w Irlandji. Uchwalenie konstytucji w Polsce. Pokój w Rydze. Plebiscyt na Górnym Śląsku. III powstanie śląskie. 1922 Wyzwolenie Irlandji i Egiptu. Rewolu-

5. Wincenty Witos (I)	24. 7.1920 — 13. 9.1921
6. Antoni Ponikowski (I)	19. 9.1921 — 6. 3.1922.
7. Antoni Ponikowski (II)	10. 3.1922 — 26. 6.1922.
8. Artur Śliwiński	28. 6.1922 — 7. 7.1922.
9. Julian Nowak	31. 7.1922 — 16.12.1922.
10. Władysław Sikorski	16.12.1922 — 26. 5.1923.
11. Wincenty Witos (II)	28. 5.1923 — 15.12.1923.
12. Władysław Grabski (II)	20.12.1923 — 13.11.1925.
13. Aleksander Skrzyński	20.11.1925 — 5. 5.1926.
14. Wincenty Witos (III)	10. 5.1926 — 15. 5.1926.
15. Kazimierz Bartel (I)	16. 5.1926 — 4. 6.1926.
16. Kazimierz Bartel (II)	9. 6.1926 — 26. 9.1926.
17. Kazimierz Bartel (III)	27. 9.1926 — 1.10.1926.
18. Józef Piłsudski (I)	2.10.1926 — 27. 6.1928.
19. Kazimierz Bartel (IV)	27. 6.1928 — 13. 4.1929.
20. Kazimierz Świtalski	14. 4.1929 — 7.12.1929.
21. Kazimierz Bartel (V)	29.12.1929 — 17. 3.1930.
22. Walery Sławek (I)	29. 3.1930 — 23. 8.1930.
23. Józef Piłsudski (II)	25. 8.1930 — 4.12.1930.
24. Walery Sławek (II)	4.12.1930 — 26. 5.1931.
25. Aleksander Prystor	27. 5.1931.

MINISTROWIE SPRAW WOJSKOWYCH.

1. Jan Wroczyński płk.	12.10.1918 — 1. 3.1919.
2. Józef Leśniewski gen. por.	2. 3.1919 — 9. 8.1920.
3. Kazimierz Sosnkowski gen. por.	9. 8.1920 — 26. 5.1923.
4. Aleksander Osieński gen. dyw.*)	28. 5.1923 — 13. 6.1923.
5. Stanisław Szeptycki gen. broni	13. 6.1923 — 15.12.1923.
6. Kazimierz Sosnkowski gen. dyw.	19.12.1923 — 17. 2.1924.
7. Władysław Sikorski gen. dyw.	17. 2.1924 — 14.11.1923.
8. Stefan Majewski gen. dyw.*)	20.11.1925 — 27.11.1925.
9. Lucjan Żeligowski gen. broni	27.11.1925 — 5. 5.1926.
10. Juliusz Malczewski gen. dyw.	10. 5.1926 — 15. 5.1926.
11. Józef Piłsudski marsz.	16. 5.1926.

*) Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Abisynja	Addis Abeba	900	10.000	11,1	Cesarstwo
Afganistan	Kabul	635	12.000	18,9	Królestwo
Albanja	Tirana	28	1.003	35,3	Królestwo
Andorra	Andorra	0,4	12	30,0	Republika
Argentyna	Buenos Aires	2.793	11.577	4,1	Republika
Australja	Canberra	7.704	6.476	0,8	Dominjum brytyjskie
Austrja	Wiedeń	84	6.722	80,2	Republika
Belgja	Bruksela	30	8.120	267,0	Królestwo
Afryka		2.440	13.483		
Razem		2.470	21.615		
Boliwja	La Paz	1.333	3.000	2,3	Republika
Brazylja	Rio de Janeiro	8.525	41.079	4,8	Republika
Bułgarja	Sofja	103	6.006	58,3	Królestwo
Chile	Santiago	752	4.287	5,7	Republika

*) Według Annuaire Militaire de la Société des Nations 1932.

**) Stany średnie.

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne **)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	—	—	—	—
	—	—	—	—
	Wojsko stałe. Służba obow. 31 lat, w tem w szeregach 18 mies.	Wojsko Żandarm. Straż gran. Marynarka	771 17	11.858 124
25.V	Wojsko stałe. Służba obow. 25 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Żandarm. Marynarka	1.827 592 9.500	30.885
3.VI	Milicja, część. wojsko sta- łe. Służba ochotn. Zaciąg 5-letni.	Wojsko Lotnictwo Marynarka	281 940	1.332
12.XI	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 12-letni, w tem w szeregach 6 lat.	Wojsko	1.415	20.048
27.XI	Wojsko stałe. Służba obow. 25 lat, w tem w szeregach 8 — 14 mies.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Żandarm. Marynarka	4.820 205 2.840 156	64.120 17.259 6.280
	Wojsko stałe. Służba obow. 30 lat, w tem w szeregach 24 mies.	Wojsko	8 000	
15.XI	Wojsko stałe. Służba obow. 28 lat, w tem w szeregach 12 — 24 mies.	Wojsko Marynarka	4.214 1.215	42.318 8.935
3.X	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 12-letni.	Wojsko Żandarm. Straż gran.	980 334 146	18.552 6.309 2.769
18.IX	Wojsko stałe. Służba obow. 26 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Karabin. Marynarka	1.480 852	20.950 14.731

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Chiny*)	Nankin	11.080	450.000	40,6	Republika
Czechosłowacja	Praga	140	14.726	105,2	Republika
Dania	Kopenhaga	43	3.551	82,6	Królestwo
Europa**)		1	24		
Ameryka		2.170	14		
Razem		2.214	3.569		
Dominika	San Domingo	50	1.022	20,4	Republika
Egipt	Kairo	1.000	14.768	14,8	Królestwo
Ekwador	Quito	307	2.000	6,5	Republika
Estonja	Tallinn	48	1.117	23,3	Republika
Finlandja	Helsinki	388	3.370	8,7	Republika
Francja	Paryż	551	41.400	75,1	Republika
Azja		989	23.474		
Afryka		9.977	37.860		
Ameryka		93	522		
Oceanja		23	88		
Razem		11.583	103.344		
Gdańsk	Gdańsk	2	396	198,0	Wolne miasto
Grecja	Ateny	130	6.394	49,2	Republika
Gwatemala	Gwatemala	110	2.177	19,8	Republika

*) W tem Mandżurja.

**) Bez Islandji, która została oddzielnie wykazana.

***) Stany średnie.

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne ***)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 3-letni.	Wojsko Marynarka	1.800.000	
28.X	Wojsko stałe. Służba obow. 30 lat, w tem w szeregach 18 mies.	Wojsko Żandarm. Straż gran.	10.221 515	128.567 12.132
26.IX	Milicja, część. wojsko sta- łe. Służba obow. 18 lat, w tem w szeregach 5 — 14 mies.	Wojsko Lotnictwo Straż gran. Marynarka	1.574 237 5 452	6.519 830 1.248
	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 2-letni.	Wojsko	115	2.013
	Wojsko stałe. Służba obow. 10 lat.	Wojsko Marynarka	550	11.935
	Wojsko stałe. Służba obow. 30 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Karabin Marynarka	607 29	4.863 1.486
24.II	Wojsko stałe. Służba obow. 35 lat, w tem w szeregach 12 — 18 mies.	Wojsko Straż gran. Marynarka	1.200 1.200 77	12.243 779
6.XII	Wojsko stałe. Służba obow. 35 lat, w tem w szeregach 17 mies.	Wojsko Marynarka	1.818 396	29.757 3.613
14.VII	Wojsko stałe. Służba obow. 28 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Żandarm. Marynarka	21.530 8.730 1.255 4.314	340.687 237.363 41.430 53.309
7.IV	Wojsko stałe. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 14 — 18 mies.	Wojsko Żandarm. Marynarka	5.010 757	59.612 8.661
14.VII	Wojsko stałe. Służba obow. 32 lat, w tem w szeregach 12 — 24 mies.	Wojsko	315	6.334

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Haiti	Port au Prince	26	2.500	94,6	Republika
Hiszpanja	Madryt	503	22.940	45,6	Republika
Afryka		334	928		
Razem		837	23.868		
Holandja	Haga	34	7.920	232,9	Królestwo
Azja		1.900	60.731		
Ameryka		151	219		
Razem		2.085	68.870		
Honduras	Tegucigalpa	120	860	7,2	Republika
Indje	Delhi	4.675	351.450	75,2	Cesarstwo
Irak	Bagdad	370	3.000	8,1	Królestwo
Irlandja	Dublin	69	2.945	42,7	Wolne państwo
Islandja	Rejkjavik	103	103	1,0	Królestwo
Japonja	Tokjo	382	64.448	168,7	Cesarstwo
Azja		296	25.865		
Oceanja		2	57		
Razem		680	90.370		
Jugosławja	Belgrad	249	18.931	55,9	Królestwo
Kanada	Ottawa	9.557	9.935	1,0	Dominjum brytyjskie
Kolumbja	Bogota	1.150	7.851	6,8	Republika
Kostarika	San Jose	60	515	8,6	Republika

*) Stany średnie.

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne*)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	—	Gwardja	199	2.356
17.V	Wojsko stałe. Służba obow. 18 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Karabin. Marynarka	21.893 2.100 3.469 788 2.355	120.000 51.400 15.323 16.821
31.VIII	Wojsko stałe i milicja. Służba obow. 21 lat, w tem w szeregach 5½ — 15 mies.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Żandarm. Marynarka	1.598 1.204 1.497 99 695	26.691 41.171 3.687 7.918
	Wojsko stałe. Służba obow. 19 lat.	Wojsko	329	2.115
	Wojsko stałe Służba ochot. Zaciąg 15-letni, w tem w sze- regach 2 — 7 lat.	Wojsko Marynarka	12.650 95	247.168 1.052
	—	—	—	—
	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 12-letni, w tem w sze- regach 2 lata.	Wojsko	515	5.925
	—	—	—	—
29.IV	Wojsko stałe. Służba obow. 23 lat, w tem w szeregach 24 — 36 mies.	Wojsko Lotnictwo Marynarka	17.848 6.944 88.199	241.961
1.XII	Wojsko stałe. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 18 — 24 mies.	Wojsko Żandarm. Straż gran. Marynarka	6.741 555 282	177.707 19.293 8.385
	Wojsko stałe i milicja. Służba ochotn. Zaciąg 3-letni.	Wojsko Lotnictwo Marynarka	570 280 81	4.074 780 757
	Wojsko stałe. Służba obow. 24 lat, w tem w szeregach 12 mies.	Wojsko Marynarka	499	8.000
	Wojsko stałe. Służba obow. 42 lat.	Wojsko	52	266

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Kuba	Hawana	114	3.714	32,6	Republika
Liberja	Monrovia	120	2.500	20,8	Republika
Liechtenstein	Vaduz	0,16	12	75,0	Księstwo
Litwa	Kowno	56	2.367	42,8	Republika
Luksemburg	Luksemburg	2,6	295	113,5	Wielkie księstwo
Łotwa	Ryga	66	1.910	28,9	Republika
Meksyk	Meksyk	1.969	16.404	8,3	Republika
Monako	Monako	0,0015	25		Księstwo
Niemcy	Berlin	471	65.289	138,7	Republika
Nikaragua	Managua	128	750	5,9	Republika
Norwegja	Oslo	324	2.809	8,7	Królestwo
Europa		64	2		
Razem		388	2.811		
Nowa Fundlandja	St. John	111	272	2,5	Dominjum brytyjskie
Nowa Zelandja	Wellington	269	1.518	5,6	Dominjum brytyjskie
Panama	Panama	84	468	5,6	Republika
Paragwaj	Asuncion	458	897	2,0	Republika

*) Stany średnie

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne*)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	Wojsko stałe Służba ochot. Zaciąg 2-letni.	Wojsko Żandarm. Marynarka	708	11.755
	Milicja. Służba ochotn. Podczas wojny służba obow.	Wojsko Straż gran.	538 892	3.821
	—	—	—	—
	Wojsko stałe. Służba obow. 23½ lat, w tem w szere- gach 18 mies.	Wojsko	1.351	16.488
	—	—	—	—
18.XI	Wojsko stałe. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 12 — 15 mies.	Wojsko Straż gran. Marynarka	2.200 100 450	20.800 1.100
16.IX	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 3-letni.	Wojsko Marynarka	10.476	53.727
	—	—	—	—
11.VIII	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 12-letni.	Wojsko Marynarka	4.500 1.500	98.000 13.500
	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 3-letni.	Wojsko Marynarka	2.404	
17.V	Wojsko stałe i milicja. Służba obow. 36 lat, w tem w szeregach 30 — 90 dni.	Wojsko Marynarka	893 509	4.388 591
	—	—	—	—
	Milicja. Służba ochotn. Za- ciąg 5-letni.	Wojsko Marynarka	119	442
	—	—	—	—
	Wojsko stałe. Służba obow. 23 lat, w tem w szeregach 24 mies.	Wojsko Marynarka	106	2.809

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Persja	Teheran	1.626	9.000	5,5	Cesarstwo
Peru	Lima	1.378	6.147	4,5	Republika
Polska	Warszawa	388	32.133	82,7	Republika
Portugalja	Lizbona	93	6.655	71,6	Republika
Azja		4	689		
Afryka		2.068	6.763		
Oceanja		19	452		
Razem		2.184	14.559		
Rumunja	Bukareszt	295	18.025	61,1	Królestwo
San Marino	San Marino	0,06	13	216,7	Republika
San Salvador	San Salvador	34	1.438	42,3	Republika
Siam	Bangkok	518	11.819	22,8	Królestwo
Stany Zjedn.	Waszyngton	7.839	123.113	15,7	Republika
Azja		298	11.670		
Ameryka		1.541	1.529		
Oceanja		18	327		
Razem		9.696	136.639		
Szwajcarja	Berno	41	4.077	99,4	Republika
Szwecja	Sztokholm	448	6.142	13,7	Królestwo

*) Stany średnie.

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne*)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
24.IV	Wojsko stałe. Służba obow. 25 lat, w tem w szeregach 24 mies.	Wojsko Marynarka	40.000	
28.VII	Wojsko stałe. Służba obow. 14 lat, w tem w szeregach 36 — 48 mies.	Wojsko Gwardja narod. Marynarka	1.165	7.880
3.V	Wojsko stałe. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 18 — 27 mies.	Wojsko K. O. P. Straż gran. Marynarka	17.895 865 262 275	248.085 25.746 5.723 2.833
5.X	Wojsko stałe. Służba obow. 23 lat, w tem w szeregach 15 mies.	Wojsko Wojskokol. Straż skarb. Marynarka	4.901 382 5.177 679	45.574 10.286 5.080
10.V	Wojsko stałe. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 18 — 27 mies.	Wojsko Straż gran. Marynarka	14.185 326	226.316 5.187
	Wojsko stałe i milicja. Służba ochotn. Zaciąg 1-roczny.	Wojsko Gwardja narod.	2.919 710	
	Wojsko stałe. Służba obow. 25 lat, w tem w szeregach 24 mies.	Wojsko Marynarka	25.000	
4.VII	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 3-letni.	Wojsko Gwardja narod. Marynarka	13.080 10.420	126.877 99.466
1.VIII	Milicja. Służba obow. 29 lat, w tem w szeregach 60 — 90 dni.	Wojsko Żandarm.	662	11.628
16.VI	Wojsko stałe i milicja. Służba obow. 22 lat, w tem w szeregach 140 — 200 dni.	Wojsko Marynarka	2.340 543	22.529 7.295

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km.kw.	
Turecja	Angora	763	13.648	17,9	Republika
Urugwaj	Montevideo	187	1.903	10,2	Republika
Wenezuela	Caracas	912	3.157	3,5	Republika
Węgry	Budapeszt	93	8.684	93,4	Królestwo
Wlk. Brytania	Londyn	243	46.035	189,1	Królestwo
Europa*)		10	588		
Azja*)		350	12.958		
Afryka*)		7.767	45.748		
Ameryka*)		300	2.338		
Oceanja*)		48	365		
Razem		8.718	108.032		
Włochy	Rzym	310	41.145	132,7	Królestwo
Afryka		2.199	2.453		
Razem		2.509	43.598		
Związek Połud. Afrykański	Pratorja	1.222	8.014	6,6	Dominjum brytyjskie
Związek Socj. Radz. Rep.	Moskwa	21.176	161.000	7,6	Związek socj. radz. republik

*) Bez wolnego państwa Irlandji, cesarstwa Indji oraz domin Południowo - Afrykańskiego, które zostały oddzielnie wykazane. 32.325 tys. km. kw. i 488.637 tys. mieszk.

**) Stany średnie.

Święto	Służba wojskowa	Siły zbrojne**)		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
29.X	Wojsko stałe. Służba obow. 25 lat, w tem w szeregach 18 — 36 mies.	Wojsko Żandarm. Straż gran. Marynarka	20.000	120.000
19.VI	Wojsko stałe. Służba ochot. Podczas wojny służba obow.	Wojsko Marynarka		
	Wojsko stałe Służba obow.	Wojsko Marynarka	6.000	
15.III	Wojsko stałe. Służba ochot. Zaciąg 12-letni.	Wojsko	1.780	33.213
3.VI	Wojsko stałe Służba ochot. Zaciąg 12-letni, w tem w szeregach 3 — 8 lat.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Marynarka	7.392 1.531 29.972 8.391	99.651 28.227 87.652
11.XI	Wojsko stałe. Służba obow. 34 lat, w tem w szeregach 18 mies.	Wojsko Wojsko kol. Lotnictwo Karabin. Milicja Straż skarb. Marynarka	21.174 963 22.193 1.097 1.709 667 8.296	441.107 28.074 50.000 8.784 22.941 48.030
	Wojsko stałe i milicja. Służba ochotn. Zaciąg 3-letni, w tem w szeregach 30 — 50 dni. Podczas woj- ny służba obow.	Wojsko Lotnictwo Marynarka	151 305 20	2.336 184
7.XI	Wojsko stałe i milicja. Służba obow. 21 lat, w tem w szeregach 24 — 48 mies.	Wojsko Oddz. G.P.U. Oddz. specj. przezn. Straż gran. Marynarka	562.000	

jów Australji, Kanady, Nowej Funalandji, Nowej Zelandji i Związku
Ogólna powierzchnia i ludność Imperjum Brytyjskiego wynoszą

P O L S K A.

Statystyka*).

1. Granice.

Granice państwa polskiego wynoszą		5 534 km — 100,0%
Granice lądowe		5 394 km — 97,5%
w tem granice	z Niemcami	1 912 km — 34,5%
	z Z. S. R. R.	1 412 km — 25,5%
	z Czechosłowacją	984 km — 17,8%
	z Litwą	507 km — 9,2%
	z Rumunją	349 km — 6,3%
	z Gdańskiem	121 km — 2,2%
Granice morskie		140 km — 2,5%

Na 1 km granicy ogólnej wypada 70,2 km² powierzchni.

Na 1 km granicy morskiej wypada 2 774,2 km² powierzchni

2. Powierzchnia i ludność.

Powierzchnia państwa polskiego wynosi . . . 388 390 km².

Ludność państwa polskiego

w dniu 30 września 1921 wynosiła

27 176 717 mieszk. — 70,0 mieszk. na km².

w dniu 9 grudnia 1931 wynosiła

32 132 936 mieszk. — 82,7 mieszk. na km².

W tem w dniu 30 września 1921 było:

Według płci **).

P ł e ć	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procent.
męska	12 735 220	49,0
żeńską	13 279 005	51,0

*) Według Rocznika Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej 1930, Małego Rocznika Statystycznego 1932 i Wiadomości Statystycznych 1932.

**) Bez Górnego śląska, Wilna i kilku powiatów województwa wileńskiego.

Według narodowości

N a r o d o w o ś ć	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
polska	18 814 239	69,2
ruska	3 898 431	14,3
żydowska	2 110 448	7,8
białoruska	1 060 237	3,9
niemiecka	1 059 194	3,9
litewska	68 667	0,3
rosyjska	56 239	0,2
tutejsza	49 441	0,2
czeska	30 628	0,1
inna	15 780	0,05
niewiadoma	15 413	0,05

Według wyznań

W y z n a n i e	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
rzymsko-katolickie	} 17 365 350	63,8
ormiańsko - katolickie		
grecko - katolickie		11,2
inne katolickie		0,1
prawosławne	2 846 855	10,5
inne kościoła wschodniego	27 751	0,1
ewangelicko - augsburskie	} 1 002 216	3,7
ewangelicko - reformowane		
ewangelicko - unijne		
inne ewangelickie		0,1
możeszowe	2 845 364	10,5
inne niechrześcijańskie	4 822	0,0
bezwyznaniowi	5 973	0,0
niewiadomi	1 898	0,0

Według zawodu

(czynni zawodowo i utrzymywani członkowie rodzin)

Z a w ó d	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
Rolnictwo, leśnictwo, hodowla, ogrodnictwo, rybactwo	16 854 730	65,6
Górnictwo i przemysł	3 528 115	13,7
Handel i ubezpieczenia	1 611 167	6,3
Komunikacja i transport	834 764	3,3
Służba publ. i wolne zawody	752 766	2,9
Wojsko i marynarka	489 150	1,7
Służba domowa i usługi osob.	341 904	1,3
Bezrobotni i niewyk. zawodu	719 820	2,8
Bez bliższego określenia	612 824	2,4

Powierzchnia i ludność województw.

(1931)

Województwo	Powierzchnia w km ²	Ludność	Mieszk. na km ²	Polaków a/o
O g ó ł e m	388 390	32 132 936	82,7	69,1
M. st. Warszawa . .	125	1 178 914	9 431,3	70,7
W o j e w ó d z t w o	białostockie . . .	32 134	1 643 485	51,1
	kieleckie	25 741	2 936 976	114,1
	krakowskie. . . .	17 448	2 298 842	131,6
	lubelskie	31 123	2 467 266	79,3
	lwowskie	23 391	3 127 811	110,2
	łódzkie	19 034	2 638 050	138,3
	nowogródzkie . .	23 169	1 056 780	45,6
	poleskie	33 825	1 131 359	30,7
	pomorskie	16 886	1 086 259	66,3
	poznańskie . . .	26 528	2 113 783	79,7
	śląskie	4 230	1 298 352	306,9
	stanisławowskie .	16 909	1 478 538	87,3
	tarnopolskie . .	16 332	1 603 313	98,2
	warszawskie . .	29 338	2 530 675	86,3
	wileńskie	28 948	1 275 269	44,1
	wołyńskie . . .	35 729	2 084 791	58,4
Wojsko	—	191 473	—	—

Miasta z ludnością ponad 25.000 mieszk.

(1931)

Warszawa	1 178 914	Stanisławów	60 256
Łódź	605 467	Kielce	58 397
Lwów	316 177	Włocławek	56 277
Poznań	246 698	Kalisz	55 125
Gdańsk (1928)	231 000	Toruń	54 280
Kraków	221 260	Przemyśl	51 379
Wilno	196 385	Piotrków	51 281
Katowice	127 044	Grudziądz	50 405
Częstochowa	117 588	Grodno	49 818
Bydgoszcz	117 528	Brześć n/B.	48 435
Lublin	112 539	Będzin	47 812
Sosnowiec	109 454	Pabjanice	45 614
Białystok	91 335	Tarnów	45 235
Królewska Huta	80 734	Borysław	41 683
Radom	78 063	Równe	40 788

Tomaszów Mazowiecki	38 065	Stryj	30 682
Dąbrowa Górnicza	36 987	Nowy Sącz	30 278
Siedlce	36 927	Gdynia	30 210
Tarnopol	35 831	Gniezno	29 924
Łuck	35 700	Chełm	29 222
Kołomyja	33 385	Kowel	27 650
Płock	32 777	Rzeszów	27 499
Zawiercie	32 713	Żgierz	26 646
Drohobycz	32 622	Ostrowiec	25 983
Pińsk	31 913	Żyrardów	25 081
Inowrocław	30 862	Łomża	25 065

Ruch ludności.

(1931)

Małżeństw	273 332	czyli	8,6	na 1000 mieszk.
Urodzeń	965 795	„	30,3	„ „ „
Zgonów	494 893	„	15,5	„ „ „
Przyrost naturalny .	470 902	„	14,8	„ „ „

Emigrowało z kraju	76 005
Reemigrowało do kraju	87 678

Polacy.

(1928)

Polska	20 900 000	Belgia	13 000
Stany Zjedn.	3 840 000	Jugosławja	12 000
Niemcy	1 100 000	Austrja	8 000
Z. S. R. R.	1 027 000	Wlk. Brytanja	5 000
Francja	500 000	Holandja	4 000
Litwa	240 000	Chiny	3 000
Brazylja	140 000	Luxemburg	3 000
Czechosłowacja	138 000	Kuba	2 000
Łotwa	83 000	Meksyk	2 000
Kanada	72 000	Afryka	1 300
Rumunja	57 000	Estonja	1 000
Gdańsk	30 000	Italja	1 000
Argentyna	27 000	Turcja	1 000
Węgry	17 000	Australja	300

Razem . 28 217 600

3. Podział administracyjny. (1932)

Województwo	Powiaty	Miasta	Gminy wiejskie	Obszary dworskie
O g ó ł e m	264	636	14 650	
M. st. Warszawa	4	1	—	
W o j e w ó d z t w o	białostockie	13	49	179
	kieleckie	20	40	313
	krakowskie	18	54	1 859
	lubelskie	19	33	277
	lwowskie	27	61	2 256
	łódzkie	13	46	232
	nowogrodzkie	8	10	87
	poleskie	9	14	79
	pomorskie	19	34	1 990
	poznańskie	31	118	4 560
	śląskie	11	17	397
	stanisławowskie . . .	12	28	827
	tarnopolskie	17	35	1 091
	warszawskie	23	59	301
	wileńskie	9	15	96
	wołyńskie	11	22	106

Tylko w województwach pomorskiem i poznańskiem. Objęte liczbą gmin wiejskich.

4. Szkolnictwo.

Wyszczególnienie	Zakłady	Wychowawcy Nauczyciele Profesorowie	Wychowañcy Uczniowie Słuchacze
Przedszkola. (1931/32)			
O g ó ł e m	1 913	2 525	103 427
Mężczyzn (chłopców) . .	—	—	48 305
Kobiet (dziewcząt) . . .	—	2 525	55 122
Rządowych }	660	863	43 916
Samorządowych }			
Prywatnych	1 253	1 662	59 511
Szkoly powszechnie. (1931/32)			
O g ó ł e m	26 939	75 639	4 245 626
Mężczyzn (chłopców) . .	—	—	2 182 653
Kobiet (dziewcząt) . . .	—	—	2 062 973
Publicznych	25 446	70 118	4 113 341
Prywatnych	1 493	5 521	132 285

Wyszczególnienie	Zakłady	Wychowawcy Nauczyciele Profesorowie	Wychowawcy Uczniowie Słuchacze
Szkoły średnie. (1931/32)			
Ogółem	742	13 625	201 548
Mężczyzn (chłopców) .	—	8 864	122 109
Kobiet (dziewcząt) . .	—	4 761	79 439
Rządowych	276	5 185	100 564
Samorządowych	61	948	18 874
Prywatnych	405	7 497	87 110
Szkoły zawodowe. (1930/31)			
Ogółem	770	5 500*)	73 000
Mężczyzn (chłopców) .	—	3 794*)	41 600
Kobiet (dziewcząt) . .	—	1 706*)	31 400
Rządowych			
Samorządowych			
Prywatnych			
Szkoły nauczycielskie. (1931/32)			
Ogółem	231	3 185	33 219
Mężczyzn	—	1 862	13 389
Kobiet	—	1 323	19 890
Rządowych	140	1 762	20 399
Samorządowych	16	217	2 523
Prywatnych	75	1 206	10 357
Szkoły wyższe. (1931/32)			
Ogółem	22	1 476*)	49 770
Mężczyzn	—	1 419*)	35 560
Kobiet	—	57*)	14 210
Państwowych	13		42 751
Niepaństwowych	9		7 019

*) Dane z roku szkolnego 1928/29.

Oświata i kultura.

(1931)

Druków (1931) 11 313 (w tem w języku polskim 8 949)
o nakładzie 37 142 000 egz.

Czasopism (1931) 2 406 (w tem w języku polskim 2 016)

Archiwów państwowych (1931) 17

Bibliotek (1929)	publicznych	9 267 o 6 110 000 tomów
	szkół powszechnych	23 084 o 3 442 000 „
	szkół średnich	1 322 o 2 531 000 „
	szkół zawodowych	662 o 472 000 „
	szkół nauczycielskich	348 o 583 000 „
	szkół wyższych	20 o 2 647 000 „
	wojskowych	13 o 226 000 „

Muzeów (1925) 142

Kinematografów (1930) 771 o 248 000 miejsc

Stacji radjofonicznych (1931) 7 o 310 000 abon.

5. Rolnictwo.

(1931)

Gospodarstwa wiejskie.

Ogółem	3 262 000	—	100,0%
W tem gospodarstwa	do 2 ha	1 109 000	— 34,0%
	od 2 do 5 ha	1 002 000	— 30,7%
	od 5 do 20 ha	1 045 000	— 32,0%
	od 20 do 50 ha	76 000	— 2,3%
	od 50 do 100 ha	11 000	— 0,4%
	od 100 ha	19 000	— 0,6%

Użytkowanie gruntów.

Ogółem .		37 860 000 ha — 100,0%
W t e m	grunty orne	18 551 000 ha — 48,9%
	łąki	3 799 000 ha — 10,0%
	pastwiska	2 673 000 ha — 7,1%
	sady i ogrody	551 000 ha — 1,5%
	lasy	8 322 000 ha — 22,0%
	grunty inne	3 964 000 ha — 10,5%

Powierzchnia zasiana i zbiory ważniejszych ziemioplodów.

Ziemioplody	Powierzchnia w tys. ha	Ogólny zbiór w tys. q	Zbiór z ha w q
Pszenica	1 819	22 600	12,5
Żyto	5 772	57 000	9,9
Jęczmień	1 272	14 860	11,6
Owies	2 172	23 100	10,6
Gryka	327	2 374	7,3
Proso (1929)	82	1 017	12,5
Kukurydza (1929)	88	953	10,8
Groch	201	1 762	8,8
Rzepak (1929)	24	237	10,1
Łen	102	{ 493 *)	4,8 *)
		{ 343 **)	3,4 **)
		{ 214 *)	6,9 *)
		{ 144 **)	4,7 **)
Konopie	31		
Ziemniaki	2 718	309 900	114,0
Buraki cukrowe	149	27 600	186,0
Chmiel (1929)	3	17	6,9
Tytoń (1929)	7	89	13,4

Powierzchnia lasów państwowych 3 033 200 ha

W tem { drzewostany iglaste 82%
drzewostany liściaste 18%

Zwierzęta.

Konie 4 124 000
Bydło rogate 9 786 000
Trzoda chlewna 7 321 000
Owce 2 599 000
Kozy 237 000

6. Górnictwo i hutnictwo. (1931)

Produkcja w tys. tonn.

węgiel kamienny	38 265	wosk ziemny (1929)	0,8
węgiel brunatny (1929)	74	sól kamienna i warzonka	561
ropa naftowa	631	sole potasowe	261
gaz ziemny (1929)	467 ***)	ruda żelazna	285

*) Nasienie.
**) Włókno.
***) W milj. m³.

ruda cynkowa	240	stal	1 037
ruda ołowiana	10	cynk	151
surowiec żelazny	347	ołów	32

7. Przemysł. (1929)

Kotłów parowych	28 629
o powierzchni ogrzewalnej 1 427 563 m ²	
Zakładów z silnikami	16 868
o mocy ogólnej 3 589 211 KM	
Elektrowni o mocy ponad 5 000 KW (1931)	66
o mocy ogólnej 1 083 000 kW i produkcji 2 032 milj. kWh.	

Przemysł	Zakłady	Pracownicy umysłowi	Robotnicy
Ogółem	27 849	94 636	923 363
W tem			
górnictwo	609	10 189	153 516
hutnictwo	44	5 582	65 774
przemysł	27 196	78 885	704 073
W szczególności			
mineralny	2 155	5 820	64 196
metalowy	2 510	13 633	120 298
chemiczny	1 021	7 918	48 052
zapalczany	10	144	2 324
włókienniczy	2 610	12 323	191 728
papierniczy	312	1 674	17 216
skórzany	512	1 166	8 702
drzewny	3 353	7 911	68 040
spożywczy	9 521	14 744	93 060
odzieżowy	2 411	1 519	23 551
budowlany	1 675	5 319	39 731
poligraficzny	814	3 358	16 803
elektrownie	254	2 970	9 146
wodociągi	38	386	1 226

8. Handel. (1931).

Przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe.

Firmy pojedyncze (1929)	162 808
Spółki firmowe i firmowo-komandytowe (1929)	17 164
Spółki akcyjne	1 609
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (1929)	10 945
Spółdzielnie	17 594

Przywóz i wywóz.

Przywóz	2 931 000 tonn wartości 1 468 000 000 zł
Wywóz	18 703 000 tonu wartości 1 878 000 000 zł
Saldo dodatnie	410 000 000 zł.

9. Kredyt.

(31. XII. 1931)

Bank Polski:

Stan rachunków	1 948 000 000 zł
Czysty zysk	24 000 000 zł

Bank Gospodarstwa Krajowego:

Stan rachunków	2 125 000 000 zł
Czysty zysk	7 000 000 zł

Państwowy Bank Rolny:

Stan rachunków	917 000 000 zł
Czysty zysk	4 000 000 zł

Pocztowa Kasa Oszczędności:

Stan rachunków	640 000 000 zł
Czysty zysk	7 000 000 zł

Banki akcyjne:

Stan rachunków	1 714 000 000 zł
Czysty zysk	

Długi państwowe.

(1.I.1932).

Ogółem	5 029 000 000 zł
W tem {	
długi wewnętrzne	459 000 000 zł
długi zagraniczne	4 570 000 000 zł
Obieg pieniężny	1 459 700 000 zł

10. Komunikacje.

(1931)

Koleje.

Długość linii kolejowych normalnotorowych	17 566 km
Długość linii kolejowych wąskotorowych	2 325 km

Tabor kolejowy.

normalnotorowy:

Parowozów	5 401
Wagonów osobowych	12 325
Wagonów towarowych	156 237

wąskotorowy:

Parowozów	353
Wagonów osobowych	381
Wagonów towarowych	8 328

Przewieziono 135 milj. osób i 67 milj. tonn towarów.

Tramwaje.

Długość linji tramwajowych 262 km

Tabor tramwajowy.

Wagonów osobowych	1 579
Wagonów towarowych	191

Przewieziono 404 milj. osób.

Drogi lądowe.

Długość dróg lądowych	78 198 km
W tem { drogi bite	46 892 km
{ drogi gruntowe	31 306 km

Samochody *).

Ogółem	36 737
Samochodów	27 964
Motocykli	8 047
Innych pojazdów mechanicznych	726

Długość linji autobusowych	24 990 km
Autobusów	2 652

Przewieziono 57 milj. osób.

Drogi wodne.

Długość dróg wodnych	14 362 km
W tem { rzeki żeglowne	4 949 km
{ rzeki spławne	9 228 km
{ kanały	185 km

*) Bez samochodów wojskowych.

Statki.

(1930)

Ogółem	2 163
Statków z napędem mechanicznym	1 163
Statków bez napędu mechanicznego	2 000

o zdolności przewozowej 128 000 tonn.

Pocztą, telegraf i telefon.

Urzędów (pośrednictw, ajencji) pocztowych	4 063
Urzędów telegraficznych	3 944
Central telefonicznych	3 045
Telefonów międzymiastowych	3 934
Rozmównic publicznych	4 187
Abonentów	146 000

Długość linii telegraficznych 25 194 km

Długość linii telefonicznych 570 000 km

Przesłano 978 milj. listów, wpłacono 17 milj. przekazów, nadano 5 milj. telegramów i przeprowadzono 763 milj. rozmów telefonicznych.

11. Żegluga morska.

(1931)

Flota.

Polska:

Ogółem	33 statków —	67 834 reg. tonu
Parowych	32 statków —	66 273 reg. tonn
Motorowych	1 statek —	1 561 reg. tonn

Gdańska:

Ogółem	51 statków —	212 890 reg. tonn
Parowych	33 statków —	30 438 reg. tonn
Motorowych	18 statków —	182 452 reg. tonn

Porty.

Gdynia:

Weszło 3 144 statków pojemności 2 649 568 reg. tonn
przewożąc 7 873 osób i 558 348 tonn towarów.

Wyszło 3 148 statków pojemności 2 665 399 reg. tonn
przewożąc 7 603 osób i 4 741 563 tonn towarów.

Gdańsk:

Weszło 5 960 statków pojemności 4 062 000 reg. tonn.

Wyszło 5 971 statków pojemności 4 064 000 reg. tonn.

12. Żegluga powietrzna.

(1931)

Długość linii lotniczych 5 527 km

Wykonano 5 544 lotów

Przebyta droga 1 531 000 km

Przewieziono 11 549 osób, 365 000 kg towarów i 52 000 kg poczty.

Ustrój.

1. WŁADZA ZWIERZCHNIA.

Państwo polskie jest rzecząpospolitą o parlamentarnej formie rządów.

Władzę zwierzchnią w Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje naród za pośrednictwem władz ustawodawczej, wykonawczej i sądowej.

2. WŁADZA USTAWODAWCZA.

SEJM i SENAT

Warszawa (Wiejska 4/6/8).

Marszałek Sejmu

Dr. Kazimierz Świątalski.

Marszałek Senatu

Władysław Raczkiewicz.

Władzę ustawodawczą sprawuje Sejm i Senat, złożone z członków, wybranych w głosowaniu powszechnem, tajnem, bezpośredniem, równem i stosunkowem.

Prawo wybierania do Sejmu posiada każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył 21 lat, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej od przedednia ogłoszenia wyborów, do Senatu każdy wyborca do Sejmu, który ukończył 30 lat i zamieszkuje w okręgu wyborczym w dniu

9 00
ogłoszenia wyborów przynajmniej od roku, przyczem przewidziane są wyjątki dla kolonistów, rolników i urzędników państwowych.

Wojskowi w służbie czynnej nie posiadają prawa wybierania.

Prawo wybieralności do Sejmu posiada każdy obywatel polski, który ukończył 25 lat i używa w pełni praw cywilnych, do Senatu każdy wyborca do Senatu, który ukończył 40 lat.

Wojskowi w służbie czynnej posiadają prawo wybieralności.

Sposób przeprowadzania wyborów normuje ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu, która ustala ilość członków izb ustawodawczych na 444 posłów i 111 senatorów.

Członkowie izb ustawodawczych muszą wykonywać mandat osobiście i nie mogą łączyć mandatu z jakimkolwiek korzyściami od Rządu. Ponadto nie mogą oni otrzymywać od Rządu żadnych odznaczeń z wyjątkiem odznaczeń wojskowych.

Członkom izb ustawodawczych przysługuje prawo niezależności od instrukcji wyborców, prawo nietykalności za działalność w izbach ustawodawczych lub poza niemi, wchodzącą w zakres wykonywania mandatu, wreszcie prawo do diet i bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacyjnych.

Członkowie izb ustawodawczych składają na ręce marszałków ślubowanie wobec izb.

Nie można być równocześnie członkiem Sejmu i Senatu.

Skazanie za przestępstwa, które określa ordynacja wyborcza, objęcie płatnej służby państwowej z wyjątkiem powołania na stanowiska ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów szkół wyższych oraz uzyskanie korzyści od Rządu powoduje utratę mandatu.

Kadencja Sejmu trwa 5 lat od dnia otwarcia, po upływie którego to czasu mandaty posłów wygasają.

Kadencja Senatu zaczyna i kończy się równocześnie z kadencją Sejmu.

Zakres działania władzy ustawodawczej obejmuje stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych oraz sposobu ich wykonania. Bez zgody Sejmu żadna ustawa nie może przyjść do skutku, jednak uchwała Sejmu nie stanowi jeszcze ustawy, lecz dopiero projekt, który musi być przekazany Senatowi do rozpatrzenia i ustawą staje się, gdy Senat

a) przed upływem 30 dni od doręczenia mu projektu wyrazi nań zgodę,

b) w ciągu 30 dni nie podniesie przeciw niemu zarzutów,

c) postanowi projekt zmienić lub odrzucić, co powinien w ciągu 30 dni zapowiedzieć Sejmowi, w ciągu zaś następnych 30 dni

1000
przedłożyć mu projekt zmian, a Sejm proponowane zmiany ostatecznie uchwali lub odrzuci. •

W szczególności w drodze ustawowej nastąpić musi ustalenie corocznego budżetu państwa na następny rok budżetowy, zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie, zamiana i obciążenie nieruchomości państwowego, nałożenie podatków i opłat publicznych, ustanowienie cel i monopolów, ustalenie systemu monetarnego oraz przyjęcie gwarancji finansowej przez państwo. W drodze ustawowej nastąpić również musi ustalenie stanu liczebnego sił zbrojnych i zezwolenie na coroczny pobór rekruta.

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Sejmowi i Rządowi, przyczem projekty ustaw, pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa, muszą określać sposób ich użycia i pokrycia.

Oprócz działalności ustawodawczej Sejmowi przysługuje prawo do kontroli nad administracją finansową państwa oraz nad długami państwa, prawo zatwierdzania zarządzeń Rady Ministrów o stanie wyjątkowym, prawo interpelowania członków Rządu i pociągania ich do odpowiedzialności parlamentarnej, wreszcie prawo pociągania do odpowiedzialności konstytucyjnej zarówno prezydenta Rzeczypospolitej, jak też członków Rządu.

Sejm i Senat zwołuje, otwiera, odracza i zamyka prezydent Rzeczypospolitej.

Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie najpóźniej w październiku na sesję zwyczajną.

Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Sejm w każdym czasie na sesję nadzwyczajną wedle swego uznania, a winien to uczynić na żądanie $\frac{1}{3}$ posłów w ciągu 2 tygodni. Ponadto Sejm zebrać się może na sesję nadzwyczajną w wypadkach, określonych w konstytucji.

Odroczenie wymaga zgody Sejmu, jeżeli ma być w ciągu tej samej sesji zwyczajnej powtórzone lub jeżeli przerwa ma trwać ponad 30 dni.

Prezydent Rzeczypospolitej rozwiązuje Sejm i Senat po upływie czasu, na który zostały wybrane, może również rozwiązać je przed upływem czasu, na który zostały wybrane, na wniosek Rady Ministrów umotywowanem orędziem, jednak raz tylko z tego samego powodu.

Obie izby ustawodawcze wybierają marszałków, ich zastępców, sekretarzy i komisje oraz normują w regulaminach szczegółowo sposób obrad.

100

Komplet zwykły, potrzebny do prawomocności uchwał, wynosi w obu izbach $\frac{1}{3}$ członków, komplet kwalifikowany, potrzebny w obu izbach do zmiany konstytucji, ponadto w Sejmie do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, wynosi co najmniej połowę ustawowej liczby posłów.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Kwalifikowana większość głosów wymagana jest w obu izbach $\frac{2}{3}$ głosów do zmiany konstytucji, w Sejmie $\frac{11}{20}$ głosów do odrzucenia proponowanych przez Senat zmian projektu ustawy, $\frac{3}{5}$ głosów do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, do uchwały uznającej urząd prezydenta Rzeczypospolitej za opróżniony i do usunięcia członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli.

Sejm i Senat, połączone pod przewodnictwem marszałka Sejmu, stanowią Zgromadzenie Narodowe, do którego zakresu działania należą wybór prezydenta Rzeczypospolitej oraz rewizja konstytucji co 25 lat.

SEJM ŚLĄSKI

Katowice.

Marszałek Sejmu Śląskiego

Konstanty Wolny.

Władzę ustawodawczą na obszarze województwa śląskiego w zakresie, który ustala statut organiczny województwa śląskiego, sprawuje Sejm śląski złożony z członków, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, bezpośrednim, równym i stosunkowym.

Prawo wybierania i wybieralności, sposób przeprowadzania wyborów oraz obowiązki i prawa członków Sejmu śląskiego są zasadniczo analogiczne, jak członków Sejmu.

KONTROLA PAŃSTWOWA.

Do kontroli administracji finansowej państwa powołana jest Kontrola Państwowa, oparta na zasadzie kolegialności i niezależności sędziowskiej jej członków i podległa bezpośrednio prezydentowi Rzeczypospolitej.

Kontrola Państwowa wykonywa kontrolę badając, czy działalność administracyjna władz państwowych i samorządowych oraz instytucji, działających przy udziale finansowym lub pod gwarancją skarbu państwa, jest legalna, celowa i oszczędna.

Najwyższa Izba Kontroli

Warszawa (Żórawia 44).

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Dr. Jakób Krzeziński.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli zajmuje stanowisko równorzędne ministrom, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów i jest odpowiedzialny za sprawowanie swego urzędu i za podległych mu urzędników bezpośrednio przed Sejmem. Zarówno on, jak też członkowie Kolegium Najwyższej Izby Kontroli usuwalni są tylko przez Sejm.

Najwyższa Izba Kontroli przedstawia corocznie Sejmowi wniosek na udzielenie lub odmówienie Rządowi absolutorjum.

Okręgowe izby kontroli: Brześć n/B., Kielce, Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa (Złota 22) i Wilno.

Urząd kontroli: Katowice.

TRYBUNAŁ STANU.

Do przeprowadzenia postępowania i wydania wyroku w wypadku postawienia członków władzy wykonawczej przez Sejm w stan oskarżenia powołany jest Trybunał Stanu.

Trybunał Stanu składa się z pierwszego prezesa Sądu Najwyższego jako przewodniczącego oraz 12 członków, których wybierają z poza swego grona Sejm w liczbie 8 członków i Senat w liczbie 4 członków.

3. WŁADZA WYKONAWCZA.

Władzę wykonawczą sprawuje prezydent Rzeczypospolitej łącznie z ministrami.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

Prof. Inż. IGNACY MOŚCICKI

Warszawa (Zamek).

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na 7 lat bezwzględną większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe.

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego urzędu, ani należeć do izb ustawodawczych. Przed objęciem urzędu składa on przysięgę w Zgromadzeniu Narodowym.

Prezydent Rzeczypospolitej, nie będąc odpowiedzialny przed Sejmem, sprawuje władzę przez odpowiedzialnych przed Sejmem ministrów i podległych im urzędników.

Prawa prezydenta Rzeczypospolitej w stosunku do izb ustawodawczych ograniczają się do zwoływania, otwierania, odraczania i zamykania oraz rozwiązywania Sejmu i Senatu.

Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawy i zarządza ich ogłoszenie oraz wydaje celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze, przyczem każdy akt rządowy jego wymaga do swej ważności podpisu prezesa Rady Ministrów i właściwego ministra, którzy w ten sposób biorą zań odpowiedzialność.

W czasie, gdy Sejm i Senat są rozwiązane, aż do czasu ponownego zebrania się Sejmu, prezydent Rzeczypospolitej ma prawo wydawania w wypadkach nagłej konieczności państwowej rozporządzeń z mocą ustawy w dziedzinie, należącej do władzy ustawodawczej, rozporządzenia nie mogą jednak dotyczyć zmiany konstytucji i spraw zastrzeżonych wyraźnie w konstytucji dla władzy ustawodawczej oraz zmiany ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu.

Ponadto ustawa upoważnić może prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w czasie i zakresie przez ustawę określonych z wyjątkiem zmiany konstytucji.

Upoważnienie, jak wyżej, do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy posiada obecnie prezydent Rzeczypospolitej do dnia 31 grudnia 1934 w zakresie organizacji administracji państwowej.

Wspomniane rozporządzenia tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi w ciągu 14 dni po najbliższem posiedzeniu Sejmu lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje prezesa Rady Ministrów, na wniosek prezesa Rady Ministrów mianuje i odwołuje ministrów, na wniosek Rady Ministrów obsadza urzędy wojskowe i cywilne, ponadto jest on najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa, nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa w czasie wojny.

Naczelnego wodza sił zbrojnych na wypadek wojny mianuje prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez ministra spraw wojskowych, który za akty, związane z dowództwem w czasie wojny, jak też za wszelkie sprawy kierownictwa wojskowego odpowiada przed Sejmem.

Prezydent Rzeczypospolitej reprezentuje państwo nazewnątrz, przyjmuje przedstawicieli dyplomatycznych państw obcych i wysyła przedstawicieli państwa polskiego, zawiera umowy z państwami obcemi i podaje je do wiadomości Sejmu, przyczem przy-
mierza, umowy handlowe i celne oraz umowy, które stale obciążają skarb państwa, albo zawierają przepisy prawne, obowiązujące obywateli, albo też wprowadzają zmianę granic państwa, wymagają zgody Sejmu.

Prezydent Rzeczypospolitej wypowiada wojnę i zawiera pokój tylko za uprzednią zgodą Sejmu.

Prezydentowi Rzeczypospolitej przysługuje prawo darowania i złagodzenia kary oraz darowania skutków zasądzenia karno-sądowego, prawo to jednak nie przysługuje mu w stosunku do ministrów, zasądzonych na skutek postawienia ich w stan oskarżenia przez Sejm.

Amnestja może być udzielona tylko w drodze ustawowej.

Zezwolenie prezydenta Rzeczypospolitej jest konieczne do wprowadzenia stanu wyjątkowego.

Za działalność swoją w urzędzie prezydent Rzeczypospolitej nie ponosi odpowiedzialności parlamentarnej, ani cywilnej, natomiast może on być pociągnięty przez Sejm do odpowiedzialności konstytucyjnej za zdradę kraju, pogwałcenie konstytucji lub przestępstwa karne.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie może sprawować urzędu lub jeżeli urząd prezydenta Rzeczypospolitej opróżni się wskutek śmierci, zrzeczenia się lub innej przyczyny, zastępuje go marszałek Sejmu, który zarządza nowe wybory, jeżeli Sejm jest rozwiązany w chwili, gdy urząd prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, oraz zwołuje Sejm celem poddania uchwale, czy urząd prezydenta Rzeczypospolitej należy uznać za opróżniony, jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie sprawuje go przez 3 miesiące.

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej
Warszawa (Zamek).

Szef — Płk. Jan Głogowski.

Kancelarja Cywilna Prezydenta Rzeczypospolitej
Warszawa (Zamek).

Szef — Dr. Bronisław Helczyński.

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA.

Administracja państwowa obejmuje całokształt działalności władzy wykonawczej.

Celem dekoncentracji administracji państwowej państwo dzieli się na jednostki terytorjalne, mianowicie na województwa i powiaty wzgl. okręgi i obwody oraz gminy miejskie i wiejskie *), przyczem stolica państwa stanowi odrębną jednostkę narówni z województwami, zaś większe miasta odrębne jednostki narówni z powiatami.

Na czele administracji państwowej w państwie i jednostkach terytorjalnych stoją władze administracyjne.

Podziałowi państwa na jednostki terytorjalne odpowiada podział władz administracyjnych na władze naczelne, wojewódzkie i powiatowe wzgl. okręgowe i obwodowe (III, II i I instancji).

Naczelnymi władzami administracyjnymi są prezes Rady Ministrów, który stoi na czele całokształtu administracji państwowej, tudzież ministrowie, którzy stoją na czele poszczególnych działów administracji państwowej.

Ministrom podlegają wojewódzkie wzgl. okręgowe władze administracyjne, zaś wojewódzkim wzgl. okręgowym władzom administracyjnym podlegają powiatowe wzgl. obwodowe władze administracyjne, przyczem całokształt administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych powinien być zespolony w miarę możliwości w jednym urzędzie pod jednym zwierzchnikiem.

Do udziału w administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych powoływani są obywatele w drodze wyborów.

RZĄD.

Rząd stanowi prezes Rady Ministrów z ministrami, którzy pod przewodnictwem prezesa Rady Ministrów lub jego zastępcy tworzą Radę Ministrów.

Ministrowie nie mogą piastować żadnego urzędu, ani uczestniczyć w instytucjach na zysk obliczonych.

Ministrom przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Sejmu osobiście lub przez podległych im urzędników oraz prawo przemawiania poza koleją mówców, zapisanych do głosu.

*) Jednostkowe w byłych zaborach austriackim i niemieckim. zbiorowe w byłym zaborze rosyjskim.

Rada Ministrów oraz poszczególni ministrowie mogą wydawać celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze.

Rada Ministrów i poszczególni ministrowie ponoszą solidarnie i indywidualnie odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną zarówno za ogólny kierunek polityki Rządu, działalność w urzędzie i zgodność jej z konstytucją i ustawami, jak też za akty rządowe prezydenta Rzeczypospolitej.

Do odpowiedzialności konstytucyjnej i parlamentarnej pociąga Radę Ministrów i poszczególnych ministrów Sejm, stawiając ich w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu w pierwszym wypadku, a zmuszając do ustąpienia w drugim wypadku.

PREZYDJUM RADY MINISTRÓW

Warszawa (Krakowskie Przedmieście 46/48).

Prezes Rady Ministrów

Aleksander Prystor.

Podsekretarze stanu { Dr. Bronisław Nakoniecznikow-Klukowski,
Tadeusz Lechnicki.

Zakres działania prezesa Rady Ministrów: polityka i administracja ogólna, reprezentowanie Rządu nawewnątrz i nazewnątrz, uzgadnianie działalności poszczególnych działów administracji państwowej oraz przewodniczenie na posiedzeniach Rady Ministrów i czuwanie nad wykonaniem jej uchwał.

Skład Prezydjum Rady Ministrów: Biuro Prezydjalne, Biuro Prawne, Biuro Ekonomiczne i Biuro Usprawnienia Administracji.

Władze, urzędy i instytucje podległe:

Polska Agencja Telegraficzna *): Warszawa (Królewska 5 i Mokotowska 14).

Dyrekcja Drukarń Państwowych *): Warszawa (Miodowa 22).

Zarząd Funduszu Kultury Narodowej: Warszawa (Krakowskie Przedmieście 46/48).

Ponadto przy prezesie Rady Ministrów znajduje się Komisja dla Usprawnienia Administracji Publicznej.

*) Przedsiębiorstwo państwowe.

- Jugosławja.** Poselstwo — Belgrad (Milosa Velikog 4).
Konsulaty — Banja Luka *) (Princa Pavla 4), Split *) (Suszak *) i Zagrzeb (Haulikova 8).
- Kanada.** Konsulaty — Montreal (Que. 8, Edgchill Av.) i Winnipeg (Man. 175, Portage Av.).
- Luksemburg.** Konsulat—Luksemburg*) (6. Rue du Marché aux Herbes)
- Łotwa.** Poselstwo — Ryga (Mednieku iela 6b).
Konsulaty — Ryga (Elisabetes iela 41/43) i Dyncburg (Karavanes iela 10).
- Marokko Francuskie.** Konsulat — Casablanca *) (19. Boul. de Lorraine).
- Marokko Hiszpańskie.** Konsulat — Tanger *).
- Meksyk.** Poselstwo — Meksyk (Calle de Londres 213).
Konsulat — Veracruz *).
- Monaco.** Konsulat — Monaco *) (28. Rue Grimaldi, La Condamine).
- Niemcy.** Poselstwo — Berlin (Kurfürstenstr. 136).
Konsulaty — Berlin (Kurfürstenstr. 137), Elk (Luisenpl. 2), Essen (Alfredstr. 85), Frankfurt a/Main (Schaumainkai 43), Hamburg (Johnsallee 13), Królewiec (Mittel-Tragheim 24), Kwidzyń (Marienburgerstr. 26), Lipsk (Plagwitzerstr. 11), Monachjum (Pienzenauerstr. 15), Olsztyn (Friedrich Wilhelmpl. 5), Opole (Eichstr. 1), Piła (Moltkestr. 11), Szczecin (Friedrich Karlstr. 2) i Wrocław (Freiburgerstr. 29).
- Norwegja.** Poselstwo — Oslo (Josefinegate 18).
Konsulaty — Oslo *) (Raadhusgate 4), Bergen *), Stavanger *) i Tönsberg *).
- Palestyna.** Konsulaty — Jerozolima (Musrara Quarter) i Tel-Aviv (Boul. Rotschild 72).
- Paragwaj.** Konsulat — Asuncion *) (Calle 15 de Agosto 225).
- Persja.** Poselstwo — Teheran (Parc Amin-ed-Dowleh Darvaze Chimram).
- Peru.** Konsulat — Lima *) (Av. del Soldato Desconocido).
- Portugalia.** Konsulaty—Lizbona*) (Rua dos Luziadas 15) i Porto*) (10, Praga Guilherme G. Fernandez) oraz Funchal *) na Maderze.
- Portugalska Afryka Zachodnia.** Konsulat — Benguela *).
- Rumunja.** Poselstwo — Bukareszt (Alea Alexandru 25).
Konsulaty — Bukareszt (Strada Polona 27), Czerniowiec (Strada Archimandrit Eusebie Popovici 18a) i Kiszyniów (Rue Prinz Nicolae 5).

*) Konsulat honorowy.

000
Stany Zjedn. Ambasada—Waszyngton D. C. (2640, 16-th Str. N. W.).
Konsulaty — Chicago Ill. (1500 N. Dearborn Parkway), Nowy
Jork N. Y. (149/151, East 67-th Str.) i Pittsburg Pa. (249,
N. Craig Str.).

Szwajcarja. Poselstwo — Bern (Elfenstr. 20).

Szwecja. Poselstwo — Sztokholm (Floragatan 2).

Konsulaty — Sztokholm *) (Strandvägen 1), Göteborg *)
(O. Hamngatan 19) i Malmö *) (Davidhallsgatan 14).

Tunis. Konsulat — Tunis *).

Turcja. Ambasada — Angora (Kavakli Dere).

Konsulat — Stambuł (Siraselviler Caddesi 151).

Urugwaj. Konsulat — Montevideo *) (Calle Mercedes 1074).

Węgry. Poselstwo — Budapeszt (I. Országház-utca 13).

Konsulat — Budapeszt (Kossuth Lajos-tér 13/15).

Wielka Brytania. Ambasada — Londyn (W. 47, Portland Place).

Konsulat — Londyn (W. C. I. 2, Upper Montague Str., Rus-
sel Square).

Włochy. Ambasada — Rzym (Via Cesare Beccaria 33).

Konsulaty — Rzym (Via Solferino 11), Florencja *) (Lung'
Arno del Tempio 22), Katanja *) (Via Veniero 7), Medjolau
(Via San Paolo 18) i Triest (Piazza della Borsa 4).

Związek Południowo-Afrykański. Konsulat — Capetown *) (Cal-
vados, 57, Kloof Road, Sea Point).

Z. S. R. R. Poselstwo — Moskwa (Powarskaja 21).

Konsulaty — Charków (Rakowskowo 15), Kijów (Liebknech-
ta 1), Leningrad (Nabereżnaja Krasnowo Flota 14), Mińsk
(Sowieckaja 84) i Tyflis (Korganowskaja 24).

Zagraniczne urzędy dyplomatyczne i konsularne w Polsce:

Stolica Apostolska. Nuncjatura — Warszawa (Al. Szucha 12).

Afganistan. Poselstwo — Paryż.

Argentyna. Poselstwo — Warszawa (Żabia 4).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Kraków.

Austria. Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 11b).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Bielsko, Gdańsk,
Katowice, Kraków, Lwów, Łódź i Poznań.

Belgia. Poselstwo — Warszawa (Świętokrzyska 23).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Gdynia,
Katowice, Lwów, Łódź i Poznań.

*) Konsulat honorowy.

- 100
- Boliwja.** Konsulat — Warszawa (Wiejska 17) i Gdańsk.
- Brazylja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Róż 4).
Konsulaty — Warszawa (Zgoda 4), Gdańsk, Katowice i Lwów.
- Bulgarja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 39).
Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).
- Chile.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 9a).
Konsulat — Warszawa (Hoża 5).
- Czechosłowacja.** Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 18).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Katowice, Kraków, Lwów i Poznań.
- Danja.** Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 8).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Bielańska 4).
Gdańsk, Katowice, Lwów, Łódź, Poznań i Puck.
- Dominika.** Konsulat — Warszawa (Nowogrodzka 20) i Gdańsk.
- Ekwador.** Konsulat — Gdańsk.
- Egipt.** Poselstwo — Berlin (W. 10. Tiergartenstr. 18b).
- Estonja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 19).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Gdynia, Lwów i Wilno.
- Finlandja.** Poselstwo — Warszawa (Plac Napoleona 3).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Matejki 8), Gdańsk, Gdynia, Katowice, Lwów, Łódź i Poznań.
- Francja.** Ambasada — Warszawa (Al. Ujazdowska 31).
Konsulaty — Warszawa (Al. Róż 2), Gdańsk, Gdynia, Katowice, Lwów, Łódź, Poznań i Toruń.
- Grecja.** Poselstwo — Warszawa (Marszałkowska 48).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Kraków, Łódź i Poznań.
- Gwatemala.** Konsulat — Gdańsk i Poznań.
- Haiti.** Konsulat — Gdańsk.
- Hiszpanja.** Poselstwo — Warszawa (Krakowskie Przedmieście 13).
Konsulaty — Warszawa (Książęca 6 i Piękna 66a) i Gdańsk.
- Holandja.** Poselstwo — Warszawa (Czackiego 9).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Kraków, Lwów, Łódź i Poznań.
- Honduras.** Konsulat — Gdańsk.
- Japonja.** Poselstwo — Warszawa (Foksał 10).
Konsulat — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.
- Jugosławja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 33).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Poznań.
- Kolumbja.** Konsulat — Gdańsk.

- Kostarika.** Konsulat — Warszawa.
- Kuba.** Konsulat — Warszawa (Przemysłowa 26).
- Liberja.** Konsulat — Gdańsk.
- Łotwa.** Poselstwo — Warszawa (Szkolna 6).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź (Pabjanice), Poznań i Wilno.
- Meksyk.** Poselstwo — Warszawa (Krakowskie Przedmieście 42).
Konsulaty — Warszawa (Hortensja 6) i Gdańsk.
- Niemcy.** Poselstwo — Warszawa (Piękna 17).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Poznań i Toruń.
- Nikaragua.** Konsulat — Gdańsk.
- Norwegja.** Poselstwo — Warszawa (Foksal 3).
Konsulaty—Warszawa (Daniłowiczowska 16), Gdańsk i Gdynia.
- Panama.** Konsulat — Gdańsk.
- Paragwaj.** Konsulat — Warszawa (Nowy Świat 17).
- Persja.** Poselstwo — Warszawa (Kredytowa 8).
Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).
- Pern.** Poselstwo — Warszawa (Oboźna 11).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Kraków, Lwów, Łódź, Poznań i Toruń.
- Portugajja.** Poselstwo — Warszawa (Foksal 14).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.
- Rumunja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 47).
Konsulaty—Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów i Poznań.
- Stany Zjedn.** Ambasada—Warszawa (Krakowskie Przedmieście 15).
Konsulat — Warszawa (Jasna 11) i Gdańsk.
- Szwajcarja.** Poselstwo — Warszawa (Smolna 25).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.
- Szwecja.** Poselstwo — Warszawa (Królewska 3).
Konsulaty—Warszawa (przy poselstwie); Bydgoszcz, Gdańsk, Gdynia, Katowice, Kraków, Łódź i Poznań.
- Turcja.** Ambasada — Warszawa (Szopena 2a).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Lwów
- Urugwaj.** Poselstwo — Wiedeń (III, Rennweg 3).
Konsulaty — Warszawa (Smolna 38) i Łódź.
- Wenezuela.** Konsulat — Gdańsk.
- Węgry.** Poselstwo — Warszawa (Mokotowska 35).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Kraków, Lwów i Poznań.

- 300
- Wielka Brytania. Ambasada — Warszawa (Nowy Świat 18).
 Konsulaty — Warszawa (Al. Róż 10), Bydgoszcz, Gdańsk,
 Katowice, Lwów, Łódź i Poznań.
- Włochy. Ambasada — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 6).
 Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice,
 Lwów i Łódź.
- Z. S. R. R. Poselstwo — Warszawa (Poznańska 15).
 Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Lwów.

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Warszawa (Nowy Świat 69).

Minister Spraw Wewnętrznych

Bronisław Pieracki.

Podsekretarze stanu { Mikołaj Dolanowski,
 Władysław Korsak.

Zakres działania: Polityka i administracja wewnętrzna, w szczególności sprawy narodowościowe i wyznaniowe, bezpieczeństwo i porządek publiczny, nadzór nad samorządem, budownictwo i ogólny zarząd gmachów i placów państwowych, pieczę nad zaopatrzeniem ludności w artykuły powszechnego użytku, współpraca z Ministerstwem Spraw Wojskowych w sprawach uzupełniania sił zbrojnych, mobilizacji i demobilizacji, przysposobienia wojskowego, osobistych i rzeczowych świadczeń wojennych oraz zasiłków wojskowych.

Skład: Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departament Polityczny, Departament Samorządu, Departament Administracyjny i Departament Techniczno-Budowlany oraz Biuro Apropowacyjne i Biuro Wojskowe.

Władze, urzędy i instytucje podległe:

1. Urząd dla Spraw Mniejszości: Katowice.
2. Główny Urząd Statystyczny: Warszawa (Al. Jerozolimska 52).
3. Urzędy wojewódzkie z podległymi im starostwami:

M. st. Warszawa.

Komisarjat Rządu: Warszawa (Senatorska 16).

Komisarz Rządu — Władysław Jaroszewicz.

Starostwa: Warszawa-Śródmieście (Wiejska 16 — obszar komisarjatów policji państwowej I, IX, X, XII i XIII), Warszawa

0-9
Południe (Nowowiejska 43 — obszar komisariatów policji państwowej VI, VIII, XI, XVI, XX, XXI, XXIII i I kolejowego), Warszawa — Północ (Długa 31 — obszar komisariatów policji państwowej II, III, IV, V, VII, XIX, XXII, XXVI i II kolejowego), Warszawa — Praga (Targowa 15 — obszar komisariatów policji państwowej XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV, III kolejowego i wodnego).

Województwo białostockie.

Urząd Wojewódzki: Białystok.

Wojewoda — Marjan Kościalkowski.

Starostwa: Augustów, Białystok m., Białystok pow., Bielsk Podlaski, Grodno, Łomża, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Sokółka, Suwałki, Szczuczyn (w Grajewie), Wołkowysk, Wysokie Mazowieckie.

Województwo kieleckie.

Urząd Wojewódzki: Kielce.

Wojewoda — Jerzy Paciorkowski.

Starostwa: Będzin, Częstochowa m., Częstochowa pow., Itża (w Wierzbniku), Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom m.*), Radom pow., Sandomierz, Sosnowiec m., Stopnica (w Busku), Włoszczowa, Zawiercie.

Województwo krakowskie.

Urząd Wojewódzki: Kraków.

Wojewoda — Dr. Mikołaj Kwaśniewski.

Starostwa: Biała Małopolska, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Jasło, Kraków m.**), Kraków pow., Limanowa, Mielec, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Ropczyce, Tarnów, Wadowice, Żywiec.

*) Czynności starosty grodzkiego pełni starosta powiatowy.

**) Czynności powiatowej władzy administracyjnej pełni prezydent miasta z wyjątkiem spraw z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego, które należą do starosty grodzkiego.

50

Województwo lubelskie.

Urząd Wojewódzki: Lublin.

Wojewoda — Bolesław Świdziński.

Starostwa: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów Lubelski, Krasnostaw, Lubartów, Lublin m., Lublin pow., Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Tomaszów, Węgrów, Włodawa, Zamość.

Województwo lwowskie.

Urząd Wojewódzki: Lwów.

Wojewoda — Dr. Józef Rożniecki.

Starostwa: Bóbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kolbuszowa, Krosno, Lesko, Lubaczów, Lwów m.*), Lwów pow., Łańcut, Mościska, Nisko, Przemysł, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Tarnobrzeg, Turka, Żółkiew.

Województwo łódzkie.

Urząd Wojewódzki: Łódź.

Wojewoda — Władysław Jaszczolt.

Starostwa: Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczyca, Łódź m., Łódź pow., Piotrków, Radomsko, Sieradz, Turek, Wieluń.

Województwo nowogródzkie.

Urząd Wojewódzki: Nowogródek.

Wojewoda: Stefan Świdorski.

Starostwa: Baranowicze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Stolin, Stołpce, Szczuczyn, Wołożyn.

Województwo poleskie.

Urząd Wojewódzki: Brześć n/B.

Wojewoda — Wacław Biernacki.

Starostwa: Brześć n/B., Drohiczyn, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kosów Poleski, Łuniniec, Pińsk, Prużana, Stolin.

*) Czynności powiatowej władzy administracyjnej pełni prezydent miasta z wyjątkiem spraw z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego, które należą do starosty grodzkiego.

600
Województwo pomorskie.

Urząd Wojewódzki: Toruń.

Wojewoda — Stefan Kirtiklis.

Starostwa: Brodnica, Chełmno, Chojnice, Działdowo, Gdynia m.*), Grudziądz m.**), Grudziądz pow., Kartuzy, Kościerzyna, Lubawa, Sępólno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń m.**), Toruń pow., Tuchola, Wąbrzeźno, Morskie (w Wejherowie).

Województwo poznańskie.

Urząd Wojewódzki: Poznań.

Wojewoda — Roger Raczyński.

Starostwa: Bydgoszcz m.**), Bydgoszcz pow., Chodzież, Czarnków, Gniezno m.**), Gniezno pow., Gostyń, Inowrocław m.**), Inowrocław pow., Jarocin, Kępno, Kościan, Krotoszyn, Leszno, Międzychód, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Ostrów Wielkopolski, Poznań m.**), Poznań pow., Rawicz, Szamotuły, Szubin, Śrem, Środa, Wągrowiec, Wolsztyn, Września, Wyrzysk, Żnin.

Województwo śląskie.

Urząd Wojewódzki: Katowice.

Wojewoda — Dr. Michał Grażyński.

Starostwa: Bielsko m., Bielsko pow., Cieszyn, Katowice m., Katowice pow., Królewska Huta m., Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Świętochłowice, Tarnowskie Góry.

Województwo stanisławowskie.

Urząd Wojewódzki: Stanisławów.

Wojewoda — Zygmunt Jagodziński.

Starostwa: Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Rohatyn, Stanisławów, Stryj, Śniatyn, Tłumacz, Żydaczów.

*) Komisarjat Rządu.

**) Czynności powiatowej władzy administracyjnej pełni prezydent miasta z wyjątkiem spraw z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego, które należą do starosty grodzkiego, przy czym w Grudziądzu i Toruniu czynności starosty grodzkiego pełni starosta powiatowy.

Województwo tarnopolskie.

Urząd Wojewódzki: Tarnopol.

Wojewoda — Kazimierz Moszyński.

Starostwa: Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skalał, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów.

Województwo warszawskie.

Urząd Wojewódzki: Warszawa (Al. Ujazdowska 5).

Wojewoda — Stanisław Twardo.

Starostwa: Błonie (w Grodzisku Mazowieckim), Ciechanów, Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk Mazowiecki, Mława, Nieszawa (w Aleksandrowie), Płock, Płońsk, Przasnysz, Pultusk, Radzymin, Rawa, Rypin, Sierpc, Skierniewice, Sochaczew, Warszawa pow. (Długa 15), Włocławek.

Województwo wileńskie.

Urząd Wojewódzki: Wilno.

Wojewoda — Zygmunt Beczkowicz.

Starostwa: Brasław, Dżisna, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Święciany, Wilejka, Wilno m., Wilno-Troki.

Województwo wołyńskie.

Urząd Wojewódzki: Łuck.

Wojewoda — Henryk Józefski.

Starostwa: Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Luboml, Łuck, Równe, Sarny, Włodzimierz, Zdołbunów.

Wojewodowie wzgl. starostowie grodzcy i powiatowi są przedstawicielami Rządu i szefami administracji ogólnej na obszarze województw wzgl. powiatów.

Zakres działania wojewodów wzgl. starostów jako przedstawicieli Rządu obejmuje reprezentowanie Rządu na uroczystościach państwowych, narodowych, kościelnych i t. d., uzgadnianie działalności administracji państwowej ze stanowiska zasadniczej po-

lityki rządowej oraz ogólny nadzór nad sprawami osobowemi funkcjonarjuszów państwowych ze stanowiska wymagań bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zakres działania wojewodów wzgl. starostów jako szefów administracji ogólnej obejmuje kierownictwo administracji ogólnej, mianowicie administracji spraw wewnętrznych oraz administracji zespolonych z nią działów (administracji wyznań religijnych, kultury i sztuki, administracji opieki społecznej, administracji rolnictwa z wyjątkiem dyrekcji lasów państwowych i państwowych zakładów chowu koni, administracji przemysłu i handlu z wyjątkiem urzędów górniczych, urzędów probierczych, urzędów miar i urzędów morskich oraz administracji budowlanej i drogowej z wyjątkiem dyrekcji dróg wodnych).

Zakres działania wojewodów wzgl. starostów w sprawach obrony państwa — patrz „Dział Wojskowy”.

Wojewoda śląski jest ponadto wykonawcą uchwał Sejmu Śląskiego.

4. Policja państwowa.

Policja państwowa jest organem wykonawczym władz administracji ogólnej w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, tudzież organem wykonawczym władz sądowych i prokuratorskich w zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw.

Policja państwowa jest zorganizowana w sposób wojskowy w komendy, komisarjaty i posterunki policji państwowej.

Na czele policji państwowej stoi podległa ministrowi spraw wewnętrznych Komenda Główna Policji Państwowej: Warszawa (Nowy Świat 67).

Komendantowi głównemu policji państwowej podlegają komendy wojewódzkie policji państwowej: Warszawa — miasto (Senatorska 12), Białystok, Brześć n/B., Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Łuck, Nowogródek, Poznań, Stanisławów, Tarnopol, Toruń, Warszawa — województwo (Al. Jerozolimska 12) i Wilno.

Na czele policji państwowej w województwie śląkiem stoi podległa wojewodzie śląskiemu Główna Komenda Policji Województwa Śląskiego: Katowice.

Komendantom wojewódzkim policji państwowej i głównemu komendantowi policji województwa śląskiego podlegają miejskie i powiatowe komendy policji państwowej.

Miejskie komendy policji państwowej obejmują miasta, które stanowią odrębne jednostki narówni z powiatami.

900

Powiatowe komendy policji państwowej obejmują w byłym zaborze austriackim i rosyjskim po jednym powiecie, w byłym zaborze niemieckim po kilka powiatów.

Miejskim i powiatowym komendantom policji państwowej podlegają komisariaty w większych miastach oraz posterunki w mniejszych miastach i gminach wiejskich.

Przy wojewódzkich komendach policji państwowej istnieją urzędy śledcze.

Przy niektórych miejskich i powiatowych komendach policji państwowej istnieją wydziały śledcze.

Ponadto komendantowi głównemu policji państwowej podlegają Szkoła dla Oficerów Policji Państwowej: Warszawa (Krochmalna 56) i szkoły dla szeregowych policji państwowej: Mosty Wielkie i Sosnowiec.

5. Korpus ochrony pogranicza — patrz „Dział Wojskowy”.

6. Państwowe Zakłady Wodociągowe na Górnym Śląsku *): Katowice.

7. Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe *): Warszawa (Warecka 11a).

MINISTERSTWO SKARBU

Warszawa (Rymarska 3/5).

Minister Skarbu

Dr. Władysław Zawadzki.

Podsekretarze stanu

{ Wincenty Jastrzębski,
Adam Koc,
Dr. Leon Kozłowski,
Stefan Starzyński.

Zakres działania: Polityka i administracja finansowa i skarbową, w szczególności kredyt wewnętrzny i zagraniczny, nadzór nad instytucjami bankowymi i ubezpieczeniowymi, budżet, cła, podatki i opłaty, akcyzy i monopole, kasowość i rachunkowość oraz likwidacja poniesionych przez państwo i obywateli strat wskutek wojny.

Skład: Biuro Personalne, Departament Ogólny, Departament Obrotu Pieniężnego, Departament Budżetowo-Kasowy, Departament Ciel, Departament Podatków i Oplat i Departament Akcyz i Monopolów oraz Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń.

*) Przedsiębiorstwo państwowe.

000

Władze, urzędy i instytucje podległe:

1. Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej: Warszawa (Kopernika 36/40) z oddziałami: Katowice, Kraków, Lwów, Poznań i Wilno oraz delegaturą: Gdańsk.

2. Urząd Długów Państwa: Warszawa (Senatorska 29).

3. Izby skarbowe *): Warszawa (Rymarska 1 — obszar m. st. Warszawy), Białystok (obszar woj. białostockiego), Brześć n/B. (obszar woj. poleskiego), Grudziądz (obszar woj. pomorskiego), Kielce (obszar woj. kieleckiego), Kraków (obszar woj. krakowskiego), Lublin (obszar woj. lubelskiego), Lwów I (obszar woj. lwowskiego), Lwów II (obszar woj. stanisławowskiego i tarnopolskiego), Łódź (obszar woj. łódzkiego), Łuck (obszar woj. wołyńskiego), Nowogródek (obszar woj. nowogródzkiego), Poznań (obszar woj. poznańskiego), Warszawa (Żelazna 14 — obszar woj. warszawskiego) i Wilno (obszar woj. wileńskiego) z podległymi im urzędami skarbowymi, urzędami skarbowymi akcyz i monopolów państwowych, urzędami opłat stemplowych i urzędami katastralnymi.

4. Dyrekcje cół: Lwów, Mysłowice, Poznań i Warszawa (Inflancka) z podległymi im urzędami celnymi oraz inspektorat cół: Gdańsk.

5. Dyrekcja Monopoli Solnego: Warszawa (Żórawia 36).

6. Dyrekcja Monopoli Spirytusowego: Warszawa (Leszno 1).

7. Dyrekcja Monopoli Tytoniowego: Warszawa (Nowy Świat 4).

8. Generalna Dyrekcja Loterji Państwowej: Warszawa (Nalewki 2).

9. Straż graniczna.

Straż graniczna jest organem wykonawczym władz celnych w zakresie celnej ochrony granic i zapobiegania nielegalnemu ich przekraczaniu oraz dochodzenia i ścigania przestępstw skarbowych, przyczem działalność jej obejmuje zasadniczo jedynie obszar powiatów granicznych.

Straż graniczna jest zorganizowana w sposób wojskowy w inspektoraty, komisariaty i placówki straży granicznej.

Na czele straży granicznej stoi podległa ministrowi skarbu Komenda Straży Granicznej: Warszawa (Leszno 5).

Komendantowi straży granicznej podlegają okręgowe inspektoraty straży granicznej: Ciechanów, Czersk, Poznań, Katowice i Przemyśl.

*) W woj. śląskiem Wydział Skarbowy Urzędu Wojewódzkiego.

100

Okręgowym inspektorom straży granicznej podlegają graniczne inspektoraty straży granicznej.

Granicznym inspektorom straży granicznej podlegają komisariaty i podkomisarjaty straży granicznej.

Komisarzom straży granicznej podlegają placówki straży granicznej.

10. Mennica Państwowa *): Warszawa (Markowska 18).

Ponadto ministrowi skarbu pod względem zwierzchniego nadzoru podlegają:

Bank Polski: Warszawa (Bielańska 10/12).

Bank Gospodarstwa Krajowego: Warszawa (Al. Jerozolimska 1).

Państwowy Bank Rolny: Warszawa (Nowogrodzka 50).

Pocztowa Kasa Oszczędności: Warszawa (Jasna 9) z oddziałami: Katowice, Kraków, Łódź, Poznań i Wilno, przyczem zbiornicami są wszystkie urzędy pocztowe.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa (Długa 7 i Długa 50).

Minister Sprawiedliwości

Czesław Michałowski.

Podsekretarz stanu — Stefan Sieczkowski.

Zakres działania: Polityka i administracja wymiaru sprawiedliwości, w szczególności ustawodawstwo prywatne, publiczne i międzynarodowe, opinie prawne na żądanie władz państwowych, nadzór w charakterze naczelnego prokuratora Rzeczypospolitej Polskiej nad należytym wymiarem sprawiedliwości i nad urzędami prokuratorskimi.

Skład: Biuro Personalne, Departament Ustawodawczy, Departament Administracyjny i Departament Karny.

Władze, urzędy i instytucje podległe:

1. Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej: Warszawa (Długa 50).

2. Prokurator przy Sądzie Najwyższym, prokuratorzy przy sądach apelacyjnych i prokuratorzy przy sądach okręgowych w drodze służbowej.

3. Więzienia państwowe.

*) Przedsiębiorstwo państwowe.

4. Straż więzienna.

Straż więzienna jest organem wykonawczym władz wymiaru sprawiedliwości w zakresie wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania, pełni również obowiązki straży konwojowej.

Na czele straży więziennej stoi podległy ministrowi sprawiedliwości **Główny Inspektorat Straży Więziennej**: Warszawa (Długa 50).

Przy ministrze sprawiedliwości znajduje się **Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej**: Warszawa (Mokotowska 14).

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa (Al. Szucha 25).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
Janusz Jędrzejewicz.

Podsekretarze stanu { **Kazimierz Pieracki,**
Kz. Dr. Bronisław Żongolłowicz.

Zakres działania: Polityka i administracja wyznaniowa i oświatowa, w szczególności sprawy wyznaniowe, higiena i budownictwo szkolne, wychowanie fizyczne, szkolnictwo powszechne, średnie, zawodowe i wyższe, oświata pozaszkolna, nauka i sztuka, nadzór nad archiwami, bibliotekami i muzeami.

Skład: Biuro Personalne, Departament Ogólny, Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego, Departament Szkolnictwa Zawodowego, Departament Nauki i Sztuki i Departament Wyznań Religijnych oraz Wydział Archiwów Państwowych.

Władze, urzędy i instytucje podległe:

1. **Kuratorja okręgów szkolnych** *): Brześć n/B. (obszar woj. białostockiego i poleskiego), Kraków (obszar woj. kieleckiego i krakowskiego), Lublin (obszar woj. lubelskiego), Lwów (obszar woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego), Łuck (obszar woj. wołyńskiego), Poznań (obszar woj. pomorskiego i poznańskiego), Warszawa (Bagatela 12 — obszar m. st. Warszawy oraz woj. łódzkiego i warszawskiego) i Wilno (obszar woj. nowogródzkiego i wileńskiego) z podległymi im inspektoratami szkolnymi.

2. **Wizytator Liceum Krzemienieckiego**: Krzemieniec.

3. **Państwowe szkoły powszechne, średnie, zawodowe i wyższe.**

*) W woj. śląskiem Wydział Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego.

30

MINISTERSTWO OPIEKI SPOŁECZNEJ

Warszawa (Długa 38/40).

Minister Opieki Społecznej

Dr. Stefan Hubicki.

Podsekretarze stanu { Dr. Eugenjusz Piestrzyński.
Kazimierz Rożnowski.

Zakres działania: Polityka i administracja socjalna, w szczególności ochrona pracy w rolnictwie, górnictwie, przemyśle i handlu, związki zawodowe, rozjemstwo, pośrednictwo pracy i zwalczanie bezrobocia, migracja wewnętrzna i emigracja w kraju, opieka nad dziećmi, młodzieżą i dorosłymi, sprawy inwalidów wojennych, ubezpieczenia robotników i pracowników umysłowych na wypadek choroby, inwalidztwa, starości, śmierci i bezrobocia oraz służba zdrowia, mianowicie hygiena, profilaktyka, lecznictwo i pomoc lekarska dla funkcjonariuszów państwowych.

Skład: Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departament Pracy, Departament Ubezpieczeń Społecznych, Departament Opieki Społecznej i Departament Służby Zdrowia.

Władze, urzędy i instytucje podległe *):

1. Okręgowe inspektoraty pracy: Warszawa (Marszałkowska 84 — obszar m. st. Warszawy), Białystok (obszar woj. białostockiego i poleskiego), Katowice (obszar woj. śląskiego), Kielce (obszar woj. kieleckiego), Kraków (obszar woj. krakowskiego), Lublin (obszar woj. lubelskiego i wołyńskiego), Lwów (obszar woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego), Łódź (obszar woj. łódzkiego), Poznań (obszar woj. poznańskiego), Toruń (obszar woj. pomorskiego), Warszawa (Al. Jerozolimska 6 — obszar woj. warszawskiego) i Wilno (obszar woj. nowogródzkiego i wileńskiego) z podległymi im obwodowymi inspektoratami pracy.

2. Okręgowe urzędy ubezpieczeń: Lwów, Poznań i Warszawa (Kredytowa 9).

*) Ponadto wydziały pracy i opieki społecznej i wydziały zdrowia urzędów wojewódzkich oraz państwowe urzędy pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami.

3. Trybunał dla Spraw Ubezpieczeń Społecznych: Poznań oraz wyższe urzędy ubezpieczeń: Katowice, Poznań i Toruń z podległymi im urzędami ubezpieczeń (tylko w byłym zaborze niemieckim).

4. Zarząd Główny Funduszu Bezrobocia: Warszawa (Czerniakowska 231) z podległymi mu zarządami obwodowymi funduszu bezrobocia.

5. Państwowe szkoły położnych: Kraków, Lwów i Wilno.

6. Państwowy Zakład Hygjeny: Warszawa (Chocimska 24) z filjami: Kraków, Lublin, Lwów, Toruń i Wilno.

7. Państwowe zakłady badania żywności: Kraków, Łódź, Poznań i Warszawa (Chocimska 24) z filjami: Gdynia i Wilno.

8. Szpitale dla psychicznie chorych: Tworki i Wilno.

9. Zdrojowiska państwowe *): Burkut, Busk, Ciecchocinek, Druskieniki, Krynica i Szkoło.

MINISTERSTWO ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Warszawa (Senatorska 15).

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych

Inż. Seweryn Ludkiewicz.

Podsekretarze stanu

Wacław Kurwacki.

Inż. Karol Kasiński.

Zakres działania: Polityka i administracja rolna, w szczególności podniesienie kultury rolnej i racjonalizacja wytwórczości rolnej, mianowicie rolnictwo i leśnictwo, hodowla i weterynaryja, przemysł rolny oraz przebudowa ustroju rolnego, mianowicie komasacja, regulacja i parcelacja, meljoracje rolne, budownictwo wiejskie, osadnictwo.

Skład: Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departament Ekonomiczny, Departament Produkcji Rolnej i Weterynaryji i Departament Urządzeń Rolnych oraz Biuro Wojskowe.

Przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych znajduje się Główna Komisja Ziemska.

Władze, urzędy i instytucje podległe **):

1. Okręgowe urzędy ziemskie: Białystok (obszar woj. białostockiego), Brześć n/B. (obszar woj. poleskiego), Grodno (obszar

*) Przedsiębiorstwa państwowe.

**) Ponadto wydziały rolnictwa i wydziały weterynaryji urzędów wojewódzkich.

woj. nowogródzkiego), Grudziądz (obszar woj. pomorskiego), Katowice (obszar woj. śląskiego), Kielce (obszar woj. kieleckiego), Kraków (obszar woj. krakowskiego), Lublin (obszar woj. lubelskiego), Lwów (obszar woj. lwowskiego), Łuck (obszar woj. wołyńskiego), Piotrków (obszar woj. łódzkiego), Poznań (obszar woj. poznańskiego), Stanisławów (obszar woj. stanisławowskiego), Tarnopol (obszar woj. tarnopolskiego), Warszawa (Filtrowa 57 — obszar woj. warszawskiego) i Wilno (obszar woj. wileńskiego) z podległemi im powiatowemi urządami ziemskimi.

Przy okręgowych urządach ziemskich znajdują się okręgowe komisje ziemskie.

2. Dyrekcja Naczelną Lasów Państwowych *): Warszawa (Senatorska 29) z podległemi jej dyrekcjami lasów państwowych: Białowieża, Lwów, Łuck, Poznań, Radom, Siedlce, Toruń, Warszawa (Wawelska 54) i Wilno oraz nadleśnictwami.

3. Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego: Puławy.

4. Państwowe zakłady chowu koni, w szczególności stadniny: Janów Podlaski, Kozienice i Racot oraz stada: Białka, Bogusławice, Drogomyśl, Gniezno, Janów Podlaski, Łąck, Sądowa Wisznia, Sieraków i Starogard.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU

Warszawa (Elektoralna 2).

Minister Przemysłu i Handlu

Dr. Ferdynand Zarzycki.

Podsekretarz stanu — Dr. Franciszek Doleżał.

Zakres działania: Polityka i administracja górnicza, przemysłowa, handlowa i morska, w szczególności górnictwo i hutnictwo, przemysł i rzemiosła, elektryfikacja, handel wewnętrzny i zagraniczny, żegluga morska, porty i rybactwo oraz probiernictwo i legalizacja narzędzi mierniczych.

Skład: Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departament Górniczo-Hutniczy, Departament Przemysłowy, Departament Handlowy i Departament Morski oraz Biuro Elektryfikacji i Biuro Wojskowe.

*) Przedsiębiorstwo państwowe.

Władze, urzędy i instytucje podległe *):

1. Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej: Warszawa (Elektoralna 2).

2. Wyższe urzędy górnicze: Katowice, Kraków i Warszawa (Jasna 9) z podległymi im okręgowymi urzędami górniczymi.

3. Okręgowe urzędy probiercze: Kraków, Lwów, Warszawa (Złota 22) i Wilno.

4. Główny Urząd Miar: Warszawa (Elektoralna 2) z podległymi mu okręgowymi urzędami miar: Katowice, Lublin, Lwów, Poznań, Warszawa (Długa 31) i Wilno oraz miejscowymi urzędami miar.

5. Urząd Morski: Gdynia z podległymi mu kapitanatami portów.

6. Morski Urząd Rybacki: Gdynia.

7. Urząd Marynarki Handlowej: Gdańsk.

8. Szkoła Morska: Gdynia.

9. Państwowy Instytut Geologiczny: Warszawa (Rakowiecka 4).

10. Państwowy Instytut Eksportowy: Warszawa (Elektoralna 2).

11. Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen: Warszawa (Elektoralna 2).

12. Państwowa fabryka olejów mineralnych **): Drohobycz.

13. Państwowe fabryki związków azotowych **): Chorzów i Mościce.

14. Państwowa kopalnia węgla **): Brzeszcze.

MINISTERSTWO KOMUNIKACJI

Warszawa (Chałubińskiego 4 i Nowy Świat 14).

Minister Komunikacji

Inż. Michał Butkiewicz.

Podsekretarze stanu { Inż. Witold Czapski.
Inż. Józef Gallot.

Zakres działania: Polityka i administracja komunikacyjna w dziedzinie dróg lądowych i wodnych, kolei żelaznych i lotnictwa, w szczególności pomiary, budowa i utrzymanie dróg lądowych i wodnych, ruch na drogach lądowych oraz żegluga i splaw

*) Ponadto wydziały przemysłowe urzędów wojewódzkich.

**) Przedsiębiorstwa państwowe.

400

na drogach wodnych, zarząd kolei państwowych i nadzór nad kolejami prywatnymi, nadzór nad lotnictwem cywilnem oraz turystyka.

Skład: Gabinet Ministra, Biuro Personalne, Departament Ogólny, Departament Finansowy, Departament Handlowo-Taryfowy, Departament Ruchu Kolejowego, Departament Utrzymania i Budowy Kolei, Departament Mechaniczny i Zasobów Kolejowych, Departament Dróg Kołowych i Departament Lotnictwa Cywilnego oraz Biuro Dróg Wodnych, Biuro Sanitaro-Kolejowe, Biuro Pomiarowe i Biuro Wojskowe.

Przy Ministerstwie Komunikacji znajduje się Główna Inspekcja Komunikacji.

Władze, urzędy i instytucje podległe *):

1. Dyrekcje dróg wodnych: Brześć n/B., Kraków, Toruń i Warszawa (Solec 2) z podległymi im państwowymi zarządami wodnemi, zarządami dróg wodnych i państwowymi inspekcjami dróg wodnych.

2. Biuro Projektu Meljoracji Polesia: Brześć n/B.

3. Dyrekcje okręgowe kolei państwowych **): Gdańsk, Katowice, Kraków, Lwów, Poznań, Radom, Stanisławów, Warszawa (Praga, Wileńska 2) i Wilno z podległymi im oddziałami dyrekcyjnymi oraz urzędami i zakładami kolejowymi.

4. Państwowy Instytut Meteorologiczny: Warszawa (Nowy Świat 72).

MINISTERSTWO POCZT I TELEGRAFÓW

Warszawa (Plac Napoleona 8 i Poznańska 29).

Minister Poczty i Telegrafów

Inż. Ignacy Boerner.

Podsekretarz stanu — Inż. Franciszek Drzewiecki.

Zakres działania: Polityka i administracja komunikacyjna w dziedzinie poczty i telegrafów, w szczególności zarząd poczty i telegrafów państwowych.

Skład: Biuro Personalne, Departament Administracyjny, Departament Poczty i Departament Techniczny oraz Wydział Wojskowy.

*) Ponadto wydziały komunikacyjne urzędów wojewódzkich.

**) Przedsiębiorstwo państwowe.

Władze, urzędy i instytucje podległe:

1. Dyrekcje poczt i telegrafów *): Bydgoszcz, Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Warszawa (Plac Napoleona 10) i Wilno z podległymi im urzędami pocztowymi i telegraficznymi.

2. Instytut Tele- i Radjotechniczny: Warszawa.

3. Państwowe Zakłady Tele- i Radjotechniczne *): Warszawa (Grochowska 30).

SAMORZĄD.

Samorząd terytorjalny.

Obok administracji rządowej istnieje samorząd terytorjalny, którego przedstawicielstwom przysługuje prawo stanowienia w określonym ustawowo zakresie.

Jednostki terytorjalne administracji rządowej są zasadniczo jednostkami terytorjalnymi samorządu.

Organem uchwalającym i kontrolującym samorządu są rady obieralne, organem wykonawczym samorządu są organa kolegjalne, wybierane przez przedstawicielstwa samorządu, pod przewodnictwem przedstawicieli władz rządowych.

Organa samorządu wojewódzkiego: w woj. pomorskiem i poznańskim — sejmik wojewódzki, wydział wojewódzki i starosta krajowy, w woj. śląskim — sejm śląski i rada wojewódzka **).

Organa samorządu powiatowego:

w byłym zaborze austriackim — rada powiatowa i wydział powiatowy,

w byłym zaborze niemieckim i rosyjskim — sejmik powiatowy, wydział powiatowy i starosta.

Organa samorządu gminnego:

gminy miejskie

w byłym zaborze austriackim — rada miejska i zwierzchność gminna w mniejszych miastach wzgl. magistrat w większych miastach,

w byłym zaborze niemieckim i rosyjskim — rada miejska i magistrat,

*) Przedsiębiorstwo państwowe.

**) W byłym zaborze austriackim i rosyjskim rada wojewódzka jest organem kolegjalnym wojewody.

w byłym zaborze austriackim — rada gminna i zwierzchność gminna (wójt i przysiężni).

w byłym zaborze niemieckim — zgromadzenie gminne i zarząd gminny (sołtys i ławnicy),

w byłym zaborze rosyjskim — zebranie gminne i rada gminna (wójt i członkowie).

Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje państwo przez organa samorządu wyższego stopnia, jeżeli nie jest on przekazany ustawowo sądownictwu administracyjnemu.

Samorząd gospodarczy.

Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego istnieje samorząd gospodarczy, który wykonywują izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze i t. d.

Samorząd zawodowy.

Dla poszczególnych dziedzin życia zawodowego istnieje samorząd zawodowy, który wykonywują izby adwokackie, inżynierskie, lekarskie i t. d.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE.

Najwyższy Trybunał Administracyjny

Warszawa (Miodowa 22).

1-szy Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego

Dr. Jan Piętaś.

Do orzekania o legalności aktów administracyjnych władz państwowych i samorządowych powołany jest Najwyższy Trybunał Administracyjny.

Z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego wyłączone są sprawy należące do właściwości sądów, sprawy pozostawione swobodnemu uznaniu władz administracyjnych, sprawy mianowania na publiczne urzędy, sprawy dotyczące działań wojennych oraz organizacji i mobilizacji sił zbrojnych z wyjątkiem spraw uzupełnienia i zaopatrzenia, wreszcie sprawy dyscyplinarne.

Wojewódzkie sądy administracyjne: Katowice, Poznań i Toruń.

4. WŁADZA SĄDOWA.

SĄDY.

Władzę sądową sprawują niezawisłe sądy, wymierzając sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Sądownictwo opiera się na zasadzie jawności rozpraw.

Sędziowie są niezawisli w sprawowaniu swego urzędu i podlegają tylko ustawom.

Sędziów mianuje w zasadzie prezydent Rzeczypospolitej, sędziowie pokoju są jednak wybierani przez ludność.

Sądy dzielą się na sądy powszechne i sądy wojskowe.

SĄDY POWSZECHNE.

Sąd Najwyższy

Warszawa (Plac Krasińskich 5).

1-szy Prezes Sądu Najwyższego

Leon Supiński.

Sądy apelacyjne: Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Toruń, Warszawa (Plac Krasińskich 3) i Wilno.

Sądy okręgowe: a) na obszarze sądu apelacyjnego w Katowicach — Cieszyn i Katowice, b) na obszarze sądu apelacyjnego w Krakowie — Jasło, Kraków, Nowy Sącz, Rzeszów, Tarnów i Wadowice, c) na obszarze sądu apelacyjnego w Lublinie — Kielce, Lublin, Łuck, Radom, Równe i Zamość, d) na obszarze sądu apelacyjnego we Lwowie — Brzeżany, Czortków, Kołomyja, Lwów, Przemyśl, Sambor, Sanok, Stanisławów, Stryj, Tarnopol i Złoczów, e) na obszarze sądu apelacyjnego w Poznaniu — Bydgoszcz, Gniezno, Ostrów i Poznań, f) na obszarze sądu apelacyjnego w Toruniu — Chojnice, Gdynia, Grudziądz i Tczew, g) na obszarze sądu apelacyjnego w Warszawie — Białystok, Kalisz, Łomża, Łódź, Piotrków, Płock, Siedlce, Sosnowiec, Suwałki, Warszawa (Miodowa 15) i Włocławek, h) na obszarze sądu apelacyjnego w Wilnie — Grodno, Nowogródek, Pińsk i Wilno.

Sądy grodzkie.

Sędziowie pokoju.

Sądy wojskowe — patrz „Dział Wojskowy”.

Przy Sądzie Najwyższym, sądach apelacyjnych i sądach okręgowych znajdują się prokuratury podległe ministrowi sprawiedliwości.

TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY.

Do rozstrzygania sporów o właściwość między władzami administracyjnymi i sądami powołany jest Trybunał Kompetencyjny.

Trybunał Kompetencyjny składa się z 2 prezesów mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego oraz 14 członków, z których 4 mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego, 4 mianowanych z pośród sędziów Sądu Najwyższego, 6 mianowanych z pośród osób, odznaczających się szczególną znajomością prawa, jednak nie piastujących urzędu ani w administracji, ani w sądownictwie (profesorów wyższych uczelni).

5. POWSZECHNE OBOWIĄZKI I PRAWA OBYWATELI.

Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie lub nadanie, przyczem obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem państwa obcego.

Obowiązki obywateli:

- a) wierność dla państwa, przestrzeganie konstytucji, ustaw i rozporządzeń oraz poszanowanie prawowitej władzy,
- b) wychowanie i wykształcenie dzieci,
- c) ponoszenie ustawowych ciężarów publicznych,
- d) służba wojskowa i świadczenia wojenne,
- e) pełnienie obowiązków publicznych, do których powoła naród lub właściwa władza.

Prawa obywateli:

- a) równość wszystkich wobec prawa i dostępność dla wszystkich urzędów publicznych w związku ze zniesieniem przywilejów rodowych i stanowych oraz tytułów i herbów rodowych.
- b) czynne i bierne prawo wyborcze.
- c) pełna ochrona życia, wolności i mienia, w szczególności prawo do ochrony sądowej, prawo do wynagrodzenia przez państwo.

stwo i samorząd szkody, wyrządzonej przez niezgodną z prawem działalność władz, prawo petycji, wolność prasy i słowa, wolność zachowania i pielęgnowania narodowości i religii, wolność sumienia i wyznania, wolność nauki i nauczania

d) swobodne rozporządzanie swoją osobą i majątkiem, wolność osobista, nietykalność mieszkania, tajemnica listowa, prawo koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń.

Prawa wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy listowej oraz koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń mogą być zawieszane podczas trwania stanu wyjątkowego i wojennego.

Wyznania są równouprawnione z tem, że wyznanie rzymskokatolickie, jako wyznanie większości narodu, zajmuje naczelne stanowisko w państwie.

Wychowanie dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, troska o stan moralny w zakładach publicznych i opieka nad macierzyństwem są obowiązkiem państwa.

Nauka obowiązuje wszystkich w zakresie szkoły początkowej i jest bezpłatna w szkołach publicznych. Szkoły prywatne podlegają nadzorowi państwa.

Własność jest podstawą ustroju społecznego i porządku prawnego, zaś ograniczenie lub zniesienie jej może nastąpić tylko ze względów publicznych za odszkodowaniem. Obrót ziemią jest ograniczony.

Praca pozostaje pod szczególną opieką państwa.

Mniejszości narodowościowe mają zapewniony pełny rozwój i mogą tworzyć samorządne związki.

Kościół Katolicki.

Kościół Katolicki w Polsce zorganizowany jest w prowincje kościelne (metropolje), archidiecezje i diecezje, dziekanaty i parafje.

Prowincje kościelne dzielą się na archidiecezje i diecezje.

Archidiecezje i diecezje dzielą się na dziekanaty.

Diekanaty dzielą się na parafje.

Obrządek	Prowincje kościelne	Archidiecezje i diecezje	Siedziba
łaciński	gnieźnieńsko-poznańska	Archidiecezja gnieźnieńsko-poznańska Diecezja chełmińska " włocławska	Poznań Pelplin Włocławek
	warszawska	Archidiecezja warszawska Diecezja płocka " sandomierska " lubelska " podlaska " łódzka	Warszawa Płock Sandomierz Lublin Siedlce Łódź
	wileńska	Archidiecezja wileńska Diecezja łomżyńska " pińska	Wilno Łomża Pińsk
	lwowska	Archidiecezja lwowska Diecezja przemyska " łucka	Lwów Przemyśl Łuck
	krakowska	Archidiecezja krakowska Diecezja tarnowska " kielecka " częstochowska " śląska	Kraków Tarnów Kielce Częstochowa Katowice
grecki	lwowska	Archidiecezja lwowska Diecezja przemyska " stanisławowska	Lwów Przemyśl Stanisławów
ormiański	—	Archidiecezja lwowska	Lwów

Ustrój monetarny.

Jednostką monetarną Rzeczypospolitej Polskiej jest złoty (zł.), który dzieli się na 100 groszy (gr.).

Z jednego kilograma czystego złota wybija się 5924,44 złotych, czyli jeden złoty zawiera 0,1688 grama czystego złota.

Monety.

Monety są złote, srebrne, nikłowe i brązowe.

Monety złote są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 900 części złota i 100 części miedzi. Z jednego

000
kilograma tego stopu wybija się 5.332 zł. Są monety po 100, 50 i 25 zł. Monety po 25 zł. noszą nazwę dukatów.

Monety po 100 zł. — waga 18,7546 g. średnica 30 mm.

„ „ 50 „ — „ 9,3773 „ „ 24 „

„ „ 25 „ — „ 4,6886 „ „ 19,5 „

Monety srebrne są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 750 części srebra. Są monety po 10, 5 i 2 zł.

Monety po 10 zł. — waga 22 g. średnica 34 mm.

„ „ 5 „ — „ 11 „ „ 28 „

„ „ 2 „ — „ 4,4 „ „ 22 „

Monety niklowe są wybijane z czystego niklu. Są monety po 1 zł. oraz 50, 20 i 10 gr.

Monety po 1 zł. — waga 7 g. średnica 25 mm.

„ „ 50 gr. — „ 5 „ „ 23 „

„ „ 20 „ — „ 3 „ „ 20 „

„ „ 10 „ — „ 2 „ „ 17,6 „

Monety brązowe są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 950 części miedzi, 40 części cyny i 10 części cynku. Są monety po 5, 2 i 1 gr.

Monety po 5 gr. — waga 3 g. średnica 20 mm.

„ „ 2 „ — „ 2 „ „ 17,6 „

„ „ 1 „ — „ 1,5 „ „ 14,7 „

W obiegu znajdują się monety brązowe, niklowe i srebrne. Monety złote są wybijane przez Mennicę Państwową osobom prywatnym, zgłaszającym do przebiccia pewną ilość złota, nie mniejszą jednak, jak 100 g.

Moc umarzania zobowiązań mają monety złote bez ograniczenia, monety srebrne po 10 zł. do kwoty 1 000 zł., po 5 zł. do kwoty 500 zł., srebrne po 2 zł. do kwoty 100 zł. przy każdej wypłacie, monety niklowe po 1 zł. do kwoty 50 zł., pozostałe monety niklowe i brązowe do kwoty 10 zł. łącznie przy każdej wypłacie.

Kasy państwowe przyjmują monety wszelkich rodzajów w każdej ilości.

Pieniądze papierowe.

Pieniędzmi papierowymi są noty Banku Polskiego po 500, 100, 50, 20 i 10 zł.

30

Jednostki monetarne.

Państwo	Jednostka monetarna	Wartość nominalna 100 jedn. w złotych
Argentyna	peso — 100 centavos	860.—
Austria	szyling — 100 groszy	125.44
Belgia	belg — 100 centymów	124.70
Boliwia	boliviano — 100 centavos	847.—
Brazylja	milrejs — 1000 rejsów	285.52
Bułgarja	lewa — 100 stotinków	172.—
Chile	peset — 100 centavos	108.—
Chiny	tael — 100 cash	1333.—
Czechosłowacja	korona — 100 halerzy	180.62
Danja	korona — 100 öre	238.87
Egipt	funt — 100 piastrow	4407.—
Ekwador	siukr — 100 centavos	178.—
Estonja	marka — 100 fenigów	172.—
Finlandja	marka — 100 fenigów	172.—
Francja	frank — 100 centimów	172.—
Gdańsk	gulden — 100 fenigów	173.51
Grecja	drachma — 100 lepta	172.—
Gwatemala	kwetzal — 100 centavos	891.—
Hiszpanja	peset — 100 centimów	172.—
Holandja	gulden — 100 centów	858.31
Indje	rupia — 16 annas po 12 piez.	435.16
Italja	lira — 100 centesimów	172.—
Japonja	jen — 100 sen po 100 rin	444.33
Jugosławja	denar — 100 para	172.—
Kanada	dolar — 100 centów	891.41
Kolumbja	peset — 100 centavos	868.—
Kuba	peset — 100 centavos	891.—
Litwa	lit —	
Łotwa	lat — 100 groszy	172.—
Meksyk	peset — 100 centavos	444.—
Niemcy	marka — 100 fenigów	212.33
Nikaragua	kordoba — 100 centów	891.—
Norwegja	korona — 100 öre	238.87
Panama	balboa — 2 peso	891.—
Paragwaj	peset — 100 centavos	860.—
Peru	libra —	4338.—
Portugalja	milrejs — 1000 rejsów	975.24
Rumunja	leja — 100 bani	172.—
San Domingo	peset — 100 centavos	891.—
Stany Zjedn.	dolar — 100 centów	891.41
Szwajcarja	frank — 100 centimów	172.—
Szwecja	korona — 100 öre	238.87
Turcja	funt — 100 piastrow	3916.—
Urugwaj	peset — 100 centavos	922.—
Wenezuela	bolivar — 100 centavos	172.—
Węgry	pengö — 100 filler	156.—
Wlk. Brytanja	funt szt.—20 szylingów po 12 pens.	4338.—
Z. S. R. R	czerwoniec — 10 rubli po 100 kop.	4587.—

Budżet państwa na rok 1932/33.

C Z Ę Ś Ó					Wydatki w z ł o t y c h	Dochody
A. ADMINISTRACJA (brutto)						
1.	Prezydent Rzeczypospolitej				3 012 362	203 500
2a.	Sejm				6 177 713	268 800
2b.	Senat				1 631 888	6 700
3.	Kontrola Państwowa				4 827 000	159 200
4.	Prezydjum Rady Ministrów				3 132 500	2 500
5.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych				44 817 000	14 907 000
6.	Ministerstwo Spraw Wojskowych				832 650 000	3 359 000
7.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych				211 595 527	12 771 100
8.	Ministerstwo Skarbu				114 919 350	1 363 848 000
9.	Ministerstwo Sprawiedliwości				101 679 000	62 254 400
10.	Ministerstwo Przemysłu i Handlu				28 710 688	14 615 700
11.	Ministerstwo Komunikacji				3 675 000	681 500
12.	Ministerstwo Rolnictwa				19 500 000	2 610 000
13.	Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.				348 033 300	2 918 900
14.	Ministerstwo Robót Publicznych				38 306 000	15 926 000
15.	Ministerstwo Opieki Społecznej				87 502 000	587 700
16.	Ministerstwo Reform Rolnych				11 760 000	56 000
17.	Ministerstwo Poczty i Telegrafów				1 601 190	9 300
18.	Emerytury i zaopatrzenia				148 750 000	33 050 000
19.	Renty inwalidzkie i pensje				157 000 000	—
20.	Długi państwowe				275 736 843	—
R a z e m administracja					2 444 567 311	1 528 235 300
B. PRZEDSIĘBIORSTWA (netto)						
4.	Prezydjum Rady Ministrów (Polska Agencja Telegraficzna, Drukarnie Państwowe)				—	280 000
6.	Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państwowe Wytwórnie Uzbroje- nia, Państwowa Wytwórnia Prochu i Materiałów Kruszących, Pań- stwowe Zakłady Lotnicze, Pań- stwowe Zakłady Inżynierji, Pań- stwowe Zakłady Umundurowania)				7 350 000	—
7.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Zdrojowiska Państwowe, Państwo- we Zakłady Przemysłowo-Zbożowe)				—	—
8.	Ministerstwo Skarbu (Mennica Państwowa)				—	—
10.	Ministerstwo Przemysłu i Handlu (Przedsiębiorstwa górniczo - hutni- cze, przemysłowe i handlowe)				—	6 484 800
11.	Ministerstwo Komunikacji (Polskie Koleje Państwowe)				—	70 500 000
12.	Ministerstwo Rolnictwa (Lasy Państwowe)				—	48 000 000

500

C Z E Ś Ć		Wydatki	Dochody
		w złotych	
14.	Ministerstwo Robót Publicznych (Państwowe Zakłady Wodociągowe)	—	—
15.	Ministerstwo Opieki Społecznej (Etapy Urzędu Emigracyjnego)	—	—
17.	Ministerstwo Poczty i Telegrafów (Polska Poczta, Telegraf i Telefon, Państwowe Zakłady Tele- i Radio- techniczne)	—	28 000 000
Razem przedsiębiorstwa		7 350 000	153 264 800
C. MONOPOLE (netto)			
8.	Ministerstwo Skarbu		
	Monopol solny	—	47 100 000
	Monopol tytoniowy	—	340 000 000
	Monopol spirytusowy	—	270 000 000
	Loterja państwowa	—	14 757 000
	Monopol zapalczany	—	24 000 000
Razem monopole		—	695 857 000
Razem budżet		2 451 917 311	2 877 357 100

Budżet Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Dział — Rozdział — Paragraf		Wydatki	Dochody
		w złotych	
W O J S K O	Ministerstwo Spraw Wojskowych *)	832 650 000	3 359 000
	1. Dochody wzgl. wydatki stałe.	624 120 000	3 211 000
	1. Utrzymanie wojska	589 060 000	990 000
	1. Uposażenie.	265 120 000	—
	2. Różne wydatki osobowe	2 580 000	—
	3. Podróże służbowe i przesiedl.	4 510 000	—
	5. Pomieszczenie	14 110 000	—
	6. Wydatki biurowe	2 380 000	—
	10. Wyżywienie	78 500 000	970 000
	11. Umundurowanie	11 930 000	—
	12. Konserwacja	7 730 000	—
	13. Leczenie	1 960 000	—
	14. Więziennictwo	240 000	20 000
	2. Zaopatrzenie wojska	227 770 000	2 221 000
	1. Wydatki osobowe	6 710 000	—
	3. Podróże służbowe i przesiedl.	400 000	—

*) W tem wydatki zwyczajne 811 959 000 zł, wydatki nadzwyczajne 20 691 000 zł.

Dział — Rozdział — Paragraf		Wydatki	Dochody
		w złotych	
W O J S K O	6. Wydatki biurowe	1 370 000	—
	10. Odnowienie materiałów. . . .	186 730 000	1 976 000
	11. Warsztaty i składnice	14 720 000	—
	12. Konserwacja materiałów . . .	17 840 000	245 000
	3. Wyszakolenie.	7 290 000	—
	10. Ryczałty wyszkoleniowe . . .	1 570 000	—
	11. Szkoły i kursy stałe	5 720 000	—
	2. Dochody wzgl. wydatki niestale .	167 850 000	99 000
	1. Utrzymanie wojska	30 790 000	99 000
	3. Podróże służbowe i przesiedl.	340 000	—
	10. Fundusz dyspozycyjny	8 000 000	—
	11. Budownictwo	20 020 000	—
	12. Różne	2 050 000	99 000
	13. Misje	380 000	—
	2. Zaopatrzenie wojska	122 840 000	—
	10. Uzupełnienie materiałów . . .	7 900 000	—
	11. Budownictwo	3 650 000	—
	12. Rezerwa zaopatrzenia	111 240 000	—
	3. Wyszakolenie.	14 220 000	—
M A R Y N A R K A	10. Szkoły i kursy	410 000	—
	11. Budownictwo	4 620 000	—
	12. Koszty ćwiczeń	8 870 000	—
	13. Sprzęt wyszkoleniowy	320 000	—
	3. Dochody wzgl. wydatki stałe. . .	20 120 000	49 000
	1. Utrzymanie marynarki	9 910 000	37 000
	1. Uposażenie	7 407 000	—
	2. Różne wydatki osobowe	68 000	—
	3. Podróże służbowe i przesiedl.	245 000	—
	5. Pomieszczenie	540 000	26 000
	6. Wydatki biurowe	60 000	—
	10. Wyżywienie	1 290 000	6 000
	11. Umundurowanie	140 000	5 000
	12. Konserwacja	110 000	—
	13. Leczenie.	50 000	—
	2. Zaopatrzenie marynarki	9 860 000	12 000
	1. Wydatki osobowe	200 000	—
	3. Podróże służbowe i przesiedl.	10 000	—
	6. Wydatki biurowe	10 000	—
	10. Odnowienie materiałów. . . .	5 550 000	—
	11. Warsztaty i składnice	920 000	—
	12. Konserwacja materiałów . . .	8 170 000	12 000
	3. Wyszakolenie.	350 000	—
	10. Ryczałty wyszkoleniowe . . .	10 000	—
	11. Szkoły i kursy stałe	340 000	—

OBRONA PAŃSTWA.

Wojna współczesna.

Wojna współczesna przyniosła pojęcie wojny integralnej, wojny absorbującej życie społeczne i gospodarcze państw, wojny obliczonej na wyczerpanie jednego z przeciwników.

Wojna współczesna jest wojną narodów, których część walczy orężnie w polu, część współdziała z walczącymi w kraju.

W wojnie współczesnej uczestniczą prezydent Rzeczypospolitej i rząd, którzy kierują obroną państwa, siły zbrojne, które walczą orężnie w obronie państwa, wreszcie ludność, na której ciążyą szczególne obowiązki i której prawa ulegają ograniczeniom w interesie obrony państwa.

Prezydent Rzeczypospolitej.

Prezydent Rzeczypospolitej oprócz uprawnień, które posiada jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, wypowiada wojnę i zawiera pokój za uprzednią zgodą Sejmu, zarządza mobilizację na wniosek Rady Ministrów oraz przewodniczy Komitetowi Obrony Państwa, ponadto ma prawo również w zakresie obrony państwa:

a) w wykonaniu ustaw i z powołaniem się na upoważnienie ustawowe wydawać rozporządzenia, zarządzenia, rozkazy i zakazy oraz zapewnić ich przeprowadzenie użyciem przymusu,

b) w czasie, gdy Sejm i Senat są rozwiązane, do chwili ponownego zebrania się Sejmu, wydawać w razie nagłej konieczności państwowej rozporządzenia z mocą ustawy z wyjątkiem spraw, zastrzeżonych przez konstytucję dla władzy ustawodawczej,

c) ponadto może być upoważniony przez ustawę do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w czasie i zakresie przez ustawę wskazanych.

Wspomniane rozporządzenia z mocą ustawy tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone.

Ponadto prezydentowi Rzeczypospolitej przysługuje prawo uznawania obszarów i miejscowości, które posiadają szczególną wagę dla obrony państwa, za obszary warowne lub rejony umocnione.

Rząd.

Rząd ponosi odpowiedzialność za przygotowanie i przeprowadzenie obrony państwa, w szczególności określa polityczne cele wojny, przygotowuje i przeprowadza ogólny plan wojny w dziedzinie poszczególnych działów administracji państwowej, dokonuje podziału zadań z zakresu obrony państwa między władze państwowe i samorządowe oraz sprawuje nadzór nad wykonaniem wspomnianych zadań.

Ponadto przysługuje mu prawo wydawania rozporządzeń, zarządzeń, rozkazów i zakazów w granicach upoważnienia ustawowego oraz zapewnienia ich przeprowadzenia użyciem przymusu.

Szczególne obowiązki i uprawnienia rządu w zakresie obrony państwa określają ustawy i rozporządzenia z zakresu obrony państwa.

Organem rządu do badania i opinjowania zagadnień, dotyczących obrony państwa, jest Komitet Obrony Państwa, który rozpatruje zagadnienia obrony państwa, opracowuje wytyczne dla jej organizacji oraz wnioski dla rządu w zakresie jej przygotowania, wreszcie wydaje opinie w sprawach związanych z obroną państwa, a należących do zakresu działania kilku ministrów.

W skład Komitetu Obrony Państwa wchodzi prezydent Rzeczypospolitej jako przewodniczący, prezes Rady Ministrów jako zastępca przewodniczącego, minister spraw wojskowych, minister spraw zagranicznych, minister spraw wewnętrznych i minister skarbu oraz generalny inspektor sił zbrojnych jako członkowie.

Ponadto w skład Komitetu Obrony Państwa wejść mogą inni ministrowie w charakterze członków, jeżeli przedmiot obrad dotyczy ich zakresu działania, oraz powołane być mogą inne osoby.

Generalny inspektor sił zbrojnych jest z urzędu głównym referentem Komitetu Obrony Państwa, który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora sił zbrojnych.

Komitet Obrony Państwa zwołuje prezydent Rzeczypospolitej, bądź według swego uznania, bądź na wniosek prezesa Rady Ministrów, ministra spraw wojskowych lub generalnego inspektora sił zbrojnych.

Ciągłość pracy Komitetu Obrony Państwa zapewnia generalny inspektor sił zbrojnych, który przygotowuje materiały dla obrad Komitetu Obrony Państwa i przekazuje powzięte przez Komitet Obrony Państwa uchwały do wykonania poszczególnym ministrom.

Ponadto w niektórych ministerstwach istnieją biura wojskowe, które opracowują zagadnienia, związane z obroną państwa, a dotyczące zakresu działania wspomnianych ministerstw, w szczególności biura wojskowe w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych, Ministerstwie Przemysłu i Handlu, Ministerstwie Komunikacji i Ministerstwie Poczty i Telegrafów.

Obok naczelnych władz państwowych w przygotowaniu i przeprowadzeniu obrony państwa biorą udział również wojewódzkie i powiatowe władze państwowe, w szczególności wojewodowie i starostowie.

Wojewodowie jako przedstawiciele rządu na obszarze województw uzgadniają działalność administracji cywilnej oraz interesy gospodarcze województw z potrzebami obrony państwa.

W szczególności niezależnie od obowiązków, które ciążyą na administracji cywilnej w zakresie uzupełnienia i zaopatrzenia sił zbrojnych oraz w zakresie współdziałania sił zbrojnych z władzami cywilnymi w uśmierzaniu rozruchów lub przymusowym wykonywaniu przepisów prawnych, wojewodowie czuwają nad należytem uwzględnieniem interesów obrony państwa przez wszystkie działy administracji cywilnej oraz inicjują i kierują współdziałaniem czynników społecznych w akcji przygotowania obrony państwa.

W wypadku mobilizacji albo w wypadku, gdy ze względu na interes obrony państwa Rada Ministrów uzna to za konieczne, wojewodowie obejmują naczelne kierownictwo administracji państwowej na obszarze województw, przyczem wyjątek stanowią administracja wojskowa oraz administracja wymiaru sprawiedliwości, komunikacji, poczty i telegrafów. We wspomnianych wypadkach wojewodowie stają się zwierzchnikami wszystkich władz i urzędów państwowych.

Wojewodowie mogą za zgodą ministra spraw wewnętrznych przekazać czasowo niektóre lub wszystkie z wspomnianych uprawnień starostom, z którą to chwilą starostowie otrzymują w stosunku do powiatowych władz państwowych analogiczne uprawnienia, jak wojewodowie w stosunku do wojewódzkich władz państwowych.

Organem wojewodów do badania i opinjowania zagadnień, dotyczących obrony państwa na obszarze województw, mają być wojewódzkie komitety obrony państwa.

Podczas wojny następuje podział obszaru państwa na obszar krajowy i obszar wojenny.

Obszar krajowy podlega nadal poszczególnym ministrom w granicach ich zakresu działania.

Obszar wojenny podlega naczelnemu wodzowi, który z chwilą wprowadzenia stanu wojennego posiada rozległe uprawnienia nie tylko w stosunku do podległych mu władz i jednostek sił zbrojnych, lecz również w stosunku do znajdujących się na obszarze wojennym władz cywilnych i ludności.

Sily zbrojne.

Sily zbrojne — patrz Rozdz. III. „Sily zbrojne”.

Ludność.

Interes obrony państwa z jednej strony nakłada na ludność szczególne obowiązki, z drugiej strony ogranicza prawa ludności, wkraczając w ustrój społeczny i gospodarczy państwa, a nawet w życie prywatne obywateli nie tylko podczas wojny, lecz nawet podczas pokoju.

Do najważniejszych obowiązków, nałożonych na obywateli w interesie obrony państwa, należą:

- a) obowiązek służby wojskowej,
- b) obowiązek służby pomocniczej,
- c) obowiązek osobistych świadczeń wojennych,
- d) obowiązek rzeczowych świadczeń wojennych,
- e) obowiązek odstępowania zwierząt i środków przewozowych na rzecz obrony państwa.

Ponadto należy tu wymienić ograniczenia praw obywateli w interesie obrony państwa wskutek:

- a) wprowadzenia stanu wojennego, które polegają na czasowym zawieszeniu konstytucją zagwarantowanych praw obywatelskich, mianowicie prawa wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy korespondencji oraz prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń,
- b) przebywania, zamieszkania i posiadania nieruchomości na obszarach i w miejscowościach, uznanych za obszary warowne i rejonu umocnione,
- c) przymusowego wycofania ludności i mienia z zagrożonych obszarów państwa.

Obowiązki i ograniczenia praw ludności w interesie obrony państwa normują ustawy i rozporządzenia z zakresu obrony państwa

POWSZECHNY OBOWIĄZEK WOJSKOWY.

(Dz. U. R. P. Nr. 46/28 poz. 458, Nr. 31/30 poz. 270 i Nr. 82/30 poz. 645).

Zasady ogólne.

Powsz. obow. wojsk., który to obowiązek powinien być spełniony osobiście, podlegają wszyscy obywatele polscy płci męskiej oraz wszyscy mężczyźni, którzy przebywają na obszarze państwa, jeżeli nie udowodnią obywatelstwa obcego.

Powsz. obow. wojsk. obejmuje:

1. obowiązek zgłoszenia się do spisów poborowych i stawienia do poboru,
2. obowiązek służby wojskowej, w szczególności służby czynnej, służby w rezerwie i służby w pospolitem ruszeniu,
3. obowiązek meldowania się.

Władzami dla spraw, związanych z wykonywaniem powsz. obow. wojsk., są władze cywilne i wojskowe, w szczególności w kraju starostwa i urzędy gminne oraz powiatowe komendy uzupełnień, zagranicą urzędy konsularne.

Przygotowanie i przeprowadzenie poboru.

Urzędy stanu cywilnego przesyłają corocznie do dnia 15 września urządowi gminnym wyciągi z metryk urodzenia i śmierci mężczyzn, którzy kończą 18 lat życia.

Na podstawie wyciągów metrykalnych urzędy gminne sporządzają corocznie rejestry mężczyzn, podlegających powsz. obow. wojsk., którzy zamieszkują w gminie i kończą 18 lat życia.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., są obowiązani w ciągu października i listopada roku, w którym kończą 20 lat życia, zgłosić się osobiście lub pisemnie z dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, we właściwym gminnym urzędzie.

Na podstawie rejestrów gminnych i spisów mężczyzn, podlegających powsz. obow. wojsk., urzędy gminne sporządzają corocznie do 1 stycznia spisy poborowych w porządku alfabetycznym.

Spisy poborowych powinny być wyłożone w ciągu 2 tygodni w urzędach gminnych do przejrzania, przyczem mężczyznom,

podlegającym powsz. obow. wojsk. przysługuje prawo żądania uzupełnienia lub sprostowania mylnych wpisów.

Na podstawie spisów poborowych starostwa sporządzają listy poborowych i przesyłają je przed poborem głównym powiatowym komendom uzupełnień celem założenia ksiąg ewidencyjnych dla poszczególnych roczników poborowych.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., są obowiązani co-rocennie w okresie wieku poborowego stawić się do poboru, do-póki właściwa komisja poborowa bądź nie uzna ich za zdolnych do służby czynnej lub służby w pospolitem ruszeniu, bądź zu-pełnie od służby wojskowej nie zwolni.

Obowiązek stawiennictwa do poboru należy spełnić przed ko-misją poborową gminy, w której spisach poborowy został wyka-zany lub w której został zarejestrowany albo w której w chwili poboru przebywa.

Pobór zarządza M. S. Wojsk., a przeprowadza M. S. Wewn.

Pobór główny odbywa się corocznie między 1 maja i 30 czerw-ca, M. S. Wojsk. może jednak zarządzić go również w innym terminie.

Pobory dodatkowe odbywają się w miarę potrzeby.

O zdolności lub niezdolności do służby wojskowej poborowych orzekają w I-szej instancji w kraju komisje poborowe, zagranicą konsularne komisje poborowe, w II-giej instancji w kraju komisje rozpoznawcze, zagranicą konsularne komisje rozpoznawcze.

Komisja poborowa, w skład której wchodzi jako przewodni-czący starosta oraz jako członkowie przedstawiciele władz woj-skowych i cywilnych, tudzież przedstawiciel samorządu powia-towego, dokonuje przeglądu poborowych i orzeka o ich zdolno-sci lub niezdolności z zaliczeniem do jednej z kategorii:

kat. A — zdolny do służby czynnej,

kat. B — czasowo niezdolny do służby wojskowej,

kat. C — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu z bronią,

kat. D — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu bez broni,

kat. E — zupełnie niezdolny do służby wojskowej.

Poborowi, zaliczeni do kat. B, powinni stawić się do poboru w następnym roku.

Od orzeczenia komisji poborowej nie przysługuje poborowemu prawo odwołania.

Komisja rozpoznawcza, w skład której wchodzi jako przewod-niczący wojewoda oraz jako członkowie przedstawiciele władz wojskowych i cywilnych, tudzież przedstawiciel samorządu wo-

jewódzkiego, przeprowadza ponownie badanie zdolności fizycznej:

a) poborowych, jeżeli nastąpiła różnica zdań między członkami komisji poborowej.

b) poborowych, uznanych przy poborze za niezdolnych, jeżeli zachodzą okoliczności, uzasadniające konieczność ponownego poboru.

c) członków płci męskiej rodzin poborowych, proszących o odroczenie służby czynnej jako jedyni żywicieli rodzin.

Uchwały komisji rozpoznawczej są ostateczne.

Służba wojskowa.

Zasady ogólne.

Obowiązek służby wojskowej rozpoczyna się z chwilą osiągnięcia wieku poborowego czyli z początkiem tego roku, w którym podlegający powsz. obow. wojsk. kończy 21 lat życia, zaś trwa:

a) w służbie czynnej do końca roku, w którym poborowy kończy 23 lat życia,

b) w rezerwie do końca roku, w którym szeregowy rezerwy kończy 40 lat życia, oficer rezerwy 50 lat życia,

c) w pospolitem ruszeniu do końca roku, w którym szeregowy pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia, oficer pospolitego ruszenia 60 lat życia.

Podczas wojny wiek poborowy rozpoczyna się z początkiem roku, w którym podlegający powsz. obow. wojsk. kończy 19 lat życia.

Obowiązani do służby wojskowej, urodzeni w tym samym roku, stanowią rocznik poborowy, oznaczony według roku urodzenia.

Obowiązany do służby wojskowej, którzy wykazą się czynnym udziałem w pracy przysposobienia wojskowego przysługuje prawo do ulg w wykonaniu obowiązku służby wojskowej (patrz Rozdz. XV. „Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe”).

Obowiązany do służby wojskowej wolno zawierać związki małżeńskie bez zezwolenia władz wojskowych, jednak zawarcie związku małżeńskiego przed odbyciem służby wojskowej lub podczas jej trwania nie daje prawa do odroczenia obowiązku służby wojskowej, ani prawa do świadczeń ze skarbu państwa na rzecz rodziny z tytułu i w czasie trwania służby wojskowej.

Obowiązani do służby wojskowej muszą uzyskiwać zezwolenie władz wojskowych na wyjazd zagranicę.

Od służby wojskowej są lub mogą być wykluczeni mężczyźni, skazani na karę pozbawienia wolności, przyczem wykluczenie może trwać najdłużej 10 lat od dnia odcierpienia, przedawnienia lub darowania kary.

Służba czynna.

Do służby czynnej są obowiązani poborowi, uznani za zdolnych do służby czynnej, jeżeli nie uzyskali odroczenia.

Ponadto do służby czynnej mogą być przyjęci jako ochotnicy zdolni do służby czynnej obywatele polscy, którzy skończyli 17 lat życia, a nie osiągnęli jeszcze wieku poborowego oraz przedłożyli urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się i w wypadku niepełnoletności zezwolenie ojca względnie prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska.

Ochotnicy zobowiązują się do służby czynnej przez 2 lata, podczas wojny aż do demobilizacji.

Ochotnikom przysługuje prawo wyboru broni na warunkach, które ustala M. S. Wojsk.

Obywatele państw obcych mogą być przyjęci do służby wojskowej wyłącznie jako ochotnicy za zezwoleniem Prez. Rzpl.

Poborowi i ochotnicy powinni się stawić do służby czynnej na wezwanie powiatowych komend uzupełnień.

Termin wcielenia poborowych i ochotników ustala corocznie M. S. Wojsk.

Służba czynna trwa:

- a) we wszystkich rodzajach wojska lądowego z wyjątkiem kawalerji i artylerji konnej — 2 lata,
- b) w kawalerji i artylerji konnej — 2 lata i 1 miesiąc,
- c) w marynarce wojennej — 2 lata i 3 miesiące.

Poborowi, odbywający w tym samym roku służbę czynną, stanowią kontyngent, którego określenie następuje w drodze ustawy.

Poborowi, którzy nie mogli być powołani do służby czynnej w ramach czasu trwania służby czynnej i kontyngentu, zostają zaliczeni do ponadkontyngentowych z tem, że powołanie ich do służby czynnej może nastąpić do końca roku, w którym kończą 25 lat życia.

Celem zapewnienia wyszkolenia wojskowego w ramach kontyngentu wszystkim zdolnym do służby czynnej poborowym M. S. Wojsk. może skrócić czas trwania służby czynnej lub też udzielić urlopu części szeregowych, aby w jej miejsce powołać do służby czynnej poborowych ponadkontyngentowych oraz poborowych korzystających z odroczeń.

W związku z powyższem obecnie czas trwania służby czynnej wynosi w piechocie, pociągach pancernych, żandarmerji i służbie zdrowia — 18 miesięcy, w artylerji z wyjątkiem artylerji konnej — 19 miesięcy, w służbie uzbrojenia — 21 miesięcy, w czołgach, aeronautyce i inżynjerji — 24 miesięcy, w kawalerji i artylerji konnej — 25 miesięcy, w marynarce wojennej — 27 miesięcy.

Skrócenie służby czynnej.

Prawo do skrócenia służby czynnej przysługuje poborowym i ochotnikom, uznanym za zdolnych do służby czynnej, którzy ukończyli państwową lub równorzędną prywatną szkołę średnią i złożyli egzamin dojrzałości lub inny egzamin końcowy, przy czem czas trwania skróconej służby czynnej nie może przekraczać 15 miesięcy.

Prawo do skróconej służby czynnej może przysługiwać również poborowym i ochotnikom, którzy ukończyli co najmniej 6 klas państwowej lub równorzędnej prywatnej szkoły średniej albo złożyli egzamin, odpowiadający co najmniej 6 klasom państwowej szkoły średniej, zgodnie z rozp. M. W. R. i O. P. w Dz. U. R. P. Nr. 21/29 poz. 215.

Poborowi i ochotnicy, którzy podczas odbywania skróconej służby czynnej nie uzyskali warunków mianowania podporucznikiem rezerwy, tracą prawo do skróconej służby czynnej.

Prawo do skróconej służby czynnej nie przysługuje mężczyznom, wykluczonym od służby wojskowej, uczniom szkół przygotowawczych i oficerskich, wydalonym ze szkół, tudzież osobom, skazanym za niektóre przestępstwa, w szczególności za przestępstwa z chęci zysku.

Odroczenie służby czynnej.

Prawo do odroczenia służby czynnej przysługuje:

a) poborowym, którzy są jedynymi żywicielami rodzin, jeżeli utrzymanie rodziny jest zależne wyłącznie od pracy poborowego i jeżeli poborowy rodzinę istotnie utrzymuje,

b) poborowym, którzy są właścicielami odziedziczonych gospodarstw rolnych,

c) poborowym odbywającym studja teoretyczne lub praktyczne.

Za jedynych żywicieli rodzin należy uważać synów niezdolnych do pracy rodziców, rodzonych lub przyrodnych braci osieroczonego i do pracy niezdolnego rodzeństwa oraz wnuków niezdol-

nych do pracy dziadków, jeżeli nie posiadają oni zdolnych do pracy dzieci.

Za właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych należy uważać poborowych, którzy odziedziczyli w linii zstępnej gospodarstwo rolne, wystarczające na utrzymanie jednej rodziny, a nieprzekraczające trzykrotnie powyższego dochodu, jeżeli prowadzą oni gospodarstwo samodzielnie jako jedyne źródło dochodu.

Odroczenie służby czynnej jedynym żywicielom rodzin i właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych może być udzielone tylko na przeciąg roku, poczem poborowy powinien odbyć służbę czynną, jeżeli nie uzyskał ponownego odroczenia. W roku, w którym wspomniani poborowi kończą 23 lat życia, zostają powołani do służby czynnej na 5 miesięcy i następnie przeniesieni do rezerwy.

Odroczenie służby czynnej poborowym, odbywającym studia teoretyczne lub praktyczne, może być udzielane na przeciąg kilku lat, w szczególności:

a) uczniom ostatniej klasy państwowych lub równorzędnych prywatnych szkół średnich najwyżej do 22 lat życia,

b) studentom szkół akademickich oraz równorzędnych państwowych lub prywatnych szkół wyższych najwyżej do 23 lat życia z tem, że przedłużenie odroczenia służby czynnej może nastąpić tylko zależnie od potrzeb wojska najwyżej do 23 lat życia,

c) poświęcającym się studjom teologicznym wyznań chrześcijańskich oraz uczniom przez państwo uznanych i nadzorowanych zakładów rabinackich najwyżej do 23 lat życia,

d) uczniom, terminującym w rzemiośle i handlu, najwyżej do 22 lat życia.

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji odroczenia tracą moc i poborowi, którzy je otrzymali, mogą być powołani do służby czynnej.

Podczas wojny odroczenia mogą być udzielane na warunkach, które ustali M. S. Wojsk.

Prośby o udzielanie odroczeń należy wносить najdalej do 14 dni od chwili uznania poborowego za zdolnego do służby czynnej względnie najdalej do 4 tygodni od chwili uzyskania wiadomości o okolicznościach, które dają prawo do odroczenia, a które powstały po właściwym terminie wnoszenia próśb.

Duchowni uznanych przez państwo wyznań religijnych oraz zakonnicy i nowicjusze zakonni zostają przy poborze zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni z tem, że w razie powołania do służby czynnej duchowni, posiadający święcenia kapłańskie pełnią służbę duszpasterską, duchowni, nieposiadający święceń ka-

plańskich oraz nowicjusze zakonni będą użyci do służby sanitarnej.

O przyznaniu lub odmowie prawa do odroczeń orzekają właściwe starostwa, o przyznaniu lub odmowie ulg dla duchownych, zakonników i nowicjuszków zakonnych orzekają właściwe komisje poborowe.

Służba w rezerwie.

Do służby w rezerwie obowiązani są mężczyźni, zaliczeni do rezerwy.

Szeregowi rezerwy są obowiązani do odbycia podczas służby w rezerwie 14 tygodni ćwiczeń wojskowych z tem, że czas trwania jednego ćwiczenia nie może przekraczać 6 tygodni.

Oficerowie rezerwy są obowiązani do odbywania ćwiczeń wojskowych do końca roku, w którym kończą 40 lat życia, w szczególności oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie, są obowiązani do odbycia 36 tygodni ćwiczeń z tem, że czas trwania jednego ćwiczenia nie może przekraczać 8 tygodni. Odbywanie ćwiczeń wojskowych przez oficerów, przeniesionych do rezerwy z pośród oficerów zawodowych, ustali M. S. Wojsk.

Ponadto oficerowie rezerwy mogą być powoływani na dodatkowe ćwiczenia do końca roku, w którym kończą 50 lat życia, z tem, że czas trwania ćwiczeń ustala każdorazowo Rada Ministrów.

Służba w pospolitem ruszeniu.

Do służby w pospolitem ruszeniu są obowiązani:

1. poborowi, uznani za zdolnych do służby w pospolitem ruszeniu
2. zwolnieni do rezerwy po wyjściu z rezerwy,
3. zaliczeni do pospolitego ruszenia.

Szeregowi i oficerowie pospolitego ruszenia nie odbywają ćwiczeń wojskowych.

Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego.

Od powsz. obow. wojsk. zostają zwolnieni:

1. mężczyźni, uznani za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej,
2. duchowni oraz szeregowi pospolitego ruszenia z końcem roku, w którym kończą 50 lat życia, oficerowie pospolitego ruszenia z końcem roku, w którym kończą 60 lat życia,
3. mężczyźni, którzy udowodnią obywatelstwo obce lub ubiegają się o obywatelstwo obce.

4. mężczyźni, skazani na karę pozbawienia wolności, wydaleniu z wojska lub wydaleniu z korpusu oficerskiego prawomocnym wyrokiem sądowym albo wykluczeniu z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego.

Mężczyźni, zwolnieni w całości lub w części od powsz. obow. wojsk., płacą podatek wojskowy, określony rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 89/31 poz. 697.

Obowiązek meldowania się.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., od 1 września roku, w którym kończą 18 lat życia, do chwili stawienia się do poboru, poborowi i ochotnicy od chwili uznania za zdolnych lub czasowo niezdolnych do służby czynnej oraz szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani zawiadomić w ciągu 8 dni właściwe urzędy dla spraw meldunkowych o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania.

Powyższy obowiązek spoczywa również na szeregowych urlopowanych stale lub na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej oraz na mężczyznach, wykluczonych od służby wojskowej.

Szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani do osobistego zgłoszenia się na wezwanie władz wojskowych i cywilnych w sprawach wojskowych.

Szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani stawiać się corocznie w czasie między 15 października i 15 grudnia na zebrania kontrolne.

Zebrania kontrolne oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia noszą nazwę raportów kontrolnych.

Zebrania kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach starostw, raporty kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach powiatowych komend uzupełnień.

Służba pomocnicza.

Obok powsz. obow. wojsk. istnieje obowiązek służby pomocniczej.

Obowiązkowi służby pomocniczej podlegają z chwilą wybuchu wojny, zarządzenia mobilizacji albo, gdy tego wymaga interes obrony państwa, wszyscy obywatele polscy płci męskiej, którzy nie pełnią służby czynnej, służby w rezerwie lub służby w pospolitem ruszeniu, w wieku od 17 do 60 lat życia.

Do służby pomocniczej mogą być również przyjmowane zgłaszające się ochotniczo kobiety.

SIŁY ZBROJNE.

Wojnę prowadzi cały naród, walczą orężnie w obronie państwa siły zbrojne.

W związku z powyższem dwojakie zadanie jest udziałem sił zbrojnych.

Głównem ich zadaniem jest:

a) podczas wojny walka orężna,

b) podczas pokoju przygotowanie wszystkich zdolnych do służby wojskowej obywateli do zadań, które spoczną na nich podczas wojny, oraz zapewnienie przejścia sił zbrojnych ze stopy pokojowej na stopę wojenną czyli wyszkolenie i mobilizacja.

Pobocznem ich zadaniem jest współdziałanie z władzami cywilnymi w utrzymaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Skład sił zbrojnych.

Wojsko i marynarka.

Ze względu na środowisko, w którym walczą, siły zbrojne składają się z wojska lądowego i marynarki wojennej.

Wojsko walczy na lądzie, marynarka walczy na morzu.

W skład wojska wchodzi korpus ochrony pogranicza.

Ponadto w skład sił zbrojnych wchodzi podczas wojny straż graniczna i policja państwowa.

Bronie i służby.

Ze względu na zróżniczkowanie zadań i środków siły zbrojne składają się z broni i służb.

Bronie walczą, służby zapewniają siłom zbrojnym wszystko, co jest im do życia i walki potrzebne, w szczególności uzupełnienie w ludzi i konie, zaopatrzenie w materiał wszelkiego rodzaju, środki przewozowe, pomoc sanitarną i weterynaryjną, wymiar sprawiedliwości i opiekę duchowną — patrz Rozdz. X. „Bronie” i Rozdz. XI. „Służby”.

Jednostki taktyczne.

Ze względu na dowodzenie siły zbrojne dzielą się na jednostki taktyczne, które dzielą się na wielkie jednostki i małe jednostki — patrz. Rozdz. VIII. „Wielkie jednostki” i Rozdz. IX. „Małe jednostki”.

Jednostki terytorjalne.

Niezależnie od podziału sił zbrojnych ze względu na dowodzenie na jednostki taktyczne obszar państwa dzieli się ze względu na administrację na jednostki terytorjalne, mianowicie na okręgi wojskowe (okręgi korpusów), które dzielą się na rejony służb i garnizony.

Podczas wojny następuje podział obszaru państwa na podległy ministrowi spraw wojskowych obszar krajowy oraz podległy naczelnemu wodzowi obszar wojenny, przyczem linja, rozgraniczająca oba obszary, ulegać może zmianom zależnie od przebiegu operacji.

Podległy naczelnemu wodzowi obszar wojenny dzieli się równolegle do linii frontu na obszar operacyjny i obszar etapowy, prostopadle do linii frontu na obszary poszczególnych armji.

Władze sił zbrojnych.

Dowódcy, sztaby, szefowie broni i służb, kwatery główne.

Na czele każdej jednostki stoi dowódca.

Dowódca na każdym szczeblu dowodzenia jest źródłem woli i rozkazodawstwa w stosunku do podległej mu jednostki, będąc powołanym do pobierania decyzji i ponoszenia za nią odpowiedzialności.

Dowódca sprawuje dowództwo nad podległą mu jednostką, a władza jego rozciąga się na wszelkie zagadnienia, wynikające z zadań sił zbrojnych zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny, w szczególności obejmuje przygotowanie podległej mu jednostki do wojny, użycie jej taktyczne, zaopatrzenie jej materialne, wreszcie utrzymanie w niej odpowiedniego poziomu moralnego i dyscypliny.

Do zasadniczych atrybucji dowódcy w sprawowaniu dowództwa należy:

- a) prawo rozkazodawstwa,
- b) prawo nadzoru nad sprawnością i gotowością bojową podległej mu jednostki,
- c) prawo pociągania podwładnych do odpowiedzialności,
- d) prawo dyscyplinarnego karania oraz udzielania pochwał i nagród,
- e) prawo kwalifikowania.

W razie nieobecności dowódcy zastępuje go przewidziany organizacyjnie, regulaminowo lub szczególnym rozkazem zastępca.

Z chwilą objęcia dowództwa w zastępstwie wszystkie obowiązki i uprawnienia dowódcy oraz odpowiedzialność za sprawowanie dowództwa przechodzą na zastępcę.

Bezpośrednim organem dowódcy wielkiej jednostki jest sztab. Zadaniem sztabu jest:

a) przygotowanie wszystkich elementów decyzji dowódcy,
b) wyrażenie decyzji dowódcy w formie instrukcji i rozkazów,

c) uzupełnienie instrukcji i rozkazów niezbędnymi szczegółami, których dowódca nie ustalił,

d) zapewnienie, by instrukcje i rozkazy doszły do wszystkich zainteresowanych podwładnych oraz sprawdzenie ich wykonania.

Sztab działa bezimiennie, nie występuje nigdy w charakterze dowódcy, nie może jednak być w żadnym wypadku organem wykonawczym.

Na czele sztabu stoi szef sztabu, który kieruje pracą sztabu i jest za nią odpowiedzialny wobec dowódcy.

Szef sztabu występuje nazewnątrz tylko w imieniu dowódcy.

Rozkaz podpisany przez szefa sztabu z rozkazu dowódcy ma moc obowiązującą, jak rozkaz dowódcy, który ponosi zań odpowiedzialność.

Rozkazy, dotyczące spraw zasadniczych lub pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa, oraz rozkazy, zawierające naganą lub pochwałę podwładnych, muszą być podpisane przez dowódcę.

Sztab dzieli się zasadniczo na cztery oddziały, mianowicie na: oddział I-szy, do którego zakresu działania należą organizacja, mobilizacja, ewidencja składu i stanu liczebnego jednostki oraz administracja personalna,

oddział II-gi, do którego zakresu działania należą informacja i wywiad,

oddział III-ci, do którego zakresu działania należą operacje i wyszkolenie,

oddział IV-ty, do którego zakresu działania należą zaopatrzenie, ewakuacja i transporty.

Technicznymi doradcami dowódcy wielkiej jednostki są szefowie broni i służb.

Szefowie broni i służb podlegają bezpośrednio dowódcy, otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy przez szefa sztabu.

Szefem broni jest dowódca broni w wypadku, gdy w zakres działania jego wchodzi równocześnie kierownictwo służby, zwią-

zanej z podległą mu bronią. Dowódca broni, w którego zakres działania nie wchodzi kierownictwo służby, nie jest szefem broni (dowódca piechoty dywizyjnej, dowódca kawalerji dywizyjnej).

Szefowie broni i służb są równocześnie dowódcami wszystkich jednostek danej broni lub służby, które znajdują się w bezpośrednim rozporządzeniu dowódcy wielkiej jednostki.

Szefom broni i służb, jako organom kierowniczym, przysługuje prawo inspekcji technicznej w stosunku do wszystkich jednostek danej broni lub służby, wchodzących w skład wielkiej jednostki.

Podczas wojny sztab, szefowie broni i służb oraz jednostki pomocnicze stanowią kwaterę główną wielkiej jednostki.

Służbą wewnętrzną kwatery głównej kieruje komendant kwatery głównej, który podlega szefowi sztabu.

Dowództwa taktyczne i władze terytorjalne.

Stosownie do podziału sił zbrojnych na jednostki taktyczne oraz podziału obszaru państwa na jednostki terytorjalne władze sił zbrojnych ze względu na zakres działania dzielą się na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne.

Dowódcy taktyczni sprawują dowództwo nad podległymi im jednostkami.

Zakres działania ich obejmuje wszelkie sprawy, które stanowią istotę dowodzenia, w szczególności podczas pokoju przygotowanie podległych im jednostek do wojny pod względem wykształcenia, podczas wojny użycie ich taktyczne i zaopatrzenie ich materjalne.

Stosownie do podziału jednostek taktycznych na małe jednostki i wielkie jednostki dowództwa taktyczne dzielą się na niższe dowództwa i wyższe dowództwa, przychem niższe dowództwa stanowią pod względem organizacyjnym i administracyjnym część składową małych jednostek.

Władze terytorjalne sprawują władzę nad wszystkimi jednostkami, które załogują na podległym im obszarze.

Zakres działania ich obejmuje:

a) wyzyskanie zasobów ludzkich i końskich podległego im obszaru podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów uzupełniania jednostek, które to zadania wykonują one przez organa służb uzupełniających,

b) wyzyskanie zasobów materjalowych podległego im obszaru podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów

zaopatrywania jednostek, które to zadania wykonują one przez organa służb zaopatrujących,

c) zapewnienie bezpieczeństwa i dyscypliny oraz wymiaru sprawiedliwości i opieki duchownej na podległym im obszarze, które to zadania wykonują one przez komendy garnizonów i żandarmerję oraz organa służby sprawiedliwości i służby duszpasterstwa.

Ponadto zakres działania ich obejmuje nadzór nad wyszkoleniem jednostek, które załogują na podległym im obszarze.

Stosownie do podziału obszaru państwa na okręgi, rejony i garnizony władze terytorjalne dzielą się na władze centralne, władze okręgowe, władze rejonowe i władze garnizonowe, przy czym zakres działania władz garnizonowych obejmuje przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa i dyscypliny w podległych im garnizonach.

Dowództwo sił zbrojnych i centralna władza terytorjalna podczas pokoju spoczywają w ręku ministra spraw wojskowych, podczas wojny podzielone zostają między ministra spraw wojskowych i naczelnego wodza stosownie do podziału obszaru państwa na obszar krajowy i obszar wojenny.

Podległość taktyczna i podległość terytorjalna.

W związku z podziałem władz sił zbrojnych na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne oraz w związku ze zróżnicowanym ich zakresem działania podczas pokoju istnieje dwojaka podległość jednostek, mianowicie:

a) podległość taktyczna dowódcom taktycznym w zakresie dowodzenia,

b) podległość terytorjalną władzom terytorjalnym w zakresie uzupełniania i zaopatrywania, mobilizacji personalnej i materialowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

Podczas wojny jednostki podlegają bądź tylko władzom terytorjalnym, bądź tylko dowódcom taktycznym zależnie od tego, którym z nich zostały podporządkowane.

NAJWYŻSZY ZWIERZCHNIK SIŁ ZBROJNYCH.

Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych jest prezydent Rzeczypospolitej, który nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa podczas wojny.

Prezydent Rzeczypospolitej, jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, sprawuje nad nimi dowództwo przez ministra spraw wojskowych i wydaje dekrety w sprawach, wchodzących w zakres najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych, a niezastrzeżonych władzy ustawodawczej, ponadto przewodniczy Komitetowi Obrony Państwa.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i zwalnia ministra spraw wojskowych, generalnego inspektora sił zbrojnych, wiceministrów spraw wojskowych i szefa Sztabu Głównego oraz dowódców i równorzędnych na stanowiskach od dowódcy dywizji włącznie w górę, ponadto nadaje stopnie oficerskie.

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

1. Gabinet Wojskowy, do którego zakresu działania należą sprawy, związane z reprezentacją i sprawy, dotyczące najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych.

2. Oddział zamkowy, złożony z kompanji zamkowej, zamkowego plutonu żandarmów, zamkowej kolumny samochodowej i stajni reprezentacyjnej.

Najwyższy Zwierzchnik Sił Zbrojnych

Prezydent Rzeczypospolitej

Prof. Inż. IGNACY MOŚCICKI

Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej

Warszawa (Zamek).

Szef Gabinetu Wojskowego

Płk. Głogowski Jan

Zastępca Szefa Gabinetu Wojskowego

Mjr. dpl. Jurgielewicz Kazimierz

Adjutanci przyboczni

{ kpt. Guzewski Zygmunt
por. Krotkiewski Władysław

Dowódca oddziału zamkowego — mjr. Czuruk Edward

WŁADZE CENTRALNE.**Ministerstwo Spraw Wojskowych.****Minister Spraw Wojskowych.**

Dowódcą sił zbrojnych podczas pokoju jest minister spraw wojskowych, który dowodzi bezpośrednio siłami zbrojnymi i kieruje całokształtem administracji wojskowej, ponosząc odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za swoją działalność.

Minister spraw wojskowych posiada wyłączne prawo rozkazodawstwa w stosunku do sił zbrojnych, mianuje i zwalnia dowódców i równorzędnych na stanowiskach, które nie są zastrzeżone dla prezydenta Rzeczypospolitej, oraz stoi na czele wojskowego urzędu prokuratorskiego, ponadto wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa.

Generałem, przewidzianym na naczelnego wodza i stałym zastępcą ministra w sprawach, dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do obrony, jest generalny inspektor sił zbrojnych z szefem Sztabu Głównego.

Zastępcami i bezpośrednimi pomocnikami ministra w sprawach dowodzenia i administracji są wiceministrowie, którzy kierują z ramienia ministra całokształtem powyższych spraw oraz posiadają stałe upoważnienie do wydawania w imieniu ministra rozkazów w powyższych sprawach siłom zbrojnym na podstawie wytycznych generalnego inspektora sił zbrojnych i wniosków szefa Sztabu Głównego, mianowicie:

I-szy wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie dowodzenia z wyjątkiem spraw, wchodzących w zakres działania generalnego inspektora sił zbrojnych i szefa Sztabu Głównego.

II-gi wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie administracji.

Bezpośrednim pomocnikiem ministra w sprawach personalnych jest szef Biura Personalnego, któremu przysługuje wyłączne prawo do referowania ministrowi wzgl. do wydawania w imieniu ministra zarządzeń w powyższych sprawach.

Kontrolę całokształtu administracji wojskowej z ramienia ministra wykonuje szef Korpusu Kontrolerów przez podległych mu oficerów kontrolerów.

Nadzór nad należytym wymiarem sprawiedliwości z ramienia ministra pełni naczelny prokurator wojskowy (szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk.).

Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Organem ministra jest Ministerstwo Spraw Wojskowych w składzie:

1. Gabinet Ministra,
2. Biuro Personalne,
3. Biuro Ogólno-Organizacyjne,
4. Biuro Ogólno-Administracyjne,
5. Biuro Kontroli,
6. Departament Uzupełnień,
7. Departamenty Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Aeronautyki, Uzbrojenia, Zaopatrzenia Inżynierji, Intendentury, Zdrowia, Budownictwa i Sprawiedliwości oraz Szefostwa Saperów i Łączności.
8. Kierownictwo Marynarki Wojennej,
9. Kwatera Główna M. S. Wojsk.

Gabinet Ministra jest bezpośrednim organem ministra w sprawach, związanych z reprezentacją oraz w sprawach, wymagających współpracy z izbami ustawodawczymi i centralnymi władzami administracyjnymi. Zakres działania jego obejmuje również redagowanie Dziennika Rozkazów.

W skład Gabinetu Ministra wchodzi przejściowo referat osad żołnierskich wraz z przedstawicielami M. S. Wojsk. przy okręgowych urzędach ziemskich w Łucku, Wilnie, Grodnie i Brześciu n. B.

Szefowi Gabinetu Ministra podlega komendant Kwatery Głównej M. S. Wojsk.

Biuro Personalne jest bezpośrednim organem ministra w sprawach personalnych. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i zarządzeń w sprawach personalnych oficerów, podoficerów zawodowych, duchownych wojskowych, urzędników i niższych funkcjonariuszów, koordynowanie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w sprawach personalnych oficerów oraz wydawanie Dziennika Personalnego i Rocznika Oficerskiego.

W skład Biura Personalnego wchodzi Oficerski Trybunał Orzekający, który rozpatruje sprawy przyjęcia względnie zatrzymania przyjętych już do wojska polskiego oficerów byłych wojsk zaborczych w związku z czynionymi im zarzutami natury etycznej, dotyczącymi zachowania się przed przyjęciem do woj-

ska polskiego, oraz rozpatruje sprawy, należące do właściwości oficerskich sądów honorowych, a przekazane mu przez Ministra, tudzież orzeka w powyższych sprawach.

Biuro Ogólno-Organizacyjne jest bezpośrednim organem I-go wiceministra w sprawach dowodzenia. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach organizacji, wyszkolenia i administracji stanem oficerów i szeregowych oraz urzędników i niższych funkcjonariuszów, opracowywanie przepisów służbowych w powyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w zakresie organizacji i wyszkolenia.

Biuro Ogólno-Administracyjne jest bezpośrednim organem II-go wiceministra w sprawach administracji. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach zaopatrzenia, administracji materiałowej i pieniężnej oraz przemysłu wojennego, opracowywanie przepisów służbowych w powyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w zakresie administracji.

Biuro Kontroli jest bezpośrednim organem II-go wiceministra w sprawach budżetu, kredytów i rozrachunku, zaś szefa Korpusu Kontrolerów w sprawach kontroli. Zakres działania jego obejmuje zestawianie budżetu, dysponowanie kredytami i rozrachunek z przyznanych poszczególnym departamentom kredytów, tudzież wykonywanie kontroli zestawienia budżetu, kontroli kredytów, kontroli zamierzeń i kontroli następnej.

Departament Uzupełnień jest bezpośrednim organem I-go wiceministra w sprawach uzupełnienia sił zbrojnych w ludzi i konie. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach poboru ludzi, koni i środków przewozowych oraz administracji rezerw personalnych i końskich.

Departamenty broni i służb oraz szefostwa są technicznymi organami wiceministrów w sprawach poszczególnych broni i służb. Zakres działania ich obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów oraz szefa Sztabu Głównego wniosków i szczegółowych zarządzeń w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia, administrację personelem, materiałem i kredytami oraz inspekcję techniczną poszczególnych broni i służb.

Szefowie Departamentów Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Aero-nautyki oraz szefowie saperów i łączności podlegają bezpośrednio I-mu wiceministrowi, szefowie Departamentów Uzbrojenia, Zaopatrzenia Inżynierji, Intendentury, Zdrowia, Budownictwa

i Sprawiedliwości podlegają bezpośrednio II-mu wiceministrowi, referują jednak wchodzące w ich zakres działania sprawy I-mu lub II-mu wiceministrowi albo szefowi Sztabu Głównego zależnie od właściwości sprawy.

Kierownictwo Marynarki Wojennej patrz Rozdz. XIII. „Marynarka Wojenna”.

Ponadto organem ministra są niewchodzące w skład ministerstwa władze centralne, mianowicie:

1. Dowództwo Broni Pancernych,
2. Dowództwo Żandarmerji,
3. Polowa Kurja Biskupia,
4. Biuro Wyznań Niekatolickich.

Dowództwo Broni Pancernych jest organem I-go wiceministra w sprawach broni pancernej. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów i szefa Sztabu Głównego oraz w porozumieniu z szefami Departamentów Piechoty, Kawalerji i Artylerji wniosków i szczegółowych rozkazów w sprawach organizacji, mobilizacji, wyszkolenia i wyposażenia technicznego broni pancernej. Dowódcy broni pancernych bezpośrednio podlegają wszystkie formacje broni pancernej — patrz Rozdz. X. „Bronie”.

Dowództwo Żandarmerji jest organem I-go wiceministra w sprawach żandarmerji. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów i szefa Sztabu Głównego wniosków i szczegółowych rozkazów w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia żandarmerji, administrację personelem żandarmerji oraz kierownictwo i nadzór działalności żandarmerji.

Polowa Kurja Biskupia i Biuro Wyznań Niekatolickich są organami ministra w sprawach służby duszpasterstwa poszczególnych wyznań. Zakres działania ich obejmuje sprawy organizacji i mobilizacji służby duszpasterstwa, kierownictwo działalnością duszpasterską, administrację duchownymi oraz administrację wojskowymi świątyniami, cmentarzami i materiałem liturgicznym poszczególnych wyznań.

Kwaterna Główna M. S. Wojsk. skupia w sobie organa pomocnicze ministerstwa w składzie:

1. komendant kwatery,
2. kancelarja główna M. S. Wojsk.,

3. płatnik M. S. Wojsk.,
4. administracja gmachów M. S. Wojsk.,
5. stacja telegraficzna M. S. Wojsk.,
6. centrala telefoniczna M. S. Wojsk.,
7. bataljon sztabowy M. S. Wojsk., złożony z dowództwa bataljonu, kwaterymistrzostwa, 6 kompanji sztabowych i szwadronu sztabowego.

Ponadto przy M. S. Wojsk. znajduje się Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego — patrz Rozdz. XV. „Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe”.

Ministrowi (wiceministrom) bezpośrednio podlegają:

1. dowódcy okręgów korpusów,
2. dowódcy grup artylerji, grup aeronautycznych, brygad saperów i grup łączności,

3. komendanci szkół centralnych i kierownicy zakładów centralnych z wyjątkiem szkół i zakładów, które podlegają bezpośrednio generalnemu inspektorowi sił zbrojnych lub szefowi Sztabu Głównego.

Ponadto I-mu wiceministrowi podlega Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy.

Ministerstwo Spraw Wojskowych

Warszawa (Nowowiejska 1-5 i Marszałkowska 26).

Minister Spraw Wojskowych

Marszałek Polski **J ó z e f P i ł s u d s k i**

Oficer sztabowy do zleceń — vacat

Adjutant przyboczny — vacat

Oficer ordynansowy — vacat

Szef Gabinetu Ministra — mjr. dpl. Sokołowski Adam

Zastępca Szefa Gabinetu Ministra — mjr. dpl. Wróblewski Józef

I-szy Wiceminister Spraw Wojskowych

Gen. dyw. Fabrycy Kazimierz

Oficer do spraw wyszkolenia rezerw — płk. Skokowski Julian

Oficer sztabowy do zleceń — mjr. Ulatowski Leon

Oficer ordynansowy — rtm. Virion Eugenjusz

Zastępca I-go Wiceministra

Gen. bryg. Kasprzycki Tadeusz

Oficer ordynansowy — kpt. Staczyński Wandalin

Szef Biura Ogólno-Organizacyjnego — ppłk. dpl. Horak Alojzy

II-gi Wiceminister Spraw Wojskowych

Gen. bryg. dr. Składkowski Sławoj

Oficer sztabowy do zleceń — płk. dpl. Wecki Stanisław

Oficer ordynansowy — kpt. Idzik Marjan

Zastępca II-go Wiceministra

Gen. bryg. Langner Władysław

Oficer ordynansowy — vacat

Szef Biura Ogólno-Administracyjnego — płk. dpl. Grabowski Tadeusz

Szef Biura Personalnego

Płk. dpl. Hulewicz Bohdan

Zastępca Szefa Biura Personalnego

Vacat

Szef Korpusu Kontrolerów

Płk. Wielowieyski Władysław

Zastępca Szefa Korpusu Kontrolerów

Vacat

Szef Biura Kontroli — ppłk. Grossek Michał

Departament Uzupełnień

Szef departamentu — płk. Zabdyr Michał

Zastępca szefa departamentu — płk. dpl. Smykał Florjan

Departament Piechoty

Szef departamentu — płk. dpl. Janicki Kazimierz

Zastępca szefa departamentu — ppłk. Leukos-Kowalski Stefan

Departament Kawalerji

Szef departamentu — płk. dpl. Karcz Jan

Zastępca szefa departamentu — vacat

Departament Artylerji

Szef departamentu — płk. Bold Jan

Zastępca szefa departamentu — płk. Więckowski Stanisław

Departament Aeronautyki

Warszawa (Mokotów — Lotnisko)

Szef departamentu — płk. dpl. inż. Rayski Ludomir

Zastępca szefa departamentu ppłk. Karpiński Tytus

Szefostwo Saperów

Szef saperów — ppłk. Arczyński Stanisław

Szefostwo Łączności

Szef łączności — ppłk. inż. Goebel Kazimierz

Departament Uzbrojenia

Szef departamentu — płk. Maciejowski Mieczysław

Zastępca szefa departamentu — płk. Kulwieć Mikołaj

Departament Zaopatrzenia Inżynierji

Szef departamentu — płk. Kossakowski Tadeusz

Zastępca szefa departamentu — ppłk. Spalek Władysław

Szef wydziału samochodowego — ppłk. Rzeszowski Aleksander

Departament Intendentury

Szef departamentu — płk. int. Masny Karol

Zastępcy szefa departamentu { płk. int. dr. Rudolf Karol
vacat

Szef wydziału taborowego — ppłk. Stamirowski Konstanty

Departament Zdrowia

Szef departamentu — gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław

Zastępcy szefa departamentu { płk. dr. Gorczycki Władysław
płk. dr. Zagrodzki Kazimierz

Departament Budownictwa

Szef departamentu — dyr. inż. Toruń Leopold

Zastępca szefa departamentu — ppłk. inż. Jeleniewski Eugenjusz

Departament Sprawiedliwości

Szef departamentu i naczelny prokurator wojskowy ,

Gen. bryg. dr. Daniec Józef

Zastępca szefa departamentu i naczelnego prokuratora wojskowego

Płk. Maresch Teofil

Dowództwo Broni Pancernych

Warszawa (Nowowiejska 5)

Dowódca broni pancernych — płk. Kossakowski Tadeusz

Zastępca dowódcy — płk. dpl. Mysłowski Mieczysław

Dowództwo Żandarmerji

Warszawa (Nowowiejska 5)

Dowódca żandarmerji — ppłk. Bałaban Plato

Polowa Kurja Biskupia

Warszawa (Miodowa 24)

Biskup polowy — ks. dr. Gall Stanisław

Wikarjusz generalny — vacat

Biuro Wyznań Niekatolickich

Warszawa (Al. Jerozolimska 41).

Szef biura — ppłk. dr. Krawczyk Stanisław

Szefowie
głównych urzę-
dów duszpa-
sterstwa

wyzn. ewang. augsb. — sen. ks. Gloeh Feliks

wyzn. ewang. reform. — sen. ks. Szeffer Kazimierz

wyzn. ewang. unijn. — vacat

wyzn. prawosławnego — protoprezb. ks. Martysz Bazyl

wyzn. mojżeszowego — st. rab. dr. Fränkel Chaim

Kwatera Główna M. S. Wojsk.

Warszawa (Nowowiejska 5)

Komendant Kwatery Głównej — mjr. Sudacki Józef

Dowódca bataljonu sztabowego — mjr. Fabiszewski Stefan

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych.

Generałem przewidzianym na naczelnego wodza i stałym zastępcą ministra spraw wojskowych w sprawach dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do wojny jest **generalny inspektor sił zbrojnych.**

Generalny inspektor:

a) przeprowadza studia działań wojennych i przygotowuje plan wojny, ustala w związku z powyższem wytyczne w sprawach, wchodzących w zakres działania M. S. Wojsk., a dotyczących przygotowania sił zbrojnych do wojny, przeprowadza kontrolę przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia oraz przygotowuje wyższych dowódców do zadań wojennych,

b) współpracuje z władzami państwowymi i instytucjami społecznymi w sprawach, dotyczących przygotowania państwa do wojny.

Generalny inspektor wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa, którego z urzędu jest głównym referentem i który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora.

Organami generalnego inspektora są:

1. Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych,
2. Sztab Główny.

Doradczym organem generalnego inspektora jest Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu.

Generalnemu inspektorowi bezpośrednio podlegają:

1. Centrum Wyższych Studiów Wojskowych,
2. Wyższa Szkoła Wojenna,
3. Wojskowe Biuro Historyczne z Archiwum Wojskowem.
4. Centralna Biblioteka Wojskowa.

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.

Organem generalnego inspektora w zakresie kontroli przygotowań wojennych i inspekcji wyszkolenia oraz w zakresie prac Komitetu Obrony Państwa jest Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.

W skład Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych wchodzi:

1. Gabinet Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych,
2. Biuro Inspekcji, które opracowuje plany i wytyczne dla kontroli i inspekcji, przeprowadzanych przez generalnego inspek-

tora lub powołanych do tego generałów, opracowuje wynikające z nich wnioski i czuwa nad ich zrealizowaniem.

3. Inspektorowie armji i generałowie do prac, którzy przeprowadzają kontrole przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia w poszczególnych jednostkach stosownie do planów i wytycznych generalnego inspektora oraz wykonują prace szczególne.

Ponadto w skład Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych wchodzi Biuro Kapituły Orderu Virtuti Militari — patrz Rozdz. XX. „Ordery i odznaczenia”.

Sztab Główny.

Organem generalnego inspektora w zakresie przygotowania sił zbrojnych do wojny jest Sztab Główny z szefem Sztabu Głównego na czele.

Sztab Główny opracowuje wszystkie części planu wojny, w szczególności plany mobilizacji, koncentracji, transportów i zaopatrzenia, stawia wnioski w sprawach, które wchodzi w zakres działania M. S. Wojsk., a dotyczą przygotowania sił zbrojnych do wojny, tudzież w sprawach personalnych oficerów dyplomowanych.

W skład Sztabu Głównego wchodzi:

Oddz. I. Szt. Główn. dla spraw organizacji i mobilizacji,

Oddz. II. Szt. Główn. dla spraw informacji i wywiadu,

Oddz. III. Szt. Główn. dla spraw wyszkolenia i operacji,

Oddz. IV. Szt. Główn. dla spraw zaopatrzenia i etapów.

Przy Sztabie Głównym znajdują się:

1. Kierownictwo Fortyfikacji,

2. organa wojskowej służby komunikacyjnej z szefem komunikacji wojskowych na czele.

Szef komunikacji wojskowych kieruje przygotowaniem komunikacji do potrzeb obrony państwa i współpracuje w powyższych sprawach z Ministerstwem Komunikacji.

Szefowi służby komunikacyjnej podlegają:

1. delegaci Sztabu Głównego przy okręgowych dyrekcjach kolei państwowych,

2. delegaci Sztabu Głównego przy okręgowych dyrekcjach robót publicznych i dyrekcjach dróg wodnych,

3. delegaci Sztabu Głównego przy okręgowych dyrekcjach poczt i telegrafów.

Szefowi Sztabu Głównego bezpośrednio podlegają:

1. Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku i attachés wojskowi przy polskich urządach dyplomatycznych zagranicą,

2. Wojskowy Instytut Geograficzny.

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

Warszawa (Belweder i Al. Ujazdowska 1-3-5).

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych

Marszałek Polski Józef Piłsudski

Oficerowie do zleceń	{	ppłk. dpl. Głabisz Kazimierz mjr. dpl. Górczewski Mikołaj kpt. dpl. Smoleń Bogusław
-------------------------	---	---

Adjutanci przyboczni	{	injr. Busler Kazimierz kpt. Miładowski Lucjan
----------------------	---	--

Szef Gabinetu — ppłk. Sobolta Franciszek

Szef Biura Inspekcji — płk. dpl. Wartha Witold

Inspektorowie armji

Warszawa

Gen. dyw. Sosnkowski Kazimierz

Gen. dyw. Rydz-Śmigły Edward

Gen. dyw. Osiński Aleksander

Gen. dyw. inż. Berbecki Leon

Gen. dyw. Konarzewski Daniel

Gen. dyw. Piskor Tadeusz

Gen. dyw. Orlicz-Dreszer Gustaw

Generalowie do prac

Warszawa

Gen. bryg. Burhardt-Bukacki Stanisław

Gen. bryg. Kwaśniewski Stanisław

Lwów

Gen. dyw. Rómmel Juljusz

Toruń

Gen. dyw. Norwid-Neugebauer Mieczysław

Wilno

Gen. dyw. Dąb-Biernacki Stefan

Sztab Główny

Warszawa (Plac Józefa Piłsudskiego 3 i 7).

Szef Sztabu Głównego

Gen. bryg. Gąsiorowski Janusz

Oficer sztabowy do zleceń — mjr. dpl. Wasilewski Tadeusz

Oficer ordynansowy — rtm. Unrug Michał

Zastępca Szefa Sztabu Głównego

Gen. bryg. Zamorski Kordjan

Szef Oddz. I. Szt. Główn. — gen. bryg. Zamorski Kordjan

Szef Oddz. II. Szt. Główn. — płk. dpl. Furgalski Teodor

Szef Oddz. III. Szt. Główn. — płk. dpl. dr. Bardel Maciej

Szef Oddz. IV. Szt. Główn. — płk. dpl. Ulrych Juljusz

Szef Kierownictwa Fortyfikacji

Vacat

Szef Komunikacji Wojskowych

Płk. dpl. Szychowski Aleksander

Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu.

Doradczym organem generalnego inspektora sił zbrojnych w dziedzinie uzbrojenia i sprzętu jest Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu, który przeprowadza studia teoretyczne oraz doświadczenia i próby praktyczne, występuje z inicjatywą i wydaje na żądanie generalnego inspektora techniczne i taktyczne opinie w zakresie uzbrojenia i sprzętu.

Wydział Wojskowy
Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej
w Gdańsku.

Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku sprawuje zastępstwo interesów sił zbrojnych na obszarze w. m. Gdańska.

Szefowi Wydziału Wojskowego przysługują uprawnienia komendanta garnizonu w stosunku do wszystkich jednostek i osób wojskowych, znajdujących się na obszarze w. m. Gdańska.

Szefowi Wydziału Wojskowego podlega Wojskowa Składnica Tranzytowa na Westerplatte.

Szef Wydziału Wojskowego — ppłk. dpl. Rosner Antoni
Gdańsk (Neugartenstr. 27).

Attachés wojskowi przy polskich urządach dyplomatycznych
zagranicą.

Czechosłowacja (Praga)	—	ppłk. dpl. Czerwiński Andrzej
Estonja (Tallinn)	—	patrz Lotwa (Ryga)
Finlandja (Helsinki)	—	ppłk. dpl. Jaroszewicz Tadeusz
Francja (Paryż)	—	plk. dpl. Bleszyński-Ferek Jerzy
Italja (Rzym)	—	vacat
Japonja (Tokjo)	—	vacat
Jugosławja (Belgrad)	—	ppłk. dpl. Starzyński Mieczysław
Lotwa (Ryga)	—	ppłk. dpl. Liebich Andrzej *)
Niemcy (Berlin)	—	mjr. dpl. Szymański Antoni
Rumunja (Bukareszt)	—	ppłk. dpl. Michałowski Roman
Stany Zjedn. (Waszyngton)	—	vacat
Turecja (Angora)	—	vacat
Wielka Brytanja (Londyn)	—	vacat
Z. S. R. R. (Moskwa)	—	ppłk. dpl. Kowalewski Jan

*) Równocześnie attaché wojskowy w Estonji.

WŁADZE OKRĘGOWE.**Dowództwa okręgów korpusów.**

Dowódca okręgu korpusu sprawuje z ramienia ministra spraw wojskowych władzę terytorjalną i kieruje całokształtem administracji wojskowej na obszarze podległego mu okręgu korpusu.

Zakres działania dowódcy okręgu korpusu obejmuje wszystkie zagadnienia, wynikające z zadań wojska, przede wszystkim jednak sprawy dotyczące uzupełnienia i zaopatrzenia, mobilizacji personalnej i materiałowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

Ponadto dowódca okręgu korpusu jest organem pośredniczącym i kontrolującym wykonanie zarządzeń M. S. Wojsk. w zakresie wyszkolenia taktycznego i technicznego.

Dowódca okręgu korpusu jest właściwym dowódcą w stosunku do wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek załogujących w podległym mu okręgu korpusu.

W stosunku do okręgowych władz administracyjnych dowódca okręgu korpusu jest przedstawicielem ministra spraw wojskowych i współpracuje z nimi ku ogólnemu dobru państwa, stojąc na straży interesów sił zbrojnych.

Zastępcą i bezpośrednim pomocnikiem dowódcy okręgu korpusu w sprawach uzupełniania w ludzi i konie, poboru ludzi, koni i środków przewozowych oraz administracji rezerw personalnych i końskich, jest pomocnik dowódcy okręgu korpusu do spraw uzupełnień.

Organem dowódcy okręgu korpusu jest dowództwo okręgu korpusu w składzie:

- a) sztab z szefem sztabu na czele,
- b) inspektor poborowy,
- c) szefowie służb,
- d) organa pomocnicze.

W skład sztabu wchodzi:

- 1. oddział ogólny,
- 2. oddział mobilizacyjny,
- 3. samodzielny referat informacyjny.

Szefami służb okręgu korpusu są szef uzbrojenia, inżynierji, intendentury, sanitarny, weterynarji i budownictwa oraz dzie-

kan wyznania katolickiego, proboszcz wyznania ewangelicko-augsburskiego wzgl. ewangelicko-reformowanego, dziekan wzgl. proboszcz wyznania prawosławnego i rabin okręgu korpusu. Ponadto czynności szefów służb okręgu korpusu pełnią dowódca dywizjonu wzgl. komendant kadry dywizjonu taborowego i dowódca dywizjonu wzgl. komendant kadry dywizjonu samochodowego.

W niektórych dowództwach okręgów korpusów istnieją doradcy prawni.

Szefowie broui i służb okręgu korpusu są technicznymi doradcami dowódcy okręgu korpusu z tem, że podlegają bezpośrednio dowódcy okręgu korpusu, otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy zasadniczo przez szefa sztabu.

Ponadto w skład dowództwa okręgu korpusu wchodzi okręgowy urząd wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego — patrz Rozdz. XV. „Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe”.

Organami pomocniczymi są:

1) kancelarja sztabu z drukarnią, centralą telefoniczną i stacją telegraficzną,

2) oddział sztabowy.

Dowódcy okręgu korpusu podlegają pod względem uzupełnienia i zaopatrzenia, mobilizacji personalnej i materiałowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny wszystkie jednostki, które załączają na podległym mu obszarze.

Natomiast pod względem wyszkolenia oraz w sprawach personalnych podlegają:

a) formacje, które wchodzą w skład grup, brygad i dywizji, dowódcem grup, brygad i dywizji.

b) formacje, które nie wchodzą w skład grup, brygad i dywizji, dowódcy okręgu korpusu bezpośrednio lub pośrednio w drodze przez właściwych szefów służb,

c) formacje, które nie mają na obszarze okręgu korpusu dowódcy w osobie szefa służby, tudzież szkoły centralne i zakłady centralne ministrowi spraw wojskowych (I-mu lub II-mu wice-ministrowi) bezpośrednio lub pośrednio w drodze przez właściwych szefów departamentów.

Dowództwo Wybrzeża Morskiego.

Patrz Rozdz. XIII „Marynarka Wojenna”.

Dowództwa okręgów korpusów.

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. I

Warszawa (Przejazd 15).

Dowódca — gen. bryg. Jarnuszkiewicz Czesław

Pomocnicy dowódcy | płk. Żurkowski Romuald
 | płk. dpl. Parafiński Tadeusz

Szef sztabu — ppłk. dpl. Winiarski Władysław

Inspektor poborowy — ppłk. Pereświat-Soltan Konstanty

Szefowie

uzbrojenia — mjr. Poplewski Henryk

inżynierji — mjr. Damrosz Wacław

intendenty — płk. int. Leś Stanisław

sanitarny — płk. dr. Pracki Józef

weterynarji — płk. dr. Millak Konrad

budownictwa — mjr. inż. Bernadzki Marjan

Dziekan — dziek. ks. Burzyński Antoni

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. II

Lublin.

Dowódca — gen. bryg. Dobrodzicki Jerzy

Pomocnik dowódcy — płk. dpl. Iwanowski Stefan

Szef sztabu — płk. dpl. Endel-Ragis Leopold

Inspektor poborowy — ppłk. dpl. Ruszczewski Lucjan

Szefowie

uzbrojenia — płk. Tucker Leonard

inżynierji — kpt. Kwieciński Stanisław

intendenty — ppłk. int. Burgiel Michał

sanitarny — płk. dr. Szalla Kazimierz

weterynarji — płk. dr. Lindenbaum Emanuel

budownictwa — kpt. inż. Sagan Tomasz

Dziekan — dziek. ks. Pajkert Jan

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. III

Grodno.

Dowódca — gen. bryg. inż. Litwinowicz Aleksander

Pomocnik dowódcy — gen. bryg. Smorawiński Mieczysław

Szef sztabu — ppłk. dpl. Perkowicz Edward

Inspektor poborowy — płk. Korewo Franciszek

Szefowie

uzbrojenia — mjr. Bogucki Jan

inżynierji — mjr. Rządkowski Stanisław

intendentury — ppłk. int. Kościelny Władysław

sanitarny — płk. dr. Werakso Mikołaj

weterynarji — płk. ślaski Jan

budownictwa — mjr. inż. Dubanowicz Adam

Dziekan — dziek. ks. Suchcicki Kazimierz

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. IV

Łódź.

Dowódca — gen. bryg. Małachowski Stanisław

Pomocnik dowódcy — płk. dpl. Chilarski Eugenjusz

Szef sztabu — płk. dpl. Tarczyński-Alf Tadeusz

Inspektor poborowy — płk. Piasecki Wojciech

Szefowie

uzbrojenia — mjr. Ogurkowski Henryk

inżynierji — mjr. Grycz Engelbert

intendentury — ppłk. int. Swoboda Emil

sanitarny — płk. dr. Marx Mieczysław

weterynarji — ppłk. święcki Eugenjusz

budownictwa — kpt. inż. Gruca Ignacy

Dziekan — prob. ks. Zieliński Stanisław

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. V

Kraków.

Dowódca — gen. bryg. Łuczyński Aleksander

Pomocnik dowódcy — płk. dpl. Bolesławicz Marjan

Szef sztabu — ppłk. dpl. Tomaszewski Tadeusz

Inspektor poborowy — ppłk. dpl. Kwiatkowski Tadeusz

Szefowie

uzbrojenia	— ppłk. Błaszczewicz Karol
inżynierji	— mjr. Piskorski Mieczysław
intendentury	— ppłk. int. Miodoński Szymon
sanitarny	— płk. dr. Nadolski Jerzy
weterynarji	— płk. Iwaszkiewicz Stanisław
budownictwa	— mjr. inż. Szychowski Józef

Dziekan — prob. ks. dr. Zapala Antoni

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. VI

Lwów.

Dowódca	— gen. bryg. Popowicz Bolesław
Pomocnik dowódcy	— płk. dpl. Czerniewski Marjan
Szef sztabu	— ppłk. dpl. Lepiarz Ludwik
Inspektor poborowy	— płk. Jachimowicz Adolf

Szefowie

uzbrojenia	— mjr. inż. Ostrowski Władysław
inżynierji	— mjr. Hniłko Ignacy
intendentury	— płk. int. Witek Ignacy
sanitarny	— płk. dr. Kończacki Andrzej
weterynarji	— płk. dr. Dobiasz Leopold
budownictwa	— kpt. inż. Limberger Władysław

Dziekan — dziek. ks. Matejkiewicz Antoni

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. VII

Poznań.

Dowódca	— gen. bryg. Frank Oswald
Pomocnik dowódcy	— płk. dpl. Więckowski Erwin
Szef sztabu	— mjr. dpl. Węgrzyn Franciszek
Inspektor poborowy	— płk. Rust Zygmunt

Szefowie

uzbrojenia	— ppłk. Metelski Leon
inżynierji	— kpt. Łaguna Stefan
intendentury	— ppłk. int. Dąbrowiecki Eustachy
sanitarny	— płk. dr. Maszadro Ksawery
weterynarji	— płk. Kowalewski Maksymilian
budownictwa	— kpt. inż. Wolak Mieczysław

Dziekan — dziek. ks. Wilkans Julian

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. VIII

Toruń.

Dowódca — gen. bryg. Pasławski Stefan

Pomocnik dowódcy — płk. dpl. inż. Dzwonkowski Zygmunt

Szef sztabu — ppłk. dpl. Dworzak Stanisław

Inspektor poborowy — ppłk. Komierowski Witold

Szefowie

uzbrojenia — płk. Drozdowski Władysław

inżynierji — mjr. Stelmachowski Wacław

intendenty — ppłk. int. Goebel Władysław

sanitarny — płk. dr. Wincz Czesław

weterynarji — ppłk. Cymerman Stanisław

budownictwa — kpt. inż. Jarosławski Leopold

Dziekan — dziek. ks. Sienkiewicz Jerzy

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. IX

Brześć n/B.

Dowódca — gen. bryg. Trojanowski Mieczysław

Pomocnik dowódcy — gen. bryg. Jatelnicki Bolesław

Szef sztabu — ppłk. dpl. Sztarejko Stanisław

Inspektor poborowy — płk. Golachowski Karol

Szefowie

uzbrojenia — ppłk. inż. Meijer Józef

inżynierji — mjr. Zagórski Stefan

intendenty — ppłk. int. Kosiba Adam

sanitarny — płk. dr. Jacewski Adolf

weterynarji — ppłk. dr. Probst Wilhelm

budownictwa — kpt. inż. Libiszowski Feliks

Dziekan — prob. ks. Wojtyniak Czesław

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. X

Przemyśl.

Dowódca — gen. bryg. Tessaro Stanisław

Pomocnik dowódcy — płk. dpl. Kawiński Rudolf

Szef sztabu — ppłk. dpl. Dziurzyński Kazimierz

Inspektor poborowy — płk. dpl. Lichtarowicz Ludwik

Szefowie

uzbrojenia	—	płk. Czopór Edward
inżynierji	—	mjr. Targowski Jan
intendenty	—	ppłk. int. Fonferko Tadeusz
sanitarny	—	ppłk. dr. Zamojski Karol
weterynarji	—	mjr. Wroceński Stanisław
budownictwa	—	mjr. inż. Schramm Zygmunt
Dziekan	—	prob. ks. Jaroński Ludwik.

WŁADZE GARNIZONOWE.

Komendy garnizonów.

Komendant garnizonu sprawuje z ramienia dowódcy okręgu korpusu władzę terytorjalną na obszarze podległego mu garnizonu.

Zakres działania komendanta garnizonu obejmuje:

a) wszelkie sprawy związane z bezpieczeństwem i dyscypliną, w szczególności normowanie służby garnizonowej i wartowniczej, wyznaczanie eskort i konwojów, kwaterowanie jednostek i osób wojskowych, rozdział koszar i innych budynków wojskowych, placów alarmowych, placów ćwiczebnych i strzelnic między załogujące w garnizonie jednostki, normowanie służby sanitarnej i weterynaryjnej, wreszcie popieranie działalności oświatowej, kulturalnej i sportowej garnizonu, jeżeli wychodzi ona poza obręb jednostek,

b) sprawy, które wiążą się z reprezentowaniem wojska na uroczystościach państwowych, narodowych lub lokalnych oraz sprawy, które wymagają współdziałania władz wojskowych z władzami administracyjnymi i samorządowymi.

Komendantów garnizonów wyznacza dowódca okręgu korpusu.

Komendantami garnizonów są zasadniczo najwyżsi stopniem i starszeństwem dowódcy wielkich jednostek z wyjątkiem Warszawy, Wilna i Brześcia n/B., gdzie komendantami garnizonów są komendanci placu.

W obozach ćwiczeń komendantami garnizonów są komendanci obozów ćwiczeń, jeżeli nie znajdują się tam dowódcy wielkich jednostek, którzy jednak mogą władzę komendantów garnizonów przekazać komendantom obozów ćwiczeń.

Organami komendantów garnizonów są:

- 1) komendy miasta w siedzibach dowództw okręgów korpusów i większych garnizonach,
- 2) komendy placu wzgl. oficerowie placu w mniejszych garnizonach.

Komendant miasta, będący równocześnie komendantem garnizonu, posiada uprawnienia komendanta garnizonu.

Komendy placu wzgl. oficerowie placu znajdują się w garnizonach, w których nie ma komend miasta.

Komendy placu znajdują się w garnizonach, będących miejscem postoju dowództw wielkich jednostek.

Oficerowie placu znajdują się w garnizonach, niebędących miejscem postoju dowództw wielkich jednostek.

Komendanci miast.

Warszawa	vacat *)
Lublin	— płk. Czaplński Emil *)
Grodno	— płk. Adamowicz Bronisław
Wilno	— ppłk. Blocki Stefan
Łódź	— ppłk. Haberling Adam
Kraków	vacat
Lwów	— ppłk. dpl. Kuczyński Zygmunt
Poznań	— ppłk. Sikorski Adam
Toruń	— ppłk. Matzenauer Karol
Brześć n/B.	— płk. Marszałek Maksymilian
Przemyśl	— ppłk. Majkowski Benedykt

*) Równocześnie komendant garnizonu.

WIELKIE JEDNOSTKI.**Wielkie jednostki.**

Wielką jednostką jest jednostka, w skład której wchodzi kilka małych jednostek różnych rodzajów broni i służb albo kilka wielkich jednostek.

Wielkie jednostki dzielą się na związki operacyjne i związki taktyczne.

Związkiem operacyjnym jest jednostka, w skład której wchodzi zmienna ilość małych jednostek różnych broni i służb lub wielkich jednostek, a której głównem zadaniem jest koncepcja i organizacja manewru czyli wyznaczanie zadań i kierunków działań dla poszczególnych wchodzących w jej skład jednostek.

Do związków operacyjnych należą podczas wojny armje i grupy operacyjne (korpusy).

Związkiem taktycznym jest jednostka, w skład której wchodzi stała ilość małych jednostek różnych broni i służb, a której głównem zadaniem jest organizacja walki czyli koordynowanie współdziałania broni i służb.

Do związków taktycznych należą zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny dywizje i samodz. brygady piechoty i kawalerji.

Ponadto do dowództw wielkich jednostek można zaliczyć dowództwa obszarów warownych.

Armje.

Armja składa się z kwatery głównej armji, zmiennej ilości dywizji piechoty albo dywizji wzgl. samodz. brygad kawalerji, tudzież z pozadywizyjnych formacji poszczególnych broni, ponadto posiada wszystkie organa służb i środki przewozowe.

Armja posiada w swem wyłącznem rozporządzeniu część obszaru operacyjnego i część obszaru etapowego.

Znajdująca się w pasie działania armji część obszaru etapowego nosi nazwę okręgu etapowego, nad którym sprawuje władzę dowódca okręgu etapowego, podległy dowódcy armji.

Grupy operacyjne.

Grupa operacyjna (korpus) składa się z kwatery głównej grupy operacyjnej, zmiennej ilości dywizji piechoty albo dywizji

wzgl. samodz. brygad kawalerji, tudzież z pozadywizyjnych formacji poszczególnych broni, ponadto mogą być do niej przydzielane organa służb i środki przewozowe w miarę potrzeby.

Dywizje piechoty.

Dywizja piechoty podczas pokoju składa się z dowództwa dywizji, 3 pułków piechoty, pułku artylerji polowej i kompanji telegraficznej, ponadto w skład niektórych dywizji wchodzi bataljony strzelców.

Podczas wojny skład dywizji piechoty zwiększa się o kwaterę główną dywizji, formacje kawalerji, saperów i łączności oraz wszystkie potrzebne organa służb i środki przewozowe, ponadto mogą być do niej przydzielane formacje poszczególnych broni w miarę potrzeby.

W skład dowództwa dywizji piechoty wchodzi:

- a) dowódca dywizji,
- b) dowódca piechoty,
- c) sztab z szefem sztabu na czele,
- d) oficer saperów, oficer łączności i oficer taborowy.

Zakres działania dowódcy dywizji obejmuje przede wszystkim kierowanie wyszkoleniem podległych mu formacji oraz kierowanie przysposobieniem wojskowym w podległym mu rejonie przysposobienia wojskowego, ponadto nadzór nad sprawnością i gotowością bojową podległych mu formacji pod względem organizacji, mobilizacji i zaopatrzenia, bezpieczeństwa i dyscypliny oraz sprawy personalne.

Natomiast dowódca dywizji nie sprawuje władzy terytorjalnej z wyjątkiem szczególnych wypadków (niepokoje, rozruchy, stan wyjątkowy), w których dowódca okręgu korpusu przekazać mu może część przysługującej sobie władzy terytorjalnej na ściśle określonym obszarze. W tych wypadkach władza dowódcy dywizji rozciąga się na wszystkie na tym obszarze załogujące jednostki.

Dowódca dywizji jest zasadniczo komendantem garnizonu w miejscu swojej siedziby.

Ponadto jest on właściwym dowódcą w stosunku do wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek załogujących w rejonie służby sprawiedliwości, jeżeli w miejscu postoju dowództwa dywizji znajduje się wojskowy sąd rejonowy.

Zakres działania dowódcy piechoty obejmuje wykonywanie nadzoru nad wyszkoleniem piechoty stosownie do obowiązują-

cych przepisów i wskazówek dowódcy dywizji, ponadto sprawy personalne oficerów piechoty.

We wszystkich innych sprawach, dotyczących piechoty, dowódcy piechoty przysługuje prawo wglądu.

Dywizje piechoty.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
1	Wilno	gen. bryg. Skwarczyński Stanisław plk. dpl. Stachiewicz Wacław mjr. dpl. Szeligowski Bogdan
2	Kielce	gen. bryg. Zulauf Juliusz plk. dpl. Borowiec Stanisław mjr. dpl. Bieniecki Aleksander
3	Zamość	gen. bryg. Bortnowski Władysław plk. inż. Fijałkowski Bolesław mjr. dpl. Kopanicki Czesław
4	Toruń	gen. bryg. Maxymowicz-Raczyński Włodz. plk. dpl. Wolikowski Romuald mjr. dpl. Berek Jan
5	Lwów	gen. bryg. Czuma Walerjan plk. Bittner Ludwik mjr. dpl. Zbijewski Adam
6	Kraków	gen. bryg. Mond Bernard vacat mjr. dpl. Zych Ludwik
7	Częstochowa	gen. bryg. Dąbkowski Mieczysław plk. dpl. Myszkowski Aleksander mjr. dpl. Bagieński Edward
8	Modlin	gen. bryg. Szylling Antoni plk. Kozicki Stanisław mjr. dpl. Zdon Marjan
9	Siedlce	gen. bryg. Rückeman-Orlik Wilhelm plk. dpl. Świtalski Stanisław mjr. dpl. Działanott Adam
10	Łódź	gen. bryg. Wilczyński-Olszyna Józef plk. dpl. inż. Rotarski Stefan mjr. dpl. Jamka Stanisław

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
11	Stanisławów	gen. bryg. Łukoski Kazimierz plk. dpl. Pieniążek Władysław mjr. dpl. Strutyński Tadeusz
12	Tarnopol	gen. bryg. Sołłohub-Dowoyno Stanisław plk. dpl. Wojtkielewicz Alfons mjr. dpl. Strach Andrzej
13	Równe	gen. bryg. Knoll Edmund plk. dpl. inż. Regulski Bronisław mjr. dpl. Ciechanowski Bolesław
14	Poznań	gen. bryg. Wład Franciszek plk. Alter Franciszek mjr. dpl. Kotarba Benjamin
15	Bydgoszcz	gen. bryg. Thommée Wiktor plk. dpl. Pomazański Henryk mjr. dpl. Kozierowski Jan
16	Grudziądz	gen. bryg. Sawicki Kazimierz plk. Kustroń Józef mjr. dpl. Mazurkiewicz Alojzy
17	Gniezno	gen. bryg. Malinowski Tadeusz plk. Witorzeniec Roman mjr. dpl. Barlog Witold
18	Łomża	gen. bryg. Młot-Fijałkowski Czesław plk. Kwaciszewski Józef mjr. dpl. Świeciński Wacław
19	Wilno	plk. Godziejewski Engenjusz plk. dpl. Bołtno Mikołaj plk. Cehak Leopold mjr. dpl. Gwizdak Franciszek
20	Baranowicze	gen. bryg. Paszkowski-Krok Henryk plk. dpl. Boruta-Spiechowicz Mieczysław plk. Chmurowicz Jan mjr. dpl. Wilczewski Mieczysław
21*)	Bielsko-Biała	gen. bryg. Przeździecki Wacław plk. Wir-Konas Alojzy ppłk. dpl. Kruk-Śmigła Jan

*) Górska.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
22*)	Przemyśl	gen. bryg. Wieroński Stanisław plk. Dragat Władysław vacat
23	Katowice	gen. bryg. dr. Zając Józef plk. dpl. Sadowski Jan mjr. dpl. Kasprzykiewicz Wilhelm
24	Jarosław	gen. bryg. Wieczorkiewicz Wacław plk. dpl. Paszkiewicz Gustaw mjr. dpl. Bandrowski Tadeusz
25	Kalisz	gen. bryg. Tokarzewski-Karaszewicz Michał plk. dpl. Lawicz Wilhelm mjr. dpl. Podkowiński Stanisław
26	Skierniewice	gen. bryg. Mackiewicz Mieczysław plk. dpl. Kamski-Milan Maksymilian mjr. dpl. Ruchaj Aleksander
27	Kowel	plk. dpl. Drapella Juliusz vacat mjr. dpl. Sadowski Stanisław
28	Warszawa	gen. bryg. Bończa-Uzdowski Władysław plk. dpl. Brzechwa-Ajdukiewicz Adam mjr. dpl. Loth Stefan
29	Grodno	gen. bryg. Kleberg Franciszek plk. dpl. Ćwiertniak Józef mjr. dpl. Geisler Bohdan
30	Kobryń	gen. bryg. Przedrzymirski-Krukowicz Emil plk. Dindorf-Ankowicz Franciszek mjr. dpl. Talikowski Michał

Dywizje kawalerji.

Dywizja kawalerji podczas pokoju składa się z dowództwa dywizji, 3 brygad kawalerji, 2 dywizjonów artylerji konnej i szwadronu pionierów.

Podczas wojny skład dywizji kawalerji zwiększa się o kwaterę główną dywizji, formacje łączności oraz wszystkie potrzebne organa służb i środki przewozowe, ponadto mogą być do

*) Górsku.

niej przydzielane formacje poszczególnych broni w miarę potrzeby.

W skład dowództwa dywizji kawalerji wchodzi:

a) dowódca dywizji,

b) sztab z szefem sztabu na czele.

Zakres działania dowódcy dywizji kawalerji przedstawia się analogicznie, jak zakres działania dowódcy dywizji piechoty.

Brygada kawalerji składa się z dowództwa brygady i 2 pułków kawalerji.

W skład dowództwa brygady wchodzi:

a) dowódca brygady,

b) oficer sztabu.

Zakres działania dowódcy brygady kawalerji przedstawia się analogicznie, jak zakres działania dowódcy piechoty dywizyjnej.

Dywizje kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji i szef sztabu
2	Warszawa	gen. bryg. dr. Wieniawa-Długoszowski Bol. mjr. dpl. Chwalibogowski Władysław

Brygady kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca
1	Warszawa	gen. bryg. dr. Wieniawa-Długoszowski Bol.
12	Ostrołęka	plk. Skuratowicz Piotr
13	Płock	vacat

Samodzielne brygady kawalerji.

Samodz. brygada kawalerji podczas pokoju składa się z dowództwa samodz. brygady, 2, 3 lub 4 pułków kawalerji, dywizjonu artylerji konnej i szwadronu pionierów.

Podczas wojny skład samodz. brygady kawalerji zwiększa się analogicznie, jak skład dywizji kawalerji.

W skład dowództwa samodz. brygady kawalerji wchodzi:

a) dowódca samodz. brygady,

b) sztab z szefem sztabu na czele.

Zakres działania dowódcy samodzielnej brygady kawalerji przedstawia się analogicznie, jak zakres działania dowódcy dywizji kawalerji

Samodzielne brygady kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca i szef sztabu
2	Brody	plk. dpl. Anders Władysław rtm. dpl. Chrzanowski Eugenjusz
3	Wilno	gen. bryg. Przewłocki Marjan rtm. dpl. Monwid-Olechnowicz Jan
5	Kraków	plk. Piasecki Zygmunt rtm. dpl. Kamionko Wacław
6	Stanisławów	plk. dpl. Kleeberg Juljusz rtm. dpl. Szychiewicz Juljusz
10	Rzeszów	plk. Jasiewicz Wincenty rtm. dpl. Łubieński Mieczysław
17	Hrubieszów	plk. Kulesza Stefan rtm. dpl. Horwatt Stanisław
—	Baranowicze	gen. bryg. Skotnicki Stanisław rtm. dpl. Fiedler Mieczysław
—	Białystok	plk. dpl. Skrzyński-Kmicie Ludwik mjr. dpl. Stachowicz Franciszek
—	Poznań	gen. bryg. Zahorski Sergjusz mjr. dpl. Kasperski Włodzimierz
—	Równe	plk. dpl. Korytowski Adam mjr. dpl. Bokszezanin Janusz
—	Toruń	plk. dpl. dr. Abraham Roman mjr. dpl. Jabłoński Witold
—	Suwałki	plk. dpl. Dreszer Rudolf rtm. dpl. Ejchler Stefan

Dowództwo Obszaru Warownego

Wilno.

Dowódca — płk. Pakosz Michał

Zastępca dowódcy — płk. dpl. Kowalski Wincenty

Szef sztabu — mjr. dpl. Wąsowicz Franciszek

Szef artylerji — ppłk. dpl. Prochner Tadeusz

Szef fortyfikacji — ppłk. Alexandrowicz Aleksander

MAŁE JEDNOSTKI.

Małe jednostki.

Małe jednostki dzielą się na:

- a) jednostki broni i jednostki służb,
- b) jednostki organizacyjne (organizacyjnie samodzielne) i organizacyjnie przynależne (organizacyjnie niesamodzielne),
- c) jednostki administracyjne (administracyjnie samodzielne) i administracyjnie przynależne (administracyjnie niesamodzielne).

Jednostką broni jest jednostka, która należy do jednego z rodzajów broni.

Jednostką służby jest jednostka, która należy do jednego z rodzajów służb.

Jednostką organizacyjną jest jednostka, która podlega bezpośrednio wyższemu dowódcy taktycznemu albo centralnej lub okręgowej władzy terytorjalnej i nie wchodzi w skład innej małej jednostki.

W przeciwnym razie jednostka jest organizacyjnie przynależna.

Jednostką administracyjną jest jednostka, która otrzymuje zaopatrzenie bezpośrednio od wyższego dowódcy taktycznego albo od centralnej lub okręgowej władzy terytorjalnej i przed nimi się bezpośrednio rozlicza.

W przeciwnym razie jednostka jest administracyjnie przynależna.

Formacje.

Jednostka organizacyjnie i administracyjnie samodzielna stanowi formację, istnieją jednak również formacje administracyjnie niesamodzielne.

Formacjami są pułki (samodz. oddziały), szkoły (samodz. oddziały szkolne) i zakłady poszczególnych broni i służb.

Pułki.

Pułk (samodz. oddział lub pododdział) jest formacją, która stanowi podczas pokoju ośrodek wyszkolenia szeregowych niezawodowych oraz mobilizacji i administracji, podczas wojny pełni właściwe dla poszczególnych broni i służb zadania

Do samodz. oddziałów i pododdziałów należą samodz. bataljony i dywizjony oraz samodz. kompanje i szwadrony poszczególnych broni i służb.

W skład pułku (samodz. oddziału) wchodzi:

a) dowództwo pułku (samodz. oddziału),

b) kwatermistrzostwo,

c) pododdział administracyjny,

d) oddziały lub pododdziały.

W skład dowództwa pułku (samodz. oddziału) wchodzi dowódca, zastępca dowódcy i drużyna dowódcy, złożona z adjutanta i kancelarji, ponadto lekarz i lekarz weterynarii (w pułkach broni jezdnych).

W skład kwatermistrzostwa wchodzi kwatermistrz, oficer mobilizacyjny z zastępcą, oficer materiałowy z zastępcą, oficer żywnościowy i płatnik.

W skład pododdziału administracyjnego wchodzi dowództwo pododdziału, pluton administracyjny i pluton taborowy, ponadto w pułkach piechoty orkiestra.

Do oddziałów należą bataljony i dywizjony poszczególnych broni.

W skład oddziału wchodzi:

a) dowództwo oddziału,

b) pododdziały.

W skład dowództwa oddziału wchodzi dowódca i drużyna dowódcy, złożona z adjutanta i kancelarji, ponadto w oddziałach wydzielonych podkwatermistrzostwo.

Do pododdziałów należą kompanje, szwadrony, baterje, eskadry i kolumny poszczególnych broni i służb

W skład pododdziału wchodzi:

a) dowództwo pododdziału,

b) plutony.

W skład dowództwa pododdziału wchodzi dowódca i drużyna dowódcy, złożona z sierżanta (wachmistrza, ogniomistrza) szefa i podoficera gospodarczego.

W skład plutonów wchodzi drużyny i sekcje.

Szkoły.

Szkoła (samodz. oddział szkolny) jest formacją, którą stanowi ośrodek wyszkolenia oficerów i podoficerów zawodowych oraz podchorążych rezerwy.

Do samodz. oddziałów szkolnych należą samodz. bataljony i dywizjony szkolne poszczególnych broni.

W skład szkoły (samouz. oddziału szkolnego) wchodzi:

- a) komenda szkoły (dowództwo samodz. oddziału szkolnego),
- b) kwatermistrzostwo,
- c) pododdział administracyjny,
- d) kursy oficerskie albo oddziały lub pododdziały szkolne i pododdziały ćwiczebne.

W skład komendy szkoły wchodzi komendant i drużyna komendanta, złożona z adjutanta z kancelarią i dyrektora nauk z wykładowcami i instruktorami, ponadto lekarz i lekarz weterynarii (w szkołach broni jezdnych).

W skład kwatermistrzostwa wchodzi kwatermistrz, oficer materiałowy, oficer żywnościowy i płatnik.

W skład pododdziału administracyjnego, oddziałów lub pododdziałów szkolnych i pododdziałów ćwiczebnych wchodzi dowództwa oddziałów lub pododdziałów i pododdziały lub plutony o składzie, jak w pułkach.

Zakłady.

Zakład jest formacją, która wytwarza, przetwarza, naprawia, odbiera, przechowuje i wydaje materiał wszelkiego rodzaju.

Do zakładów należą instytuty techniczne, wytwórnie, zakłady przetwarzające i zakłady zaopatrzenia poszczególnych służb.

W skład zakładu wchodzi:

- a) kierownictwo zakładu,
- b) pracownie i laboratoria w instytutach technicznych, dział administracyjny i dział techniczny w wytwórniach i zakładach przetwarzających, centrala odbiorcza oraz główne i pomocnicze składnice w zakładach zaopatrzenia.

Ponadto do zakładów można zaliczyć szpitale i więzienia.

W skład szpitala wchodzi:

- a) drużyna komendanta szpitala z kwatermistrzostwem i kompanią obsługi,
- b) oddziały chorych,
- c) pracownie,
- d) apteka,
- e) przychodnia dentystyczna.

W skład więzienia wchodzi:

- a) drużyna komendanta więzienia z kwatermistrzostwem,
- b) więźniowie.

BRONIE.

Do broni należą piechota, kawalerja, artylerja, broń pancerna, aeronautyka i inżynierja (saperzy i łączność), ponadto tabory, samochody i żandarmerja.

1. Piechota.

Piechota składa się z pułków piechoty, pułków strzelców podhalańskich, bataljonów strzelców i bataljonu morskiego.

Szkołami piechoty są Centrum Wyszkożenia Piechoty, Szkoła Podchorążych Piechoty, Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty, szkoły podoficerskie piechoty dla małoletnich i korpusy kadetów.

Pułki piechoty i strzelców podhalańskich.

Skład pułku (piechoty, strzelców podhalańskich): a) dowództwo pułku, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton artylerji, e) pluton łączności, f) pluton pionierów, g) pluton zwiadowców konnych, h) 3 bataljony, ponadto w niektórych pułkach i) kadra bataljonu zapasowego.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) 3 kompanje strzeleckie, c) kompanja k. m.

Pułki piechoty.

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
1	Wilno	pplk. dpl. Wenda Zdzisław pplk. Fieldorf August	6.VIII
2	Legjo- nów	płk. dpl. Laveaux Ludwik pplk. Czyżewski Ludwik	15.II
3	Jarosław	płk. Grot Leon pplk. Korwin-Kossakowski Edward	30.IX

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
4	Kielce	ppłk. Ostrowski Bolesław ppłk. dpl. Trapszo Tadeusz	24.VI
5	Wilno	ppłk. dpl. Pełczyński Tadeusz ppłk. dpl. Białkowski Mich.	4.VII
6	Wilno	plk. Biestek Stefan ppłk. dpl. Berling Zygmunt	28.VII
7	Chełm	plk. Dąbek Stanisław ppłk. Zajązkowski Zdzisław	22.IX
8	Lublin	plk. Załuska Jan ppłk. Siuda Stanisław	15.V
9	Zamość	plk. Machowicz Stanisław ppłk. Wyderko Kazimierz	29.VII
10	Łowicz	plk. Krudowski Marjan ppłk. dpl. Kirszenstein Wit.	27.VI
11	Tarn. Góry	plk. Samborski Leonard ppłk. Komuniecki Karol	6.VIII
12	Wadowice	ppłk. Raczyński Marjan ppłk. Dąbek Stanisław	1.VIII
13	Pułtusk	plk. Zientarski-Liziński Jan ppłk. dpl. Staich Antoni	31.X
14	Włocławek	plk. Misiąg Ignacy ppłk. Sudol Franciszek	15.V
15	Dęblin	ppłk. Wojakowski Wład. ppłk. Rataj Franciszek	5.IX
16	Tarnów	ppłk. dpl. Broniowski Stef. ppłk. Kwapniewski Stanisł.	28.V
17	Rzeszów	plk. Kaleński Rudolf ppłk. Jędrychowski Feliks	6.VIII
18	Skierniewice	vacat ppłk. Kowalski Włodzimierz	24.VI
19	Obrony Lwowa	ppłk. dpl. Kwiatek Feliks ppłk. Rusiecki Wiktor	1.VI
20	Kraków	ppłk. Brożek Kazimierz ppłk. Klementowski Stanisł.	26.V

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
21	Warszawa	plk. Surówka Edward ppłk. dpl. Ryszanek Wład.	18.VIII
22	Siedlce	ppłk. Prosołowicz Marjan ppłk. dpl. Michalski Wład.	16.VIII
23	Włodzimierz	plk. dpl. Włodarski Jan ppłk. Szyłejko Stanisław	13.VI
24	Łuck	plk. dpl. Żurakowski Ant. ppłk. dpl. Tasiecki Miecz.	11.XI
25	Piotrków	plk. dpl. dr. Kulma Wład. ppłk. Szafranowski Zygm.	28.IX
26	Lwów	plk. Pytel Bolesław ppłk. dpl. Dżułyński Orest	17.IX
27	Częstochowa	ppłk. Czaplński Władysław ppłk. Sękara Franciszek	17.VI
28	Łódź	plk. Bratro Jan ppłk. dpl. Umiastowski Rom.	11.XI
29	Strz. Kan.	Kalisz plk. dpl. Okulicz-Kozaryn Jar. ppłk. Śpiewak Władysław	15.V
30		Warszawa plk. inż. Grzędziński Jan. ppłk. dpl. Aleksandrowicz K.	9.VI
31	Łódź	plk. dpl. Dudziński Franc. ppłk. Łukoski Mieczysław	14.VII
32	Modlin	ppłk. dpl. Urbanek Józef ppłk. Chromy Jan	11.XI
33	Łomża	ppłk. Raganowicz Marjan ppłk. Kasza Władysław	14.VIII
34	Biała Podl.	ppłk. dpl. Grabowski Franc. ppłk. Wroczyński Jerzy	8.V
35	Brześć n/B.	plk. dpl. Rudka Ludwik ppłk. dpl. Zallmann Hugon	14.VIII
36	Legji Akad.	Warszawa plk. Csadek Zygmunt ppłk. Matuszek Rudolf	8.VI
37	Kutno	ppłk. dpl. Hoszowski Józef ppłk. Dadlez Julian	9.IX

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
38	Strz. Lwow.	ppłk. Majewski Tadeusz ppłk. Malinowski Wacław	22.XI
39		plk. dpl. Durski-Trzasko Z. ppłk. dpl. inż. Bugiński H.	29.IV
40		plk. Giciel-Melechowicz Józ. ppłk. dpl. Borkowski Boł.	30.VI
41	Suwałki	plk. dpl. Szafran Jarosław ppłk. Zieleniewski Rafał	8.V
42	Strz. Kres.	ppłk. Bogaczewicz Kazim. ppłk. Głowacki Michał	12.VII
43		plk. dpl. Chłusewicz Ben. ppłk. Mikołajczak Wład.	25.VII
44		plk. Werobej Józef ppłk. Świnarski Karol	28.IV
45	Równe	plk. dpl. Prugar-Ketling Bron. ppłk. Eichler Wiktor	22.VI
48	Stanisławów	plk. dpl. Kaliński Wład. ppłk. Jacorzyński Kazimierz	11.IX
49	Kołomyja	plk. dpl. Grabowski Zygml. ppłk. Matuszczak Franc.	19.VII
50	Kowel	plk. Liwacz Józef ppłk. dpl. Janiszewski Lucjan	11.V
51	Brzeżany	plk. Widacki Stanisław ppłk. Tyczyński Wojciech	27.V
52	Złoczów	ppłk. Chodźko-Zajko Jan ppłk. Nowak Walenty	28.VI
53	Stryj	plk. dpl. Polak Zygmunt ppłk. Szczyradłowski Bron.	20.VII
54	Tarnopol	ppłk. dpl. dr. Polniaszek Fr. ppłk. dpl. Majewski Wiktor	11.IV
55	Wlkp.	plk. dpl. Rowecki Stefan ppłk. Czuryłło Stanisław	19.I
56		plk. Ocetkiewicz Marian ppłk. Wicierzyński Wład.	17.IX

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
57	Wlkp.	Poznań plk. Żongolłowicz Eugenjusz ppłk. Frączek Józef	23.V
58		Poznań plk. Chilewski Marjan ppłk. dpl. Gorgoń Henryk	6.VI
59		Inowrocław ppłk. Mirgałowski Bolesław ppłk. Królikowski Jutjan	22.VIII
60		Ostrów Wlkp. plk. Walczak Kazimierz ppłk. dpl. Duch Bronisław	9.V
61		Bydgoszcz plk. dpl. Korkozowicz Jan ppłk. Malawski Stefan	29.V
62		Bydgoszcz plk. dpl. Powierza Wład. ppłk. Heilman Kazimierz	21.VIII
63		Toruń plk. Rymkiewicz Miecz. ppłk. Grefner Alfred	8.V
64		Grudziądz plk. Skroczyński Albin ppłk. dpl. dr. Izdebski Ign.	14.IX
65		Grudziądz plk. Kieszkowski Gustaw ppłk. Podwysocki Tadeusz	18.VIII
66	im. Marsz. Piłsud- skiego	Chełmno ppłk. dpl. Koc Leon ppłk. dpl. Pokorny Franc.	26.VI
67		Brodnica ppłk. Kotowicz Jan ppłk. Pecka Józef	20.V
68		Września plk. Mazurkiewicz Tomasz ppłk. dpl. Nadachowski Ad	16.VIII
69		Gniezno plk. Kluczyński Wacław ppłk. Schmidt Alfred	11.XI
70		Pleszew plk. dpl. Mozdyniewicz Miecz. ppłk. dr. Czerkiewski Rud.	19.VIII
71		Zambrów ppłk. dpl. Łańcucki Sewer. ppłk. dpl. Grodzki Stan.	26.IX

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
72	Radom	płk. dpl. Kawiński Gwido ppłk. dpl. Scholze-Srokowski Włodz.	14.VIII
73	Katowice	płk. dpl. Różycki - Kolo- dziejczyk Tadeusz ppłk. Bobrowski Ignacy	23.VII
74 G. Śl.	Lubliniec	ppłk. Wilniewicz Waclaw ppłk. dpl. Gruszka Józef	2.X
75	Król. Huta	płk. Klaczewski Waclaw ppłk. Kubicki Franciszek	2.VI
76	Grodno	płk. Oziewicz Ignacy ppłk. dpl. Naspiński Jan	2.VIII
77	Lida	ppłk. inż. Sliwiński Stan. ppłk. Wielgut Franciszek	12.II
78	Baranowicze	płk. Sokół-Szahn Miecz. ppłk. Kobyłecki Józef	26.VII
79	Słonim	płk. Turkowski Marjan ppłk. Banaszak Edward	26.VII
80	Słonim	płk. Kohutnicki Romuald ppłk. Fedorczyk Stanisław	11.VII
81	Grodno	płk. dpl. Maczek Stanisław ppłk. Wandtke Antoni	22.VIII
82	Brześć n/B.	ppłk. Żelichowski Prymus ppłk. dpl. Misiurewicz Al.	1.VII
83	Kobryń	ppłk. Klein Jan ppłk. Bogacz Andrzej	29 IX
84	Pińsk	płk. Zawisłak Józef ppłk. dpl. Kocur Szymon	29.VII
85	Nowowilejka	ppłk. Lewicki Stanisław ppłk. Thomas Paweł	15.VIII
86	Mołodeczno	ppłk. dpl. Smolarski Wład. ppłk. Żabiński Władysław	15.VIII

Pułki strzelców podhalańskich.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
1	Nowy Sącz	ppłk. Krudowski Zygmunt ppłk. dpl. Porwit Marjan	6.VIII
2	Sanok	vacat ppłk. Giza Józef	23.IX
3	Bielsko	płk. Zagórski Karol ppłk. Stawarz Aleksander	2.IV
4	Cieszyn	płk. Własak Antoni ppłk. dpl. Lityński Stanisław	26.IX
5	Przemyśl	płk. Janowski Julian ppłk. Michalski Stefan	4.VIII
6	Sambor	płk. Schwarzenberg-Czerny Bolesław ppłk. Gronowski Józef	9.V

Bataljony strzelców.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna z drużyną pionierów, d) pluton łączności, e) 3 kompanje strzeleckie, f) kompanja k. m.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Chojnice	mjr. dpl. Dobrzański Miecz.	25.VI
2	Tczew	mjr. dpl. Bartosik Władysł.	
3	Rembertów	mjr. Klein Franciszek	12.V

Bataljon morski.

Skład bataljonu, jak w bataljonie strzelców.

M. p. Wejherowo Dowódca — ppłk. Kurek Karol

Centrum Wyszkożenia Piechoty.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kursy oficerskie.

Siedziba — Rembertów. Komendant — płk. Olbrycht Bruno.

Szkoła Podchorążych Piechoty.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon unitarny, e) 2 bataljony podchorążych, f) szwadron luzaków.

Siedziba — Ostrów Maz. (bataljon unitarny — Rożan). Komendant — płk. dpl. Bociański Ludwik.

Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja pionierów podchorążych rezerwy, e) kompanja łączności podchorążych rezerwy, f) 2 bataljony strzeleckie podchorążych rezerwy, g) bataljon k. m. podchorążych rezerwy.

Siedziba — Zambrów. Komendant — ppłk. Muzyka Władysław

Szkoły podoficerskie piechoty dla małoletnich.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) pluton administracyjny, d) 3 kompanje szkolne, ponadto w Szkole Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich Nr. 2 e) kadra kursu dla podoficerów zawodowych.

Nr.	Siedziba	Komendant
1	Konin	mjr. dpl. Jachiec Franciszek
2	Grudziądz	ppłk. Popelka Wilhelm
3	Nisko	mjr. Szewczyk Jan

Korpusy kadetów.

Skład: a) komenda korpusu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon szkolny.

Nr.	Siedziba	Dowódca
1	Lwów	ppłk. dpl. Florek Kazimierz
2	Chełmno	ppłk. Kunce Bronisław
3	Rawicz	vacat

2. Kawalerja.

Kawalerja składa się z pułków szwoleżerów, pułków ułanów, pułków strzelców konnych i szwadronów pionierów.

Szkołą kawalerji jest Centrum Wyszakolenia Kawalerji ze Szkołą Podchorążych Kawalerji.

Pułki szwoleżerów, ułanów i strzelców konnych.

Skład pułku (szwoleżerów, ułanów, strzelców konnych): a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) 4 szwadrony linjowe, d) szwadron k. m., e) szwadron zapasowy.

Pułki szwoleżerów.

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
1 im. marsz. J. Piłsudskiego	Warszawa	plk. dpl. Durzki-Trzasko Antoni mjr. dpl. Trepto Józef	10.XII
2 Rokitniańskich	Starogard	ppłk. Mitkiewicz-Zółtek Leon mjr. Łekawski Tadeusz	13.VI
3 Mazowieckich im. płk. Koziatulskiego	Suwałki	ppłk. Kwiatkowski Zdzisław mjr. Pająk Józef	2.VIII

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
1 Krechowickich im. płk. B. Mościckiego	Augustów	płk. dpl. Strzelecki Leon mjr. Litewski Jan	24.VII
2 Grochowskich im. gen. Dwernickiego	Suwałki	płk. dpl. Smoleński Marj. ppłk. dpl. Gierulewicz Witold	26.VIII
3	Tarn. Góry	płk. Żeliszewski Kaz. mjr. Buchole Adolf	23.IX
4 Zaniemeńskich	Wilno	ppłk. dpl. Szwajcer Ludw. ppłk. Dąbrowski Jerzy	9.VII
5 Zasławskich	Ostrołęka	płk. Jezierski Anatol mjr. Rodziewicz Franc.	23.IX
6 Kaniowskich	Stanisławów	ppłk. Liszko Stefan mjr. Skarżyński Stefan	11.V
7	Mińsk Maz.	płk. dpl. Filipowicz Julj. mjr. dpl. Żórawski Zdzisł.	23.II
8 im. ks. J. Poniatowskiego	Kraków	ppłk. Mastalerz Kazim. mjr. Mączewski Wład.	19.III
9	Trembowla	płk. Komorowski Tad. ppłk. Kuczek Andrzej	31.VIII
10 Litewskich	Białystok	płk. dpl. Porczyński Wit. vacat	8.V
11	Ciechanów	ppłk. Klepacz Stanisław mjr. Wysocki Ludomir	19.IV
12 Podolskich	Krzemieniec	ppłk. dpl. Rakowski Bron. mjr. Trzeciński Józef	7.V
13 Wileńskich	Nowowilejka	ppłk. Chmielewski Czesł. mjr. dpl. Skrzydlewski Jerzy	25.VII
14 Jazłowieckich	Lwów	ppłk. dpl. Kunachowicz Andrzej mjr. dpl. Zaleski Jerzy	11.VII

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
15 Poznań- skich	Poznań	ppłk. Zembrzuski Konr. vacat	23.IV
16 Wielkopol- skich	Bydgoszcz	ppłk. Tarnasiewicz- Heldut Edmund mjr. Arnoldt-Russocki Juljan	26.VII
17 Wielkopol- skich	Leszno	plk. dpl. Pragłowski Aleksander mjr. Królicki Stanisław	7.V
18 Pomorskich	Grudziądz	ppłk. Kosiarski Kazim. mjr. Ossowski Józef	29.V
19 Wołyńskich im. K. Ró- zyckiego	Ostróg	plk. Piotraszewski Aleksander mjr. inż. Zawistowski Dezyderjusz	19.VIII
20 im. króla Jana Sobie- skiego	Rzeszów	ppłk. Godlewski Edward ppłk. Milewski Edward	24.VI
21 Nadwiślań- skich	Równe	plk. Safar Roman mjr. dpl. Protassowicki Rafał	15.VI
22 Podkarpac- kich	Brody	plk. dpl. dr. Rostwo- rowski Stanisław ppłk. Jasiewicz Eug.	28.VI
23 Grodzień- skich	Podbrodzie	ppłk. dypl. Świerczyński Józef mjr. dpl. Witkowski A.	1.VI
24	Kraśnik	ppłk. dpl. Dworzak K. mjr. Grudziński Józef	21.IX
25 Wielkopol- skich	Prużana	ppłk. dpl. Morawski W. mjr. Anders Karol	17.IX
26 Wielkopol- skich	Baranowicze	ppłk. dpl. Machalski Tadeusz mjr. Moszczeński Zyg.	18.VIII
27	Nieśwież	plk. dpl. Mally Fryd. ppłk. dpl. Jastrzębski Jerzy	8.VIII

Pułki strzelców konnych.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
1	Garwolin	płk. Zakrzewski Adam mjr. dpl. Grocholski Adam	9.V
2	Hrubieszów	płk. Niementowski Romuald mjr. Gąssowski Stanisław	14.VII
3	Wołkowysk	ppłk. Michalski Leonard mjr. Platonoff Stefan	27.IV
4	Płock	płk. Więckowski Mikołaj mjr. Dąbrowski Mieczysław	23.V
5	Tarnów	ppłk. Kowalczewski Ignacy ppłk. Kurnatowski Tadeusz	9.VI
6	Żółkiew	płk. Pytlewski Jerzy mjr. dpl. Cieśliński Witold	8.XII
7	Poznań	płk. Kownacki Włodzimierz ppłk. Sowiński-Grad Józef	29.VII
8	Chełmno	ppłk. Müller Władysław mjr. Skrzynecki Marjan	12.VI
9	Grajewo	ppłk. Falewicz Tadeusz mjr. Lechowski Bronisław	16.X
10	Łańcut	ppłk. Plisowski Kazimierz mjr. dpl. Biernacki Miecz.	29.IV

Centrum Wyszkożenia Kawalerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) szwadron administracyjny, d) dywizjon podchorążych, e) dywizjon podchorążych rezerwy, f) kursy oficerskie, g) kursy jazdy konnej, h) Szkoła Podoficerów Zawodowych Kawalerji, złożona z drużyny komendanta, szwadronu szkolnego i kadrowego plutonu ćwiczebnego k. m.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — płk. inż. Podhorski Zygmunt.

3. Artylerja.

Artylerja składa się z grup artylerji, pułków i samodz. dywizjonu artylerji lekkiej, pułków artylerji ciężkiej, pułku artylerji najcięższej, dywizjonu artylerji pieszej, dywizjonów artylerji konnej, pułku artylerji motorowej, pułku i samodz. dywizjonów artylerji przeciwlotniczej oraz dywizjonu i baterji pomiarów artylerji.

Szkołami artylerji są Centrum Wyszukolenia Artylerji ze Szkołą Podchorążych Artylerji, Centrum Wyszukolenia Artylerji Przeciwlotniczej i Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerji.

Grupy artylerji.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kilka formacji artylerji.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Warszawa	plk. Schally Kazimierz
2	Chełm	plk. Kreiss Henryk
3	Wilno	plk. Schrötter Karol
4	Łódź	gen. bryg. Miller Stanisław
5	Kraków	plk. Batory Aleksander
6	Lwów	vacat
7	Poznań	vacat
8	Toruń	plk. Korycki Józef
9	Brześć n/B.	vacat
10	Przemyśl	plk. Niemira Rudolf
11	Warszawa	plk. Underka Rudolf

Pułki artylerji lekkiej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) pluton wzgl. drużyna łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu: a) poczet wzgl. drużyna dowódcy, b) 2 lub 3 baterje.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
1	Wilno	plk. Filipkowski Władysław ppłk. Pichl Leon	18.VIII
2	Kielce	plk. dpl. Bigo Jan ppłk. dpl. Alików Mikołaj	12.VI
3	Zamość	plk. Szalewicz Wacław ppłk. Andruszewicz Witold	24.IX

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
4	Inowrocław	płk. dpl. Hauke Karol mjr. Kiss Jan	4.VII
5	Lwów	płk. dpl. inż. Englisch Jerzy mjr. Reichenberg Gwido	7.XI
6	Kraków	płk. Hertel Aleksander ppłk. Szechiński Franciszek	22.V
7	Częstochowa	ppłk. dpl. Kapciuk Józef ppłk. Aslanowicz Stanisław	12.IX
8	Płock	płk. Robakiewicz Edward ppłk. Kwarciński Henryk	8.IX
9	Biała Podl.	płk. Krzisch Otton mjr. Bocianowski Józef	14.VI
10	Łódź	płk. Zdzychowski Michał ppłk. Kossarek Józef	7.V
11	Stanisławów	ppłk. dpl. Jagielski Rudolf ppłk. dpl. Adamczyk Zdzisł.	2.VI
12	Złoczów	płk. Nowak Karol mjr. dpl. Maliszewski Edward	20.VII
13	Równe	płk. mr. Myrek Karol ppłk. Łopatkiewicz Karol	9.IX
14	Poznań	płk. Gałązka Michał ppłk. Zaniewski Jerzy	25.V
15	Bydgoszcz	płk. Romiszewski Bruno ppłk. dpl. Kulczycki Jan	17.VIII
16	Grudziądz	ppłk. Żaboklicki Zygmunt mjr. Pasternak Karol	24.IX
17	Gniezno	płk. Młodzianowski Wacław mjr. dpl. Orski Jerzy	8.V
18	Ostrów Maz.	płk. Pileski Bolesław ppłk. Bujwid Bohdan	26.IX
19	Nowowilejka	płk. Dębski Leon ppłk. Karasiński Zygmunt	16.VIII
20	Próżana	ppłk. Słanarz Józef ppłk. dpl. Uthke Andrzej	11.V

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
21	Bielsko	plk. dr. Odzierzyński Roman ppłk. dpl. Rudowicz Edward	25.V
22	Rzeszów	plk. mr. Woll Roman mjr. dr. Mikołajczyk Karol	5.V
23	Będzin	plk. Rarogiewicz Stanisław mjr. dpl. Pyszora Bolesław	3.V
24	Jarosław	plk. d'Erceville Edward ppłk. Gruński Władysław	4.V
25	Kalisz	ppłk. dpl. Szystowski Czesł. ppłk. Zielke Stetan	3.VI
26	Skierniewice	ppłk. Hintz Henryk ppłk. Samczyński Aleksander	30.V
27	Włodzimierz	plk. Lubański Leonard ppłk. Gorczyński Roman	30.V
28	Dęblin	plk. Epler Adam ppłk. dpl. Zawisza Jerzy	7.IX
29	Grodno	plk. Drejman Jan ppłk. Grabczyński Florjan	7.VIII
30	Włodawa	plk. Buczek Ludwik mjr. dpl. Siudowski Kazimierz	4.X
31	Toruń	ppłk. Łatawiec Zdzisław vacat	25.VII

32 dywizjon artylerji lekkiej.

Skład: a) dowództwo dywizjonu, b) podkwatremistrzostwo, c) pluton łączności, d) 3 baterje.

M. p. — Rembertów. Dowódca — mjr. Lewandowski Karol.

Pułki artylerji ciężkiej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) kadra pomiarów artylerji, d) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji lekkiej.

Nr.	M. p.	Dowódca i zastępca dowódcy	Święto
1	Modlin	ppłk. Biskupski Adam ppłk. dpl. Arciszewski Stan.	7.IX
2	Chełm	plk. Czechowicz Leon ppłk. dpl. inż. Stefczyk Kaz.	15.V
3	Wilno	ppłk. Dziubiński Bolesław ppłk. dpl. Czopp Wiktor	2.IX
4	Łódź	plk. Bogusławski Leon ppłk. Weryński Kazimierz	15.V
5	Kraków	plk. Cybulski Wincenty ppłk. Jasiński Lucjan	15.VIII
6	Lwów	plk. dpl. Fyda Wojciech mjr. Sztark Witold	21.IV
7	Poznań	plk. Jancewicz Michał ppłk. Rawski Tadeusz	12 I
8	Toruń	ppłk. dpl. Łunkiewicz Jerzy ppłk. Kijowski Jan	12.X
9	Siedlce	plk. Müllner Ferdynand vacat	8.IX
10	Przemyśl	plk. Bokszezanin Jan ppłk. Gembicki Włodzimierz	24.IV

1 pułk artylerji najcięższej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji lekkiej.

M. p. — Warszawa. Dowódca — ppłk. Dunin-Wąsowicz Jan. Zastępca dowódcy — ppłk. Teuchman Jan. Święto — 25.IX.

3 dywizjon artylerji pieszej.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu z podkwatremistrzostwem, b) pluton administracyjny, c) 3 baterje.

M. p. — Wilno. Dowódca — mjr. Klewszczyński Włodzimierz.

Dywizjony artylerji konnej.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności.
c) 2 lub 3 baterje.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1 im. gen. J. Bema	Warszawa	ppłk. dpl. Czerwiński Stefan	19.III
2	Dubno	ppłk. Sawczyński Adam	1.IX
3	Wilno	ppłk. Filipowicz Jan	4 V
4	Śuwałki	ppłk. dpl. Romiszowski Hen.	24.V
5	Kraków	ppłk. Kryński Ludomir	16 VI
6	Stanisławów	plk. Sulikiewicz-Hózman Mirza Leon	13.VIII
7	Poznań	plk. Łakiński Zygmunt	2.VI
9	Baranowicze	ppłk. Fischer Zygmunt	12.X
10	Jarosław	ppłk. Woźniakowski Jan	15.IX
11	Bydgoszcz	plk. dr. Dembiński Włodz.	8.VI
12	Ostrołęka	ppłk. Stachowicz Wojciech	26.V
13	KamionkaStr.	ppłk. dpl. Sokołowski Stanisł.	7 VII
14	Białystok	ppłk. Arwaniti Włodzimierz	12.VII

1 pułk artylerji motorowej.

Skład pułku, jak w pułku artylerji lekkiej.

M. p. — Stryj. Dowódca — ppłk. Bogdanowicz Tadeusz. Zastępca dowódcy — ppłk. Rymut Józef.

1 pułk artylerji przeciwlotniczej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) 3 dywizjony artylerji przeciwlotniczej, c) dywizjon techniczny, d) kompanja k. m.

Skład dywizjonu artylerji przeciwlotniczej: a) poczet dowódcy, b) 2 lub 3 baterje.

Skład dywizjonu technicznego: a) poczet dowódcy, b) kompanja łączności, c) pluton obserwacyjno-podsłuchowy.

M. p. — Warszawa. Dowódca — ppłk. Kamiński Feliks. Zastępca dowódcy — ppłk. Mołodyński Franciszek. Święto — 18.III.

Samodzielne dywizjony artylerji przeciwlotniczej.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu z podkwatremistrzostwem, b) pluton administracyjny, c) pluton techniczny, d) 3 baterje.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
2	Grodno	mjr. Górski Bronisław	5.IX
3	Wilno	mjr. Popiel Józef	
5	Kraków	mjr. Baiycki Stanisław	
6	Lwów	mjr. Kruszyński Tadeusz	29.VII
7	Poznań	mjr. Jórasz Franciszek	
8	Toruń	ppłk. Baran Kazimierz	

1 dywizjon pomiarów artylerji.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) pluton administracyjny, d) 3 baterje.

M. p. — Toruń. Dowódca — ppłk. Steuer Karol.

2 baterja pomiarów artylerji.

M. p. — Wilno.

Centrum Wyszukolenia Artylerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) Szkoła Podchorążych Artylerji, c) Szkoła Podoficerów Zawodowych Artylerji, d) Szkoła Strzelania Artylerji, e) kurs instruktorów jazdy konnej i zaprzęgami.

Siedziba — Toruń. Komendant — gen. dyw. Prich Rudolf.

Centrum Wyszukolenia Artylerji Przeciwlotniczej.

Siedziba — Warszawa. Komendant — mjr. Kobielski Ireneusz.

Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerji.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) baterja administracyjna, d) 3 dywizjony szkolne.

Siedziba — Włodzimierz. Komendant — płk. dr. Ząbkowski Ludwik.

4. Broń pancerna.

Broń pancerna składa się z pułków i dywizjonów pancernych oraz dywizjonów pociągów pancernych.

Szkołą broni pancernej jest Centrum Wyszukolenia Broni Pancernych.

Pulki pancerne.

Skład pułku: a) dowództwo pułku, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) bataljony (dywizjony) pancerne, g) park pancerny.

Skład bataljonu (dywizjonu): a) dowództwo bataljonu (dywizjonu), b) kompanje (szwadrony) pancerne.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępca dowódcy	Święto
1	Poznań	ppłk. Wyrwiński Eugenjusz mjr. dpl. Levittoux Jerzy	1.IV
2	Żurawica	ppłk. Koczwarą Józef ppłk. dpl. Habowski Stanisł.	
3	Modlin	vacat vacat	

4 dywizjon pancerny.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) szwadrony pancerne.

M. p. -- Brześć n/B. Dowódca — ppłk. Taube Józef.

Dywizjony pociągów pancernych.

Skład dywizjonu: a) dowództwo, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) pluton szkolny, f) 2 pociągi pancerne.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Jabłonna	mjr. dpl. Zyms Ryszard	
2	Niepołomice	ppłk. Mazurkiewicz Stefan	5.VI

Centrum Wyszkożenia Broni Pancernych.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) oddziały szkolne.

Siedziba — Warszawa. Komendant — ppłk. Liro Władysław

5. Aeronautyka.

Aeronautyka składa się z grup aeronautycznych, pułków lotniczych i bataljonów balonowych.

Szkołami aeronautyki są Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa, Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa i Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Grupy aeronautyczne.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kilka formacji aerouautyki

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Warszawa	plk. inż. Beaurain Janusz
3	Kraków	vacat

Pułki lotnicze.

Skład pułku: a) dowództwo pułku, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) dywizjon szkolny, e) 2 lub 3 dywizjony linjowe, myśliwskie lub niszczycielskie, f) park lotniczy, ponadto w 1 p. lotn. g) sztabowa eskadra treningowa.

Skład oddziału portowego: a) dowództwo oddziału, b) kompanja portowa, c) kompanja wartownicza.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) 2 lub 3 eskadry linjowe, towarzyszące, myśliwskie lub niszczycielskie.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a i zastępcą dowódcy	Święto
1	Warszawa	ppłk. inż. Wieden Franciszek mjr. Dziama Teofil	19.V
2	Kraków	ppłk. Lewandowski Edward mjr. Garbiński Jerzy	15.V
3	Poznań	ppłk. Kalkus Władysław mjr. Friser Karol	29.VIII
4	Toruń	ppłk. dpl. Heller Władysław vacat	23.V
5	Lida	ppłk. Iwaszkiewicz Wacław mjr. Krzyczkowski Józef	31.V
6	Lwów	ppłk. Domes Augustyn mjr. Paleolog Adam	8.VI

Bataljony balonowe.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 2 kompanje balonów obserwacyjnych, f) kompanja balonów zaporowych, g) park balonowy, ponadto w jednym z bataljonów h) pluton podchorążych rezerwy.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Toruń	pplk. Wolszlegier Jan	5.V
2	Jabłonna	pplk. Sielewicz Juljan	5 IX

Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) Szkoła Podchorążych Lotnictwa, e) eskadra ćwiczebna pilotażu, f) dywizjon ćwiczebny, g) park lotniczy.

Siedziba — Dęblin. Komendant — plk. dpl. Ujejski Stanisław.

Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa, e) Szkoła Podoficerów Mechaników Samolotowych, f) Szkoła Podoficerska Lotnictwa dla Małoletnich, g) park lotniczy.

Siedziba — Bydgoszcz. Komendant — pplk. Prauss Tadeusz.

Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) eskadra szkolna, e) eskadra ćwiczebna.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — mjr. Stachoń Bolesław.

6. Inżynierja.

Inżynierja składa się z:

A. brygad saperów, bataljonów saperów, bataljonu mostowego, bataljonu elektrotechnicznego, bataljonu silnikowego i bataljonów mostów kolejowych.

B. grup łączności, bataljonów telegraficznych wzgl. kadr bataljonów telegraficznych, kompanji telegraficznych przy dywizjach

piechoty, plutonów telegraficznych przy brygadach kawalerji, kompanji łączności obszaru warownego, pułku radjotelegraficznego i plutonów radjotelegraficznych.

Szkołami inżynierji są Szkoła Podchorążych Inżynierji, Centrum Wyszkożenia Saperów i Centrum Wyszkożenia Łączności.

Brygady saperów.

Skład brygady: a) dowództwo brygady, b) kilka formacji saperów.

Nr.	M. p.	Dowódca
1	Modlin	plk. Ciborowski Roman
2	Warszawa	plk. Skoryna Jan
3	Kraków	plk. dpl. inż. Zachorowski Władysław
4	Poznań	plk. Kolankowski Mikołaj

Bataljony saperów.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) 4 kompanje saperów, g) park saperski.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1	Modlin	mjr. Kaufer Marjan	7.VI
2	Puławy	mjr. Bisztyga Tadeusz	11.V
3	Wilno	mjr. Czarnecki Karol	25.VII
4	Przemyśl	ppłk. Langner Stefan	15.VIII
5	Kraków	ppik. dpl. Pawłowicz Czesław	8.V
6	Brześć n/B.	mjr. dpl. Bondarczuk-Galiński Tomasz	24.VI
7	Poznań	ppłk. Skąpski Konstanty	14.VIII
8	Toruń	ppłk. Gorczyński Eustachy	30.V

Bataljon mostowy.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) 3 kompanje mostowe, g) kompanja przepraw rzecznych, h) park mostowy.

M. p. — Modlin (Kazun). Dowódca — mjr. Monkiewicz Jan. Święto — 5.VIII.

Bataljon elektrotechniczny.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) 2 kompanje reflektorów, g) 2 kompanje elektrotechniczne, h) pluton hydrotechniczny, j) park elektrotechniczny.

M. p. — Modlin (Nowy Dwór). Dowódca — ppłk. Rewieński Marcei. Święto — 5.VIII.

Bataljon silnikowy.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 2 kompanje silnikowe, f) park silnikowy.

M. p.—Modlin. Dowódca—ppłk. Jasiński Mikołaj. Święto—10.II.

Bataljony mostów kolejowych.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 4 kompanje mostów kolejowych, f) park mostów kolejowych.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Kraków	ppłk. Zarzycki Adam .	20.VI
2	Jabłonna	mjr. Bochnia Józef	26.VIII

Grupy łączności.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kilka formacji łączności.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Warszawa	ppłk. inż. Kaliński Emil
2	Kraków	ppłk. Argasiński Tadeusz

Bataljony i kadry bataljonów telegraficznych.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kadra kompanji szkolnej, e) 5 kompanji telegraficznych, f) park telegraficzny.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1*)	Zegrze	injr. Karwowski Michał	1.VII
2**)	Przemyśl	mjr. Kaczmarek Jan	
3**)	Grodno	ppł. Ertel Zygmunt	
4**)	Brześć n/B.	mjr. Łukoś Antoni	15.V
5	Kraków	ppłk. Dośkoczyński Henryk	
6	Jarosław	ppłk. Świętochowski Wacław	27.VII
7	Poznań	ppłk. Wallner Alfred	
8**)	Toruń	ppłk. Popiel Stefan	

Pułk radjotelegraficzny.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) 3 bataljony.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kadra kompanji szkolnej, c) 3 kompanje radjotelegraficzne, d) pluton konny, ponadto w bataljonach wydzielonych e) kwatermistrzostwo, f) kompanja administracyjna.

M. p. — Warszawa. Dowódca — ppłk. inż. Karaffa-Krauter-kraft Zygmunt. Zastępca dowódcy — mjr. Malinowski Władysław. Święto — 29.VI.

Szkoła Podchorążych Inżynierji.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon szkolny.

Siedziba — Warszawa. Komendant — płk. Dąbkowski Stefan.

Centrum Wyszkożenia Saperów.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon podchorążych rezerwy, e) kompanja podoficerów zawodowych, f) kompanja ćwiczebna, g) park centrum.

Siedziba — Modlin. Komendant — ppłk. Hajkowicz Maksymilian.

Centrum Wyszkożenia Łączności.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon podchorążych rezerwy, e) bataljon podoficerów zawodowych, f) kompanja obsługi

Siedziba — Zegrze. Komendant — vacat.

*) Bataljon manewrowy Centrum Wyszkożenia Łączności.

**) Kadra.

7. Tabory.

Tabory składają się z dywizjonów i kadr dywizjonów taborów

Dywizjony i kadry dywizjonów taborów.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) szwadron administracyjny, d) szwadron szkolny, e) warsztat szkolny, f) szwadron rekrucki, g) park taborowy, ponadto w jednym z dywizjonów h) kadra kursu oficerskiego.

Skład kadry dywizjonu: a) komenda kadry dywizjonu, b) park taborowy.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1*)	Warszawa	mjr. Czulak Karol	
2*)	Lublin	mjr. Królikowski Stanisław	
3*)	Sokółka	rtm. Metelski Marjan	
4*)	Łęczyca	mjr. Szwałkowski Henryk	
5	Bochnia	ppłk. Kostrzewski Jan	
6*)	Lwów	mjr. Bucior Wojciech	
7*)	Poznań	rtm. Staniek Leon	
8*)	Toruń	mjr. Skoczylas Szymon	
9*)	Brześć n/B.	rtm. Skibiński-Orliński Ludw.	
10	Przemysł	mjr. Wollen Karol	

8. Samochody.

Samochody składają się z dywizjonów i kadr dywizjonów samochodowych oraz z samodzielnego kolumny samochodowej Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych.

Dywizjony i kadry dywizjonów samochodowych.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) kolumna administracyjna, d) kolumna szkolna, e) kadra kolumny szkolnej, f) kolumna przewozowa, g) park samochodowy.

Skład kadry dywizjonu: a) komenda kadry dywizjonu, b) kolumna przewozowa

*) Kadra

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Warszawa	mjr. Hryniewski Wacław	25.IV
2*)	Lublin	mjr. Rudzki Piotr	8.IX
3*)	Grodno	kpt. Rogiński Albert	7.II
4*)	Łódź	mjr. Gwiazdowski Sergjusz	25.VII
5	Kraków	pplk. Madevski Felicjan	16.V
6	Lwów	pplk. Damski Władysław	8.VIII
7*)	Poznań	mjr. Cybulski Henryk	11.XI
8*)	Bydgoszcz	mjr. Meyer Andrzej	10.XII
9*)	Brześć n/B.	mjr. Rokicki Józef	17.VI
10*)	Przemyśl	mjr. Srocki Władysław	8.IX

9. Żandarmerja.

Żandarmerja składa się z dywizjonów żandarmerji.

Szkołą żandarmerji jest Centrum Wyszkożenia Żandarmerji.

Dywizjony żandarmerji.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) 3 — 8 plutonów, ponadto w 1 dywizjonie d) szwadron ochronny.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Warszawa	pplk. dr. Popowicz Adam	19.VIII
2	Lublin	mjr. Miś Tadeusz	5.XI
3	Grodno	pplk. Kuciel Stanisław	1.VII
4	Łódź	mjr. Rudnicki Antoni	19.XII
5	Kraków	pplk. Podgórski Tadeusz	1.XII
6	Lwów	mjr. Ney Teofil	12.I
7	Poznań	mjr. Bay Józef	13.XI
8	Toruń	pplk. dr. Riesser Alfred	4.XI
9	Brześć n/B.	pplk. Batsch Bronisław	5.VIII
10	Przemyśl	mjr. Chodkiewicz Kazimierz	19.III

Centrum Wyszkożenia Żandarmerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon szkolny szeregowych niezawodowych, e) kadra kompanji szkolnej podoficerów zawodowych.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — mjr. Sitek Stanisław

10. Szkoły ogólne.

Szkołami ogólnymi są Centrum Wyższych Studiów Wojskowych, Wyższa Szkoła Wojenna, Szkoła Podchorążych dla Podoficerów.

Centrum Wyższych Studiów Wojskowych.

Skład: a) komenda centrum, b) kurs oficerski.

Siedziba — Warszawa. Komendant — gen. bryg. Głuchowski Janusz.

Wyższa Szkoła Wojenna.

Skład: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kursy oficerskie, w tem kurs intendentów.

Siedziba — Warszawa. Komendant — gen. bryg. Kutrzeba Tadeusz.

Szkoła Podchorążych dla Podoficerów.

Skład: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompania administracyjna, d) bataljon szkolny, e) szwadron szkolny, f) baterja szkolna.

Siedziba — Bydgoszcz. Komendant — płk. dpl. Kossecki Stefan

SŁUŻBY.

Do służb należą:

- I. służby uzupełniające, mianowicie:
 1. służba poborowa,
 2. służba remontu,
- II. służby zaopatrujące (administracyjne), mianowicie:
 1. służba uzbrojenia,
 2. służba aeronautyki,
 3. służba inżynierji ze służbą samochodową,
 4. służba intendentury ze służbą taborową,
 5. służba zdrowia ze służbą weterynarji,
 6. służba budownictwa,
- III. służba sprawiedliwości.
- IV. służba duszpasterstwa.

I. SŁUŻBY UZUPEŁNIAJĄCE.

Zadaniem służb uzupełniających jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi i konie.

Organa służb uzupełniających dzielą się na organa kierownicze i organa wykonawcze.

Organami kierowniczymi są minister spraw wojskowych (I. wzgl. II. wiceminister) i dowódcy okręgów korpusów.

Organami wykonawczymi są urzędy i zakłady służb uzupełniających.

1. Służba poborowa.

Zadaniem służby poborowej jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi oraz ewidencja i administracja rezerw.

Centralny organ kierowniczy — I wiceminister, z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania służby poborowej, kieruje szef Departamentu Uzupełnień M. S. Wojsk.

Okręgowe organa kierownicze — dowódcy okręgów korpusów.

Doradcami dowódców okręgów korpusów w sprawach poborowych są inspektorzy poborowi, do których zakresu działania należy nadzór nad działalnością organów wykonawczych służby poborowej oraz współpraca ze sztabami dowództw okręgów korpusów w sprawach poborowych.

Zadanie:

1) Uzupełnianie formacji ewidencyjnych sił zbrojnych, mianowicie współpraca z władzami administracyjnymi w przygotowaniu i przeprowadzeniu poboru, przygotowanie i przeprowadzenie wcielenia oraz załatwianie wszelkich spraw, związanych z obowiązkiem służby czynnej, służbą ochotniczą i służbą pomocniczą.

2) Administracja rezerw, mianowicie ewidencja oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia oraz oficerów w stanie spoczynku, ewidencja osób obowiązanych do służby wojskowej według zawodów i specjalności, przygotowanie mobilizacji szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, załatwianie spraw dotyczących ćwiczeń rezerwistów oraz raportów i zebrań kontrolnych.

Powiatowe komendy uzupełnień.

O. K. Nr.	P. K. U.	Powiaty
I	Warszawa m. I	Kom. Pol. Państw. I, II, III, IV, V, XII, XXVI,
	Warszawa m. II	Kom. Pol. Państw. IX, XI, XIII, XVI, XX, XXI, XXIII,
	Warszawa m. III	Kom. Pol. Państw. XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV,
	Warszawa m. IV	Kom. Pol. Państw. VI, VII, VIII, X, XIX, XXII
	Ciechanów	Ciechanów, Działdowo, Mława, Przasnysz,
	Grodzisk Maz.	Blonie, Sochaczew,
	Łomża	Łomża, Ostrołęka,
	Małkinia	Ostrów Maz., Sokółów, Węgrów,
	Mińsk Maz.	Mińsk Maz., Radzymin,
	Modlin	Płońsk, Sierpc,
	Płock	Gostynin, Płock,
	Puławy	Garwolin, Puławy,
	Pułtusk	Maków, Pułtusk,
	Radom	Kozienice, Radom,
	Warszawa pow.	Grójec, Warszawa pow.
II	Chełm	Chełm, Lubartów,
	Dubno	Dubno,
	Hrubieszów	Hrubieszów, Tomaszów Lub.,
	Kowel	Kamień Kosz., Kowel, Lubomł.
	Kraśnik	Janów Lub.,
	Krzemieniec	Krzemieniec,

O. K. Nr.	P. K. U.	Powiaty
II	Lublin m. Lublin pow. Łuck Równe Sarny Włodzimierz Zamość	Lublin m., Lublin pow., Łuck, Kówne, Zdobunów, Kostopol, Sarny, Horochów, Włodzimierz, Bilgoraj, Krasnystaw, Zamość.
III	Białystok Grodno Lida Postawy Suwałki Święciany Wilejka Wilno m. Wilno pow. Wołkowysk	Białystok m., Białystok pow., Szczu- czyn, Wysokie Maz., Grodno, Sokółka, Lida, Szczuczyn, Wołożyn, Dzisna, Postawy, Augustów, Suwałki, Brasław, Święciany, Mołodeczno, Wilejka, Wilno m., Oszmiana, Wilno—Troki, Wołkowysk.
IV	Częstochowa Końskie Kutno Łask Łódź m. I Łódź m. II Łódź pow. Piotrków Radomsko Sieradz Skierniewice Wieluń	Częstochowa m., Częstochowa pow., Włoszczowa, Końskie, Opoczno, Kutno, Łęczyca, Łask, Kom. Pol. Państw. II, III, V, VIII, IX, XI, Kom. Pol. Państw. I, IV, VI, VII, X, XII, XIII, XIV, Brzeziny, Łódź pow., Piotrków, Radomsko, Sieradz, Łowicz, Rawa, Skierniewice, Wieluń.
V	Będzin Bielsko Bochnia Dębica Jasło Katowice Kraków m. Kraków pow. Król. Huta Miechów	Będzin, Bielsko m., Bielsko pow., Cieszyn, Bochnia, Brzesko, Mielec, Ropczyce, Gorlice, Jasło, Katowice m., Katowice pow., Kraków m., Kraków pow., Myślenice, Król. Huta m., Świętochłowice, Miechów, Olkusz,

O. K. Nr.	P. K. U.	Powiaty
V	Nowy Sącz Nowy Targ Pszczyna Sosnowiec Tarnów Tarn. Góry Wadowice Zawiercie Żywiec	Nowy Sącz, Limanowa, Nowy Targ, Pszczyna, Rybnik, Sosnowiec m., Dąbrowa, Tarnów, Lubliniec, Tarn. Góry, Chrzanów, Wadowice, Zawiercie, Biała, Żywiec.
VI	Brzeżany Buczacz Czortków Kałusz Kamionka Str. Kołomyja I Kołomyja II Lwów m. Lwów pow. Rawa Rуска Stanisławów Stryj Tarnopol Złoczów	Brzeżany, Podhajce, Rohatyn, Buczacz, Tlumacz, Borszczów, Czortków, Kopyczyńce, Zaleszczyki, Dolina, Kałusz, Brody, Kamionka Strum., Radzie- chów, Horodenka, Kołomyja, Kosów, Śniatyn, Lwów m., Bóbrka, Lwów pow., Rawa Rуска, Sokal, Żółkiew, Nadwórna, Stanisławów, Stryj, Żydaczów, Skalat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż, Przemysły, Zborów, Złoczów.
VII	Gniezno Jarocin Kalisz Konin Kościan Ostrów Wlkp. Poznań m. Poznań pow. Szamotuły	Gniezno m., Gniezno pow., Środa Września, Gostyń, Jarocin, Krotoszyn, Rawicz, Kalisz, Turek, Koło, Konin, Kościan, Leszno, Śrem, Kępno, Ostrów Wlkp., Poznań m., Nowy Tomysł, Poznań pow., Wolsztyn, Czarnków, Międzychód, Oborniki, Szamotuły.
VIII	Bydgoszcz m. Bydgoszcz pow Gdynia Grudziądz	Bydgoszcz m., Bydgoszcz pow., Chodzież, Sępólno, Szubin, Wyrzysk, Gdynia m., Morski, Brodnica, Grudziądz m., Grudziądz pow., Lubawa, Świecie, Tuchola.

O. K. Nr.	P. K. U.	Powiaty
VIII	Inowrocław Kościerzyna Starogard Toruń Włocławek	Inowrocław m., Inowrocław pow., Mogilno, Wągrowiec, Żnin, Kartuzy, Kościerzyna, Chojnice, Starogard, Tczew, Chełmno, Rypin, Toruń m., Toruń pow., Wąbrzeźno. Lipno, Nieszawa, Włocławek.
IX	Baranowicze Biała Podl. Bielsk Podl. Brześć n/B. Łuków Łuniniec Nowogródek Pińsk Prużana Siedlce Słonim	Baranowicze, Nieśwież, Stalpce, Biała Podl., Włodawa, Bielsk Podl., Brześć n/B., Kobryń. Łuków, Radzyń, Łuniniec, Stolin, Nowogródek, Drohiczyn, Pińsk, Kosów, Prużana, Siedlce, Słonim.
X	Drohobycz Gródek Jag. Jarosław Kielce Łańcut Nisko Ostrowiec Pińczów Przemyśl Rzeszów Sambor Sanok Wierzbnik	Drohobycz, Gródek Jag., Jaworów, Mościska, Rudki, Jarosław, Lubaczów, Kielce, Łańcut, Przeworsk, Nisko, Tarnobrzeg, Opatów, Sandomierz, Jędrzejów, Pińczów, Stopnica, Brzozów, Dobromil, Przemyśl, Kolbuszowa, Rzeszów. Sambor, Turka. Krosno, Lisko, Sanok, Iłża.

2. Służba remontu.

Zadaniem służby remontu jest uzupełnianie sił zbrojnych w konie oraz ewidencja i klasyfikacja koni dla potrzeb wojskowych.

Centralny organ kierowniczy — I. wzgl. II. wiceminister, z których ramienia całokształtem spraw hodowlanych kieruje szef Departamentu Kawalerji M. S. Wojsk., a budżetem służby remontu administruje szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk.

Centralny organ wykonawczy — Kierownictwo Remontu Koni — Warszawa.

Kierownik — plk. Dembiński Stefan.

Skład:

a) kierownictwo zakładu.

b) komisje remontowe nr. 1 — Warszawa, nr. 2 — Poznań, nr. 3 — Kraków,

c) zapas młodych koni — Góra Kalwarja.

Zadaniem komisji remontowych jest prowadzenie stałego zakupu koni dla potrzeb sił zbrojnych, przewóz zakupionych koni do siedziby komisji remontowej, gromadzenie i pielęgnowanie koni w okresie kontumacji oraz ewidencjonowanie koni, w którym to celu przy komisji remontowej znajduje się punkt zborny koni.

Zadaniem zapasu młodych koni jest gromadzenie zakupionych przez komisje remontowe koni przed osiągnięciem przepisanego do użytku wojskowego wieku, pielęgnowanie ich i osvajanie ich z ludźmi, sprzętem i porządkiem stajennym oraz wydawanie koni po osiągnięciu przepisanego do użytku wojskowego wieku jednostkom sił zbrojnych.

Okręgowe organa kierownicze — dowódcy okręgów korpusów.
Organa wykonawcze — rejonowi inspektorzy koni.

Zadanie:

Wykonywanie czynności, związanych z ewidencją, przeglądem i poborem koni i środków przewozowych oraz współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi w sprawach hodowlanych.

Rejonowi inspektorzy koni.

O. K. Nr.	R. I. K.	Powiaty *)
I	Ciechanów Dęblin Mińsk Maz. Ostrołęka Płock Warszawa	Ciechanów, Działdowo, Maków, Mława, Przasnysz, Garwolin, Kozienice, Puławy, Radom. Mińsk Maz., Pułtusk, Radzymin, Sokołów, Węgrów, Łomża, Ostrołęka, Ostrów Maz., Gostynin, Płock, Płońsk, Sierpc. Blonie, Grójec, Sochaczew. Warszawa

*) Łącznie z miastami wydzielonemi.

O. K. Nr.	R. I. K.	Powiaty *)
II	Chełm Kowel Krzemieniec Lublin Łuck Równe Włodzimierz Zamość	Chełm, Hrubieszów, Lubomł, Kamień Kosz., Kowel, Sarny, Dubno, Krzemieniec, Janów Lub., Lubartów, Lublin, Kostopol, Łuck, Równe, Zdołbunów, Horochów, Włodzimierz, Biłgoraj, Krasnystaw, Tomaszów, Zamość.
III	Białystok Grodno Mołodeczno Postawy Wilno Wołkowysk	Białystok, Sokółka, Szczuczyn (woj. białost.), Wysokie Maz., Augustów, Grodno, Suwałki, Mołodeczno, Oszmiana, Wilejka, Wołżyn, Brasław, Dżisna, Postawy, Święciany, Wilno, Lida, Szczuczyn (woj. nowogr.), Wołkowysk.
IV	Częstochowa Łódź Piotrków Skierniewice	Częstochowa, Radomsko, Wieluń, Włoszczowa, Brzeziny, Łask, Łęczyca, Łódź, Sieradz, Końskie, Opoczno, Piotrków, Kutno, Łowicz, Rawa Maz., Skierniewice.
V	Bielsko Katowice Kraków Tarnów	Biała Młp., Bielsko, Chrzanów, Cie- szyn, Pszczyna, Rybnik, Żywiec, Będzin, Katowice, Król. Huta, Lubli- niec, Miechów, Olkusz, Świętochło- wice, Tarn. Góry, Zawiercie, Bochnia, Brzesko, Kraków, Limano- wa, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Wadowice, Dąbrowa, Gorlice, Jasło, Mielec, Rop- czyce, Tarnów.
VI	Czortków	Borszczów, Buczac, Czortków, Kopy- czyńce, Trembowla, Zaleszczyki,

*) Łącznie z miastami wydzielonemi.

O. K. Nr.	R. I. K.	Powiaty *)
V	Lwów	Bobrka, Lwów, Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew,
	Stanisławów	Horodenka, Kołomyja, Kosów. Nadworna, Stanisławów, Śniatyń, Tlumacz,
VI	Stryj	Dolina, Kałusz, Rohatyn, Stryj, Zydaczów,
	Tarnopol	Brzeżany, Podhajce, Skalat, Tarnopol, Zbaraż,
	Złoczów	Brody, Kamionka Strum., Przemyślany, Radziechów, Zborów, Złoczów.
VII	Gniezno	Gniezno, Koło, Konin, Września,
	Jarocin	Gostyń, Jarocin, Kościan, Leszno, Rawicz, Śrem, Środa,
	Kalisz	Kalisz, Kępno, Krotoszyn, Ostrów Wlkp., Turek,
	Poznań	Czarnków, Międzybóże, Nowy Tomys, Oborniki, Poznań, Szamotuły, Wolsztyn.
VIII	Bydgoszcz	Bydgoszcz, Chodzież, Szubin, Wągrowiec, Wyrzysk, Żnin,
	Grudziądz	Brodnica, Grudziądz, Lubawa, Sępólno, Świecie, Tuchola,
	Inowrocław	Inowrocław, Mogilno, Nieszawa, Włocławek,
	Starogard	Chojnice, Kartuzy, Kościerzyna, Starogard, Tczew, Morski,
	Toruń	Chełmno, Lipno, Rypin, Wąbrzeźno, Toruń.
IX	Baranowicze	Baranowicze, Nieśwież, Nowogródek, Stółpce,
	Biała Podl.	Biała Podl., Łuków, Radzyń, Włodawa,
	Brześć n/B.	Brześć n/B., Drohiczyn, Kobryń,
	Pińsk	Łuniniec, Pińsk, Stolin,
	Prużana	Kosów, Prużana, Słonim,
	Siedlce	Bielsk Podl., Siedlce.

*) Łącznie z miastami wydzielonemi.

O K Nr.	R. I. K	P o w i a t y *)
X	Gródek Jag. Jarosław Kielce Przemyśl Sandomierz	Drohobycz, Gródek Jag., Rudki, Sambor, Turka, Jarosław, Kolbuszowa, Lubaczów, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Jędrzejów, Kielce, Pińczów, Stop- nica, Brzozów, Dobromil, Jaworów, Kros- no, Lesko, Mościska, Przemyśl, Sa- nok, Iłża, Opatów, Sandomierz, Tarno- brzeg.

II. SŁUŻBY ZAOPATRUJĄCE

Zadaniem służb zaopatrujących (administracyjnych) jest zaopatrywanie sił zbrojnych w pieniądze, wszelkiego rodzaju materiał i środki przewozowe oraz zapewnienie siłom zbrojnym pomocy sanitarnej i weterynaryjnej, w szczególności:

a) zakup, wytwarzanie, przetwarzanie, gromadzenie, przecho-
wywanie i konserwacja oraz wydawanie jednostkom wszelkiego
rodzaju materiału,

b) administracja personelem,

c) administracja materiałem,

d) administracja przyznanami kredytami,

e) nadzór nad działalnością organów funkcyjnych w formac-
jach,

f) szkolenie personelu służb oraz personelu funkcyjnego w for-
macjach.

Organa służb zaopatrujących (administracyjnych) dzielą się na
organa kierownicze i organa wykonawcze.

ORGANA KIEROWNICZE.

Zadaniem organów kierowniczych jest:

a) przewidywanie, ocena potrzeb i mających je pokryć zasobów, stawianie dowódcom wniosków w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia oraz użycia taktycznego i technicznego służb, tudzież wydawanie na podstawie ogólnych rozkazów dowódców szczegółowych rozkazów organom wykonawczym służb w sprawach gromadzenia i użycia zasobów,

*) Łącznie z miastami wydzielonemi.

b) kierowanie administracją personalną i materiałową oraz dysponowanie przyznanymi kredytami,

c) sprawowanie stałego nadzoru technicznego nad działalnością organów wykonawczych służb.

Organa kierownicze dzielą się na organa centralne i organa okręgowe, ponadto w niektórych służbach na organa rejonowe i organa garnizonowe.

Centralne organa kierownicze.

Centralnym organem kierowniczym poszczególnych służb jest minister spraw wojskowych (II. wiceminister), z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie departamentów M. S. Wojsk.

Szefom departamentów M. S. Wojsk. podlegają centralne organa wykonawcze poszczególnych służb.

Okręgowe organa kierownicze.

Okręgowymi organami kierowniczymi poszczególnych służb są dowódcy okręgów korpusów, z których ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie służb okręgów korpusów.

Szefom służb okręgów korpusów podlegają okręgowe organa wykonawcze poszczególnych służb.

ORGANA WYKONAWCZE.

Zadaniem organów wykonawczych jest:

- a) zakup, odbiór, wytwarzanie i przetwarzanie zasobów,
- b) przechowywanie i konserwacja zasobów,
- c) wydawanie zasobów jednostkom na podstawie asygnat organów kierowniczych.

Organa wykonawcze dzielą się na organa centralne i organa okręgowe, ponadto w niektórych służbach na organa rejonowe i organa garnizonowe.

Organami wykonawczymi są instytuty badań technicznych (instytuty techniczne) oraz centralne, okręgowe, rejonowe i garnizonowe zakłady służb.

1. Służba uzbrojenia.

Zadaniem służby uzbrojenia jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał uzbrojenia, w szczególności w broń, amunicję, środki wybuchowe i sprzęt walki chemicznej.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Uzbrojenia
M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Materjałów Uzbrojenia — Rembertów (Zielonka).

Kierownik — ppłk. inż. Witkowski Stanisław.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materjału uzbrojenia.

Wojskowy Instytut Przeciwigazowy — Warszawa.

Kierownik — vacat.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materjału walki chemicznej.

Kierownictwo Zaopatrzenia Uzbrojenia — Warszawa.

Kierownik — płk. Siedlecki Piotr.

Główne składnice uzbrojenia z filjami.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materjału uzbrojenia.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie uzbrojenia okręgów korpusów.

Okręgowe organa wykonawcze — pomocnicze składnice uzbrojenia z filjami.

Oddziały służby uzbrojenia.

Nr.	M. p.	Nr.	M. p.
1	Modlin	9	Brześć n/B.

Szkoły.

Szkoła Gazowa — Warszawa.

Komendant — ppłk. dpl. Jasieński Walery.

Szkoła Zbrojmistrzów — Warszawa.

Komendant — płk. Gomólicki Mikołaj.

Służba uzbrojenia w formacjach.

Służbę uzbrojenia w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie materiałowi przy pomocy podoficerów broni.

2. Służba aeronautyki.

Zadaniem służby aeronautyki jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał lotniczy, balonowy i meteorologiczny.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Aeronautyki M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa — Warszawa.

Kierownik — prof. inż. Mokrzycki Gustaw.

Zadanie: Przeprowadzanie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury oraz współpraca z instytucjami cywilnymi w zakresie materiału aeronautyki.

Centrum Badań Lotniczo-Lekarskich — Warszawa.

Kierownik — płk. dr. Huszcza Adam.

Kierownictwo Zaopatrzenia Aeronautyki — Dęblin.

Kierownik — płk. inż. Abczyński Henryk.

Główna Składnica Lotnicza.

Główna Składnica Balonowa.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału lotniczego i balonowego.

Główna Stacja Meteorologiczna z zadaniem prowadzenia obserwacji i badań meteorologicznych i aerologicznych, opracowywanie spostrzeżeń i wyników obserwacji i badań, komunikowanie ich organom służby meteorologicznej sił zbrojnych oraz pokrewnym organom państwowym i prywatnym.

3. Służba inżynierji.

Zadaniem służby inżynierji, która obejmuje służbę saperów, służbę łączności i służbę samochodów, jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał inżynieryjny, w szczególności w materiał saperski i fortyfikacyjny, materiał kolejowy, materiał łączności, materiał samochodowy i materiał broni pancernej.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zaopatrzenia Inżynierji M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Inżynierji — Warszawa.

Kierownik — vacat.

Zadanie: Przeprowadzanie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie norm i warunków technicznych, sprawowanie nadzoru technicznego nad wytwarzaniem i odbiór materiału inżynierskiego

Kierownictwo Zaopatrzenia Inżynierji — Warszawa.

Kierownik — ppłk. O'Brien de Lacy Patryk.

Główna Składnica Łączności.

Główna Składnica Samochodowa.

Główna Składnica Saperska.

Główna Składnica Minerska.

Główna Składnica Nawierzchni Kolejowych.

Główna Składnica Mostów Kolejowych.

Główna Składnica Narzędzi i Taboru Kolejowego.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału inżynierskiego.

Stacje telegraficzne.

Stacje radjotelegraficzne.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie inżynierji okręgów korpusów oraz dowódcy dywizjonów i komendanci kadr dywizjonów samochodowych.

Okręgowe organa wykonawcze — pomocnicze składnice inżynierji.

Organa garnizonowe:

Szefostwa fortyfikacji wzgl. dozory forteczne.

Zadanie: Konserwacja istniejących obiektów fortecznych.

Magazyny forteczne.

Zadanie: Przechowywanie materiałów fortyfikacyjnych.

4. Służba intendenty.

Zadaniem służby intendenty jest normowanie uposażenia pie-
niężnego (poborów, kosztów podróży i przesiedleń), zaopatrywa-
nie sił zbrojnych w materiał intendencki, w szczególności żyw-
ność, furaz, materiał mundurowy i kwaterunkowy, tudzież admi-

histrowanie kredytami wszystkich służb administracyjnie niesamodzielnych.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Intendentury M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Techniczny Intendentury — Warszawa.

Kierownik — plk. int. Stypułkowski Henryk.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, opracowywanie norm i typów, opracowywanie warunków technicznych oraz opinjowanie wynalazków w zakresie materiału intendenckiego.

Kierownictwo Centralnego Zaopatrzenia Intendenckiego — Warszawa.

Kierownik — plk. int. Guzik Franciszek.

Składnice mundurowe — Kraków, Poznań i Warszawa.

Wojskowe Biuro Węglowe.

Delegat Kierownictwa Centralnego Zaopatrzenia Intendenckiego dla Spraw Przetworów Ropnych.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, wydawanie jednostkom i brakowanie zużytego umundurowania, pościeli i sprzętu koszarowego. Odbiór i nadzór nad terminową wysyłką przetworów ropnych z poszczególnych rafinerji oraz udzielanie opinji w sprawach zaopatrzenia wojska w przetwory ropne.

Kierownictwo Administracji Pieniężnej M. S. Wojsk. — Warszawa.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie intendentury okręgów korpusów z kierownikami administracji pieniężnej i kierownikami zaopatrzenia intendenckiego.

Okręgowe organa wykonawcze — składnice materiału intendenckiego.

Szkoły.

Kurs intendentów w Wyższej Szkole Wojennej.

Służba intendentury w formacjach.

Służbę intendentury w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie materiałowi, zastępcy oficerów materiałowych, oficerowie żywnościowi i płatnicy przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby intendentury (podoficerów rachunkowych (gospodarczych), żywnościowych i furazowych).

4a. Służba taborowa.

Zadaniem służby taborowej jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał taborowy, w szczególności w siodła, uprząż i wozy.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Intendencji M. S. Wojsk. (Wydział Taborowy).

Centralny organ wykonawczy:

Kierownictwo Zaopatrzenia Taborowego — Warszawa (Praga).

Kierownik — ppłk. dr. Valenta Adolf.

Główna Składnica Taborowa.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału taborowego.

Okręgowe organa kierownicze — dowódcy dywizjonów i kmdanci kadr dywizjonów taborów.

Służba taborowa w formacjach.

Służbę taborową w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie żywnościowi przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby taborowej (podoficerów taborowych).

5. Służba zdrowia.

Zadaniem służby zdrowia jest czuwanie nad stanem zdrowotnym sił zbrojnych, niesienie siłom zbrojnym pomocy lekarskiej oraz zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał sanitarny i weterynaryjny.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk.

Organem doradczym i opiniodawczym szefa departamentu jest istniejąca przy Szkole Podchorążych Sanitarnych Wojskowa Rada Sanitarna.

Centralny organ wykonawczy:

Kierownictwo Zaopatrzenia Sanitarnego — Warszawa.

Kierownik — płk. apt. Szmigiel Michał.

Główna Składnica Sanitarna z filją.

Zadanie: Zakup, odbiór, wytwarzanie, naprawa, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału sanitarnego i weterynaryjnego.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie sanitarni okręgów korpusów.

Szpitala

Szpitala okręgowe — Warszawa, Chełm z filją w Lublinie, Grodno z filją sezonową w Druskienikach, Łódź, Kraków, Lwów, Poznań, Toruń z filją sezonową w Ciechocinku i Inowrocławiu, Brześć n/B. i Przemyśl z filją sezonową w Busku.

Zadanie:

a) leczenie szpitalne i ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,

b) badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób do zbadania przez władze wojskowe przysłanych,

c) specjalizacja oficerów i szeregowych sanitarnych.

W skład szpitali okręgowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dla ambulatoryjnego leczenia i wystawiania wojskowych orzeczeń lekarskich oraz pracownie rentgenologiczne i bakterjologiczne dla przeprowadzania naukowych badań lekarskich, apteki, ponadto:

w 1 szpitalu okręgowym centralna przychodnia lekarska i centralna przychodnia dentystyczna, dwie ostatnie czasowo przy Szkole Podchorążych Sanitarnych,

w 6 szpitalu okręgowym — zakład dla ociemniałych.

Apteki szpitali okręgowych są równocześnie aptekami garnizonowymi.

Szpitala garnizonowe — Równe i Wilno.

Zadanie: Leczenie szpitalne i ambulatoryjne oraz badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób z garnizonu, w którym szpital wojskowy posiada siedzibę, oraz z garnizonów, które określa dowódca okręgu korpusu.

W skład szpitali wojskowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dentystyczne i apteki.

Sanatoria wojskowe — Rajeza i Zakopane.

Organa garnizonowe:

Naczelnicy lekarze garnizonów w większych garnizonach lub najstarsi stopniem i starszeństwem lekarze formacji jako naczelnicy lekarze garnizonów w mniejszych garnizonach.

*) Ponadto szpital szkolny Centrum Wyszkożenia Sanitarnego.

Garnizonowe izby chorych — w garnizonach, w których niema szpitali wojskowych, a z których transport chorych do najbliższych szpitali wojskowych jest utrudniony.

Zadanie:

a) zapewnienie doraźnej pomocy lekarskiej i warunków szpitalnych chorym garnizonu,

b) leczenie chorych, których stan wymaga leczenia szpitalnego przez czas do czterech tygodni oraz specjalnej diety,

c) leczenie ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,

d) badanie i wystawianie świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób przez władze wojskowe do zbadania przysyłanych.

Bataljony sanitarne

Nr.	M. p.	Nr.	M. p.
1	Warszawa	6	Lwów
3	Grodno	7	Poznań
5	Kraków		

Szkola.

Centrum Wyszkożenia Sanitarnego — Warszawa.

Komendant — gen. bryg. dr. Kollataj-Szednicki Jan.

Służba zdrowia w formacjach.

Służbę zdrowia w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią lekarze formacji przy pomocy sekcji lub patrolów sanitarnych, w skład których wchodzi szeregowi funkcyjni służby zdrowia (podoficerowie i szeregowcy sanitarni).

5a. Służba weterynaryj.

Zadaniem służby weterynaryj jest ochrona stanu zdrowotnego używanych w wojsku zwierząt oraz nadzór nad przeznaczonemi do spożycia w wojsku mięsem i produktami pochodzenia zwierzęcego.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk. (Wydział Weterynaryj).

Centralny organ wykonawczy:

Wojskowa Pracownia Weterynaryjna — Warszawa.

Kierownik — płk. dr. Mięszkowski Marjan.

Zadanie: Prowadzenie badań w zakresie serologii i bakterjologii, patologji i anatomji patologicznej oraz higieny zwierząt, tudzież specjalizacja lekarzy weterynarii.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie weterynarii okręgów korpusów.

Organa garnizonowe — garnizonowi lekarze weterynarii w garnizonach, w których istnieją większe skupienia koni, a w których niema formacji jezdnych.

Szkoła.

Centralna Szkoła Podoficerów Zawodowych Weterynarii—Warszawa.

Komendant — płk. dr. Kulczycki Józef.

Służba weterynarii w formacjach.

Służbę weterynarii w formacjach broni jezdnych pełnią lekarze weterynaryjni formacji przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby weterynarii (podoficerów weterynaryjnych).

Formacje posiadają w swoim składzie ambulanse oraz kuźnie, służące w niektórych wypadkach za ambulanse i podkuwalnie garnizonowe.

6. Służba budownictwa.

Zadaniem służby budownictwa jest zarządzanie istniejącemi i nowowznoszonymi budowlami wojskowemi oraz terenami wojskowemi, jak również budowlami i terenami, które stanowią własność prywatną, znajdują się jednak w posiadaniu władz wojskowych na podstawie umów prywatno-prawnych.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Budownictwa M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Kierownictwa nowych budowli (mogą być podporządkowane szefom budownictwa okręgów korpusów).

Zadanie: Prowadzenie robót budowlanych przy nowowznoszonych budowlach wojskowych.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie budownictwa okręgów korpusów.

Organa garnizonowe — administracje koszar przy komendach placu w siedzibach dowództw okręgów korpusów, ponadto w Wilnie oraz w obozach ćwiczeń w Rembertowie i Biedrusku.

III. SŁUŻBA SPRAWIEDLIWOŚCI.

Zadaniem służby sprawiedliwości jest:

a) wymiar sprawiedliwości oraz współdział przy wymiarze sprawiedliwości w myśl obowiązujących siły zbrojne ustaw karnych,

b) nadzór nad wymiarem sprawiedliwości,

c) administracja sądowa i więzienna oraz administracja personelem służby sprawiedliwości,

d) współdziałanie przy opracowaniu ustaw i rozporządzeń oraz zawierających postanowienia prawne przepisów wojskowych, współdziałanie przy zawieraniu przez władze wojskowe aktów prawnych oraz udzielanie na żądanie władz wojskowych opinii i porad prawnych.

Organami służby sprawiedliwości są:

A. Organa kierownicze.

B. Sądy wojskowe.

C. Prokuratury przy sądach wojskowych.

D. Więzienia wojskowe.

A. Organa kierownicze.

Zadaniem organów kierowniczych służby sprawiedliwości jest kierownictwo administracją sądową i więzienną oraz administracją personelem służby sprawiedliwości.

Centralnym organem kierowniczym służby sprawiedliwości jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania służby sprawiedliwości, kieruje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk.

Okręgowymi organami kierowniczymi służby sprawiedliwości są dowódcy okręgów korpusów.

B. Sądy wojskowe.

Zadaniem sądów wojskowych jest orzekanie w sprawach karnych w myśl ustawy wojskowego postępowania karnego.

Sądami wojskowemi w toku instancji są:

Najwyższy Sąd Wojskowy,

Wojskowe sądy okręgowe,

Wojskowe sądy rejonowe (po 3 w każdym okręgu korpusu).

C. Prokuratury wojskowe.

Zadaniem prokuratorów wojskowych jest pełnienie czynności oskarżycieli publicznych przed sądami wojskowemi i nadzór nad należytym wymiarem sprawiedliwości.

Naczelnym prokuratorem wojskowym jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia nadzór nad należytym wymiarem sprawiedliwości sprawuje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk. jako Naczelnny Prokurator Wojskowy.

Prokuratorami wojskowymi w toku instancji są:

Prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym.

Prokuratorzy przy wojskowych sądach okręgowych.

Oficerowie sądowi przy wojskowych sądach rejonowych.

D. Więzienia wojskowe.

Zadaniem więzień wojskowych jest wykonywanie orzeczonych przez sądy wojskowe kar aresztu i więzienia.

Więzienia wojskowe są:

Wojskowe więzienia śledcze po jednym na okręg korpusu w siedzibach sądów okręgowych, które służą do pomieszczenia przytrzymanych lub aresztowanych osób na czas trwania dochodzeń karnych lub śledztwa tudzież do pomieszczenia osób, odbywających karę więzienia.

Wojskowy zakład do odbywania kary twierdzy — Toruń.

Sądy i prokuratury wojskowe.

Najwyższy Sąd Wojskowy

Warszawa (Plac Józefa Piłsudskiego 5).

Prezydent Najwyższego Sądu Wojskowego

Gen. bryg. dr. Mecnarowski Emil.

Prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym

Ppłk. dr. Kamiński Tadeusz.

Wojskowe sądy okręgowe.

Nr.	Siedziba	Szef sądu i prokurator przy sądzie
I	Warszawa	ppłk. Zozuliński Kazimierz ppłk. dr. Górecki Adam
II	Lublin	ppłk. Eustachiewicz Stanisław mjr. dr. Gotwald Stanisław
III	Wilno	ppłk. Sożyński Karol mjr. Proniewicz Władysław
IV	Łódź	ppłk. Wróblewski Stanisław mjr. Jaskólski Tadeusz
V	Kraków	ppłk. Szymonowicz Kalikst mjr. dr. Güntner Mieczysław
VI	Lwów	ppłk. Müller Karol ppłk. dr. Dąbrowski Jan
VII	Poznań	ppłk. Katke Kazimierz mjr. dr. Wałęga Longin
VIII	Grudziądz	ppłk. dr. Medwicz Roman mjr. dr. Matysek Tadeusz
IX	Brześć n/B.	ppłk. Lisowski Konstanty mjr. Tesznar Józef
X	Przemyśl	ppłk. Matuszek Franciszek mjr. dr. Raczek Jacenty

IV. SŁUŻBA DUSZPASTERSTWA.

Zadaniem służby duszpasterstwa jest zaspokajanie potrzeb religijnych sił zbrojnych i zapewnienie siłom zbrojnym opieki duchownej.

Organa służby duszpasterstwa dzielą się na organa centralne, okręgowe, rejonowe lub garnizonowe.

Organa służby duszpasterstwa podlegają pod względem wojskowym władzom wojskowym, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym władzom kościelnym.

Służba duszpasterstwa obejmuje:

1. służbę duszpasterstwa wyznań katolickich,
2. służbę duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

1. Służba duszpasterstwa wyznań katolickich.

A. Służba duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania rzym.-kat. jest biskup polowy, który kieruje działalnością służby duszpasterstwa w wojsku, podlegając pod względem wojskowym ministrowi spraw wojskowych, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym Stolicy Apostolskiej.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznania rzym.-kat. są dziekani okręgów korpusów, którzy kierują działalnością służby duszpasterstwa na obszarze okręgów korpusów, podlegając pod względem wojskowym dowódcom okręgów korpusów, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym biskupowi polowemu.

Rejonowymi organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego są proboszcze wojskowi, którzy sprawują jurysdykcję kościelną, są szafarzami sakramentów i pełnią czynności urzędników stanu cywilnego w stosunku do należących do podległych im parafji wojskowych osób, ponadto administrują majątkiem kościelnym.

Do parafji wojskowych należą wszystkie osoby wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego wraz z rodzinami oraz należące do wojska lub marynarki osoby cywilne, które załogują lub zamieszkują na obszarze poszczególnych parafji wojskowych, w szczególności:

a) wszyscy oficerowie, szeregowi i duchowni wojska i marynarki, którzy pełnią stale lub czasowo służbę czynną,

b) rodziny pozostających w służbie czynnej osób wojskowych, mianowicie zamieszkująca z mężem żona oraz zamieszkujące z rodzicami dzieci przed ukończeniem 21 roku życia,

c) uczniowie szkół wojskowych i wychowankowie szkół, które przygotowują do zawodu wojskowego, uczniowie orkiestr wojskowych i wychowankowie ochron wojskowych,

d) emeryci wojskowi, inwalidzi wojenni i weterani powstań narodowych, którzy znajdują się w szpitalach wojskowych,

e) wszystkie osoby, które zostały powołane do służby czynnej podczas mobilizacji,

f) urzędnicy wojskowi, którzy pełnią służbę w twierdzach, szkołach, szpitalach i więzieniach wojskowych,

g) wszystkie osoby cywilne (mężczyźni i kobiety), które bądź pełnią służbę i zamieszkują w wojskowych szpitalach i zakładach

sanitarnych, bądź też powołane zostały do jakichkolwiek prac wojennych podczas wojny, a znajdują się poza obszarem swoich parafji,

b) jeńcy wojenni, więźniowie i internowani podczas wojny.

Parafje wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego.

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Okręg Korpusu Nr. I.		
N. M. P. Królowej Polski	Warszawa (Długa 15)	m. Warszawa — dzielnica Śródmieście
Św. Jerzego	Warszawa (Cytadela)	m. Warszawa — dzieln. Cytadela i Powązki, pow. Błonie, Sochaczew i część pow. Warszawa (z lewej strony Wisły bez garn. Kazuń)
Św. Teresy od Dzieciątka Jezus	Warszawa (Łazienki)	m. Warszawa—dzieln. Łazienki, pow. Grójec
Św. Klemensa Dworzaka	Warszawa (Praga)	m. Warszawa — dzieln. Praga, część pow. Warszawa (garn. Rembertów) i pow. Radzymin (bez garn. Benjaminów)
Św. Barbary	Modlin	pow. Ciechanów, Działdowo, Mława, Płońsk i część pow. Warszawa (z prawej strony Narwi oraz garn. Kazuń i Nowy Dwór)
Św. Michała	Dęblin	pow. Garwolin, Puławy i część pow. Kozienice (garn. Zajezerze)
Matki Boskiej Częstochowskiej	Zegrze	pow. Maków, Przasnysz, Pułtusk, część pow. Radzymin (garn. Benjaminów) i Warszawa (garn. Jabłonna)
Św. Stanisława Biskupa	Radom	pow. Radom, część pow. Kozienice (bez garn. Zajezerze)
Wniebowzięcia N. M. P.	Łomża	pow. Łomża

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
św. Józefa	Ostrów Maz.	pow. Ostrów, Sokółów i Wę- grów
św. Stanisława Kostki	Płock	pow. Gostynin, Płock i Sierpe
św. Jacka	Mińsk Maz.	pow. Mińsk Maz.
św. Wojciecha	Ostrołęka	pow. Ostrołęka
Okręg Korpusu Nr. II.		
Niep. Pocz. N. M. P.	Lublin	m. Lublin, pow. Janów, Lu- bartów i Lublin
św. Kazimierza	Chełm	pow. Chełm, Krasnystaw i Lu- boml
św. Michała Archanioła	Zamość	pow. Biłgoraj, Zamość i To- maszów
św. Wojciecha	Kowel	pow. Kamień Kosz., Kowel i Saraj
św. Józefa Oblubieńca	Równe	pow. Kostopol, Równe i Zdoł- bunów
N. M. P. Królo- wej Polski	Łuck	pow. Łuck
św. Jana Kan- tego	Dubno	pow. Dubno i Ostróg
św. Józefata	Włodzimierz	pow. Włodzimierz
św. Stanisława Kostki	Krzemieniec (Białokrynica)	pow. Krzemieniec
Okręg Korpusu Nr. III.		
Wniebowzięcia N. M. P.	Grodno	pow. Grodno i Sokółka
św. Ignacego Łojoli	Wilno	m. Wilno, pow. Brasław, Dzi- sna, Postawy, Święciany (bez garn. Podbrodzie) i Wilno-Troki (bez garn. No- wowiejka)
św. Stanisława Kostki	Nowowiejka	garn. Nowowiejka i Pod- brodzie

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Ignacego	Lida	pow. Lida
Św. Franciszka z Assyżu	Mołodeczno	pow. Mołodeczno, Oszmiana, Wilejka i Woleżyn
Św. Wojciecha	Wołkowysk	pow. Wołkowysk
Św. Stanisława Biskupa	Białystok	pow. Białystok i Wysokie Maz.
Św. Kazimierza	Suwałki	pow. Augustów i Suwałki
N. M. P. Ostro- bramskiej	Ossowiec	pow. Szczuczyn
Okręg Korpusu Nr. IV.		
Św. Jerzego	Łódź	m. Łódź, pow. Łask, Brzezi- ny, Łódź, Piotrków i Sie- radz
Św. Stanisława Kostki	Częstochowa	pow. Częstochowa, Radom- sko, Wieluń i Włoszczowa
Św. Antoniego	Łowicz	pow. Kutno, Łęczyca i Łowicz
Wniebowzięcia N. M. P.	Skierniewice	pow. Końskie, Opoczno, Ra- wa i Skierniewice
Okręg Korpusu Nr. V.		
N. M. P. Kró- lowej Polski	Kraków	m. Kraków, pow. Kraków, Miechów, Myślenice, Ol- kusz oraz garn. Krzeszowi- ce i Niepołomice
Św. Wojciecha	Tarnów	pow. Bochnia (bez garn. Nie- połomice), Brzesko, Dąbro- wa, Mielec, Ropczyce i Tar- nów
Św. Jerzego	Nowy Sącz	pow. Gorlice, Jasło, Lima- nowa, Nowy Sącz i Nowy Targ
N. M. P. Ludzi- mierskiej	Biała-Bielsko	m. Bielsko, pow. Biała, Biel- sko, Wadowice i Żywiec

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Kazimierza	Katowice	m. Katowice i Królewska Hu- ta, pow. Będzin, Chrzanów (bez garn. Krzeszowice) i Katowice
Św. Michała Archanioła	Lubliniec	pow. Lubliniec i Tarnowskie Góry
Bł. Andrzeja Boboli	Cieszyn	pow. Cieszyn, Pszczyna, Ryb- nik i Świętochłowice
Okręg Korpusu Nr. VI.		
N. M. P. Kró- lowej Polski	Lwów	m. Lwów, pow. Bóbrka, Bro- dy, Kamionka Strum., Lwów, Radziechów, Rawa Ruska, Sokal i Żółkiew
Św. Stanisława Biskupa	Stanisławów	pow. Horodenka, Kałusz, Ko- łomyja, Kosów, Nadwórna, Śniatyn i Stanisławów
Św. Michała Archanioła	Złoczów	pow. Przemyślany, Zborów i Złoczów
Św. Kazimierza	Tarnopol	pow. Borszczów, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Husia- tyn, Podhajce, Skalat, Tar- nopol, Trembowla, Zalesz- czyki i Zbaraż
Św. Józefa Oblubieńca	Stryj	pow. Rohatyn, Stryj i Żyda- czów
Okręg Korpusu Nr. VII.		
Św. Józefa Oblubieńca	Poznań	m. Poznań, pow. Czarneków, Kościan, Międzybóże, No- wy Tomyśl, Oborniki, Po- znań, Śrem, Środa, Szamo- tuły i Wolsztyn
Św. Stanisława Biskupa	Gniezno	m. Gniezno, pow. Gniezno, Koło, Konin i Września

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
św. Jerzego	Kalisz	pow. Kalisz i Turek
św. Kazimierza	Leszno	pow. Gostyń, Leszno i Rawicz
św. Mikołaja	Ostrów Wlkp.	pow. Jarocin, Kępno, Krotoszyn i Ostrów

Okręg Korpusu Nr. VIII.

św. Katarzyny	Toruń	m. Toruń, pow. Brodnica, Lubawa, Toruń i Wąbrzeźno
św. Jerzego	Eydgoszcz	m. Bydgoszcz, pow. Bydgoszcz, Chodzież, Sępólno, Szubin, Wyrzysk i Żuń
św. Michała Archanioła	Włocławek	pow. Lipno, Nieszawa, Rypin i Włocławek
św. Barbary i Maurycego	Inowrocław	m. Inowrocław, pow. Inowrocław i Mogilno
św. Kazimierza	Chełmno	pow. Chełmno
św. Stanisława Biskupa	Grudziądz	m. Grudziądz, pow. Chojnice, Grudziądz, Świecie i Tuchola
N. M. P. Kró- lowej Polski	Gdynia	m. Gdynia, pow. Morski i w. m. Gdańsk
Św. Piotra Apostoła	Starogard	pow. Kartuzy, Kościerzyna, Starogard i Tczew

Okręg Korpusu Nr. IX.

św. Kazimierza	Brześć n/B.	pow. Bielsk, Brześć n/B. i Włodawa
Serca Pana Je- zusa	Siedlce	pow. Łuków i Siedlce
św. Krzyża	Biała Podl.	pow. Biała Podl. i Radzyń
św. Antoniego Padewskiego	Baranowicze	pow. Baranowicze, Nieśwież i Stółpce

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Nawiedzenia N. M. P.	Słonim	pow. Nowogródek i Słonim
Św. Piotra i Pawła	Prużana	pow. Kosów i Prużana
Św. Jacka	Kobryń	pow. Drohiczyn i Kobryń
Św. Stanisława Kostki	Pińsk	pow. Łuniniec, Pińsk i Stolin
Okręg Korpusu Nr. X.		
Serca Pana Je- zusa	Przemyśl	pow. Dobromil, Gródek Jag., Jaworów, Lubaczów, Mo- ściska i Przemyśl
Św. Wojciecha	Jarosław	pow. Cieszanów, Jarosław i Przeworsk
N.M.P. Króło- wej Polski	Kielce	pow. Iłża, Jędrzejów, Kielce, Opatów, Pińczów, Sando- mierz i Stopnica
N.M.P. Króło- wej Polski	Rzeszów	pow. Rzeszów, Kolbuszowa, Łańcut, Nisko i Tarnobrzeg
Chrystusa Króla	Sanok	pow. Brzozów, Drohobycz, Krosno, Lesko, Rudki, Sam- bor, Sanok i Turka.

Organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego w formacjach są podlegli pod względem wojskowym dowódcom formacji, pod względem jurydyskcyjno-kościelnym biskupowi polowemu kapelani formacji.

B. Służba duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego jest biskup polowy, którego doradcą w sprawach wyznania grecko-katolickiego jest wchodzący w skład Polowej Kurji Biskupiej dziekan wyznania grecko-katolickiego.

Rejonowemi organami służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego są proboszcze wojskowi wyznania grecko-katolickiego.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego obejmują osoby wojskowe wyznania grecko-katolickiego wraz z rodzinami.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego.

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Józefata	Warszawa	O. K. Nr. I i III
Zwiast. N.M.P.	Łódź	O. K. Nr. IV
Św. Bazylego	Kraków	O. K. Nr. V
Św. Mikołaja	Lwów	O. K. Nr. II, IX i VI (bez województwa stanisławowskiego)
Niep. Pocz. N. M. P.	Stanisławów	O. K. Nr. VI (województwo stanisławowskie)
Św. Stefana	Poznań	O. K. Nr. VII i VIII
Św. Michała Arch.	Przemyśl	O. K. Nr. X (bez podanych niżej powiatów)
Św. Cyryla i Metodego	Jarosław	O. K. Nr. X (pow. Hża. Ja- rosław, Jedrzejów, Kiel- ce, Kolbuszowa, Luba- czów, Łańcut, Nisko, Pińczów, Przeworsk, Opa- tów, Rze zów, Sando- mierz, Stopnica i Tarno- brzeg).

2. Służba duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich jest szef Biura Wyznań Niekatolickich, który kieruje z ramienia ministra spraw wojskowych działalnością służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w wojsku.

Doradcami ministra spraw wojskowych w sprawach wyznaniowych w drodze przez szefa Biura Wyznań Niekatolickich są szefowie głównych urzędów duszpasterstwa wyznań niekatolickich, wchodzących w skład Biura Wyznań Niekatolickich, w szczególności:

a) dla wyznania ewangelicko-augsburskiego — senior wojskowy wyznania ewangelicko-augsburskiego,

b) dla wyznania ewangelicko-reformowanego — senior wojskowy wyznania ewangelicko-reformowanego,

c) dla wyznania ewangelicko-unijnego — senior wojskowy wyznania ewangelicko-unijnego,

d) dla wyznania prawosławnego — protoprezbiter wojskowy.

e) dla wyznania mojżeszowego — naczelny rabin wojskowy.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w okręgach korpusów, w których istnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są szefowie służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich okręgów korpusów, mianowicie:

a) dla wyznania ewangelicko-augsburskiego — proboszcze wojskowi wyznania ewangelicko-augsburskiego w Grodnie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Brześciu n/B.,

b) dla wyznania ewangelicko-reformowanego — proboszcz wyznania ewangelicko-reformowanego w Toruniu,

c) dla wyznania prawosławnego — dziekani wojskowi wyznania prawosławnego w Warszawie, Lublinie, Grodnie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Toruniu i Brześciu n/B.,

d) dla wyznania mojżeszowego — rabini wojskowi w Warszawie, Lublinie, Grodnie, Krakowie i Brześciu n/B.

Garnizonowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w garnizonach, w których istnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są kapelani wojskowi poszczególnych wyznań niekatolickich.

KORPUS OCHRONY POGRANICZA.

Zadanie.

Korpus ochrony pogranicza jest organem wykonawczym władz państwowych w zakresie ochrony granic.

Zadaniem korp. ochr. pogr. jest zapewnienie bezpieczeństwa na pograniczu oraz ochrona celna granic i zapobieganie nielegalnemu ich przekraczaniu.

Korp. ochr. pogr. wykonuje powyższe zadanie w porozumieniu z władzami administracyjnymi i skarbowymi, bądź występując samodzielnie, bądź współdziałając z policją państwową w charakterze asystencji.

W wykonywaniu powyższego zadania korp. ochr. pogr. stosuje się do obowiązujących w wojsku regulaminów i instrukcji oraz do obowiązujących w służbie ochrony granic ustaw i rozporządzeń.

Skład.

Korp. ochr. pogr. stanowi zorganizowaną w sposób wojskowy jednostkę.

W skład korp. ochr. pogr. wchodzi dowództwo korpusu, brygady, dywizjon żandarmerji i szkoły korp. ochr. pogr.

Personel.

Personel korp. ochr. pogr. składa się z of. zaw. oraz szer. zaw. i niezaw.

Obowiązki i prawa of. i szer. korp. ochr. pogr. są analogiczne, jak obowiązki i prawa of. i szer. wojska.

Uzupełnienie korp. ochr. pogr. następuje:

a) co do of. w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu of. z wojska, przyczem przeniesieni do korp. ochr. pogr. of. spełnić muszą przed przeniesieniem warunek sprawowania dowództwa,

b) co do szer. zaw. w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu podof. z wojska, przyczem przeniesieni do korp. ochr. pogr. podof. zobowiązać się muszą do służby w korp. ochr. pogr. na przeciąg co najmniej 3 lat,

c) co do szer. niezaw. w drodze przeniesienia z urzędu szer. z wojska do korp. ochr. pogr., przyczem szer. piechoty otrzymują półroczne wyszkolenie w formacjach piechoty wojska, poczem pełnią służbę przez 18 miesięcy w korp. ochr. pogr., szer. kawalerji otrzymują roczne wyszkolenie w formacjach kawalerji wojska, poczem pełnią służbę przez 13 miesięcy w korp. ochr. pogr.

Dowództwo korpusu ochrony pogranicza.

Dowódca korpusu sprawuje dowództwo nad wszystkimi wchodzącymi w skład korp. ochr. pogr. jednostkami i podlega w zakresie ochrony granic bezpośrednio M. S. Wewn.

Dowódcy korpusu bezpośrednio podlegają brygady, dywizjon żandarmerji i szkoły korp. ochr. pogr.

Bezpośrednim organem dowódcy korpusu jest sztab korpusu z szefem sztabu na czele.

W skład sztabu korpusu wchodzi:

- a) oddział ogólny,
- b) oddział operacyjno-wyszkoleniowy,
- c) samodzielny referat wywiadowczy.

Technicznymi doradcami dowódcy korpusu są inspektor wych. fiz. i przysp. wojsk., szefowie uzbrojenia, saperów, łączności, intendenty, taborów, sanitarny, weterynarji i budownictwa oraz doradca prawny.

Pomocniczymi organami dowódcy korpusu są kancelarja sztabu, płatnik i oddział sztabowy.

Brygady korpusu ochrony pogranicza.

W skład brygady korpusu ochrony pogranicza wchodzi dowództwo brygady, zmienna ilość pułków oraz bataljonów piechoty i szwadronów kawalerji.

Dowództwo brygady korpusu ochrony pogranicza.

Dowódca brygady sprawuje dowództwo nad wszystkimi, wchodzącymi w skład brygady jednostkami i podlega bezpośrednio dowódcy korp. ochr. pogr.

Bezpośrednim organem dowódcy brygady jest sztab brygady z szefem sztabu na czele.

Technicznymi doradcami dowódcy brygady są referenci uzbrojenia, łączności, intendenty, weterynarji i duszpasterstwa.

Pomocniczym organem dowódcy brygady jest drużyna sztabowa

Pułk korpusu ochrony pogranicza.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) zmienna ilość bataljonów piechoty, c) zmienna ilość szwadronów kawalerji.

Bataljon korpusu ochrony pogranicza.

Skład bataljonu: a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) zmienna ilość kompanji piechoty, d) kadra kompanji szkolnej.

Skład kompanji: a) drużyna dowódcy, b) trzy plutony.

Szwadron korpusu ochrony pogranicza.

Skład szwadronu: a) drużyna dowódcy, b) dwa plutony, c) drużyna c. k. m.

Dywizjon żandarmerji korpusu ochrony pogranicza.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) sześć plutonów o zmiennej ilości posterunków.

Dowódca dywizjonu znajduje się przy dowództwie korpusu, plutony w brygadach, posterunki w bataljonach korp. ochr. pogr.

Szkoły korpusu ochrony pogranicza.

Centralna szkoła podoficerska.

Zadaniem szkoły jest szkolenie podoficerów służby czynnej piechoty oraz doskonalenie przeniesionych do korp. ochr. pogr. podof. zaw. piechoty przed awansem na sierżanta.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) 7 kompanji strzeleckich, e) kompanja k. m. i br. tow.

Szkoła podoficerów zawodowych kawalerji.

Zadaniem szkoły jest doskonalenie przeniesionych do korp. ochr. pogr. podof. zaw. kawalerji przed awansem na wachmistrza.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) szwadron szkolny, c) kurs podmajstrzych podkuwaczy.

Szkoła tresury psów meldunkowych.

Zadaniem szkoły jest tresura psów meldunkowych dla potrzeb służby ochrony granic.

Skład szkoły: a) poczet komendanta, b) instruktorzy, c) obsługa psów meldunkowych.

Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza.

Warszawa (Nowy Świat 69)

Dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza

Gen. bryg. Kruszewski Jan

Zastępca dowódcy

Plk. dpl. Przyjałkowski Zdzisław

Szef sztabu

Pplk. dpl. Puszczyński Tadeusz

Zastępca szefa sztabu

Mjr. dpl. Krzyżanowski Włodzimierz

Inspektor w. f. i p. w. mjr. Ferencowicz Józef
Szef uzbrojenia . . . mjr. Niedźwiecki Marjan
Szef saperów . . . mjr. Jaworowski Ryszard
Szef łączności . . . mjr. Gorczyński Edward
Szef intendentury . . pplk. int. Müller Ignacy
Szef taborów . . . plk. dr. Szwojnicki Antoni
Szef sanitarny . . . mjr. Czulak Karol
Szef weterynarii . . . pplk. Badowski Tytus
Szef budownictwa . . pplk. inż. Paszkowski Stanisław
Doradca prawny . . . mjr. Żuk-Rybicki Tomasz

Brygady korpusu ochrony pogranicza

Nazwa	M. p.	Dowódca i szef sztabu
Grodno	Grodno	plk. Kalabiński Stanisław mjr. dpl. Keller Jan
Wilno	Wilno	plk. Kruk-Schuster Stanisław mjr. dpl. Kuta Józef
Nowogródek	Baranowicze	plk. dr. Trojanowski Jerzy kpt. dpl. Becher Jan
Polesie	Łachwa	plk. Sobieszczak Stanisław mjr. dpl. Jasiński Marjan
Wołyń	Łuck	plk. dpl. Freund-Krasicki Mikołaj kpt. dpl. Kowalski Kazimierz
Podole	Czortków	plk. dpl. Piękarski Wacław kpt. dpl. Kurnatowski Maksym

MARYNARKA WOJENNA.

W skład marynarki wojennej wchodzi:

- a) Kierownictwo Marynarki Wojennej,
- b) flota,
- c) flotylla rzeczna,
- d) kadra szeregowych floty,
- e) kadra szeregowych flotylli rzecznej,
- f) Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej.
- g) Główna Składnica Marynarki Wojennej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej.

Na czele marynarki wojennej stoi szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, który podlega bezpośrednio M. S. Wojsk.

Bezpośrednim organem szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej jest Kierownictwo Marynarki Wojennej, w skład którego wchodzi:

- a) wydział ogólny z kancelarią i archiwum oraz oddziałem sztabowym,
- b) sztab,
- c) szefostwa służb.

Kierownictwu Marynarki Wojennej bezpośrednio podlega Kierownictwo Administracji Pieniężnej Marynarki Wojennej.

Flota.

Na czele floty stoi dowódca floty, który podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Jednocześnie dowódca floty sprawuje władzę terytorjalną na obszarze wybrzeża morskiego.

Bezpośrednim organem dowódcy floty jest sztab.

W skład floty wchodzi:

- a) kontrtorpedowce:

1. Burza	1550 tonn	34 węzłów
2. Wicher	1550 ..	34 ..

b) dywizjon łodzi podwodnych:

łódzie podwodne

1. Ryś	1000/1250 tonn	14/9 węzłów *)
2. Wilk	1000/1250 ..	14/9 .. *)
3. Żbik	1000/1250 ..	14/9 .. *)

c) dywizjon szkolny:

torpedowce:

1. Kujawiak	335 tonn	25 węzłów
2. Mazur	360 ..	25 ..
3. Ślęzak	380 ..	25 ..

statek minowy:

Gen. Sosnkowski	170 ..	7 ..
-----------------	--------	------

baza szkolna:

Bałtyk	7355 ..
--------	---------

d) dywizjon minowców:

kanonierki:

1. Komendant Piłsudski	342 tonn	14 ¹ / ₂ węzłów
2. General Haller	342 ..	14 ¹ / ₂ ..

torpedowce:

1. Krakowiak	380 tonn	24 węzłów
2. Podhalanin	365 ..	23 ..

e) jednostki pomocnicze:

statek szkolny Iskra 500 tonn

statek hydrograficzny Mewa 196 .. 15 węzłów

transportowiec wojenny Wilja 8720 .. 10 ..

f) morski dywizjon lotniczy,

g) szkoła podoficerów specjalistów z bazą szkolną Bałtyk (patrz wyżej),

h) kadra szeregowych floty.

Dowódcy floty podlega komenda portu wojennego Gdynia.

Komendant portu wojennego jest dowódcą wszystkich jednostek marynarki wojennej na wybrzeżu i komendantem garnizonu w porcie wojennym.

*) W liczniku wyporność i szybkość nad wodą, w mianowniku wyporność i szybkość pod wodą.

Flotylla rzeczna.

Na czele flotylli rzecznej stoi dowódca flotylli rzecznej, który podlega pod względem bezpieczeństwa i dyscypliny D. O. K. Nr. IX, pod innemi względami szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

W skład flotylli rzecznej wchodzi:

a) monitory:

1. Horodyszcze	110 tonn	12 km/godz.
2. Pińsk	110 „	12 „
3. Toruń	110 „	12 „
4. Warszawa	110 „	12 „
5. Kraków	75 „	12 „
6. Wilno	75 „	12 „

b) statki uzbrojone

1. Admirał Dickman	169 tonn	16 km./godz.
2. Generał Sikorski	30 „	10 „
3. Generał Szeptycki	87 „	15 „
4. Hetman Chodkiewicz	35 „	12 „

c) kutry uzbrojone,

d) hydroglisery,

e) płatowce rzeczne,

f) szkoła podoficerów specjalistów,

h) kadra szeregowych flotylli rzecznej.

Dowódcy flotylli rzecznej podlega komenda portu wojennego Pińsk.

Kadra szeregowych floty i kadra szeregowych flotylli rzecznej.

Formacjami macierzystymi dla szeregowych marynarki wojennej są kadra szeregowych floty wzgl. kadra szeregowych flotylli rzecznej, które podlegają dowódcy floty (komendantowi portu wojennego) wzgl. dowódcy flotylli rzecznej.

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej.

Szkołą zasadniczą dla kandydatów na oficerów zawodowych marynarki wojennej jest Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej, która podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Centralna Składnica Marynarki Wojennej.

Zakładem zaopatrzenia w materiał wszelkiego rodzaju dla jednostek marynarki wojennej jest Centralna Składnica Marynarki Wojennej, która podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej

Warszawa (Chałubińskiego 3).

Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kontradm. Świrski Jerzy

Oficer ordynansowy — por. Kossakowski Jerzy

Zastępca Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kmdr. inż. Żejma Wacław

Szef Sztabu Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kmdr. dpl. Frankowski Czesław

Flota

Gdynia.

Dowódca Floty

Kontradm. Unrug Józef

Szef Sztabu Floty

Kmdr. por. dpl. Solski Eugenjusz

Kontrtorpedowiec „Burza”

Dowódca —

Kontrtorpedowiec „Wicher”

Dowódca — kmdr. por. Podjazd-Morgenstern Tadeusz

Dywizjon łodzi podwodnych

Dowódca — kmdr. ppor. Pławski Eugenjusz

Dywizjon szkolny

Dowódca — kmdr. por. Steyer Włodzimierz

Dywizjon minowców

Dowódca — kmdr. por. Stankiewicz Jan

Statek szkolny „Iskra”

Dowódca — kmdr. ppor. de Walden Stefan

Transportowiec wojenny „Wilja”

Dowódca — kmdr. ppor. Mohuczy Borys

Morski dywizjon lotniczy

Dowódca — kmdr. por. Durski-Trzasko Karol

Port wojenny Gdynia

Komendant — kmdr. por. Filanowicz Władysław

Flotylla rzeczna

Pińsk.

Dowódca — kmdr. por. Zajączkowski Witold

Kadra szeregowych floty

Świecie.

Dowódca — kmdr. ppor. Czachowicz Jan

Kadra szeregowych flotylli rzecznej

Bereza Kartuska.

Dowódca — kpt. Pawłowski Alojzy

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej

Toruń.

Komendant — kmdr. por. Korytowski Karol

Centralna Składnica Marynarki Wojennej

Modlin.

Kierownik — por. Doroszkowski Antoni

Święto marynarki wojennej — 10 lutego.

Święto morskiego dywizjonu lotniczego — 15 lipca.

Święto flotylli rzecznej — 3 lipca.

INSTYTUCJE NAUKOWE.

Wojskowe Biuro Historyczne.

Zadaniem Wojskowego Biura Historycznego jest zbieranie, opracowywanie i ogłaszanie materiałów historycznych, dotyczących wojen polskich 1918 — 1920, wojny powszechnej 1914 — 1918 ze szczególnem uwzględnieniem walk formacji polskich oraz wojen dawnych ze szczególnem uwzględnieniem wojen polskich, opracowywanie i ogłaszanie prac historycznych, w szczególności studjów taktycznych i urzędowej historii wojny 1918 — 1920, opinjowanie i ekspertyza w zakresie doświadczeń wojennych we współpracy z inspektorami armji, oddziałami Sztabu Głównego i departamentami M. S. Wojsk.

Szef Wojsk. Biura Hist. — gen. bryg. Stachiewicz Julian
Warszawa (Aleja Ujazdowska 1-3-5).

Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego jest prowadzenie studjów naukowych z zakresu wojskowości na wskazane przez szefa Sztabu Głównego lub podjęte z własnej inicjatywy tematy, ewidencja ruchu naukowego w kraju i zagranicą, współpraca z M. S. Wojsk. w zakresie ustalenia słownictwa wojskowego, kontrola służbowych wydawnictw wojskowych pod względem języka i słownictwa oraz ocena prywatnych wydawnictw wojskowych w myśl regulaminu służby wewnętrznej, prowadzenie sekretariatu „Bellony” oraz redagowanie „Żołnierza Polskiego” i „Wiarusa”, kierownictwo polityki wydawniczej, popularyzacja wiedzy wojskowej wśród wojska i społeczeństwa w kraju i zagranicą przez dostarczanie prasie krajowej i zagranicznej artykułów i zdjęć z życia wojska oraz przez wykłady za pośrednictwem Polskiego Radja, ponadto przechowywanie zapasu regulaminów i instrukcji.

Szef Wojsk. Inst. Nauk.-Wyd. — vacat
Warszawa (Al. Jerozolimska 41).

Wojskowy Instytut Geograficzny.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Geograficznego jest:

a) przeprowadzanie triangulacji, niwelacji oraz wszelkich innych pomiarów dla celów wojskowych,

b) sporządzanie zdjęć topograficznych dla celów wojskowych oraz sprawdzanie i utrzymywanie w stanie aktualnym materiału kartograficznego,

c) wykonywanie prac kartograficznych i reprodukcyjnych w podziałkach używanych do celów wojskowych oraz zaopatrywanie wojska w materiał kartograficzny,

d) opracowywanie opisów terenu,

e) szkolenie oficerów wojskowej służby geograficznej oraz personelu kartograficznego.

Szef Wojsk. Inst. Geogr. — płk. dpl. Zieleniewski Tadeusz
Warszawa (Wilcza 64).

Instytuty Techniczne.

Instytut Badań Materiałów Uzbrojenia.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa.

Instytut Badań Inżynierji.

Instytut Techniczny Intendentury.

Instytut Badań w Kierownictwie Zaopatrzenia Sanitarnego.

Wojskowy Instytut Przeciwwagowy.

(Patrz Rozdz. XI. „Służby”)

Centrum Badań Lotniczo-Lekarskich.

(Patrz Rozdz. XI. „Służby”)

Biblioteki wojskowe.

Centralna Biblioteka Wojskowa *).

Zadaniem Centralnej Biblioteki Wojskowej jest gromadzenie, porządkowanie, przechowywanie i udostępnianie książek i czasopism oraz rękopisów i map z zakresu wojskowości, jak również książek i czasopism z zakresu wiedzy ogólnej, tudzież udzielanie wiadomości bibliograficznych z zakresu wojskowości władzom i osobom wojskowym, jak też naukowo pracującym osobom cywilnym, ponadto prowadzenie przeglądu krajowej i zagranicznej literatury wojskowej, wydawanie „Komunikatu Bibliograficznego”

*). Otwarta w dnie powszednie od 8.30 do 20 godz. w dnie świąteczne od 10 do 13 godz.

i „Wojskowych Wiadomości Bibliograficznych”, prowadzenie centralnego katalogu okręgowych bibliotek wojskowych oraz katalogu książek i rękopisów, które pozostają w związku z zagadnieniami wojskowymi, a znajdują się w poszczególnych bibliotekach naukowych w państwie.

Zbiory Centralnej Biblioteki Wojskowej obejmują:

- a) zbiory Centralnej Biblioteki Wojskowej,
- b) zbiory bibliotek podręcznych poszczególnych organów władz centralnych i instytucji centralnych,
- c) zbiory Polskiego Archiwum Wojennego,
- d) zbiory Biblioteki Rapperswilskiej.

Centralna Biblioteka Wojskowa wraz z Polskim Archiwum Wojennym i Biblioteką Rapperswilską posiada 301.823 druków, 3.680 rękopisów, 4.304 map w 14.343 arkuszach, 228 atlasów, 9.172 sztychów, 9.054 fotografie, 29.468 odezów, afiszów i ulotek, 78.925 wycinków i 2.808 nut.

W tem biblioteki podręczne posiadają około 58.000 druków. w szczególności biblioteka:

Oddziału II Sztabu Głównego około 8.000 tomów,
Szkoły Podchorążych Inżynierji około 6.000 tomów,
Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk. około 3.000 tomów,
Kierownictwa Marynarki Wojennej około 3.000 tomów,
Instytutu Badań Technicznych Lotnictwa około 2.000 tomów.

Ze zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej mogą korzystać a) oficerowie w służbie czynnej i poza służbą czynną, b) szeregowi za upoważnieniem dowódców, c) urzędnicy, d) naukowo pracujące osoby cywilne za zezwoleniem dyrektora, e) instytucje naukowe.

Wspomniane osoby z wyjątkiem oficerów w służbie czynnej muszą wpłacać kaucję w wysokości wartości wypożyczonych książek.

Książki wypożyczają się na cztery tygodnie.

Nie wypożyczają się:

a) rękopisów, b) dzieł stanowiących bibliotekę podręczną czytelników i biur, c) druków polskich i o Polsce, wydanych przed 1863 rokiem, d) druków obcych, wydanych przed 1831 rokiem, e) druków wydanych później, lecz stanowiących bibliograficzną rzadkość lub przedstawiających znaczną wartość materialną, f) druków Biblioteki Rapperswilskiej, g) map i atlasów, h) nieoprawionych czasopism z bieżącego roku.

Dyrektor Centr. Biblj. Wojsk. — ppłk. dr. Łodyński Marjan
Warszawa (Al. Ujazdowska 1)

Okręgowe biblioteki wojskowe.

Zadaniem okręgowych bibliotek wojskowych, które istnieją w siedzibach dowództw okręgów korpusów z wyjątkiem D. O. K. Nr. I, jest gromadzenie, porządkowanie, przechowywanie i udostępnianie książek i czasopism oraz rękopisów i map z zakresu wojskowości, jak również książek i czasopism z zakresu wiedzy ogólnej, tudzież udzielanie wiadomości bibliograficznych z zakresu wojskowości władzom i osobom wojskowym, jak też naukowo pracującym osobom cywilnym na obszarze okręgu korpusu.

Zbiory okręgowych bibliotek wojskowych:

Nr. II.	6.228 druków,
Nr. III.	5.877
Nr. IV.	5.149
Nr. V.	10.041
Nr. VI.	14.818
Nr. VII.	17.860
Nr. VIII.	8.611
Nr. IX.	4.263
Nr. X.	9.510

Biblioteki na prawach okręgowych bibliotek wojskowych:

Biblioteka Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych

1.749 druków,

Biblioteka Wyższej Szkoły Wojennej

7.531 druków,

Biblioteka Szkoły Podchorążych Sanitarnych

30.959 druków,

Biblioteka Instytutu Technicznego Intendentury

3.253 druków.

Garnizonowe biblioteki wojskowe.

Zadaniem garnizonowych bibliotek wojskowych, które mogą istnieć w większych garnizonach poza siedzibami D. O. K., a które powstają przez połączenie zbiorów bibliotek załogujących w garnizonie formacji oraz bibliotek Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, jest udostępnianie wspomnianych zbiorów osobom wojskowym garnizonu.

Pułkowe i szkolne biblioteki wojskowe.

Zadaniem pułkowych i szkolnych bibliotek wojskowych, które istnieją we wszystkich pułkach (samodz. oddziałach), szkołach i większych zakładach jest gromadzenie, porządkowanie, prze-

chowywanie i udostępnianie książek i czasopism z zakresu wojskowości, jak również książek i czasopism z zakresu wiedzy ogólnej, ponadto książek z zakresu beletrystyki osobom wojskowym formacji.

Archiwum Wojskowe.

Zadaniem Archiwum Wojskowego jest gromadzenie, inwentaryzowanie i przechowywanie aktów, które posiadają znaczenie dla historii wojskowości polskiej, rejestracja aktów wojskowych w archiwach i bibliotekach państwowych oraz publicznych i prywatnych, wydawanie katalogów aktów wojskowych i wydawnictw specjalnych, udzielanie wiadomości archiwalnych z zakresu wojskowości władzom, urzędom i osobom prywatnym z tem, że wiadomości, które dotyczą aktów tajnych, mogą być udzielane po uzyskaniu zezwolenia szefa Sztabu Głównego.

Dyrektor Arch. Wojsk. — vacat
Warszawa (Fort Legjonów).

Muzea wojskowe.

Muzeum Wojska *).

Zadaniem Muzeum Wojska jest gromadzenie i konserwowanie zbiorów muzealnych z zakresu wojskowości, popularyzacja tych zbiorów zapomocą wydawnictw, odczytów i pokazów, tudzież utrzymywanie kontaktu z pokrewnymi instytucjami w kraju i zagranicą.

Dyrektor Muzeum Wojska—płk. w st. sp. Gembarzewski Bronisław
Warszawa (Al. 3-go Maja 13/15).

Wielkopolskie Muzeum Wojska.

Poznań.

Towarzystwo Wiedzy Wojskowej.

Zadaniem Towarzystwa Wiedzy Wojskowej jest skupianie pracowników na polu wiedzy wojskowej celem jej rozwijania, krzewienia i popierania.

*) Otwarte codziennie od 11 do 13 godz. z wyjątkiem poniedziałków.

Na czele Towarzystwa Wiedzy Wojskowej stoi Zarząd Główny wraz z sekcjami naukowymi w Warszawie (Al. Szucha 23), któremu podlegają koła okręgowe i garnizonowe z podsekcjami naukowymi.

Statut Towarzystwa Wiedzy Wojskowej w Dz. Rozk. Nr. 13/27 poz. 127.

Zarząd Główny. Prezes — gen. bryg. Głuchowski Janusz, I. wiceprezes — ppłk. dpl. Winiarski Władysław, II. wiceprezes — ppłk. Grossek Michał, skarbnik — ppłk. dr. Krawczyk Stanisław, członkowie — ppłk. dpl. dr. Biegański Stanisław, mjr. dr. Lpiński Wacław, mjr. dpl. Rzyziński Kazimierz, mjr. Thun Stanisław i kpt. int. Kwiatkowski Władysław, zastępcy — ppłk. dpl. dr. Izdebski Ignacy, ppłk. dr. Łodyński Marjan, ppłk. Marczewski Marcin, ppłk. Szajewski Józef i ppłk. Tenchman Jan, sekretarz — mjr. w st. sp. Spasowicz Wacław.

Komisja Rewizyjna. Przewodniczący — gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław, członkowie — płk. Wielowieyski Władysław i mjr. Głuszak Franciszek, zastępcy — mjr. Patek Konrad i kpt. int. Pogonowski Bolesław.

Prasa wojskowa.

Bellona, dwumiesięcznik, wydawany przez Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, poświęcony zagadnieniom z zakresu operacji i taktyki broni połączonych, historii wojennej, wychowania i wyszkolenia, organizacji i administracji, przemysłu wojennego i fortyfikacji, wychodzi od 1918 r.

Przegląd Wojskowy, kwartalnik, wydawany przez Oddział II Sztabu Głównego, Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy i Towarzystwo Wiedzy Wojskowej, poświęcony zestawieniom, streszczeniom i przekładom z literatury i prasy zagranicznej, wychodzi od 1926 r.

Przegląd Historyczno-Wojskowy, miesięcznik, wydawany przez Wojskowe Biuro Historyczne, poświęcony zagadnieniom z zakresu historii wojennej, wychodzi od 1929 r.

Przegląd Piechoty, miesięcznik, wydawany przez Departament Piechoty M. S. Wojsk., Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy i Sekcję Piechoty Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu piechoty, wychodzi od 1923 r.

Przegląd Kawaleryjski, miesięcznik, wydawany przez Departament Kawalerji M. S. Wojsk., poświęcony zagadnieniom z zakresu kawalerji oraz hodowli koni i sportu konnego, wychodzi od 1924 r.

Przegląd Artyleryjski, miesięcznik, wydawany przez Departament Artylerji M. S. Wojsk., poświęcony zagadnieniom z zakresu artylerji lądowej i morskiej, służby uzbrojenia i przemysłu wojennego wychodzi od 1923 r.

Przegląd Lotniczy, miesięcznik, wydawany przez Departament Aeronautyki M. S. Wojsk. i Sekcję Lotniczą Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu aeronautyki oraz przemysłu wojennego, wychodzi od 1928 r.

Przegląd Wojskowo-Techniczny (dawniej Saper i Inżynier Wojskowy) z działami saperów, łączności i broni pancernej, miesięcznik, wydawany przez Szefostwa Saperów i Łączności, Dowództwo Broni Pancernych oraz Departament Zaopatrzenia Inżynierji M. S. Wojsk., poświęcony zagadnieniom z zakresu inżynierji oraz przemysłu wojennego, wychodzi od 1922 r.

Przegląd Intendencki, kwartalnik, wydawany przez Koło Oficerów Intendentów, poświęcony zagadnieniom z zakresu administracji wojskowej, w szczególności służby intendenty, wychodzi od 1926 r.

Lekarz Wojskowy, dwutygodnik, wydawany przez Sekcję Sanitarną Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu medycyny, higieny i służby zdrowia, wychodzi od 1920 r.

Wiomości Weterynaryjne, miesięcznik, wydawany przez towarzystwa lekarzy weterynaryjnych, poświęcony zagadnieniom z zakresu medycyny weterynaryjnej i służby weterynaryjnej, wychodzi od 1919 r.

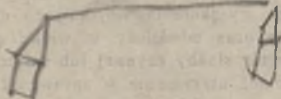
Wojskowy Przegląd Prawniczy, miesięcznik, wydawany przez Departament Sprawiedliwości M. S. Wojsk. i Sekcję Prawniczą Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu ustawodawstwa wojskowego i służby sprawiedliwości, wychodzi od 1928 r.

Przegląd Morski, miesięcznik, wydawany przez Szkołę Podchorążych Marynarki Wojennej, poświęcony zagadnieniom z zakresu marynarki wojennej, wychodzi od 1928 r.

Wiarus, tygodnik, wydawany przez Wojskowy Instytut Nauko-
wo-Wydawniczy, przeznaczony dla podoficerów, wychodzi od
1930 r.

Żołnierz Polski, tygodnik, wydawany przez Wojskowy Instytut
Naukowo-Wydawniczy, przeznaczony dla szeregowych, wychodzi
od 1919 r.

Polska Zbrojna, dziennik, wydawany prywatnie, poświęcony za-
gadnieniom obrony państwa, wychodzi od 1921 r.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

Zasady ogólne.

Zadaniem wych. fiz. i przysp. wojsk. jest:

a) podniesienie poziomu fizycznego oraz wzmoczenie tężyzny i sprawności fizycznej społeczeństwa, zwłaszcza młodzieży,

b) udzielenie podstawowego wykształcenia wojskowego młodzieży w wieku przedpoborowym oraz młodzieży w wieku poborowym, która otrzymała odroczenie służby czynnej lub zaliczona została do nadkontyngentu, tudzież utrzymanie w sprawności i gotowości wojskowej szeregowych i oficerów rezerwy.

Udział w pracach wych. fiz. i przysp. wojsk. jest ochotniczy.

Wych. fiz. i przysp. wojsk. jest kierowane i prowadzone terytorjalnie.

Obszar państwa dzieli się na okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom okręgów korpusów, okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk. dzielą się na rejony przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom zakwaterowania dywizji piechoty, rejony przysp. wojsk. dzielą się na obwody przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom zakwaterowania pułków piechoty, obwody przysp. wojsk. dzielą się na powiaty przysp. wojsk., które odpowiadają zasadniczo obszarom powiatów administracyjnych.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do władz wojskowych, działających w porozumieniu z władzami administracyjnymi i szkolnymi, techniczne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do władz wych. fiz. i przysp. wojsk.

Wych. fiz. prowadzi się w jednostkach wych. fiz., przysp. wojsk. prowadzi się w jednostkach przysp. wojsk.

Program przysp. wojsk. opiera się na programie wykształcenia wojskowego, przyczem metoda pracy w jednostkach przysp. wojsk. różni się od metody pracy w jednostkach wojskowych ze względu na ochotniczy charakter przysp. wojsk.

Ze względu na różnice w wieku, zakres wiadomości ogólnych i stosunek do służby wojskowej program przysp. wojsk. jest dostosowany do podziału członków przysp. wojsk. na trzy grupy, mianowicie młodzież szkolną, młodzież pozaszkolną oraz szeregowych i oficerów rezerwy.

Młodzież szkolna szkół niższych i średnich otrzymuje wykształcenie w ramach drużyny, przyczem program wykształcenia

rozłożony jest na dwa lata i sześciotygodniowy obóz letni i obejmuje dwa stopnie. 1-szy stopień (wyszkolenie indywidualne) osiąga się w ciągu pierwszego roku, 2-gi stopień (całość wyszkolenia podstawowego) osiąga się w ciągu drugiego roku i obozu letniego.

Młodzież pozaszkolna otrzymuje wyszkolenie w ramach drużyny, przyczem program wyszkolenia rozłożony jest na trzy lata i obejmuje dwa stopnie. 1-szy stopień (wyszkolenie indywidualne) osiąga się w ciągu pierwszego roku, 2-gi stopień (wyszkolenie w ramach drużyny) osiąga się w ciągu następnych dwu lat.

Szeregowi i oficerowie rezerwy uzupełniają otrzymane podczas służby wojskowej wyszkolenie, przyczem program wyszkolenia obejmuje wychowanie fizyczne, doskonalenie się w strzelaniu i opanowaniu sprzętu walki oraz utrzymanie wiadomości z zakresu taktyki.

Ulgi w służbie czynnej dla przysposobienia wojskowego.

Prawo do ulg w służbie czynnej przysługuje poborowym, którzy osiągnęli 1-szy lub 2-gi stopień przysp. wojsk.

Ulgi w służbie czynnej dla przysp. wojsk. polegają:

I. u poborowych bez cenzusu:

A. za osiągnięcie 1-go stopnia przysp. wojsk. na przywilejach, udzielanych zależnie od zachowania się i postępów w wyszkoleniu poborowych, do których to przywilejów należą:

- a) urlopy okolicznościowe na święta,
- b) pierwszeństwo w przyjmowaniu do szkół podoficerskich,
- c) przyspieszenie awansu na starszego szeregowca w szkołach podoficerskich zależnie od postępów w wyszkoleniu,
- d) zezwolenia na opuszczenie koszar w okresie rekruckim oraz przepustki w niedziele i święta.

e) zwolnienie od cięższych robót porządkowych,

B. za osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. oprócz przywilejów, jak wyżej, na skróceniu służby czynnej, mianowicie:

- a) w piechocie o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie,
- b) w artylerji o 3 miesiące przez wcześniejsze stałe urlopowanie,
- c) w aeronautyce o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie, zaś dla absolwentów będących pod nadzorem Dep. Aero. M. S. Wojsk. szkół pilotów lub szkół mechaników o 12 miesięcy przez wcześniejsze stałe urlopowanie,
- d) w inżynierji, w szczególności w saperach, łączności i samochodach, o 2 miesiące przez późniejsze wcielenie,

II. u poborowych z cenzusem:

A. za osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. na skróceniu służby czynnej, mianowicie:

- a) w piechocie o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie,
- b) w kawalerji o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie, jeżeli odbyli dodatkowy kurs jazdy konnej,
- c) w aeronautyce o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie absolwentów będących pod nadzorem Dep. Aero. M. S. Wojsk. szkół Ligi Obrony Powietrznej Państwa,

d) w służbie zdrowia o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie.

Osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. daje w artylerji i inżynierji tylko przywileje, jak za osiągnięcie 1-go stopnia przysp. wojsk.

Władze

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Władze wych. fiz. i przysp. wojsk. dzielą się na centralne, okręgowe, rejonowe, obwodowe i powiatowe.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. w państwie należy do M. S. Wojsk., działającego w porozumieniu z M. S. Wewn. i M. W. R. i O. P.

Organem M. S. Wojsk. w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. jest Państwowy Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk., który kieruje z ramienia M. S. Wojsk. wych. fiz. i przysp. wojsk. w państwie pod względem organizacji, wyszkolenia i zaopatrzenia.

Dyrektorowi Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk. podlega bezpośrednio Centralny Instytut Wych. Fiz.

Ponadto przy M. S. Wojsk. jako organ doradczy w sprawach wych. fiz. znajduje się Rada Naukowa Wych. Fiz., która prowadzi badania naukowe, wydaje opinie i stawia wnioski w dziedzinie wych. fiz. W skład jej wchodzi z urzędu M. S. Wojsk. lub wyznaczony przez niego zastępca jako przewodniczący, dyrektor Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk., delegat M. S. Wewn. i delegat M. W. R. i O. P., z nominacji osoby, powołane przez M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. S. Wewn. i M. W. R. i O. P. jako członkowie.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. w okręgach wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do D. O. K.

Organem D. O. K. w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. są okręgowe urzędy wych. fiz. i przysp. wojsk., które kierują z ramienia D. O. K. wych. fiz. i przysp. wojsk. pod względem organizacji, wyszkolenia i zaopatrzenia.

Przy okręgowych urzędach wych. fiz. i przysp. wojsk. istnieją inspektorzy przysp. wojsk.

Kierownikom okręgowych urzędów wych. fiz. i przysp. wojsk. podlegają bezpośrednio okręgowe ośrodki wych. fiz.

Ogólne kierownictwo przysp. wojsk. w rejonach przysp. wojsk. należy do dowódców dywizji piechoty.

Ogólne kierownictwo przysp. wojsk. w obwodach przysp. wojsk. należy do dowódców pułków (samodz. bataljonów) piechoty.

Organami dowódców pułków (samodz. bataljonów) piechoty w sprawach przysp. wojsk. są obwodowi komendanci przysp. wojsk., którym podlegają powiatowi komendanci przysp. wojsk.

Komitety

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Jako organa społeczne w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. w m. st. Warszawie i województwach oraz miastach i powiatach istnieją stołeczny i wojewódzkie oraz miejskie i powiatowe komitety wych. fiz. i przysp. wojsk., przyczem wojewódzkim komitetom wych. fiz. i przysp. wojsk. podlegają znajdujące się na obszarze województw miejskie i powiatowe komitety wych. fiz. i przysp. wojsk.

Zadaniem komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. jest uzgadnianie działalności władz państwowych i samorządowych oraz instytucji społecznych w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk., tudzież wspieranie pomocą moralną i materialną prac w zakresie wych. fiz. i przysp. wojsk. w myśl wytycznych i wskazówek Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.

W skład wojewódzkich komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. wchodzi z urzędu wojewoda jako przewodniczący, dowódca okręgu korpusu wzgl. kierownik okręgowego urzędu wych. fiz. i przysp. wojsk. oraz kurator okręgu szkolnego, z nominacji cztery osoby z pośród miejscowych działaczy na polu wych. fiz. i przysp. wojsk. jako członkowie.

W skład miejskich wzgl. powiatowych komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. wchodzi z urzędu prezydent miasta wzgl. starosta jako przewodniczący, obwodowy wzgl. powiatowy komendant przysp. wojsk. oraz inspektor szkolny, z nominacji dwadzieścia

osób z pośród miejscowych działaczy na polu wych. fiz. i przysp. wojsk. jako członkowie.

Siedzibą wojewódzkich wzgl. miejskich i powiatowych komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. jest siedziba urzędów wojewódzkich wzgl. starostw, a działalność ich rozciąga się na obszar poszczególnych województw wzgl. starostw.

Jednostki

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Jednostkami wych. fiz. są Centralny Instytut Wych. Fiz. oraz okręgowe ośrodki wych. fiz., które szkolą wojskowych i cywilnych instruktorów wych. fiz.

Jednostkami przysp. wojsk. są bądź złożone z młodzieży szkolnej hufce szkolne w szkołach niższych i średnich, bądź złożone ze stowarzyszonej lub niestowarzyszonej młodzieży pozaszkolnej oddziały przysp. wojsk.

Jednostki przysp. wojsk. dzielą się na plutony i drużyny o różnym poziomie wyszkolenia.

Stowarzyszenia

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

W pracach wych. fiz. i przysp. wojsk. biorą udział stowarzyszenia wych. fiz. i przysp. wojsk. oraz związki sportowe.

Stowarzyszenia wych. fiz. i przysp. wojsk., do których należą Związek Oficerów Rezerwy, Ogólny Związek Podoficerów Rezerwy, Stowarzyszenie Rezerwistów i Byłych Wojskowych, Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, Związek Strzelecki, Federacja Związków Młodzieży Wiejskiej (Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej, Związek Młodzieży Ludowej, Małopolski Związek Młodzieży), Związek Pionierów Rzeczypospolitej Polskiej, Legja Mocarstwowa, Związek Harcerstwa Polskiego, Zjednoczenie Młodzieży Polskiej, Stowarzyszenie Gimnastyczne Sokół i Związek Straży Pożarnych, posiadają własną organizację władz i jednostek.

Związek Strzelecki.

Najważniejszym stowarzyszeniem wych. fiz. i przysp. wojsk. jest Związek Strzelecki, który oprócz ogólnych zadań wych. fiz. i przysp. wojsk. ze szczególnem uwzględnieniem strzelectwa i marszów ma na celu wychowanie obywatelskie członków.

Organizacja Związku Strzeleckiego odpowiada organizacji wych. fiz. i przysp. wojsk., w szczególności jest oparta na podziale obszaru państwa na okręgi (podokręgi), obwody i powiaty, obejmujące okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk. oraz obwody i powiaty przysp. wojsk.

Władzami Związku Strzeleckiego są zjazdy delegatów wzgl. walne zebrania, zarządy z wydziałami wykonawczymi, komisje rewizyjne i sądy honorowe.

Władze Związku Strzeleckiego dzielą się na władze centralne, do których należą Zjazd Walny Delegatów, Zarząd Główny, Główna Komisja Rewizyjna i Główny Sąd Honorowy, oraz władze okręgowe (podokręgowe) i powiatowe, do których należą zjazdy delegatów okręgów (podokręgów) i powiatów, zarządy okręgowe (podokręgowe) i powiatowe oraz okręgowe sądy honorowe.

W skład zarządów wchodzi komendanci, mianowicie komendant główny, komendanci okręgów (podokręgów), obwodów, powiatów i oddziałów.

Jednostkami Związku Strzeleckiego są oddziały w poszczególnych miastach i gminach z walnem zebraniem i zarządem, w skład którego wchodzi komendant oddziału, na czele.

Państwowy Urząd

Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego
Warszawa (Myśliwiecka 3-5).

Dyrektor — płk. dpl. Kiliński Władysław

Zastępca dyrektora — ppłk. dr. Krzyński Tomasz

Okręgowe urzędy

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Kierownicy

Warszawa — mjr. Lewin Maksymiljan

Lublin — vacat

Grodno — ppłk. Frydrych Marjan

Łódź — ppłk. Cieślak Stefan

Kraków — ppłk. Wójcicki Aleksander

Lwów — ppłk. Świątecki Jan

Poznań — ppłk. Sokołowski Kazimierz

Toruń — ppłk. Piwnicki Zygmunt

Brześć n/B. — ppłk. Żołędziowski Ryszard.

Przemyśl — ppłk. dpl. Morawski Marjan

Centralny Instytut Wychowania Fizycznego
Warszawa (Bielany).

Dyrektor — plk. dr. Gilewicz Zygmunt

Komenda Główna Związku Strzeleckiego

Warszawa (Myśliwiecka 3 — 5).

Komendant — ppłk. dpl. Rusin Władysław

Zastępca komendanta — mjr. święcicki Czesław

Szef sztabu — mjr. dpl. Pluta-Czachowski Kazimierz

Komendy Okręgów Związku Strzeleckiego

Komendanci

Stołeczny — vacat

Warszawa — mjr. Stefański Ksawery

Lublin — kpt. Targowski Franciszek

Grodno — kpt. Skwarnicki Józef

Łódź — mjr. Marszałek Tadeusz

Kraków — mjr. Naimski Ludwik

Lwów — mjr. Stachelski Marjan

Poznań — kpt. Orlich Józef

Toruń — kpt. Koc Jan

Brześć n/B. — kpt. Wierzbicki Włodzimierz

Przemysł — kpt. Ickowicz Kazimierz

WYSZKOLENIE WOJSKOWE.

Zasady ogólne.

Zadaniem wyszkolenia wojskowego jest przygotowanie żołnierzy i jednostek do wojny.

Wyszkolenie wojskowe obejmuje:

1. Wyszkolenie szeregowych służby czynnej oraz kandydatów na podoficerów i oficerów rezerwy, w szczególności

a) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację szeregowych służby czynnej,

b) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na podoficerów rezerwy,

c) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na oficerów rezerwy,

2. wyszkolenie szeregowych i oficerów zawodowych, w szczególności

a) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację podoficerów zawodowych,

b) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację oficerów zawodowych,

c) wyższe studia wojskowe,

3. wyszkolenie jednostek.

Wyszkolenie szeregowych służby czynnej.

Wyszkolenie szeregowych służby czynnej odbywa się w pułkach (samodz. oddziałach) poszczególnych broni i służb i dzieli się na wyszkolenie indywidualne i wyszkolenie w ramach jednostek (drużyny, plutonu, pododdziału).

Wyszkolenie indywidualne trwa 2 miesiące, wyszkolenie w ramach drużyny trwa 4 — 6 miesięcy, resztę czasu służby czynnej przeznaczają się na doskonalenie i specjalizację.

W formacjach o jednorazowym wcieleniu szeregowi, wcieleni w jesieni, powinni przejść do wiosny wyszkolenie indywidualne i wyszkolenie w ramach drużyny. W formacjach o dwurazowym wcieleniu wyszkolenie szeregowych, wcielonych na wiosnę, skraca

się tak, by mogli wziąć udział w ćwiczeniach letnich roku, w którym zostali wcieleni.

Po szkole rekruta, która zasadniczo odbywa się w pododdziałach, wydziela się część szeregowych celem specjalizacji na szeregowych pionierów, łączności i t. d.

Specjalizacja odbywa się w pułkach wzgl. na kursach dywizyjnych lub okręgowych.

Dalsze doskonalenie i specjalizacja szeregowych służby czynnej następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Sposób wyszkolenia, doskonalenia i specjalizacji szeregowych służby czynnej określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych broni i służb.

Wyszkolenie kandydatów na podoficerów rezerwy.

Wyszkolenie kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się w szkołach podoficerskich w pułkach wzgl. na kursach dywizyjnych lub okręgowych.

Doskonalenie kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się w drodze praktyki na stanowiskach podoficerskich.

Specjalizacja kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się bądź na kursach specjalizujących, bądź w drodze praktyki, która może być zakończona egzaminem.

Orkiestranci zdają tylko egzamin muzyczny.

Dalsze doskonalenie i specjalizacja kandydatów na podoficerów rezerwy następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Sposób wyszkolenia, doskonalenia i specjalizacji kandydatów na podoficerów rezerwy określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych broni i służb.

Wyszkolenie kandydatów na oficerów rezerwy.

Wyszkolenie kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się w szkołach podchorążych rezerwy poszczególnych broni, mianowicie:

a) na oficerów rezerwy piechoty w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie lub na dywizyjnych kursach podchorążych rezerwy w niektórych pułkach piechoty,

b) na oficerów rezerwy kawalerji w Centrum Wyszkolenia Kawalerji w Grudziądzu.

e) na oficerów rezerwy artylerji w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerji we Włodzimierzu,

d) na oficerów rezerwy aeronautyki w Centrum Wyszko-
lenia Lotnictwa w Dęblinie wzgl. w 1 bataljonie balonowym w Toruniu,

e) na oficerów rezerwy saperów w Centrum Wyszko-
lenia Saperów w Modlinie,

f) na oficerów rezerwy łączności w Centrum Wyszko-
lenia Łączności w Zegrzu,

g) na oficerów rezerwy sanitarnych w Centrum Wyszko-
lenia Sanitarnego w Warszawie,

h) na oficerów rezerwy weterynaryjnych w Centrum Wyszko-
lenia Kawalerji w Grudziądzu wzgl. w Szkole Podchorążych Re-
zerwy Artylerji we Włodzimierzu.

Doskonalenie kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się
w drodze praktyki na stanowiskach podoficerskich i oficerskich
w formacjach poszczególnych broni.

Specjalizacja kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się
w drodze praktyki na stanowiskach specjalistów lub w odpo-
wiednich zakładach.

• Dalsze doskonalenie i specjalizacja kandydatów na oficerów
rezerwy następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na ofice-
rów rezerwy określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych
broni i służb.

Wyszkolenie podoficerów i oficerów zawodowych.

SZKOŁY WOJSKOWE.

Wyszkolenie podoficerów i oficerów zawodowych odbywa się
w szkołach wojskowych.

W zależności od zadań, poziomu naukowego i stopni wojsko-
wych uczestników szkoły dzielą się na szkoły i kursy oficerskie
i podoficerskie.

Szkoły i kursy oficerskie i podoficerskie dzielą się na:

a) szkoły przygotowawcze,

b) szkoły zasadnicze,

c) szkoły i kursy doskonalące i specjalizujące,

d) szkoły wyższe.

Zadaniem szkół przygotowawczych jest przygotowanie kandyda-
tów na podoficerów zawodowych oraz kandydatów na oficerów
zawodowych do szkół zasadniczych.

Zadaniem szkół zasadniczych jest szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych.

Zadaniem szkół i kursów doskonalących jest pogłębianie wiadomości fachowych oficerów i podoficerów zawodowych na poszczególnych szczeblach hierarchii wojskowej.

Zadaniem szkół i kursów specjalizujących jest pogłębianie wiadomości fachowych oficerów i podoficerów zawodowych w poszczególnych dziedzinach wiedzy wojskowej.

Zadaniem szkół wyższych jest przygotowanie oficerów do pracy w sztabach oraz na stanowiska wyższych dowódców.

M. S. Wojsk. ogłasza corocznie plan kursów i praktyk, podając w nim daty rozpoczęcia i zakończenia kursów, ilość uczestników, rodzaj wojska wzgl. korpusy osobowe, z których mają pochodzić oraz szkołę, która ma kurs uruchomić.

Na podstawie planu kursów i praktyk poszczególne departamenty M. S. Wojsk. ogłaszają plany kursów dla każdego rodzaju wojska oddzielnie z podaniem imiennie lub ilościowo podoficerów wzgl. oficerów, którzy w ciągu roku w każdej formacji mają być wysłani na kursy.

Powołanie do życia kursów centralnych następuje przez rozkaz powoławczy M. S. Wojsk., zaś kursów okręgowych przez właściwe D. O. K. Rozkazy powoławcze wyszczególniają imiennie wzgl. ilościowo kandydatów, podając wymagane wyekwipowanie uczestników kursu, zarządzenia gospodarcze oraz termin meldowania się u komendanta kursu. Rozkazy powoławcze są rozsyłane na 2 miesiące przed rozpoczęciem kursu.

Rozstrzygającymi motywami przy wyznaczeniu na kursy są potrzeby formacji, kwalifikacje służbowe oraz kwalifikacje fizyczne, moralne i umysłowe kandydatów.

Zabronione jest wysyłanie na kursy kandydatów posiadających ujemne kwalifikacje, znajdujących się pod śledztwem sądowym, dyscyplinarnym lub honorowym, odbywających karę sądową, wreszcie mających być zwolnionymi do rezerwy.

Warunki, którym powinni odpowiadać kandydaci na podoficerskie kursy doskonalące, określa Dz. Rozk. Nr. 20/28 poz. 228.

Program egzaminu z wiedzy ogólnej dla kandydatów na podoficerskie kursy doskonalące podaje Dz. Rozk. Nr. 11/32 poz. 145.

Organizacja szkół — patrz Rozdz. IX. „Małe jednostki”, Rozdz. X. „Bronie”, Rozdz. XI. „Służby” i Rozdz. XIII. „Marynarka wojenna”.

SZKOŁY PRZYGOTOWAWCZE.

Szkoły Podoficerskie Piechoty dla Małoletnich

Konin. Grudziądz i Nisko.

Szkoła Podoficerska Lotnictwa dla Małoletnich *)

Bydgoszcz.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na podoficerów zawodowych piechoty wzgl. lotnictwa przez odpowiednie wychowanie i wyszkolenie zarówno ogólne, jak też wojskowe z tem, że program szkoły obejmuje zakres 7 klas szkoły powszechnej (w szkołach podoficerskich piechoty) oraz zakres pułkowej szkoły podoficerskiej.

Czas trwania kursu — 3 lata.

Rok szkolny trwa od 1 września do 15 lipca.

Ostatnich 6 tygodni uczniowie spędzają w obozie letnim.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkół podoficerskich piechoty dla małoletnich ubiegać się mogą obywatele polscy w wieku od 14 do 16 lat życia, którzy posiadają wykształcenie w zakresie co najmniej 1-klasowej szkoły powszechnej i zdolność fizyczną do zawodowej służby wojskowej w piechocie.

O przyjęcie do Szkoły Podoficerskiej Lotnictwa dla Małoletnich ubiegać się mogą obywatele polscy w wieku od 16 do 17 lat życia, którzy posiadają wykształcenie w zakresie 6 lub 7-klasowej szkoły powszechnej i zdolność fizyczną do zawodowej służby wojskowej w lotnictwie.

Podania o przyjęcie do obu szkół składają rodzice wzgl. opiekunowie bezpośrednio właściwym komendantom szkół w terminie do 15 lipca.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo ukończenia co najmniej 1-klasowej wzgl. 6 lub 7-klasowej szkoły powszechnej, c) metrykę urodzenia, d) świadectwo zdrowia oraz świadectwo pomiaru wzrostu (wzrost co najmniej 147,1 cm w szkołach podoficerskich piechoty), e) dowód obywatelstwa polskiego, f) pisemne oświadczenie rodziców wzgl. opiekunów o znajomości statutu szkoły oraz pisemne notarialnie lub sądownie zalegalizowane zobowiązanie rodziców wzgl. opiekunów do oddania syna wzgl. wychowanka bezpośrednio po ukończeniu szkoły do wojska w charakterze ochotnika i odsłużenia przez niego 10 lat w charakterze podoficera zawodowego, do zwrotu kosztów

*) Przy Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa.

za utrzymanie i naukę w razie niespełnienia przez syna wzgl. wychowanka powyższego zobowiązania i w razie zwolnienia lub wydalenia ucznia ze szkoły oraz do zwrotu kosztów za uszkodzone lub zniszczone przez ucznia mienie państwowe (z wyjątkiem samolotów), g) dowody, stwierdzające prawo do pierwszeństwa w przyjęciu do szkoły (patrz niżej), h) dokładny adres rodziców wzgl. opiekunów.

Wniesione w terminie podania rozpatruje komisja, która ustala na podstawie podań kwalifikacje kandydatów i przedstawia komendantowi listę kandydatów, zakwalifikowanych do przyjęcia do szkoły, przyczem przy równych kwalifikacjach pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły przysługuje w kolejności: a) sieroty po żołnierzach poległych lub zmarłych wskutek pełnienia obowiązków służbowych, b) sieroty po żołnierzach zawodowych i inwalidach, c) synowie inwalidów, d) synowie żołnierzy zawodowych, e) sieroty po urzędnikach państwowych, f) sieroty po obywatelach, którzy padli ofiarą wojny, g) synowie urzędników państwowych, h) pozostali kandydaci w miarę wolnych miejsc. W powyższej kolejności prawo pierwszeństwa przysługuje synom osób odznaczonych orderem *virtuti militari* i krzyżem walecznych.

Z pośród kandydatów, zakwalifikowanych do przyjęcia do szkoły, powołuje komendant szkoły trzykrotną (w szkołach podoficerskich piechoty) wzgl. dwukrotną (w Szkole Podoficerskiej Lotnictwa) w stosunku do kontyngentu uczniów ilość kandydatów celem przeprowadzenia wyboru, poczem na podstawie przeprowadzonych badań decyduje o przyjęciu wzgl. nieprzyjęciu kandydatów do szkoły.

Koszty nauki i utrzymania uczniów w szkole ponosi skarb państwa. Rodzice wzgl. opiekunowie zwracają koszty nauki i utrzymania w razie niedotrzymania zobowiązania.

Uczniowie szkół podoficerskich piechoty i lotnictwa dla małoletnich nie są żołnierzami, a w życiu zewnętrznym i wewnętrznym szkoły obowiązują ich regulamin szkoły.

Po ukończeniu szkoły z pomyślnym wynikiem absolwenci szkół podoficerskich dla małoletnich są obowiązani zgłosić się do wojska w charakterze ochotników w celu odbycia czynnej służby wojskowej w piechocie wzgl. lotnictwie.

Po odbyciu czynnej służby wojskowej absolwenci szkół podoficerskich dla małoletnich są obowiązani wnieść prośbę o mianowanie ich podoficerami zawodowymi piechoty wzgl. lotnictwa lub majstrami wojskowymi i odsłużyć w charakterze podoficera zawodowego lub majstra wojskowego po trzy lata za każdy rok nauki w szkole, przyczem mianowanie ich podoficerami zawodo-

wymi lub majstrami wojskowymi i przedłużanie służby zawodowej następuje na ogólnych warunkach.

Ukończenie szkół podoficerskich dla małoletnich jest równoznaczne z ukończeniem szkoły podoficerskiej, wymaganem do awansu na kaprała oraz daje tytuł pilota lub mechanika samolotowego. Poza tem uczniowie szkół podoficerskich dla małoletnich nie korzystają z tytułu pobytu w szkole lub ukończenia szkoły z żadnych ulg w odbywaniu czynnej służby wojskowej.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 14/30 poz. 159, Nr. 28/30 poz. 334. Nr. 16/31 poz. 195 i Nr. 20/32 poz. 263.

Korpusy Kadetów

Lwów, Rawicz i Chełmno.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkół zasadniczych wszystkich rodzajów broni i służb przez udzielenie im wykształcenia ogólnego w zakresie gimnazjum matematyczno-przyrodniczego oraz podstawowego wychowania i wyszkolenia wojskowego w zakresie kursu unitarnego Szkoły Podchorążych Piechoty.

Czas trwania kursu — 5 lat w ramach 3 klas od 1-szej klasy (IV klas gimn.) do 5-tej klasy (VIII klasy gimn.).

Rok szkolny trwa od 1 września do 15 lipca.

Obóz letni jest istotną częścią roku szkolnego we wszystkich klasach.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do korpusu kadetów mogą się ubiegać synowie obywateli polskich, odpowiednio przygotowani naukowo, dobrze rozwinięci fizycznie i zdolni w przyszłości do zawodowej służby wojskowej.

Podania o przyjęcie do korpusu kadetów składają rodzice wzgl. opiekunowie bezpośrednio właściwemu komendantowi korpusu kadetów w terminie do 10 sierpnia.

Do podania należy załączyć: a) dowód obywatelstwa polskiego, b) metrykę urodzenia, c) świadectwo ukończenia z pomyślnym wynikiem 3 klasy gimnazjum lub 7 klasy szkoły powszechnej, d) świadectwo lekarskie wojskowego zakładu leczniczego, e) świadectwo powtórnego szczepienia ospy, f) pisemne notarialnie lub sądownie zalegalizowane zobowiązanie rodziców wzgl. opiekunów do ścisłej współpracy w wychowaniu syna wzgl. wychowanka, do przestrzegania zarządzeń władz korpusu kadetów oraz do regularnego uiszczania opłat.

Kandydaci, którzy z jakichkolwiek powodów mieli przerwę w nauce szkolnej, muszą przedłożyć świadectwo odejścia z ostatniego zakładu naukowego.

Kandydaci, którzy nie posiadają świadectwa ukończenia z pomyślnym wynikiem 3 klasy gimnazjum lub 7 klasy szkoły powszechnej wskutek przerwy w nauce szkolnej, muszą przedłożyć oprócz świadectwa odejścia również ostatnie świadectwo szkolne, a ponadto złożyć egzamin wstępny z zakresu 3 klas gimnazjum.

Kandydaci, którzy posiadają świadectwo ukończenia z pomyślnym wynikiem 3 klas gimnazjum lub 7 klas szkoły powszechnej, muszą złożyć egzamin sprawdzający.

Wniesione w terminie podania rozpatruje komendant korpusu kadetów, który kwalifikuje kandydatów do dopuszczenia do egzaminu konkursowego (patrz niżej), przyczem przy równych kwalifikacjach pierwszeństwo w przyjęciu do korpusu kadetów przysługuje w kolejności synom: a) poległych w obronie państwa, b) kawalerów orderu *virtuti militari*, c) inwalidów, d) uczestników walk o niepodległość i walk w obronie państwa, e) oficerów i podoficerów zawodowych w stanie czynnym i w stanie spoczynku, f) funkcjonariuszów państwowych.

Do korpusu kadetów są przyjmowani kandydaci na podstawie egzaminów konkursowych, które odbywają się w drugiej połowie sierpnia. Kandydaci są przyjmowani zasadniczo do 1-szej klasy (IV klasy gimnazjalnej), wyjątkowo do 2-giej klasy (V klasy gimnazjalnej).

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu konkursowego jest ukończenie 13, a nieprzekroczenie 15 lat życia, wyjątkowo nieprzekroczenie 16 lat życia przy wstąpieniu do korpusu kadetów.

Przedmiotem egzaminu konkursowego do 1-szej klasy są: a) ocena rozwoju umysłowego na podstawie egzaminu sprawdzającego z zakresu 3 klas gimnazjum lub 7 klas szkoły powszechnej, b) ocena rozwoju fizycznego i stanu zdrowia, c) badanie psychotechniczne.

O wynikach egzaminu konkursowego decyduje komisja, od której orzeczenia niema odwołania.

Koszty nauki w korpusie kadetów ponosi skarb państwa, natomiast obowiązują opłaty: a) za utrzymanie, b) na fundusz szkolny, c) na podręczniki i pomoce szkolne, d) na konkurs i egzaminy, e) zwrot specjalnych kosztów leczenia, f) odszkodowanie za przedmioty zniszczone, g) kwota na osobiste potrzeby ucznia.

Opłatę za utrzymanie wnosi się w ratach półrocznych w terminach do 15 września i 15 marca każdego roku,

Uczniowie, którzy wykazą postępy dobre lub co najmniej dostateczne w nauce, mogą otrzymać stypendjum w wysokości półrocznej opłaty za utrzymanie w całości lub w połowie na każde półroczcie.

Przy równych kwalifikacjach pierwszeństwo, jak w przyjęciu do korpusu kadetów.

Podania o nadanie stypendjum z załączeniem świadectwa o stanie majątkowym rodziców wzgl. opiekunów należy składać bezpośrednio komendantowi korpusu kadetów w terminach do 15 września i 15 marca.

Komendant korpusu kadetów:

1) przenosi ucznia z jednego do drugiego korpusu kadetów z urzędu lub na prośbę rodziców wzgl. opiekunów,

2) zwalnia ucznia z korpusu kadetów:

a) na prośbę rodziców wzgl. opiekunów,

b) na mocy uchwały rady pedagogicznej,

c) na mocy wniosku lekarza korpusu kadetów,

d) w razie nieuiszczenia opłat.

3) wydała ucznia z korpusu kadetów na mocy uchwały rady pedagogicznej.

Uczniowie korpusów kadetów nie są żołnierzami, a w życiu zewnętrznym i wewnętrznym korpusu obowiązuje ich regulamin korpusu.

Ukończenie korpusu kadetów (złożenie egzaminu dojrzałości i egzaminu na podchorążego) daje prawo:

a) do otrzymania tytułu podchorążego oraz bezpośredniego przejścia do Szkoły Podchorążych Piechoty wzgl. w miarę wolnych etatów i pokrycia zapotrzebowania Szkoły Podchorążych Piechoty oraz w zależności od warunków absolwenta do szkół podchorążych pozostałych broni, jeżeli absolwent chce poświęcić się zawodowej służbie wojskowej,

b) do korzystania z ulg wynikających z ukończenia II stopnia przysposobienia wojskowego oraz do wstępu do wyższego zakładu naukowego, jeżeli absolwent nie chce lub nie może poświęcić się zawodowej służbie wojskowej.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 23/31 poz. 297.

Kurs Unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty Rożan.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkół zasadniczych wszystkich rodzajów broni przez udzielenie

im wspólnego podstawowego wykształcenia wojskowego teoretycznego i praktycznego.

Czas trwania kursu — 9 miesięcy.

Rok szkolny trwa od

Warunki przyjęcia — O przyjęcie na kurs ubiegać się mogą obywatele polscy w wieku od 17 do 22 lat życia, którzy:

1. odpowiadają warunkom moralnym,
2. posiadają świadectwo dojrzałości,
3. okazały się zdutnymi fizycznie na oficerów zawodowych,
4. złożyły wstępny egzamin konkursowy.

Podania o przyjęcie na kurs składają kandydaci bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych Piechoty w terminie do 15 sierpnia.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo dojrzałości, c) własnoręcznie napisany życiorys z dokładnym adresem, d) fotografię z czytelnym podpisem, e) zalegalizowane notarialnie lub policyjnie zezwolenie rodziców wzgl. opiekunów na wstąpienie do szkoły, jeżeli kandydat jest niepełnoletni, f) świadectwo zdolności fizycznej do służby wojskowej, wystawione przez lekarza wojskowego, ponadto odpis karty wychowania fizycznego, jeżeli kandydat przychodzi wprost ze szkoły średniej, g) świadectwo moralności wydane przez władze policyjne, jeżeli kandydat nie przychodzi wprost ze szkoły średniej, h) zaświadczenie P. K. U. o stosunku do służby wojskowej, jeżeli kandydat nie odbywa służby czynnej, i) zaświadczenie oficera przysposobienia wojskowego o odbytych kursach i obozach, j) świadectwo obywatelstwa polskiego.

Kandydaci, odpowiadający warunkom, są wzywani do szkoły w czasie pomiędzy 1 a 15 września dla przeprowadzenia zbadania stanu zdrowia, zbadania psychotechnicznego i złożenia egzaminu konkursowego. Kandydaci, uznani za niezdolnych fizycznie, do badania psychotechnicznego i egzaminu konkursowego nie przystępują. Program egzaminu obejmuje zakres wiadomości szkoły średniej ogólnokształcącej z następujących przedmiotów: a) historia Polski, b) geografia Polski, c) matematyka, d) fizyka. Egzamin jest pisemny.

Kandydaci zakwalifikowani do przyjęcia wstępują do czynnej służby wojskowej w charakterze ochotników i odchodzą do pułków piechoty celem odbycia 1-miesięcznej służby próbnej (od 15 października do 15 listopada), poczem po ukończeniu kursu unitarnego ponownie odchodzą do pułków piechoty celem odbycia

1-miesięcznej praktyki na linjowych stanowiskach podoficerskich (od 16 sierpnia do 15 września).

Po ukończeniu kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty absolwenci zostają przydzieleni do szkół podchorążych broni (piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i lotnictwa), Szkoły Podchorążych Sanitarnych lub Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej zależnie od uzdolnień, postępów w nauce i próśb uczniów.

Koszty nauki i utrzymania uczniów w szkole ponosi skarb państwa.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 24/30 poz. 289.

SZKOŁY ZASADNICZE.

Szkoła Podchorążych Piechoty.

Ostrów Mazowiecka

Szkoła Podchorążych Kawalerji*).

Grudziądz.

Szkoła Podchorążych Artylerji**).

Toruń.

Szkoła Podchorążych Lotnictwa***).

Dęblin.

Szkoła Podchorążych Inżynierji.

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych piechoty, kawalerji, artylerji, aeronautyki i inżynierji z tem, że Szkoła Podchorążych Inżynierji szkoli kandydatów na oficerów zawodowych saperów i łączności.

Czas trwania kursu — 2 lata, w Szkole Podchorążych Inżynierji 3 lata z tem, że absolwenci zostają mianowani podporucznikami dopiero po ukończeniu 3-go roku z dniem i starszeństwem poprzedzającym datę faktyczną mianowania o 1 rok.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji ubiegać się mogą:

- a) absolwenci kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty.
- b) absolwenci szkół podchorążych rezerwy, którym kurs pod-

*) Wchodzi w skład Centrum Wyszkożenia Kawalerji.

**) Wchodzi w skład Centrum Wyszkożenia Artylerji.

***) Wchodzi w skład Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa.

chorążych rezerwy wraz ze służbą w pułkach zostaje zaliczony za kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty,

c) absolwenci korpusów kadetów.

Podania o przyjęcie do szkół składają absolwenci szkół podchorążych rezerwy i absolwenci korpusów kadetów bądź w drodze przez komendantów szkół podchorążych rezerwy lub dowódców pułków wzgl. w drodze przez komendantów korpusów kadetów, bądź bezpośrednio, jeżeli pozostają w rezerwie, komendantom Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Inżynierji w terminie do 1 czerwca, komendantowi Szkoły Podchorążych Lotnictwa w terminie do 1 maja.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo dojrzałości, c) własnoręcznie sporządzony życiorys z dokładnym adresem, d) fotografię z czytelnym podpisem na odwrotnej stronie, e) zalegalizowane notarialnie lub policyjnie zezwolenie rodziców lub opiekunów na wstąpienie do szkoły, jeżeli kandydat jest niepełnoletni, f) świadectwo zdolności fizycznej do wojskowej służby zawodowej, g) świadectwo ukończenia szkoły podchorążych rezerwy, h) zaświadczenie z pracy w przysposobieniu wojskowem.

Przełożeni kandydatów opinują i przesyłają podania bezpośrednio komendantom szkół podchorążych.

Wyboru kandydatów do szkół podchorążych dokonuje Komisja Miedzyszkolna, która przedstawia wnioski na odpowiedni rozdział absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty oraz kandydatów z pośród absolwentów szkół podchorążych rezerwy i absolwentów korpusów kadetów na szkoły podchorążych, biorąc pod uwagę ilość miejsc w szkołach podchorążych, przydatność kandydatów do poszczególnych broni, prośby absolwentów kursu unitarnego oraz podania absolwentów szkół podchorążych rezerwy i absolwentów korpusów kadetów.

Na podstawie wniosków Komisji Miedzyszkolnej M. S. Wojsk. powołuje kandydatów do szkół podchorążych z tem, że ostateczne przyjęcie kandydatów z pośród absolwentów szkół podchorążych rezerwy następuje po odbyciu 6-tygodniowego kursu unifikacyjnego w Szkole Podchorążych Piechoty.

Koszty nauki i utrzymania uczniów w szkole ponosi skarb państwa.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 24/30 poz. 290 *).

*) Sposób wyboru formacji przez absolwentów Szkoły Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji podaje Dz. Rozk. Nr. 15/32 poz. 193.

Szkoła Podchorążych dla Podoficerów. Bydgoszcz.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych piechoty, kawalerji i artylerji z pośród podoficerów zawodowych.

Czas trwania kursu — 3 lata.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą podoficerowie zawodowi wojska lądowego i marynarki wojennej, w szczególności:

do grupy specjalizującej piechoty — podoficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa (tylko piloci), balonów, saperów, łączności i samochodów oraz żandarmerji.

do grupy specjalizującej kawalerji — podoficerowie kawalerji, artylerji i taborów, ponadto pozostałych rodzajów wojska, jeżeli wykazą znajomość jazdy konnej i nauki o koniu,

do grupy specjalizującej artylerji — podoficerowie artylerji, ponadto podoficerowie piechoty z plutonów artylerji pułków piechoty,

do grup specjalizujących piechoty, kawalerji i artylerji — podoficerowie marynarki wojennej.

Kandydaci muszą odpowiadać następującym warunkom:

- a) wiek ukończonych 19, a nieprzekroczonych 30 lat życia,
- b) 3 lata służby wojskowej, w tem 1 rok w linii bezpośrednio przed egzaminem konkursowym,
- c) stopień co najmniej plutonowego,
- d) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci w drodze służbowej dowódcom pułków w terminie do 1 lutego.

Do podania należy załączyć: a) wyciąg z księgi ewidencyjnej, b) wykaz kwalifikacyjny, c) wyciąg z księgi kar, d) świadectwo zdolności fizycznej do wojskowej służby zawodowej, e) życiorys z dwiema fotografjami, f) zezwolenie rodziców wzgl. opiekunów na wstąpienie do szkoły w razie niepełnoletności.

Ponadto podoficerowie żonaci załączają do podania orzeczenie oficerskiej komisji małżeńskiej.

Dowódcy pułków opinują i przesyłają podania bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych dla Podoficerów.

Kandydaci, odpowiadający wymaganym warunkom, zostają do puszczeni do egzaminu konkursowego w zakresie wyszkolenia ogólnego i wojskowego.

Kandydaci, wezwani do egzaminu, mogą otrzymać urlop dla przygotowania się.

Przed egzaminem kandydaci zostają poddani przeglądowi lekarskiemu przez specjalną komisję, a uznani za nieodpowiednich zostają niezwłocznie odesłani do formacji.

Egzamin odbywa się w maju przed komisją. Po egzaminie kandydaci wracają do formacji z tem, że o wynikach zostają zawiadomieni przed 1 lipca.

Przyjęci do szkoły otrzymują urlop dla załatwienia spraw osobistych i rodzinnych.

Kandydaci, którzy egzaminu konkursowego nie zdali, mogą go powtórzyć w roku następnym; w razie niezdania tracą prawo do dalszego ubiegania się o przyjęcie do szkoły.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 21/27 poz. 246, Nr. 5/28 poz. 54, Nr. 7/28 poz. 80, Nr. 1/31 poz. 4 i Nr. 14/31 poz. 169 *).

Szkoła Podchorążych Sanitarnych **).

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych sanitarnych w kierunku wojskowym z tem, że studja lekarskie i farmaceutyczne odbywają na Uniwersytecie Warszawskim.

Czas trwania kursu — 6 lat.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą obywatele polscy w wieku od 17 do 22 lat życia, maturzyści szkół, uprawniających do wstąpienia na wydział medyczny lub farmaceutyczny uniwersytetu.

Podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci bezpośrednio komendantowi szkoły w terminie do 20 czerwca.

Do podania należy załączyć: a) świadectwo dojrzałości (oryginał i uwierzytelniony odpis), b) metrykę urodzenia i uwierzytelniony odpis, c) świadectwo gobywatelstwa polskiego, d) życiorys z datą i własnoręcznym podpisem w 2 egzemplarzach, e) świadectwo moralności, jeżeli kandydat nie przychodzi wprost ze szkoły średniej, f) wyciąg ewidencyjny z P. K. U. albo zaświadczenie o dokonanej rejestracji lub o zgłoszeniu się do spisów poborowych, g) zobowiązanie rodziców lub opiekunów, h) 6 fotografii, podpisanych przez właściciela, i) świadectwo zdrowia, wystawione przez lekarza wojskowego, rządowego lub samorządowego, j) zaświadczenie oficera przysposobienia wojskowego o odbytych kursach i obozach.

*) Sposób wyboru formacji przez absolwentów Szkoły Podchorążych dla Podoficerów podaje Dz. Rozk. Nr. 15/32 poz. 193.

**) Wchodzi w skład Centrum Wyszkożenia Sanitarnego.

Przyjęcie do szkoły poprzedza badanie kwalifikacji fizycznych i intelektualnych.

Koszty nauki i utrzymania ponosi skarb państwa, ponadto szkoła opłaca kosztą studiów uniwersyteckich oraz dostarcza niezbędnych pomocy szkolnych.

Po uzyskaniu dyplomu na uniwersytecie i złożeniu egzaminu oficerskiego absolwenci uzyskują stopień podporucznika sanitarnego *), poczem po odbyciu praktyki otrzymują przydziały służbowe.

Absolwenci są zobowiązani do odsłużenia w charakterze oficera zawodowego wzgl. w razie niezdolności fizycznej w charakterze urzędnika państwowego lub kontraktowego okresu, równego 3-krotnemu okresowi pobytu w szkole.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 16/30 poz. 194.

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej. Toruń.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych marynarki wojennej.

Czas trwania kursu — 3 lata i 1 miesiąc.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować obywatele polscy płci męskiej, którzy:

- a) nie przekroczyli 20 lat życia w dniu 1 maja roku przyjęcia,
- b) posiadają zdolność fizyczną do wojskowej służby zawodowej,
- c) posiadają świadectwo dojrzałości,
- d) złożył egzamin konkursowy.

Podania o przyjęcie do szkoły należy składać bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej w terminie do 1 maja.

Do podania należy załączyć: a) dowód obywatelstwa polskiego, b) metrykę urodzenia, c) świadectwo dojrzałości, d) życiorys z dwiema fotografjami, e) zobowiązanie do służby zawodowej w marynarce wojennej przez okres, równy 3-krotnemu okresowi pobytu w szkołach marynarki wojennej, f) zezwolenie rodziców wzgl. opiekunów na wstąpienie do szkoły, g) świadectwo moralności, jeżeli między uzyskaniem świadectwa dojrzałości a wstąpieniem do szkoły upłynęło ponad 6 miesięcy.

*) Termin nominacji absolwentów Szkoły Podchorążych Sanitarnych na podporuczników sanitarnych określa Dz. Rozk. Nr. 14/32 poz. 185.

Kandydaci po zbadaniu przez komisje lekarskie przy szpitalach okręgowych składają w lipcu egzamin konkursowy w zakresie matematyki, fizyki, chemji i języka francuskiego.

Przyjęcie do szkoły następuje na podstawie wyników egzaminu konkursowego.

SZKOŁY I KURSY DOSKONALĄCE I SPECJALIZUJĄCE *).

Centrum Wyszkołenia Piechoty **).

Rembertów.

Zadanie — Doskonalenie oficerów wszystkich rodzajów broni w dziedzinie taktyki piechoty i broni połączonych, specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych w dziedzinie wyszkolenia strzeleckiego oraz prowadzenie badań w zakresie taktyki i techniki piechoty.

Kursy:

a) kursy unifikacyjne dla dowódców pułków piechoty, kawalerji i artylerji,

b) kursy doskonalące dla dowódców pułków i bataljonów piechoty,

c) kursy unifikacyjno - doskonalące dla kapitanów i rotmistrzów piechoty, kawalerji, artylerji, aeronautyki, saperów i łączności. wchodzących w rachubę przy najbliższych awansach,

d) kursy strzeleckie.

Centrum Wyszkołenia Kawalerji ***).

Grudziądz.

Zadanie — Doskonalenie oficerów i podoficerów zawodowych kawalerji oraz oficerów weterynaryjnych, ponadto specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych kawalerji w dziedzinie jazdy konnej i ujeżdżania koni.

Kursy:

a) kursy doskonalące dla dowódców pułków i szwadronów kawalerji oraz kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych ka-

*) Ponadto kursy doskonalące i praktyki w formacjach poszczególnych rodzajów wojska.

**) Kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych piechoty przed awansem na sierżanta przy Szkole Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich Nr. 2.

***) Szkoła Podchorążych Rezerwy Kawalerji — patrz „Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy”, Szkoła Podchorążych Kawalerji — patrz „Szkoły zasadnicze”.

walerji przed awansem na wachmistrza (Szkoła Podoficerów Zawodowych Kawalerji),

- b) kursy instruktorów jazdy konnej dla oficerów,
- c) kursy ujeżdżaczy koni dla podoficerów zawodowych.

Centrum Wyszkołenia Artylerji *).

Toruń.

W skład Centrum Wyszkołenia Artylerji wchodzą:

I. Szkoła Podoficerów Zawodowych Artylerji.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych artylerji.

Kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych artylerji przed awansem na ogniomistrza.

II. Szkoła Strzelania Artylerji.

Zadanie — Specjalizacja oficerów artylerji w dziedzinie strzelania artyleryjskiego.

Kursy:

a) kursy doskonalące dla dowódców pułków i dywizjonów artylerji,

b) kursy dowódców plutonów artylerji piechoty,

c) kursy strzelania.

Ponadto Centrum Wyszkołenia Artylerji prowadzi:

a) kursy instruktorów jazdy konnej i zaprzęgami dla oficerów młodszych,

b) kursy ujeżdżaczy koni dla podoficerów zawodowych,

c) kursy pomiarów artylerji dla oficerów i podoficerów zawodowych artylerji.

Centrum Wyszkołenia Artylerji Przeciwlotniczej **).

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych artylerji w dziedzinie walki przeciwlotniczej.

Kursy strzelania przeciwlotniczego dla oficerów i podoficerów zawodowych oraz oficerów i podchorążych rezerwy artylerji.

Centrum Wyszkołenia Broni Pancernych.

Warszawa.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych broni pancernej oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie broni pancernej.

*) Szkoła Podchorążych Artylerji — patrz „Szkoly zasadnicze”.

**) Wchodzi w skład 1 pułku artylerji przeciwlotniczej.

Kursy:

- a) kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych broni pancernej przed awansem na sierżanta,
- b) kursy unitarne broni pancernej dla oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni,
- c) kursy techniczne dla oficerów,
- d) kursy samochodowe dla oficerów,
- e) kursy majstrów wojskowych.

Centrum Wyszkołenia Podoficerów Lotnictwa.

Bydgoszcz.

W skład Centrum Wyszkołenia Podoficerów Lotnictwa wchodzi:

I. Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych pilotów lotnictwa oraz doskonalenie podoficerów zawodowych pilotów lotnictwa.

Czas trwania kursu — 6 miesięcy.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą podoficerowie zawodowi wszystkich rodzajów broni oraz szeregowi nadterminowi aeronautyki, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) nieprzekroczone 26 lat życia,
- b) zdolność fizyczna do służby lotniczej w powietrzu,
- c) bardzo dobre kwalifikacje,
- d) stan wolny, ponadto co do szeregowych nadterminowych
- e) ukończenie z pomyślnym wynikiem pułkowej szkoły obsługi lotniczej lub szkoły podoficerów rezerwy.

Własnoręcznie napisane podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci w drodze służbowej szefowi Dep. Aero. M. S. Wojsk. w terminie do 30 września.

Do podania należy załączyć: a) życiorys, b) kartę ewidencyjną z wyciągiem z księgi kar i opinią bezpośredniego przełożonego, c) świadectwo lekarskie szpitala okręgowego o zdolności fizycznej do służby lotniczej w powietrzu.

Ponadto kandydaci zobowiązują się do 3-letniej służby zawodowej w lotnictwie od dnia ukończenia kursu z pomyślnym wynikiem oraz do niezawierania związku małżeńskiego w ciągu 2 lat po ukończeniu kursu.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 33/26 poz. 328.

II. Szkoła Podoficerów Mechaników Samolotowych.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych mechaników samolotowych oraz doskonalenie podoficerów zawodowych mechaników samolotowych.

Czas trwania kursu — 8 miesięcy.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą szeregowi nadterminowi i podoficerowie zawodowi do plutonowego włącznie wszystkich rodzajów wojska oraz szeregowcy aeronautyki, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) umiejętność pisania i czytania oraz znajomość arytmetyki.
- b) przygotowanie fachowe, mianowicie bądź ukończenie z pomyślnym wynikiem szkoły przemysłowej, bądź wykwalifikowanie w rzemiośle, które może mieć zastosowanie w lotnictwie, ze świadectwem wyzwolenia, bądź ukończenie z pomyślnym wynikiem pułkowej szkoły obsługi lotniczej.

Własnoręcznie napisane podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci w drodze służbowej szefowi Dep. Aero. M. S. Wojsk. w terminie, który zostaje corocznie ogłoszony.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie sporządzony życiorys, b) zeszyt ewidencyjny, c) dokumenty, stwierdzające posiadanie wymaganych warunków.

Ponadto szeregowi nadterminowi składają zobowiązanie do służby zawodowej po ukończeniu kursu z pomyślnym wynikiem.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 33/26 poz. 328.

Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa *).

Dęblin.

Zadanie — Doskonalenie i specjalizacja oficerów aeronautyki.

Kursy:

- a) kursy doskonalące dla dowódców eskadr,
- b) kursy pilotażu dla oficerów młodszych,
- c) kursy pilotażu myśliwskiego dla oficerów młodszych,
- d) kursy pilotażu nocnego dla oficerów młodszych,
- e) kursy obserwatorów lotniczych dla broni głównych,
- f) kursy odczytywania zdjęć lotniczych po odbyciu kursu fotograficznego przy 6 p. lotn.

*) Szkoła Podchorążych Lotnictwa — patrz „Szkoly zasadnicze”.

Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Grudziądz.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych aeronautyki w dziedzinie strzelania i bombardowania lotniczego.

Kursy strzelania i bombardowania dla oficerów młodszych oraz podoficerów zawodowych i niezawodowych aeronautyki.

Centrum Wyszkożenia Saperów *).

Modlin.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych saperów oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych piechoty i kawalerji w dziedzinie wyszkolenia pionierskiego.

Kursy:

a) kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych saperów przed awansem na sierżanta,

b) kursy pionierskie dla oficerów młodszych i podoficerów zawodowych piechoty i kawalerji,

c) kursy specjalizujące oficerów rezerwy i podchorążych rezerwy.

Centrum Wyszkożenia Łączności **).

Żegrze.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych łączności oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie łączności.

Kursy:

a) kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych łączności przed awansem na sierżanta,

b) kursy łączności dla oficerów młodszych i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni,

c) kursy hughes'istów,

d) kursy hughes'istek,

e) kursy specjalizujące oficerów rezerwy i podchorążych rezerwy.

*) Szkoła Podchorążych Rezerwy Saperów — patrz „Wyszkożenie kandydatów na oficerów rezerwy”.

**) Szkoła Podchorążych Rezerwy Łączności — patrz „Wyszkożenie kandydatów na oficerów rezerwy”.

Centrum Wyszkołenia Żandarmerji.

Grudziądz.

Zadanie -- Aplikacja oficerów poszczególnych rodzajów broni na oficerów żandarmerji oraz szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych żandarmerji.

Kursy:

- a) kursy aplikacyjne dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- b) kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych żandarmerji przed awansem na sierżanta.

Szkoła Gazowa.

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów w dziedzinie walki chemicznej

Kursy:

- a) kursy informacyjne dla dowódców i zastępców dowódców pułków,
- b) kursy walki chemicznej dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni.

Szkoła Zbrojmistrzów.

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych majstrów wojskowych rusznikarzy, puszkarzy i pirotechników.

Czas trwania kursów — 10 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkół mogą kandydować:

- a) na kursy majstrów wojskowych rusznikarzy i puszkarzy podoficerowie niezawodowi i zawodowi wszystkich rodzajów broni i służb, którzy umieją biegle czytać, pisać i rachować oraz posiadają świadectwo wyzwolonego ślusarza,
- b) na kursy majstrów wojskowych pirotechników podoficerowie niezawodowi i zawodowi wszystkich rodzajów broni i służb, którzy posiadają świadectwo ukończenia 7 klas szkoły powszechnej oraz podstawowe wiadomości z zakresu rzeczoznawstwa broni i amunicji.

Podania o przyjęcie składają kandydaci komendantowi Szkoły Zbrojmistrzów w drodze służbowej w terminie, który określa każdorazowo szef Dep. Uzbr. M. S. Wojsk.

Do podania należy załączyć zobowiązanie do służby zawodowej w razie ukończenia szkoły z pomyślnym wynikiem.

Przyjęcie do szkoły poprzedza egzamin w zakresie wiedzy fachowej.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 38/23 poz. 490.

Praktyki fabryczne absolwentów — Dz. Rozk. Nr. 28/28 poz. 318.

Ponadto Szkoła Zbrojmistrzów prowadzi kursy doskonalące dla oficerów młodszych służby uzbrojenia.

Szkoła Podoficerów Zawodowych Służby Weterynarii.

Warszawa.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych służby weterynarii i majstrów wojskowych podkuwaczy przed awansem na sierżanta.

Czas trwania kursów — 5 miesięcy dla podoficerów zawodowych służby weterynarii względnie 6 miesięcy dla podoficerów zawodowych majstrów wojskowych podkuwaczy.

Szkoła Topografów *).

Warszawa

Zadanie — Specjalizacja oficerów w dziedzinie prac topograficznych.

Czas trwania kursu — 10 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować oficerowie wszystkich rodzajów broni i służb w stopniu podporucznika i porucznika, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) ogólne wykształcenie w zakresie szkoły średniej,
- b) bardzo dobra kwalifikacja służbowa,
- c) co najmniej 2 lata służby w linji,
- d) nieprzekroczony 32 rok życia,
- e) zupełna zdolność do służby linjowej, zwłaszcza dobry wzrok,
- f) niepozostawanie pod śledztwem lub dochodzeniem karnym lub honorowem,

g) złożenie z dostatecznym wynikiem egzaminu wstępnego.

Kandydaci składają podania szefowi Wojskowego Instytutu Geograficznego w drodze służbowej w terminie do 1 listopada.

Do podania należy załączyć: a) dokumenty, stwierdzające ukończenie szkoły średniej, b) krótki życiorys ze szczegółowym uwzględnieniem wykształcenia ogólnego i wojskowego, c) świad-

*) Przy Wojskowym Instytucie Geograficznym.

dektwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia i normalny wzrok, ponadto przelozeni załączają opinie za ostatnie trzy lata.

Przyjęcie do szkoły poprzedza egzamin wstępny, o dopuszczeniu do którego decyduje szef Sztabu Głównego na wniosek szefa Wojskowego Instytutu Geograficznego.

Egzamin odbywa się między 15 i 17 listopada w zakresie matematyki, geografji, terenoznawstwa i kreślenia.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 19/32 poz. 244 i Nr. 22/32 poz. 290.

Wojskowa Szkoła Muzyczna *)

Katowice.

Zadanie — Doskonalenie elewów i podoficerów zawodowych w dziedzinie muzyki.

Czas trwania kursu —

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą elewi i podoficerowie zawodowi orkiestr wojskowych, którzy złożą zobowiązanie odsłużenia tyłu trzechleci w charakterze podoficerów zawodowych, ile lat będą przebywali w szkole. Podoficerowie zawodowi, wstępujący do szkoły, mogą mieć najwyżej 30 lat, przyczem pierwszeństwo przysługuje kawalerom.

Uczniowie, którzy ukończą szkołę z dyplomem i wykażą się świadectwem z 6 klas szkoły średniej, będą mogli się ubiegać o mianowanie oficerami pod warunkiem, że odsłużą odpowiednią ilość lat, jak oficerowie odkomenderowani na studia.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 8/30 poz. 81.

Szkoła Podoficerów Specjalistów Morskich

Gdynia.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych marynarki wojennej (morskich).

Czas trwania kursu — 6—12 miesięcy.

Szkoła Podoficerów Specjalistów Rzecznych

Brześć n/B.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych marynarki wojennej (rzecznych).

Czas trwania kursu — 6—12 miesięcy.

*) Przy Państwowem Konserwatorjum Muzycznym.

Centralny Instytut Wychowania Fizycznego *)

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie wychowania fizycznego.

Kursy:

- a) kursy instruktorów wychowania fizycznego dla oficerów,
- b) kursy informacyjno-metodyczne wychowania fizycznego dla oficerów przysposobienia wojskowego,
- c) kursy instruktorów szermierki i kursy fechtistrzów szermierki dla podoficerów zawodowych,
- d) kursy instruktorów ćwiczeń ruchowych i kursy instruktorów sportów dla podoficerów zawodowych.

Warunki przyjęcia:

- a) dla oficerów — Dz. Rozk. Nr. 13/32 poz. 171,
- b) dla podoficerów zawodowych — Dz. Rozk. Nr. 11/32 poz. 144.

Składanie przez oficerów-absolwentów Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportów oraz Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego końcowych egzaminów uprawniających do prowadzenia ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich normuje Dz. Rozk. Nr. 20/31 poz. 245.

SZKOŁY WYŻSZE.

Centrum Wyższych Studiów Wojskowych

Warszawa.

Zadanie — Przygotowanie generałów i pułkowników wszystkich rodzajów broni na stanowiska wyższych dowódców.

Czas trwania kursu — 6 miesięcy.

Wyższa Szkoła Wojenna

Warszawa.

Zadanie — Przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni do pracy w sztabach oraz na stanowiska wyższych dowódców.

Czas trwania kursu — 2 lata.

Warunki przyjęcia).** — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą oficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, broni pancernej.

*) Patrz Rozdz. XV. „Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe”.

**) Warunki przyjęcia na kurs 1933/35, natomiast warunki przyjęcia na kurs 1934/36 i t. d. zawiera Dz. Rozk. Nr. 15/32 poz. 194 i Nr. 23/32 poz. 305.

aeronautyki, saperów i łączności w stopniach porucznika i kapitana, którzy odpowiadają następującym warunkom:

a) wiek w dniu wstąpienia do szkoły ukończone 27 lat, a nieprzekroczone 33 lat dla poruczników i 34 lat dla kapitanów;

b) zupełna zdolność do służby frontowej, stwierdzona świadectwem lekarskim,

c) co najmniej 6 lat służby oficerskiej do 1 stycznia roku ubiegania się o przyjęcie do szkoły, w tem 4 lata służby w linii na stanowiskach oficera młodszego, dowódcy pododdziału lub dowódcy oddziału albo w szkolnictwie na stanowiskach instruktora lub dowódcy oddziału, przyczem pierwszeństwo mają kandydaci z dowodzeniem na froncie w wojnie 1918 — 1920 w stopniach oficerów lub podoficerów,

d) wykształcenie w zakresie co najmniej szkoły średniej z egzaminem dojrzałości, stwierdzone dokumentem urzędowym.

e) bardzo dobra opinia za co najmniej ostatnie trzy lata,

f) niepozostawanie pod śledztwem lub dochodzeniem karnem lub honorowem.

Podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci w drodze przez właściwe departamenty i Biuro Personalne M. S. Wojsk. szefowi Sztabu Głównego w terminie do 1 lipca.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo lekarskie, c) świadectwo dojrzałości, ponadto do podania dowódca załącza: a) wykaz kwalifikacyjny, b) wyciąg z księgi kar za ostatnie trzy lata.

Podania muszą być zaopiniowane przez właściwych dowódców dywizji piechoty (równorzędnych), dowódców okręgów korpusów i inspektorów armji.

Wyboru kandydatów dokonuje szef Sztabu Głównego na podstawie listy kandydatów, sporządzonej przez komisję pod przewodnictwem komendanta Wyższej Szkoły Wojennej, powołując:

a) kandydatów, którzy odpowiedzieli warunkom wymaganym, do egzaminu przedwstępnego, przyczem oficerowie broni pancernej, aeronautyki, saperów i łączności przed powołaniem do egzaminu przedwstępnego muszą przejść praktykę w piechocie, jeżeli nie mogą się wykazać roczną służbą oficerską w piechocie,

b) kandydatów, którzy złożyli egzamin przedwstępny, na kurs przygotowawczy oraz na kurs dowódców bataljonów piechoty przy Centrum Wyszkożenia Piechoty, zakończony egzaminem sprawdzającym,

c) 60 oficerów z pośród kandydatów, którzy złożyli egzamin sprawdzający, na praktykę w broniach,

d) potrzebną w danym roku ilość oficerów z pośród kandydatów, którzy przeszli praktykę w broniach, na kurs Wyższej Szkoły Wojennej, który rozpoczyna się 3 listopada.

Kandydaci, którzy nie ukończyli kursu przygotowawczego oraz kursu dowódców bataljonów piechoty z wynikiem pomyślnym, nie będą powołani do egzaminu sprawdzającego.

Oficerowie, ubiegający się po raz drugi o przyjęcie do szkoły, nie będą zwolnieni od egzaminu przedwstępnego, chociażby wspomniany egzamin za pierwszym razem złożyli.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 4/31 poz. 45, Nr. 25/31 poz. 319, Nr. 6/32 poz. 68, Nr. 7/32 poz. 78 i Nr. 13/32 poz. 169.

Dyplomy absolwentów Wyższej Szkoły Wojennej — Dz. Rozk. Nr. 25/29 poz. 243.

Znak oficerów dyplomowanych — Dz. Rozk. Nr. 36/23 poz. 470.

École Supérieure de Guerre Paryż.

Zadanie — Przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni do pracy w sztabach, na wykładowców i asystentów w szkołach oficerskich i wyższych oraz na stanowiska wyższych dowódców.

Czas trwania kursu — 2 lata.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą absolwenci 1-go rocznika Wyższej Szkoły Wojennej.

Wyboru kandydatów dokonuje szef Sztabu Głównego na podstawie listy kandydatów, którą sporządza komendant Wyższej Szkoły Wojennej.

Lista kandydatów ma być przesłana szefowi Sztabu Głównego w terminie do 1 marca.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 3/20 poz. 26.

Kurs Intendentów Wyższej Szkoły Wojennej Warszawa.

Zadanie — Przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni służb do pracy w korpusie oficerów intendentów.

Czas trwania kursu — 2 lata.

Warunki przyjęcia — O przyjęcie do szkoły ubiegać się mogą oficerowie wszystkich korpusów osobowych z wyjątkiem oficerów

kontrolerów i oficerów intendentów w stopniach porucznika i kapitana, którzy posiadają:

a) wiek nieprzekroczone 35 lat z końcem roku, w którym zostaną powołani na kurs,

b) zdolność do służby frontowej, stwierdzona świadectwem lekarskim,

c) co najmniej 6 lat służby w stopniu oficerskim,

d) świadectwo dojrzałości szkoły średniej,

e) opinię bardzo dobrą za ostatnie dwa lata, nieposzlakowaną przeszłość i nieskazitelną moralność,

f) niepozostawianie pod śledztwem lub dochodzeniem karnym lub honorowem.

Podania o przyjęcie do szkoły składają kandydaci w drodze służbowej ministrowi spraw wojskowych (Departament Intendencji M. S. Wojsk.) w terminie do 30 czerwca.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo lekarskie, c) świadectwo dojrzałości, d) curriculum vitae, ponadto do podania przełożeni załączają: a) odpis karty kwalifikacyjnej i odpisy rocznych uzupełnień za ostatnie trzy lata, b) wyciąg z księgi kar za ostatnie trzy lata, c) ocenę kandydata.

Podania kandydatów rozpatruje i listę kandydatów zestawia komisja pod przewodnictwem komendanta Wyższej Szkoły Wojennej, poczem po zatwierdzeniu przez ministra spraw wojskowych lista kandydatów zostaje ogłoszona zainteresowanym.

Objęci listą kandydaci składają egzamin przedwstępny w Wyższej Szkole Wojennej między 1 i 5 października, poczem odbywają kurs przygotowawczy między 10 stycznia i 10 czerwca.

Na podstawie wyników kursu przygotowawczego minister spraw wojskowych powołuje na wniosek komendanta Wyższej Szkoły Wojennej potrzebną ilość kandydatów na kurs intendentów w terminie do 25 lipca, poczem kandydaci powołani na kurs intendentów odbywają praktykę administracyjną między 25 lipca i 15 września.

Kurs intendentów rozpoczyna się 16 września.

Przed przyjęciem do szkoły kandydaci składają deklarację, w której

a) zgadzają się na przeniesienie po ukończeniu szkoły do korpusu oficerów intendentów,

b) zobowiązują się do niewnoszenia próśb o przeniesienie z korpusu oficerów intendentów lub zwolnienie z wojska przed upływem 5 lat po ukończeniu szkoły.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 13/32 poz. 170.

Przemianowanie absolwentów szkoły następuje w myśl zasad, które podaje Dz. Rozk. Nr. 2/31 poz. 21, po odbyciu 10-mies. praktyki, którą normuje Dz. Rozk. Nr. 19/32 poz. 247 i Nr. 21/32 poz. 290.

Dyplomy absolwentów kursu intendentów Wyższej Szkoły Wojennej — Dz. Rozk. Nr. 19/32 poz. 247.

Studja w wyższych zakładach naukowych.

O przeniesienie na studja w wyższych zakładach naukowych ubiegać się mogą oficerowie, którzy posiadają co najmniej 2 lata zaliczonych studjów i orzeczenie władz akademickich, że mogą być przyjęci na dalsze studja.

Oficerowie ubiegający się o przeniesienie na studja muszą odpowiadać następującym warunkom:

- a) nieprzekroczony 32 rok życia,
- b) stopień najwyższej kapitana,
- c) bardzo dobre opinie,
- d) dobry stan zdrowia.

Podania o przeniesienie na studja składają kandydaci szefów właściwych departamentów M. S. Wojsk. w drodze służbowej w ciągu lutego i lipca.

Do podania należy załączyć: a) zobowiązanie w myśl Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56, b) świadectwo lekarskie, c) zaświadczenie władz akademickich i d) opinie przełożonych.

Przeniesień na studja udziela się na czas do roku z tem, że przedłużenie przeniesień może nastąpić zależnie od postępu w studjach.

Co roku po zakończeniu roku szkolnego właściwe departamenty M. S. Wojsk. przeprowadzają kontrolę studjów.

Oficerowie przeniesieni na studja są obowiązani odbyć w okresie ferji letnich 6-tyg. praktykę w wojsku.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 21/27 poz. 245.

Studja na Politechnice Warszawskiej normuje Dz. Rozk. Nr. 21/31 poz. 258 i Nr. 9/32 poz. 114.

Zobowiązania osób wojskowych i cywilnych, kształcących się na koszt M. S. Wojsk., określa Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56.

Studja zagranicą.

Oficerowie są wysyłani dla studjów:

a) na 2-letnie kursy w Wyższej Szkole Wojennej i Wyższej Szkole Intendentury w Paryżu po złożeniu specjalnych egzaminów konkursowych;

b) na 2-letnie kursy w wyższych szkołach technicznych (Wyższa Szkoła Poczt i Telegrafów, Wyższa Szkoła Inżynierji, Lotnictwa i t. d.) na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk. po złożeniu specjalnych egzaminów;

c) na kilkumiesięczne kursy strzeleckie, obrony przeciwlotniczej, czołgów i t. d. na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk po złożeniu egzaminu sprawdzającego z języka francuskiego i znajomości terminologii fachowej;

d) na kilkumiesięczne praktyki przy dowództwach, zakładach i wytwórniach wojskowych na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk.

Instrukcję o studjach oficerów we Francji zawiera Dz. Rozk. Nr. 11/24 poz. 163 i Nr. 23/24 poz. 347.

Wyjazdy na studia zagranicę normuje Dz. Rozk. Nr. 27/29 poz. 268.

STYPENDJA *).

Stypendja dla kandydatów na inżynierów.

Stypendja w ilości, określonej corocznie przez M. S. Wojsk., mogą być przyznane rzeczywistym studentom Politechniki Warszawskiej, którzy zobowiążą się do służby w charakterze urzędników państwowych lub kontraktowych — inżynierów w instytucjach wskazanych przez M. S. Wojsk. przez okres, równy $1\frac{1}{2}$ -krotnemu (pobierający 200 zł.) lub $2\frac{1}{2}$ -krotnemu (pobierający uposażenie podporucznika) okresowi pobierania stypendjum.

W wypadku niemożności odslużenia wspomnianego okresu M. S. Wojsk. może zwolnić od obowiązku odslużenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Maksymalny okres stypendjalny obejmuje 2-gi i 3-ci rok studiów oraz okres pracy dyplomowej.

Wysokość stypendjum wynosi 200 zł. miesięcznie, dla stypendystów z lat poprzednich uposażenie miesięczne podporucznika samotnego w Warszawie (grupa IX szczebel a) bez dodatku służbowego i dodatku mundurowego.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może zawrzeć związku małżeńskiego pod rygorem utraty stypendjum.

O stypendjum mogą się ubiegać rzeczywisti studenci Politechniki Warszawskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom

*) Zobowiązania osób wojskowych i cywilnych, kształcących się na koszt M. S. Wojsk., określa Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56.

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość,
- c) świadectwo półdyplomowe,
- d) zdolność do służby wojskowej.
- e) nieprzekroczenie 22 lat życia (kandydaci, którzy korzystają z odroczenia służby czynnej) wzgl. 28 lat życia (kandydaci, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem szkołę podchorążych rezerwy).
- f) stan wolny.

Ponadto kandydaci zobowiązują się do zachowania tajemnicy wojskowej.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi świadectwami półdyplomowymi oraz ze znajomością języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum do M. S. Wojsk. (Biuro Og. Org.) w drodze przez rektora politechniki w terminie do 15 listopada, zaznaczając w podaniu, którą dziedzinę techniki wojskowej pragną studjować.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) zaświadczenie powiatowej komendy uzupełnień o stosunku do służby wojskowej, e) świadectwo zdolności do służby wojskowej, wystawione przez lekarza garnizonu, f) świadectwo półdyplomowe, g) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, h) deklarację o znajomości obcych języków.

M. S. Wojsk. może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, c) na wniosek rektora politechniki, d) gdy stypendysta przenieść się na inny wydział politechniki bez zgody M. S. Wojsk., e) gdy stypendysta straci wymagane warunki, f) gdy powstaną wątpliwości, czy stypendysta ukończy studia we właściwym czasie.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 21/31 poz. 258.

Stypendja dla kandydatów na oficerów lekarzy weterynaryjnych.

Stypendja w ilości 30 rocznie mogą być przyznane rzeczywistym studentom Akademji Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i wydziału weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów lekarzy weterynaryjnych przez okres, równy co najmniej 1½-krotnemu (pobierający 200 zł.) lub 2½-krotnemu

(pobierający uposażenie podporucznika) okresowi pobierania stypendjum od daty mianowania podporucznikiem zawodowym.

W wypadku nieuzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia podporucznika lub utraty zdolności do służby wojskowej stypendysta odsługuje wspomniany okres w charakterze cywilnego lekarza weterynaryjnego w jednej z instytucji wojskowych.

W wypadku niemożności odsłużenia wspomnianego okresu M. S. Wojsk. może zwolnić od obowiązku odsłużenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Maksymalny okres stypendjalny obejmuje 3-ci, 4-ty i 5-ty rok studjów oraz okres egzaminów państwowych.

Wysokość stypendjum wynosi 200 zł. miesięcznie, dla stypendystów z lat poprzednich uposażenie miesięczne podporucznika samotnego (grupa IX szczebel a) bez dodatku służbowego i dodatku mundurowego.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może pracować zarobkowo, ani nie może zawrzeć związku małżeńskiego pod rygorem utraty stypendjum.

O stypendjum mogą się ubiegać rzeczywiście studenci Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i wydziału weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) ukończenie szkoły podchorążych rezerwy z wynikiem pomyślnym,
- c) nieposzlakowana przeszłość,
- d) przesłuchanie co najmniej 2 lat studjów z egzaminami z wynikiem pomyślnym,
- e) zdolność do zawodowej służby wojskowej,
- f) stan wolny.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi świadectwami ze złożonych egzaminów oraz ze znajomością obcych języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum do M. S. Wojsk. (Dep. Zdr.) w drodze przez rektora uczelni i D. O. K. (Szef. Wet.) w terminie, który corocznie określa M. S. Wojsk.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) zaświadczenie powiatowej komendy uzupełnień o stosunku do służby wojskowej, e) świadectwo zdolności do zawodowej służby wojskowej, wystawione przez lekarza garnizonu, f) świadectwo

złożonych egzaminów, g) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, h) deklarację o znajomości obcych języków, i) fotografię.

M. S. Wojsk. może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek utraty zdolności do zawodowej służby wojskowej, c) na wniosek rektora uczelni, d) gdy stypendysta przeniesie się na inny wydział, przerwie studia lub opuści uczelnię, e) gdy stypendysta straci wymagane warunki, f) gdy powstaną wątpliwości, czy stypendysta ukończy studia we właściwym czasie.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 33/31 poz. 425.

Stypendja Kierownictwa Marynarki Wojennej.

a) Na Politechnice Warszawskiej.

Stypendja w ilości 5 rocznie mogą być przyznane studentom wydziału mechanicznego Politechniki Warszawskiej, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów inżynierów marynarki wojennej za stypendjum I klasy przez 2 lata, za stypendjum II klasy przez 1½ roku, za stypendjum III klasy przez 1 rok.

Wysokość stypendjum wynosi uposażenie miesięczne podporucznika samotnego w Warszawie i dzieli się na trzy klasy, przy czem I kl. odpowiada pełnemu stypendjum, II kl. odpowiada połowie stypendjum, III kl. odpowiada trzeciej części stypendjum.

O stypendjum mogą się ubiegać studenci wydziału mechanicznego Politechniki Warszawskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość pod względem narodowym,
- c) świadectwo półdyplomowe,
- d) zdolność do służby w marynarce wojennej,
- e) nieprzekroczenie 28 lat życia.

Kandydaci składają podania o stypendjum Kierownictwu: Marynarki Wojennej w terminie do 10 lipca.

Do podania należy załączyć: a) świadectwo urodzenia, b) pisemne zobowiązanie do odsłużenia wymaganej ilości lat, c) świadectwo półdyplomowe, d) własnoręcznie napisany życiorys, e) w razie niepełnoletności zezwolenie rodziców lub opiekunów, f) świadectwo zdolności do służby w marynarce wojennej.

Stypendyści są obowiązani złożyć zadowalniająco egzamin teoretyczny i praktyczny z dodatkowych przedmiotów oraz odbyć po złożeniu wspomnianych egzaminów praktykę na okrętach ma-

rynarki wojennej w ciągu 3 kampanji po 2 miesiące w okresie letnim.

Po ukończeniu studjów, złożeniu egzaminów i odbyciu praktyki stypendyści są obowiązani celem uzyskania stopnia oficerskiego przejść roczne przeszkolenie wojskowe na kursie podchorążych rezerwy, otrzymując w czasie przeszkolenia zamiast stypendjum świadczenia w naturze.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 41/23 poz. 536 i Nr. 21/26 poz. 222.

b) Na Politechnice Gdańskiej.

Stypendja w ilości, określonej corocznie przez Kierownictwo Marynarki Wojennej, mogą być przyznane studentom wydziałów techniki okrętowej, elektrotechniki i budowy okrętów Politechniki Gdańskiej, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów inżynierów mechaników, inżynierów elektrotechników lub inżynierów budowy okrętów marynarki wojennej przez okres, równy $2\frac{1}{2}$ -krotnemu okresowi pobierania stypendjum, co najmniej przez okres 4 lat, od daty powołania do pełnienia służby czynnej w charakterze podporucznika rezerwy marynarki wojennej.

W wypadku nien uzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia oficerskiego lub utraty zdolności do służby w marynarce wojennej lub nieukończenia studjów stypendysta odsługuje wspomniany okres w charakterze urzędnika państwowego lub kontraktowego według uznania Kierownictwa Marynarki Wojennej.

W wypadku niemożności odsłużenia wspomnianego okresu Kierownictwo Marynarki Wojennej może zwolnić od obowiązku odsłużenia za zwrotem pobranego stypendjum wzgl. może darować stypendjum.

Wysokość stypendjum wynosi uposażenie miesięczne podporucznika samotnego (grupa IX szczebel a) bez dodatku służbowego i dodatku mundurowego.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może zawrzeć związku małżeńskiego.

O stypendjum mogą się ubiegać studenci wydziałów techniki okrętowej, elektrotechniki i budowy okrętów Politechniki Gdańskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość pod względem narodowym,
- c) zdolność do służby w marynarce wojennej,
- d) stan wolny,

e) zdanie repetycji, kolokwiów i egzaminów, obowiązujących przy promowaniu na 2 kurs (III półrocze) i wiek najwyżej 20 lat albo zdanie repetycji, kolokwiów i egzaminów, obowiązujących przy promowaniu na 3 kurs (V półrocze) i wiek najwyżej 22 lata.

Ponadto kandydaci muszą posiadać pobieżną znajomość angielskiego lub niemieckiego oraz francuskiego w stopniu, pozwalającym na swobodne wyrażanie myśli.

Kandydaci składają podania o stypendjum Kierownictwu Marynarki Wojennej w terminie do 15 lipca.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) świadectwo zdolności do służby w marynarce wojennej, wystawione przez wojskowy szpital okręgowy, e) zaświadczenie dziekanatu o zdaniu repetycji, kolokwiów i egzaminów, obowiązujących przy promowaniu na 2 kurs (III półrocze) albo 3 kurs (V półrocze), f) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów.

Kierownictwo Marynarki Wojennej może cofnąć stypendjum a) gdy powstaną wątpliwości, czy stypendysta ukończy studia we właściwym czasie, b) na własną prośbę stypendysty, c) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, d) gdy stypendysta straci wymagane warunki.

Po ukończeniu studiów stypendyści odbywają obowiązkową służbę wojskową w marynarce wojennej w charakterze szeregowych z cenzusem, następnie po uzyskaniu warunków zostają przemianowani na oficerów zawodowych marynarki wojennej, przyczem do czasu przemianowania mogą być powołani do służby czynnej w marynarce wojennej w charakterze oficerów marynarki wojennej.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk Nr. 31/30 poz. 376.

c) W Państwowej Szkole Morskiej.

Stypendja w ilości, określonej corocznie przez Kierownictwo Marynarki Wojennej, mogą być przyznane niezamożnym uczniom wydziału mechanicznego Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów technicznych marynarki wojennej przez okres, równy $2\frac{1}{2}$ -krotnemu okresowi pobierania stypendjum, co najmniej przez okres 3 lat, od daty powołania do pełnienia służby czynnej w marynarce wojennej.

W wypadku nieuzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia podporucznika lub utraty zdolności do służby w marynarce wo-

jennej stypendysta odsluguje wspomniany okres w charakterze technika cywilnego w jednej z instytucji marynarki wojennej.

W wypadku niemożności odsluzenia wspomnianego okresu Kierownictwo Marynarki Wojennej może zwolnić od obowiazku odsluzenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Wysokość stypendjum wynosi całkowitą opłatę roczną, pobieraną przez Państwową Szkołę Morską, oraz jednorazowy ryczałt na umundurowanie w wysokości 200 zł.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może zawrzeć związku małżeńskiego.

O stypendjum mogą się ubiegać uczniowie wydziału mechanicznego Państwowej Szkoły Morskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość pod względem narodowym,
- c) zdolność do służby w marynarce wojennej,
- d) odbycie praktycznego pływania kandydackiego, zaliczenie w poczet uczniów Państwowej Szkoły Morskiej i nieprzekroczenie 20 lat życia lub zdanie egzaminu, obowiązującego przy promowaniu na 2-gi kurs (III półrocze) i nieprzekroczenie 21 lat życia,
- e) stan wolny.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi kwalifikacjami oraz ze znajomością obcych języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum Kierownictwu Marynarki Wojennej w terminie do 15 lipca.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) świadectwo zdolności do służby w marynarce wojennej, e) zaświadczenie dyrektora szkoły o wykazanych kwalifikacjach do służby morskiej, f) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, g) zobowiązanie do złożenia niezwłocznie po przeniesieniu do rezerwy podania do Kierownictwa Marynarki Wojennej o przemianowanie na oficera zawodowego marynarki wojennej, h) deklarację o znajomości obcych języków.

Kierownictwo Marynarki Wojennej może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, c) na wniosek dyrektora szkoły, d) gdy stypendysta straci wymagane warunki.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 32/29 poz. 320 i Nr. 17/30 poz. 206.

ŚLUŻBA ORAZ OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWCÓW, PODOFICERÓW I OFICERÓW.

(Szer. i podof. wojska — Dz. U. R. P. Nr. 71/28 poz. 643 i Nr. 89/32 poz. 747; szer. i podof. marynarki — Dz. U. R. P. Nr. 27/28 poz. 231, Nr. 77/29 poz. 577, Nr. 25/32 poz. 214 i Nr. 89/32 poz. 748, of. wojska — Dz. U. R. P. Nr. 32/22 poz. 256 i of. marynarki — Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 626).

ŻOŁNIERZE.

Powinności żołnierzy.

Żołnierz jest obywatelem, na którym spoczywa szczególny obowiązek bronięcia ojczyzny i gotowości oddania w każdej chwili życia w jej obronie.

Żołnierz winien służyć za wzór miłości honoru i ojczyzny, pełnić wiernie i uczciwie służbę narodową, być dbałym i sprawiedliwym dowódcą, posłusznym i oddanym podwładnym, szczerym i doskonałym kolegą oraz życzliwym współobywatelem ludności.

Przyjęcie do służby wojskowej.

Żołnierzem staje się osoba, przyjęta do wojska w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego oddziału wzgl. szkoły.

Każdy żołnierz składa ustaloną ustawowo przysięgę.

Podział żołnierzy.

Ze względu na charakter służby.

Żołnierze ze względu na charakter służby dzielą się na:

1. żołnierzy wykonujących powszechny obowiązek wojskowy, mianowicie na:

a) poborowych i ochotników pełniących obowiązkową służbę czynną,

b) obowiązanych do służby w rezerwie,

c) obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu,

2. żołnierzy pełniących służbę wojskową na mocy dobrowolnego zobowiązania, mianowicie na:

a) szeregowców i podoficerów nadterminowych,

b) podoficerów zawodowych,

c) podchorążych,

3. żołnierzy, pełniących służbę wojskową na mojej nominacji, mianowicie na oficerów.

Ze względu na rodzaje sił zbrojnych.

Żołnierze ze względu na rodzaje sił zbrojnych dzielą się na żołnierzy wojska lądowego i żołnierzy marynarki wojennej.

Ze względu na rodzaje wojska.

Żołnierze wojska lądowego ze względu na rodzaje wojska dzielą się na żołnierzy poszczególnych broni i służb.

Ze względu na stopień wojskowy.

Żołnierze ze względu na stopień wojskowy dzielą się na szeregowców, podoficerów i oficerów.

SZEREgowcy I PODOficerowie.

Stopnie wojskowe.

Stopnie szeregowców i podoficerów:

W wojsku lądowym:

W marynarce wojennej:

szeregowcy

szeregowiec (strzelec, ułan,
szwoleżer, kanonier, saper),
starszy szeregowiec (st. strzelec,
st. ułan, st. szwoleżer,
bombardjer, st. saper),

marynarz,
starszy marynarz,

podoficerowie

kapral (żandarm, podmajor wojskowy),
plutonowy (st. żandarm, mł. majster wojskowy),
sierżant (wachmistrz, ogniomistrz, majster wojskowy),
starszy sierżant (st. wachmistrz, st. ogniomistrz, st. majster wojskowy),
chorąży

mat,
bosmanmat,
bosman,
starszy bosman,

chorąży.

Stopień wojskowy stanowi podstawę subordynacji wojskowej, funkcji wojskowej, oznak stopnia wojskowego, awansowania na wyższy stopień wojskowy, żołdu lub uposażenia, związanego ze stopniem wojskowym, oraz innych uprawnień i obowiązków, przywiązanych do stopnia wojskowego w myśl obowiązujących przepisów.

Najniższy stopień wojskowy otrzymuje żołnierz bez szczególnego nadania z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego formacji, a jeżeli nie pełnił służby czynnej, z chwilą zaliczenia do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Żołnierz może osiągnąć najwyższy stopień wojskowy, jeżeli odpowiada przepisany warunkom

Nadanie stopnia wojskowego.

Nadanie wyższego stopnia wojskowego może tylko nastąpić w drodze awansu.

Awansowanie do stopnia chor. włącznie zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień.

St. szer. i podof. może awansować na wyższy stopień rzeczywisty lub tytularny.

Warunki awansu na wyższy stopień rzeczywisty:

- a) wykazanie odpowiedniego wykształcenia ogólnego,
- b) posiadanie odpowiednich kwalifikacji moralnych i służbowych,
- c) przesłużenie w każdym stopniu odpowiedniego okresu czasu,
- d) odbycie odpowiedniego wyszkolenia wojskowego i fachowego lub praktyki,
- e) wakans w etacie.

Warunki awansu na wyższy stopień tytularny, jak wyżej, z wyjątkiem warunku wakansu w etacie.

Awanse na st. szer. następują po ukończeniu szkoły podoficerskiej (najwcześniej jednak w miesiąc po rozpoczęciu obowiązkowej służby czynnej) albo po przesłużeniu w stopniu szer. co najmniej 4 miesięcy.

Awanse na kpr. następują po ukończeniu obowiązkowej służby czynnej (najwcześniej w ostatnim miesiącu obowiązkowej służby czynnej) albo po przesłużeniu w stopniu st. szer. co najmniej 3 miesięcy, jeżeli st. szer. posiada:

a) ukończoną z pomyślnym wynikiem szkołę podoficerską, lub

b) wystarczające świadectwo z odbytego przysposobienia wojskowego, lub

c) wykształcenie w zakresie co najmniej 7-klasowej szkoły powszechnej.

Awanse na plut. następują po przesłужeniu w stopniu kpr. co najmniej 24 miesięcy, który to okres minister spraw wojskowych może skrócić do 12 miesięcy.

Awanse na sierż. następują po przesłужeniu w stopniu plut. co najmniej 24 miesięcy.

Awanse na st. sierż. następują po przesłужeniu w stopniu sierż. co najmniej 36 miesięcy.

Awanse na chor. następują po przesłужeniu w stopniu st. sierż. co najmniej 48 miesięcy.

Podane wyżej okresy czasu nie mają zastosowania przy awansach szer. i podof. rez., odbywających ćwiczenia wojskowe, pchor. rez., uczniów szkół kształcących na of. rez. i uczniów szkół kształcących na of. zaw.

Niezależnie od czasu służby oraz warunków awansowych szer. może awansować na stopień st. szer. za czyn męstwa z narażeniem bezpieczeństwa osobistego, jeżeli posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Niezależnie od warunków awansowych szer. lub podof. może awansować na następny wyższy stopień rzeczywisty za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

W razie śmierci szer. lub podof. wskutek przyczyn związanych ze służbą wojskową, w przypadkach stwierdzenia wyjątkowych zasług, szer. lub podof. może być mianowany po śmierci ppor.

Warunki awansu w czasie wojny lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga, określi rozp. Prez. Rzpl.

Szer. lub podof., przeciw któremu wdrożono postępowanie dyscyplinarne lub karne, jest wyłączony na czas postępowania od awansu.

W razie odłożenia doniesienia karnego, umorzenia postępowania, uniewinnienia przez sąd karny lub ukarania dyscyplinarnego, jeżeli karą nie jest degradacja, szer. i podof. odzyskują prawo awansowania.

Zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności czasu pozbawienia wolności nie wlicza się do okresu czasu, potrzebnego do awansu.

Prawo awansowania szer. i podof. do stopnia st. sierż. przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Prawo awansowania podof. do stopnia chor. przysługuje ministrowi spraw wojskowych,

Pozbawienie stopnia wojskowego.

Szer. lub podof. zostaje pozbawiony stopnia szer. i posiada-
nego stopnia podof. w przypadku:

- a) braku lub utraty obywatelstwa polskiego.
- b) skazania na karę wydalenia z wojska lub karę pociągającą za sobą karę wydalenia z wojska.

St. szer. lub podof. zostaje pozbawiony stopnia st. szer. lub stopnia podof. w drodze degradacji, która może nastąpić na podstawie:

- a) wyroku sądowego,
- b) orzeczenia dyscyplinarnego.

Pozbawienie stopnia wojskowego w przypadkach degradacji pociąga za sobą powrót do stopnia szer.

Zdegradowany st. szer. lub podof. może być ponownie awansowany, jeżeli charakter czynu i skutki wyroku sądowego nie stoją temu na przeszkodzie, po przesłужeniu w stopniu szer. co najmniej 6 miesięcy, jeżeli w tym czasie sprawował się nienagannie.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

Szer. i podof., dopuszczający się czynów przestępnych, odpowiada w myśl wojskowego kodeksu karnego i powszechnych ustaw karnych oraz wojskowej ustawy postępowania karnego przed sądami wojskowymi.

Szer. i podof., dopuszczający się czynów, uwłaczających godności żołnierza lub niespełniający należycie obowiązków, odpowiada w myśl przepisów dyscyplinarnych również w wypadku, gdy wspomniane czyny nie podpadają pod rygory ustaw karnych.

Obowiązki i prawa.

Obowiązki i uprawnienia szer. i podof. określają ustawy i rozporządzenia oraz wydane przez ministra spraw wojskowych regulaminy, instrukcje i rozkazy.

Zachowanie tajemnicy.

Szer. lub podof. jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość pośrednio lub bezpośrednio w związku z wykonywaną służbą, jeżeli są one uznane za tajne lub gdy utrzymanie ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne lub inne względy służbowe.

Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno podczas pełnienia służby czynnej, jak też po przejściu w stan nieczynny lub spoczynku albo po przeniesieniu do rezerwy lub pospółtego ruszenia, tudzież po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu.

Od obowiązku zachowania tajemnicy może szer. lub podof. zwolnić przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, a jeżeli szer. lub podof. nie pełni już służby czynnej, ostateczna jego przełożona władza wojskowa.

Awanse.

Awanse — patrz „Nadanie stopnia wojskowego”.

Degradacja.

Degradacja — patrz „Pozbawienie stopnia wojskowego”.

Urlopy.

Urlopy szer. i podof. dzielą się na urlopy stałe i urlopy czasowe.

Urlopy stałe są udzielane wskutek:

a) czasowej niezdolności do służby czynnej, na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej,

b) stałego urlopowania rocznika na podstawie zarządzenia ministra spraw wojskowych.

Urlopy czasowe dzielą się na:

a) okolicznościowe,

b) lecznicze.

Urlopy okolicznościowe przysługują szer. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przy czem czas trwania urlopów nie może przekraczać 10 dni w roku służby, ponadto że względu na szczególnie ciężkie warunki służby, przy czem czas trwania urlopów wynosi 14 dni.

Niezależnie od powyższego szer. mogą być udzielane świąteczne urlopy okolicznościowe, których czas trwania każdorazowo określa minister spraw wojskowych.

Urlopy okolicznościowe przedłużone być mogą w razie obłożnej choroby z tem, że przedłużenie urlopu należy zaliczać na poczet urlopu leczniczego.

Urlopy lecznicze dzielą się na:

a) zdrowotne,

b) ozdrowieńcze,

c) udzielane na czas do ukończenia postępowania rewizyjnego

Urlopy zdrowotne przysługują szer. w wypadkach złego stanu zdrowia, jeżeli stan zdrowia nie wymaga opieki lekarskiej, ani zabiegów leczniczych i rokuje zupełną poprawę.

Czas trwania urlopów zdrowotnych nie może przekraczać 6 tygodni w okresie służby czynnej, przyczem każdorazowy urlop nie może przekraczać 3 tygodni.

Urlopy ozdrowieńcze przysługują szer., pozostającym w leczeniu w szpitalach wojskowych, z chwilą gdy stan zdrowia nie wymaga dalszej opieki lekarskiej, jednak przebyta choroba lub zabiegi lecznicze powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym przewiduje się powrót do zdrowia.

Czas trwania urlopów ozdrowieńczych nie może przekraczać 6 tygodni.

Urlopy zdrowotne i ozdrowieńcze przedłużone być mogą tylko w razie, gdy urlopowany jest tak ciężko chory, że powrót wzgl. transport do szpitala wojskowego byłyby połączone z niebezpieczeństwem dla zdrowia.

Urlopów czasowych udzielają:

- a) przełożeni o uprawnieniach dowódcy kompanji do 3 dni,
- b) przełożeni o uprawnieniach dowódcy bataljonu do 7 dni,
- c) przełożeni o uprawnieniach dowódcy pułku do najwyższego wymiaru.

Urlopów zdrowotnych udzielają uprawnieni do udzielania urlopów przełożeni na podstawie świadectwa, wystawionego przez lekarza formacji lub garnizonową izbę chorych.

Urlopów ozdrowieńczych udzielają komendanci szpitali, w których szer. przebywali w leczeniu, na podstawie orzeczenia, wystawionego przez szpital wojskowy.

Urlopów leczniczych udzielać można również szer., co do których wdrożone zostało postępowanie rewizyjne, na czas do ukończenia postępowania rewizyjnego, jeżeli udzielony urlop nie przedłuży lub nie utrudni postępowania.

Urlopów zagranicznych udziela minister spraw wojskowych.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może M. S. Wojsk. na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadkach epidemji chorób zakaźnych D. O. K. na obszarze okręgu korpusu.

Wyjazdy zagranicę.

Wyjazdy zagranicę oraz na obszar w. m. Gdańska szer. i podof. normuje minister spraw wojskowych.

Szeregowcy i podoficerowie służby czynnej.

Przyjęcie do służby czynnej.

Szer. i podof. pełnią służbę czynną na podstawie wcielenia do szeregów wojska z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego formacji.

Służba czynna.

Poborowi i ochotnicy pełnią służbę czynną w poszczególnych rodzajach wojska.

Ochotnikom przysługuje prawo wyboru jednego z rodzajów wojska.

Przeniesienie z jednego do drugiego rodzaju wojska albo z jednej do drugiej formacji może nastąpić:

- a) z urzędu, jeżeli wymagają tego względy służbowe,
- b) na własną prośbę, jeżeli względy służbowe nie stoją temu na przeszkodzie.

Po ukończeniu podstawowego wyszkolenia żołnierskiego szer., którzy przed wstąpieniem do wojska odbyli przysposobienie wojskowe i uzyskali wystarczające świadectwo z odbytego przysposobienia wojskowego oraz szer., którzy zasługują na szczególne wyróżnienie za wzorowe zachowanie się w służbie i za postępy w wyszkoleniu, zostają stosownie do uznania dowódcy pułku przydzieleni do pułkowych szkół podoficerskich lub na specjalne kursy i praktyki.

Ukończenie szkoły lub kursu i praktyki stanowi dla szer. warunek awansu na kpr.

Poborowi i ochotnicy, którym przysługuje prawo do skróconej służby czynnej, zostają zasadniczo przydzieleni do szkół kształcących na of. rez.

Absolwenci szkół kształcących na of. rez., którzy je ukończą z wynikiem pomyślnym, otrzymują tytuł pchor. rez., który to tytuł po przeniesieniu do pospolitego ruszenia zostaje zmieniony na tytuł pchor. posp. rusz.

Tytułu pchor. rez. wzgl. pchor. posp. rusz. należy używać obok posiadanego stopnia wojskowego.

Podof. traci tytuł pchor. rez. wzgl. pchor. posp. rusz. wskutek osiągnięcia stopnia oficerskiego.

Podof. zostaje pozbawiony tytułu pchor. rez. wzgl. pchor. posp. rusz. w przypadkach:

- a) braku lub utraty obywatelstwa polskiego,
- b) skazania na kary lub za czyny, z którymi łączy się utrata prawa do skróconej służby czynnej,

- c) wyroku sądowego, pociągającego za sobą degradację,
 - d) orzeczenia dyscyplinarnego, pociągającego za sobą degradację.
- Uczniowie szkół kształcących na of. rez., którzy nie ukończą szkoły z wynikiem pomyślnym, tracą prawo do skróconej służby czynnej.

Zwolnienie ze służby czynnej.

Szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej z przeniesieniem do rezerwy:

- a) po upływie czasu służby czynnej, jeżeli nie pozostają nadal w służbie nadterminowej,
- b) przed upływem czasu służby czynnej w przypadku skrócenia służby czynnej,
- c) w przypadku wyboru i przyjęcia mandatu posła lub senatora.

Na poczet czasu obowiązkowej służby czynnej zalicza się szer. i podof.:

- a) kary pozbawienia wolności na podstawie orzeczenia dyscyplinarnego,
- b) kary pozbawienia wolności na podstawie wyroku sądowego, jeżeli czas ich trwania nie przekracza trzech tygodni,
- c) czas pobytu w niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, jeżeli pobyt w niewoli lub zaginięcie były usprawiedliwione.

Szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej bez przeniesienia do rezerwy:

- a) w przypadku niemożności pełnienia czasowo służby wojсковej z powodu stanu zdrowia,
- b) w przypadku stałego urlopowania,
- c) w przypadku wykluczenia z wojska.

Szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej z przeniesieniem do pospolitego ruszenia na podstawie orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej, ustalającego ich zdolność do służby tylko w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni i zatwierdzonego przez właściwego przełożonego.

W czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga, szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, pozostają nadal w służbie czynnej do czasu demobilizacji lub zwolnienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Zwolnienie ze służby wojskowej.

Szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej i od obowiązku wojskowego wskutek:

a) zupełnej niezdolności do służby wojskowej na podstawie orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej, zatwierdzonego przez właściwego przełożonego.

b) braku lub utraty obywatelstwa polskiego,

c) skazania na karę wydalenia z wojska lub karę pociągającą za sobą karę wydalenia z wojska.

Udział w działalności politycznej.

Szer. i podof., pełniącym obowiązkową służbę czynną, nie wolno należeć do stowarzyszeń politycznych, ani brać udziału w działalności politycznej.

Należenie szer. i podof. do stowarzyszeń, nie posiadających charakteru politycznego, normuje minister spraw wojskowych.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Szer. i podof., pełniącym obowiązkową służbę czynną, nie wolno osobiście wykonywać zawodów cywilnych, ani oddawać się jakimkolwiek zajęciom ubocznym.

Zawieranie małżeństw.

Na zawarcie małżeństwa powinien szer. i podof., pełniący obowiązkową służbę czynną, uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Zezwolenie może być udzielane tylko w wyjątkowych na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach.

Do prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy załączyć:

a) stwierdzenie starostwa (równorzędnej władzy administracyjnej), że zachodzi konieczność zawarcia związku małżeńskiego,

b) świadectwo moralności narzeczonej,

c) wojskowe świadectwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia szeregowego.

o zawarciu związku małżeńskiego powinien szer. zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, któ-

ry udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Szer., którzy aspirują do stopnia of., obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich przepisy, dotyczące of. zaw.

Awanse.

Podczas pełnienia obowiązkowej służby czynnej szer. może awansować tylko do stopnia kpr.

Warunkiem awansu na kpr. (równorzędnego) jest ukończenie pułkowej szkoły podoficerskiej lub specjalnego kursu i praktyki.

Pchor. rez. mogą awansować do stopni wyższych na zasadach, które ustala minister spraw wojskowych.

Uczniowie szkół kształcących na of. rez. mogą awansować wyłącznie na stopnie tytularne.

Z chwilą przeniesienia podof., pełniącego obowiązkową służbę czynną do rezerwy lub pospolitego ruszenia posiadany przez niego stopień tytularny staje się stopniem rzeczywistym.

Szeregowcy i podoficerowie rezerwy.

Powołanie do służby czynnej.

Szer. i podof. rez. pełnią służbę czynną na podstawie powołania:

- a) na ćwiczenia wojskowe,
- b) na dodatkowe ćwiczenia wojskowe,
- c) do służby wojskowej w czasie mobilizacji,
- d) do służby wojskowej w czasie uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Podczas sprawowania mandatu posła lub senatora szer. i podof. rez. nie może być powołany do służby czynnej nawet w czasie mobilizacji lub w czasie uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Służba czynna.

Szer. i podof. rez. pełni służbę czynną zasadniczo w rodzaju wojska i w formacji, do których został zaliczony podczas obowiązkowej służby czynnej.

Przeniesienie szer. i podof. rez. podczas pełnienia służby czynnej do innego rodzaju wojska lub innej formacji zarządza powiatowy komendant uzupełnień.

Przy przeniesieniu szer. lub podof. rez. z jednego do drugiego rodzaju wojska lub z jednej do drugiej formacji podczas pełnienia służby czynnej stosuje się postanowienia dotyczące szer. i podof., pełniących obowiązkową służbę czynną.

St. szer. i podof. rez. mogą przechodzić do służby nadterminowej na warunkach, które określi minister spraw wojskowych.

Do szer. i podof. rez., pełniących służbę czynną, stosują się postanowienia dotyczące szer. i podof., pełniących obowiązkową służbę czynną.

Zwolnienie ze służby czynnej.

Szer. lub podof. rez., pełniący służbę czynną, zostaje zwolniony z ćwiczeń wojskowych i przeniesiony do rezerwy:

- a) po upływie czasu, na który został powołany na ćwiczenia, jeżeli nie pozostaje nadal w służbie nadterminowej,
- b) z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej,
- c) z powodu wyboru i przyjęcia mandatu posła lub senatora

Awanse.

Szer. i podof. rez. pełni służbę czynną w stopniu, uzyskanym podczas obowiązkowej służby czynnej lub późniejszej służby wojskowej.

Podczas ćwiczeń może szer. i podof. rez. awansować do stopnia plut., a pchor. rez. do stopnia st. sierż.

Awans następuje z dniem zwolnienia z ćwiczeń.

W razie powołania szer. i podof. rez. do służby czynnej w czasie mobilizacji lub w czasie uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga, stosuje się postanowienia o awansach szer. i podof. w czasie mobilizacji lub w czasie uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Uzyskane wówczas stopnie tytularne stają się stopniami rzeczywistymi z dniem zwolnienia ze służby.

Szeregowcy i podoficerowie pospolitego ruszenia.

Powołanie do służby czynnej.

Szer. i podof. posp. rusz. pełnią służbę czynną na podstawie powołania:

- a) do służby wojskowej w czasie mobilizacji,
- b) do służby wojskowej w czasie uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Służba czynna.

Do szer. i podof. posp. rusz., pełniących służbę czynną, odpowiednio stosują się postanowienia dotyczące szer. i podof. rez., pełniących służbę czynną.

Zwolnienie ze służby czynnej.

Szer. i podof. posp. rusz., pełniący służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej z przeniesieniem do pospolitego ruszenia:

- a) w razie demobilizacji lub zwolnienia odpowiednich roczników do pospolitego ruszenia,
- b) z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej,
- c) z powodu wyboru i przyjęcia mandatu posła lub senatora.

Szer. i podof. posp. rusz., pełniący służbę czynną, zostają zwolnieni ze służby czynnej bez przeniesienia do pospolitego ruszenia w przypadku wykluczenia z wojska.

Szeregowcy i podoficerowie nadterminowi.

Przyjęcie do służby nadterminowej.

St. szer. i podof. nadterm. mogą być mianowani st. szer. i podof. po odbyciu obowiązkowej służby czynnej, jeżeli:

- a) posiadają zupełną zdolność do służby czynnej,
- b) nie przekroczyli 25 roku życia,
- c) są stanu wolnego,
- d) posiadają zdolności instruowania lub fachowe,
- e) nie byli karani za przestępstwa lub przewinienia, mogące ujemnie świadczyć o ich charakterze.

Dowódca okręgu korpusu może wyjątkowo zezwolić na mianowanie st. szer. i podof. nadterm. kandydatów, którzy nie posiadają zupełnej zdolności do służby czynnej lub przekroczyli 25 lat życia, jednak nie więcej, niż o 3 lata.

Absolwenci szkół podoficerskich mogą być przyjęci na własną prośbę do służby nadterminowej przed odbyciem służby czynnej, najwcześniej jednak w rok po rozpoczęciu obowiązkowej służby czynnej.

Kandydaci na st. szer. i podof. nadterm. powinni się zobowiązać pisemnie do służby nadterminowej na przeciąg 1 roku.

Zobowiązanie może być odnawiane na dalsze okresy 1-roczone.

Zobowiązanie może być odnawiane na dalsze okresy 3-letnie. Sposób składania zobowiązań oraz tryb i termin wnoszenia próśb o przyjęcie do służby zawodowej lub przedłużenie służby zawodowej określi minister spraw wojskowych.

W razie przemianowania na podof. zaw. stopnie tytularne stają się stopniami rzeczywistymi.

Prawo mianowania podof. zaw. oraz przedłużania służby zawodowej przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Służba zawodowa.

Podof. zaw. pełnią służbę we wszystkich rodzajach wojska.

Podof. zaw. dzielią się na grupy:

- I podoficerów zawodowych linjowych,
- II podoficerów zawodowych specjalistów,
- III podoficerów zawodowych administracyjnych,
- IV podoficerów zawodowych orkiestrantów.

Przeniesienie podof. zaw. z jednego do drugiego rodzaju wojska oraz z jednej do drugiej formacji może nastąpić:

- a) z urzędu, jeżeli wymagają tego względy służbowe,
- b) na własną prośbę, jeżeli względy służbowe nie stoją temu na przeszkodzie.

Przeniesienie podof. zaw. z jednego do drugiego rodzaju wojska zarówno z urzędu, jak też na własną prośbę zarządza minister spraw wojskowych.

Przeniesienie podof. zaw. z jednej do drugiej formacji zarówno z urzędu, jak też na własną prośbę zarządza:

- 1) dowódca dywizji lub samodzielnej brygady przy przeniesieniu w obrębie dywizji lub samodzielnej brygady,
- 2) dowódca okręgu korpusu przy przeniesieniach w obrębie okręgu korpusu,
- 3) minister spraw wojskowych przy przeniesieniach z jednego do drugiego okręgu korpusu.

Dyscyplinę przeniesień określa zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 12/31 poz. 144.

Przeniesienie podof. zaw. z jednej do drugiej grupy może nastąpić wyłącznie na prośbę lub za zgodą podof. zaw.

Warunki przenoszenia z jednej do drugiej grupy ustalił minister spraw wojskowych.

Stany podoficera zawodowego.

Podof. może się znajdować:

- a) w stanie czynnym,
- b) w stanie nieczynnym.
- c) w stanie spoczynku.

Stan czynny.

Podof. zaw. znajduje się w stanie czynnym, jeżeli należy do stanu faktycznego jednej z formacji w ramach ogólnego statutu wojska.

Stan nieczynny.

Podof. zaw. znajduje się w stanie nieczynnym, jeżeli czasowo nie pełni służby czynnej wskutek:

- a) własnej prośby o urlop długoterminowy bez uposażenia,
- b) czasowej niezdolności do służby wojskowej,
- c) zredukowania etatów,
- d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,
- e) sprawowania mandatu posła lub senatora.

Długoterminowy urlop bez uposażenia może być udzielony w zasługujących na szczególne uwzględnienie przypadkach na przeciąg od 6 do 12 miesięcy.

Podof. zaw., znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek otrzymania urlopu, nie może być przeniesiony bez jego prośby w stan czynny przez czas trwania urlopu, z wyjątkiem mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek otrzymania urlopu nie zalicza się podof. zaw. na poczet zobowiązania do służby zawodowej; ani do okresu czasu potrzebnego do awansu.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek otrzymania urlopu minister spraw wojskowych.

Podof. zaw., który przez więcej niż 6 następujących po sobie miesięcy nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony wojskowej komisji lekarskiej, która oznacza termin przebywania podof. zaw. w stanie nieczynnym.

Po upływie terminu, oznaczonego przez wojskową komisję lekarską, podof. zaw. powinien być ponownie przedstawiony woj-

skowej komisji lekarskiej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostawać nadal w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania podof. zaw. w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej nie może przekraczać 1 roku bez przerwy lub 1½ roku w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów podof. zaw. w razie dalszej niezdolności do służby czynnej powinien być przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie nabył praw do zaopatrzenia emerytalnego.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zalicza się podof. zaw. na poczet zobowiązania do służby zawodowej, a do okresu czasu potrzebnego do awansu jedynie w przypadku, jeżeli niezdolność nastąpiła w związku ze służbą wojskową.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podof. zaw., przeniesionemu w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przysługują uprawnienia stanu czynnego w przeciągu 18 miesięcy.

Wakanse w stopniach posiadanych przez podof. zaw., znajdujących się w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów, powinny być obsadzone przede wszystkim przez wspomnianych podof. zaw.

Po upływie 18 miesięcy od chwili przeniesienia w stan nieczynny, wskutek zredukowania etatów, podof. zaw. zostaje przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie nabył praw do zaopatrzenia emerytalnego.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów zalicza się podof. zaw. do służby zawodowej.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów minister spraw wojskowych.

Podof. zaw., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, po powrocie i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych do okresu czasu potrzebnego do awansu.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podof. zaw. przez czas sprawowania mandatu posła lub senatora przeniesiony zostaje w stan nieczynny bez prawa do uposażenia i prawa noszenia munduru z wyjątkiem dni świąt narodowych, świąt i uroczystości pułkowych oraz uroczystości rodzinnych.

Podof. zaw. przez czas sprawowania mandatu posła lub senatora jest zwolniony od wszelkiej zależności służbowej i traci wszelkie obowiązki i uprawnienia, które posiadał jako podof. zaw.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu podof. zaw. przeniesiony zostaje do stanu czynnego.

Czasu pozostawania w stanie nieczynnym wskutek sprawowania mandatu posła lub senatora nie zalicza się podof. zaw. na poczet zobowiązania do służby zawodowej, ani do okresu potrzebnego do awansu.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek sprawowania mandatu posła lub senatora przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Stan spoczynku.

Podof. zaw. znajduje się w stanie spoczynku, jeżeli zwolniony został od pełnienia służby wojskowej i przeniesiony w stan spoczynku z powodów przewidzianych ustawą emerytalną.

Ukończenie 56 lat życia stanowi granicę wieku, po której osiągnięciu podof. zaw. zostaje przeniesiony w stan spoczynku.

Podof. zaw., przeniesiony w stan spoczynku wskutek osiągnięcia granicy wieku, może być powołany do służby czynnej w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Podof. zaw. przenosi w stan spoczynku dowódca okręgu korpusu na wniosek przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podof. zaw., przeniesiony w stan spoczynku po co najmniej 12 latach służby zawodowej, może otrzymać wyższy stopień tytularny, jeżeli posiada warunki, wymagane do awansu.

Prawo awansowania podof. zaw., przeniesionych w stan spoczynku, do stopnia st. sierż. przysługuje dowódcy okręgu korpusu, do stopnia chor. przysługuje ministrowi spraw wojskowych.

Podof. zaw. po co najmniej 15 latach służby zawodowej, z którymi nie odnowiono zobowiązania i którym nie można było na-

dać stanowiska w administracji wojskowej, zapewnia państwo otrzymanie odpowiadających ich kwalifikacjom stanowisk w służbie rządowej lub samorządowej albo w przedsiębiorstwach państwowych z zaliczeniem czasu służby wojskowej do emerytury.

W braku wspomnianych stanowisk zostają podof. zaw. przeniesieni w stan spoczynku z prawem do zaopatrzenia emerytalnego.

Podof. zaw., którzy wskutek utraty zdrowia w związku ze służbą wojskową, stwierdzonej orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej, zostali zwolnieni przed upływem 15 lat służby zawodowej, zapewnia państwo otrzymanie stanowisk, w służbie cywilnej, jak wyżej.

W braku wspomnianych stanowisk lub, jeżeli stan zdrowia nie pozwala podof. zaw. pełnić służbę na zaofiarowanych im stanowiskach, podof. zaw. mogą być przeniesieni w stan spoczynku z prawem do zaopatrzenia emerytalnego, jeżeli odpowiadają warunkom, przewidzianym ustawą emerytalną.

Urlopy dla odbycia kursu lub praktyki, niezbędnych do otrzymania stanowiska w służbie cywilnej — patrz „Urlopy”.

Sposób nadawania stanowisk w służbie cywilnej określa rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 115/26 poz. 666 i zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 1/29 poz. 6.

Do kwalifikowania podof. zaw. do otrzymania stanowisk w służbie cywilnej powołana jest komisja kwalifikacyjna przy Biurze Pers. M. S. Wojsk., której regulamin zawiera zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 31/28 poz. 344.

Podof. zaw., który po 15 latach służby zawodowej nie chce odnowić zobowiązania lub nie chce przyjąć ofiarowanego mu stanowiska w służbie cywilnej, nie ma prawa do zaopatrzenia emerytalnego, zachowuje jednak prawo do odprawy w myśl ustawy uposażeniowej.

Zwolnienie ze służby zawodowej.

Podof. zaw. przestaje być podof. zaw. wskutek:

- a) uzyskania stopnia ppor.,
- b) utraty obywatelstwa polskiego lub zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu ubiegania się o obywatelstwo obce,
- c) przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

- d) wyroku sądowego, orzekającego degradację lub wydalenie z wojska,
- e) orzeczenia komisji dyscyplinarnej,
- f) wykluczenia z wojska,
- g) wydalenia ze szkoły kształcącej na of. zaw.

W skład komisji dyscyplinarnej wchodzi 1 of. szt., 2 of. ml. i 2 podof.

Komisja dyscyplinarna orzeka zwolnienie ze służby zawodowej wskutek degradacji lub ujemnej kwalifikacji po przeprowadzonym postępowaniu ostrzegawczym.

W wypadku degradacji na mocy prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej podof. zaw. przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego ruszenia z tem, że w razie mobilizacji nie może otrzymać przydziału do formacji, w której został zdegradowany.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

W zakresie odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej podof. zaw. obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szer. i podof. służby czynnej.

Karalność dyscyplinarną podof. zaw. w stanie spoczynku normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 12/30 poz. 431.

Udział w działalności politycznej.

Podof. zaw. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno należeć do stowarzyszeń o celach politycznych, ani brać udziału w działalności politycznej.

Wyjątek stanowią podof. zaw. w stanie nieczynnym, piastujący mandat posła lub senatora.

Podof. zaw. może należeć do stowarzyszeń, niemających celów politycznych, w myśl przepisów, dotyczących of. zaw.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Podof. zaw. w stanie czynnym nie wolno wykonywać zawodu cywilnego, ani brać udziału w rzemiośle, przemyśle lub handlu.

Podof. zaw. w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny albo brać udział w rzemiośle, przemyśle lub handlu za zezwoleniem przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą podof. zaw. w stanie spoczynku.

Zawieranie małżeństw.

Na zawarcie małżeństwa podof. zaw. w stanie czynnym i nieczynnym winien uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Zezwolenie na zawarcie małżeństwa może otrzymać podof. zaw., który ukończył 24 lat życia, odbył 3 lata służby zawodowej i uzyskał rzeczywisty stopień plut. *).

W wyjątkowych wypadkach M. S. Wojsk. (w razie nagłości przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku) może udzielić zezwolenia na zawarcie małżeństwa mimo braku wymaganych warunków.

Do prośby o zezwolenie na zawarcie małżeństwa należy załączyć świadectwo moralności narzeczonej oraz wojskowe świadectwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia podof. zaw. Wytyczne, któremi kierować się należy przy wystawianiu świadectw lekarskich, zawiera Dz. Rozk. Nr. 33/29 poz. 329.

O zawarciu małżeństwa powinien podof. zaw. zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie akt ślubu.

Podof. zaw., którzy aspirują do stopnia of., obowiązują w zakresie zawierania małżeństw przepisy, dotyczące of. zaw.

Awanse.

W zakresie awansów podof. zaw. obowiązują przepisy, dotyczące szer. sl. cz. z wyjaśnieniem w Dz. Rozk. Nr. 9/29 poz. 86.

Warunkiem awansu na sierż. (równorzędnego) jest ukończenie szkoły wzgl. kursu podof. zaw. albo zdanie egzaminu po odbytej uprzednio praktyce.

Degradacja.

Degradacja — patrz „Zwolnienie ze służby zawodowej”.

Urlopy.

W zakresie urlopów podof. zaw. obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szer. sl. cz.

Urlopy podof. zaw. dzielą się na:

*) Podof. zaw. aeronautyki (personel latający) obowiązują szczególne ograniczenia.

- a) okolicznościowe,
- b) wypoczynkowe,
- c) lecznicze,
- d) służbowe,
- e) dla odbycia kursu lub praktyki, niezbędnych do otrzymania stanowiska w służbie cywilnej.

Urlopy okolicznościowe przysługują podof. zaw. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w roku kalendarzowym.

Niezależnie od powyższego podof. zaw. mogą być udzielane świąteczne urlopy okolicznościowe, których czas trwania każdorazowo określa M. S. Wojsk.

Urlopy okolicznościowe, przekraczające 7 dni w roku kalendarzowym, należy zaliczać na poczet urlopów wypoczynkowych.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim podof. zaw. co-rocennie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

- a) w pierwszym trzechleciu służby zawodowej do 2 tyg.,
- b) w drugim trzechleciu służby zawodowej do 3 tyg.,
- c) w dalszych trzechleciach służby zawodowej do 4 tyg.

Podof. zaw. aeronautyki (personelowi latającemu) oraz podof. zaw., pełniącym służbę w szczególnie ciężkich warunkach (korp. ochr. pogr.), przysługują urlopy wypoczynkowe bez względu na okres służby zawodowej do 4 tygodni.

Urlopy lecznicze przysługują podof. zaw. w wypadkach złego stanu zdrowia na podstawie orzeczenia lekarskiego, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w roku kalendarzowym.

Korzystanie z urlopu leczniczego wyklucza możliwość korzystania z urlopu wypoczynkowego w tym samym roku kalendarzowym.

Urlopy służbowe przysługują podof. zaw. w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem, przyczem czas trwania urlopów wynosi:

- a) dla nieżonatego do 7 dni,
- b) dla żonatego lub wdowca z dziećmi do 14 dni.

Czas, przebyty przez podof. zaw. na urlopach okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia, nie może przekraczać 6 tygodni w roku kalendarzowym.

Urlopy dla odbycia kursu lub praktyki, niezbędnych do otrzymania stanowiska w służbie rządowej lub samorządowej albo

w przedsiębiorstwach państwowych, przysługują podof. zaw. po przesłużeniu co najmniej 11 lat na stanowisku podof. zaw. w ostatnim roku służby zawodowej, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy.

Urlopu udziela przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Przez czas trwania urlopu przysługują podof. zaw. wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Urlopy długoterminowe bez uposażenia — patrz „Stan nieczynny”.

Podchorążowie.

Przyjęcie do służby w charakterze podchorążego.

Pchor. staje się ten, kto zobowiąże się pisemnie do odbycia służby w charakterze ucznia szkoły kształcącej na of. zaw. oraz zostanie przyjęty i zaliczony do stanu faktycznego szkoły.

Szkoły kształące na of. zaw., czas trwania nauki w nich, warunki przyjęcia i sposób przyjmowania do nich oraz warunki przenoszenia się pchor. z jednej do drugiej szkoły określa minister spraw wojskowych.

Zobowiązania do służby w charakterze pchor. mogą składać:

a) obowiązani do czynnej służby wojskowej w charakterze poborowych lub uprawnieni do czynnej służby wojskowej w charakterze ochotników,

b) obowiązani do służby w rezerwie,

c) podof. zaw. w stanie czynnym.

Pchor. rez., zaliczeni do stanu faktycznego szkoły, kształcącej na of. zaw., zachowują tytuł pchor. rez., podczas jednak służby w charakterze pchor. nie noszą oznak i nie używają tytułu pchor. rez.

Uczniowie szkół, kształcących na of. zaw., podczas służby w charakterze pchor. używają obok stopnia wojskowego tytułu pchor.

Pchor., który uczynił zadość wymaganiom szkolnym, uzyskuje nominację na ppor. zaw.

Zwolnienie ze służby w charakterze podchorążego.

Zobowiązanie do służby w charakterze pchor. gaśnie w wypadku:

a) uzyskania stopnia ppor. zaw.,

- b) wyboru i przyjęcia mandatu posła lub senatora,
- c) wydalenia z wojska,
- d) wykluczenia z wojska,
- e) wydalenia ze szkoły,
- f) zwolnienia ze szkoły.

Pchor., wybrany na posła lub senatora, w razie przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony do rezerwy z tem, że czas spędzony w szkole zostaje mu zaliczony na poczet obowiązkowej służby czynnej.

Podczas sprawowania mandatu nie może on być powołany do służby wojskowej nawet w czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga.

Pchor., którzy przed przyjęciem do szkoły pełnili służbę podof. zaw., w razie wybrania na posła lub senatora obowiązują przepisy dotyczące podof. zaw. z tem, że czas spędzony w szkole zostaje im zaliczony na poczet zobowiązania do służby zawodowej.

Wydalenie ze szkoły następuje w przypadku:

- a) skazania na karę lub za czyny, z którymi łączy się utrata prawa do skróconej służby czynnej,
- b) wyroku sądowego, pociągającego za sobą degradację,
- c) orzeczenia dyscyplinarnego, pociągającego za sobą, degradację,

a powoduje:

- a) utratę prawa do skróconej służby czynnej,
- b) utratę tytułu pchor.,
- c) rozwiązanie stosunku służbowego przed upływem terminu zobowiązania do służby zawodowej dla podof. zaw.

Zwolnienie ze szkoły następuje z powodu:

- a) utraty obywatelstwa polskiego lub zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego wskutek ubiegania się o obywatelstwo obce,
- b) utraty zdolności fizycznej,
- c) wykazania postępów niedostatecznych w nauce,
- d) stwierdzenia braku kwalifikacji ogólnych na of. zaw.

Zwolnienie może nastąpić na prośbę pchor. lub w razie jego niepełnoletności na prośbę rodziców (opiekunów), jeżeli interes służby na to pozwala.

Uczniowie szkół, kształcących na of. zaw., podczas służby w charakterze pchor. nie dopełniają obowiązku służby czynnej i ćwiczeń w rezerwie z tem, że czas służby w charakterze pchor. zalicza się zwolnionym ze służby w charakterze pchor. w przy-

padku uzyskania stopnia ppor. zaw. lub wyboru i przyjęcia mandatu posła lub senatora w stosunku dzień za dzień na poczet obowiązkowej służby czynnej.

Uczniowie szkół, kształcących na of. zaw., zwolnieni ze służby w charakterze pchor. w przypadku wydalenia ze szkoły lub zwolnienia ze szkoły obowiązani są odbyć obowiązkową służbę czynną albo służbę w rezerwie lub pospolitem ruszeniu.

Czas obowiązkowej służby czynnej przed przyjęciem do szkoły zostaje im zaliczony w stosunku dzień za dzień, a czas służby w charakterze pchor. może być im zaliczony w całości lub części na poczet obowiązkowej służby czynnej.

Uczniom szkół, kształcących na of. zaw., zwolnionym ze szkoły może komendant szkoły zaliczyć wyszkolenie w szkole za pułkową szkołę podoficerską lub szkołę podchorążych rezerwy oraz nadać tytuł pchor. rez., jeżeli go nie posiadali przed przyjęciem do szkoły i jeżeli nie są obowiązani do pełnienia nadal służby zawodowej.

Podof. zaw. nie dopełniają podczas służby w charakterze pchor. zobowiązania do służby zawodowej, a w przypadku zwolnienia ze szkoły są obowiązani do pełnienia nadal służby zawodowej z tem, że czas służby w charakterze pchor. może być im zaliczony w całości lub części na poczet zobowiązania do służby zawodowej.

Czas służby w charakterze pchor. zalicza się podof. zaw. do wysługi emerytalnej oraz czasokresów niezbędnych do awansu.

Obowiązki i prawa.

Absolwenci szkół, kształcących na of. zaw., obowiązani są odsłużyć w wojskowej służbie zawodowej co najmniej trzykrotny okres pobytu w szkole jako ekwiwalent za koszty studjów.

W czasie mobilizacji lub uzupełnienia wojska, gdy bezpieczeństwo państwa tego wymaga, pchor. pełnią nadal służbę w sposób wskazany przez ministra spraw wojskowych.

Pchor. nie wolno należeć do stowarzyszeń politycznych, ani brać udziału w działalności politycznej.

Pchor. nie wolno osobiście wykonywać zawodów cywilnych, ani oddawać się jakimkolwiek zajęciom ubocznym.

Pchor. nie mogą podczas pobytu w szkole otrzymać zezwolenia na zawarcie małżeństwa.

Przepisy dyscyplinarne dla pchor. zawiera zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 9/26 poz. 93.

Przebieg służby w charakterze pchor. oraz obowiązki i uprawnień pchor. określi minister spraw wojskowych.

OFICEROWIE.

Podział oficerów.

Of. może być nieposzlakowany obywatel państwa polskiego, który odpowiada przewidzianym ustawowo warunkom i którego patriotyzm nie ulega żadnej wątpliwości.

Of. dzieli się na of. wojska lądowego i of. marynarki wojennej.

Of. wojska lądowego i marynarki wojennej dzieli się na:

- a) oficerów zawodowych,
- b) oficerów rezerwy,
- c) oficerów pospolitego ruszenia,
- d) oficerów czasu wojny,
- e) oficerów kontraktowych.

Oficerowie zawodowi.

Podział na korpusy osobowe.

Of. zaw. wojska lądowego dzieli się na korpusy osobowe, mianowicie na:

1. korpus oficerów piechoty,
2. „ „ kawalerji,
3. „ „ artylerji,
4. „ „ inżynierji i saperów,
5. „ „ aeronautycznych,
6. „ „ łączności,
7. „ „ kolejowych,
8. „ „ samochodowych,
9. „ „ taborowych,
10. „ „ żandarmerji,
11. „ „ kontrolerów,
12. „ „ sądowych,
13. „ „ sanitarnych,
14. „ „ intendentów,
15. „ „ uzbrojenia,
16. „ „ geografów,
17. „ „ weterynaryjnych,
18. „ „ administracji.

Korpus oficerów administracji dzieli się na grupy osobowe, mianowicie na:

1. grupę oficerów kancelaryjnych,
2. „ „ gospodarczych,
3. „ „ administracji intendenty,
4. „ „ administracji sanitarnych,
5. „ „ rachunkowo - kontrolnych,
6. „ „ kapelmistrzów,
7. „ „ naukowo - oświatowych.

Organizację korpusu oficerów administracji określa zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 2/31 poz. 18.

Of. zaw. marynarki wojennej tworzą wspólny korpus oficerów marynarki wojennej *).

Generałowie i admirałowie tworzą korpus generałów.

Of. poszczególnych korpusów osobowych, powołani do prac Sztabu Głównego, nie tworzą odrębnego korpusu osobowego.

Wszystkie korpusy osobowe są równorzędne i nie zachodzi między nimi stosunek nadrzędności lub podrzędności.

Przeniesienie z jednego do drugiego korpusu osobowego.

Przeniesienie of. z jednego do drugiego korpusu osobowego może nastąpić tylko na własną prośbę of. Wyjątek stanowi automatyczne przeniesienie do korpusu gen. w wypadku awansu na gen. Władzom wojskowym przysługuje jednak prawo czasowego przydziału of. do dowolnego rodzaju wojska.

Of., przeniesiony do korpusu of. kontrolerów oraz of. kontroler, awansowany na gen., nie może być przeniesiony w czasie znajdowania się w stanie czynnym lub nieczynnym do innego korpusu osobowego lub użyty w innym rodzaju wojska.

Of. kontroler oraz of. kontroler, awansowany na gen., przeniesiony w stan spoczynku lub do rezerwy, w razie powołania do służby czynnej lub przyjęcia z rezerwy na of. zaw. nie może być użyty w korpusie of. kontrolerów.

Przenoszenie of. do korpusu of. kontrolerów normuje rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 76/23 poz. 596.

*) Przejściowo of. zaw. marynarki wojennej. dzielą się na korpusy osobowe, mianowicie na:

- korpus oficerów morskich,
- „ „ rzeczno-brzegowych,
- „ „ technicznych.

Warunki konkursu oraz egzamin dla kandydatów na of. kontrolerów określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 43/24 poz. 622.

Przenoszenie of. do korpusu of. intendentów normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 2/31 poz. 21.

Przenoszenie of. do korpusu of. sądowych normuje rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 15/30 poz. 108 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 11/30 poz. 115 i Nr. 37/30 poz. 435.

Przeniesienie z jednej do drugiej jednostki.

Przeniesienie of. z jednej do drugiej jednostki może nastąpić z urzędu lub na własną prośbę of., w terminach, które ustala zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 11/31 poz. 130 i Nr. 8/32 poz. 99.

Wytyczne przeniesień of. zawiera rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 25/25 poz. 265, Nr. 40/25 poz. 402, Nr. 1/28 poz. 6, Nr. 11/28 poz. 123 i Nr. 28/28 poz. 316 (wykaz kresowych garnizonów).

Dyscyplinę przeniesień określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 32/27 poz. 390, Nr. 6/30 poz. 61 i Nr. 30/30 poz. 362.

Wytyczne obsadzania stanowisk w wych. fiz. i przysp. wojsk. zawiera zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 20/30 poz. 255 i Nr. 23/31 poz. 296.

Kompetencje poszczególnych dowódców w sprawach personalnych oficerów określają zarządzenia M. S. Wojsk. w Dz. Nr. 18/28 poz. 215, Nr. 7/29 poz. 62, Nr. 24/29 poz. 230, Nr. 3/30 poz. 27 i Nr. 7/31 poz. 88.

Stopnie oficerskie.

W wojsku lądowym:

W marynarce wojennej:

oficerowie młodszy

podporucznik,
porucznik,
kapitan (rotmistrz),

podporucznik,
porucznik,
kapitan.

oficerowie sztabowi

major,
podpułkownik,
pułkownik,

komandor-podporucznik
komandor-porucznik,
komandor,

generał brygady,
generał dywizji,
generał broni,
marszałek Polski.

kontradmirał,
wiceadmirał,

Warunki mianowania podporucznikiem.

W wojsku lądowym.

Ppor. w korpusach of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności kolejowych, samochodowych, taborowych *) i żandarmerji mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto:

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości,

2) ukończył szkołę podchorążych i odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,

3) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej co najmniej o 2-letnim kursie, odbywając w tym czasie 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego,

2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,

3) po ukończeniu 2-letniego kursu w szkole oficerskiej, uwzględniającej w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego i wojskowego, złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na ppor.,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Ppor. w korpusach of. sądowych, sanitarnych, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracyjnych mianowany zosta-

*) Zasady uzupełniania korpusu of. taborowych ustala zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 16/32 poz. 211.,

je, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto:

A.

- 1) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły akademickiej,
- 2) ukończył szkołę podchorążych, odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na ppor. jednego z rodzajów broni lub uzyskał stopień ppor. rez.,
- 3) ukończył kurs fachowy w zakresie swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu,
- 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

- 1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plut.,
- 2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,
- 3) ukończył szkołę oficerską o kursie co najmniej 2-letnim, uwzględniającą w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego, wojskowego i fachowego swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu,
- 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania ppor. korpusu of. administracji grupy kapelmistrzów określa ust. w Dz. U. R. P. Nr. 86/25 poz. 588.

W marynarce wojennej.

Ppor. w korpusie oficerów marynarki wojennej mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto:

A.

- 1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości lub handlową szkołę morską o uprawnieniach szkoły średniej,
- 2) ukończył szkołę podchorążych, odbył co najmniej 3-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosm.-pchor.,
- 3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej,
- 4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby w marynarce wojennej. w tym czasie 12-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosm.-mata,

2) złożył egzamin do oficerskiej szkoły marynarki wojennej i uzyskał stopień bosm.-pchor.,

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej.

Dla bosm.-pchor., którzy ukończyli szkołę akademicką typu fizyczno-matematycznego lub technicznego czas trwania kursu w oficerskiej szkole marynarki wojennej wynosi co najmniej 2 lata pod warunkiem złożenia egzaminu, którego program ustali M. S. Wojsk.

Warunki mianowania ppor. podczas wojny określi rozp. Prez. Rzpl.

Ppor. mianowany może być szer. w razie śmierci w związku ze służbą wojskową w wypadku wyjątkowych zasług.

Wydawanie patentów oficerskich reguluje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 12/32 poz. 162.

Stany oficera zawodowego.

Of. zaw. może się znajdować:

- a) w stanie czynnym,
- b) w stanie nieczynnym,
- c) w stanie spoczynku.

Stan czynny.

Of. znajduje się w stanie czynnym, gdy pełni służbę na etatowo przewidzianem stanowisku.

Of.-inwalida, zdolny mimo swego inwalidztwa do służby zawodowej, może być zatrzymany w stanie czynnym zależnie od uznania M. S. Wojsk.

Stan nieczynny.

Of. znajduje się w stanie nieczynnym, gdy nie pełni czasowo służby wskutek:

- a) własnej prośby o długoterminowy urlop,
- b) czasowej niezdolności do służby czynnej, stwierdzonej przez komisję rewizyjną.

c) zredukowania etatów,

d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,

e) wyboru do jednej z izb ustawodawczych.

Ponadto of. marynarki wojennej może być przeniesiony w stan nieczynny celem przejścia do instytucji państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój floty wojennej lub handlowej.

Długoterminowe urlopy mogą być udzielane na przeciąg czasu od 6 miesięcy do 3 lat.

Of., znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu, nie może być przeniesiony w stan czynny bez swej zgody, z wyjątkiem mobilizacji lub zwiększenia etatów.

Czas spędzony w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu wlicza się of. do czasu służby zawodowej jedynie w wyjątkowych wypadkach zależnie od uznania M. S. Wojsk.

Of., który przez więcej niż 6 miesięcy w ciągu jednego roku nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która oznacza termin przebywania of. w stanie nieczynnym.

W ostatnim miesiącu przed upływem terminu, oznaczonego przez komisję rewizyjną, of. powinien być ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostać nadal w stanie nieczynnym.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej nie może przekraczać 3 następujących po sobie lat lub 4 lat w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów of. w razie dalszej niezdolności do służby czynnej powinien być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zalicza się of. do czasokresu, niezbędnego do awansu jedynie w wypadku, gdy niezdolność wywołana została w związku z pełnieniem służby wojskowej.

Of., przeniesiony w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów, przysługują w ciągu 3 lat wszystkie uprawnienia stanu czynnego oraz prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowiska w posiadanym stopniu w miarę wolnych etatów

Of., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, zalicza się po powrocie z niewoli i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego cały czas, spędzony w stanie nieczynnym z powodu niewoli, do czasokresu niezbędnego do awansu.

Of., przeniesiony w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, traci na czas sprawowania mandatu prawo do uposażenia i prawo do noszenia munduru.

Of., wybitany do jednej z izb ustawodawczych, zwolniony zostaje na czas sprawowania mandatu od wszelkiej zależności służbowej i traci wszelkie uprawnienia służbowe w stosunku do innych wojskowych posłów.

Of., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, zalicza się czas sprawowania mandatu do czasokresu, niezbędnego do awansu.

Of. marynarki wojennej, przeniesionemu w stan nieczynny celem przejścia do instytucji, mających na celu rozwój marynarki wojennej lub handlowej, przysługują w ciągu 3 lat uprawnienia stanu czynnego, poczem zostaje on przeniesiony do rezerwy.

Of. w stan nieczynny przenosi M. S. Wojsk.

Stan spoczynku.

Of. znajduje się w stanie spoczynku, gdy został zwolniony od pełnienia służby na przewidzianem etatowo stanowisku z powodów i na warunkach, określonych ustawą emerytalną.

Of. winien być przeniesiony w stan spoczynku z chwilą osiągnięcia następującej granicy wieku:

w wojsku lądowem:

do stopnia mjr. włącznie	ukończonych 53 lat
„ „ pplk.	„ 53 „
„ „ płk.	„ 57 „
„ „ gen. bryg.	„ 59 „
„ „ gen. dyw. i broni	„ 61 „

w marynarce wojennej:

do stopnia kmdr.-ppor. włącznie	ukończonych 45 lat
„ „ kmdr.-por.	„ 50 „
„ „ kmdr.	„ 56 „
„ „ kontradm.	„ 58 „
„ „ wiceadm.	„ 60 „

Of. w stan spoczynku przenosi Prez. Rzpl.

Wnoszenie prośb o przeniesienie w stan spoczynku normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 34/31 poz. 443.

Of. do stopnia gen. bryg. i kontradm. włącznie, przeniesionym w stan spoczynku z powodu osiągnięcia granicy wieku, nadaje Prez. Rzpl. następny stopień oficerski, jako stopień tytularny,

jeżeli przesłużyli oni w ostatnio posiadanym stopniu co najmniej 2 lata.

Of., przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany do służby czynnej:

- a) podczas pokoju na 2 ćwiczenia czterotygodniowe,
- b) w razie mobilizacji na czas potrzeby.

Of., przeniesiony w stan spoczynku, może prosić o przeniesienie go z powrotem w stan czynny, jeżeli:

a) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło na własną prośbę, a of. nie przekroczył granicy wieku i jest według orzeczenia komisji rewizyjnej zdolny do służby wojskowej

b) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło ze względu na niezdolność do służby wojskowej, a of. w międzyczasie zdolność do służby wojskowej według orzeczenia komisji rewizyjnej odzyskał,

c) będąc powołany do służby czynnej w wypadku mobilizacji awansował, a granica wieku dla stopnia, na który awansował, nie została przekroczona.

Prośba o przeniesienie w stan czynny powinna być wniesiona w wypadkach a) i b) wprost, w wypadku c) w drodze służbowej do M. S. Wojsk.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Of. zaw. może być przeniesiony do rezerwy z powodu:

- a) własnej prośby o przeniesienie do rezerwy,
- b) dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się na wyższe stanowisko, i orzeczenia komisji, ustanawianej w tym celu corocznie przy M. S. Wojsk. i D. O. K. w myśl rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 392 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 22/25 poz. 234 i Nr. 6/29 poz. 52,

c) stwierdzonej przez komisję rewizyjną utraty zdolności do służby wojskowej.

Of., który nabył prawo do uposażenia emerytalnego, przeniesiony zostaje w powyższych wypadkach w stan spoczynku.

Of. zaw. przeniesiony zostaje do rezerwy z powodu dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji po przeprowadzeniu postępowania ostrzegawczego.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji of. znajduje się chociażby jedna kwalifikacja któregośkolwiek z jego przełożonych, dyskwalifikująca of. do służby zawodowej i stwierdzająca nienadawanie się jego na wyższe stanowisko, M. S. Wojsk. wzgl.

D. O. K. wyznacza of. co najmniej w stopniu płk. celem przeprowadzenia badania, czy wydana of. ujemna roczna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji of. znajduje się ujemna kwalifikacja, wydana przez D. O. K., of. co najmniej w stopniu gen. dyw. celem przeprowadzenia badania, czy wydana of. ujemna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona, wyznacza M. S. Wojsk.

Wyznaczony of. ma obowiązek wszechstronnego zbadania sprawy, przyczem przysługuje mu prawo wglądu do odpowiednich aktów oraz prawo przesłuchania osób, których przesłuchanie uzna za potrzebne, poczem składa pisemny meldunek władzy, która go wyznaczyła.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że of. otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, władza przełożona przesyła mu ostrzeżenie, że bezpośrednio następująca ujemna roczna kwalifikacja może pociągnąć przeniesienie go do rezerwy względnie w stan spoczynku, poczem składa meldunek M. S. Wojsk.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że of. otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, władza przełożona wzywa przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację, do osobistego wyjaśnienia sprawy względnie zarządza ponowne zbadanie sprawy przez of., który przeprowadzał badanie, lub przez innego oficera.

Jeżeli władza przełożona poweźmie ostateczne przekonanie o niesłuszności kwalifikacji, może ona zależnie od charakteru sprawy załatwić ją w stosunku do przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację:

a) w drodze dyscyplinarnej, w którym to wypadku zarządza jednocześnie skreślenie lub zmianę ujemnej kwalifikacji,

b) w drodze sądowo-karnej wzgl. sądowo-honorowej, w których to wypadkach skreślenie lub zmiana ujemnej kwalifikacji zostanie uzależniona od wyroku wzgl. orzeczenia sądowego.

Of., który otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, winien być przeniesiony niezwłocznie do innej jednostki, niepodlegającej przełożonemu, który wydał ujemną kwalifikację.

Of., który otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, może być przeniesiony do innej jednostki na własną prośbę.

Powyższe postanowienia o przeniesieniu of. zaw. do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji nie mają zastosowania do of. sądowych, mianowanych sędziami wojskowymi, oraz of. kontrolerów i of. kontrolerów, awansowanych na gen., których przenie-

sienie do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji normują szczególne przepisy.

Wnoszenie próśb o przeniesienie do rezerwy normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 34/31 poz. 443.

Of., przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, przy równych kwalifikacjach przysługuje prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej albo instytucjach subwencjonowanych przez państwo.

Sposób nadawania stanowisk of. zaw., przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, określa rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 116/27 poz. 985 i zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 1/29 poz. 6.

Do kwalifikowania of. do otrzymania stanowisk powołano komisję kwalifikacyjną przy Biurze Pers. M. S. Wojsk., której regulamin zawiera Dz. Rozk. Nr. 31/28 poz. 343.

Przechodzenie do państwowej służby cywilnej.

Przechodzenie oficerów z czynnej służby wojskowej do państwowej służby cywilnej normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 5/32 poz. 56.

Pozbawienie stopnia.

Of. może być pozbawiony stopnia jedynie:

- a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,
- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno należeć do stowarzyszeń przysposobienia wojskowego; w pracach stowarzyszeń przysposobienia wojskowego wspomniani of. mogą brać udział jedynie w charakterze instruktorów.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym może należeć do krajowych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem właściwego D. O. K. wzgl. za zezwoleniem M. S. Wojsk., do zagranicznych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem M. S. Wojsk.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno pobierać w jakiegokolwiek formie wynagrodzenia z tytułu pełnienia czynności w wymienionych wyżej stowarzyszeniach.

Należenie of. do stowarzyszeń i związków określa P. S. 325—585.

Of. w stanie spoczynku wolno brać udział w działalności politycznej i należeć do stowarzyszeń o celach politycznych, jednak postępowanie ich nie może w żadnym wypadku pozostawać w sprzeczności z wymogami honoru oficerskiego i dobrem sił zbrojnych.

Używanie tytułów naukowych.

Of., który wykaże się osiągnięciem na jednej z wyższych uczelni dyplomem doktora, inżyniera lub magistra, uzyskuje prawo podpisywania się w służbie przynależnym mu tytułem naukowym z chwilą ogłoszenia dyplomu w „Dzienniku Personalnym” lub „Roczniku Oficerskim”.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Of. w stanie czynnym nie wolno wykonywać zawodów cywilnych, trudnić się przemysłem lub handlem i zajmować stanowisk w służbie państwowej. Wyjątek stanowią lekarze, dentyści i lekarze weterynarii, którzy mogą wykonywać praktykę cywilną w myśl szczególnych przepisów, przyczem współpracę lekarzy weterynarii w rzeźniach komunalnych normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 28/30 poz. 337.

Of. w stanie czynnym może zarządzać przedsiębiorstwem przemysłowym lub handlowym za zezwoleniem M. S. Wojsk. jedynie w wypadku, gdy przedsiębiorstwo stanowi własność of., jego żony, nieletnich dzieci lub nieletnich powierzonych jego opiece.

Of. w stanie nieczynnym wolno wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem M. S. Wojsk.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą of. w stanie spoczynku.

Zawieranie małżeństw.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym oraz of. inwalida, pozostający w utrzymywanym przez państwo zakładzie, powinien na zawarcie małżeństwa uzyskać zezwolenie władzy wojskowej.

Zezwoleń na zawarcie małżeństwa udzielają:

1. of. w stanie czynnym:

a) gen. i adm., of. szt. wojska i marynarki na stanowiskach od dowódców pułków (równorzędnych) wzwyż oraz of. szt. i mł. wojska, pełniącym służbę w M. S. Wojsk. (instytucjach bezpo-

średnio podległych), minister spraw wojskowych wzgl. w jego imieniu upoważniony do tego organ,

b) of. szt. i mł. wojska, pełniącym służbę w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych (instytucjach bezpośrednio podległych), generalny inspektor sił zbrojnych,

c) of. szt. i mł. wojska, pełniącym służbę w Sztabie Głównym (instytucjach bezpośrednio podległych), szef Sztabu Głównego,

d) pozostałym of. szt. i mł. wojska podczas pokoju oraz podczas wojny na obszarze, nieobjętym stanem wojennym, dowódca okręgu korpusu, a podczas wojny na obszarze, objętym stanem wojennym, co najmniej dowódca dywizji,

e) pozostałym of. szt. i mł. marynarki szef Kierownictwa Marynarki Wojennej,

2. of. w stanie nieczynnym oraz of. inwalidom:

a) gen. i adm. oraz of. szt. wojska minister spraw wojskowych wzgl. w jego imieniu upoważniony do tego organ,

b) of. mł. wojska dowódca okręgu korpusu,

c) of. szt. i mł. marynarki szef Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Zezwolenie na zawarcie małżeństwa może of. uzyskać pod warunkiem:

a) ukończenia 24 lat życia oraz posiadania przez co najmniej 5 lat stopnia oficerskiego,

b) posiadania w stopniu ppor., por. i kpt. (rtm.) zabezpieczonego należycie dochodu miesięcznego, zwiększającego uposażenie przywiązane do posiadanego stopnia oficerskiego do poborów co najmniej mjr. samotnego na stanowisku dowódcy bataljonu,

c) nieposzlakowanej opinii narzeczonej,

d) odpowiadającego stanowisku żony oficera poziomu umysłowego i towarzyskiego narzeczonej.

Of., będący słuchaczami szkół i kursów wojskowych, nie mogą podczas studjów uzyskać zezwolenia na zawarcie małżeństwa.

Celem uzyskania zezwolenia na zawarcie małżeństwa wnosi of. w stanie czynnym do dowódcy formacji, w której pełni służbę, of. w stanie nieczynnym oraz of. inwalida do komendanta garnizonu, pisemny raport z prośbą o zezwolenie na zawarcie małżeństwa.

W raporcie należy wyszczególnić nazwisko, imiona, zajęcie i miejsce zamieszkania rodziców (opiekunów) narzeczonej oraz wykształcenie i zajęcie narzeczonej.

Do raportu należy załączyć: a) metryki urodzenia narzeczonych, b) akt zejścia (metrykę śmierci) poprzedniej żony lub

męża, jeżeli narzeczony lub narzeczona jest wdowcem lub wdową, c) dokument, stwierdzający unieważnienie małżeństwa lub uzyskanie rozvodu, jeżeli poprzednie małżeństwo jednego lub obojga narzeczonych zostało unieważnione lub nastąpił rozwód, d) dokument, stwierdzający zabezpieczenie dochodu miesięcznego dla ppor., por. i kpt. (rtm.).

Dowódca formacji po otrzymaniu raportu ogłasza niezwłocznie podległemu korpusowi oficerskiemu na odprawie prośbę o zezwolenie na zawarcie małżeństwa, żądając zgłoszenia wysuwanych ewentualnie zastrzeżeń przeciw projektowanemu małżeństwu.

W terminie trzech miesięcy od otrzymania raportu dowódca formacji bada, czy zachodzą warunki udzielenia zezwolenia na zawarcie małżeństwa oraz wysunięte ewentualnie zastrzeżenia przeciw projektowanemu małżeństwu, poczem składa raport uprawnionej do udzielenia zezwolenia na zawarcie małżeństwa władzy z wnioskiem przychylnym lub odmownym.

Komendant garnizonu analogicznie postępuje z raportem of. w stanie nieczynnym oraz of. inwalidą z tem, że żąda od dowódcy formacji, w której of. ostatnio pełnił służbę, opinii podległego korpusu oficerskiego co do projektowanego małżeństwa.

Zezwolenie na zawarcie małżeństwa traci moc, jeżeli małżeństwo nie zostało zawarte w przeciągu sześciu miesięcy od dnia doręczenia zezwolenia.

O zawarciu małżeństwa powinien of. w stanie czynnym złożyć dowódcy formacji, of. w stanie nieczynnym oraz of. inwalida komendantowi garnizonu, w terminie 14 dni pisemny raport z załączeniem aktu ślubnego.

Of. w stanie spoczynku nie potrzebuje zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, jednak o zawarciu związku małżeńskiego powinien donieść pisemnie najpóźniej do 4 tygodni powiatowej komendzie uzupełnień, na której obszarze zamieszkuje, załączając jednocześnie wyciąg z aktu ślubu.

Zawieranie małżeństw przez of. normuje rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 29/32 poz. 295.

Awanse.

Awansowanie of. zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień.

Awanse of. poszczególnych korpusów osobowych wojska lądowego i marynarki wojennej z wyjątkiem mianowanych sędziami wojskowymi of. sądowych oraz of. kontrolerów i of. kontro-

lerów, awansowanych na gen., następują zależnie od stopnia po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanej niżej ilości lat i spełnieniu podanych niżej warunków oraz na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów:

a) według starszeństwa,

b) z wyboru, dokonanego przez M. S. Wojsk. na podstawie wniosków położonych.

Awanse na por. następują automatycznie według starszeństwa po przesłużeniu 2 lat w stopniu ppor.

Awanse na kpt. (rtm.) następują po przesłużeniu w stopniu por. co najmniej 4 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{2}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{5}$ z wyboru,

podczas wojny

$\frac{1}{3}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{3}$ z wyboru.

Dla ppor. i por., którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom, okres czasu służby w stopniach ppor. i por., wymagany do awansu, skraca się

dla ppor. do 1 roku,

dla por. co najmniej do 2 lat.

Awanse na mjr. i kmdr.-ppor. następują po przesłużeniu w stopniu kpt. (rtm.) co najmniej 4 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{2}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{2}{5}$ z wyboru.

podczas wojny

$\frac{1}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{5}$ z wyboru.

Awanse na ppłk. i kmdr.-por. następują po przesłużeniu w stopniu mjr. i kmdr.-ppor. co najmniej 3 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{1}{5}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{5}$ z wyboru.

podczas wojny tylko z wyboru.

Awanse na płk. i kmdr. następują po przesłużeniu w stopniu ppłk. i kmdr.-por. co najmniej 4 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Awanse na gen. bryg., gen. dyw. i gen. broni oraz na kontradm. i wiceadm. następują po przesłużeniu w poprzednich stop-

niach co najmniej 3 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Stopień marsz. Polski nadaje Prez. Rzpl. za wyjątkowe zasługi w obronie państwa.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania of. wojska określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 50/23 poz. 352 i Nr. 81/25 poz. 555.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzenia wyboru na stopnie gen., określa rozporządzenie Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 89/23 poz. 699, Nr. 96/24 poz. 894 i Nr. 81/25 poz. 554.

Wytyczne kwalifikowania of. zawiera zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 22/31 poz. 273.

Podczas wojny do czasu służby, wymaganego do awansu na ppor., por., kpt. (rtm.), mjr. i kmr.-ppor. oraz ppłk. i kmr.-por., czas służby, przebyty na terenie działań wojennych lub na jednostkach pływających w kampanii czynnej, liczy się podwójnie.

Od of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na mjr. ukończenie z pomyślnym wynikiem specjalnego kursu dla of. szt. (kursu unitarnego w Centrum Wyszkołenia Piechoty wzgl. kursów uznanych za równorzędnę zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 1/31 poz. 6, Nr. 35/31 poz. 460 i Nr. 7/32 poz. 78),

b) do awansów of., powołanych do prac Sztabu Głównego, przesłuzenie po każdym awansie przed dalszem pełnieniem powyższej służby 1 roku w linji na stanowiskach, odpowiadających stopniom, na które awansowali,

c) do awansów of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów oraz łączności, nie należących do of., powołanych do prac Sztabu Głównego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg 2 lat na stanowiskach, odpowiadających stopniom, posiadany przed awansem,

d) do awansów of. aeronautycznych, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, nienależących do of., powołanych do prac Sztabu Głównego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg 2 lat w sposób, określony rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 10/23 poz. 128, Nr. 20/25 poz. 215, Nr. 17/26 poz. 181, Nr. 25/30 poz. 298 i Nr. 29/30 poz. 348.

Pełnienie czynności kwatermistrza, adjutanta oraz dowódcy oddziału i pododdziału sztabowego wzgl. administracyjnego nie może być uznane za rzeczywiste sprawowanie dowództwa.

Spełnienie warunku rzeczywistego sprawowania dowództwa w szkolnictwie wojskowym normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 10/23 poz. 128.

Awanse mianowanych sędziami wojskowymi of. sądowych następują według starszeństwa po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanego wyżej dla każdego stopnia okresu czasu na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Awanse of. kontrolerów oraz of. kontrolerów, awansowanych na gen., następują jedynie z wyboru po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej 2 lat na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzenia wyboru oraz kwalifikowania of. kontrolerów i of. kontrolerów, awansowanych na gen., określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 76/23 poz. 596 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 27/23 poz. 264.

Od of. marynarki wojennej oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na por. odbycie co najmniej 8-miesięcznego pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej,

b) do awansów na kpt. odbycie w stopniu por. co najmniej 12-miesięcznego pływania na jednostkach morskich i flotyllach rzecznych w kampanji czynnej,

c) do awansów na kmdr.-ppor.:

1) sprawowanie w stopniu kpt. na jednostkach pływających w kampanji czynnej co najmniej 4-miesięcznego morskiego dowództwa oraz co najmniej 8-miesięcznego dowództwa jednostką rzeczna lub pełnienia funkcji zastępcy dowódcy wzgl. oddziałowego of. specjalisty przez powyższy okres czasu,

2) złożenie egzaminu, który określa zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 15/30 poz. 179.

d) do awansów na kmdr.-por. i kmdr. sprawowanie dowództwa nad pływającymi jednostkami i oddziałami marynarki wojennej.

Od of. marynarki wojennej, którzy w stopniu por. lub kpt. przeznaczeni zostali do specjalizowania się w poszczególnych gałęziach nauki i techniki morskiej, nie jest wymagane sprawowanie dowództwa do awansu na kmdr.-ppor. i stopnie wyższe, zaś zamiast egzaminu, wymaganego do awansu na kmdr.-ppor., zalicza się im wykonaną pracę naukową lub obronę opracowa-

nego projektu. Dalszy awans of., nieposiadających cenzusu dowodzenia, następuje wyłącznie na stanowiska techniczne.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania of. marynarki wojennej, określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 3 26 poz. 15.

Sposób obliczania cenzusu pływania i sprawowania dowództwa ustala rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 10/26 poz. 101.

M. S. Wojsk. może zwalniać w drodze wyjątku of. inwalidów od zadośćuczynienia powyższym warunkom.

Of. marynarki wojennej posiadają prawo do otrzymania dyplomów oficerów marynarki handlowej bez składania egzaminów na podstawie cenzusu, który ustala rozp. M. S. Wojsk. i M. P. i H. w Dz. U. R. P. Nr. 17/30 poz. 151.

W razie śmierci of. w związku ze służbą wojskową, w wypadkach wyjątkowych zasług, of. może być awansowany o jeden stopień.

Of., przeciw którym wdrożono postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe lub sądowo-karne, są wyłączeni od prawa do awansu na czas postępowania.

Of., zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności lub orzeczeniem sądu honorowego na karę zawieszenia w czynnościach, czas trwania kary pozbawienia wolności lub zawieszenia w czynnościach nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego do awansu.

Urlopy.

Urlopy of. zaw. dzielą się urlopy długoterminowe i urlopy krótkoterminowe.

Urlopy długoterminowe — patrz „Stan nieczynny”.

Urlopy krótkoterminowe mogą być z zachowaniem uposażenia lub bez uposażenia.

Urlopy krótkoterminowe z zachowaniem uposażenia dzielą się na:

- 1) okolicznościowe,
- 2) wypoczynkowe,
- 3) kuracyjne,
- 4) służbowe.

Urlopy okolicznościowe przysługują of. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych. przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w każdym poszczególnym wypadku.

Urlopów okolicznościowych udzielają przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim of. corocznie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

a) dla of. mł. 4 tygodnie.

b) dla of. szt. i gen. 6 tygodni.

W wypadkach wyjątkowych, w uwzględnieniu czasu służby i wartościowej pracy dla dobra służby, mogą również of. mł. na wniosek bezpośredniego przełożonego otrzymać urlopy wypoczynkowe do 6 tygodni.

Of., będący właścicielami gospodarstw rolnych, mogą otrzymać urlopy wypoczynkowe w okresie robót rolnych, jeżeli względy służbowe na to pozwalają.

Przysługujące of. urlopy wypoczynkowe mogą być wykorzystane jednorazowo lub w 2 półroczach, jeżeli na to pozwalają względy służbowe.

Niewykorzystanie urlopu wypoczynkowego w roku kalendarzowym nie uprawnia do wykorzystania go w następnym roku kalendarzowym.

W wypadkach, gdy przełożony ze względów służbowych nie może udzielić urlopu wypoczynkowego w czasie, o który of. prosi, winien określić termin, w którym da of. możliwość wykorzystania urlopu.

Urlopów wypoczynkowych udzielają:

A) W M. S. Wojsk.:

a) wiceministrom, of. na stanowiskach gen. i płk. oraz of. kontrolerom — minister spraw wojskowych,

b) pozostałym of. — przełożeni na stanowiskach gen. (w wydziałach samodzielnych przełożeni na stanowiskach płk.).

B) w jednostkach bezpośrednio podległych M. S. Wojsk.:

a) inspektorom armji, dowódcom okręgów korpusów i oficerom o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku — M. S. Wojsk.,

b) pozostałym oficerom — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

C) w jednostkach podległych D. O. K.:

a) of. wchodzącym w skład D. O. K. — D. O. K.,

b) of. szt. — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji,

c) of. mł. urlopów do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji, urlopów do 4 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy kuracyjne przysługują of. w wypadkach złego stanu zdrowia, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu jednego roku, licząc od dnia zachorowania.

Jeżeli zachodzi potrzeba wypoczynku po kuracji, czas niezbędny do wypoczynku zalicza się do urlopu kuracyjnego.

Jeżeli of. korzystał z urlopu kuracyjnego w czasie krótszym, niż czas przysługującego mu urlopu wypoczynkowego, przysługuje mu prawo wykorzystania różnicy czasu między urlopem kuracyjnym i wypoczynkowym.

Urlopów kuracyjnych udzielają na podstawie orzeczenia lekarskiego:

A) of. na stanowiskach co najmniej plk. — M. S. Wojsk.

B) pozostałym of.:

a) na okres do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji,

b) na okres ponad 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej D. O. K.

Urlopów kuracyjnych of., pozostającym w stanie chorych w szpitalach wojskowych bezpośrednio po odbytem leczeniu szpitalnem, udzielają na wniosek komendanta szpitala wojskowego wymienieni wyżej przełożeni.

W wypadku przyznania of. miejsca w sanatorium lub uzdrowisku udzielać należy urlopu wypoczynkowego. Gdyby jednak of. urlop wypoczynkowy wykorzystał, a stan zdrowia jego wymagał leczenia w sanatorium lub uzdrowisku, udzielać mu należy urlopu kuracyjnego.

Wytyczne przy udzielaniu of. urlopów kuracyjnych ustala zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 16/27 poz. 183.

Urlopy służbowe przysługują of.:

a) do 2 tygodni w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem,

b) do 8 tygodni po powrocie z niewoli nieprzyjacielskiej.

Przy przeniesieniu służbowem urlop zostaje of. udzielony z chwilą przeniesienia lub też później w celu dokonania rzeczywistego przesiedlenia się zależnie od względów służbowych.

Po powrocie z niewoli of. przysługuje 8 tygodni urlopu, jeżeli niewola trwała ponad 6 miesięcy, co najmniej 4 tygodnie urlopu, jeżeli niewola trwała mniej niż 6 miesięcy.

Urlopów służbowych udzielają:

a) przy przeniesieniu służbowym — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku,

b) po powrocie z niewoli — D. O. K.

Prawo przedłużenia urlopu przysługuje przełożonemu, który urlopu udzielił.

W szczególnie ważnych wypadkach prawo przedłużenia urlopu przysługuje władzom lokalnym, jednak o czas nie dłuższy, niż 4 dni.

Czas, przebyty przez of. na urlopach okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia w ciągu jednego roku kalendarzowego nie może przekraczać 8 tygodni.

Udzielanie urlopów komendantom, of. i szer. oraz słuchaczom i uczniom szkół i kursów normuje Dz. Rozk. Nr. 40/25 poz. 398 i Nr. 11/26 poz. 108.

Urlopów zagranicznych udziela M. S. Wojsk.

Urlopy krótkoterminowe bez uposażenia mogą otrzymywać of. na własną prośbę tylko w ważnych sprawach osobistych, przy czem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy.

Urlopów krótkoterminowych bez uposażenia udzielają:

a) gen. i of. szt. na stanowiskach od dowódców pułków włącznie w górę oraz of. dypl. bez względu na stanowisko — M. S. Wojsk.

b) pozostałym of. — przełożeni o uprawnieniach co najmniej D. O. K.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może M. S. Wojsk. na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadku epidemji chorób zakaźnych D. O. K. na obszarze okręgu korpusu.

Wyjazdy zagranicę.

Of. nie wolno wyjeżdżać zagranicę bez otrzymania rozkazu lub zezwolenia właściwej władzy wojskowej.

Zezwolenia na wyjazd w sprawach prywatnych udzielają:

a) of. w stanie czynnym i powołanym do służby czynnej (w czasie udzielonego im urlopu) i of. w stanie nieczynnym szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

b) of. w stanie spoczynku i of. rez. właściwy D. O. K.

Of. w stanie czynnym i powołani do służby czynnej oraz of. w stanie nieczynnym wnoszą do M. S. Wojsk. drogą służbową podania, które powinny zawierać: 1) imię i nazwisko, 2) stopień, 3) formację, w której of. pełni służbę (of. w stanie czynnym) względnie miejsce pobytu (of. w stanie nieczynnym), 4) dokąd ma zamiar jechać i na jak długo, 5) cel podróży.

Of. w stanie spoczynku i of. rez. wnoszą podania do D. O. K. przez właściwą powiatową komendę uzupełnień osobiście lub listem poleconym, podając: 1) stopień, 2) imię i nazwisko, 3) rok urodzenia, 4) miejsce faktycznego zamieszkania, 5) możliwie dokładny adres w kraju, do którego wyjeżdżają.

Dokumentem, stwierdzającym prawo of. do wyjazdu zagranicę, jest paszport zagraniczny albo dyplomatyczny lub służbowy, który of. do chwili powrotu do kraju powinien stale posiadać przy sobie.

Of. wyjeżdżający w sprawach służbowych otrzymują paszport dyplomatyczny z M. S. Z. albo paszport służbowy.

Of. wyjeżdżający w sprawach prywatnych załatwiają wszelkie formalności osobiście, wnosząc podania do właściwych władz administracyjnych na podstawie pisemnego zezwolenia kompetentnej władzy wojskowej.

Uzyskanie paszportu ulgowego oraz potrzebnych wiz jest obowiązkiem właściciela paszportu.

Wyjazd swój meldują, podając datę wyjazdu i powrotu:

a) of. w stanie czynnym i powołani do służby czynnej osobiście (wyjątkowo pisemnie) dowódcy formacji,

b) of. w stanie nieczynnym pisemnie M. S. Wojsk.,

c) of. w stanie spoczynku i of. rez. D. O. K. w drodze przez powiatową komendę uzupełnień.

Każdy of. (w stanie czynnym lub nieczynnym) po przybyciu zagranicę obowiązany jest swoje przybycie oraz cel i termin pobytu zagranicą z podaniem adresu w ciągu 24 godzin, zaś swój wyjazd z danego państwa co najmniej na 24 godzin przed wyjazdem z zaznaczeniem, dokąd się udaje, podać do wiadomości szefowi polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej.

W razie, gdy przy placówce dyplomatycznej urzęduje attaché wojskowy, zawiadomienie to powinno się odbyć za jego pośrednictwem. Jeżeli zaś of. przybywa do miejscowości, w której attaché wojskowy urzęduje, obowiązany jest osobiście się mu meldować.

Gen. zawiadamiają o swem przybyciu zawsze pisemnie. Jeżeli przebywają w charakterze służbowym w miejscowości, w której urzęduje attaché wojskowy, powinien się on osobiście im meldować.

O każdej zmianie adresu zagranicą są of. zobowiązani w przeciągu 24 godzin zawiadamiać szefa polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej (attaché wojskowego). W razie podróży

celem zwiedzenia danego kraju of. podaje tylko program swej podróży z wykazem miejscowości, które zamierza kolejno zwiedzić.

Of. w stanie spoczynku i of. rez. powinni w terminie do dni 14 zgłosić się u właściwej władzy konsularnej, najbliższej ich miejsca zamieszkania, oraz zawiadomić konsulat o każdej zmianie miejsca pobytu.

Of. znajdujący się zagranicą, zwłaszcza występujący w mundurze lub w inny sposób ujawniający charakter of., powinien z honorem i godnością reprezentować wojsko polskie.

W wypadkach zadrażnienia godności osobistej lub narodowej of. powinien reagować z taktem i stanowczością, lecz bez brutalności i natychmiast meldować o tem służbowo polskiemu attaché wojskowemu, zaś w braku attaché wojskowego w danem państwie przez polską placówkę dyplomatyczną lub konsularną do M. S. Wojsk.

Of., przebywającym zagranicą, nie wolno udawać się na teren manewrów i na linię frontów lub dawnych frontów, zwiedzać zagraniczne instytucje i zakłady wojskowe oraz posługiwać się w tych wypadkach aparatami fotograficznymi bez specjalnego na to zezwolenia odpowiednich władz danego państwa, uzyskanego za pośrednictwem polskiego attaché wojskowego względnie w braku attaché wojskowego za pośrednictwem polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej.

Of., znajdujący się zagranicą, spełniają rozkazy i wskazówki polskiego attaché wojskowego, który:

1) reguluje udział of. zagranicą w uroczystościach, obchodach i nabożeństwach;

2) wydaje przepisy, normujące życie służbowe i zachowanie się poza służbą of. zagranicą;

3) prowadzi ewidencję of. zagranicą;

4) udziela of., znajdującym się służbowo zagranicą, pomocy i ułatwień w sprawie zakwaterowania i warunków życia;

5) ma nadzór nad przestrzeganiem przez of. zagranicą ogólnych przepisów o dyscyplinie, zachowaniu się i umundurowaniu;

6) pośredniczy w korespondencji służbowej of. zagranicą;

7) pośredniczy we wszelkich sprawach of. z władzami obcego państwa;

8) kontroluje dokumenty of. zagranicą;

9) ma prawo żądać od of. zagranicą wszelkich informacji co do ich działalności na obszarze danego państwa.

Szczegółowe postanowienia o wyjazdach zagranicę zawiera P. S. 325 — 565 z uzupełnieniem w Dz. Rozk. Nr. 11/30 poz. 120. Meldowanie się osób wojskowych w Gdańsku normuje Dz. Rozk. Nr. 30/22 poz. 440 i Nr. 30/30 poz. 363.

Ordynansi osobiści.

Uprawnienia do korzystania z ordynansów osobistych oraz przydział i przeniesienia ordynansów osobistych normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 9/32 poz. 113 i Nr. 14/32 poz. 182.

Oficerowie rezerwy.

Podział na korpusy osobowe.

Korpus of. rez. wojska lądowego składa się z of. rez.

a) piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych,

b) sanitarnych i weterynaryjnych,

c) samochodowych, taborowych, żandarmerji, sądowych, intendentów, uzbrojenia, geografów i administracji, jeżeli w tych korpusach zawodowo służyli, oraz z of. rez. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych, jeżeli będąc przydzieleni podczas wojny do jednego z wymienionych w niniejszym punkcie rodzajów wojska, w nim awansowali.

Of. kontroler oraz of. kontroler, awansowany na gen., przeniesiony do rezerwy, zostaje zaliczony do rezerwy jednego z rodzajów wojska zależnie od posiadanych kwalifikacji.

Korpus of. rez. marynarki wojennej składa się z of. rez. którzy:

a) zawodowo służyli w marynarce wojennej i przeniesieni zostali do rezerwy,

b) zostali mianowani ppor. marynarki wojennej w rezerwie,

c) będąc przydzieleni podczas wojny do marynarki wojennej, w niej awansowali i na własną prośbę zaliczeni zostali do marynarki wojennej.

Warunki mianowania podporucznikiem rezerwy.

Ppor. rez. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznym, łączności oraz kolejowym mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto:

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości, albo ukończył 6 klas szkoły średniej, jeżeli obniżenie podanego wyżej poziomu wykształcenia ogólnego zależnie od potrzeb wojska zarządzi M. S. Wojsk.,

2) podczas odbywania skróconej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy,

3) odbył co najmniej jedno z ćwiczeń wojskowych w rezerwie, który to warunek nie dotyczy tych, którzy w chwili rozpoczęcia służby wojskowej wykazą się przysposobieniem wojskowym w odpowiednim zakresie,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu

B.

1) odbył co najmniej 6-letnią służbę wojskową w charakterze podof. zaw. i uzyskał stopień sierż.,

2) złożył egzamin, wykazujący wykształcenie ogólne co najmniej w zakresie szkoły powszechnej,

3) ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs podchorążych rezerwy,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania ppor. rez. sanitarnym i weterynaryjnym określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 741.

Warunki mianowania ppor. rez. marynarki wojennej określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 25/29 poz. 262 i Nr. 92/31 poz. 714.

Ppor. rez. może zostać mianowany każdy szer., posiadający kwalifikacje moralne, za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Sposób przeprowadzania nominacji ppor. rez. określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 18/27 poz. 217 i Nr. 7/29 poz. 64.

Pozbawienie stopnia.

Of. rez. może być pozbawiony stopnia jedynie:

a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,

b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,

c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Of. rez. powołany do służby czynnej nie może brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Of. rez., wybrany podczas powołania do służby czynnej do jednej z izb ustawodawczych, z chwilą przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony z powrotem do rezerwy.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Wykonywanie zawodu cywilnego przez of. rez., powołanych do służby czynnej, określi rozp. Prez. Rzpl.

Zawieranie związków małżeńskich.

Of. rez., powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich postanowienia, dotyczące of. zaw.

Awanse.

Of. rez. awansują podczas służby w rezerwie do stopnia kpt. (rtm.) włącznie.

Of. zaw., przeniesieni do rezerwy, zatrzymują posiadane stopnie.

Awanse of. podczas służby w rezerwie następują po odbyciu podanych niżej ćwiczeń i na podstawie odpowiednich kwalifikacji.

Awanse na por. rez. następują po odbyciu w stopniu ppor. rez. co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych.

Awanse na kpt. (rtm.) rez. następują po odbyciu w stopniu por. rez. następnych co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych i złożeniu egzaminu na kpt. (rtm.) rez.

Awanse of. rez. sanitarnych i weterynaryjnych określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 739.

Sposób przeprowadzenia awansów of. rez. określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 20/28 poz. 224 i Nr. 29/30 poz. 347.

Urlopy.

Of. rez., powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie urlopów postanowienia, dotyczące of. zaw.

Of. rez., powołani na ćwiczenia wojskowe, mogą otrzymywać urlopy okolicznościowe.

Przejście oficerów rezerwy na oficerów zawodowych.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejowi mogą przejść do korpusów oficerów zawodowych piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, jeżeli:

a) otrzymali dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej o kursie co najmniej 2-letnim,

b) nie przekroczyli 25 lat życia,

c) posiadają kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Oficer rezerwy, mianowany ppor. w rezerwie za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, może przejść do korpusu oficerów zawodowych również w wypadku przekroczenia 25 lat życia.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejowi mogą przejść do korpusu oficerów zawodowych sądowych, sanitarnych, intendentów, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracyjnych, jeżeli:

a) spełnili warunki, wymagane do mianowania ppor. zawodowym w tych korpusach,

b) nie przekroczyli 30 lat życia.

Warunki przejścia of. rez. do korpusu of. zaw. sanitarnych i weterynaryjnych określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 740.

Warunki przejścia of. rez. do korpusu of. zaw. sądowych określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. U. R. P. Nr. 34/30 poz. 284.

Warunki przejścia of. rez. marynarki wojennej do korpusu of. zaw. marynarki wojennej określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 25/29 poz. 263 i zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 16/30 poz. 193.

Starszeństwo i warunki przyjęcia oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy, ponownie na oficerów zawodowych określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 84/23 poz. 647 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 33/23 poz. 425.

Przy przejściu na oficerów zawodowych oficerowie, mianowani w rezerwie, otrzymują starszeństwo, które byłoby im przyzna-

ne, gdyby kończyli szkołę oficerską, wymaganą od oficerów zawodowych, jednocześnie ze swymi rówieśnikami ze szkoły oficerskiej.

Oficerowie rezerwy przeniesieni do korpusu oficerów zawodowych, jeżeli w tym korpusie nie awansowali a następnie ponownie zostali przeniesieni do korpusu oficerów rezerwy, otrzymują w tym korpusie starszeństwo i lokatę, któreby mieli, gdyby cały czas pozostawali w korpusie oficerów rezerwy.

Oficerowie pospolitego ruszenia.

Oficerów pospolitego ruszenia, powołanych do służby czynnej, obowiązują zasadniczo wszystkie postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowie czasu wojny.

Osoby zgłaszające się ochotniczo, jeżeli nie są obowiązane do służby wojskowej, oraz osoby powołane do świadczeń wojennych mogą otrzymać tytuł oficera czasu wojny w stopniach odpowiadających stanowiskom, na które zależnie od posiadanych kwalifikacji zostały przeznaczone.

Powołanym do ćwiczeń wojennych osobom stanowiska i stopnie oficerów czasu wojny są nadawane przez M. S. Wojsk. na wnioski właściwych departamentów, przedkładane przez Biuro Pers. M. S. Wojsk.

Zgłaszające się ochotniczo osoby, które pragną otrzymać tytuł oficerów czasu wojny, wnoszą należycie umotywowane podania ze wskazaniem specjalności do Biura Pers. M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwym departamentem M. S. Wojsk. przedkłada M. S. Wojsk. wniosek co do stanowiska i stopnia, które mogłyby być przyznane wspomnianym osobom.

Obowiązki i uprawnienia oficerów czasu wojny określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Oficerowie kontraktowi.

Obywatele państw obcych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w wojsku polskiem kontraktowo za szczególnem zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej i po przedstawieniu zgody tych państw, których są obywatelami.

Obywatele państw obcych mogą pełnić służbę w wojsku polskiem w charakterze oficerów lub funkcjonariuszów cywilnych.

Kontrakty z obywatelami państw obcych są zawierane indywidualnie.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy obowiązujących w wojsku polskiem przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych oraz przepisom o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i o wyjazdach zagranicę, tudzież regulaminom i instrukcjom.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze funkcjonariuszów cywilnych, winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy postanowień o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i o wyjazdach zagranicę.

Podania obywateli państw obcych o przyjęcie do służby kontraktowej powinny być wnoszone do Biura Pers. M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwymi departamentami i Dep. Int. M. S. Wojsk. ustala warunki kontraktu i przedkłada M. S. Wojsk. ostateczne wnioski.

Po uzyskaniu na wniosek M. S. Wojsk. zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej na przyjęcie obywatela państwa obcego do służby kontraktowej, kontrakt z nim podpisuje w imieniu M. S. Wojsk. szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Uzyskanie przez oficera kontraktowego obywatelstwa polskiego powoduje zwolnienie go ze służby kontraktowej i chociaż może stanowić podstawę do przyznania mu charakteru oficera rezerwy, jednak nie przesądza sprawy powołania go do służby czynnej w charakterze oficera rezerwy i przemianowania go na oficera zawodowego.

DUCHOWNI WOJSKOWI.

Podział duchownych wojskowych.

Duchowni wojskowi dzielą się na:

- a) duchownych wyznań katolickich (rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego),
- b) duchownych wyznań ewangelickich (ewangelicko-augsburskiego, ewangelicko-reformowanego i ewangelicko-unijnego),
- c) duchownych wyznania prawosławnego,
- d) duchownych wyznania mojżeszowego.

Stopnie duchownych wojskowych.

Istnieją następujące stopnie duchownych wojskowych:

1. wyznań katolickich:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
proboszcz (odpowiadający stopniowi pplk.),
dziekan (odpowiadający stopniowi płk.),
dziekan generalny (odpowiadający stopniowi gen. bryg.),
biskup polowy (odpowiadający stopniowi gen. dyw.).

2. wyznań ewangelickich:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
proboszcz (odpowiadający stopniowi pplk.),
senior (odpowiadający stopniowi płk.).

3. wyznania prawosławnego:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
dziekan (odpowiadający stopniowi pplk.),
protoprezbiter (odpowiadający stopniowi płk.).

4. wyznania mojżeszowego:

rabin (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy rabin II kl. (odpowiadający stopniowi mjr.),
starszy rabin I kl. (odpowiadający stopniowi pplk.),
naczelný rabin (odpowiadający stopniowi płk.).

Obowiązki i prawa duchownych wojskowych.

Obowiązki i prawa duchownych wojskowych określa konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. R. P. Nr. 72/25 poz. 501) oraz statut duszpasterstwa wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 124/26 poz. 714), ponadto prawo kano-niczne poszczególnych wyznań.

WOJSKOWE PRZEPISY DISCYPLINARNE.

(Dz. U. R. P. Nr. 91/25 poz. 638).

Zasady ogólne.

Dyscyplinarnie karze się za:

- a) przewinienia przeciwko karności, porządkowi wojskowemu i przepisom służbowym, które nie podpadają pod postanowienia karne obowiązujących ustaw,
- b) przestępstwa pospolite i wojskowe, które w wypadkach mniejszej wagi można karać dyscyplinarnie w myśl art. 32 wojskowego kodeksu karnego (patrz Rozdz. XIX. „Wojskowy kodeks karny“).

Władzy dyscyplinarnej przełożonych wojskowych podlegają:

- a) oficerowie i szeregowi służby czynnej,
- b) oficerowie i szeregowi rezerwy lub pospolitego ruszenia powołani do służby czynnej względnie na ćwiczenia wojskowe lub zebrania kontrolne,
- c) inwalidzi wojskowi umieszczeni w zakładach wojskowych,
- d) jeńcy i zakładnicy pozostający pod nadzorem wojskowym,
- e) osoby powołane do służby pomocniczej oraz do osobistych świadczeń wojennych,
- f) osoby znajdujące się w wojskowych formacjach wojujących na mocy jakiegokolwiek stosunku służbowego lub umownego.

Ponadto władzy dyscyplinarnej przełożonych wojskowych za niektóre tylko przestępstwa podlegają:

- a) osoby stanu urlopowanych,
- b) oficerowie i szeregowi w stanie nieczynnym,
- c) oficerowie i szeregowi w stanie spoczynku.

Karalność dyscyplinarną oficerów i szeregowych w stanie spoczynku normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 12/30 poz. 131.

Sposób zastosowania wojskowych przepisów dyscyplinarnych do uczniów szkół wojskowych podaje instr. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 9/26 poz. 93.

Władza dyscyplinarna nie jest przywiązana do stopnia, lecz do stanowiska służbowego i musi być wykonywana przez przełożonego osobiście. Władza dyscyplinarna nie przysługuje podoficerom; wyjątek od tej zasady stanowią podoficerowie komendantów transportów i dowódcy oddziałów wydzielonych, którzy w tym charakterze posiadają prawo karania podwładnych szeregowych karami porządkowymi do trzech dni oraz aresztem lekkim do dwóch dni.

W razie potrzeby przywrócenia karności wojskowej, ujawnienia przestępstwa lub wywołania zgorszenia publicznego, każdy oficer lub podoficer ma prawo i obowiązek przyaresztować niższego stopniem żołnierza na własną odpowiedzialność.

Zawieszenie w czynnościach.

Przełożonemu dyscyplinarnemu przysługuje prawo tymczasowego zawieszenia podwładnego w czynnościach służbowych w razie podejrzenia go o takie przestępstwo lub przewinienie, iż dalsze pełnienie przez niego czynności służbowych byłoby przeciwne interesom służby. Prawo zawieszania w czynnościach służbowych przysługuje:

dowódcy kompanji (równorzędnemu) w stosunku do wszystkich szeregowych,

dowódcy pułku (równorzędnemu) w stosunku do oficerów młodszych do dowódcy kompanji (równorzędnych) włącznie.

dowódcy dywizji (równorzędnemu) w stosunku do oficerów pełniących funkcje dowódcy bataljonu (równorzędnych) włącznie,

ministrowi spraw wojskowych w stosunku do wszystkich oficerów.

Równocześnie z zawieszeniem w czynnościach służbowych musi być wszczęte postępowanie dyscyplinarne lub wniesione doniesienie karne.

Postępowanie dyscyplinarne.

Przed nałożeniem kary winny musi być wezwany do raportu karnego lub powinien udzielić wyjaśnień pisemnie względnie drogą protokołu. Dochodzenie nie może trwać więcej niż 48 godzin. Przełożony dyscyplinarny, który nałożył karę, nie może jej cofnąć ani zmienić, może jednak zawiesić jej wykonanie, jeżeli ukarany rokuje poprawę. Termin zawieszenia nie może być dłuższy, jak 3 miesiące.

Wyższy przełożony dyscyplinarny może podwyższyć karę jednak uwzględniając karę nałożoną lub odbytą jako część kary podwyższonej.

Przewinienia, podlegające władzy dyscyplinarnej, ulegają przedawnieniu po upływie 3 miesięcy od dnia ich popełnienia.

Kary dyscyplinarne.

Kary dyscyplinarne dzielą się na kary porządkowe, kary aresztu i kary degradacji.

Względem szeregowców i starszych szeregowców stosuje się:

- a) naganę,
- b) codzienne meldowanie się w oznaczonym ubiorze i oporządzeniu przez przeciąg najwyżej 7 dni,
- c) roboty poza kolejką do 14 dni,
- d) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,
- e) areszt lekki do 28 dni,
- f) areszt średni do 21 dni,
- g) areszt ścisły do 14 dni,
- h) degradację do stopnia szeregowca.

Względem podoficerów stosuje się.

- a) naganę,
- b) odebranie prawa przebywania poza koszarami po capstrzyku do 28 dni,
- c) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,
- d) areszt lekki do 28 dni,
- e) areszt średni do 21 dni,
- f) degradację do stopnia szeregowca.

Względem oficerów stosuje się:

- a) naganę przy raporcie,
- b) naganę pisemną lub ustną w obecności równych i wyższych stopniem oficerów,
- c) areszt domowy do 28 dni,
- d) obostrzony areszt domowy do 21 dni (tylko względem oficerów młodszych).

Podczas pokoju w warunkach polowych oraz podczas wojny w polu karę aresztu względem szeregowców i starszych szeregowców zastąpić można karą stójki pod karabinem, licząc 1 dzień aresztu lekkiego za 1 godzinę stójki, 1 dzień aresztu średniego za 2 godziny stójki z przerwą godziną, 1 dzień aresztu ścisłego za 2 godziny stójki w pełnym rynsztunku z przerwą godziną.

Zakres władzy dyscyplinarnej.

Do wódca	W s t o s u n k u d o:			
	szeregowców	podoff- cerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
kompanji (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 9 dni, areszt średni do 7 dni, areszt ścisły do 5 dni,	wszystkie kary po- rządkowe, areszt lek- ki do 9 dni, areszt średni do 7 dni,	—	—
bataljonu (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 18 dni, areszt średni do 14 dni, areszt ścisły do 10 dni,	wszystkie kary po- rządkowe, areszt lekki do 18 dni, areszt średni do 14 dni,	nagany, areszt domowy do 9 dni, obostrzony areszt domowy do 7 dni,	—
pułku (równorzędny)	kary porząd- kowe, areszt lekki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, areszt ścisły do 14 dni,	kary po- rządkowe, areszt lek- ki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, degradacja	nagany, areszt domowy do 28 dni, obostrzony areszt domowy do 21 dni,	nagany, areszt domowy do 9 dni,
piechoty dywizyjnej (równorzędny)	jak dowódca pułku			nagany, areszt domowy do 18 dni (je- żeli nie są dowódcami pułków),

W s t o s u n k u d o :				
Do- wódca	szeregowców	podofi- cerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
dywizji (równorzędny)	jak dowódca pułku			nagany i areszt domowy do 28 dni. Wobec dowódców pułków (równorzędnych) nagany i areszt domowy do 9 dni. Wobec generałów nagany.

Dowódcom okręgów korpusów, szefowi Korpusu Kontrolerów, szefowi Sztabu Głównego, inspektorom armji, wiceministrom, generalnemu inspektorowi sił zbrojnych i ministrowi spraw woj-skowych przysługuje w stosunku do podległych im szeregowych i oficerów prawo wymierzania kar do najwyższego wymiaru.

Komendanci garnizonów posiadają zakres władzy dyscyplinarnej o jeden stopień wyższy, niżby im przysługiwał z tytułu zajmowanego stanowiska służbowego. Nie dotyczy to jednak kome-dantów garnizonów, którzy posiadają uprawnienia dyscyplinarne dowódcy dywizji.

Podległość dyscyplinarną oraz uprawnienia dyscyplinarne ofi-cerów w stanie czynnym, zajmujących stanowiska etatowe w cy-wilnej administracji państwowej normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 9/30 poz. 89.

Ogłaszanie kar.

Kary dyscyplinarne szeregowców ogłasza się w rozkazie dziennym.

Kary dyscyplinarne podoficerów podaje się do wiadomości na zbiorce równych i wyższych stopniem podoficerów jednostki przez odczytanie kary z dodatku do rozkazu dziennego.

Kary dyscyplinarne oficerów ogłasza się w rozkazie oficerskim, który podaje się do wiadomości ukaranemu oraz równym i wyż-szym stopniem oficerom.

Wykonanie kar.

Areszt lekki odbywa się po skończeniu zajęć dziennych w zamknięciu od wieczornego posiłku do pobudki z zakazem korespondowania bez kontroli i zakazem palenia tytoniu podczas zamknięcia.

Areszt średni odbywa się w zamknięciu celkowym z zakazami, jak przy areszcie lekkim, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Areszt ścisły odbywa się w zamknięciu celkowym, podobnie jak areszt średni, przyczem przez czas trwania aresztu ukarani skazani są na twarde łoże i post o chlebie i wodzie z przerwą co trzeci dzień.

Osadzenie w areszcie średnim i ścisłym muszą poprzedzić oględziny lekarskie.

Degradację podoficerów podczas pokoju poprzedza postępowanie ostrzegawcze.

Areszt domowy odbywa się w mieszkaniu, przyczem ukaranemu wolno opuścić mieszkanie jedynie w celu służbowym, natomiast nie wolno przebywać w kasynie oficerskiem ani przyjmować odwiedzin.

Obostrzony areszt domowy odbywa się w przeznaczonym na ten cel oddzielnym pokoju w budynku wojskowym albo w areszcie oficerskim przy warcie głównej, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Tymczasowe przepisy o urządzaniu garnizonowych i oddziałowych aresztów dyscyplinarnych zawiera zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 15/26 poz. 155.

Wszelkie kary szeregowych i oficerów z wyjątkiem kary nagany ustnej przy raporcie wciąga się do księgi kar.

WOJSKOWY KODEKS KARNY*).

(Dz. U. R. P. Nr. 91/32 poz. 765 i 766).

Część ogólna.**Przestępstwa wojskowe.**

(Art. 1). Przestępstwem wojskowym jest czyn zabroniony pod groźbą kary w części szczególnej wojskowego kodeksu karnego.

(Art. 2). Przestępstwa wojskowe, zagrożone karą śmierci lub więzienia powyżej lat pięciu, są zbrodniami wojskowymi, zagrożone zaś innemi, karami zasadniczemi, są występkami wojskowymi.

Zakres mocy obowiązującej wojskowego kodeksu karnego.

(Art. 3). Wojskowy kodeks karny ma zastosowanie do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

Do innych osób mają zastosowanie przepisy wojskowego kodeksu karnego w przypadkach prawem określonych.

(Art. 33). Osoby obowiązane do służby pomocniczej, wojskowej służby kolejowej, służby wojskowej w pocztach, radiotelegrafach, telegrafach i telefonach wojskowych, wojskowej służby drogowej lub wojskowej służby żeglugi śródlądowej, uważa się za obowiązanych do służby wojskowej, a osoby spełniające powyższy obowiązek za żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

Za żołnierzy w czynnej służbie wojskowej uważa się również żołnierzy w stanie nieczynnym.

Oficerów kontraktowych i oficerów czasu wojny uważa się za żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

Za żołnierzy uważa się, prócz żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, osoby stanu urlopowanych oraz wojskowych w stanie spoczynku.

(Art. 4). Do przestępstw, skierowanych przeciw osobie lub dobru żołnierzy państwa sprzymierzonego w czasie pełnienia wspólnej służby, stosuje się, w razie poręczonej wzajemności, również przepisy wojskowego kodeksu karnego.

(Art. 5). Wojskowy kodeks karny ma zastosowanie do przestępstw wojskowych, popełnionych zagranicą, niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa.

*) Wyciąg z wojskowego kodeksu karnego.

Zakres mocy obowiązującej powszechnego kodeksu karnego.

(Art. 6). Przepisy części ogólnej kodeksu karnego z 1932 r. mają zastosowanie do przestępstw wojskowych oraz do ściganych przed sądami wojskowymi przestępstw pospolitych, ze zmianami zawartymi w wojskowym kodeksie karnym.

Do przestępstw pospolitych, popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, ma zastosowanie kodeks karny z 1932 r. oraz inne przepisy karne, obowiązujące w stolicy.

Zasady odpowiedzialności.

(Art. 9). Nie podlega karze żołnierz, który dopuszcza się czynu, będącego wykonaniem rozkazu w sprawach służbowych.

Przepis powyższy nie ma zastosowania, jeżeli:

- a) przestępstwo wynikało wskutek przekroczenia rozkazu, albo
- b) sprawca wiedział o tem, że rozkaz dotyczył czynu, stanowiącego zbrodnię lub występki.

(Art. 10). Nie podlega karze żołnierz, który działa w przypadku ostatecznej potrzeby, w celu wymuszenia niezbędnego posłuchu dla swego rozkazu, do którego wydania był uprawniony, a w szczególności, który w braku innych środków do utrzymania niezbędnego, posłuchu, zmuszony był użyć broni przeciw podwładnemu, stawiającemu mu czynny opór.

Podżeganie i pomocnictwo.

(Art. 11). Jeżeli przełożony nakłania podwładnego do popełnienia przestępstwa lub podwładnemu do popełnienia przestępstwa udziela pomocy, to choćby przestępstwa nie usiłowano dokonać, sąd nie może przełożonego uwolnić od kary.

Podżegacza lub pomocnika do przestępstwa wojskowego, choćby przestępstwa nie usiłowano dokonać, sąd nie może uwolnić od kary.

Kary zasadnicze.

(Art. 12). Zasadniczymi karami za przestępstwa wojskowe są:

- a) kara śmierci,
- b) więzienie,
- c) twierdza,
- d) areszt wojskowy (zwykły i obostrzony).

Jeżeli przestępstwo wojskowe popełniono z chęci zysku, sąd obok kary pozbawienia wolności wymierza grzywnę, chyba że skazanie na grzywnę nie byłoby celowe.

Kary dodatkowe.

(Art. 18). Prócz kar dodatkowych, przewidzianych w kodeksie karnym z 1932 r., sądy wojskowe stosują do żołnierzy następujące kary dodatkowe:

- a) wydalenie z wojska lub z marynarki wojennej.
- b) degradację,
- c) wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 19). Wydalenie z wojska lub z marynarki wojennej obejmuje utratę stopnia wojskowego, rozwiązanie wojskowego stosunku służbowego, utratę orderów, odznaczeń i oznak zaszczytnych oraz trwałą niezdolność do powtórnego wstąpienia do wojska i marynarki wojennej.

(Art. 20). Degradacja obejmuje utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowca.

(Art. 21). Wydalenie z korpusu oficerskiego obejmuje utratę stopnia wojskowego i rozwiązanie wojskowego stosunku służbowego.

(Art. 22). Wydalenie z wojska lub z marynarki wojennej sąd orzeka przy karze śmierci i więzienia dożywotniego oraz przy karze więzienia powyżej 5 lat, ponadto może orzec przy karze więzienia powyżej 3 lat.

(Art. 23). Degradację starszych szefegowców i podoficerów sąd orzeka:

- a) przy orzeczeniu utraty praw publicznych lub obywatelskich praw honorowych, albo zarządzeniu środka zabezpieczającego,
- b) przy karze pozbawienia wolności powyżej 1 roku,
- c) przy karze więzienia za występki popełnione z chęci zysku, ponadto może orzec w innych przypadkach skazania starszych szeregowców i podoficerów za zbrodnię, albo skazania za występki wojskowy, albo za występki popełnione z chęci zysku lub innych niskich pobudek.

(Art. 25). Wydalenie z korpusu oficerskiego sąd orzeka w przypadkach, w których co do starszych szeregowców i podoficerów degradacja jest nakazana, ponadto może orzec w przypadkach, w których co do starszych szeregowców i podoficerów degradacja jest dopuszczalna.

Wymiar kary.

(Art. 27). Prócz przypadków, przewidzianych w kodeksie karnym z 1932 r., sąd może wymierzyć karę wyższą o połowę od najwyższego ustawowego wymiaru kary, przepisanego za dane

przestępstwo, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary:

a) przełożonemu, który wspólnie z podwładnym popełnił przestępstwo, albo był podżegaczem lub pomocnikiem w przestępstwie dokonanem lub usiłowanem przez podwładnego, albo

b) jeżeli popełniono przestępstwo z nadużyciem broni służbowej, uprawnień służbowych lub podczas pełnienia służby, albo

c) jeżeli przestępstwo popełniono w obecności zbiegowiska publicznego, albo

d) jeżeli przestępstwo przeciwko mieniu popełniono na szkodę przełożonego, towarzysza broni, albo kwaterodawcy lub jego domowników, albo też jeżeli przestępstwo dotyczyło mienia, dostępnego lub powierzonego sprawcy z powodu służby lub stosunku służbowego.

Karanie dyscyplinarne.

(Art. 32). Zamiast kary zagrożonej, może być wymierzona, z pominięciem postępowania sądowego, kara dyscyplinarna, przewidziana w wojskowych przepisach dyscyplinarnych:

a) w przypadkach mniejszej wagi za występki wojskowe zagrożone, jako najniższą karą, aresztem wojskowym i za występki pospolite zagrożone, jako najniższą karą, zależnie od wyboru sądu, aresztem do lat 2 lub grzywną, albo zagrożone karą aresztu nie wyższą niż 6 miesięcy, albo też grzywną,

b) za wykroczenia, które prócz kary zasadniczej nie są zagrożone karą dodatkową.

Część szczególna.

Przestępstwa przeciwko obowiązkowi wierności żołnierskiej.

(Art. 34). Żołnierz, który przechodzi do nieprzyjaciela, podlega karze śmierci.

(Art. 35). Dowódca miejsca umocnionego, który oddaje je nieprzyjacielowi, nie wyczerpawszy przedtem wszystkich środków obrony, podlega karze śmierci.

(Art. 36). Dowódca, który oddaje nieprzyjacielowi okręt, statek powietrzny lub ich załogę, nie uczyniwszy przedtem wszystkiego, czego w celu uniknięcia oddania obowiązek od niego wymaga, podlega karze śmierci.

(Art. 37). Dowódca, który nie wyczerpawszy stojących do jego rozporządzenia środków obrony, powierzone mu stanowisko

opuszcza lub oddaje nieprzyjacielowi, albo który poddaje się i spowoduje tem złożenie broni przez podwładne mu wojska, nie uczyniwszy przedtem wszystkiego, czego obowiązek od niego wymaga, podlega karze śmierci.

(Art. 38). Żołnierz, który w czasie wojny narusza obowiązek służbowy i tem spowoduje, że przedsięwzięcia nieprzyjacielskie doznały poparcia, albo że dla przedsięwzięć sił zbrojnych polskich lub sprzymierzonych powstało niebezpieczeństwo lub szkoda, podlega karze więzienia do lat 10.

(Art. 39). Żołnierz, który z tchórzostwa ucieka z pola walki oraz pobudza do ucieczki towarzyszy broni, podlega karze śmierci.

(Art. 40). Żołnierz, który z tchórzostwa w walce, w czasie wymarszu do walki lub w odwrocie skrycie pozostaje poza swą jednostką, ucieka, porzuca broń służbową lub inny przedmiot potrzebny do walki, albo czyni je niezdatnymi do użycia, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 41). Żołnierz, który z tchórzostwa w obliczu nieprzyjaciela udaje rannego lub cierpiącego, albo wprawia się w stan, czyniący go niezdolnym do pełnienia służby i przez to uchyla się od walki lub od innej czynności służbowej, połączonej z niebezpieczeństwem, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 42). Jeżeli sprawca po spełnieniu przestępstwa, określonego w art. 40 lub 41,łoży wybitne dowody odwagi, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet od kary uwolnić.

Przestępstwa przeciwko obowiązkowi wojskowemu.

(Art. 43). Żołnierz, który wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuszcza swą jednostkę lub swe stanowisko służbowe, albo poza niemi pozostaje, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 44). Żołnierz, który nie zamelduje się natychmiast po powrocie z niewoli w jednej z jednostek, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

tej samej karze podlega żołnierz, pełniący służbę w marynarce wojennej, który rozłączywszy się poza obrębem wód ojczystych z okrętem, nie stawia się natychmiast na ten lub inny polski okręt, albo w najbliższym konsulacie polskim.

Jeżeli przestępstwa wyżej określonego dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 45). Kto, będąc obowiązany do służby wojskowej, nie czyni zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do tej służby w terminie oznaczonym, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze twierdzy do 6 miesięcy lub aresztu wojskowego.

(Art. 46). Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 43, 44 lub 45 w celu trwałego nchylenia się od obowiązku wojskowego, albo jeżeli nieobecność w jednostce trwała dłużej niż 6 miesięcy, podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od 1 roku.

(Art. 47). Jeżeli dwie lub więcej osób zjawia się i wspólnie dopuszcza się przestępstwa, określonego w art. 46, każda z nich podlega karze więzienia na czas nie krótszy od 1 roku.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, każdy ze sprawców podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 48). Żołnierz, który dopuszcza się przestępstwa, określonego w art. 46 lub 47, w obliczu nieprzyjaciela, podlega karze śmierci.

(Art. 49). Jeżeli sprawca przestępstwa, określonego w art. 46, 47 lub 48, dobrowolnie powrócił, a nieobecność jego trwała nie dłużej niż 6 tygodni, w czasie wojny nie dłużej niż 7 dni, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

(Art. 50). Żołnierz, który mając wiarogodną wiadomość o zamiarze popełnienia przestępstwa, określonego w art. 46, 47 lub 48, w czasie, kiedy udaremnienie jego było jeszcze możliwe, zaniecha o tem donieść władzy wojskowej, a przestępstwo zostało popełnione, podlega karze więzienia do 1 roku lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 51). Żołnierz, który powoduje lub dopuszcza, by kto inny spowodował u niego uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia, czyniący go zupełnie lub częściowo niezdolnym do spełniania obowiązku wojskowego, podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 52). Żołnierz, który w celu zupełnego lub częściowego uchylenia się od obowiązku wojskowego użyje środka, obliczonego na wprowadzenie w błąd, podlega karze więzienia do lat 5.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 10.

Przestępstwa przeciwko karnośći.

(Art. 53). Żołnierz, który podczas lub z powodu pełnienia obowiązków służbowych przez przełożonego, narusza należną mu cześć przez głośnie uskarżanie się lub w inny sposób, podlega karze twierdzy do 6 miesięcy lub aresztu wojskowego.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się pod bronią lub wobec zebranych żołnierzy, albo zapomocą pogróżek, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 54). Żołnierz, który znieważa przełożonego lub starszego w stopniu służbowym podczas lub z powodu pełnienia przez nich obowiązków służbowych, podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy.

W innych przypadkach obrazy lub zniesławienia przełożonego lub starszego w stopniu służbowym, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Zniesławienie w przypadku powyższym jest niekaralne, jeżeli zarzut był prawdziwy, a podniesiony został w obronie uzasadnionego interesu publicznego lub prywatnego, własnego lub cudzego. Dowód prawdy jest jednak niedopuszczalny, jeżeli zarzut uczyniony został publicznie, a dotyczył życia prywatnego lub rodzinnego.

Za obrazę uważa się poniżenie godności osobistej przełożonego lub starszego w stopniu służbowym w jego obecności albo w obecności innej osoby, albo też w taki sposób, że obraza może do niego dotrzeć.

(Art. 55). Żołnierz, który czynnie targnie się na przełożonego, podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli przestępstwa dopuszczono się w służbie, wobec zebranych żołnierzy lub pod bronią, albo z bronią lub innem niebezpiecznem narzędziem, albo też jeżeli z przestępstwa wynikło uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia przełożonego, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 2.

Jeżeli przestępstwa dopuszczono się w obliczu nieprzyjaciela w okolicznościach wyżej podanych, albo jeżeli z czynnego targnięcia na przełożonego wynikła jego śmierć, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 56). Żołnierz, który dopuszcza się czynnej napaści na starszego w stopniu służbowym, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy.

Jeżeli przestępstwa dopuszczono się podczas lub z powodu pełnienia obowiązków służbowych przez starszego w stopniu służbowym, sprawca podlega karze więzienia do lat 5.

(Art. 57). Żołnierz, który z powodów służbowych wyzywa na pojedynek przełożonego lub starszego w stopniu służbowym, podlega karze więzienia do lat 10.

Tej samej karze podlega przełożony lub starszy w stopniu służbowym, który na takie wezwanie stanie do pojedynku.

(Art. 58). Żołnierz, który nie wykona rozkazu w sprawach służbowych, zmieni go lub przekroczy, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli z przestępstwa wynikła znaczna szkoda lub niebezpieczeństwo takiej szkody, sprawca podlega karze więzienia.

(Art. 59). Żołnierz, który odmawia wyraźnie wykonania rozkazu w sprawach służbowych lub swoje nieposłuszeństwo wyraża przez inne działania, albo wzywa przełożonego do wytlumaczenia się co do wydanego rozkazu służbowego, albo też mimo powtórzenia rozkazu w sprawach służbowych trwa w nieposłuszeństwie, podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się pod bronią, albo wbrew rozkazowi stawania pod broń, albo wobec zebranych żołnierzy, albo w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli przestępstwa wyżej określonego dopuszczono się w obliczu nieprzyjaciela w okolicznościach wyżej podanych, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 60). Żołnierz, który używa przemocy lub groźby w celu przeszkodzenia przełożonemu w wykonaniu rozkazu w sprawach służbowych, albo w celu zmuszenia go do przedsięwzięcia lub zaniechania czynności służbowej, podlega karze więzienia do lat 5.

Tej samej karze podlega żołnierz, który dopuszcza się tego czynu względem żołnierzy, wysłanych na rozkaz lub wezwanych do pomocy przełożonemu.

Jeżeli przestępstwa wyżej określonego dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 10.

(Art. 61). Jeżeli przestępstwo, określone w art. 54, 55, 56, 59 i 60, zostało popełnione w rozdrażnieniu, a było bezpośrednio wywołane zachowaniem się przełożonego niezgodnem z przepisami lub przekroczeniem przez niego władzy służbowej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

(Art. 62). Jeżeli dwu lub więcej żołnierzy zjawia się do wspólnego popełnienia przestępstwa, określonego w art. 55, 59 i 60, każdy z nich podlega karze wedle przepisu, odnoszącego się do czynu, którego spełnienia zмова dotyczy.

Nie podlega karze, kto wzięwszy udział w tem przestępstwie, doniesie o niem władzy wojskowej, gdy ta nie ma jeszcze o przestępstwie wiadomości i gdy zamierzonemu czynowi można jeszcze zapobiec. Z bezkarności nie korzysta, kto doprowadził do przestępstwa.

(Art. 63). Żołnierz, który otrzyma wiarogodną wiadomość o przestępstwie, określonym w art. 62, w czasie, gdy można jeszcze zapobiec zamierzonemu czynowi i zaniecha donieść o nim w porę władzy wojskowej, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 64). Jeżeli dwu lub więcej żołnierzy skupia się i wspólnymi siłami dopuszcza się przestępstwa, określonego w art. 55, 59 i 60, każdy z nich podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, przywódcy oraz podlegacze, tudzież każdy ze sprawców, który dopuścił się czynnej napaści na przełożonego, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w obliczu nieprzyjaciela, każdy ze sprawców podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio, albo karze śmierci.

(Art. 65). Żołnierz, który biorąc udział w przestępstwie, określonym w art. 64, powraca do posłuszeństwa, a nie doszło do czynnej napaści na przełożonego, jeżeli nie jest podżegaczem lub przywódcą, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli wszyscy biorący udział w przestępstwie, określonym w art. 64, powrócą do posłuszeństwa, a nie doszło do czynnej napaści na przełożonego, sąd może do podżegacza lub przywódcy zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

(Art. 66). Narówni z przywódcą podlega karze biorący udział w przestępstwie, określonym w art. 64, który:

1) osobiście wezwany przez przełożonego do posłuszeństwa, odmówi go wyraźnie słowem lub czynem, albo

2) popiera przestępstwo zapomocą nadużycia haseł lub sygnałów wojskowych, albo

3) posiada najwyższy stopień służbowy wśród biorących udział w tem przestępstwie.

(Art. 67). Żołnierz, który wywołuje wśród innych żołnierzy niezadowolenie ze służby, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli tego przestępstwa dopuszczono się w czasie wojny, sprawca podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy.

(Art. 68). Żołnierz, który urządza zebrania żołnierzy dla narady nad sprawami lub instytucjami wojskowymi, albo który zbiera podpisy w celu wspólnego przedstawienia lub zażalenia odnośnie do tychże spraw lub instytucji, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Żołnierz, który bierze udział w takim zebraniu, przedstawieniu lub zażaleniu, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 69). Żołnierz, który na pytanie przełożonego w sprawach służbowych odpowie nieprawdę, podlega karze aresztu wojskowego.

(Art. 70). Żołnierz, który dopuszcza się przestępstwa, określonego w art. 54, 55, 59 lub 60, względem warty wojskowej, podlega karze takiej, jak za czyn, spełniony przeciw przełożonemu.

(Art. 71). Karom, przewidzianym w rozdziale niniejszym, podlegają również żołnierze, nie wymienieni w art. 3, jeżeli dopuszczają się przestępstwa, określonego w tym rozdziale, w stosunku służbowym z przełożonym lub w mundurze wojskowym.

(Art. 72). Żołnierz, który używa władzy służbowej w stosunku do podwładnego do rozkazów lub żądań, niepozostających w żadnym związku ze służbą lub dla celów prywatnych, albo który żąda od podwładnego podarunków, pożycza od niego bez uprzedniej wiedzy wspólnego przełożonego pieniądze lub przyjmuje podarunki, albo też skłania podwładnego zapomocą swego stanowiska służbowego do zobowiązań dlań niekorzystnych lub mogących wywierać wpływ szkodliwy na wzajemny stosunek służbowy, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 73). Żołnierz, który powstrzymuje podwładnego od wniesienia lub popierania zażalenia, albo udaremnia przepisowo wniesione zażalenie, które ma on obowiązek dalej przedstawić lub zbadać, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 74). Żołnierz, który przekracza swój zakres prawa karania, albo wymierza niezasłużone lub niedozwolone kary, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy.

(Art. 75). Żołnierz, który bez upoważnienia podejmuje czynność, którą można podjąć tylko z mocy prawa rozkazywania lub karania, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 76). Żołnierz, który obraża godność osobistą podwładnego lub młodszego w stopniu służbowym, albo obchodzi się z nim niezgodnie z przepisami, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 77). Żołnierz, który zniesławia podwładnego lub młodszego w stopniu służbowym, jeżeli zarzut był nieprawdziwy lub dotyczył okoliczności życia prywatnego lub rodzinnego, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Niema przestępstwa, jeżeli czyn polega na ujawnieniu okoliczności życia prywatnego lub rodzinnego w interesie służby wojskowej.

(Art. 78). Żołnierz, który uderza podwładnego lub młodszego w stopniu służbowym, albo w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy.

Jeżeli przestępstwo polega na znęcaniu się nad podwładnym, sprawca podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy.

Jeżeli z przestępstwa wyżej określonego wynikło uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia lub śmierć podwładnego, sprawca podlega karze twierdzy na czas nie krótszy od miesiący 3 lub więzienia.

(Art. 79). Jeżeli warta wojskowa dopuszcza się przestępstwa, określonego w art. 72, 73, 75 — 78, podlega karze takiej, jakiejby uległ przełożony za spełnienie tego czynu.

(Art. 80). Karom, przewidzianym w art. 73, 75 — 78, podlegają również żołnierze nie wymienieni w art. 3, jeżeli dopuszczają się przestępstwa, określonego w tych artykułach, w mundurze wojskowym, w przypadkach, w których przysługują im prawa przełożonego.

Przestępstwa przeciw szczególnym obowiązkom służbowym.

(Art. 81). Żołnierz, który jako dowódca warty wojskowej lub jednostki przeznaczonej do wykonywania pewnego zlecenia, albo jako rozprawdzający lub wartownik wprawia się w stan, czyniący go niezdolnym do pełnienia służby, albo stanowisko lub posterunek opuści, albo wogóle postępuje wbrew danym mu przepisom o tej służbie, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli z tego przestępstwa wynikła znaczna szkoda lub niebezpieczeństwo takiej szkody, sprawca podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli przestępstwa wyżej określonego dopuszczono się w obliczu nieprzyjaciela, a z przestępstwa wynikła znaczna szkoda lub niebezpieczeństwo takiej szkody, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5, dożywotnio lub karze śmierci.

(Art. 82). Żołnierz, który jako dowódca warty wojskowej lub jednostki, przeznaczonej do wykonywania pewnego zlecenia, albo jako wartownik dopuszcza do spełnienia przestępstwa, któremu mógł i był służbowo obowiązany przeszkodzić, podlega takiej karze, jak gdyby sam spełnił to przestępstwo.

(Art. 83). Żołnierz, który za czyn stanowiący naruszenie obowiązku służbowego albo w związku z pełnieniem obowiązku służbowego przyjmuje dla siebie lub innej osoby korzyść majątkową lub osobistą lub ich obietnicę, albo też takiej korzyści żąda, podlega karze więzienia do lat 10.

(Art. 84). Żołnierz, który dopuszcza do ucieczki aresztowanego, powierzonego jego dozorowi, konwojowi lub straży lub uwolnienie aresztowanego skutecznie, podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy.

Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 85). Żołnierz, który wbrew swemu obowiązкови nie dokona aresztowania, podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy.

Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 86). Żołnierz, który wystawia nieprawdziwe poświadczenie służbowe, albo zdaje niezgodne z prawdą raporty, meldunki lub sprawozdania służbowe, albo je dalej przedkłada, podlega karze więzienia do lat 5 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 87). Żołnierz, który narusza obowiązek służbowy z obawy przed osobistym niebezpieczeństwem, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 88). Żołnierz, który narusza obowiązek dozoru nad podwładnymi, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 89). Żołnierz, który zaniecha obowiązkowego doniesienia lub ścigania przestępstw swoich podwładnych, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 90). Żołnierz, który lekkomyślnie lub przez niedbalstwo w pełnieniu służby powoduje znaczne uszkodzenie okrętu, statku powietrznego, albo innego przedmiotu służbowego lub ich przynależności, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 91). Żołnierz, który porzuca przedmiot służbowy powierzony mu do użytku służbowego, podlega karze twierdzy do 6 miesięcy lub aresztu wojskowego.

Przestępstwa przeciwko porządkowi wojskowemu.

(Art. 92). Żołnierz, który opuszcza wartę lub swe miejsce przy jednostce, przeznaczonej do wykonania pewnego zlecenia, podlega karze twierdzy lub aresztu wojskowego.

(Art. 93). Żołnierz, który przez nieostrożne obchodzenie się ze służbową bronią lub amunicją uszkadza człowieka na ciele, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli z przestępstwa wynika śmierć człowieka, sprawca podlega karze więzienia do lat 5.

(Art. 94). Żołnierz, który używa broni służbowej wbrew przepisom zezwalającym na użycie broni służbowej, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 95). Żołnierz, który zawiera małżeństwo bez wymaganego zezwolenia władzy wojskowej, podlega karze twierdzy do 6 miesięcy lub aresztu wojskowego.

(Art. 96). Żołnierz, który w służbie lub po wyznaczeniu do służby wprawia się w stan, czyniący go niezdolnym do pełnienia obowiązków służbowych, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 97). Żołnierz, który wnosi zażalenie, oparte na nieprawdziwych twierdzeniach, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze aresztu wojskowego.

(Art. 98). Żołnierz aresztowany, który sam się uwalnia, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 99). Oficer, odbywający karę aresztu wojskowego zwykłego lub karę dyscyplinarną aresztu domowego, który nie stosuje się do przepisanego sposobu odbywania tego aresztu, podlega karze więzienia do lat 2 lub twierdzy.

Przestępstwa w polu przeciwko ludności i mieniu.

(Art. 100). Żołnierz, który w polu, bez pozwolenia zabiera jako zdobycz rzeczy, ulegające prawu zdobyczy, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

Tej samej karze podlega żołnierz, który przywłaszcza sobie zdobycz prawnie zabraną.

(Art. 101). Żołnierz, który w polu, korzystając z popłochu wojennego lub nadużywając swej przewagi wojskowej, z chęci zysku:

- a) zabiera lub wymusza rzeczy należące do ludności, albo
 - b) nakłada kontrybucję wojenną lub przymusowe świadczenia, albo
 - c) przekracza miarę poruczonych mu rekwizycji.
- podlega karze więzienia do lat 10.

Jeżeli przestępstwa tego dopuszczono się przez użycie przemocy lub groźby natychmiastowego gwałtu, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od 1 roku.

Niema przestępstwa, jeżeli przywłaszczenie obejmuje tylko środki żywnościowe i lecznicze, przedmioty, służące do ubrania, środki opalowe, furazowe lub przewozowe i jeżeli odpowiada ono istniejącej potrzebie.

(Art. 102). Żołnierz, który w polu złośliwie lub swawolnie pustoszy lub niszczy cudze mienie, podlega karze więzienia do lat 3 lub twierdzy, albo karze aresztu wojskowego.

(Art. 103). Żołnierz, który na placu boju ograbia zwłoki poległych żołnierzy polskich lub sprzymierzonych, albo który w polu odbiera lub wymusza jakikolwiek przedmiot od chorego lub rannego żołnierza, albo od jeńca wojennego powierzonego jego straży, podlega karze więzienia.

(Art. 104). Żołnierz, który w polu, odłączywszy się od swej jednostki, uciska ludność, podlega karze więzienia do lat 5.

Jeżeli tego przestępstwa dopuściło się dwu lub więcej żołnierzy, którzy zmówili się w celu ciągłego uciskania ludności, każdy z nich podlega karze więzienia na czas nie krótszy od 1 roku.

Przestępstwa wartowników cywilnych.

(Art. 105). Karom, przewidzianym w art. 81, 82 lub 92, podlega również ten, kto pełniąc na zasadzie stosunku służbowego lub umownego czynności wartownicze w poszczególnych działach administracji wojskowej lub w wojskowych przedsiębiorstwach skomercjalizowanych, dopuszcza się, w czasie trwania takiego stosunku, działania, określonego w powyższych artykułach.

Przestępstwa jeńców wojennych.

(Art. 106). Jeniec wojenny, który ucieka, łamiąc słowo honoru, albo pozostawiony na wolności na słowo honoru pod oznaczonymi warunkami, nie dotrzymuje ich, podlega karze więzienia.

(Art. 107). Jeniec wojenny, zwolniony na słowo honoru i znowu wzięty przez wojska polskie lub sprzymierzone do niewoli na polu walki, podlega karze śmierci.

KODEKS HONOROWY*).**Zdolność honorowa.**

Sprawą honorową jest dochodzenie zadośćuczynienia za obrazę, wyrządzoną honorowi jednej strony, na drugiej stronie, która obrazę wyrzuciła, w drodze rokowań między sekundantami obu stron.

W sprawie honorowej stronami, zastępcami, sekundantami, sędziami i t. d. mogą być wyłącznie osoby zdolne honorowo.

Człowiekiem zdolnym honorowo jest każdy mężczyzna stanu świeckiego, który uznaje sposób załatwiania zatargów honorowych w drodze sprawy honorowej, a który 1) przekroczył 21 rok życia albo uzyskał świadectwo dojrzałości lub stopień oficerski, 2) nie został uznany za niezdolnego honorowo wyrokiem sądu honorowego, 3) nie był karany sądownie za przestępstwa hańbiące, 4) rozporządza pełnią władz umysłowych.

Osoby stanu duchownego i kobiety nie posiadają zdolności honorowej.

O zdolności honorowej może wyrokować wyłącznie sąd honorowy.

Obraza.

Istnieją trzy stopnie obrazy.

Obrazą pierwszego stopnia jest uchybienie czyjejs godności osobistej przez lekceważące wyrażenie.

Obrazą drugiego stopnia jest uwłaczenie czyjejs godności osobistej przez pogardliwe lub obelżywe wyrażenie.

Obrazą trzeciego stopnia jest bądź znieważenie czyjejs godności osobistej przez uderzenie lub hańbiące posądzenie, bądź obraza narodu, rodziny lub kobiety.

Rozgłaszanie nieprawdziwych lub obrażających wieści jest również obrazą jednego z powyższych stopni.

Stopień obrazy ustalają sekundanci wzgl. sędzia rozjemczy.

Przy obrazach obustronnych prawa obrażonego przysługują temu, kto został ciężiej obrażony, przy obrazach obustronnych w równym stopniu prawa obrażonego przysługują temu, kto został pierwszy obrażony.

*) Wyciąg z kodeksu honorowego Tad. Zamoyskiego i Eug. Krzemieniewskiego.

Przy obrazie drukiem odpowiada autor, jeżeli jednak autor jest nieznany lub niezdolny honorowo, odpowiada redaktor odpowiedzialny.

Rzeczowa krytyka oraz urzędowe wystąpienia nie mogą być powodem sprawy honorowej.

W wypadku obrazy osoby urzędowej podczas pełnienia obowiązków służbowych oraz obrazy bez powodu obrażony nie jest obowiązany do żądania zadośćuczynienia honorowego, lecz może skierować sprawę na drogę sądową *).

Przedmiotem postępowania honorowego nie może być 1) obraza, popełniona przez męża, który znieważa uwodziciela żony, 2) obraza, popełniona wskutek prowokacji za odmówienie pożyczki, 3) obraza, za którą zostało udzielone zadośćuczynienie, 4) obraza między krewnymi pierwszego stopnia, 5) obraza, popełniona przez człowieka niezdolnego honorowo, pijanego lub awanturnika.

W powyższych wypadkach sprawę należy skierować na drogę sądową.

Prawa obrażonego mogą być przelane 1) na syna, jeżeli obrażony przekroczył 55 rok życia lub jest niezdolny do władania bronią, 2) na najbliższego krewnego, jeżeli obrażony nie ma syna lub nie osiągnął jeszcze ze względu na wiek zdolności honorowej, 3) na przyjaciela, jeżeli obrażony nie osiągnął jeszcze ze względu na wiek zdolności honorowej lub jest niezdolny do władania bronią.

Prawa obrażonego zostają przelane 1) w razie nieobecności obrażonego na syna, najbliższego krewnego lub przyjaciela, 2) w razie obrazy kobiety na najbliższego krewnego (mąż, narzeczony, brat i t. d.), towarzyszącego w chwili obrazy mężczyźnie lub tego, kto pierwszy stanął w jej obronie.

Zadośćuczynienia honorowego w imieniu zmarłego może żądać każdy człowiek zdolny honorowo.

Obowiązek zadośćuczynienia honorowego nie może być na nikogo przelany z wyjątkiem wypadku, gdy obrażającą jest kobieta, a obrażony żąda zadośćuczynienia, w którym to wypadku obowiązek zadośćuczynienia zostaje przelany na najbliższego krewnego lub towarzyszącego jej w chwili obrazy mężczyznę.

*) Postępowanie w wypadku zniewagi władz wojskowych lub osób wojskowych określa zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 23/28 poz. 268.

Obrażonemu przysługuje prawo wyboru broni, ponadto przy obrazie trzeciego stopnia prawo ustalenia warunków pojedynku i w pojedynku na pistolety prawo pierwszego strzału.

Rokowania sekundantów i pojedynki powinny się odbyć w miejscu zamieszkania obrażonego.

Wyzwanie.

Żądanie zadośćuczynienia honorowego następuje w drodze wyzwania.

Wyzwanie i przyjęcie wyzwania powinno nastąpić w ciągu 24 godzin, a może nastąpić w szczególnych okolicznościach w ciągu 48 godzin od chwili obrazy wzgl. od chwili dojścia obrazy do wiadomości obrażonego.

Po upływie 48 godzin wyzwanie należy odrzucić, jeżeli szczególne okoliczności nie usprawiedliwiają zwłoki.

W wypadku, gdy obraza nie może być przedmiotem postępowania honorowego, należy wyzwanie przyjąć, a odmowę zadośćuczynienia honorowego podać do wiadomości obrażonemu za pośrednictwem sekundantów obu stron.

Wątpliwości, wynikające z przekroczenia terminu wyzwania lub odmowy zadośćuczynienia honorowego, rozstrzyga sąd honorowy.

Wyzwanie należy skutecznie:

a) osobiście przez wymianę biletów wizytowych, jeżeli nastąpiło ono natychmiast po obrazie,

b) za pośrednictwem sekundantów, jeżeli nie nastąpiło ono natychmiast po obrazie oraz w wypadku obrazy zaocznej.

W razie niemożności mianowania sekundantów w ciągu 24 godzin od chwili obrazy wyzwanie należy skutecznie listownie.

Prośbę o mianowanie sekundantów wyzywanego należy przesłać za pośrednictwem sekundantów wyzywającego.

Sekundanci wyzywającego powinni przybyć do mieszkania wyzywanego w ciągu 24 godzin od chwili obrazy z tem, że w razie niezastania wyzywanego w domu pozostawiają bilety wizytowe z adresami oraz zawiadomieniem o celu przybycia i podaniem godziny ponownego przybycia.

W razie trzykrotnego niezastania wyzywanego w domu sekundanci mogą to uważać za odmowę zadośćuczynienia honorowego bez powodu, załatwiając sprawę spisaniem protokołu jednostronnego.

Wyzywany, otrzymawszy zawiadomienie sekundantów wyzywającego, powinien ich oczekiwać w podanej przez nich godzinie wzgl. w razie konieczności opuszczenia mieszkania pozostawić list z przeproszeniem za nieobecność i podaniem godziny, kiedy sekundanci wyzywającego mogą przybyć.

Po przybyciu sekundantów wyzywającego należy przyjąć prośbę o mianowanie sekundantów, przyczem należy zasięgnąć informacji, dokąd sekundanci wyzywanego mają się zgłosić.

W rzeczowe dyskusje wdawać się nie wolno.

Wyzywanego, który w ciągu 24 godzin wzgl. 48 godzin od chwili porozumienia się z sekundantami wyzywającego nie mianuje i nie skieruje do nich bez powodu sekundantów, można wzgl. należy uważać za odmawiającego zadośćuczynienia honorowego bez powodu.

Zadośćuczynienie honorowe.

Załatwienie sprawy honorowej następuje przez:

- 1) zadośćuczynienie honorowe, mianowicie zaprzeczenie chęci obrazy, odwołanie obrazy, przeproszenie lub pojedynek,
- 2) protokół jednostronny,
- 3) skierowanie sprawy na drogę sądową w wypadkach, przewidzianych kodeksem honorowym.

W razie obrazy trzeciego stopnia zadośćuczynieniem honorowym może być tylko pojedynek.

Jeżeli 1) obrażający odmówi zadośćuczynienia honorowego bez powodu, 2) obrażony nie żąda zadośćuczynienia honorowego, 3) jedna ze stron odpowiada odmownie na żądanie zwołania sądu honorowego, 4) jedna ze stron nie staje na polu walki w oznaczonym przez sekundantów terminie, 5) rokowania zostają zerwane bez powodu, obowiązkiem sekundantów jest spisanie protokołu jednostronnego, który należy doręczyć drugiej stronie w ciągu 48 godzin od chwili spisania.

Jeżeli strona, przeciw której protokół jednostronny spisano, nie odpowie wyzwaniem sekundantów, podpisanych na protokole jednostronnym w ciągu 48 godzin od chwili doręczenia, protokół jednostronny można opublikować.

Spisanie protokołu jednostronnego bez dostatecznej podstawy jest obrazą.

Postępowanie honorowe.

Załatwienie sprawy honorowej następuje w drodze postępowania honorowego.

Rokowania, mające na celu załatwienie sprawy honorowej, prowadzą sekundanci obu stron.

Sekundantami mogą być ludzie zdolni honorowo z dokładną znajomością zasad postępowania honorowego.

Sekundantami nie mogą być ludzie zdolni honorowo, 1) którzy są bezpośrednio zainteresowani w prowadzonej sprawie honorowej, 2) którzy są krewnymi pierwszego stopnia jednej ze stron, 3) których zdolność honorowa jest badana przez sąd honorowy.

Prośbie o przyjęcie mandatu sekundanta nie należy odmawiać, jednak odmówienie prośbie nie jest obrażą.

Sekundanci powinni baczyć, aby terminy z ich winy nie zostały przekroczone, są obowiązani jak najsumienniejszemu bronić honoru mocodawcy i dążyć do polubownego załatwienia sprawy honorowej, nie mogą jednak cofnąć się przed spisaniem warunków pojedynkowych, jeżeli tylko w ten sposób obronić mogą honor mocodawcy.

Sekundant może się zrzec mandatu, a strona może odwołać mandat, o czym należy zawiadomić mocodawcę wzgl. sekundanta oraz sekundantów drugiej strony w ciągu 24 godzin od chwili zrzeczenia się lub odwołania, przyczem ani zrzeczenie się mandatu, ani odwołanie mandatu nie może być uważane za obrażę.

Sekundant, który nie dotrzymuje przez opieszałość terminów i źle broni honoru mocodawcy, powinien być przez mocodawcę pociągnięty do odpowiedzialności honorowej.

Sekundant, który rozmyślnie działa na szkodę mocodawcy, traci zdolność honorową.

Po objęciu mandatu sekundanci wyzywającego udają się w należyty terminie do mieszkania wyzywanego z prośbą o zamianowanie sekundantów, poczem w ciągu dalszych 24 godzin sekundanci wyzywanego powinni nawiązać łączność z sekundantami wyzywającego.

Posiedzenia sekundantów powinny się odbywać o ściśle oznaczonej godzinie, przyczem sekundanci jednej strony mają obowiązek czekać na przybycie sekundantów drugiej strony naj-

wyżej 15 minut. Nieusprawiedliwione nieprzybycie sekundantów jednej ze stron w ciągu 15 minut po oznaczonej godzinie należy uważać za zerwanie rokowań bez powodu.

Z każdego posiedzenia należy sporządzić protokół w dwu egzemplarzach, które należy zaopatrzyć podpisami sekundantów obu stron.

Jeżeli zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii stron, spowodowana tem przerwa w posiedzeniach sekundantów nie może przekraczać 3 dni.

Na pierwszym posiedzeniu należy ustalić: 1) kodeks honorowy, który ma stanowić podstawę postępowania honorowego 2) stan faktyczny zatargu honorowego, 3) komu przysługują prawa obrażonego, 4) stopień obrazy, 5) czy obie strony są duellantami (uznającymi pojedynkę).

Jeżeli jedna ze stron poddaje w wątpliwość zdolność honorową drugiej strony, rokowania zostają zawieszone, a sprawa w formie zapisu (pytań, postawionych na piśmie przez sekundantów obu stron wspólnie albo jednej lub drugiej strony oddzielnie) zostaje przekazana sądowi honorowemu do rozstrzygnięcia.

Sąd honorowy składa się z 5 członków.

Sędziami honorowymi mogą być ludzie zdolni honorowo, którzy cieszą się ogólnem uznaniem i powszechnym szacunkiem.

Sędziami honorowymi nie mogą być ludzie zdolni honorowo, co do których istnieją zastrzeżenia, wspomniane przy sekundantach.

Sędziów (arbitrów) powołują sekundanci obu stron, przewodniczącego sądu (superarbitra) powołują sędziowie z poza swego grona.

Obowiązkiem sądu honorowego jest dokładne zbadanie sprawy i wydanie wyroku w formie odpowiedzi na pytania, postawione w zapisie, zgodnie z honorem i sumieniem.

Sąd honorowy ma prawo żądać zmiany zapisu, badać materiały, które mogą wyjaśnić sprawę, przesłuchiwać strony, sekundantów i świadków oraz wzywać rzeczoznawców.

Wyrok sądu honorowego jest bezapelacyjny.

Jeżeli sąd honorowy wyda wyrok, stwierdzający niesłuszność wątpliwości co do zdolności honorowej przeciwnika, należy podanie w wątpliwość zdolności honorowej uważać za obrazę trzeciego stopnia.

Jeżeli sąd honorowy wyda wyrok, stwierdzający słuszność wątpliwości co do zdolności honorowej przeciwnika, należy spisać protokół jednostronny, który załatwia sprawę honorową.

Rokowania powinny być wznowione w ciągu 48 godzin po wydaniu wyroku przez sąd honorowy.

W wypadku, gdy sekundanci obu stron nie mogą dojść do porozumienia w sprawach natury formalnej (rodzaju zadośćuczynienia honorowego, wyboru broni i t. d.), sprawę rozstrzyga sędzia rozjemczy.

Sędziego rozjemczego powołują sekundanci obu stron jednomyślnie.

Sędzią rozjemczym może być człowiek zdolny honorowo, który jest wybitnym znawcą postępowania honorowego i cieszy się powszechnem poważaniem.

Sędzia rozjemczy na wspólnem z sekundantami posiedzeniu po wysłuchaniu opinii, zbadaniu materiałów wzgl. przesłuchaniu stron wydaje orzeczenie.

Orzeczenie sędziego rozjemczego jest bezapelacyjne.

Po udzieleniu zadośćuczynienia honorowego sekundanci obu stron spisują protokół, w którym po podaniu formy i treści zadośćuczynienia stwierdzają, że sprawa jest załatwiona ku honorowi obu stron.

Jeżeli strona ma jednocześnie kilka zatargów honorowych, należy je załatwiać w chronologicznej kolejności z tem, że rokowania sekundantów w późniejszych sprawach są zawieszone do czasu zakończenia wcześniejszej sprawy.

Pojedynek^{*)}.

Obowiązkiem sekundantów jest dążyć do pokojowego załatwienia zatargu honorowego i uważać pojedynek za ostateczne wyjście.

Sekundantom nie wolno przyjąć mandatu, jeżeli mocodawca żąda pojedyńku aż do śmierci jednego z walczących.

W wypadku niemożności załatwienia sprawy honorowej w drodze pokojowej, co należy stwierdzić protokółarnie, sekundanci powinni powziąć uchwałę co do odbycia pojedyńku, wyboru broni, warunków pojedyńku i wyboru kierownika pojedyńku.

Prawo wyboru broni przysługuje obrażonemu.

^{*)} W myśl art. 238 kodeksu karnego z 1932 r. oraz art. 57 kodeksu karnego wojskowego pojedynek jest przestępstwem.

W wypadku niemożności dojścia do porozumienia w sprawie wyboru broni lub warunków pojedynku, rozstrzyga ostatecznie sędzia rozjemczy.

Zawodowemu szermierzowi nie wolno brać udziału w pojedynku na broń białą, wyjąwszy wypadek, gdy jest obrażony obrazą trzeciego stopnia.

Rodzaje pojedynków: 1) na szable, 2) na szpady, 3) na pistolety: a) ze stałym stanowiskiem ze strzałem na komendę lub dowolną kolejnością strzałów, b) z awansem, c) z awansem po równoległych linjach, 4) obostrzone, 5) wyjątkowe (bez sekundantów, natychmiast po obrazie, na broń automatyczną, z zawiązanymi oczyma, amerykański i t. d.).

Udział w jakimkolwiek charakterze w pojedynku wyjątkowym powoduje utratę zdolności honorowej.

Odbycie pojedynku powinno nastąpić zasadniczo w ciągu tygodnia od chwili powzięcia przez sekundantów uchwały co do odbicia pojedynku.

Pojedynki

Odbycie pojedynku powinno nastąpić zasadniczo w ciągu tygodnia od chwili powzięcia przez sekundantów uchwały co do odbicia pojedynku.

W wypadku niemożności dojścia do porozumienia w sprawie wyboru broni lub warunków pojedynku, rozstrzyga ostatecznie sędzia rozjemczy.

Zawodowemu szermierzowi nie wolno brać udziału w pojedynku na broń białą, wyjąwszy wypadek, gdy jest obrażony obrazą trzeciego stopnia.

Rodzaje pojedynków: 1) na szable, 2) na szpady, 3) na pistolety: a) ze stałym stanowiskiem ze strzałem na komendę lub dowolną kolejnością strzałów, b) z awansem, c) z awansem po równoległych linjach, 4) obostrzone, 5) wyjątkowe (bez sekundantów, natychmiast po obrazie, na broń automatyczną, z zawiązanymi oczyma, amerykański i t. d.).

Udział w jakimkolwiek charakterze w pojedynku wyjątkowym powoduje utratę zdolności honorowej.

Odbycie pojedynku powinno nastąpić zasadniczo w ciągu tygodnia od chwili powzięcia przez sekundantów uchwały co do odbicia pojedynku.

OFICERSKIE SĄDY HONOROWE.

(Dz. U. R. P. Nr. 95/27 poz. 854 i Dz. Rozk. Nr. 55/27 poz. 596).

Zasady ogólne.

Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności i honoru oficerów i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenie godności i honoru, jako też do rozpatrywania za-targów, nieporozumień i kolizji honorowych. Sądy honorowe są powołane również do rozpatrywania takich zarzutów hono-rych, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia ofi-cerskiego w wojsku polskim.

Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w sta-nie spoczynku, jak też oficerowie rezerwy, pospolitego ruszenia oraz oficerowie kontraktowi.

Właściwość sądów honorowych.

Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym i w stanie spo-czynku oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają za przewinienia popełnione w czasie, gdy nie pełnią służby czyn-nej, sądowni honorowemu przy jednostce, w której w czasie po-pelnienia przewinienia pełnili służbę, lub temu sądowi hono-rowemu, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

Przy przeniesieniu służbowem oficera do innej formacji na okres dłuższy, niż 3 miesiące, sprawa honorowa tego oficera winna być przekazana do sądu honorowego tej formacji, do któ-rej nastąpiło przeniesienie.

W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z ofi-cerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyż-szego stopnia.

Minister spraw wojskowych może na prośbę obwinionego ofi-cera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo z urzędu przenieść w drodze wyjątku każdą sprawę z kompetencji właściwego sądu honorowego do innego sądu honorowego tej samej kategorii.

Organizacja sądów honorowych.

Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:

- a) sądy honorowe dla oficerów młodszych (zasadniczo przy formacjach),
- b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych (zasadniczo przy dowództwach okręgów korpusów),
- c) sąd honorowy dla generałów (przy M. S. Wojsk.).

Sądy honorowe składają się zależnie od tego, czy tworzą jeden, dwa lub trzy komplety, z 7-miu, 12-tu lub 18-tu członków, wybieranych w mies. grudniu na przeciąg 2 lat zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Do ważności wyborów potrzebny jest udział przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania. Wybrani są ci oficerowie, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę oddanych ważnych głosów. Głosowanie bezpośrednie. Upoważnienia nieważne.

Nie mogą wybierać i nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych oficerowie, co do których zostało wszczęte postępowanie sądowe lub honorowe, zawieszeni w służbie i odbywający karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem aresztu domowego).

Nie mogą być wybierani na członków sądu niektórzy oficerowie z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stosunku do służby, jak marszałkowie Polski, minister spraw wojskowych, generalny inspektor sił zbrojnych, wiceministrowie, szef Sztabu Głównego, szef Korpusu Kontrolerów, naczelny prokurator wojskowy, szef Biura Personalnego, przełożony formacji, przy której dany sąd ma funkcjonować oraz oficerowie w stanie spoczynku, rezerwy i pospolitego ruszenia.

Wybrany sąd honorowy wybiera przewodniczącego i jego zastępcę z pośród oficerów najstarszych stopniem.

Jeżeli niema co najmniej dwóch oficerów najstarszych stopniem, wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

Postępowanie honorowe.

Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach składających się z członków, wyznaczonych na stałe przez przewodniczącego sądu z pośród pełnego składu sądu honorowego, albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczą-

tego sądu lub jego zastępcy oraz dwóch członków. wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

Do wydziału sądu honorowego skierowuje przewodniczący sprawy mniejszej wagi, które, jego zdaniem, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego.

Wydział sądu honorowego po przeprowadzeniu postępowania może uchwalić:

- a) umorzenie sprawy,
- b) nakazanie stronom załatwienia sprawy w sposób wskazany przez wydział,
- c) przekazanie sprawy do załatwienia kompletowi sądu honorowego,
- d) przesłanie sprawy przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem na ukaranie dyscyplinarne lub właściwemu dowódcy z wnioskiem na skierowanie na drogę karno-sądową.

Oficerowi, oddanemu pod sąd honorowy, przysługuje prawo wybrania sobie dla obrony rzecznika, z wyjątkiem spraw rozpatrywanych przez wydział sądu honorowego.

Rzecznikiem może być każdy oficer niezależnie od posiadanego stopnia.

Obowiązek jednak przyjmowania tej funkcji nie istnieje.

Postępowanie honorowe w kompletach sądów honorowych podają §§ 68—69 statutu.

Postępowanie honorowe w razie śmierci oficera normuje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 26/28 poz. 299.

Sposób przechowywania aktów sądów honorowych reguluje zarz. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 18/28 poz. 217.

Kary.

W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej sąd honorowy, jeżeli nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia, orzeka jedną z następujących kar:

- a) karę nagany,
- b) karę surowej nagany,
- c) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Orzekanie innych kar jest wzbronione.

Orzeczone kary wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej oficera.

Kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich i utrzymywania stosunków towarzyskich z ofi-

cerami przez przeciąg dni 14 od daty ogłoszenia kary. Wszystkie kary ogłasza się co do oficerów zawodowych w dodatku tajnym do rozkazu dziennego tej formacji, w której dany oficer pełni służbę. Rozkazy te podaje się do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten stopień co ukarany, ogłoszenie o wykluczeniu z korpusu oficerskiego podaje się do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień.

Srodki prawne.

Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych nie przysługuje prawo odwołania z wyjątkiem orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Odwolanie od orzeczenia wykluczenia z korpusu oficerskiego musi być wniesione pisemnie w przeciągu 14 dni od daty doręczenia odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołanie od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów młodszych ma być wniesione do sądu honorowego dla oficerów sztabowych, od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów sztabowych do sądu honorowego dla generałów, od orzeczenia sądu honorowego dla generałów do odwoławczego sądu honorowego dla generałów.

Postępowanie ostrzegawcze określają §§ 109—122 statutu.

Orzeczenie sądu honorowego wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego zatwierdza Prezydent Rzeczypospolitej.

Ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, postanawiających oddanie oficera pod sąd honorowy.

2) znoszenia orzeczeń sądów honorowych, uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia, nagany lub surowej nagany.

Z prawa tego może korzystać minister spraw wojskowych w ciągu trzech miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary lub minister spraw wojskowych znosi uchwałę lub orzeczenie, sprawa przechodzi z powrotem do sądu, który wydał tę uchwałę lub orzeczenie, do ponownego rozpatrzenia.

W razie niezatwierdzenia przez Prezydenta Rzeczypospolitej kary wykluczenia z korpusu oficerskiego sąd honorowy, powołany do nowego orzeczenia kary, może wymierzyć tylko karę nagany lub surowej nagany.

FLAGI, CHORĄGWIE I SZTANDARY.

(Dz. U. R. P. Nr. 115/27 poz. 980, Nr. 17/50 poz. 128 i Nr. 80/50 poz. 629).

Godła i barwy państwowe.

Godłami państwowymi są herb państwowy i chorągiew Prezydenta Rzeczypospolitej.

Herbem państwowym jest wizerunek orla państwowego czyli orla białego z głową zwróconą w prawo (dla patrzącego w lewo) i skrzydłami rozwiniętymi oraz koroną, dzióbem i szponami złotymi na tarczy prostokątnej barwy czerwonej.

Chorągwią Prezydenta Rzeczypospolitej jest płachta barwy czerwonej z wizerunkiem orla państwowego pośrodku i obramieniem białem dokoła.

Barwami państwowymi są barwy biała i czerwona *) w dwóch równoległych pasach poziomych równej szerokości i długości, z których górny jest barwy białej, a dolny jest barwy czerwonej.

Flagą państwową jest płachta o barwach państwowych.

Władze, urzędy i instytucje państwowe zagranicą używają flagi państwowej z herbem państwowym w środku pasa białego.

Chorągwie i sztandary.

Chorągwie przysługują pułkom i szkołom piechoty oraz batalionom i szkołom saperów.

Sztandary przysługują pułkom i szkołom kawalerji.

Chorągwią wzgl. sztandarem jest płachta barwy białej z wizerunkiem krzyża kawalerskiego barwy czerwonej na każdej stronie.

Płachta chorągwi długości i szerokości 100 cm, płachta sztandaru długości i szerokości 65 cm.

Na prawej stronie płachty (na lewo od drzewca) znajduje się w środku krzyża kawalerskiego wizerunek orla państwowego we wieńcu laurowym, ponadto między ramionami krzyża w rogach płachty mieszczą się numery pułku w mniejszych wieńcach laurowych.

*) Barwa czerwona odpowiada barwie cynobru.

Na lewej stronie płachty (na prawo od drzewca) znajduje się w środku krzyża kawalerskiego napis „Honor i Ojczyzna“ we wieńcu laurowym, ponadto między ramionami krzyża w rogach płachty mogą być umieszczone bądź numery pułku w mniejszych wieńcach laurowych, bądź zatwierdzone przez Prezydenta Rzeczypospolitej emblematy (herby ziem, województw, powiatów i miast, wizerunki świętych i t. d.) na tarczach.

Bataljony saperów umieszczają w wieńcach oprócz numerów bataljonowych emblematy saperskie.

Szkoły umieszczają w wieńcach zamiast numerów pułkowych inicjały szkolne.

Pozatem na lewej stronie płachty na ramionach krzyża mogą się mieścić daty i miejscowości związane z historią pułku.

Płachta chorągwi jest przybita 21 gwoździami, płachta sztandaru jest przybita 14 gwoździami do drzewca.

Drzewce długości 250 cm jest zakończone u góry tabliczką z numerem pułku (ponadto w bataljonach saperów litery SAP., w pułkach strzelców konnych litery S. K.), nad którą mieści się metalowy orzeł państwowy wysokości 25 cm (wraz z tabliczką), u dołu metalowem okuciem.

Do drzewca pod orłem jest przywiązana kokarda o barwach państwowych szerokości 15 cm. której końce dochodzą do dolnego brzegu płachty.

Płachta z trzech stron i kokarda na końcach jest oszyta frendzlą złotą szerokości 5 cm.

W uznaniu wykazanego podczas wojny męstwa Wódz Naczelny odznaczył orderem wojskowym *Virtuti Militari* chorągwie wzgl. sztandary 1, 5 i 6 p. p. Leg., 15, 22, 34, 35, 41, 55, 56, 57, 58, 81, 85 i 86 p. p., 1 p. szw., 1, 7, 14 i 15 p. uł. oraz 14 (obecnie 7) b. sap.

Oddziały artylerji, które się wyróżniły w walkach, nieposiadając chorągwi ani sztandarów, otrzymały z rąk Wodza Naczelnego trąbki ozdobione orderem wojskowym *Virtuti Militari*. Są to 1 p. a. l. Leg., 9, 14 i 19 p. a. l., 2-ga i 3-cia baterja 1 p. a. c., 1-szy dywizjon 9 p. a. c. oraz 1-sze baterje 1. 3. 4 i 5 d. a. k.

Flagi, bandery i proporce.

Flagą marynarki wojennej jest bandera wojenna czyli płachta o barwach państwowych z wcięciem trójkątnem na końcu.

W środku pasa białego w połowie odległości od drzewca do wcięcia mieści się herb państwowy.

Stosunek szerokości do długości bandery wynosi $5 : 10\frac{1}{2}$, przy-
czem głębokość wcięcia równa się połowie szerokości, stosunek
wysokości herbu państwowego do szerokości bandery wynosi
 $2 : 5$.

Proporcem marynarki wojennej jest płachta o barwach pań-
stwowych bez wcięcia trójkątnego na końcu.

W środku płachty mieści się krzyż kawalerski, którego ra-
miona położone w pasie białym są barwy czerwonej, zaś ra-
miona położone w pasie czerwonym są barwy białej.

W środku krzyża na tarczy okrągłej barwy czerwonej mieści
się ramię zbrojne, odwrócone mieczem od drzewca.

Stosunek szerokości do długości proporca wynosi $5 : 6$, stosu-
nek wysokości krzyża kawalerskiego do szerokości proporca wy-
nosi $4 : 5$.

Znakiem okrętów wojennych, będących w kampanji i pod do-
wództwem oficera marynarki wojennej, jest wstęga o barwach
państwowych z głębokim wcięciem trójkątnym na końcu.

Przy drzewcu mieści się krzyż kawalerski, którego ramiona
są barwy podwójnej, jak na proporcach marynarki wojennej, bez
ramienia zbrojnego.

Stosunek szerokości do długości znaku wynosi $1 : 2\frac{1}{2}$, stosunek
wysokości krzyża kawalerskiego do szerokości znaku wynosi $1 : 2$.

Flagą wojskowych statków żeglugi śródlądowej i wojskowej
służby żeglugi śródlądowej jest płachta o barwach państwowych
z wcięciem trójkątnym na końcu.

W odległości 10 cm od drzewca mieści się tarcza owalna
barwy czerwonej z dwiema kotwicami skrzyżowanymi barwy
białej.

Płachta długości 125 cm i szerokości 50 cm, wcięcie głębokości
50 cm, tarcza wysokości 35 cm, szerokości 22 cm.

Flagą wojskowych portów lotniczych jest płachta o barwach
państwowych z wcięciem trójkątnym na końcu.

W odległości 10 cm od drzewca na pasie białym mieści się
szachownica lotnicza, jak niżej, zaś w odległości 10 cm od sza-
chownicy mieści się herb państwowy.

Płachta długości 210 cm i szerokości 100 cm, wcięcie głęboko-
ści 50 cm, szachownica długości i szerokości 40 cm, herb pań-
stwowy wysokości 40 cm, szerokości 33 cm.

Znakiem samolotów wojskowych są szachownice lotnicze.

Szachownicą lotniczą jest kwadrat podzielony na cztery równe
pola, z których lewe górne i prawe dolne są barwy czerwonej

z obwódka białą, zaś lewe dolne i prawe górne są barwy białej z obwódka czerwoną.

Szachownice lotnicze mieszczą się na obu końcach płaszczyzn zewnętrznych skrzydeł oraz na obu stronach steru kierunkowego.

Szachownica lotnicza długości i szerokości zależnej od typu samolotu.

Znakami balonów wojskowych są szachownice lotnicze oraz flagi balonowe.

Szachownica lotnicza, jak wyżej.

Flagą balonową jest płachta o barwach państwowych bez wcięcia trójkątnego na końcu.

W środku płachty godło formacji balonowych.

Szachownice lotnicze mieszczą się:

a) u balonów obserwacyjnych na bokach balonu pod rozrywaczem i na wierzchu balonu za rozrywaczem.

b) u balonów zaporowych na bokach balonu.

c) u balonów kulistych koło apendyksu.

Flaga balonowa mieści się na osprzęcie linowym.

Szachownica lotnicza długości i szerokości 100 cm.

Flaga balonowa długości 200 cm i szerokości 70 cm.

Flaga forteczna, jak proporzec marynarki wojennej.

ORDERY I ODZNACZENIA.**Order Orła Białego.**

(Dz. U. R. P. Nr. 24/21 poz. 136 i Nr. 33/32 poz. 346).

Order Orła Białego istnieje celem nagradzania znamienitych zasług cywilnych lub wojskowych podczas pokoju lub wojny dla chwały i pożytku Rzeczypospolitej.

Order Orła Białego jako najwyższa odznaka honorowa zostaje nadany osobom, które istotnie i wybitnie przyczyniły się do odzyskania lub utrwalenia niepodległości i zjednoczenia albo rozkwitu Rzeczypospolitej.

Odznakami orderu są:

- a) krzyż orderowy,
- b) gwiazda orderowa srebrna, noszona na lewej piersi,
- c) wstęga orderowa z błękitnej mory jedwabnej, przewieszona przez lewe ramię do prawego boku,
- d) łańcuch orderowy złoty, złożony z połączonych naprzemian orłów, medaljonów z wizerunkiem Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus na ręku i medaljonów z monogramem „Marja”.

Na czele kawalerów Orderu Orła Białego stoi wielki mistrz i kapituła.

Wielkim mistrzem jest z urzędu prezydent Rzeczypospolitej, którego uroczystą odznaką jest łańcuch orderowy.

Kapituła składa się z 3 członków i 1 zastępcy, wyznaczonych co 3 lata przez prezydenta Rzeczypospolitej.

Statut orderu zawiera rozp. Prez. Rzpl. w Mon. Pol. Nr. 245/24 poz. 775.

Order Virtuti Militari.

(Dz. U. R. P. Nr. 67/19 poz. 409, Nr. 92/19 poz. 500 i Nr. 75/21 poz. 511).

Order Virtuti Militari istnieje celem nagradzania czynów wybitnego męstwa i odwagi w boju dla dobra Rzeczypospolitej.

Order Virtuti Militari posiada 5 klas, z których:

Kl. I. Wielki krzyż, noszony na wstędze orderowej z niebieskiej mory jedwabnej z czarnymi wzdłuż brzegów prążkami, przewieszonej przez prawe ramię do lewego boku, otrzymuje wódz za zwycięstwo w walnej bitwie, zakończonej zupełną porażką nieprzyjaciela lub za bohaterską obronę, która rozstrzygnęła o losach operacji strategicznej.

Kl. II. Krzyż komandorski, noszony na wstędze na szyji, otrzymuje dowódca za zwycięstwo taktyczne lub mężną i skuteczną obronę trudnej pozycji.

Kl. III. Krzyż kawalerski otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec, posiadający już krzyż złoty, za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z osobistym czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia.

Kl. IV. Krzyż złoty otrzymuje: a) oficer za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia, b) podoficer lub szeregowiec, posiadający już krzyż srebrny, za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Kl. V. Krzyż srebrny otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Do posiadania każdego krzyża przywiązane jest prawo do dożywotniej pensji orderowej w kwocie 300 zł. rocznie.

Prócz tego posiadanie orderu daje następujące przywileje:

- 1) tytuł kawalera orderu,
- 2) prawo pierwszeństwa przy przyjęciu do korpusu inwalidów, przy nadziale ziemi, przy obsadzaniu posad rządowych i przy przyjmowaniu dzieci na miejsca stypendjalne w państwowych zakładach wychowawczych.

Szeregowi odznaczeni krzyżem złotym mogą awansować na oficerów, jeżeli posiadają odpowiednie kwalifikacje i złożą w ciągu roku po ukończeniu odnośnego kursu względnie szkoły egzamin na oficera rezerwy.

Wszyscy kawalerowie orderu tworzą Zgromadzenie Kawalerów z kanclerzem i kapitułą na czele.

Kanclerzem jest najstarszy klasą i kolejnością kawaler orderu. Kapituła składa się z 12 najstarszych kolejnością kawalerów orderu 4 wyższych klas, po 3 z każdej klasy.

Statut orderu nie został jeszcze ogłoszony.

Dniem święta orderu jest dzień 3 maja.

Order Odrodzenia Polski.

(Dz. U. R. P. Nr. 24/21 poz. 137, Nr. 31/22 poz. 255 i Nr. 109/32 poz. 899)

Order Odrodzenia Polski istnieje celem nagradzania zasług położonych w służbie dla państwa i społeczeństwa.

Order Odrodzenia Polski posiada 5 klas, mianowicie:

Kl. I. Wielki krzyż, noszony na wstędze orderowej z pousowej mory jedwabnej z białemi wzdłuż brzegów prążkami, prze-

wieszanej przez prawe ramię do lewego boku, ponadto na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. II. Krzyż komandorski z gwiazdą, noszony na wstędze na szyji, ponadto na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. III. Krzyż komandorski, noszony na wstędze na szyji.

Kl. IV. Krzyż oficerski, noszony na lewej piersi z rozetką na wstędze orderowej.

Kl. V. Krzyż kawalerski, noszony na lewej piersi.

Wielkim mistrzem orderu jest z urzędu prezydent Rzeczypospolitej.

Kapituła składa się z 8 członków i 4 zastępców, powoływanych co 3 lata przez wielkiego mistrza.

Statut orderu zawiera rozp. Prez. Rzpl. w Mon. Pol. Nr. 100/23 poz. 110.

Krzyż i Medal Niepodległości.

(Dz. U. R. P. Nr. 75/30 poz. 591, Nr. 51/31 poz. 216 i Nr. 94/32 poz. 817).

Krzyż i Medal Niepodległości istnieją celem nagradzania osób, które zasłużyły się czynnie dla niepodległości Rzeczypospolitej przed wojną światową lub podczas wojny światowej i w okresie orężnych walk polskich w latach 1918 — 1921 z wyjątkiem wojny polsko-rosyjskiej na obszarze Polski, przyczem osobom, które walczyły z bronią w ręku o niepodległość przed wojną światową lub poza szeregami armji albo wspomnianą walką kierowały, może być przyznany Krzyż Niepodległości z mieczami.

Krzyż i Medal Niepodległości jest noszony na wstędze czarnej z czerwonymi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Krzyż i Medal Niepodległości nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na przedstawienie prezesa Rady Ministrów na podstawie wniosków Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości.

Komitet składa się z 10 najstarszych kolejnością odznaczonych.

Krzyż Walecznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 87/20 poz. 572 i Nr. 119/20 poz. 790 oraz Dz. Rozk. Nr. 35/20 poz. 751).

Krzyż Walecznych istnieje celem nagradzania czynów męstwa i odwagi, wykazanych w boju.

Krzyż Walecznych jest noszony na wstędze amarantowej z białymi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Krzyż Walecznych może być nadany czterokrotnie każdemu oficerowi i szeregowemu bez względu na odstęp czasu.

Dwu, trzy lub czterokrotne nadanie oznacza się zapomocą pasków z blachy brązowej z wytłoczonymi na nich splotami liści dębowych, nakładanych na wstążkę posiadanego już Krzyża Walecznych.

Nadanie Krzyża Walecznych stwarza dla odznaczonego analogiczne przywileje, jak dla kawalerów Orderu Virtuti Militari, w drugim rzędzie po nich.

Krzyż Walecznych nadaje naczelny wódz wzgl. uprawnione przez niego władze.

Krzyż Zasługi Za Dzielność.

(Dz. U. R. P. Nr. 30/28 poz. 279).

Krzyż Zasługi Za Dzielność istnieje celem szczególnego nagradzania oficerów i szeregowych policji państwowej, korpusu ochronny pogranicza oraz straży granicznej za czyny spełnione w specjalnie ciężkich warunkach z wykazaniem wyjątkowej odwagi, z narażeniem życia lub zdrowia w obronie prawa, nietykalności granic oraz życia i mienia obywateli.

Krzyż Zasługi Za Dzielność jest noszony na wstędze Krzyża Zasługi (patrz niżej) z niebiesko-zielonym paskiem biegnącym ukośnie od prawego górnego do lewego dolnego rogu na lewej piersi.

Krzyż Zasługi Za Dzielność posiada jeden stopień i może być nadany tej samej osobie tylko trzykrotnie. Dwu i trzykrotne nadanie oznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego Krzyża Zasługi Za Dzielność jednego lub dwóch gładkich metalowych okuć ze srebra z polerowanymi krawędziami.

Do Krzyża Zasługi Za Dzielność przy pierwszym i drugim nadaniu przywiązana jest dożywotnia pensja w wysokości 200 zł. rocznie.

Krzyż Zasługi Za Dzielność nadaje prezes Rady Ministrów.

Krzyż Zasługi.

(Dz. U. R. P. Nr. 62/23 poz. 458).

Krzyż Zasługi istnieje celem nagradzania osób, które od chwili wskrzeszenia Rzeczypospolitej położyły względem niej lub jej obywateli zasługi, spełniając czyny, nieleżące w zakresie ich zwyczajnych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść państwu lub poszczególnym obywatelom.

Krzyż Zasługi posiada 3 stopnie, mianowicie:

Krzyż złoty,

Krzyż srebrny,

Krzyż brązowy.

Krzyż Zasługi jest noszony na wstędze amarantowej z niebieskimi wzdłuż brzegów prążkami na lewej piersi.

Krzyż Zasługi może być nadany czterokrotnie w każdym stopniu tej samej osobie.

Dwu, trzy lub czterokrotne nadanie oznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego Krzyża Zasługi jednego, dwu lub trzech pasków gładkich z odpowiedniego metalu.

Złoty Krzyż Zasługi nadaje prezydent Rzeczypospolitej, Srebrny i Brązowy Krzyż Zasługi nadaje prezes Rady Ministrów.

Medal Za Ratowanie Ginących.

(Dz. U. R. P. Nr. 37/28 poz. 351).

Medal mogą otrzymać obywatele Rzeczypospolitej oraz cudzoziemcy, którzy bądź na obszarze Rzeczypospolitej, bądź przy ratowaniu obywateli polskich zagranicą, nieśli ratunek z narażeniem życia własnego.

Medal jest noszony na wstędze białej z czerwonymi brzegami i czerwonym prążkiem w środku na lewej piersi.

Medal może być nadany jednej i tej samej osobie kilka razy. Każde następne nadanie oznacza się zapomocą pięcioramiennej metalowej gwiazdki brązowej na wstążce.

Medal Za Ratowanie Ginących nadaje minister spraw wewnętrznych wzgl. uprawnieni przez niego wojewodowie.

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 — 1921.

(Mon. Pol. Nr. 233/28 poz. 533, Nr. 253/28 poz. 600, Nr. 240/29 poz. 549 i Nr. 255/29 poz. 597 oraz Dz. Rozk. Nr. 15/30 poz. 189).

Prawo do medalu mają osoby, które w okresie od 1 listopada 1918 do 18 marca 1921:

a) jako żołnierze:

1) poległy, były ranne, zmarły skutkiem choroby nabytej w polu lub z powodu niesienia rannym i chorym żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2) pełniły służbę w formacjach linjowych w polu co najmniej przez trzy miesiące względnie jako ochotnicy po wezwaniu Rady Obrony Państwa z dnia 3 lipca 1920 co najmniej przez dwa mie-

siące lub też wogóle pełniły służbę czynną co najmniej przez pięć miesięcy;

b) jako osoby cywilne:

1) poległy, były ranne, współdziałając z wojskiem w polu, zmarły skutkiem choroby nabytej przy współdziałaniu z wojskiem w polu lub przez niesienie żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2) co najmniej przez pięć miesięcy współdziałały z wojskiem w polu wzgl. nosły żołnierzom pomoc sanitarną lub duchową w polu, lub też co najmniej przez dziewięć miesięcy nosły pomoc sanitarną żołnierzom w kraju, albo współdziałały z wojskiem w kraju w zabezpieczeniu mienia wojskowego;

c) jako cudzoziemcy współdziałały z wojskiem polskim w polu;

d) jako żołnierze lub osoby cywilne:

1) poległy, były ranne w oddziałach powstańczych lub przy współdziałaniu z temi oddziałami, zmarły wskutek choroby, powstałej w związku z pełnieniem służby w oddziałach powstańczych lub wskutek choroby, nabytej przy współdziałaniu z oddziałami powstańczymi wzgl. przy niesieniu im pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby,

2) pełniły służbę w oddziałach powstańczych co najmniej przez dwa miesiące lub współdziałały z oddziałami powstańczymi wzgl. nosły im pomoc sanitarną co najmniej przez trzy miesiące.

Medal jest noszony na wstędze, której środek stanowią barwy Orderu Virtuti Militari, brzegi stanowią barwy Krzyża Walecznych, na lewej piersi.

Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918 — 1921 nadaje minister spraw wojskowych wzgl. uprawnione przez niego władze.

Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

(Mon. Pol. Nr. 237/28 poz. 543 i Nr. 250/28 poz. 593 oraz Dz. Rozk. Nr. 32/28 poz. 354).

Prawo do medalu mają osoby, które pełniąc nienagannie służbę państwową, wojskową albo cywilną, służbę samorządową albo służbę w innych instytucjach publiczno-prawnych w czasie od 11 listopada 1918 do dnia 11 listopada 1928:

a) odbyły czynną służbę wojskową w charakterze wojskowych zawodowych lub niezawodowych albo

b) pełniły faktyczną służbę w urzędach (instytucjach) państwowych, samorządowych lub w innych instytucjach publiczno-prawnych, a to przez okres co najmniej pięciu lat, licząc służbę określoną w pktach a) i b) łącznie.

Medalu nie mogą otrzymać osoby, które w wyżej wymienionym okresie popełniły przestępstwa, ograniczające je w używaniu praw obywatelskich lub też zostały ukarane sądownie za dezercję.

Medal jest noszony na wstędze chabrowej na lewej piersi.

Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości nadaje prezes Rady Ministrów i poszczególni ministrowie, którzy to prawo mogą przelewać na podległe im władze.

Odnaka za rany i kontuzje.

(Dz. U. R. P. Nr. 83/20 poz. 553 oraz Dz. Rozk. Nr. 28/20 poz. 639).

Prawo do odznaki mają żołnierze, którzy odnieśli rany i kontuzje podczas walk w wojsku polskim po 1 listopada 1918, jak również żołnierze, którzy otrzymali rany i kontuzje w wojnie światowej przed 1 listopada 1918, walcząc:

- a) w b. Legionach Polskich,
- b) w b. I, II. i III korpusach wschodnich,
- c) w b. armji gen. Hallera oraz
- d) w innych formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzeczpospolitą Polską.

Wstążeczka barwy wstęgi Orderu Virtuti Militari, rozmiaru połowy szerokości normalnej wstęgi, długości 4 — 7 cm. zależnie od ilości gwiazdek, noszona 1 cm nad lewą górną kieszenią w linii prostej nad guzikiem, zamykającym kieszeń lub 9 cm niżej kołnierza kurtki na lewej piersi. Przy orderach noszona ma być 1 cm nad wstążkami w środku.

Ilość zranień oznacza się zapomocą gwiazdek z tem, że na jednej wstążeczce mogą być umieszczone tylko trzy gwiazdki. Zraniony poraz czwarty otrzymuje drugą wstążeczkę, którą nosi o 1 cm niżej od pierwszej.

Przyznanie prawa do wstążki z 3-ma gwiazdkami daje odznaczonemu prawo do jednorazowego awansu poza kolejką.

Odnakę zatrzymuje się stale, nawet w wypadku utraty praw obywatelskich lub pozbawienia stopnia oficerskiego.

Odnaka za czas pobytu na froncie.

(Dz. U. R. P. Nr. 83/20 poz. 554 i Dz. Rozk. Nr. 28/20 poz. 640).

Prawo do odznaki mają żołnierze, którzy byli na froncie w wojsku polskim po 1 listopada 1918 w bezpośredniej styczności bojowej z nieprzyjacielem, jak również żołnierze, którzy brali udział w wojnie światowej przed 1 listopada 1918, walcząc:

- 1) w b. Legionach Polskich,
- 2) w b. I, II i III korpusach wschodnich,
- 3) w b. armji gen. Hallera,
- 4) w innych formacjach uznanych przez Rzeczpospolitą Polską.

Za każde 6 miesięcy pobytu na froncie jedna naszywka z galonu srebrnego na prawym rękawie kurtki w kształcie kąta prostego z ramionami 3 cm każda, kątem do góry.

Państwowa odznaka sportowa.

(Mon. Pol. Nr. 169/30 poz. 235 i Nr. 9/31 poz. 6 oraz Dz. Rozk. Nr. 19/31 poz. 231, Nr. 23/31 poz. 286 i Nr. 21/32 poz. 274).

Prawo do państwowej odznaki sportowej przysługuje każdemu nieposzlakowanemu obywatelowi polskiemu, który ukończył 14 (mężczyźni) wzgl. 16 (kobiety) lat życia i poddał się okresowej próbie sprawności fizycznej z dodatnim wynikiem.

Istnieją trzy klasy państwowej odznaki sportowej, mianowicie:

- a) odznaka złota,
- b) odznaka srebrna i
- c) odznaka brązowa,

przyczem w każdej klasie istnieją cztery stopnie.

Państwową odznakę sportową nadają przewodniczący wojewódzkich komitetów wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Państwową odznakę sportową nosi się:

a) na mundurze wojskowym na prawej piersi na wysokości pierwszego guzika kurtki w połowie odległości między zapięciem kurtki i wszyciem rękawa, w razie zaś występowania w pasie oficerskim, na pasku przezramiennym na wysokości pierwszego guzika kurtki,

b) na ubraniu cywilnem na lewej piersi wzgl. miniaturę w lewej klapie surduta.

Odznaki pamiątkowe.

(Dz. Rozk. Nr. 10/28 poz. 123).

Prawo do odznaki pamiątkowej przysługuje:

A. Oficerom i szeregowym poszczególnych formacji, którzy pozostawali w szeregach formacji w czasie działań wojennych polskich od dnia 1.XI.1918 do dnia 21.III.1921 nie mniej niż:

- a) na froncie przez 3 miesiące lub
- b) w formacji przez 1 rok.

B. W czasie pokoju oficerom i podoficerom zawodowym po przesłужeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 2 lata, oficerom niezawodowym po przesłужeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 1 rok w stopniu oficerskim lub szeregowym.

Prawo do odznaki pamiątkowej może być przyznane:

A. Szeregowym niezawodowym w czasie pokoju po przesłужeniu w formacji co najmniej przez jeden rok, z wyjątkiem karanych sądownie karą więzienia za czyny hańbiące, karanych sądownie za dezercję i karanych sądownie lub dyscyplinarnie za samowolne oddalenie się. Odznakę tę nadaje dowódca pułku na wniosek dowódcy kompanji, szwadronu, baterji, zatwierdzony przez dowódcę baonu i zastępcę dowódcy pułku. Czasokresy powyższe stanowią minimalny warunek co do czasu służby w formacji do otrzymania odznaki pamiątkowej, z wyjątkiem odznak pamiątkowych szkół i kursów wojskowych, dla których czasokresy powyższe mogą być odpowiednio skrócone. Regulaminy odznak poszczególnych formacji mogą te czasokresy odpowiednio zwiększyć.

B. Innym osobom fizycznym lub prawnym, które położyły specjalne zasługi dla dobra formacji lub wojska, na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę formacji.

Wręczenie odznaki pamiątkowej odbywa się w zasadzie w dniu święta pułkowego względnie w terminie zwolnienia roczników do rezerwy.

Prawo do noszenia odznak pamiątkowych tracą:

- a) karani sądownie lub dyscyplinarnie za dezercję lub samowolne oddalenie się,
- b) karani sądownie za czyny hańbiące karą więzienia,
- c) oficerowie wykluczeni z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego,
- d) inne osoby fizyczne lub prawne na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę okręgu korpusu i orzekającej pozbawienie tych osób prawa noszenia odznaki.

Odznaki pamiątkowe nosi się niżej orderów pomiędzy górną klapą kieszeni, a pasem w kurtce oficerskiej, 15 cm niżej kołnierza w kurtce żołnierskiej, w żadnym jednak razie na wysokości orderów, przyczem należy nosić znaki pułkowe oraz za kampanje i ochrony na lewej piersi, a naukowe i szkolne na prawej piersi.

Celem uniknięcia przeładowania ubioru znakami wolno nosić równocześnie najwyżej trzy znaki, według uznania posiadacza.

Przepisy o noszeniu orderów i odznaczeń.

(Dz. Rozk. Nr. 19/29 poz. 187, Nr. 13/31 poz. 152 i Nr. 18/31 poz. 217).

1. Starszeństwo orderów i odznaczeń.

a) ordery i odznaczenia polskie:

Order Orła Białego,

Order Virtuti Militari,

Order Odrodzenia Polski,

Krzyż Niepodległości (jednak przed Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Odrodzenia Polski),

Krzyż Walecznych,

Krzyż Zasługi Złoty,

Medal Niepodległości,

Krzyż Zasługi za Dzielność,

Krzyż Zasługi Srebrny i Brązowy,

Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej i Krzyż na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi (w kolejności otrzymania),

Medal za Ratowanie Ginących,

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 — 1921,

Medal Pamiątkowy Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

Medal 3 Maja;

b) ordery i odznaczenia zagraniczne.

Ordery i odznaczenia zagraniczne nosi się w kolejności otrzymania przy zachowaniu starszeństwa orderów i odznaczeń oraz z tem, że odznaczenia Stolicy Apostolskiej nosi się przed innymi odznaczeniami zagranicznymi.

2. Sposób noszenia.

Ogólnie.

A. Ordery i odznaczenia pełne.

Ordery i odznaczenia pełne, nieprzewidziane do noszenia na szyji, nosi się na lewej piersi, na wstążkach przepisanej barwy, zawieszonych na sznureczkach koloru kurtki, naszytych na niej. Długość wstążki 5 cm. Górny skraj wstążek znajduje się na wysokości dziurki pierwszego guzika kurtki, wstążki zapinane przy pomocy haftek (wzgl. zatrzasków), przymocowanych do nich na częściach wstążki, przylegających do kurtki. Większą liczbę orderów (odznaczeń, medali) na piersiach nosi się w sposób następujący:

1) od 2 — 4 w jednym rzędzie, jeden obok drugiego,

2) od 5 — 10 w jednym rzędzie, przyczem wstążka każdego następnego orderu (odznaczenia, medalu) podsunięta (mniej lub więcej zależnie od ich ilości) pod wstążkę poprzedniego orderu (odznaczenia, medalu), tak, aby wszystkie zajęły tę samą szerokość, jaką zajmują cztery umieszczone obok siebie (14 — 15 cm),

3) ponad 10 w dwóch rzędach, szerokość pierwszego rzędu (14 — 15 cm), przyczem drugi rząd zawieszony o $1\frac{1}{2}$ cm pod pierwszym, a w nim każde odznaczenie między dwoma rzędami pierwszego. Liczba orderów (odznaczeń, medali) w pierwszym rzędzie o jeden większa od liczby rzędu drugiego przy ogólnej nieparzystej liczbie orderów (odznaczeń, medali), większa zaś o dwa w wypadku ogólnej parzystej liczby.

Ordery (komandorje) przewidziane do noszenia na szyi nosi się w porządku starszeństwa. Komandorje orderów Stolicy Apostolskiej nosi się poniżej komandorji polskich, a powyżej komandorji zagranicznych orderów.

Wielką wstęgę można nosić tylko jedną. Nakłada się przeto wstęgę orderu przedewszystkiem polskiego, w razie jej nieposiadania, wstęgę orderu zagranicznego. W razie posiadania dwóch wstęg polskich nakłada się wstęgę orderu starszego. Wyjątek stanowi posiadanie orderów Orła Białego i Virtuti Militari. Wówczas nakłada się wstęgę orderu Virtuti Militari, natomiast gwiazdę orderu Orła Białego umieszcza się powyżej oraz bliżej środka piersi od gwiazdy orderu Virtuti Militari.

Gwiazdy klasy 1-szej nosi się na piersi lewej, zaś gwiazdy klasy 2-giej z zasady na prawej, jednakowoż osoby, co do których stanowiska względnie hierarchji niema wątpliwości, że posiadają gwiazdy klasy 1-szej, w celu uniknięcia nadmiaru gwiazd na lewej piersi mogą część gwiazd przenieść na prawą pierś, zwłaszcza tych orderów, co do których bądź wymiar gwiazd, bądź ich rysunki nie przedstawiają wątpliwości co do ich klasy (order belgijskie, holenderskie, włoskie, rumuńskie, skandynawskie, fińskie, duńskie).

B. Wstążeczki.

Wstążeczki (baretki) wysokości 1 cm, naszyte na czarnej aksamitnej podkładce, naszywa się na lewej stronie piersi bezpośrednio pod linią górnego rzędu sznureczków, służących do zawieszania pełnych odznaczeń. W wypadku posiadania do czterech wstążeczek, wstążeczki naszywa się w jednym rzędzie bezpośrednio jedna za drugą. W razie posiadania ilości odznaczeń większej

niż 4, naszywa się je w dwa lub więcej rzędów. W rzędzie dolnym przy ilości mniejszej niż 4, w ten sposób, by wypadały pod środkiem rzędu (rzędów) górnego (górných).

Wstążeczki krzyża kawalerskiego (orderu kl. V-ej) są gładkie. Na wstążeczkach krzyża oficerskiego (orderu kl. IV-ej) jest umieszczony bączek (rozetka) z wstążki orderowej. Na wstążeczkach komandorji (kl. III-ej) bączek (rozetka) ma podłożony wąziutki galonik srebrny. Wstążeczka Komandorji Wielkiej wzgl. Oficera Wielkiego (kl. II-ej) ma podkładkę z galnika w połowie długości złotego, a w połowie srebrnego. Na wstążeczce Wielkiej Wstęgi wzgl. Wielkiego Krzyża bączek ma podkładkę z galonika złotego.

Wstążeczki naszywa się według starszeństwa orderów i odznaczeń.

Wstążeczka odznak za rany i kontuzje ma być noszona 1 cm nad lewą górną kieszenią kurtki oficerskiej w linii prostej nad guzikiem, kieszeń zamykającym, lub 9 cm niżej kołnierza kurtki żołnierskiej na lewej piersi. Przy orderach noszona ma być zawsze 1 cm. nad górną linią wstążek pośrodku, tak, aby stanowiła ich koronę.

Na mundurach wojskowych.

A. Ordery i odznaczenia pełne.

Wszystkie posiadane odznaczenia (polskie i cudzoziemskie) nosi się w dniu Nowego Roku, świąt narodowych, w czasie meldowań się z powodu zmian przydziału, w czasie uroczystości, na których jest przewidywana obecność przedstawicieli państw, akredytowanych przy rządzie polskim, oraz na przyjęciach urzędowych, na które są rozsyłane zaproszenia z zaznaczeniem obowiązku występowania w orderach.

Wszystkie polskie oraz jedno lub kilka cudzoziemskich nosi się:

1) Przy pełnieniu garnizonowej służby inspekcyjnej, dokonywaniu przeglądów wojskowych, w czasie świąt formacji, uroczystych zamknięć roku szkolnego w szkołach i t. p. oraz w czasie innych uroczystości i przyjęć bez udziału cudzoziemców.

W tych wypadkach, posiadając krzyż wielki (wstęgę wielką), można wstęgi wielkiej nie nakładać, wystarcza gwiazda, noszona na lewej piersi. W razie nakładania wstęgi wielkiej na mundurze wzgl. płaszczu przechodzi ona pod pasem głównym, przyczem pasek przez ramię zostaje odpięty.

W razie występowania w płaszczach oficerowie, posiadający odznaki komandorskie, rozpinają klapy płaszcza tak, aby był widoczny jeden krzyż komandorski.

2) W wypadku bądź przebywania na obszarze państwa, którego odznaczenia się posiada, bądź podczas wystąpień wobec przedstawicieli danego państwa.

W wypadkach uroczystych wystąpień wobec przedstawicieli państwa, którego odznaczenie się posiada, oficerowie odznaczeni wielkimi wstęgami cudzoziemskimi, nie nakładają wielkich wstęg polskich, lecz wstęgę danego państwa.

W każdym razie zarówno order (kl. IV i kl. V), jak też komandor (kl. II i kl. III) polskie, mają zawsze pierwszeństwo przed orderami cudzoziemskimi.

Jedynie w momencie dekorowania orderami cudzoziemskimi przypina się je na pierwszym miejscu przed orderami polskimi.

B. Wstążeczki (baretki).

We wszystkich innych okolicznościach, niewymienionych w punkcie A, wolno nosić wstążeczki (baretki) z tem, że jednak obowiązują zawsze pełne odznaki orderu *Virtuti Militari*.

Na płaszczach żadnych orderów i odznaczeń oraz wstążek nie nosi się. Wyjątek stanowi wstążka orderu *Virtuti Militari* lub Krzyża Walecznych, którą nosi się przeciągniętą przez trzecią dziurkę (licząc od kołnierza) i klapę płaszcza pod kątem 45°. Wstążkę Krzyża Walecznych nosi się w tym wypadku bez okuć. W wypadku jednoczesnego posiadania orderu *Virtuti Militari* i Krzyża Walecznych nosi się wyłącznie wstążkę orderu *Virtuti Militari*.

Na ubraniach cywilnych.

Przy stroju balowym (na frakach) mogą być noszone pełne ordery i odznaczenia.

Pozatem na ubraniach cywilnych można jedynie nosić wstążeczki przepisowych wymiarów w butonierkach lub miniatury orderów i odznaczeń na łańcuszkach.

UMUNDU

1. Barwy broni i służb,

Rodzaj wojska	Personel	Ołok	Łapka z wypustką
1. Generalowie.	—	—	granat. z wyp. karmaz. (aks.)
2. Piechota.			
Pułki piechoty i strzelców podhal.	oficerowie szeregowi	granat. js. (suk.)	granat. js. z wyp. żółtą słon. (suk.)
Baony strzelców	oficerowie szeregowi	granat js. (suk.)	granat. js. z wyp. seledyn. (suk.)
Baon morski	oficerowie szeregowi	granat. js. (suk.)	granat. js. z wyp. żółtą słon. (suk.)
3. Kawalerja.			
1 p. szwoleżerów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
2 p. szwoleżerów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
3 p. szwoleżerów	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
1 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
2 p. ułanów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—

ROWANIE.

oznaki oraz numeracja.

Proporczyk	Spodnie wieczoro- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
—	—	granat. wyp. granat. (suk.)	—
—	granat. c.	żółte słon. wyp. żółta słon. (suk.)	numery porządkowe pułków 77 p. p. „Niedźwiedzie”
—	granat. c.	żółte słon. wyp. żółta słon. (suk.)	numery porządkowe baonów
—	granat. c.	żółte słon. wyp. żółta słon. (suk.)	„Kotwica”
srebrny pasek amarant.	granat. c.	amarant. wyp. biała (suk.)	monogram „J. P.”
srebrny pasek amarant.	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
srebrny pasek żółty	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
amarant.-biały	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
biało-granatowy	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy

Rodzaj wojska	Personel	Ołok	Łapka z wypustką
3 p. ułanów	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
4 p. ułanów	oficerowie szeregowi	chabrowy (suk.)	—
5 p. ułanów	oficerowie szeregowi	wiśniowy (suk.)	—
6 p. ułanów	oficerowie szeregowi	błękitny (suk.)	—
7 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
8 p. ułanów	oficerowie szeregowi	żółty c. (suk.)	—
9 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
10 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
11 p. ułanów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
12 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
13 p. ułanów	oficerowie szeregowi	różowy (suk.)	—
14 p. ułanów	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
15 p. ułanów	oficerowie szeregowi	szkarłatny (suk.)	—
16 p. ułanów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
17 p. ułanów	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
18 p. ułanów	oficerowie szeregowi	chabrowy (suk.)	—

Proporczyk	Spodnie wieczo- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
żółto-biały	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
chabrowo-biały	granat. c.	chabrowe wyp. chabrowa (suk.)	numer porządkowy
wiśniowo-chabro- wy kąt biały	granat. c.	wiśniowe wyp. wiśniowa (suk.)	numer porządkowy
błękitny pasek biały	granat. c.	błękitne wyp. błękitna (suk.)	numer porządkowy
amarantowy kąt biały	granat. c.	amarant. wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
żółty c.	granat. c.	żółte c. wyp. żółta o. (suk.)	monogram „J. P.” z koroną
amarant.-biały pasek biało-ama- rantowy	granat. c.	amarant. wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
amarant.-biały pasek biało-granat.	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
amarant. pasek biały	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
amarant.-granat. pasek biały	granat. c.	amarant. wyp amarant. (suk.)	numer porządkowy
różowy pasek chabrowy	granat. c.	różowe wyp. różowa (suk.)	numer porządkowy
żółty pasek biały	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
biało-szkarłatny	granat. c.	szkarłatne wyp. szkarłatna (suk.)	numer porządkowy
granat.-biały pasek szkarłatny	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
biało-żółty pasek szkarłatny	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
biało-chabrowy pasek szkarłatny	granat. c.	chabrowe wyp. chabrowa (suk.)	numer porządkowy

Rodzaj wojska	Personel	Ołok	Łapka z wypustką
19 p. ułanów	oficerowie szeregowi	granatowy (suk.)	—
20 p. ułanów	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
21 p. ułanów	oficerowie szeregowi	turkusowy (suk.)	—
22 p. ułanów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
23 p. ułanów	oficerowie szeregowi	pomarańcz. (suk.)	—
24 p. ułanów	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
25 p. ułanów	oficerowie szeregowi	szkarłatny (suk.)	—
26 p. ułanów	oficerowie szeregowi	różowy (suk.)	—
27 p. ułanów	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
1 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
2 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
3 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
4 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	amarant. (suk.)	—
5 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
6 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—

Proporczyk	Spodnie wieczoro- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
granatowy kął biały	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
amarantowy pasek granat.-biały	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
turkusowy pasek żółto-biały	granat. c.	turkusowe wyp. turkusowa (suk.)	numer porządkowy
biały kął amarant.	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
pomarańcz.-biały pasek biały -poma- rańczowy	granat. c.	pomarańcz. wyp. pomarańcz. (suk.)	numer porządkowy
biały pasek żółty	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
biało-szkarłatny pasek chabrowy	granat. c.	szkarłatne wyp. szkarłatna (suk.)	numer porządkowy
różowo-biały pasek chabrowy	granat. c.	różowe wyp. różowa (suk.)	numer porządkowy
żółto-biały pasek biało-granat.	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- amarant.	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- amarant. pasek chabrowy	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- amarant. pasek żółty	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- amarant. pasek biały	granat. c.	amarant. wyp. amarant. (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- biały pasek amarant.	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- biały	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy

Rodzaj wojska	Personel	Ołok	Łapka z wypustką
7 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
8 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	biały (suk.)	—
9 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
10 p. strz. k.	oficerowie szeregowi	żółty (suk.)	—
Szwadrony pioni- rów	oficerowie szeregowi	szkarłatny (suk.)	—
4. Artylerja.			
Pułki i sam. dyony art. lekkiej	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. czarna (aks.) zielona c. wyp. czarna (suk.)
Pułki art. ciężkiej	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. szkarłat. (aks.) zielona c. wyp. szkarłat. (suk.)
Pułk art. najcięższej	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. malinowa (aks.) zielona c. wyp. malinowa (suk.)
Pułk art. motorowej	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. czarna (aks.) zielona c. wyp. czarna (suk.)
Dyony art. pieszej	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. granat. (aks.) zielona c. wyp. (granat. suk.)
Dyony art. konnej	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	—

Proporczyk	Spodnie wieczoro- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
szmaragdowo- biały pasek żółty	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- biały pasek chabrowy	granat. c.	białe wyp. biała (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- żółty pasek amarant.	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
szmaragdowo- żółty pasek biały	granat. c.	żółte wyp. żółta (suk.)	numer porządkowy
szkarłatno-czarny	granat. c.	szkarłatne wyp. szkarłatna (suk.)	numer porządkowy
—	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numery porządkowe
—	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numery porządkowe
—	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numer porządkowy
—	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numer porządkowy
—	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numery porządkowe
czarno-szkarłatny (aks.) czarno-szkarłatny (suk.)	granat. c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	1 d. a. k. monogr. „J. P.“ pozostałe dyony od Nr. 2 w górę

Rodzaj wojska	Personel	Otok	Łapka z wypustką
Pułk i sam. dyony art. póln.	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. żółta (aks.) zielona c. wyp. żółta (suk.)
Dyony i sam. baterje pom. art.	oficerowie szeregowi	zielony c. (aks.) zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. biała (aks.) zielona c. wyp. biała (suk.)
5. Broń pancerna.			
Pułki i sam. dyony pancerne	oficerowie szeregowi	pomarańcz. (suk.) pomarańcz. (suk.)	
Dyony poc. panc.	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	
6. Aeronautyka.			
	oficerowie szeregowi	żółty c. (suk.)	żółta c. (suk.)
7. Saperzy.			
Baony saperów, mostowy, elektro- techniczny, silni- kowy	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	czarna wyp. szkarłat. (aks.) czarna wyp. szkarłat. (suk.)
Baony mostów kolej.	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	czarna wyp. wiśniowa (aks.) czarna wyp. wiśniowa (suk.)

Proporczyk	Spodnie wieczoro- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	pułk art. plot. Nr. 1 sam. dyony od Nr. 2 w górę kudra 9 d a. pl. „Kotwica“
	zielone c.	szkarłat. wyp. szkarłat. (suk.)	numery porządkowe
czarno-pomarańcz. (aks.) czarno-pomarańcz. (suk.)	granat. c.	pomarańcz. wyp. pomarańcz. (suk.)	numery porządkowy
czarny z paskiem żółtym (aks.) czarny z paskiem żółtym (suk.)	według przynależności do korpusów osobowych		numery porządkowe
	niebieskie	żółte c. wyp. żółta c. (suk.)	numery porządkowe pułków lotni- czych wzgl. baonów balonowych
	zielone c.	malinowe wyp. malinowa (suk.)	numery porządkowe baonów baon mostowy litera „M“ baon elektro- techniczny litera „E“ baon silnik- owy litera „S“
	zielone c.	malinowe wyp. malinowa (suk.)	numery porządkowe

Rodzaj wojska	Personel	Otok	Łapka z wypustką
8. Łączność.	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	czarna wyp. chabrowa (aks.) czarna wyp. chabrowa (suk.)
9. Samochody.	oficerowie szeregowi	czarny (aks.) czarny (suk.)	czarna wyp. pomarańcz. (aks.) czarna wyp. pomarańcz. (suk.)
10. Tabory.	oficerowie szeregowi	błękitny (suk.)	—
11. Żandarmerja.	oficerowie szeregowi	szkarłatny (suk.)	szkarłatna wyp. żółta (suk.)
12. Służba uzbrojenia.	oficerowie szeregowi	—	szmaragdowa wyp czarna (aks.) szmaragdowa wyp. czarna (suk.)
13. Służba intendenty.	oficerowie intendenci ofic. adm. intend. szeregowi	—	szafirowa wyp. wiśniowa (aks.) brunatna wyp. szafirowa (suk.) brunatna wyp. szafirowa (suk.)
14. Służba zdrowia.	oficerowie lekarze oficerowie aptekarze oficerowie dentyści ofic. adm. sanit. szeregowi	wiśniowy*) (aks.)	wiśniowa wyp. granat (aks.) wiśniowa wyp. chabrowa (aks.) wiśniowa wyp. błękitna (aks.) brunatna wyp. wiśniowa (suk.) wiśniowa wyp. granat. (suk.)
15. Służba weterynaryj.	oficerowie lek.-wet.	—	wiśniowa wyp. zielona c. (aks.)

*) W Centrum Wyszkożenia Sanitarnego.

Rodzaj wojska	Personel	Otok	Łapka z wypustką
16. Służba spraw- wiedliwości.	oficerowie sądowi	—	malinowa wyp. czarna (aks.)
17. Oficerowie geografowie.	—	—	czarna wyp. biała (aks.)
18. Oficerowie kontrolerzy.	—	—	czarna wyp. szkarłatna (aks.)
19. Oficerowie nauk.-ośw.	—	—	pomarańcz. wyp. granat. js. (aks.)
20. Oficerowie kapelmistrze.	—	—	granatowa (suk.)
21. Oficerowie admin.-kanc.	—	—	brunatna wyp. szafirowa (suk.)
22. Oficerowie admin.-gosp.	—	—	brunatna wyp. szafirowa (suk.)
23. Oficerowie rach.-kontr.	—	—	brunatna wyp. szkarłatna (suk.)

U W A G I.

I. Na płaszczach nosi się barwy łapek i wypustek, jak na kołnierzach kurtek.

II. Generałowie noszą na kołnierzach kurtek i płaszczów orzełki z białego metalu oraz na prawem ramieniu sznury naramienne podwójne.

III. Oficerowie dyplomowani noszą łapki i wypustki właściwego rodzaju broni, orzełki na kołnierzach kurtek i płaszczów wzoru, przewidzianego dla generałów, oraz sznury naramienne, jak generałowie. Orzełki i sznury noszą oficerowie dyplomowani jedynie podczas pełnienia służby na przewidzianych dla nich stanowiskach.

IV. Oficerowie pełniący funkcje adjutantów wszelkich dowództw noszą na prawem ramieniu sznury naramienne pojedyncze.

V. Oficerowie żandarmerji noszą na lewem ramieniu sznur pojedynczy oksydowany, szeregowi żandarmerji sznur pojedynczy 16lt.

Proporczyk	Spodnie wieczo- rowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—

VI. Oficerowie mają numerację na naramiennikach kurtki i płaszcza haftowaną nićmi srebrnego galonu względnie tłoczona z blachy z białego metalu. Oficerowie pozostający poza formacjami linjowemi noszą barwy, emblematy oraz numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę.

Podoficerowie mają numery na naramiennikach kurtki i płaszcza wytłaczane z białego metalu nakładane na wierzch galonów podoficerskich.

Szeregowcy i st. szeregowcy mają numery formacji na naramiennikach kurtki i płaszcza malowane farbą olejną barwy żółtej (słonecznikowej). St. szeregowcy mają galon oznaki stopnia naszyty na wierzch malowanego numeru formacji.

Przy ubiorze wyjściowym poza służbą na mundurze własnym przepisanego kroju i formy zezwolone jest dla wszystkich szeregowych noszenie numerów tłoczonych z blachy, zaś dla szeregowych od stopnia kaprała w górę noszenie numeracji haftowanej nićmi srebrnemi.

Numerację umieszcza się w dole naramiennika w odległości 1 cm. od wszycia tegoż w rękaw.

Na drelichach nie umieszcza się numeracji.

VII. Emblematy noszą:

a) na kołnierzu:

63, 64, 65, 66 i 74 p. p. — orły i gryfy,

85 p. p. — pogoń litewską,

58 p. p. — cyfrę 4.

Pułki strzelców podhalańskich — swastykę.

Oficerowie geografowie — globus.

Oficerowie kontrolerzy — różgi liktorskie.

Kapelmistrze — lirę.

Orkiestranci — lirę, przyczem nie noszą już emblematów odnośnego pułku.

b) na lewym rękawie:

Pułki lotnicze — oznakę lotnictwa.

Baony balonowe — skrzydła z kotwicą.

Emblematy oraz numerację nosi się zarówno na kurtce, jak też na płaszczu.

Zabronione jest noszenie numeracji na czapkach, furażerkach, kołnierzach i rękawach.

Orły względnie gryfy 63, 64, 65 i 66 p. p. noszone są na tarczach 3 cm. szer. oraz 3,5 cm. wys. wraz z wycięciem na dolnym brzegu.

Kolory tarcz: 63 p. p. czerwona, 64 p. p. złota, 65 p. p. czerwona, 66 p. p. żółta.

VIII. Otoki i spodnie ciemne z lampasami:

a) noszenie otoków obowiązkowe, noszenie spodni ciemnych z lampasami dozwolone,

b) lampasy podwójne z wypustką noszą:

oficerowie i chorążowie,

uczniowie ostatniego rocznika w szkołach podchorążych,

c) lampasy pojedyncze noszą:

podoficerowie zawodowi i wszyscy uczniowie szkół podchorążych, z wyjątkiem uczniów ostatniego rocznika,

d) wymiary lampasów:

lampas pojedynczy — szer. 4 cm.,

lampas podwójny — szer. po 4 cm., a wypustki środkowej 2 mm., przyczem odstęp między lampasami 1 cm.,

e) przy spodniach ciemnych obowiązują strzemiączka na sprzączkach.

(Dz. Rozk. Nr. 40/24 poz. 581, Nr. 46/24 poz. 658, Nr. 22/27 poz. 268, Nr. 30/30 poz. 360 i Nr. 18/32 poz. 228).

II. Oznaki uczniów szkół wojskowych.

I. Szkoły Podchorążych.

A. Na mundurach wyjściowych:

1) Bez względu na rok nauki oraz niezależnie od posiadanego tytułu na łapce kołnierza kurtki z wężykami typu przewidzianego dla szeregowych oraz w rogach kołnierza płaszcza umieszczone ukośnie liście dębowe z mieczem, wzoru przewidzianego w Dz. Rozk. Nr. 97/19.

2) Ponadto od chwili uzyskania tytułu podchorążego: a) na rękawach kurtki gładki srebrny galon szerokości 8 mm. wzdłuż przeszycia na rękawach na wysokości 10 cm. od dolnego brzegu rękawa oraz na tylnej części rękawa za guzikiem wzdłuż rozcięcia ku dołowi aż do jego zakończenia;

b) na rękawach płaszcza taki sam galon, naszyty jedynie naokoło górnej części wyłogu bez zakończenia ku dołowi;

c) naramienniki kurtki i płaszcza obszyte okrągłym sznurem srebrnym grubości 2 mm. W dolnej części naramiennika monogram ze złączonych liter „S. P.”, nakładany na wierzch galonów, oznaczających tytuł, tak, by wypadł na środku poprzecznych galonów, a u podchorążego-sierżanta i podchorążego-st. sierżanta w odległości 5 mm. od dolnego brzegu naramiennika. Uczniowie Szkoły Podchor. dla Podof. sznurem srebrnym obszywają naramienniki odrazu z chwilą przybycia do szkoły. Ponadto uczniowie Szkoły Podchor. Piech. i Szkoły Podchor. dla Podof. (piechota) noszą przy ubiorze wyjściowym żółte naramienniki.

3) Poszczególne tytuły uczniów oznacza się na naramiennikach i czapkach srebrnym galonem (bez czerwonego obszycia). Szerokość galonu na naramiennikach wynosi 8 mm., na czapkach 4 mm. Sposób umieszczania oznak poszczególnych tytułów uczniów na naramiennikach i czapkach identyczny, jak u szeregowych odpowiednich stopni z tem, że u podchorążego-sierżanta i podchorążego-st. sierżanta galon, idący wzdłuż brzegów naramiennika, naszyty jest w odstępach 3 mm. od sznurka srebrnego obramowującego naramiennik, tak, by się z nim nie zlewał.

4) Każdy rok nauki, poczynwszy od drugiego roku, oznacza się zapomocą galonów srebrnych szerokości 2 mm., 4 mm. wzgl. 8 mm., naszytych w odstępach 2 mm. od siebie na rękawie kurtki i płaszcza, 2 mm. poniżej szerokiego srebrnego galonu, oznaczającego tytuł podchorążego i pierwszy rok nauki, wzdłuż całej jego długości, mianowicie:

- I rok nauki — 1 galon 8 mm.
 II „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 2 mm.
 III „ „ — 1 galon 8 mm., 2 galony 2 mm.
 IV „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 4 mm.
 V „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 4 mm., 1 galon 2 mm.
 VI „ „ — 2 galony 8 mm.

Oznakę roku nauki naszywa się z chwilą pomyślnego ukończenia roku szkolnego.

5) Daszek rogatywki wyjściowej okuty jak przy czapkach oficerskich.

6) Barwy otoków, łapek, wypustek, proporczyków, spodni wyjściowych i lampasów uczniów szkół podchorążych:

S z k o ł a	Otok	Łapka z wypustką
Szkoła Podchor. Piechoty	granat. js. (suk.)	granat. js. wyp. żółta słon. (suk.)
Szkoła Podchor. Kawalerji	amarant. (suk.)	—
Szkoła Podchor. Artylerji	zielony c. (suk.)	zielona c. wyp. szkarłatna (suk.)
Szkoła Podchor. Lotnictwa	żółty c. (suk.)	żółta c. (suk.)
Szkoła Podchor. Inżynierji	<i>saperzy</i> <i>i łączność:</i> czarny (suk.)	<i>saperzy:</i> czarna wyp. malinowa (suk.) <i>łączność:</i> czarna wyp. chabrowa (suk.)
Szkoła Podchor. Sanitarnych	wiśniowy (suk.)	wiśniowa wyp. granat. (suk.)
Szkoła Podchor. dla Podoficerów	<i>piechota:</i> granat. js. (suk.) <i>kawalerja:</i> amarant. (suk.) <i>artylerja:</i> zielony c. (suk.)	granat. js. wyp. żółta słon. (suk.) — zielona c. wyp. szkarłatna (suk.)

Na płaszczach nosi się barwy łapek, wypustek i proporczyków, jak na kołnierzu kurtki.

Uczniowie ostatniego rocznika we wszystkich szkołach podchorążych mają prawo noszenia kurtek kroju oficerskiego z wężykami, jak u szeregowych oraz polowego pasa oficerskiego bez paska przez ramię.

B. Na mundurach ćwiczebnych:

Na kurtkach mundurów ćwiczebnych (sukiennych i drellichowych) z oznak, wymienionych w punkcie A. 1, 2, 3, 4, 5 i 6. noszą szeregowi-uczniowie jedynie oznaki przewidziane do noszenia na naramiennikach, mianowicie okrągły sznurek srebrny

Proporczyk	Spodnie wieczorowe	Lampasy i wypustki	Numeracja
—	granat. c.	żółte słonecznikowe (suk.)	lit. „S. P.”
granat.-amarant. (suk.)	granat. c.	amarantowe (suk.)	.
—	zielone c.	szkarłatne (suk.)	.
—	niebieskie	żółte c. (suk.)	.
—	saperzy i łączność: zielone c.	saperzy: malinowe (suk.)	.
—		łączność: chabrowe (suk.)	.
—	czarne	wiśniowe (suk.)	.
—	granat. c.	żółte słon. (suk.)	.
granat.-amarant. (suk.)	granat. c.	amarant. (suk.)	.
—	zielone c.	szkarłatne (suk.)	.

2 mm. oraz oznaki tytułów bez monogramu „S. P.”, tudzież liście dębowe z mieczem na kołnierzu.

Czapki przy mundurach ćwiczebnych, jak u szeregowych służby czynnej.

II. Szkoły Podchorążych Rezerwy.

Na łapkach względnie proporczykach formacji macierzystej w rogach kołnierza kurtki i płaszcza wieniec z gwiazdką i umieszczone w nim stylizowane litery „S. P. R.” z białego metalu.

Prawo noszenia oznaki mają uczniowie przez cały czas pobytu w szkole.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy. Obszycie naramienników kurtki i płaszcza sznurem kręconym biało-czerwonym grubości 3 mm. z bawełny merceryzowanej.

III. Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej.

Mundur kroju oficerskiego. Czapka, jak bosmani.

Oznaki stopni:

a) Na kurtce granatowej.

Jak szeregowi zależnie od posiadanego stopnia; na klapach kurtki granatowej złota oznaka szkoły podchorążych, litery „S. P.” złęczone; na rękawach złote galony szer. 4 mm. naszyte dookoła rękawa kurtki i oznaczające lata nauki (1, 2 wzgl. 3 galony); naszywanie galonów następuje na 1 roku z chwilą rozpoczęcia nauki, na II i III z chwilą pomyślnego ukończenia roku szkolnego.

b) Na kurtce wierzchniej i białej kurtce.

W stopniu do bosmanmata włączanie oznaki na lewym rękawie, jak u szeregowych oraz galony złote, jak w pktcie a). Poza tem na naramiennikach kurtki i białej kurtki złota oznaka szkoły podchorążych. Na białej kurtce uczniowie nie noszą oznak roczników na rękawach.

W stopniu od bosmana wzwyż oznaki, jak szeregowi odnośnych stopni wraz ze złotą oznaką szkoły podchorążych na naramiennikach oraz galonami na rękawach.

c) Na ubraniu roboczym.

Jak szeregowi w odpowiednich stopniach bez oznaki szkoły

IV. Szeregowi marynarki wojennej z cenzusem.

Mundur z czapką i oznaki stopni w zależności od posiadanego stopnia.

Podchorążowie rezerwy z chwilą otrzymania tego tytułu otrzymują oznakę z plecionego sznurka białoczerwonego grubości 3 mm. z bawełny merceryzowanej.

Podchorążowie rezerwy do bosmanmata włącznie noszą tę oznakę na lewym rękawie bluzy granatowej, białej i roboczej oraz na lewym rękawie kurtki w formie równoległoboku obejmującego paski oznaki stopnia.

Podchorążowie rezerwy od bosmana wzwyż noszą tę oznakę na mankietach obydwóch rękawów kurtki granatowej.

Na płaszczu i białej kurtce oznaką tą jest obramowany naramiennik.

Na ubraniu roboczym oznak podchorążego nie nosi się.

V. Szkoły podoficerskie (centralne i pulkowe).

Na łapkach względnie proporczykach formacji macierzystej w rogu kołnierza kurtki (płaszcz) wieniec wawrzynowy z dwoma skrzyżowanymi w pośrodku karabinkami z białego metalu.

VI. Szkoły podoficerskie dla małoletnich.

Na łapkach właściwej broni wężyki, jak u szeregowych oraz oznaka szkoły, mianowicie:

a) na rękawach kurtki i w rogach kołnierza płaszcza wieniec wawrzynowy z dwoma skrzyżowanymi karabinkami w Szkole Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich, zaś z dwoma skrzyżowanymi śmigłami w Szkole Podoficerskiej Lotnictwa dla Małoletnich (z białego metalu),

b) na rękawach kurtki i płaszcza 10 cm. od dolnej krawędzi rękawa paski z galonu srebrnego z odstępem 4 cm. między paskami, oznaczające lata nauki.

VI. Szeregowi z wyszkoleniem wysokogórskiem.

Szarotka nad „parzenicą”, noszona na lewym rękawie kurtki i płaszcza w odległości 18 cm. od wszycia rękawa, haftowana wzgl. naszywana.

III. Przepisy o noszeniu munduru względnie poszczególnych części umundurowania.

Przepisy o noszeniu ubioru.

Istnieją dwa zasadnicze ubiory dla oficerów:

A. ubiór polowy,

B. ubiór garnizonowy.

A. Ubiór polowy. Ubiór polowy stosuje się w czasie wojny oraz w czasie pokoju na manewrach i na specjalny rozkaz.

Ubiór polowy składa się z:

a) hełmu wzgl. czapki (w broniach i służbach, dla których hełmy nie są przewidziane),

b) furażerki,

c) kurtki sukiennej wzgl. letniej ze sznurami naramiennymi barwy polowej, komu się należą,

d) spodni do butów,

e) butów długich wzgl. trzewików sznurowanych z owijaczami, przyczem przy butach wzgl. trzewikach ostrogi przypinane lub przybijane, komu się należą,

f) oficerskiego pasa polowego z paskiem przez ramię,

g) żabki do noszenia szabli wzgl. bagnetu,

h) rękawiczek brązowych wzgl. koloru ochronnego,

i) wyposażenia polowego,

j) płaszcza,

k) płaszcza od deszczu.

B. Ubiór garnizonowy. Ubiór garnizonowy stosuje się we wszystkich wypadkach życia garnizonowego. Zależnie od okoliczności nosi on nazwę ubioru 1) służbowego, 2) pozasłużbowego (codziennego) i 3) wieczorowego.

1. Ubiór służbowy stosuje się:

1) w szeregach a) w czasie ćwiczeń, b) na paradach, c) rewjach, d) przeglądach, e) pogrzebach,

2) przy meldowaniu się,

3) w czasie pełnienia służby garnizonowej,

4) w wypadkach wyraźnie nakazanych bądź w rozkazach, bądź w zawiadomieniach oficjalnych lub półoficjalnych,

5) we wszelkiego rodzaju okolicznościach oficjalnego występowania oficera bądź w czasie świąt i obchodów państwowych i narodowych oraz uroczystości wojskowych, bądź w wypadkach występowania w charakterze delegata lub reprezentanta władzy wojskowej lub formacji na uroczystościach o charakterze lokalnym.

Ubiór służbowy składa się z:

- a) czapki,
- b) kurtki sukiennej wzgl. letniej w wypadkach, w których jest dozwolona, ze sznurami naramiennymi barwy polowej wzgl. srebrnymi, komu się należą,
- c) spodni do butów,
- d) butów z cholewami czarnych (nielakierowanych) z ostrogami przypinanymi, komu się należą,
- e) pasa polowego z paskiem przez ramię,
- f) szabli w żabce z temblakiem w wypadkach, kiedy obowiązuje noszenie szabli,
- g) rękawiczek brązowych skórzanych,
- h) płaszcza sukiennego, przyczem pas z szablą na płaszczu, pasek przez ramię pod naramiennikiem.

Płaszcz zapięty na wszystkie guziki, szalika nie nosi się, wszyscy oficerowie pełniący służbę garnizonową noszą ponadto rewolwer w futerał, oficerowie zaś pełniący służbę oficerów inspekcyjnych, dowódców wart oraz występujący w oddziałach honorowych i w oddziałach zwartych na paradach i w przeglądach poza noszeniem rewolweru opuszczają podpinkę czapki pod brodę.

2. Ubiór pozasłużbowy (codzienny) stosuje się poza służbą oraz w czasie zajęć biurowych, jeżeli nie został nakazany inny strój.

Ubiór pozasłużbowy składa się:

- a) z czapki (furażerki w czasie podróży t. zn. w czasie jazdy koleją, statkiem, samochodem lub samolotem),
- b) kurtki sukiennej wzgl. letniej ze sznurami naramiennymi koloru ochronnego wzgl. srebrnymi z tem, że przy letnich bluzach obowiązują sznury barwy polowej,
- c) spodni krótkich do butów lub długich,
- d) butów czarnych z ostrogami, komu się należą, wzgl. trzewików sznurowanych żółtych lub czarnych,
- e) pasa polowego z paskiem przez ramię,
- f) rękawiczek brązowych wzgl. kremowych,
- g) szalika,
- h) płaszcza,
- i) płaszcza od deszczu.

Przy płaszczu od deszczu noszenie szalika niedozwolone.

3. Ubiór wieczorowy stosuje się na balach, rautach, zabawach tanecznych oraz innych przyjęciach wieczorowych w lokalach zamkniętych, zarówno publicznych, jak też prywatnych, tudzież

w czasie dziennych przyjęć oficjalnych i towarzyskich, jak śniadania, obiady, wizyty.

Na przedstawieniach galowych w teatrach i na uroczystych akademiach obowiązuje strój wieczorowy oraz broń boczna biała na rapciach, przyczem czapkę i białe rękawiczki (zamszowe) należy mieć przy sobie.

Ubiór wieczorowy składa się:

- a) z czapki,
- b) kurtki sukiennej ze sznurami naramiennymi srebrnymi, komu się należą,
- c) spodni długich ze strzemiączkami z tem, że są dozwolone spodnie ciemne z lampasami,
- d) bucików gładkich czarnych lakierowanych,
- e) rękawiczek białych (kremowych) zamszowych,
- f) pasa salonowego względnie polowego z paskiem przez ramię.

Letnia bluza oficerska.

Dozwolonem jest noszenie bluzy letniej dwóch typów:

a) bluzy drelichowej typu i kroju używanego przez szeregowych bez oznak na kołnierzu (łapek i wężyków) z oznakami stopnia na naramiennikach. Bluzę tę mogą nosić oficerowie w porze letniej tylko w czasie ćwiczeń i codziennych zajęć służbowych.

b) bluzy letniej oficerskiej kroju zbliżonego do zwykłej sukiennej kurtki oficerskiej. Wykonana z lekkiej tkaniny, bawełnianej, lnu lub sukiennej bez podszewki. Kołnierz stojący wykładany bez żadnych dystynkcji, zapinany z przodu na dwa małe guziki mundurowe. Rękawy zakończone mankietami z rozporkami. Na naramiennikach oznaki z numeracją.

Przy występach uroczystych i raportach, w teatrach, w czasie uroczystych akademii oraz w czasie pełnienia służby garnizonowej obowiązuje kurtka sukienna.

Długie spodnie.

Poza służbą wolno oficerom, podoficerom zawodowym, uczniom szkół podchorążych i szkół podchorążych rezerwy oraz absolwentom szkół podchorążych rezerwy nosić długie spodnie z materiału kurtki ze strzemiączkami.

Noszenie spodni ciemnych z lampasami jest dozwolone oficerom jedynie przy ubiorze wieczorowym, podoficerom przy ubiorze codziennym.

Obuwie szeregowych.

Szeregowi wszystkich broni i służb, z wyjątkiem saperów, żandarmerji i broni jezdnych, noszą trzewiki czernione lub nieczernione i owijające barwy spodni.

Szeregowi bataljonów saperów, mostowego i elektrotechnicznego noszą półwysokie buty (saperki).

Szeregowi kawalerji, artylerji, żandarmerji, podoficerowie formacji łączności oraz wszyscy pełniący służbę konno noszą wysokie buty. Dla jezdnych ostrogi.

Uczniowie szkół oficerskich otrzymują ponadto drugą parę obuwia typu lżejszego, z cienkiej (chromowej) skóry i bez podkucia, jako obuwie wyjściowe, oraz w czasie, kiedy uczeń nie pełni służby lub nie odbywa ćwiczeń, lub też przy uczęszczaniu na wykłady.

Podoficerowie zawodowi oraz niezawodowi szeregowi żandarmerji w trzecim okresie szkolenia, jak również uczniowie szkół podchorążych i podchorążych rezerwy mogą nosić poza służbą własne obuwie. To samo dotyczy pozostałych szeregowych, jednakże za każdorazowem zezwoleniem właściwego dowódcy.

Obuwie własne nie może odbiegać od ogólnego typu służbowego obuwia szeregowych.

Używanie półbucików, lakierków lub trzewików z jasnej żółtej skóry jest wzbronione.

Ostrogi.

Ostrogi noszą: 1) generałowie, 2) oficerowie dyplom., 3) oficerowie sztab., 4) kawalerja, 5) artylerja, 6) dowódcy kompanji, 7) oficerowie, którym według etatu przysługuje koń wierzchowy.

Salonowy pas oficerski.

W wypadku występowania w ubiorze wieczorowym (na wizytach, rautach, balach, oficjalnych przyjęciach, uroczystościach rodzinnych i w teatrze) oficerowie wszystkich broni i służb mogą nosić salonowy pas oficerski oraz rapcie do noszenia szabli pod kurtką.

W razie występowania w pasie salonowym nosi się szablę na rapciach nowego wzoru pod kurtką oraz długie spodnie i obuwie czarne (gładkie lakierowane). W wypadku odpinania szabli, szablę odpina się wraz z rękami.

Oficerski pas salonowy nosi się na kurtce bez względu na to, czy oficer występuje w płaszczu, czy bez płaszcza.

Rękawiczki.

Przy ubiorze polowym, garnizonowym i służbowym obowiązują rękawiczki brązowe, przy ubiorze codziennym i salonowym dozwolone rękawiczki białe (kremowe).

Podoficerom zawodowym dozwolone jest noszenie poza służbą rękawiczek skórzanych koloru brązowego.

Szaliki.

Generalowie i oficerowie poszczególnych rodzajów broni i służb mogą poza służbą nosić szaliki na szyję wyłącznie pod płaszczem, przyczem szalikiem zakrywa się nie więcej, niż połowę kołnierza kurtki, tak by górna część łapki była widoczna. Szaliki powinny być jedwabne lub wełniane barwy identycznej z barwą zasadniczą łapek na kołnierzu kurtki: w formacjach kawalerji i artylerji konnej szaliki powinny być barwy otoków na czapkach.

Płaszcz oficerski starego typu.

Oficerowie pełniący służbę w formacjach linjowych (pułkach i równorzędnych) oraz szkołach mogą przy zajęciach koszarowych i ćwiczeniach donaszać płaszcze oficerskie dawnego typu. Oficerowie, nie pełniący służby w linji, mogą płaszcz ten donaszać w razie obecności na ćwiczeniach.

Płaszcze nieprzemakalne.

Dozwolone do noszenia wszystkim oficerom oraz podoficerom żandarmerji.

Płaszcze skórzane barwy ochronnej od deszczu.

Dozwolone do noszenia w służbie i poza służbą generałom, oficerom formacji pancernych, lotnictwa i samochodów. Forma i krój płaszcza, jak noszone obecnie płaszcze gumowe.

Kurtki skórzane.

Dozwolone do noszenia w czasie pełnienia służby oficerom, których warunki służby tego wymagają. Natomiast zjawianie się w nich w lokalach publicznych i na ulicach poza służbą w garnizonach stałego pobytu jest bez wyjątku wzbronione.

Guziki mundurowe.

Duże guziki mundurowe nosi się na piersiach kurtki i płaszcza, na rękawach, na dragonach i na kieszeniach.

Małe guziki mundurowe nosi się na naramiennikach, w rozcięciu płaszcza i na podpince czapki.

Oficerów obowiązują guziki nowego typu.

Szeregowi donoszą guziki starego typu do czasu wyczerpania się zapasów.

Noszenie munduru przez oficerów zawodowych.

Przy spełnianiu czynności służbowych oficer obowiązany jest do noszenia munduru z wyjątkiem wypadków, gdy ze względów służbowych przełożony zezwoli mu na noszenie ubrania cywilnego. Poza służbą oficer może nosić ubranie cywilne.

Oficerowi w ubraniu cywilnem przysługuje prawo wkraczania po wylegitymowaniu się we wszystkich wypadkach, w których powyższe prawo przysługuje mu jako oficerowi w mundurze.

Oficerowi w stanie nieczynnym nie wolno występować w mundurze podczas wykonywania zawodu cywilnego oraz przy wszelkiego rodzaju kwestach, jeżeli oficer nie uzyskał przedtem pisemnego zezwolenia od komendanta garnizonu na występowanie w mundurze.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, przysługuje prawo noszenia munduru:

- a) w dniach świąt narodowych,
- b) w razie uczestniczenia w świątach i uroczystościach państwowych,
- c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych.

Noszenie przez oficerów mundurów stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych.

Oficerom, należącym na podstawie udzielonego zezwolenia do cywilnych stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych, wolno używać przepisanych w danym stowarzyszeniu strojów względnie mundurów wyłącznie w czasie wykonywania ćwiczeń względnie sportów. We wszystkich innych okolicznościach obowiązuje oficera przepisany mundur wojskowy. Pod zezwolenie na noszenie przez oficerów cywilnego ubrania poza służbą nie można podciągać mundurów stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych.

Noszenie munduru przez oficerów lekarzy i lekarzy weterynarii podczas wykonywania praktyki prywatnej.

Lekarzom (dentystom) i lekarzom weterynarii podczas wykonywania praktyki prywatnej nie wolno występować w mundurze, z wyjątkiem wypadków niesienia pomocy doraźnej.

Noszenie munduru przez oficerów odpowiadających przed sądami powszechnymi.

Oficerom w stanie czynnym, nieczynnym lub spoczynku, w wypadkach odpowiedzialności za popełnione przestępstwa przed sądami powszechnymi, jeżeli zostanie nad nimi zawieszony areszt śledczy z osadzeniem w aresztach śledczych powszechnych, oraz jeżeli stają na rozprawę główną w charakterze oskarżonych, nie jest dozwolone podczas trwania aresztu śledczego i stawania na rozprawie noszenie munduru. W wypadkach tych oficerowie mają nosić ubranie cywilne, przyczem zezwolenie na noszenie munduru może im wyjątkowo udzielić M. S. Wojsk.

Powyższe odnosi się również do oficerów rezerwy powołanych do służby czynnej.

Noszenie munduru marynarki wojennej przez oficerów wojska lądowego.

Oficerowie przeniesieni do marynarki wojennej są obowiązani do noszenia munduru marynarki wojennej niezwłocznie po zgłoszeniu się do służby w marynarce wojennej.

Oficerowie intendenci, sanitarni, sądowi i administracyjni, przydzieleni do marynarki wojennej, noszą w przeciągu jednego roku obowiązkowo mundur właściwego rodzaju wojska, po roku jednak służby w marynarce wojennej mają oni prawo przedstawić prośbę, w następstwie której otrzymują od szefa Kier. Mar. Woj. rozkaz noszenia munduru marynarki wojennej.

Po otrzymaniu rozkazu noszenie munduru właściwego rodzaju wojska jest niedozwolone, a oficerowie muszą się stosować całkowicie do przepisów umundurowania marynarki wojennej.

Oficerowie, którzy nie przedstawili prośby o noszenie munduru marynarki wojennej, noszą nadal mundur właściwego rodzaju wojska.

Oficerowie pozostałych korpusów osobowych, przydzieleni do marynarki wojennej, noszą mundur właściwego rodzaju wojska (Dz. Rozk. Nr. 1/25 poz. 16, Nr. 28/28 poz. 320 i Nr. 2/32 poz. 15).

Noszenie munduru wojskowego na obszarze w. m. Gdańska.

W mundurach wojskowych mogą występować tylko wojskowi, przebywający służbowo lub przejeżdżający służbowo przez teren wolnego miasta.

Wszyscy inni oficerowie, przebywający w Gdańsku, mają nosić ubranie cywilne.

Noszenie munduru przy wyjazdach zagranicę.

Podczas podróży i pobytu zagranicą oficerowie powinni być zasadniczo w ubraniu cywilnem.

Oficerom, nie uprawnionym do noszenia munduru zagranicą, zabieranie go z sobą podczas podróży jest wzbronione.

Prawo noszenia munduru podczas pobytu zagranicą i zabieranie go w tym celu z sobą przysługuje wyłącznie:

1) attachés wojskowym — na ogólnych w tym kierunku zasadach międzynarodowych;

2) pełnomocnikom, członkom misji, delegatom do rokowań, oficerom na stage'ach i innym oficerom, wyjeżdżającym w sprawach służbowych — w wypadkach, w których tego wymagają względy służbowe lub reprezentacyjne;

3) oficerom na studjach wojskowych — we wszystkich okolicznościach, związanych bezpośrednio z celem wyjazdu (zajęcia szkolne);

4) oficerom, wyjeżdżającym zagranicę w sprawach prywatnych w wyjątkowo godnych uwzględnienia wypadkach, w razie wniesienia należycie umotywowanej prośby w drodze służbowej do M. S. Wojsk. (przez Biuro Pers. M. S. Wojsk.) na warunkach, które każdorazowo ustala szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Kwestję ewentualnego noszenia munduru w zupełnie wyjątkowych wypadkach również w czasie podróży reguluje każdorazowo w imieniu M. S. Wojsk. szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Rozkaz, wysyłający oficera na studia zagranicę, jest jednocześnie zezwoleniem na noszenie munduru w okolicznościach wymienionych w pkt. 3.

Oficerowi, uprawnionemu do występowania zagranicą w mundurze, wskazówek co do ewentualnego noszenia munduru również w innych okolicznościach, niż objęte pkt. 2 — 4, udziela polski attaché wojskowy, stosując je do warunków lokalnych.

Oficer, któremu przysługuje prawo noszenia munduru zagranicą, obowiązany jest:

1) występując w mundurze:

a) mieć strój nie tylko przepisowy, lecz również szczególnie staranny,

b) posiadać przy sobie dokument, stwierdzający powyższe prawo,

2) przy osobistym meldowaniu się u attaché wojskowego występować w mundurze,

3) poza okolicznościami, uprawniającymi go do noszenia munduru, występować zawsze w ubraniu cywilnem.

Noszenie munduru przez oficerów w stanie spoczynku.

Oficerowie wojska lądowego i marynarki wojennej w stanie spoczynku noszą mundur formacji (korpusów osobowych), w których ostatnio pełnili służbę, jak oficerowie w stanie czynnym.

Oficerom w stanie spoczynku nie wolno nosić munduru:

a) w wypadku ukarania przez sąd karny lub oficerski sąd honorowy karą, pociągającą za sobą z mocy samego prawa utratę stopnia wojskowego,

b) przy wystąpieniach, noszących charakter polityczny (udział w wiecach, pochodach i t. p.),

c) przy wykonywaniu zawodów cywilnych,

d) podczas wykonywania czynności związanych z zajęciem handlowem i przemysłem,

e) przy wykonywaniu obowiązków, wpływających z zajmowanych przez nich stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej,

f) w lokalach, do których jest zabroniony wstęp oficerom służby czynnej lub w stanie nieczynnym,

g) przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również asystowaniu przy nich.

W wypadku skazania oficera w stanie spoczynku za cięższe przestępstwo, jakkolwiek wyrok skazujący nie pociąga za sobą z mocy samego prawa utraty stopnia wojskowego, lub też dopuszczenia się przez oficera w stanie spoczynku czynu uwłaczającego godności munduru, D. O. K. właściwy ze względu na miejsce stałego zamieszkania winnego, może na wniosek komendanta garnizonu, pozbawić oficera prawa noszenia munduru na okres do 1 roku.

Na czas dłuższy, niż jeden rok, lub na stałe może pozbawić oficera prawa noszenia munduru M. S. Wojsk.

Zarządzenie pozbawienia prawa noszenia munduru zostaje doręczone oficerowi przez komendanta garnizonu, który istotną treść zarządzenia uwidoczni w legitymacji oficera.

Od dnia doręczenia oficerowi zarządzenia pozbawienia prawa noszenia munduru noszenie munduru jest zakazane.

Oficerowi pozbawionemu prawa noszenia munduru przez D. O. K. przysługuje w terminie dni 14 od dnia doręczenia zarządzenia prawo odwołania się do M. S. Wojsk. Odwołanie nie ma skutku zawieszającego. Od zarządzenia M. S. Wojsk. niema odwołania.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może oficer żądać wymiany legitymacji na inną, w której nie będzie uwidoczniiona adnotacja zarządzenia pozbawienia prawa noszenia munduru. Koszt nowej legitymacji ponosi proszący.

M. S. Wojsk. może na prośbę w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru oficerom, których pozbawiono prawa noszenia munduru na stałe.

Noszenie munduru przez oficera pozbawionego prawa noszenia munduru stanowi występek nieposłuszeństwa.

Ponadto M. S. Wojsk. wzgl. z jego upoważnienia D. O. K. mogą odebrać prawo noszenia munduru czasowo lub na stałe oficerowi w stanie spoczynku z powodu stwierdzonej świadectwem lekarskiem choroby, powodującej zaburzenia psychiczne.

(Dz. Rozk. Nr. 40/29 poz. 409 i Nr. 2/32 poz. 14).

Noszenie munduru przez podoficerów w stanie spoczynku.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku mają prawo noszenia munduru wojskowego z oznakami posiadanego stopnia z tem, że:

a) podoficerowie w stanie spoczynku zamiast oznak stopnia ze srebrnego galonu noszą oznaki ze złotego galonu na czapkach i naramiennikach,

b) chorążowie w stanie spoczynku zamiast srebrnej gwiazdki noszą złotą gwiazdkę na czapce i naramiennikach.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku nie mogą w mundurze wykonywać zawodu cywilnego.

Chorążych i podoficerów w stanie spoczynku, o ile są w mundurze, obowiązują przepisy o zachowaniu się i salutowaniu, jak podoficerów w stanie czynnym.

W razie dopuszczenia się przez podoficera lub chorążego w stanie spoczynku czynu hańbiącego lub w razie nieodpowiedniego za-

chowania się tychże w mundurze, komendant najbliższego garnizonu ma prawo zawiesić odnośnym podoficerom prawo noszenia munduru wojskowego łącznie z oznakami stopnia wojskowego na przeciąg określonego czasu do 6 miesięcy.

Zarządzenie to zostaje doręczone wymienionemu przez właściwą P. K. U., która istotną treść zarządzenia uwidoczni tak w legitymacji (w książeczce wojskowej) danego podoficera względnie chorążego w stanie spoczynku, jak również we własnych aktach. W terminie dni 14-tu, licząc od dnia doręczenia zarządzenia, przysługuje wymienionemu prawo odwołania się przez właściwą P. K. U. do D. O. K., który sprawę załatwia ostatecznie.

Wniesienie odwołania niema skutku zawieszającego.

Zdjęcie munduru następuje z dniem doręczenia zakazu noszenia.

Zawiesić prawo noszenia munduru na okres dłuższy niż 6 mies. lub też pozbawić tego prawa na stałe może jedynie właściwy D. O. K., do którego z odpowiednimi wnioskami należy się zwracać przez właściwą P. K. U. Od zarządzenia D. O. K. niema odwołania.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może odnośny podoficer zażądać wymiany legitymacji (książeczki wojskowej) na inną, w której nie będzie uwidoczniiona adnotacja zarządzenia o zawieszeniu prawa noszenia munduru.

Minister spraw wojskowych może na prośbę, w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym podoficerom, którzy na skutek zarządzenia D. O. K. zostali tego prawa pozbawieni na stałe.

W wypadku bezprawnego noszenia munduru obowiązują sankcje karne, zawarte w obowiązujących ustawach karnych.

Noszenie munduru przez oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie noszenia munduru postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowi rezerwy, niepowołanemu do służby czynnej, przysługuje prawo występowania w mundurze:

- a) w dniach świąt narodowych,
- b) w razie uczestniczenia w świątach i uroczystościach pułkowych,
- c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych za każdorazowym zezwoleniem powiatowego komendanta uzupełnień, na którego obszarze oficer się znajduje.

Oficer rezerwy, stający w charakterze obrońcy przed oficerskim sądem honorowym, obowiązany jest występować w mundurze.

Oficer rezerwy, występujący w mundurze, powinien posiadać przy sobie dokument, stwierdzający jego stopień.

Powyższe dotyczy również oficerów pospolitego ruszenia oraz oficerów zwolnionych od powszechnego obowiązku wojskowego wskutek przekroczenia 60 lat życia.

Byli urzędnicy wojskowi, którzy znajdują się w rezerwie, a nie zostali powołani do służby wojskowej, nie mają prawa noszenia munduru w wypadkach, w których prawo noszenia munduru przysługuje oficerowi rezerwy.

Prawo noszenia munduru przysługuje im z chwilą przemianowania na oficerów rezerwy, jednak nie przysługuje w razie przemianowania na chorążych rezerwy.

IV. Odznaki służbowe.

a) Odznaki za służbę zawodową.

Szewrony dwóch typów węższy i szerszy w kształcie kątów, naszywane na lewym rękawie kurtki i płaszcza z białego galonu metalowego (sztucznego jedwabiu) obramowanego barwą karmazynową.

Za każde przesłużone trzechlecie służby zawodowej aż do trzeciego trzechlecia włącznie jeden szewron typu węższego.

Prawo do pierwszego szewronu typu szerokiego nabywają podoficerowie zawodowi po przesłużeniu czwartego trzechlecia służby zawodowej, przyczem przy nałożeniu pierwszego szewronu typu szerokiego zdejmuje się dwa szewrony typu węższego.

Szeregowi nadterminowi po przesłużeniu trzechlecia w służbie nadterminowej nie nabywają prawa do szewronu, jeżeli nie zostaną zamianowani podoficerami zawodowymi.

b) Odznaki strzeleckie.

Sznury strzeleckie:

a) barwy czerwonej, opatrzone chwaścikami czerwonymi, przysługują:

z 1 chwaścikiem strzelcowi dobremu,

z 2 chwaścikami strzelcowi bardzo dobremu.

z 3 chwaścikami strzelcowi wyborowemu.

b) barwy granatowej przeplatanej barwą żółtą, opatrzone chwaścikami granatowymi, przysługują:

- z 1 chwaścikiem strzelcom mistrzowskiej kompanji pułku,
- z 2 chwaścikami strzelcom mistrzowskiej kompanji dywizji.

Sznury nosi się na lewej piersi.

Prawo noszenia sznurów granatowych zawiesza czasowo prawo noszenia sznurów czerwonych.

Proporzec strzelecki według opisu w Dz. Rozk. Nr. 33/31 poz. 423 przysługuje mistrzowskiemu pułkowi piechoty w dywizji piechoty.

(Dz. Rozk. Nr. 29/31 poz. 370).

c) Odznaka strzelecka Związku Strzeleckiego.

Prawo do odznaki strzeleckiej przysługuje oficerom i szeregowym, którzy wzięli udział w zawodach strzeleckich z dodatnim wynikiem.

Istnieją cztery klasy odznaki strzeleckiej, mianowicie:

a) odznaka strzelca wyborowego, nadawana na podstawie wyników narodowych zawodów strzeleckich,

b) odznaka strzelca I klasy, nadawana na podstawie wyników zawodów o mistrzostwo wojska,

c) odznaka strzelca II klasy, nadawana na podstawie wyników zawodów dywizyjnych,

d) odznaka strzelca III klasy, nadawana na podstawie wyników zawodów oddziałowych.

Odznakę strzelecką nadają władze Związku Strzeleckiego z tem, że oficerowie i szeregowi, pragnący uzyskać odznakę strzelecką, powinni się zwracać bezpośrednio do władz Związku Strzeleckiego, przesyłając uwierzytelnione odpisy wyników zawodów strzeleckich.

Odznakę strzelecką nosi się na prawej piersi pomiędzy górną klapą kieszeni, a pasem na kurtce oficerskiej, a 15 cm poniżej kołnierza na kurtce żołnierskiej, przyczem w razie posiadania prócz odznaki strzeleckiej odznak naukowych (np. znaku Wyższej Szkoły Wojennej) odznaka strzelecka powinna być noszona pod odznaką naukową.

(Dz. Rozk. Nr. 16/31 poz. 192).

d) Odznaki szeregowych orkiestr wojskowych i trębaczy.

W piechocie: Pod naramiennikiem łapka okrągła barwy granatowej, obszyta dookoła wełnianą taśmą białą szer. 2 cm., z przysyciem czerwonym w środku.

Tambour-major: 1) Łapki pod naramiennikami okrągłe barwy granatowej, obszyte dokoła galonem srebrnym szer. 2 cm., z przeszyciem czerwonym w środku.

2) Na łapce ukośnie (z góry ku tyłowi) naszyte galony srebrne w odstępach $1\frac{1}{2}$ cm.

3) Łaska tambour-majora z drzewa politurowanego na żółto, długa na 140 cm., zakończona u góry główką, u dołu skówką. Główka z metalu białego w kształcie gruszki, z numerem i inicjałami pułku z metalu żółtego. Pozatem główka posiada dowolne ozdoby.

Drewniana część łaski opleciona wokół na krzyż galonem srebrnym, zakończonym dwoma chwastami tuż nad skówką.

e) Oznaka majstrów wojskowych.

Oznaka w formie zębatego koła ze złożonemi na krzyż siekierą i młotem, wykonana z białego metalu (przy ubiorze wyjściowym na mundurze własnym haftowana srebrnymi nićmi) przysługuje majstrom wojskowym oraz wyspecjalizowanym szeregowym niezawodowym (rusznikarzom, puszkarzom, pirotechnikom, mechanikom, podkuwaczom).

Oznakę nosi się na tylnej części łapki na kurtce wzgl. w rogach kołnierza na płaszczu.

f) Polowa oznaka pilota.

Orzeł z rozpiętymi skrzydłami szerokości 7 cm., zwrócony na prawo głową z białego metalu przyćmionego i trzymający w dziobie zielono emaljowany wieniec laurowy, na tylnej stronie wyryta data nadania i numer porządkowy. Do skrzydeł przyczepione dwa łańcuszki schodzące się u góry na wspólnym kołuszku.

g) Polowa oznaka obserwatora.

Jak polowa oznaka pilota, jedynie wykonana w bronzie, przyczem ze zponów wychodzą iskry.

h) Polowa oznaka pilota-obszawatora.

Jak polowa oznaka pilota, z dodaniem złotych isker, jak przy oznace obserwatora.

Oznaki polowe otrzymują:

a) piloci-obszawatorzy, którzy otrzymali tytuł i oznakę pilota względnie obserwatora za wykonanie przepisanej ilości lotów bojowych na froncie w lotnictwie polakiem.

b) dyplomowani piloci-obszrwatorzy za wykonanie przepisanej ilości lotów bojowych na froncie w lotnictwie polskim.

Prawo do noszenia polskiej oznaki pilota-obszrwatora przysługuje dyplomowanym pilotom-obszrwatorom, posiadającym polską oznakę pilota lub oznakę obszrwatora.

i) Oznaka pilota.

Jak polowa oznaka obszrwatora, jedynie wieniec laurowy bez emalii zielonej, a całość wykonana z bronzu.

Tytuł i oznakę pilota wzgl. obszrwatora otrzymują:

a) oficerowie i podchorążowie absolwenci szkół i kursów pilotażu wzgl. obszrwatorskich po złożeniu z wynikiem pomyślnym egzaminów dyplomowych teoretycznych i praktycznych, ustalonych instrukcją Dep. Aeron. M. S. Wojsk.,

b) oficerowie piloci wzgl. obszrwatorzy wojsk państw zaprzyjaźnionych za zasługi położone dla polskiego lotnictwa wojskowego.

j) Oznaka pilota-obszrwatora.

Jak oznaka pilota, z dodaniem złotych iskiez, jak przy oznace obszrwatora.

Prawo do noszenia oznaki pilota-obszrwatora przysługuje dyplomowanym pilotom i obszrwatorom, posiadającym oznakę pilota i obszrwatora samolotowego.

k) Oznaka strzelca samolotowego.

Wykonana z bronzu, przedstawiająca strzelca skrzydlatego, napinającego łuk. Oznakę tę otrzymują szeregowi, którzy uzyskali tytuł strzelca samolotowego. Oznaka nadawana jest na stałe i nie jest związana ze służbą w lotnictwie.

UZBROJENIE.

I. Broń boczna.

A. Oficerowie.

Szabla przewidziana jest dla oficerów wszystkich rodzajów wojska z wyjątkiem oficerów artylerji motorowej, artylerji przeciwlotniczej, broni pancernej, aeronautyki i samochodów, którzy jako broń boczną posiadają kordzik.

Noszenie białej broni bocznej obowiązuje jedynie w wypadkach:

a) występowania w oddziałach zwartych na paradach, uroczystościach wojskowych, pogrzebach, delegacjach oficjalnych, w służbie garnizonowej, przy raportach służbowych oraz wizytach, składanych swym przełożonym i równorzędnym po przybyciu do nowego garnizonu.

b) występowania w charakterze przewodniczącego, asesorów, oskarżycieli, obrońców, rzeczoznawców, oskarżonych (odpowiadających z wolnej stopy) i świadków w czasie rozpraw głównych przed sądami wojskowymi oraz w charakterze rzeczoznawców i świadków w czasie rozpraw głównych przed sądami powszechnymi.

B. Szeregowi.

W służbie i poza służbą taką broń boczna, jaką przewidują etaty, względnie w jaką zaopatrzona jest dana formacja.

Szabla przewidziana zasadniczo dla szeregowych, pełniących służbę konno i podoficerów formacji pieszych od sierżanta (równorzędnego) wzwyż, z wyjątkiem podoficerów zawodowych i podchorążych rezerwy artylerji motorowej, artylerji przeciwlotniczej, broni pancernej, aeronautyki i samochodów, którzy noszą kordzik.

Podoficerów nadterminowych oraz podoficerów i szeregowców służby czynnej obowiązuje bagniet.

Szablę nosi się na żabce przy pasie głównym.

Kordzik nosi się na rapciach skórzanych, przypinanych do pasa głównego, w wypadkach występowania w płaszczu na płaszczu, w wypadkach występowania bez płaszcza na bluzie.

Wzór i opis kordzika w Dz. Rozk. Nr. 40/24 poz. 581.

Wzór i opis pasa głównego oraz żabki do bagnetu, żabki do szabli i ręków do kordzika w Dz. Rozk. Nr. 8/31 poz. 95 i Nr. 35/31 poz. 459.

Chorążowie noszą szablę wzgl. kordzik, jak oficerowie.

Podoficerowie zawodowi, uczniowie szkół podchorążych i szkół podchorążych rezerwy oraz absolwenci szkół podchorążych rezerwy, mogą poza służbą nosić pas główny (bez paska przez ramię) oraz żabkę do szabli i ręki do kordzika typu oficerskiego.

Obowiązkowe noszenie broni bocznej poza służbą nie istnieje.

(Dz. Rozk. Nr. 18/32 poz. 228).

II. Nabywanie, posiadanie i noszenie przez osoby wojskowe krótkiej broni palnej, broni myśliwskiej oraz broni białej.

Broń palna.

Osoby wojskowe mogą nabywać i posiadać względnie nosić broń palną krótką, jak też myśliwską jedynie po uzyskaniu odpowiedniego pozwolenia.

Pozwolenia tego udzielają:

a) oficerom zawodowym w stanie czynnym oraz oficerom rezerwy i pospolitego ruszenia w czasie pełnienia służby czynnej bezpośredni przełożeni, posiadający prawa co najmniej dowódcy pułku.

b) oficerom zawodowym w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku dowódcy okręgów korpusów, na których obszarze posiadają stałe miejsce zamieszkania,

c) oficerom rezerwy i pospolitego ruszenia w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, właściwi powiatowi komendanci uzupełnień, lecz tylko na nabycie broni palnej, należącej do przepisowego uzbrojenia. Na noszenie broni palnej muszą oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia uzyskać pozwolenie władz administracyjnych I instancji.

Oficerowie ad a) i b) uprawnieni są do posiadania i noszenia broni palnej na podstawie pisemnego zezwolenia na jej nabycie. Oficerowie ad c) są obowiązani meldować o nabyciu broni powiatowemu komendantowi uzupełnień celem umieszczenia w książeczkach stanu służby oficerskiej adnotacji, uprawniającej ich do posiadania tej broni.

Oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia, którzy w czasie pełnienia służby zawodowej lub służby czynnej nabyli broń palną, posiadają po opuszczeniu służby czynnej prawo do posiadania nabytej broni.

Oficerowie w czasie pełnienia służby czynnej mogą nabywać amunicję do krótkiej broni palnej za okazaniem legitymacji osobistej, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

Oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, mogą nabywać amunicję do broni, należącej do ich przepisowego uzbrojenia, za okazaniem książeczek stanu służby oficerskiej, zaopatrzonych adnotacją powiatowego komendanta uzupełnień.

Przepisy, dotyczące oficerów zawodowych oraz oficerów powołanych do służby czynnej, mają również zastosowanie do podoficerów zawodowych w stanie czynnym i nieczynnym oraz w stanie spoczynku.

Wydawanie podoficerom zawodowym pozwoleń na nabycie broni palnej skutecznia się tylko w razie istnienia uzasadnionej przyczyny.

Podoficerowie zawodowi, którzy nabyli na podstawie otrzymanego pisemnego pozwolenia krótką broń palną, mają o tem natychmiast zameldować władzy wojskowej, która udzieliła pozwolenia na nabycie broni, poczem otrzymują poświadczenie, uprawniające do posiadania i noszenia tej broni.

Podoficerowie zawodowi, którzy nabyli podczas pełnienia służby czynnej krótką broń palną i przeszli następnie do rezerwy lub pospolitego ruszenia, obowiązani są zameldować o tem właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień, który umieszcza w ich książeczkach wojskowych adnotację, uprawniającą ich do posiadania tej broni.

Na noszenie broni palnej muszą szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia uzyskać pozwolenie władz administracyjnych I instancji.

Podoficerowie zawodowi w stanie czynnym i nieczynnym oraz w stanie spoczynku mogą nabywać amunicję za okazaniem dowodu, uprawniającego do posiadania i noszenia odpowiedniej broni.

Oficerowie w służbie czynnej i w stanie spoczynku oraz podoficerowie zawodowi mogą nabywać, posiadać i nosić broń myśliwską gładką i gwintowaną za pozwoleniem dowódców, uprawnionych do wydawania pisemnych pozwoleń na nabycie, posiadanie oraz noszenie krótkiej broni palnej, amunicję zaś do broni my

śliwskiej za okazaniem legitymacji osobistej, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

Posiadanie nabytej za pozwoleniem władz wojskowych broni myśliwskiej nie daje jednak prawa do polowania, które nabywa się jedynie przez uzyskanie karty łowieckiej.

Osoby wojskowe mogą odstępować posiadaną krótką i myśliwską broń palną oraz amunicję tylko wtedy, gdy nabywający wykaże się pozwoleniem właściwych władz na kupno względnie posiadanie takiej broni i amunicji. Odstąpienie to winno być przez osobę wojskową zaznaczone na pozwoleniu wydanem przez władzę administracyjną nabywcy przez określenie ilości i rodzaju broni lub amunicji, daty oraz własnego nazwiska i adresu.

Broń biała.

Osoby wojskowe mogą nabywać broń białą w mundurze bez ograniczeń, zaś w ubraniu cywilnem za okazaniem legitymacji, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

(P. S. 320 — 75 *).

*) Postanowienia P. S. 320 — 75 obowiązują o tyle, o ile nie pozostają w sprzeczności z rozp. Prez. Rzpl. zawierającym prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz. U. R. P. Nr. 94/32 poz. 807).

Dotyczące osób wojskowych postanowienia wspomnianego wyżej prawa brzmiały:

Art. 18. (1) Broń można nabywać, posiadać lub nosić w celach osobistych tylko na zasadzie pozwolenia władzy.

Art. 19. (3) Żołnierzom w służbie czynnej, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerom kontraktowym i oficerom czasu wojny pozwolenia na krótką broń palną i broń myśliwską wydają właściwe władze wojskowe.

Art. 21. (1) Postanowienia art. 18 ust 1 nie mają zastosowania do osób, wchodzących w skład sił zbrojnych państwa, jeżeli chodzi o broń należącą do ich przepisowego uzbrojenia.

Art. 24. (3) Władza wojskowa, która wydała pozwolenie na broń w myśl art. 19 ust. 3, może w każdym czasie cofnąć to pozwolenie, jeśli przemawiają za tem ważne względy służbowe, bezpieczeństwo lub interes wojska, a winna to uczynić, gdy stosunek służbowy z żołnierzem został rozwiązany, chyba, że żołnierz ten przechodzi w stan spoczynku.

Art. 26. (5) Jeśli żołnierz, któremu cofnięto pozwolenie na broń z powodu rozwiązania z nim stosunku służbowego w myśl art. 24 ust. 3, zamierza nadal broń posiadać, winien uzyskać pozwolenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Art. 29. (2) Wzory, zakres i czas ważności pozwoleń wydawanych przez władze wojskowe w myśl art. 19 ust. 3, reguluje w drodze rozporządzenia minister spraw wojskowych.

UPOSAŻENIE.

(Dz. U. R. P. Nr. 116/23 poz. 924, Nr. 52/24 poz. 525 i Nr. 129/25 poz. 918).

I. Uposażenie zasadnicze.

1. Prawo do uposażenia.

Prawo do uposażenia powstaje:

a) dla wstępujących do służby zawodowej z dniem 1 miesiąca, jeżeli zgłoszenie się nastąpiło najpóźniej dnia 15 miesiąca kalendarzowego, zaś z dniem 16 miesiąca, jeżeli zgłoszenie się nastąpiło po dniu 15 miesiąca kalendarzowego;

b) dla mianowanych (awansowanych) z dniem 1 najbliższego miesiąca po dniu mianowania (awansu), jeżeli ten dzień nie zbiega się z terminem płatności uposażenia;

c) dla szer., mianowanych ppor. w służbie czynnej, od dnia 1 miesiąca, w którym nastąpiło mianowanie przy równoczesnem potrąceniu żołdu oraz wartości otrzymanego w naturze pożywienia, obliczonej według ryczałtu żywnościowego.

2. Wysokość uposażenia.

Wysokość uposażenia of. i szer. zaw. określa się w punktach według grup i szczebli uposażenia.

A. Oficerowie.

Stopień wojskowy	Grupa up.	Szczebel uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
Marszałek	I	2600						
Gen. broni., adm.	II	2200	2300	2400				
Gen. dyw., wiceadm.	III	1800	1900	2000	2100			
Gen. bryg., kontradm.	IV	1400	1500	1600	1700	1800		
Płk., kmr.	V	1100	1200	1300	1400	1500	1600	
Ppłk., kmr. por., mjr., kmr. ppor.	VI	800	875	950	1025	1100	1175	
Kpt. (rtm.)	VII	600	660	720	780	840	900	
Por.	VIII	480	520	560	600	640	680	
Ppor.	IX	390	420	450	480	510	540	

Ppłk. i kmr. por. otrzymują uposażenie mjr. i kmr. ppor., zwiększone o 75 punktów w każdym szczeblu.

Stopień wojskowy	Grupa up.	Szczebel uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
St. sierż., st. wchm., st. ognm., st. mjr. wojsk., st. bosman	X	330	350	370	390	410	430	450
Sierż., wchm., ognm., mjr. wojsk., bosman	XI	270	290	310	330	350	370	390
Plut., st. żand., mł. mjr. wojsk., bosmanmat . .	XII	240	255	270	285	300	315	330
Kpr., żand., podmajstry wojsk., mat	XIII	210	225	240	255	270	285	300
St. mar.	XIV	180	195	210	225	240	255	270

Chor. i bosm. floty otrzymują uposażenie ppor., zwiększone w każdym szczeblu o 10 punktów.

Kwotę uposażenia miesięcznego otrzymuje się z pomnożenia mnożnej przez liczbę punktów odpowiedniej grupy i szczebla.

Mnożna wynosi 0,43 zł. dla pełniących służbę na obszarze w. m. Gdańska 0,72 guldena gdańskiego, a dla of. Wojskowej Misji Zakupów w Paryżu oraz na studjach we Francji 0,43 franka szwajcarskiego.

Przy pierwszym mianowaniu otrzymuje się uposażenie pierwszego szczebla danej grupy, przy awansach uposażenie tego szczebla wyższej grupy, który jest pod względem ilości punktów bezpośrednio wyższy od szczebla otrzymywanego w niższej grupie.

(Dz. Rozk. Nr. 39/25 poz. 395, Nr. 17/27 poz. 206 i Nr. 10/32 poz. 134).

II. Dodatki do uposażenia.

1. Dodatek regulacyjny.

Obecnie uposażenie jest powiększone o 60 punktów tytułem dodatku regulacyjnego.

(Rozp. M. S. Wojsk. Dep. Int. L.30619/Up. 25).

2. Dodatek ekonomiczny.

Żonaci otrzymują na każdego członka rodziny (żona i dzieci), najwyżej jednak dla 5 członków rodziny, dodatek ekonomiczny po 44 punktów miesięcznie.

Dodatek ekonomiczny należy się:

a) na żonę, jeżeli nie pobiera uposażenia lub zaopatrzenia emerytalnego ze skarbu państwa, a w razie separacji, gdy na mężu ciąży obowiązek alimentacji,

b) na dzieci ślubne i uprawnione, tudzież pasierby do ukończenia 18 roku życia, jeżeli zaś uczęszczają do szkół państwowych lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, albo jeżeli wskutek ułomności fizycznej i umysłowej lub nieuleczalnej choroby nie mogą zarabiać na swoje utrzymanie, do ukończenia 24 roku życia.

Na żony, zatrudnione w instytucjach państwowych i samorządowych, w Pocztowej Kasie Oszczędności, Banku Gospodarstwa Krajowego i Państwowym Banku Rolnym, tudzież na synów, kształcących się w szkołach wojskowych na koszt skarbu państwa, nie otrzymują wojsk. zaw. dodatku ekonomicznego.

Of. i szer. zaw., którego żona przy zwolnieniu otrzymała odprawę, przysługuje prawo do dodatku ekonomicznego na żonę od pierwszego najbliższego miesiąca po dniu jej zwolnienia.

(Dz. Rozk. Nr. 5/28 poz. 61).

3. Dodatek kresowy.

Pełniący służbę na obszarze województwa śląskiego, w Białej województwa krakowskiego, w Gdyni, a z powiatu morskiego na obszarze półwyspu Hel otrzymują dodatek kresowy w wysokości 20% uposażenia. Pełniący służbę w pozostałych miejscowościach powiatu morskiego otrzymują dodatek kresowy w wysokości 10% uposażenia.

Dodatek kresowy jest obliczany bezpośrednio w złotych.

(Dz. Rozk. Nr. 19/31 poz. 233 i Nr. 36/31 poz. 477).

4. Podwyżka uposażenia.

Wojsk. zaw. i of. rez., powołani do służby czynnej, mający stały przydział służbowy w Warszawie oraz funkcj. państw., mianowani na stanowisko służbowe w Warszawie, otrzymują 10% podwyżkę, obliczaną od uposażenia zasadniczego, dodatku regulacyjnego, ekonomicznego, wyrównawczego i kresowego.

Wojsk. zaw., mający stały przydział służbowy poza m. st. Warszawą, otrzymują 2% podwyżkę up.

(Dz. Rozk. Nr. 11/32 poz. 141 i 153).

5. 10% dodatek miesięczny.

Oprócz 10% podwyżki uposażenia otrzymują wojsk. zaw. i of rez., powołani do służby czynnej, 10% dodatek miesięczny, obliczany od uposażenia zasadniczego, dodatku regulacyjnego, ekonomicznego, kresowego i 10% wzgl. 2% podwyżki uposażenia.

(Dz. Rozk. Nr. 17/31 poz. 208).

S T O P I E Ń	Warszawa	M i e j s c o w o ś c i				
		białostockiego, kieleck., lubelskiego, łódzkiego, nowogrodzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego, wołyńskiego				
		k l a s y				
		I	II	III	IV	
z ł o t y c h						
Marszałek Polski	} utrzymuj. rodzinę	242,86	167,44	150,48	133,48	116,48
Gen. broni						
Gen. dyw.	} utrzymuj. rodzinę	168,58	114,80	101,29	89,29	76,29
Gen. bryg.						
Płk.	} samotny	96,68	65,00	58,00	51,00	44,00
Gen. dyw.						
Gen. bryg.	} utrzymuj. rodzinę	60,00	42,67	37,67	33,67	28,67
Płk.						
Ppłk.	} samotny	38,00	30,00	27,00	24,00	22,00
Mjr.						
Kpt.	} utrzymuj. rodzinę	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Ppłk.						
Mjr.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Kpt.						
Por.	} utrzymuj. rodzinę	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Ppor.						
Ppor.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
St. sierż.						
Sierż.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Plut.						
Kpr.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Por.						
Ppor.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
St. sierż.						
Sierż.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Plut.						
Kpr.	} samotny	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Kpr.						

Do I klasy należą miejscowości

" II " " "

" III " " "

" IV " " "

6. Dodatek mieszkaniowy.

Wysokość dodatku mieszkaniowego jest zależną od posiadanego stopnia, stosunków rodzinnych i miejsca przydziału służbowego.

Wojsk. zaw. i funkcyj. państw. zatrudnionym w administracji wojskowej przysługuje dodatek mieszkaniowy według normy.

w o j e w ó d z t w a							
krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopol- skiego, pow. bielski i cieszyń- ski woj. śląskiego				pomorsk., poznańsk., powiaty katowicki, lublin., pszczyński, rybnicki, świętochłowicki i tarnogórski woj. śląskiego			
k l a s y							
I	II	III	IV	I	II	III	IV
z ł o t y c h							
192,85	156,54	189,07	121,18	129,84	115,65	103,82	92,46
128,86	103,64	91,17	78,17	87,97	76,85	68,61	59,87
72,98	59,68	52,26	45,26	55,76	48,76	43,44	38,12
45,19	41,03	34,51	29,93	36,37	31,79	28,63	24,89
31,48	27,74	24,74	22,74	28,13	25,15	22,52	20,52
20,74	18,74	16,74	15,74	15,26	17,63	15,63	14,63

mające powyżej 90.000 mieszkańców

" " 40.000

" " 10.000

" poniżej 10.000

i m. Gdynia

przewidzianej dla tej klasy miejscowości, do jakiej jest zaliczona miejscowość, której nazwę nosi garnizon.

Dodatek mieszkaniowy wynosi — patrz tabela na str. 448 i 449. (Dz. U. R. P. Nr. 129/25 poz. 918 i Dz. Rozk. Nr. 33/31 poz. 452).

2. Dodatek służbowy.

4. Dodatek służbowy dla oficerów.

Dodatek służbowy jest należnością, płatną miesięcznie zgóry jednocześnie z uposażeniem i przysługuje wojskowemu, pozostającym w czynnej służbie na etatowych stanowiskach w wymiarze, zależnym od spełnianej funkcji według niżej podanego zaszeregowania.

Of., którzy nie zajmują stanowiska etatowego, dodatek służbowy w zasadzie nie przysługuje. II-gi wiceminister może jednak przyznać im dodatek służbowy na podstawie umotywowanego wniosku przełożonej władzy.

W razie przydziału lub przeniesienia of. w interesie służby na stanowisko, do którego przywiązany jest niższy dodatek służbowy, aniżeli ten, który ostatnio mu przysługiwał, może II-gi wiceminister zezwolić na wypłatę temu of. przez ten czas dodatku służbowego, jaki ostatnio pobierał.

Dodatku służbowego nie otrzymują wojsk. zaw., pozostający w stanie nieczynnym, na urlopie bez uposażenia i w stanie spoczynku. Wojskowi, nie pełniący służby z powodu choroby wzgl. urlopu zdrowotnego, zatrzymują dodatek służbowy w ostatnio otrzymanym wymiarze przez pierwsze 6 miesięcy, licząc od dnia 1 miesiąca, następującego po tym miesiącu, w którym nastąpiło zaprzestanie pełnienia czynności służbowej z powodu choroby.

Of., oddani do dyspozycji ministra, szefa Sztabu Głównego i dowódców okręgów korpusów, otrzymują dodatek służbowy tylko za jeden miesiąc, następujący po oddaniu do dyspozycji.

Frekwentanci krótkotrwałych kursów doszkoleniowych, którzy odchodzą na nie z zachowaniem ostatnio zajmowanego stanowiska, otrzymują dodatek służbowy, przywiązany do tego stanowiska.

Pozostający pod dochodzeniem sądowym lub dyscyplinarnym i wskutek tego nie pełniący służby nie otrzymują dodatku służbowego. Po zaniechaniu postępowania sądowo-karnego lub prawomocnem uwolnieniu od oskarżenia nie powstaje prawo do otrzymania za ten czas dodatku służbowego przy ponownem powierzeniu czynności służbowych.

Przy przeniesieniu służbowym na stanowisko, do którego jest przywiązany dodatek służbowy a) wyższy od pobieranego ostatnio, otrzymuje się dodatek służbowy w wyższym wymiarze, b) niższy od pobieranego ostatnio, należy się dodatek służbowy otrzymywany dotychczas.

Pełniący obowiązki zastępczo wskutek nieobecności właściwego funkcjonariusza dłużej, niż 2 miesiące (60 dni), otrzymują za cały czas pełnienia służby dodatek służbowy, jak przeniesieni służbowo. Wojskowi, mianowani p. o., otrzymują dodatek służbowy, przywiązany do spełnianej funkcji.

W wypadkach, gdy z uwagi na przekazywanie funkcji jakieś stanowisko przez pewien czas jest zajmowane przez dwóch oficerów, nowoprzydzielonego i przekazującego funkcje, dodatek służbowy przysługuje obydwom najwyżej na przeciąg jednego miesiąca.

Wymiar dodatku służbowego nie podlega zwiększeniu o odpowiedni procent z tytułu dodatku kresowego. Nie uwzględnia się go też przy wymierzaniu odpraw i pośmiertnego.

Zaszeregowanie:

Kate- gorja	Wyso- kość w punk- tach	F U N K C J A
I.	5000	minister spraw wojskowych, generalny inspektor sił zbrojnych
II.	1500	wiceministrowie, szef Szt. Gł., szef Korp. Kontr., inspektorowie armji, generałowie do prac przy gen. insp. sił zbr.
III A.	1200	dowódca okr. korp., szef Kier. Mar. Woj., szef Biura Pers., kmdt Centr. Wyższ. Stud. Wojsk., kmdt Wyższ. Szk. Woj., szef Wojsk Biura Hist.
III B.	1000	zastępcy I-go wiceministra, szefa Szt. Gł., szefa Korp. Kontr., biskup polowy, naczelny prokurator wojskowy, prezydent Najw. Sądu Wojsk.
IV A.	900	dowódca dywizji, dowódca floty
IV B.	800	dowódca sam. bryg. kaw., szef departamentu, dowódca broni pancernych i of. na stanowiskach generałów dywizji

Kate- gorja	Wyso- kość w punk- tach	
V.	700	d-ca bryg., d-ca piech. dyw., d-ca bryg. sa- perów. d-ca grupy artylerji, łączności, d-ca grupy aeronautycznej, kier. wojsk. zakładu zaop., szef sztabu D. O. K. i t. p.
VI A.	600	d-ca pułku, d-ca samodz. baonu i dyonu, d-ca dyonu łodzi podwodnych, szef sape- rów M. S. Wojsk., szef łączności M. S. Wojsk., kier. zaop. int i t. p.
VI B.	500	zast. d-cy pułku, szef wydz. w M. S. Wojsk., kier. wydz. kierownictwa zaop., 1-szy of. sztabu dowództwa grupy art., kier. adm. pien, szef sztabu dywizji i t. p.
VII A.	350	d-ca baonu, dyonu, torpedowca, kontrtor- pedowca, łodzi podwodnej, kwat. pułku, kier. ref. M. S. Wojsk. i t. p.
VII B.	300	d-ca szwadronu (of. szt.), szwadronu zapas., kier. referatu D O.K., referent M. S. Wojsk. referent szefostwa saperów, łączności, do- wództwa broni pancernych M. S. Wojsk. i t. p.
VIII.	250	d-ca kompanji, szwadronu, baterji, eskadry i t. p.
IX.	150	d-ca plutonu i t. p.

(Dz. Rozk. Nr. 21/16 poz. 225 i Nr. 8/27 poz. 70).

B. Dodatek służbowy dla podoficerów zawodowych.

Podof. zaw. otrzymują dodatek służbowy według posiadanego stopnia bez względu na rodzaj spełnianej funkcji:

chorąży	— 90 punktów
st. sierż. (równorzędny)	— 80 „
sierż. (równorzędny)	— 70 „
plut. (równorzędny)	— 50 „
kpr. (równorzędny)	— 30 „

Chor., pobierający dodatek służbowy z racji zajmowania stanowiska oficerskiego, nie otrzymuje dodatku służbowego dla chor.

(Dz. Rozk. Nr. 29/26 poz. 298).

8. Dodatek mundurowy.

Nowomianowani ppor. otrzymują jednorazową kwotę na wyekwipowanie w wysokości 1.500 punktów przy mianowaniu.

Of. zaw. po 2 latach od dnia mianowania ppor. otrzymują roczny dodatek na uzupełnienie umundurowania w wysokości 700 punktów, płatny za cały rok zgóry łącznie z uposażeniem na miesiąc styczeń.

Of., przydzieleni do marynarki wojennej, otrzymują uzupełnienie dodatku mundurowego w wysokości 350 punktów po upływie roku służby, jeżeli nadal pozostają w tej służbie. O ile uprawnienie do tej należności następuje w ciągu roku kalendarzowego, należność oblicza się jedynie na okres czasu, brakujący do końca roku kalendarzowego.

(Dz. Rozk. Nr. 16/26 poz. 172).

9. Dodatek dla sędziów i prokuratorów.

Of. korpusu sądowego, pełniący funkcję sędziów, prokuratorów i podprokuratorów, otrzymują oprócz dodatku służbowego miesięczny dodatek dla sędziów i prokuratorów:

a) sędziowie rejonowi, sędziowie śledczy i sędziowie dla spraw szczególnej wagi	100 pkt
b) sędziowie orzekający i podprokuratorzy przy wojsk. sądach okręgowych	150 ..
c) prokuratorzy przy wojskowych sądach okręgowych	200 ..
d) prokuratorzy przy Najwyższym Sądzie Wojskowym	250 ..
e) szefowie wojskowych sądów okręgowych, sędziowie Najwyższego Sądu Wojskowego, prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym i wiceprezydent Najwyższego Sądu Wojskowego	300 ..
f) prezydent Najwyższego Sądu Wojskowego i naczelny prokurator wojskowy	500 ..

Dodatek ten otrzymują też of. korpusu sądowego, przydzieleni do Dep. Spraw. M. S. Wojsk., o ile mieli przedtem nominację sędziowską lub prokuratorowską i faktycznie funkcję tę pełnili w wysokości, zależnej od spełnianej przedtem funkcji. W razie przeniesienia na inne stanowisko sędziowie i prokuratorzy dodatek ten zatrzymują.

(Dz. Rozk. Nr. 11/26 poz. 113 i 114).

10. Dodatki i premje aeronautyczne.

A. Dodatki aeronautyczne

Kate- gorja	Wysokość dodatku	O t r z y m u j ą
I	of. 100% uposażenia posiadanego stopnia szczebla a, chor. 100% uposaż. grupy IX szczebla a, szer. 100% uposaż. grupy X szczebla a,	piloci i etatowi obserwatorzy lotnictwa, piloci sterowcowi balonów
II	75% wyżej wymie- nionego uposażenia	strzelcy płatowcowi, w lotni- ctwie morskiem radiotelec. nicy i mechanicy latający, jeżeli pełnią funkcję strzelców samo- lotowych, obserwatorzy nie- etatowi lotnictwa
III	50% wyżej wymie- nionego uposażenia	kontrolerzy techn. w fabry- kach lub w warsztatach lotn., jeżeli kontrola polega na ob- latywaniu, uczniowie szkół i kursów lotn., obserwatorzy balonów na uwięzi, piloci i ob- servatorzy balonów wolnych, obserwatorzy sterowców
IV	30% wyżej wymie- nionego uposażenia	oficerowie techniczni, mecha- nicy, radiotelegrafisci, foto- grafowie i inni specjaliści lot- nictwa
V	25% wyżej wymie- nionego uposażenia	uczniowie szkół i kursów ba- lonowych

Uczniowie otrzymują dodatek aeronautyczny w połowie w czasie trwania szkoły, a w połowie po ukończeniu szkoły z pomyślnym wynikiem. W razie przedłużenia szkoły ponad okres, ustalony programem, otrzymują uczniowie dodatek aeronautyczny za faktyczne dni lotu.

W razie choroby, wywołanej wypadkiem lotniczym, przysługuje personelowi dodatek aeronautyczny przez cały czas choroby w przeciągu sześciu miesięcy; w ciężkich wypadkach może być ten okres przedłużony wyjątkowo do jednego roku.

B. Premje aeronautyczne.

Premje wynoszą:

a) dla instruktorów pilotów szkół lotniczych, sterowcowych i eskadr treningowych niezależnie od dodatku aeronautycznego:

1) dla oficerów 0,4 punkta za każdy lot z uczniem,

2) dla podoficerów 0,3 punkta za każdy lot z uczniem,

b) dla instruktorów of. szkoły balonowej 0,3 punkta jednorazowo za każde podniesienie się z uczniem,

c) za dokonanie lotów nadprogramowych 25 punktów za każdą godzinę lotu nocnego.

Premje odbiorcze za lot próbny wynoszą:

a) na płatowcu nowowynalezionego systemu 256 punktów,

b) na nowym płatowcu systemu znanego 64 punktów,

c) na płatowcu po reparacji 39 punktów.

Premje dla mjrstr. wojsk. za montowanie aparatów lotniczych wynoszą 48 punktów mies., jeżeli dokonywują lotów próbnych na zmontowanych przez siebie aparatach.

(Dz. Rozk. Nr. 27/27 poz. 338, Nr. 24/31 poz. 309 i Dz. U. R. P. Nr. 59/32 poz. 569).

11. Dodatek ćwiczebny.

Wojsk., biorący udział w ćwiczeniach poza swym garnizonem, otrzymują dodatek dzienny w następującym wymiarze:

a) of. zaw., posiadający rodzinę 11,0 punktów

b) of. zaw. kawalerowie i wdowcy bezdzietni 5,5 ..

c) szer. zaw., posiadający rodzinę 5,5 ..

d) szer. zaw. kawalerowie i wdowcy bezdzietni 2,75 ..

e) szer. niezaw.:

1) st. sierż. (równorzędni) 0,7 ..

2) sierż. (równorzędni) 0,6 ..

3) plut. (równorzędni) 0,5 ..

4) kpr. 0,4 ..

5) st. szer. 0,25 ..

6) szer. 0,2 ..

Chorążym przysługuje dodatek ćwiczebny w wysokości ustalonej dla oficerów.

Dodatek ćwiczebny przysługuje za cały czas ćwiczeń od dnia wyjazdu do dnia powrotu do stałego garnizonu i jest płatny dekadami z dołu.

(Dz. Rozk. Nr. 17/24 poz. 270 i Nr. 34/29 poz. 337).

12. Należności podczas ćwiczeń letnich.

1) Wojsk., biorącym udział w ćwiczeniach (koncentracji) poza swym garnizonem, przysługuje dodatek ćwiczebny bez względu na ich stosunek organizacyjny do oddziałów ćwiczących,

2) Wojsk., udającym się do rejonów ćwiczeń (koncentracji) pojedynczo celem wzięcia udziału w ćwiczeniach poza swym garnizonem, przysługują, o ile nie należą do składu jednostek ćwiczących:

a) za czas podróży do miejsca ćwiczeń (koncentracji) i z powrotem do swego garnizonu należności za podróż służbową.

b) za czas udziału w ćwiczeniach (koncentracji) dodatek ćwiczebny.

3) Of. i podof. żandarmerji, pełniący służbę bezpieczeństwa w rejonach ćwiczeń (koncentracji), otrzymują należność za podróże służbowe do rejonu ćwiczeń (koncentracji) i z powrotem, jak również za czas pobytu w rejonie ćwiczeń (koncentracji).

(Dz. Rozk. Nr. 18/31 poz. 225 i rozp. M. S. Wojsk. Dep. Int. L. 20011/Up. 31).

13. Dodatek dla wyznaczonych na strzelnice bojowe.

Oficerom, podoficerom zawodowym oraz szeregowym niezawodowym, wyznaczonym na strzelnice bojowe w charakterze stałej obsługi poza ich garnizonem oraz w charakterze personelu dodatkowego, przysługuje dodatek dla wojskowych podczas ćwiczeń. Dodatek ćwiczebny otrzymują również wojskowi, wyznaczeni do urządzenia względnie likwidacji strzelnic bojowych poza ich garnizonem i poligonów artylerji w przejściowych obozach ćwiczeń grup artylerji.

(Dz. Rozk. Nr. 33/31 poz. 431).

14. Dodatek ćwiczebny wojsk technicznych.

Wojsk. zaw., którzy biorą czynny udział w ćwiczeniach praktycznych, mających na celu szkolenie w służbie technicznej, będącej ich specjalnością, przysługuje dodatek ćwiczebny wojsk technicznych, płatny z dotu, w wysokości:

- a) dla oficerów 2,75 punktów dziennie
- b) dla podoficerów 1,375 punktów dziennie

Na należność dodatku decyduje dowódca pułku.

(Dz. Rozk. Nr. 13/28 poz. 159, Nr. 29/29 poz. 293, Nr. 39/30 poz. 462, Nr. 11/32 poz. 158).

15. Dodatek dla oficerów topografów, geodetów oraz szeregowych zawodowych na czas robót polowych.

Na czas robót polowych przysługuje of. topografom i geodetom Wojskowego Instytutu Geograficznego, kierownikom oddziałów, grup i wykonawcom oraz kierownikom robót dodatek w wysokości 100% uposażenia miesięcznego.

Dodatek jest płatny z góry i należy się za czas faktycznie przebyty podczas robót polowych poza miejscem przydziału.

(Dz. Rozk. Nr. 17/24 poz. 270 rozdz. 5).

16. Dodatek dla sierżanta szefa.

Sierżant szef otrzymuje miesięczny dodatek w wysokości 6 punktów, jeżeli oddział liczy ponad 100 ludzi, 3 punkty, jeżeli oddział liczy mniej, niż 100 ludzi z wyłączeniem oficerów.

(Dz. Rozk. Nr. 17/24 poz. 270 rozdz. 1).

17. Dodatek dla szeregowych żandarmerji.

A. Dodatek dla szeregowych żandarmerji za wykonywanie służby zewnętrznej w uciążliwych warunkach.

Żandarmi, którzy wykonują służbę zewnętrzną poza koszarami oraz w promieniu do trzech kilometrów poza granicami ich stałego garnizonu i przez przeciąg czasu nie krótszy, jak 6 godzin bez przerwy, otrzymują każdorazowo dzienny dodatek w wysokości 25% djet, obowiązujących na danem terytorjum, płatny dekadami z dołu.

B. Dodatek dla szeregowych próbnych żandarmów.

Szer. i szer rez. żandarmerji, przyjęci na próbną służbę do żandarmerji, otrzymują równy dla wszystkich stopni dodatek w wysokości 2 punktów dziennie, płatny dekadami z góry.

(Dz. Rozk. Nr. 17/24 poz. 270 rozdz. 3 i 4).

18. Dodatki techniczne dla majstrów wojskowych.

Majstrom wojskowym, którzy kierują pracami innych robotników lub sami pracują w warsztatach uzbrojenia, lotniczych i samochodowych, przysługuje dodatek techniczny, płatny miesięcznie z dołu.

Dodatek techniczny wynosi za każdy dzień pracy dla majstra:

a) który kieruje względnie dozoruje robotę rzemieślników

i jest za nią odpowiedzialny $\frac{1}{80}$ uposażenia bez dodatku rodzinnego;

b) który pracuje samodzielnie $\frac{1}{80}$ uposażenia bez dodatku rodzinnego;

c) który wykonuje pracę pod dozorem lub kierownictwem $\frac{1}{100}$ uposażenia bez dodatku rodzinnego.

Dla majstra kontrolera wzgl. odbiorcy przysługuje dodatek techniczny według uznania kierownika warsztatów.

Pracujący w warunkach szkodliwych dla zdrowia otrzymują dodatek zwiększony o 10%.

(Rozp. M. S. Wojsk. Dep. Int. L.7376/Up. 25).

19. Dodatek dla szoferów.

Podof. zaw., którzy są szoferami samochodów osobowych, otrzymują za wyjazdy poza 8 godz. służby $\frac{1}{200}$ uposażenia miesięcznego za każdą godzinę jazdy. Szoferzy, którzy pobierają djety w czasie przejazdów poza obręb swego miejsca służby, dodatku nie otrzymują.

Dodatek płatny jest miesięcznie z dołu.

20. Dodatek asystencyjny.

Podczas asystencji poza miejscem stałego garnizonu przysługuje dodatek w wysokości 75% diet podróжных.

Prawo do pobierania dodatku asystencyjnego w swoim garnizonie mają tylko ci wojskowi, którzy pełnią służbę asystencyjną ponad 12 godzin.

(Dz. U. R. P. Nr. 25/29 poz. 264).

21. Uposażenie morskie.

Załogi statków wojennych i obiektów pływających wojskowej służby śródlądowej otrzymują w czasie zaokrętowania zarówno na morzu, jak i na rzekach oprócz normalnego uposażenia oddzielne uposażenie morskie.

Uposażenie morskie wynosi — patrz tabela na str. 459.

Uposażenie morskie wypłaca się miesięcznie zgóry.

Mianowani ppor. w marynarce wojennej otrzymują oprócz jednorazowej kwoty na umundurowanie dodatek w wysokości 750 punktów.

Do dodatku na umundurowanie otrzymują of. marynarki wojennej dodatek w wysokości 350 punktów.

Uposażenie morskie:

STOPIEŃ WOJSKOWY	Ilość punktów mies.	
	Kampanja	Rezerwa
Admirał	1.200	600
Wiceadmirał	900	450
Konradmirał	780	390
Komandor	600	300
Komandor-porucznik	480	240
Komandor-podporucznik	420	210
Kapitan	300	150
Porucznik	240	120
Podporucznik	210	105
St. bosman zawodowy	180	90
Bosman zawodowy	150	75
Bosman mał zawodowy	120	60
Mał zawodowy	105	52,5
St. marynarz zawodowy	90	45
Mał ochotnik	78	39
St. marynarz ochotnik	60	30
Marynarz ochotnik	54	27
St. marynarz poborowy	6,5	3,25
Marynarz poborowy	6	3

Podczas podróży zagranicę otrzymują załogi okrętów normalne uposażenie krajowe wraz z uposażeniem morskiem z tytułu zaokrętowania, dodatek służbowy, dodatek dla specjalistów morskich i 50% djet podróжных, należnych przy wyjazdach zagranicę. Szer. niezaw. otrzymują 12¹/₂% djet.

Of. marynarki wojennej, pełniący służbę w czasie studjów we Francji na francuskim krążowniku szkolnym ćwiczebnym, otrzymują jednorazowo dodatek na zakup umundurowania francuskiego w wysokości 300 fr. szw.

(Dz. Rozk. Nr. 17/24 poz. 270, Nr. 20/26 poz. 213 i Nr. 34/26 poz. 345).

22. Uposażenie marynarki wojennej na wodach w. m. Gdańska.

Pobyt okrętów w porcie i na wodach w. m. Gdańska, trwający do dnia 15 włącznie uważa się za czasowy postój, ponad 15 dni zaś uważa się za stały postój.

W czasie czasowego postoju załogi okrętów otrzymują uposażenie normalne oraz uposażenie morskie i dodatki z tytułu służby na okręcie według norm krajowych.

Za czas od dnia pierwszego do trzeciego włącznie djety nie przysługują. Za czas od dnia czwartego postoju w Gdańsku do

dnia piętnastego włącznie, otrzymują za każdy dzień postoju 50% djet według wymiaru i w walucie, przysługującej przy podróży służbowej do Gdańska. Szer. niezaw. otrzymują 12½% przysługujących djet podróży.

Zasada ta ma zastosowanie również w odniesieniu do pojedynczych osób wojskowych, przeniesionych z kraju na okręty, które mają czasowy postój w Gdańsku.

W czasie stałego postoju na wodach w. m. Gdańska załogi okrętów otrzymują uposażenie normalne według norm i w walucie, mającej zastosowanie przy uposażeniu osób wojskowych, mających stały przydział w Gdańsku. Uposażenie morskie i dodatki, przysługujące z tytułu służby na okręcie, wypłaca się w złotych według norm krajowych.

Przy wyjazdach okrętów w ciągu miesiąca na stały postój do Gdańska, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojskowych w ciągu miesiąca na okręty, mające postój w Gdańsku, zaokrętowani otrzymują uposażenie gdańskie od dnia, w którym nastąpił przyjazd do Gdańska, przyczem potrąca się na ten okres czasu wypłacone uposażenie krajowe.

Przy przejazdach w ciągu miesiąca okrętów, mających stały postój w w. m. Gdańsku, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojskowych z okrętów, mających stały postój w Gdańsku do kraju, przeniesieni zatrzymują pobrane uposażenie gdańskie, płatne miesięcznie, do końca danego miesiąca, a płatne dekadami, do końca danej dekady. Z dniem zaś 1 następnego miesiąca względnie dekady przeniesieni otrzymują uposażenie krajowe, jeżeli nie nabędą na nowo prawa do uposażenia gdańskiego.

Uposażenie gdańskie jest to uposażenie krajowe, przeliczone na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 0,72 gld.

(Dz. Rozk. Nr. 11/26 poz. 115 i Nr. 10/32 poz. 154).

23. Dodatki dla nurków oraz specjalistów morskich.

Wojskowi otrzymują za godzinę nurkowania przy zanurzaniu się:

na głębo- kość do m.	oficer.	szer. zaw.	szer. niezaw.
p u n k t ó w			
10	10	7	5,25
20	12	9	7,25
30	14	11	9,00
ponad 30	18	15	13,75

Specjaliści morsecy otrzymują poza uposażeniem normalnem oraz poza uposażeniem morskiem z tytułu zaokrętowania dodatk słuźbowy za specjalność tylko podczas zaokrętowania.

Otrzymują:

A) oficerowie:

- 1) dowódca floty — 8 punktów dziennie.
- 2) szef sztabu dowództwa floty, dowódcy dywizjonów i dowódca flotylli rzecznej po 6 punktów dziennie.

3) komendanci O. R. P.:

- a) of. sztabowi — 5 punktów dziennie.
- b) of. młodszy — 4 punkty dziennie.
- 4) of., którzy oprócz Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej lub studjów w marynarkach zaborszych ukończyli szkoły morskie specjalne, a ich specjalność ma zastosowanie na jednostkach pływających w czasie pełnienia przez nich funkcji w zakresie specjalności nawigacyjnej, artyleryjskiej, broni podwodnej, mechaników, elektrotechników lub radjo na stanowiskach of. specjalistów zaokrętowanego sztabu, dywizjonu, grupy lub O. R. P. otrzymują:

- a) of. sztabowi — 5 punktów dziennie.
- b) of. młodszy — 4 punkty dziennie.
- 5) of. służby hydrograficznej w czasie dokonywania robót hydrograficznych i pomiarowych, of. sztabowi 5 punktów, of. młodszy 4 punkty dziennie;

B) podof. zaw., którzy zostali zaliczeni w poczet specjalistów w czasie pełnienia funkcji z zakresu ich specjalności na okrętach, oraz podof. zaw. służby hydrograficznej przy dokonywaniu robót hydrograficznych i pomiarowych otrzymują 1,5 punktów dziennie.

Dodatek ten wypłaca się miesięcznie z góry.

(Dz. Rozk. Nr. 32/24 poz. 494).

24. Opłaty szkolne.

Na czas wypłacania dodatku regulacyjnego otrzymują wojsk. zaw. zwrot opłaty szkolnej w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych, jeżeli rodzice nie mogli umieścić dzieci w równorzędnych zakładach państwowych. Wysokość zwrotu opłaty szkolnej nie może przekraczać w szkołach średnich ogólnokształcących 30 zł., w szkołach zawodowych 45 zł. miesięcznie. Za dzieci w klasach przedwstępnych i wstępnych szkół średnich ogólnokształcących opłaty się nie zwraca.

Celem uzyskania tych należności powinien kwatermistrz zebrać od zainteresowanych na początku każdego roku szkolnego podania z dołączonemi do nich specjalnemi zaświadczeniami szkolnemi, a uzupełniwszy klauzulą, że każdy z pcentów jest uprawniony do pobierania dodatku ekonomicznego na to dziecko, przesłać właściwemu szefowi intendencji okręgu korpusu z prośbą o przyznanie prawa do powyższej należności na bieżący rok szkolny.

Skarb państwa pokrywa wpisowe tylko za dzieci uczęszczające do szkół, które uzyskały prawa szkół państwowych. Wykaz takich szkół jest corocznie ogłaszany w Dz. Rozk.

(Dz. Rozk. Nr. 32/25 poz. 331).

25. Ulgi kolejowe.

Of. i podof. zaw. w służbie czynnej opłacają przy przejazdach bilety kolejowe według stawek taryfy wojskowej na podstawie legitymacji osobistych. Na wyjazdy urlopowe nie są wymagane żadne dokumenty; wystarcza legitymacja osobista.

(P. S. 245 — 10).

26. Przejazdy kolejowe rodzin osób wojskowych.

Członkowie rodzin wojsk. zaw., pozostających w służbie czynnej, (żona i dzieci do 18 wzgl. 24 roku życia) opłacają przy przejazdach bilety kolejowe z 50% zniżką taryfy normalnej.

W okresie roku kalendarzowego mogą nabyć cztery ulgowe bilety kolejowe w jednym kierunku i dowolnych relacjach. Przy zakupie biletów stemplują kasjerzy kolejowi legitymacje osobiste członków rodzin wojsk. zaw. na ostatniej kartce legitymacji, przeznaczonej na odnotowanie zmian.

Inne przejazdy kolejowe z 50% zniżką taryfy normalnej mogą odbywać się na podstawie osobnych zaświadczeń, wystawianych przez dowódcę lub szefa tego wojsk. zaw., który jest mężem względnie ojcem członka rodziny, dla którego wystawia się zaświadczenie. Zaświadczenia mogą być wydawane tylko w wyjątkowych wypadkach i po wykorzystaniu wszystkich przejazdów na legitymację.

(P. S. 245 — 10, Dz. Rozk. Nr. 16/32 poz. 214).

27. Klasa pociągu.

Przy przejazdach na podstawie legitymacyj osobistych of. i podof. zaw. i ich rodzin, przysługuje:
oficerom od majora w górę klasa I,
oficerom młodszym i chorążym klasa II,
podoficerom zawodowym klasa III.

Członkom rodziny przysługuje ta klasa pociągu, z której ma prawo korzystać głowa rodziny,

Uprawnieni do klasy wyższej mają temsamem prawo do zakupywania biletów w klasie niższej.

(P. S. 245 — 10).

28. Odwołanie z urlopu.

Of. i podof. zaw., odwołani z wypoczynkowego urlopu do miejsca przydziału celem załatwienia czynności służbowych, mają prawo do zwrotu kosztów przejazdu według taryfy wojskowej do miejsca urlopu i z powrotem. Djet nie otrzymują.

29. Pensja za order „Virtuti Militari”.

Kawalerowie orderu „Virtuti Militari” otrzymują pensję roczną w wysokości 300 zł.

Wojsk. w służbie czynnej i funk. państw., zajętych w instytucjach wojskowych, wypłacają pensje za każdy order płatnicy jednostek administracyjnych. Innym kawalerom wypłacają pensję kasy skarbowe.

(Dz. U. R. P. Nr. 67/19 poz. 409).

III. Dodatki wojenne.

(Dz. Rozk. Nr. 13/24 poz. 206).

1. Dodatek polowy.

Dodatek polowy dla pełniących służbę na obszarze wojennym wynosi dziennie dla:

gen.	30 punktów
of. szt.	16 punktów
of. młodsz.	8 punktów
szer. zaw.	4 punkty
szer. niezaw.	2 punkty

Dodatek jest płatny dekadami z dołu.

2. Dodatek żywnościowy.

Dla of. i szer. zaw., pełniących służbę na obszarze wojennym wynosi dodatek żywnościowy 4 punkty dziennie.

Dodatek jest płatny dekadami z góry.

3. Dodatek bojowy.

Biorący bezpośredni udział w walce otrzymują dodatek bojowy:

of. młodszy 16 punktów dziennie

szer. zaw. 8

szer. niezaw. 4

Oddziały, którym przysługuje dodatek bojowy, wyznacza dowódca nie niżej dowódcy dywizji (samodz. brygady kawalerji).

Dodatek jest płatny z dołu.

Równoczesne pobieranie dodatku bojowego i polowego jest niedopuszczalne.

4. Dodatek do żołdu podczas wojny.

Szer. służby czynnej i rezerwy lub pospolitego ruszenia, powołani do służby czynnej na skutek mobilizacji lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, którzy przesłużyli od dnia mobilizacji przynajmniej 2 lata w służbie czynnej, otrzymują dodatek 50% żołdu posiadanego stopnia.

IV. Uposażenie w różnych wypadkach.

1. Uposażenie podczas urlopu zdrowotnego.

Podczas urlopu zdrowotnego wojsk. zaw. otrzymują pełne uposażenie i dodatek służbowy przez sześć miesięcy. Po tym okresie tracą prawo do uposażenia, jeżeli nie zgłaszają się do służby wskutek niezdolności fizycznej lub umysłowej.

2. Uposażenie przy zmianie miejsca przydziału.

W razie zmiany miejsca przydziału służbowego, która wpływa na zmianę wysokości uposażenia, prawo do innego uposażenia

przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, następnego po oddaniu czynności służbowych, wykonywanych w starym miejscu służbowym.

3. Pobory oficerów. odbywających studia.

Of., odbywający studia w wyższych zakładach naukowych w kraju, otrzymują pełne uposażenie posiadanego stopnia z wyjątkiem dodatku służbowego i dodatku za odkomenderowanie. Na opłatę czesnego i pomocy szkolnych otrzymują zapomogi w wysokości 100 zł. miesięcznie.

4. Uposażenie przy przejściu do państwowej służby cywilnej.

W wypadkach bezpośredniego przejścia do państwowej służby cywilnej z wyjątkiem służby sędziowskiej i prokuratorskiej otrzymują wojsk. zaw. dotychczas posiadany szczebel uposażenia, jeżeli otrzymują przy nominacji tę samą grupę uposażenia, którą posiadali w służbie poprzedniej.

Jeżeli grupa uposażenia, uzyskana przy nominacji, jest wyższa od poprzednio posiadanej, otrzymują szczebel uposażenia, jak przy awansach.

Jeżeli grupa uposażenia, uzyskana przy nominacji, jest niższa od poprzednio posiadanej, otrzymują szczebel uposażenia, odpowiadający alfabetycznie szczeblowi w poprzednio posiadanej grupie wyższej.

(Dz. Rozk. Nr. 25/28 poz. 294 i Nr. 11/29 poz. 116).

5. Uposażenie podoficerów przydzielonych na praktykę.

Szer. zaw., urlopowani celem odbycia praktyki cywilnej, otrzymują przez czas jej odbywania, najwyżej jednak przez 6 miesięcy, pełne uposażenie bez dodatku służbowego.

6. Uposażenie w razie samowolnego opuszczenia służby.

Samowolne oddalenie się z oddziału lub dezercja powoduje zawieszenie uposażenia.

Jeżeli po zgłoszeniu się lub przyprowadzeniu zbiegłego do oddziału nieobecność jego zostaje usprawiedliwiona, otrzymuje za interesowany zaległe uposażenie, w przeciwnym razie traci je w całości za czas nieobecności.

W razie dezercji pobrane z góry uposażenie podlega zwrotowi za czas nieprzesłużony.

7. Uposażenie zawieszonych w służbie i osadzonych w areszcie śledczym.

Od najbliższego pierwszego miesiąca po zawieszeniu w służbie lub osadzeniu w areszcie śledczym otrzymuje się $\frac{3}{4}$ uposażenia. Reszta pozostaje w zawieszeniu. Posiadający rodzinę otrzymuje pełny dodatek rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli wdrożone postępowanie zostanie zaniechane lub nastąpiło prawomocne uwolnienie od oskarżenia, otrzymuje się resztę zatrzymanego uposażenia.

8. Uposażenie w czasie odbywania kary.

Of., zasądzeni wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności, nie pociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, otrzymają do chwili uprawomocnienia się wyroku połowę uposażenia. Posiadający rodzinę otrzymuje pełny dodatek rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli of. został zasądzony wyrokiem sądowym I. instancji na karę wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje zawieszenie wypłaty uposażenia. Władza przełożona może przyznać tylko rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{5}$ uposażenia. Uprawomocnienie się wyroku pociąga za sobą utratę uposażenia. W razie zwolnienia w II. instancji wzgl. skazania na karę, nie pociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje wypłata pełnego względnie wyrównanie do połowy uposażenia.

9. Wstrzymanie wypłaty uposażenia.

W razie zwolnienia ze służby zawodowej, przeniesienia w stan spoczynku lub śmierci wstrzymuje się wypłatę uposażenia czynnego z ostatnim dniem tego miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie, przeniesienie w stan spoczynku wzgl. śmierć.

V. Potrącenia.

1. Potrącenia ustawowe.

A. Podatek dochodowy.

Podatek dochodowy opłaca się od a) gaży zasadniczej, b) dodatku regulacyjnego, c) dodatku ekonomicznego, d) 10% wzgl. 2% podwyżki uposażenia, e) 10% dodatku miesięcznego, f) dodatku służbowego, g) dodatku dla sędziów i prokuratorów, h) dodatku mundurowego.

Podatek dochodowy oblicza się i potrąca w stosunku procentowym od sumy ogólnej rocznego dochodu. Roczny dochód do sumy 2.500 zł., jest wolny od podatku. Powyżej tej sumy pobiera się podatek według następującej skali:

L. p.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku	L. p.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku
1	2500 — 2600	1,5 %	23	8000 — 8800	3,9 %
2	2600 — 2700	1,6 %	24	8800 — 9600	4,1 %
3	2700 — 2800	1,7 %	25	9600 — 10400	4,3 %
4	2800 — 2900	1,8 %	26	10400 — 11200	4,6 %
5	2900 — 3000	1,9 %	27	11200 — 12000	4,9 %
6	3000 — 3100	2,0 %	28	12000 — 13000	5,3 %
7	3100 — 3200	2,1 %	29	13000 — 14000	5,7 %
8	3200 — 3400	2,2 %	30	14000 — 15000	6,1 %
9	3400 — 3600	2,3 %	31	15000 — 16000	6,5 %
10	3600 — 3800	2,4 %	32	16000 — 17000	6,8 %
11	3800 — 4000	2,5 %	33	17000 — 18000	7,1 %
12	4000 — 4200	2,6 %	34	18000 — 19000	7,4 %
13	4200 — 4400	2,7 %	35	19000 — 20000	7,7 %
14	4400 — 4800	2,8 %	36	20000 — 22000	8,0 %
15	4800 — 5200	2,9 %	37	22000 — 24000	8,3 %
16	5200 — 5600	3,0 %	38	24000 — 26000	8,6 %
17	5600 — 6000	3,1 %	39	26000 — 28000	8,9 %
18	6000 — 6400	3,2 %	40	28000 — 30000	9,2 %
19	6400 — 6800	3,3 %	41	30000 — 32000	9,5 %
20	6800 — 7200	3,4 %	42	32000 — 34000	9,9 %
21	7200 — 7600	3,5 %	43	34000 — 36000	10,3 %
22	7600 — 8000	3,6 %			

Podatek dochodowy jest również pobierany z odprawy, zapomogi i remuneracji.

Do podatku dochodowego jest doliczany 10% dodatek.

(Dz. U. R. P. Nr. 58/25 poz. 411 oraz Dz. Rozk. Nr. 10/30 poz. 108 i Nr. 10 31 poz. 126 .

B. Opłata emerytalna.

Wojsk. zaw. potrąca się z uposażenia miesięcznego opłatę emerytalną w wysokości 8%.

Of., przydzieleni do państwowych wytwórni i pobierający tam specjalne wynagrodzenie, opłacają składki emerytalne w wysokości, przypadającej od uposażenia, przysługującego im w danej chwili według posiadanego stopnia.

2. Potrącenia administracyjne i sądowe.

A. Potrącenia z uposażenia oficerów, szeregowych zawodowych i funkcjonariuszów państwowych w administracji wojskowej.

Ściąganie długów z poborów of., szer. zaw. oraz funkcjonariuszów państwowych w administracji wojskowej uskutecznia się w ratach miesięcznych przez potrącanie części uposażenia, przy-
czem potrącenia tego rodzaju nie mogą przekraczać:

- a) 10% uposażenia — jeżeli są dokonywane na podstawie orzeczeń sądowych,
50% uposażenia — jeżeli mają za podstawę wypływający z ustawy obowiązek alimentacji,
- b) 10% uposażenia — jeżeli są dokonywane na podstawie zarządzeń administracyjnych,
- c) 10% uposażenia — jeżeli w rachubę wchodzi łączne potrącenia na podstawie orzeczeń sądowych oraz zarządzeń administracyjnych wzgl. 30% w wypadku obowiązku alimentacji.
- d) 20% uposażenia — jeżeli opierają się na dobrowolnem obciążeniu uposażenia na rzecz instytucji kredytowych za zgodą władzy przełożonej,
- e) 3% uposażenia — wszelkie inne potrącenia, wynikające z dobrowolnego obciążenia uposażenia.

Jako uposażenie rozumieć należy:

1) uposażenie zasadnicze, 2) dodatek regulacyjny, 3) dodatek wyrównawczy, 4) dodatek kresowy, 5) 10% wzgl. 2% podwyżkę uposażenia i 10% dodatek do uposażenia.

Potrąceń dokonuje się po odliczeniu kwoty, przypadającej z tytułu podatku dochodowego i opłaty emerytalnej.

Ściąganie długów następuje przy najbliższej wypłacie uposażenia po dniu doręczenia płatnikowi wezwania o uskutecznienie potrąceń. Wniesienie rekursu przeciw orzeczeniu, nakazującemu potrącenie, wstrzymuje dokonywanie potrącenia długów.

O ile rekurs wniesiony do władzy administracyjnej II. instancji nie odniósł pożądanego rezultatu, przysługuje prawo do wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego przeciw orzeczeniu nie wstrzymuje sama przez się wykonania zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia. Skarżący ma prawo żądać tylko wstrzymania wykonania zarządzenia od ostatniej władzy administracyjnej po wniesieniu skargi, a władza powinna się przychylić do tego wniosku, jeżeli względy publiczne nie stoją temu

zadaniu na przeszkodzie, a skarżący mógłby w razie wykonania ponieść szkodę niepowetowaną. Najwyższy Trybunał Administracyjny tylko wtedy zarządza wstrzymanie zarządzenia lub orzeczenia i to jedynie na wniosek skarżącego, jeżeli ostatnia władza administracyjna odmówiła wstrzymania wykonania lub zwleka z załatwieniem wniosku.

Potrącenia z tytułu udzielonych zaliczek nie podpadają pod pojęcie potrąceń administracyjnych i sądowych i mogą być uskuteczniane niezależnie od potrąceń administracyjnych i sądowych.

Z pod zapowiedzeń i zajęć administracyjnych i sądowych są wyłączone:

a) diety, koszty podróży i zwrot kosztów przesiedlenia służbowego,

b) wsparcia i zapomogi, przyznawane urzędnikom na ich leczenie lub rodziny, na pogrzeb rodziców, żony i dzieci albo też z powodu klęski elementarnej lub innego nieszczęśliwego wypadku,

c) pośmiertne.

Odprawy wypłacane z powodu zwolnienia z czynnej służby podlegają zapowiedzeniu wzgl. zajęciu administracyjnemu i sądowemu.

(Dz. Rozk. Nr. 19/25 poz. 201 i Nr. 22/28 poz. 254 i 255).

VI. Zaliczki zwrotne.

Wojsk. zaw. mogą otrzymywać bezprocentowe zaliczki zwrotne do wysokości trzymiesięcznego uposażenia.

Wojsk. zaw., pełniącym służbę w jednostkach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk., udziela zaliczek M. S. Wojsk. (Dep. Int.), wojsk. zaw., pełniącym służbę w jednostkach, podległych bezpośrednio D. O. K. wzgl. Kier. Mar. Woj. udziela zaliczek D. O. K. wzgl. Kier. Mar. Woj.

Zaliczki jednomiesięczne mają być spłacane w 6, dwumiesięczne w 12, trzymiesięczne w 24 ratach.

W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, spłata jednomiesięcznej zaliczki może być rozłożona na 12, dwumiesięcznej na 18, trzymiesięcznej na 30 bezpośrednio po sobie następujących rat miesięcznych.

W wypadku zwolnienia ze służby zawodowej potrącenia niesplaconych rat zaliczki następuje w całości przed zwolnieniem.

Jeżeli przy zwolnieniu przysługuje odprawa, niespłacona reszta zaliczki jest potrącona z odprawy. Odchodzącym w stan spoczynku potrąca się zaliczkę z emerytury w takich ratach miesięcznych, jak przed przejściem w stan spoczynku.

VII. Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji.

1. Uposażenie oficerów rezerwy. powołanych na ćwiczenia.

Of. rez., powołani na ćwiczenia lub do służby wojskowej na podstawie zarządzenia Rady Ministrów, otrzymują za każdy dzień służby od dnia stawienia się do dnia zwolnienia dzienną płacę w wysokości $\frac{1}{30}$ części uposażenia samotnych of. zaw. szczebla „a” odpowiedniej grupy.

Poza miejscem swego zamieszkania otrzymuje of. rez. zakwaterowanie przejściowe lub ekwiwalent pieniężny.

Jeżeli powołany na ćwiczenia lub do służby wojskowej zarządzeniem Rady Ministrów stawić się ma do służby w miejscowości poza miejscem zamieszkania, liczy się mu uposażenie od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zamieszkania oraz zwrot kosztów podróży.

Wypłata odbywa się co 10 dni z góry. Of. mogą otrzymać uposażenie na miesiąc z góry, o ile ćwiczenia trwają dłużej niż miesiąc.

Nowomianowani ppor. rez. powołani na ćwiczenia otrzymują po zgłoszeniu się na ćwiczenia zestaw umundurowania żołnierskiego bez pasa głównego oraz ekwiwalent w gotówce na rogatywkę (szwoleżerkę) i pas główny oficerski w kwocie 35 zł.

(Dz. Rozk. Nr. 10/32 poz. 137).

2. Uposażenie oficerów rezerwy podczas mobilizacji.

Of. rez., powołani do służby czynnej na skutek mobilizacji lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, otrzymują od dnia stawienia się do służby uposażenie, jak of. zaw. według szczebla „a” danej grupy.

Of., mający rodzinę, otrzymują ponadto miesięczny dodatek na mieszkanie dla rodziny, płatny z góry wraz z uposażeniem od 1 następnego miesiąca po zgłoszeniu się do służby, jeśli zmienili miejsce zamieszkania.

Kawalerowie, jeżeli nie mieszkają razem z rodzicami, tudzież wdowcy bezdzietni otrzymują dodatek na składowe od 1 tego miesiąca, w którym zgłosili się do służby.

Postanowienia te odnoszą się również do of. zaw., pełniących służbę na obszarze wojennym lub przejściowo poza swoim garnizonem.

Of. rez., mający się stawić do miejscowości poza miejscem swego zamieszkania, otrzymują uposażenie od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zamieszkania oraz zwrot kosztów podróży.

Jeżeli zgłoszenie się do służby następuje w ciągu miesiąca, uposażenie oblicza się za odpowiednią ilość dni służby.

3. Uposażenie w razie dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych.

W razie dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych ulega zawieszeniu wypłata uposażenia kawalerom lub wdowcom bezdzietnym.

Utrzymującemu rodzinę należy się 50% uposażenia, pozostałe 50%, ulega zawieszeniu. Żona separowana, uprawniona do alimentacji, otrzymuje uposażenie w wysokości alimentów, nie wyższe jednak jak 50%. Prawo to ulega zawieszeniu, jeżeli okoliczności wskazują, że dostanie się do niewoli było rozmyślne.

Po powrocie i stwierdzeniu, że dostanie się do niewoli lub zaginięcie nastąpiło bez własnej winy, otrzymuje się zawieszone uposażenie z potrąceniem zaliczek, pobranych w niewoli.

Gdy wojsk. zaw., który zaginął na terenie działań wojennych, nie odnajdzie się do roku od dnia ratyfikacji pokoju, traci rodzina zaginionego prawo do uposażenia, otrzymuje natomiast tymczasowe zaopatrzenie w myśl ustawy emerytalnej.

VIII. Żołd.

1. Prawo do żołda.

Prawo do pobierania żołdu powstaje od dnia przyjęcia w stan wyżywienia.

Szer. niezaw. otrzymują nadto umundurowanie i oporządzenie, które pozostaje własnością skarbu, wyżywienie i kwaterę.

2. Wysokość żołdu.

Szer. niezaw. otrzymują żołd, płatny dekadami z góry. Wysokość żołdu wyraża się w punktach dla poszczególnych stopni szeregowych:

st. sierż. (st. wachm., st. ogniom.)	— 7 punktów
sierż. (wachm., ogniom., mat. och.)	— 6 „
plut. (st. mar. och.)	— 5 „
kpr. (mar. och.)	— 4 „
st. szer. (st. mar. pob.)	— 2,5 „
szer. (mar. pob.)	— 2 punkty

Podchor. otrzymują 8 punktów dekadowo.

3. Wysokość żołdu podczas choroby.

Szerg. niezaw., oddani do szpitala na leczenie z powodu:

- a) chorób wenerycznych,
- b) chorób i uszkodzeń, nabytych podczas urlopu,
- c) wszelkich uszkodzeń ciała, mających na celu uchylenie się od służby wojskowej, ćwiczeń i t. p.,
- d) wszelkich uszkodzeń ciała, nabytych z własnej winy bez chęci samouszkodzenia,
- e) celem stwierdzenia niezdolności do służby wojskowej, otrzymują żołd, zmniejszony o 25%.

Szer. niezaw., przebywający w szpitalu z przyczyn związanych z pełnieniem służby lub z powodu epidemji, panującej w wojsku, otrzymują pełny żołd.

(Dz. Rozk. Nr. 10/24 poz. 151).

4. Żołd szeregowych nadterminowych.

Szer. nadterm. otrzymują żołd szer. niezaw. według posiadanego stopnia i dodatek w wysokości 35% uposażenia kaprała zawodowego samotnego.

(Dz. Rozk. Nr. 29/28 poz. 325).

5. Żołd uczniów szkół oficerskich.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich otrzymują:

- 1) w pierwszym roku nauki:

- a) przed uzyskaniem stopnia podchorążego — żołd szeregowca.
- b) po uzyskaniu stopnia podchorążego — żołd plutonowego niezawodowego,
- 2) w drugim roku nauki żołd sierżanta niezawodowego,
- 3) w trzecim roku nauki i w latach następnych — żołd starszego sierżanta niezawodowego.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich, którzy przed wstąpieniem do szkoły byli podoficerami zawodowymi, otrzymują uposażenie posiadanego stopnia podoficera zawodowego *).

(Dz. Rozk. Nr. 29/28 poz. 325).

6. Żołd zawieszonych w służbie i znajdujących się w postępowaniu sądowo-karnem.

Podof. i st. szer. zasądzeni na karę pozbawienia wolności bez degradacji i szer. zasądzeni na karę pozbawienia wolności za przestępstwo, niepociągające za sobą u podof. i st. szer. degradacji, otrzymują od chwili uprawomocnienia się wyroku przez czas trwania kary połowę żołdu.

Posiadający rodzinę otrzymują dodatek rodzinny w pełnym wymiarze.

Podof. i st. szer. zasądzeni w I. instancji na karę degradacji wzgl. szer. zasądzeni na karę, pociągającą za sobą u podof. i st. szer. degradację, otrzymują $\frac{1}{3}$ żołdu szer.

Jeśli szer. został zasądzony na karę wydalenia z wojska, następuje zawieszenie wypłaty, władza przełożona może jednak przyznać rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{3}$ uposażenia. Uprawomocnienie się wyroku I. instancji pociąga za sobą utratę prawa do uposażenia. Natomiast w razie zapadnięcia w II instancji wyroku uwalniającego wzgl. skazującego na karę, niepociągającą degradacji, następuje wypłata pełnego wzgl. uzupełnienie do połowy uposażenia.

7. Żołd szeregowych rezerwy podczas ćwiczeń.

Powołani na ćwiczenia lub do służby wojskowej zarządzeniem Rady Ministrów otrzymują dzienny żołd posiadanego stopnia, obliczony w stosunku $\frac{1}{10}$ żołdu na dekadę szer. pełniących obowiązkową służbę wojskową za każdy dzień służby od dnia przyjęcia w stan wyżywienia.

*) Dotyczy uczniów Szkoły Podchorążych dla Podoficerów.

6. Żołd szeregowych niezawodowych podczas mobilizacji.

Powołani do służby czynnej na skutek mobilizacji lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej i ochotnicy otrzymują od dnia stawienia się do służby wzgl. przyjęcia w stan wyżywienia żołd, jak: szer., pełniący obowiązkową służbę wojskową.

IX. Należności uboczne.

1. Podróże służbowe.

Podczas podróży służbowych do miejscowości, położonych poza garnizonem, otrzymują wojskowi djety oraz zwrot kosztów dojazdów i biletów kolejowych według taryfy wojskowej.

Djety wynoszą dziennie dla:

marszałka	zl 80.—
gen. broni i admirała	„ 30.—
gen. dyw., gen. bryg., wiceadm. i kontradm.	„ 25.—
plk. i kmdr.	„ 20.—
ppłk., kmdr. por., mjr. i kmdr. ppor.	„ 15.—
kpt. (rtm.)	„ 12.—
por.	„ 10.50
ppor. i chor.	„ 9.50
st. sierż., sierż., plut. (równorzędnych)	„ 8.50
kpr. (równorzędnych) oraz st. mar.	„ 6.—

dla szer. niezaw.:

a) podchor. i podof.	„ 2.50
b) st. szer. i szer.	„ 2.—

Of. kontrolerzy otrzymują nadto dodatek do djet w wysokości:

a) generałowie	25%
b) pułkownicy	35%
c) podpułkownicy i majorowie	45%

normalnych djet.

Jednostką obliczenia djet jest 24 godzinny okres czasu, liczony od chwili wyjazdu z miejsca służbowego do chwili powrotu do miejsca służbowego.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa dłużej niż 24 godzin, należy się za końcowy okres czasu, o ile on wynosi więcej, niż 12 godzin, cała djeta, o ile zaś wynosi więcej niż 6 godzin, połowa djety.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa krócej niż 24 godzin, należy się połowa djety, o ile pobyt ten trwa dłużej niż 6 godzin, zaś cała djeta tylko w tym wypadku, gdy pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwający dłużej niż 6 godzin, przypada na porę nocną między 21 a 6 godziną.

Djety należą się również za niedzielę i święta, przypadające w czasie trwania podróży służbowej, przez cały czas choroby, o ile zostanie stwierdzona świadectwem lekarskim, a chory nie jest umieszczony w szpitalu na koszt skarbu państwa.

Gen. broni. adm., gen. dyw., wiceadm., gen. bryg., kontradm. może przyznać M. S. Wojsk. dodatek w wysokości 25% djet w wypadkach, gdy podróż służbowa połączona jest z wydatkami reprezentacyjnymi.

Generałom kontrolerom wspomniany dodatek nie przysługuje.

Na koszt dojazdu do dworca, przystani i t. p. przysługuje ryczałt w wysokości:

a) gen. 2 zł., b) of. 1 zł. 50 gr., c) podof. zaw. 90 gr.

Ryczałt na dojazd do dworca kolejowego, przystani, stacji autobusowej lub lotniczej, względnie na odjazd, nie przysługuje osobom, które mają przyznany służbowy środek lokomocji lub otrzymują ryczałt samochodowy. Nie przysługuje również osobom, które korzystają z ogólnego środka lokomocji, jakim dysponuje dana formacja, względnie formacja, do której odbywa się podróż.

Odbywający podróż służbową otrzymują nadto zwrot kosztów przejazdu koleją według taryfy wojskowej i następującej klasy pociągu:

generałowie, admirałowie, pułkownicy, komandorzy, dowódcy pułków i równorzędni	I kl.
podpułkownicy, komandorzy-porucznicy, majorowie, komandorzy-podporucznicy, oficerowie młodszy i chorążowie	II kl.
podoficerowie zawodowi	III kl.

Adjutantom i oficerom ordynansowym, podróżującym ze swoimi przełożonymi generałami i dowódcami pułków, przysługuje podczas podróży służbowych I kl.

Podczas podróży służbowych przysługuje również zwrot kosztów przewozu osobistego bagażu podróżnego według wojskowej taryfy kolejowej o wadze:

a) do 50 kg przy podróżach służbowych co najmniej 6 dni.

b) do 100 kg przy podróżach służbowych ponad 30 dni.

Przy przejazdach kołowych zwraca się w miejscowościach, w których obowiązują zatwierdzone przez władze taryfy najmu koni lub samochodu, ceny podane w taryfie. W miejscowościach, nie posiadających taryf, zwraca się cenę najmu koni lub samochodu na podstawie dołączonego przez podróżującego własnoręcznego oświadczenia, podającego oprócz zapłaconej ceny także ilość kilometrów odbytej drogi kołowej z wymienieniem miejscowości początkowej i końcowej. W razie wątpliwości, czy zapłacona cena odpowiada miejscowym stosunkom, może władza zasięgnąć informacji odnośnego urzędu gminnego.

Jeżeli drogę odbyto pieszo lub własnymi środkami lokomocji, zwraca się kwotę, odpowiadającą taryfie najmu koni, w miejscowościach zaś nieposiadających takiej taryfy, po 30 groszy za każdy km., o ile nie można było odbyć tej drogi tańszym środkiem lokomocji (koleją, statkiem, autobusem).

Podczas podróży służbowej lub delegacji w obrębie tego samego garnizonu wojskowego celem wzięcia udziału w komisji miejscowej, która odbywa się w miejscu oddalonem ponad 2 km. od miejsca przydziału służbowego, przysługuje korzystanie z wojskowego środka przewozowego (samochodu lub pojazdu konnego). Ma go dostarczyć ta instytucja wojskowa, w której wyznaczony do delegacji pełni służbę. Gdy właściwa instytucja nie posiada odpowiedniego środka przewozowego, to obowiązek dostarczenia środka przewozowego ciąży na tej instytucji w danym garnizonie, którą wyznaczony komendant garnizonu.

Udającym się w podróż służbową przysługuje prawo do zaliczki do wysokości należnych diet, kosztów dojazdu i przejazdu koleją.

Rachunki kosztów podróży mają być przedstawione do likwidacji w terminie do 14 dni po ukończeniu podróży. Niedotrzymanie tego terminu bez usprawiedliwienia pociąga za sobą utratę prawa do zwrotu kosztów podróży i diet oraz obowiązek ewentualnego zwrotu pobranej zaliczki.

Przekroczenie terminu może być uznane za usprawiedliwione przez dowódcę okręgu korpusu, jeżeli chodzi o podróże odbywane w poszczególnych okręgach korpusów, albo przez II wiceministra spraw wojskowych, jeżeli chodzi o podróże służbowe, odbywane we władzach i instytucjach centralnych.

(Dz. Rozk. Nr. 16/32 poz. 242 i Nr. 20/32 poz. 268).

2. Podróże wojskowych, wzywanych jako oskarżeni.

Wojskowym, wzywanim do sądów w charakterze oskarżonych, nie przysługują djety, ani zwrot kosztów podróży.

3. Podróże wojskowych, wzywanych do oficerskich sądów honorowych.

Wojsk. służby czynnej, wzywanim do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków, przysługują djety, zwrot kosztów dojazdów i przejazdu koleją według wojskowej taryfy kolejowej, jak za podróż służbową.

(Dz. Rozk. Nr. 31/27 poz. 381).

4. Stawienie się przed komisję superrewizyjną.

Wojsk. zaw., stawiającym się przed komisję superrewizyjną:

- a) z urzędu przysługują djety, zwrot kosztów dojazdów i przejazdu koleją według wojskowej taryfy kolejowej,
- b) na własną prośbę przysługuje tylko przejazd koleją według taryfy wojskowej.

(Dz. Rozk. Nr. 31/27 poz. 381).

5. Przeniesienie służbowe.

W razie przeniesienia służbowego do miejscowości, położonej poza miejscem służbowym, przysługują:

- a) djety,
- b) zwrot kosztów dojazdów.
- c) wzrost kosztów przejazdu koleją według taryfy wojskowej.

Wysokość djet taka sama jak przy podróżach służbowych z tem, że pełne djety należą się przez pierwsze dwa tygodnie, licząc od dnia następnego po dniu przybycia na miejsce przeniesienia służbowego.

Przez dalszy przeciąg czasu przysługują:

- 1) przez następnych 6 tyg. djety zmniejszone:

- a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 20%,
- b) dla samotnych o 40%.

- 2) po upływie tego czasu:

a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 30%.

b) dla samotnych o 50% normalnych djet.

O ile przeniesiony służbowo otrzymuje mieszkanie w budynku rządowym, zmniejsza się djety o 10%.

(Dz. Rozk. Nr. 18/32 poz. 242).

6. Przeniesienia.

W razie przeniesienia do innej miejscowości należą się:

a) djety dla przeniesionego za czas podróży do nowego miejsca przydziału i za pierwszą dobę pobytu w tem miejscu oraz dla jego żony i dzieci za taki sam czas.

Dla żony przysługuje 75%, dla dzieci 50% djet, należnych przeniesionemu, jeżeli te osoby pozostają na jego utrzymaniu.

b) zwrot kosztów przejazdu koleją według taryfy wojskowej dla przeniesionego i rodziny tej klasy, do której korzystania jest uprawniony przeniesiony, oraz jednej osoby ze służby w III kl.

Zwrot wydatków z tytułu przewozu osobistego bagażu przy przesiedleniach nie należy się przeniesionym.

c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego koleją lub statkiem według taryfy wojskowej, udowodnionych oryginalnym listem przewozowym.

Koszty przewozu urządzenia domowego opłaca przeniesiony gotówką. Zwraca się je po dokonaniem przesiedlenia.

Na pokrycie wszystkich innych wydatków, połączonych z przesiedleniem, otrzymuje przeniesiony ryczałt w wysokości:

a) samotny 60% jednomiesięcznego uposażenia,

b) utrzymujący rodzinę 60% dwumiesięcznego uposażenia.

Za podstawę obliczenia ryczałtu przyjmuje się uposażenie w wymiarze dla samotnego (bez dodatku ekonomicznego i dodatku służbowego).

Przeniesionemu na własną prośbę nie przysługuje zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego, ani ryczałt przesiedleniowy. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) może jednak w drodze wyjątku przyznać te należności w całości lub w części.

Ryczałt otrzymuje się po zgłoszeniu się na nowem miejscu służbowem. Płatnik dotychczasowej jednostki administracyjnej może wypłacić zaliczkę na przesiedlenie w wysokości $\frac{3}{4}$ ryczałtu przesiedleniowego. Resztę należności otrzymuje przeniesiony na nowem miejscu przydziału.

Wojsk. zaw., of. rez., zatrzymani w służbie czynnej i funkcj. państw., zatrudnieni w instytucjach wojskowych nie otrzymują z tytułu przeniesienia w obrębie swego garnizonu służbowego ryczałtu na przesiedlenie. W wypadku przeprowadzki w obrębie garnizonu wskutek przeniesienia z jednej formacji do drugiej do miejsca oddalonego ponad 2 km., zainteresowany jest uprawniony do korzystania z wojskowego środka przewozowego, który ma mu dostarczyć ta formacja wojskowa, w której on pełni służbę. Gdy właściwa instytucja nie dysponuje odpowiednim środkiem przewozowym, obowiązek dostarczenia środka przewozowego ciąży na tej formacji, którą wyznaczy komendant garnizonu.

Rachunki kosztów przesiedlenia mają być przedłożone do likwidacji w terminie 14 dni po dokonaniu przesiedlenia. Przekroczenie tego terminu bez dostatecznego usprawiedliwienia pozbawia prawa do zwrotu kosztów i nakłada obowiązek zwrócenia ewentualnie pobranej zaliczki.

Nowomianowani podporucznicy nie mają prawa do ryczałtu za przesiedlenie z tytułu przydziałów po ukończeniu szkół oficerskich z wyjątkiem podporuczników, którzy przed ukończeniem szkoły oficerskiej byli podoficerami zawodowymi.

(Dz. Rozk. Nr. 33/31 poz. 433 i Nr. 18/32 poz. 242).

2. Należności za podróże służbowe, odkomenderowania i przeniesienia na teren w. m. Gdańska.

Takie same należności, jak w kraju, przysługują podczas podróży służbowej, za czas odkomenderowania i w wypadku przesiedlenia się z kraju na obszar w. m. Gdańska i w obrębie tego obszaru z tą różnicą, że należne kwoty przelicza się na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 0,72 guld.

(Dz. Rozk. Nr. 31/27 poz. 381 i Nr. 10/32 poz. 134).

8. Należności z tytułu przeniesienia służbowego na kursy i do szkół wojskowych.

1. Of. zaw., uczestnicy kursów doskonalących i specjalizujących,

a) którzy pochodzą z innej miejscowości, pobierają dodatek służbowy i ewent. różnicę dodatku za przeniesienie służbowe,

b) którzy pochodzą z tego garnizonu, w którym odbywają się kursy, zatrzymują dodatek służbowy bez prawa do powyższej różnicy.

2. Of. zaw., którzy uczęszczają na kursy aplikacyjne i odbywają wyższe studia wojskowe,

a) pochodzący z innej miejscowości otrzymują dodatek za przeniesienie służbowe bez dodatku służbowego,

b) pochodzący z tego garnizonu, w którym są kursy aplikacyjne i wyższe szkoły wojskowe, otrzymują zapomogi w wysokości 100 zł. miesięcznie. Dodatek służbowy im się nie należy.

Szer. zaw., którzy uczęszczają do szkół kształcących na podof. zaw., szkół doskonalących i na kursy aplikacyjne, otrzymują:

a) o ile uczęszczają na kursy, odbywające się w miejscowościach ich stałego przydziału, dodatek służbowy,

b) o ile pochodzą z innej miejscowości dodatek służbowy i różnicę między nim a dodatkiem za przeniesienie służbowe.

Uczestnicy kursów tracą na czas urlopów prawo do należności za odkomenderowanie, otrzymują natomiast zapomogę w wysokości 100 zł. miesięcznie.

(Dz. Rozk. Nr. 12/27 poz. 125 i Nr. 30/30 poz. 367).

9. Podróże służbowe, odkomenderowania i przesiedlenia zagranicę.

Of. i podof. zaw. oraz szer. niezaw. przysługują w czasie podróży służbowej, odkomenderowania (delegacji) zagranicą i w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe za granicami państwa diety i zwrot kosztów podróży.

Przy podróżach służbowych na konferencje międzynarodowe do Genewy są podwyższone diety o 70%.

Przy podróżach zagranicznych przysługują za cały czas podróży i pobytu poza granicami państwa diety przewidziane dla krańcowego punktu podróży. W razie zatrzymania się w drodze ponad 24 godzin przysługują za ten czas diety według stawek ustalonych dla kraju, w którym się zatrzymano.

W wypadku podróży z zagranicy do kraju należą się diety według norm, ustalonych dla kraju, z którego odbywa się podróż.

Podczas odkomenderowania (delegacji) należą się po upływie dwu pierwszych tygodni, liczonych od dnia następnego po przybyciu do miejsca odkomenderowania, utrzymującym rodzinę diety zmniejszone o 20%, samotnym diety zmniejszone o 40%.

Wysokość djet dziennych:

STOPIEŃ	Kraje pozaeuropejskie												
	Wielka Brytania												
	Danj , Holandia, Norwegia, Szwecja, Hiszpanja, Portugalia, Litwa												
	Turcja												
	Z. S. R. R.												
	Szwajcaria, Italia, Francja												
	Austria, Bułgaria, Jugosławia, Rumunia, Finlandja, Łotwa												
	Belgia, Grecja, Węgry												
	Estonja												
	Niemcy												
	Czechosłowacja												
	dolary amerykańskie					franki szwajcarskie					mk. niem.	kor. cz.	
Marszałek	50 dol. am. bez względu na państwo zagraniczne												
General	14	12	10	10	11	40	30	35	28	34	180		
Płk., ppłk., mjr.	12	10	8	8	8	35	26	30	22	28	150		
Kpt., por., ppor.	9	8	6	6	6	27	22	28	18	21	120		
St.sierż., sierż., plut.	5	5	4	4	4	18	14	14	11	14	75		
Kpr. zaw. i szer. niezaw.	4	4	3	3	3	13	9	9	8	9	60		

Gdy podróż służbowa ma charakter reprezentacyjny, przysługują djety w wysokości dla:

gen. broni, gen. dyw. i wiceadm.	25 dol. am.
gen. bryg. i kontradm.	20
plk. i kmdr.	15

O tem, czy podróż ma charakter reprezentacyjny, decyduje M. S. Zagr.

Odkomenderowanie może trwać zasadniczo pół roku.

Za czas urlopu podczas odkomenderowania djety nie należą się.

W razie przeniesienia na inne miejsce służbowe zagranicą przysługują:

a) diety dla przeniesionego za czas podróży do nowego miejsca służbowego i za czas do chwili objęcia urzędowania, nieprzekraczający 8 dni, liczących się od dnia następującego po przybyciu na nowe miejsce służbowe, oraz diety dla żony w wysokości 75% i dla dzieci 50% diet, przysługujących przeniesionemu,

b) zwrot kosztów podróży dla przeniesionego, żony i dzieci,

c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego.

(Dz. Rozk. Nr. 30/31 poz. 392).

10. Diety za czas urlopu, spędzonego zagranicą.

Wojsk. zaw., odkomenderowanym zagranicę, przysługują po nieprzerwanym rocznym pobycie zagranicą w charakterze odkomenderowanego w każdym następnym roku pobytu zagranicą diety za czas urlopu wypoczynkowego, spędzonego zagranicą za okres czterech tygodni.

(Dz. Rozk. Nr. 30/31 poz. 392).

11. Ryczałt za ubranie cywilne.

Wyjeżdżający pierwszy raz zagranicę służbowo otrzymuje ryczałt na ubranie cywilne w wysokości 250 zł. Wyjeżdżający ponownie po upływie 3 lat od daty otrzymania ryczałtu oraz przebywający służbowo zagranicą bez przerwy dłużej, niż rok, otrzymuje na uzupełnienie ubrania cywilnego 145 zł.

(Dz. Rozk. Nr. 30/31 poz. 392).

12. Wynagrodzenie wykładowców w szkołach oraz na kursach wojskowych.

Za każdą faktycznie odbytą godzinę wykładu lub ćwiczeń należy się wykładowcom:

a) w wyższych szkołach wojskowych:

1) of. z wykształceniem akademickim lub równorzędnym i of. specjalistom 4,77 zł.,

2) cywilnym wykładowcom z wykształceniem akademickim lub równorzędnym i of. wykładowcom 3,88 zł.,

b) w szkołach i na kursach średnich oraz podoficerskich broni i służb:

1) wykładowcom z wykształceniem akademickim lub równorzędnym 3,88 zł.,

2) wykładowcom z wykształceniem średnim lub równorzędnym 2,38 zł.

Za ćwiczenia naukowe w laboratoriach, warsztatach i zakładach oraz repetycje i egzaminy należy się połowa tych kwot.

Asystenci otrzymują 80% wynagrodzenia wykładowców.

Of. i podof. instruktorzy fachowi, którzy, jako wykładowcy lub instruktorzy, otrzymali stały przydział do szkoły lub na kursy, nie mają prawa do specjalnego wynagrodzenia za wykłady.

(Dz. Rozk. Nr. 48/22 poz. 673 oraz rozp. M. S. Wojsk. Dep. Int. L. 42532/Up. 26 i L. 50805/Up. 26).

X. Odprawy.

Wojsk. zaw. w służbie czynnej i w stanie nieczynnym, przeniesieni do rezerwy wzgl. w stan spoczynku bez zaopatrzenia emerytalnego, otrzymują odprawę w wysokości:

1) Of. za czas służby w wojsku polskiem:

a) od 2 — 5 lat 6-miesięczne uposażenie,

b) ponad 5 lat 12-miesięczne uposażenie.

Of. zaw., przeniesionym do rezerwy na mocy orzeczenia sądu honorowego, choćby w charakterze szer. rez., przysługuje odprawa według pełnego, a nie zmniejszonego uposażenia, pobieranego przez czas zawieszenia w czynnościach służbowych.

2) Podof. za czas służby w wojsku polskiem:

2) ponad 2 lata 1-miesięczne uposażenie,

b) ponad 3 lata 2-miesięczne uposażenie,

c) ponad 6 lat 6-miesięczne uposażenie,

d) ponad 10 lat 12-miesięczne uposażenie,

e) ponad 12 lat 18-miesięczne uposażenie.

Do czasu służby wlicza się podof. zaw. również służbę w charakterze nadterm. oraz służbę w charakterze prowizorycznych podof. zaw., którzy zostali mianowani podof. zaw. na podstawie rozp. Rady Obrony Państwa z 6.VIII. 1920 r.

Chor. otrzymują odprawę, jak of.

Przy ustalaniu wysokości odprawy nie wlicza się dodatku służbowego, mieszkaniowego i t. p.

Otrzymujący odprawę nie mają prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, jeżeli po zwolnieniu z wojska przenoszą się z ostatniego miejsca służbowego do innego miejsca zamieszkania.

Odprawa, którą otrzymał funkcj. państw. przy zwolnieniu ze służby państwowej, nie podlega zwrotowi, jeżeli zostanie on przyjęty przed upływem 3 miesięcy od chwili zwolnienia do jakiegokolwiek służby państwowej lub samorządowej.

Odprawy nie otrzymują.

a) przeniesieni w stan nieczynny.

b) przyjęci bezpośrednio po zwolnieniu z wojska do cywilnej służby państwowej, samorządowej lub w zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez państwo, o ile pozostaną w służbie przynajmniej 6 miesięcy.

c) of. zwolnieni do rezerwy na własną prośbę.

d) wydaleniu lub zwolnieniu prawomocnem orzeczeniem sądu karnego.

Szer., pełniący obowiązkową służbę wojskową, szer. ochotnicy i powołani na ćwiczenia lub do służby wojskowej na podstawie zarządzenia Rady Ministrów nie otrzymują przy zwolnieniu żadnej odprawy.

XI. Pośmiertne i koszty pogrzebu.

W razie śmierci wojsk. zaw., będącego w służbie czynnej lub w stanie nieczynnym, jeżeli pobierał uposażenie w całości lub w części, należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego, niezależnie od ubiegania się o zaopatrzenie wdowie. W braku wdowy należy się pośmiertne w tej samej wysokości dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał, niezależnie od ubiegania się o pensję sierocą.

Jeżeli niema wymienionych członków rodziny, mogą otrzymać udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości 3-miesięcznego uposażenia inni krewni lub osoba upoważniona do zajęcia się pogrzebem, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie kosztów leczenia i pogrzebu.

Przy wymiarze pośmiertnego nie uwzględnia się dodatku służbowego i mieszkaniowego.

Władzą, uprawnioną do przyznania pośmiertnego po zmarłych, zatrudnionych w formacjach i instytucjach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk., jest M. S. Wojsk. (Dep. Int.), podległych D. O. K. jest D. O. K., podległych Kier. Mar. Woj. jest Kier. Mar. Woj.

Zainteresowani wnoszą podania do płatnika, który wypłacił zmarłemu ostatnie uposażenie z następującymi dokumentami:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie właściwego urzędu parafjalnego lub metrykalnego albo właściwej władzy

administracyjnej I instancji, stwierdzające wspólność pożycia małżeńskiego,

b) dzieci (pasierby), na które zmarły otrzymywał dodatek ekonomiczny, metrykę śmierci ojca,

c) dalsi krewni lub osoba, upoważniona do zajęcia się pogrzebem, metrykę śmierci i rachunek kosztów leczenia i pogrzebu oraz poświadczenie właściwej władzy administracyjnej lub sądu, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy wzgl. dzieci, ani ruchomego lub nieruchomego majątku, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Płatnik dołącza do podania uwierzytelnienie z wyszczególnieniem uposażenia, należnego ostatnio zmarłemu, o ile chodzi o przyznanie pośmiertnego dzieciom, stwierdzenie pobierania przez zmarłego dodatku ekonomicznego na dzieci.

W wypadkach, nienasuujących wątpliwości, gdy chodzi o wypłatę pośmiertnego wdowie wzgl. dzieciom, na które zmarły pobierał dodatek ekonomiczny lub osobie, upoważnionej do zajęcia się pogrzebem, wypłatę pośmiertnego może zaliczkowo uskutecznić płatnik tej jednostki administracyjnej, do której zmarły ostatnio pod względem gospodarczym należał.

(Dz. Rozk. Nr. 29/24 poz. 444 i Nr. 6/28 poz. 74).

XII. Uposażenie sióstr Polskiego Czerwonego Krzyża.

Siostry Polskiego Czerwonego Krzyża, zatrudnione w wojskowych formacjach służby zdrowia, dzielą się na zawodowe i pomocnicze.

Siostry nowowstępujące, rozpoczynające służbę, otrzymują:

a) zawodowe uposażenie X gr. pierwszego szczebla,

b) pomocnicze uposażenie XI gr. pierwszego szczebla.

Posiadające praktykę pielęgniarską otrzymują przy wstąpieniu do służby w wojskowych formacjach służby zdrowia uposażenie X wzgl. XI gr. szczebla, wynikającego z zaliczenia poprzedniej służby w ten sposób, że za każde trzy lata liczy się jeden szczebel.

Przez uposażenie należy rozumieć uposażenie, przysługujące funkcjonariuszom państwowym oprócz dodatku mieszkaniowego

Po trzech latach następuje przesunięcie do następnego szczebla w terminach półrocznych 1.I i 1.VII.

W razie awansu do IX gr. otrzymują siostry zawodowe uposażenie tego szczebla IX gr., który pod względem ilości punktów jest wyższy od szczebla, posiadanego w X gr. W wypadku tej samej ilości punktów zalicza się czas, spędzony w ostatnio zajmowanym szczeblu X gr., do następnego posunięcia w IX gr.

Siostry przełożone otrzymują dodatek funkcyjny w wysokości 20%, siostry starsze w wysokości 10%, a siostry oddziałowe w wysokości 5% pobieranego uposażenia.

Oprócz uposażenia otrzymują siostry Polskiego Czerwonego Krzyża roczny ryczałt na umundurowanie w wysokości 120 zł.

Nadto otrzymują wyżywienie według III diety albo artykuły żywnościowe za zapłatą w wysokości ryczałtu żywnościowego z doliczeniem 10% na koszty przyrządzenia strawy, bezpłatne pomieszczenie z opałem i oświetleniem, pranie ubrania szpitalnego i usługę.

Przy przejazdach służbowych należy się siostronom przejazd koleją w II kl., diety i przewóz bagażu w ilości 75 kg.

Siostronom przysługuje prawo ubiegania się o zaopatrzenie emerytalne, o ile uszkodzenie zdrowia pozostaje w związku przyczynowym z pełnioną służbą.

Jeżeli siostry nie nabyły prawa do zaopatrzenia emerytalnego, otrzymują odprawę w wysokości:

- a) połowy miesięcznego uposażenia po 6 miesiącach służby,
- b) jednomiesięcznego uposażenia po roku,
- c) dwumiesięcznego uposażenia po 2 latach,
- d) trzymiesięcznego uposażenia po 3 latach i więcej.

Nie mają prawa do odprawy zwolnione:

- a) na własną prośbę,
- b) na podstawie orzeczenia dyscyplinarnego.

(Dz. Rozk. Nr. 12/30 poz. 139 i Nr. 25/30 poz. 305).

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE.

(Dz. U. R. P. Nr. 42/31 poz. 380 i Nr. 26/32 poz. 239).

I. Zaopatrzenie emerytów.

1. Nabycie prawa do uposażenia emerytalnego.

Prawo do uposażenia emerytalnego nabywa wojsk. zaw. po nieprzerwanej co najmniej 15-letniej służbie wojskowej.

Wyjątkowo nabywa wojsk. zaw. prawo do uposażenia emerytalnego:

1) po nieprzerwanej co najmniej 5-letniej państwowej służbie cywilnej wzgl. wojskowej lub po łącznym nieprzerwanym 5-letnim okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby.

2) bez względu na czas służby wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:

a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązku służbowego,

b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu,

c) chorób zakaźnych, panujących w miejscu służbowego pobytu względnie w wojsku.

2. Przeniesienie w stan spoczynku.

Przeniesienie w stan spoczynku wojsk. zaw. następuje:

a) na własną prośbę,

b) na własną prośbę lub z urzędu,

c) z urzędu.

A. Na własną prośbę.

a) po przekroczeniu 55 lat życia,

b) po uzyskaniu prawa do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończeniu 53 lat życia,

c) po ukończeniu przez of. 30 lat, przez podof. 20 lat zaliczalnych do wysługi emerytalnej, w tem co do of. najmniej 20 lat, co do podof. najmniej 17 lat faktycznie spędzonych w służbie wojskowej.

Uwzględnienie prośby ad c) zależy od decyzji M. S. Wojsk.

B. Na własną prośbę lub z urzędu.

Gdy z powodu ułomności cielesnej albo upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolnym do pełnienia zawodowej służby wojskowej.

C. Z urzędu.

a) gdy przekroczył wiek, przewidziany dla wojsk. zaw. pragmatyką dla oficerów i szeregowych,

b) of. po upływie 3 lat, podof. zaw. po upływie półtora roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów sił zbrojnych albo po upływie 6 miesięcy pozostawania w stanie nieczynnym z powodu niezdolności do służby (choroby),

c) gdy otrzymał ostateczną opinię ujemną,

d) gdy szer. zaw. został zwolniony z czynnej służby z powodu niedotrzymania z nim przez władzę uprawnioną zobowiązania do dalszej służby wojskowej pomimo jego prośby, ani też nie otrzymał należnego mu stanowiska w myśl pragmatyki szeregowych.

Wojsk. zaw. może do końca roku 1935 przenieść w stan spoczynku Prez. Rzpl. na wniosek M. S. Wojsk. w wypadku:

1) gdy wojsk. zaw. uzyskał prawo do pełnej emerytury,

2) gdy of. zaw. do granicy wieku, ustalonego pragmatyką, brakuje nie więcej, niż 7 lat.

3. Kompetencje władz państwowych, uprawnionych do przyznania emerytury.

Of. przenosi w stan spoczynku M. S. Wojsk., podof. zaw. D. O. K. na wniosek przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

Uposażenie emerytalne wymierza:

a) dla of. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) w porozumieniu z M. Skarbu,

b) dla podof. zaw. D. O. K. (szef. int.) w porozumieniu z izbą skarbową.

Przeciw orzeczeniu D. O. K. służy podof. zaw. prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w ciągu dni 30 od dnia następnego po doręczeniu orzeczenia. Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub uroczyste święto, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Termin zostaje dotrzymany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w ostatnim dniu terminu.

Wypłatę uposażenia emerytalnego zarządza izba skarbową.

W przyszłości zaopatrzenie emerytalne przyznawać i wymie-
rzać będzie Ministerstwo Skarbu względnie izby skarbowe.

4. Obliczanie czasu do wysługi lat.

A Zasady ogólne.

Do wysługi emerytalnej zalicza się czas nieprzerwanej służby
wojskowej. Wojsk. zaw., którzy wstąpili ponownie do wojska,
zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy pełny kalendarzo-
wy rok służby wojskowej, pełnionej po przerwie, jeden rok peł-
nionej służby wojskowej przed przerwą. Wyplacona odprawa
podlega zwrotowi.

B Pojedyncze zaliczanie czasu.

Czas służby, podlegający normalnemu zaliczeniu do wysług-
emerytalnej, liczy się od dnia rozpoczęcia czynnej służby woj-
skowej.

Do czasu służby wlicza się również:

a) czas czynnej państwowej służby cywilnej niespełnianej rów-
nocześnie ze służbą wojskową, obliczony według ustaw cywilnych
dla danej służby, o ile istniały w niej uprawnienia do emerytury.

b) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu piastowania
mandatu poselskiego lub senatorskiego albo ze względów służ-
bowych celem wyszkolenia w zakresie produkcji sprzętu woj-
skowego. Wojskowy zawodowy powinien za czas stanu nieczyn-
nego uiścić opłaty emerytalne.

c) czas, przebyty w niewoli,

d) służbę w polskich organizacjach wojskowych przed 1.VIII.
1914 r. tym wojsk. zaw., którzy służyli w nich po ukończeniu
18 lat życia i przeszli z nich do służby w polskiej formacji woj-
skowej lub wojsku zaborczem,

Do tych organizacji należą:

- 1) Związek Walki Czynnej od 1.VI.1908
- 2) Związek Strzelecki od 1.XII.1910,
- 3) Strzelec od 1.XII.1910,
- 4) Armia Polska od 1.X.1910,
- 5) Polskie Drużyny Strzeleckie od 31.VII.1911,
- 6) Sokole Drużyny Polowe od 1.VIII.1912,
- 7) Drużyny Bartoszwowe od 1.VII.1912,
- 8) Drużyny Tow. im. Kościuszki od 1.VII.1912,
- 9) Drużyny Podhalańskie od 1.VII.1912

- 10) Organizacja Bojowa P. P. S. od 1.VIII.1904 — 1.VIII.1914,
11) Związek Polaków w Rosji od 24.III.1917 — 1.VII.1918.

Służbę, odbytą w polskich organizacjach wojskowych, zalicza się do wysługi emerytalnej wówczas, jeżeli nie zalicza się do emerytury innej służby równocześnie z nią trwającej, studjów lub pracy zawodowej.

e) czas, przebyty w stanie nieczynnym z uposażeniem,

f) czas wyższych studjów na jednym z wydziałów uniwersytetu lub w równorzędnym zakładzie naukowym, jednakowoż w ilości nie wyżej, niż 4 lata, w wypadku całkowitego zakończenia studjów przepisaniem egzaminami, jeżeli czas studjów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury,

g) czas służby w b. Wydziale Krajowym Galicyjskim,

h) czas służby nauczycielskiej w publicznych szkołach ludowych lub wydziałowych.

i) czas służby samorządowej w b. państwie zaborczem lub pracy zawodowej zalicza się w stosunku jeden rok za każdy kalendarzowy rok służby w wojsku polskim, zaliczalny do emerytury, a jeżeli okres służby samorządowej jest krótszy od okresu służby w wojsku polskim, zalicza się cały okres zakwalifikowanej służby samorządowej względnie zawodowej,

j) czas, jaki brakuje do granicy wieku, ustalonej pragmatyką oficerską, przy przeniesieniu na emeryturę z powodu skróceniu granicy wieku.

Do wysługi emerytalnej dolicza się służbę, odbytą w wojsku polskim ochotniczo lub kontraktowo przed osiągnięciem obywatelstwa polskiego.

C. Do wysługi emerytalnej zalicza się podwójnie.

1. Podczas wojny:

a) Stan czynnej służby wojskowej polskiej do dnia 18.XI.1920 względnie do dnia 18.III.1921.

Przy częściowej mobilizacji oblicza się podwójnie czas pełniącym służbę w formacjach mobilizowanych, a ponadto wojskowym, zatrudnionym w M. S. Wojsk. i Nacz. Dow.

b) Czas służby w:

1) b. wojsku austriacko-węgierskiem w formacjach, zmobilizowanych przeciw Serbji w czasie od 1.X.1908 do 30.IV.1909 i podczas wojny europejskiej w czasie od 1.VIII.1914 do 1.XI.1918 pod warunkiem, że zainteresowany brał udział w bitwach wzgl. po-

tyczkach lub przynajmniej przez trzy miesiące w roku kalendarzowym pełnił służbę;

2) w b. wojsku niemieckiem podczas wojny europejskiej od 1.VIII.1914 do 27.XII.1918, jeżeli zainteresowany brał udział w bitwach wzgl. potyczkach lub przynajmniej przez dwa miesiące w roku kalendarzowym pełnił służbę na obszarze wojennym;

3) w b. wojsku rosyjskiem czas pobytu na terenie działań wojennych w czasie wojny rosyjsko-japońskiej od 27.I.1904 do 31.VIII.1905, a podczas wojny europejskiej od 1.VIII.1914 do 31.X.1917 pod warunkiem, że zainteresowany brał udział przynajmniej w jednej bitwie lub pozostawał przynajmniej jeden raz pod działaniem ognia nieprzyjacielskiego z tem, że jeńcom wojennym, ewakuowanym z rejonu działań wojennych, zalicza się czas podwójnie do dnia 1.XI.1917;

4) czas służby w polskich formacjach wojskowych, uznanych przez państwo i przerwę między służbą w nich, a wstąpieniem do wojska polskiego, jeśli przerwa ta nastąpiła wcześniej, niż 1.VI.1917, a wstąpienie do wojska polskiego nastąpiło najpóźniej do końca 1920.

Do formacji tych należą:

1) Legjony Polskie (Polski Korpus Posiłkowy, Polska Siła Zbrojna) od 1.VIII.1914,

2) Bajorczycy od 2.VIII.1914 do 22.VIII.1915,

3) Legion Puławski od 18.X.1914,

4) Brygada Strzelców Polskich od 13.X.1915,

5) Dywizja Strzelców Polskich od 21.II.1917,

6) I Korpus Polski od 6.VIII.1917 do 7.II.1918,

7) II Korpus Polski od 8.XII.1917 do 12.V.1918,

8) III Korpus Polski od 15.I.1918 do 22.VIII.1918,

9) Oddział Polski w Odessie od 23.XI.1917 do 20.IV.1918,

10) Polska Oddzielna Brygada na Kaukazie od 25.XII.1917 do 26.VII.1918.

11) Oddział na Murmaniu od 25.VI.1918,

12) Oddział na Kubaniu od 24.VI.1918,

13) IV. Dywizja Generała Żeligowskiego od 23.X.1918,

14) V. Dywizja Syberyjska od 23.VI.1918,

15) Armja Polska we Francji od 4.VI.1917,

16) P. O. W. od 1.I.1914.

II. Podczas pokoju czas przydziału do personelu latającego w aeronautyce.

III. Wojsk. zawod. czas, przebyty w korpusie ochrony pogranicza, zalicza się w stosunku 16 miesięcy za 12 miesięcy.

Marynarzom zaokrętowanym oraz wojsk. zaw. wojska lądowe go, znajdującym się w kampanji, liczy się do wysługi lat pod czas pokoju jeden miesiąc za 40 dni.

5. Doliczenie lat do emerytury za utratę zdolności do zarabkowania.

Of. i podof. zaw., którzy utracili zdolność do pracy zarobkowej z powodu:

- a) nieszczęśliwego wypadku wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych,
- b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu,
- c) chorób zakaźnych, panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu wzgl. w danej formacji wojskowej, dolicza się do wysługi emerytalnej:

przy utracie zdolności od 35 — 54% — 2 lata

„ „ „ „ 55 — 74% — 4 „

„ „ „ „ 75 — 84% — 6 „

„ „ „ „ 85 — 94% — 8 „

„ „ „ „ 95 — 100% — 10 „

W wyjątkowych na szczególne uwzględnienie zasługujących wypadkach może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu przyznać wyższą emeryturę aż do pełnej wysokości uposażenia w służbie czynnej, będącego podstawą do obliczenia uposażenia emerytalnego.

Doliczenie lat do wysługi emerytalnej następuje na podstawie stwierdzenia przez komisję lekarską niezdolności do służby i utraty zdolności do zarabkowania.

W przeciągu 6 lat od dnia przeniesienia w stan spoczynku z doliczeniem lat do wysługi emerytalnej z powodu utraty zdolności do pracy zarobkowej zarządza M. S. Wojsk. odnośnie do of., a D. O. K. odnośnie do podof. zaw. dwukrotne w okresach trzechletnich ponowne zbadanie emeryta przez komisję wojsko-lekarską, stwierdzenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnego odliczenia przyznanych dodatkowych lat do emerytury, które może spaść przynajmniej do 40% uposażenia w służbie czynnej.

6. Ostateczne obliczenie.

Przy ostatecznem obliczeniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy włącznie, natomiast okres przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się za pełny rok.

7. Przyznanie emerytury sądownie ukaranym.

Po faktycznej 15-letniej służbie wojskowej może M. S. Wojsk. przyznać również zaopatrzenie emerytalne w wypadku:

- a) skazania na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego,
- b) orzeczenia kary zwolnienia ze służby oficerskiej albo też degradacji podof. zaw. prawomocnym wyrokiem sądu wojskowego,
- c) orzeczenia kary wydalenia z wojska prawomocnym wyrokiem sądu wojskowego.

8. Czas niezaliczalny.

Do wysługi emerytalnej nie wlicza się czasu:

- a) trwania dezercji lub samowolnego opuszczenia koszar,
 - b) odbywania kary pozbawienia wolności, wymierzonej na podstawie prawomocnego wyroku sądowego,
 - c) spędzonego w stanie nieczynnym bez uposażenia z wyjątkiem czasu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,
 - d) służby, za który przy zwolnieniu wypłacono odprawę, jeżeli odprawa ta nie zostanie zwrócona,
 - e) służby czynnej spędzonej przed ukończeniem 18 lat życia
- Wyjątek stanowi służba na obszarze operacyjnym.

9. Wysokość uposażenia emerytalnego.

Emeryt może pobierać ze skarbu państwa tylko jedno zaopatrzenie emerytalne.

Podstawą do wymiaru wysokości uposażenia emerytalnego jest uposażenie, pobierane w służbie czynnej. Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego.

Na uposażenie emerytalne składa się:

- a) uposażenie zasadnicze według grupy i szczebla ostatnio w służbie czynnej należne,
- b) dodatek regulacyjny,
- c) dodatek wyrównawczy, jeżeli otrzymywał go emeryt w służbie czynnej,

d) dodatek ekonomiczny na żonę, jeśli emeryt w chwili przejścia w stan spoczynku był żonaty,

e) dodatek ekonomiczny na jedno dziecko do 18 roku życia względnie 24 roku życia, o ile odbywa studia w państwowym zakładzie naukowym lub prywatnym z prawem publiczności w charakterze rzeczywistego ucznia lub słuchacza,

Dodatek ekonomiczny na dziecko przyznaje M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu na prośbę emeryta.

f) dodatek aeronautyczny, jeśli emeryt stał się niezdolnym do służby wojskowej z powodu nieszczęśliwego wypadku podczas lotów służbowych,

g) dla ppłk. i kmdr.-por. nadto dodatek w wysokości 75 punktów.

Uposażenie emerytalne wynosi:

za 15 lat słu. — 40,0% up.	za 26 lat słu. — 66,8% up.
„ 16 „ „ — 42,4% „	„ 27 „ „ — 69,6% „
„ 17 „ „ — 44,8% „	„ 28 „ „ — 72,4% „
„ 18 „ „ — 47,2% „	„ 29 „ „ — 75,2% „
„ 19 „ „ — 49,6% „	„ 30 „ „ — 78,0% „
„ 20 „ „ — 52,0% „	„ 31 „ „ — 80,8% „
„ 21 „ „ — 54,4% „	„ 32 „ „ — 83,6% „
„ 22 „ „ — 56,8% „	„ 33 „ „ — 86,4% „
„ 23 „ „ — 59,2% „	„ 34 „ „ — 89,2% „
„ 24 „ „ — 61,6% „	„ 35 i więcej — 92,0% „
„ 25 „ „ — 64,0% „	

92,0% up. stanowi pełny wymiar emerytury.

W przypadkach, w których jest możliwe nabycie prawa do emerytury po krótszym okresie służby, niż 15 lat, uposażenie emerytalne wynosi:

do 10 lat słu. — 30% up.	za 13 lat słu. — 36% up.
za 11 „ „ — 32% „	„ 14 „ „ — 38% „
„ 12 „ „ — 34% „	„ 15 „ „ — 40% „

Uposażenie emerytalne płatne jest miesięcznie z góry. Prawo do pobierania zaczyna się 1 dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku.

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może Prezydent Rzeczypospolitej na podstawie uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek M. S. Wojsk. za zgodą M. Skarbu, przyznać zaopatrzenie emerytalne, zaliczyć przy wymiarze za-

opatrzenia emerytalnego ustawowo niezaliczalne lata służby i podwyższyć wymiar emerytury do 92% tak wojskowym, jak też wdowom i sierotom po nich.

Do uzyskania tego są potrzebne:

- a) opinia bezpośredniego przełożonego,
- b) stwierdzenie stanu rodzinnego i majątkowego,
- c) świadectwo lekarskie wdowy, o ile ona ubiega się o podwyższenie emerytury.

Podanie o podwyższenie emerytury, przyznanie zaopatrzenia emerytalnego lub uwzględnienie niezaliczonych lat służby należy przedkładać w drodze służbowej.

10. Dodatek mieszkaniowy.

Emerytowi przysługuje dodatek na mieszkanie według klasy miejscowości, w której mieszka, nie w wyższym jednak wymiarze, jak dla miejscowości I klasy i w takim stosunku procentowym, w jakim pozostaje uposażenie emerytalne do uposażenia pobieranego w służbie czynnej.

11. Oplata emerytalna.

Od uposażenia emerytalnego i od pensji wdowiej lub sieroczej potrącana jest opłata emerytalna w wysokości 8%.

Pobieranie opłaty emerytalnej ustaje z dniem 31.III 1933.

Pensje wdowie do kwoty 50 zł, a pensje sieroce do kwoty 25 zł są wolne od opłaty emerytalnej.

12. Potrącenia.

Zaopatrzenie emerytalne zaw. wojsk. oraz wdów i sierot po zaw. wojsk., tudzież odprawa mogą ulec potrąceniu tylko celem zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych i wiarytelności skarbu państwa.

Potrącenie nie może przekraczać:

- a) na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego — 10%, a jeżeli chodzi o alimentację — 30% zaopatrzenia lub odprawy,
- b) na podstawie zarządzenia właściwej władzy administracyjnej — 10% zaopatrzenia lub odprawy,
- c) w przypadku zbiegu potrąceń na podstawie orzeczeń sądowych lub zarządzeń administracyjnych z tytułu należności skarbu państwa — 10% zaopatrzenia lub odprawy.

d) w przypadkach zbiegu potrąceń na podstawie orzeczeń sądowych oraz zarządzeń administracyjnych z tytułu należności skarbu państwa z potrąceniem na zasadzie orzeczenia sądowego, mającego za podstawę obowiązku alimentacji — 30% zaopatrzenia lub odprawy.

Jeżeli roszczenie alimentacyjne przysługuje osobie, na którą emeryt pobiera dodatek ekonomiczny, wówczas dodatek ten może być wypłacony odnośnej osobie, niezależnie od potrąceń z zaopatrzenia.

O porządku zaspokojenia wierzytelności rozstrzyga dzień doręczenia orzeczenia sądowego wzgl. zarządzenia właściwej władzy administracyjnej władzom, wypłacającym uposażenie emerytalne. Roszczenia o alimenty winny być traktowane narówni z roszczeniami skarbu państwa i na zaspokojenie ich, jeżeli zbiegają się z roszczeniami skarbu państwa, ma przypaść co najmniej 20% uposażenia.

Potrączeń dokonywa się z uposażeń emerytalnych po odliczeniu kwoty, potrąconej tytułem opłaty emerytalnej.

Potrącenie zarządza władza, asygnująca zaopatrzenie lub odprawę. Przeciw temu zarządzeniu jest dopuszczalny środek prawny zażalenia do władzy przełożonej tej instytucji, która wydała orzeczenie potrącenia. Władza ta rozstrzyga ostatecznie.

Termin do wniesienia zażalenia wynosi dni 14, licząc od dnia, następującego po doręczeniu zarządzenia, przyczem, jeśli ostatni dzień terminu przypada na niedzielę lub święto uroczyste, termin kończy się następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeśli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą, listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Wydane w ostatniej instancji zarządzenie potrącenia może być zaskarżone przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym

13. Dokumenty, potrzebne do wymiaru emerytury.

Celem uzyskania zaopatrzenia emerytalnego należy przedłożyć:

1) uwierzytelnienie, wystawione przez płatnika z wyszczególnieniem ostatnio pobranego uposażenia czynnego,

2) metrykę ślubu lub jej uwierzytelniony odpis,

3) poświadczenie właściwego urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administracyjnej I instancji o wspólności małżeńskiej, a w razie separacji o ciążącym obowiązku alimentacji z podaniem jej wysokości.

4) zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji, że żona nie pobiera uposażenia lub zaopatrzenia ze skarbu państwa,

5) wiarygodne dowody, stwierdzające czas służby, odbytej w polskich formacjach lub organizacjach wojskowych,

W wypadku nieposiadania takich dowodów czas tej służby może być stwierdzony zaświadczeniem, potwierdzonem co do prawdziwości dat podpisami conajmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków mają być uwierzytelnione urzędowo.

6) uchwałę komisji dla obliczenia wysługi lat z zaliczeniem służby samorządowej lub pracy zawodowej. O ile zaliczenie to nie nastąpiło, wówczas powinny być przedstawione dowody pełnienia tej służby lub wykonywania pracy zawodowej, w wypadku ich braku zaświadczenie, stwierdzone co do prawdziwości podpisami co najmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków mają być urzędowo uwierzytelnione.

7) oryginalne dokumenty o przebiegu służby w b. armji zaborczej wzgl. w b. formacjach polskich, a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu tej służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze służby wojskowej wzgl. cywilno-państwowej z oznaczeniem dokładnych dat i zmian, jak awanse, przeniesienia, pobyt na froncie, udział w bitwach, pobyt w niewoli i t. p. Zestawienie powinno być potwierdzone urzędowo uwierzytelnionymi podpisami co najmniej dwóch świadków, którzy muszą wyraźnie stwierdzić znajomość okoliczności, podanych przez zainteresowanego.

8) w razie ukończenia wyższych studiów dowody ich ukończenia,

9) własnoręcznie podpisaną deklarację o zrzeczeniu się na rzecz skarbu państwa praw emerytalnych, nabytych w państwie zaborczem. Podpis na deklaracji musi być urzędowo (notarialnie lub sądownie) zalegalizowany.

10) zgłoszenie miejsca pobytu i dokładny adres stałego zamieszkania.

Celem ewentualnego otrzymania dodatku na jedno dziecko należy przedstawić następujące dokumenty:

- a) metrykę urodzenia dziecka lub jej uwierzytelniony odpis.
- b) stwierdzenie urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administracyjnej I instancji, że dziecko jest na

wyłączaem utrzymaniu petenta i nie posiada żadnych własnych źródeł dochodu oraz, że petent nie posiada nieruchomości, ani ruchomego majątku.

Jeżeli dziecko po ukończeniu 18 roku życia odbywa jeszcze studia, należy do tego dołączyć:

c) poświadczenie danego zakładu naukowego, do którego dziecko uczęszcza.

Jeżeli dziecko wskutek ułomności fizycznych lub umysłowych nie może pracować na swe utrzymanie po 18 roku życia, należy do tego dołączyć:

d) świadectwo lekarskie, stwierdzające tę okoliczność.

14. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Wojsk. zaw. ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z miejsca dotychczasowego zamieszkania do przyszłego miejsca zamieszkania w wymiarze, przysługującym mu w służbie czynnej przy przesiedleniu z urzędu.

Uwzględnia się przesiedlenia wewnątrz państwa, a w razie przesiedlenia się zagranicę koszty, poniesione do granicy państwa.

Z prawa kosztów przesiedlenia może korzystać emeryt w ciągu roku od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

Tytułem zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbowego do obranego miejsca zamieszkania emeryt otrzymuje:

a) zwrot kosztów przejazdu według taryfy wojskowej dla siebie, żony i dzieci oraz dla jednej osoby z jego służby.

b) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego koleją lub statkiem, udowodnionych oryginalnymi listami przewozowymi według taryfy wojskowej.

c) ryczałt przesiedleniowy w wysokości, jak dla wojsk. zaw.

W celu uzyskania zwrotu kosztów przesiedlenia winien emeryt wnieść podanie do tej władzy, w której służył przed przejściem na emeryturę. Do podania należy dołączyć zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji o dokonaniem przesiedlenia i odpis dekretu emerytalnego.

Platnik wypłaca koszty przesiedlenia na podstawie zezwolenia właściwego szefa intendencji okręgu korpusu.

Udzielanie zaliczek na koszty przesiedlenia emerytów jest niedopuszczalne.

W wypadku obrania sobie przez przeniesionego w stan spoczynku wojskowego miejsca zamieszkania w obrębie tego samego garnizonu, na obszarze którego ostatnio miał stałą przynależność służbową, nie przysługuje przeniesionemu w stan spoczynku prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia.

Przy przesiedleniu, dokonanem przez przeniesionego w stan spoczynku wojskowego do miejscowości, w której uzyskał stanowisko w państwowej służbie cywilnej, nie przysługuje zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia.

Ubiegający się o zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia z powodu przeniesienia w stan spoczynku jest zobowiązany złożyć pisemne oświadczenie, że nie uzyskał przed dokonaniem przesiedlenia stanowiska w państwowej służbie cywilnej w tej miejscowości, do której się przesiedlił.

15. Dodatkowe świadczenia skarbu państwa.

Emeryt ma prawo korzystania z przejazdów państwowymi środkami komunikacyjnymi według zniżonej taryfy (50%).

Uprawnienia pod względem pomocy lekarskiej — patrz Rozdz. XXXII. „Państwowa pomoc lekarska”.

16. Uposażenie zatrudnionych emerytów.

Emeryci, którzy zajmują jakiekolwiek płatne stanowisko w instytucji państwowej lub samorządowej, otrzymują tylko taką część emerytury, która wraz z wynagrodzeniem, pobieranem w danej instytucji, nie przewyższa 150% uposażenia, ostatnio pobieranego w służbie czynnej. Za uposażenie, ostatnio pobierane w służbie czynnej, należy uważać uposażenie, któreby emeryt otrzymał w danym miesiącu, gdyby pełnił służbę w miejscu swego stałego zamieszkania, jako samotny, zaliczony do tego stopnia i grupy, do których był zaliczony ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku z uwzględnieniem tylko tych dodatków do uposażenia, do których mają prawo wszyscy funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi.

Powyższe postanowienie nie dotyczy tych emerytów, których uposażenie emerytalne nie przekracza 300 zł miesięcznie.

Czasowe powierzenie emerytowi określonych ściśle specjalnych czynności nie uważa się za objęcie stanowiska.

17. Opleka nad emerytami.

Emerytowany wojsk. zaw., który wskutek podeszłego wieku lub wskutek złego stanu zdrowia potrzebuje szczególnej opieki, jakiej nie znajduje w rodzinie i niema innych źródeł utrzymania oprócz emerytury, może być umieszczony w domu inwalidów, gdzie otrzymuje na koszt państwa mieszkanie, utrzymanie, odzienie, opiekę lekarską i usługę. W tym wypadku nie otrzymuje emeryt uposażenia emerytalnego. Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za ten czas prawo do zaopatrzenia wdowiego wzgl. sierocego.

18. Wstrzymanie wypłaty emerytury.

Prawo do pobierania emerytury nie przysługuje:

1) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu dłużej, niż pół roku poza granicami państwa lub w. m. Gdańska,

2) w razie utraty obywatelstwa polskiego,

3) na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,

4) w razie wstąpienia do klasztoru,

5) na czas umieszczenia w domu inwalidów wzgl. w zakładzie dla umysłowo chorych,

6) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu niezdolności do pracy na podstawie innych ustaw (np. renta inwalidzka). Postanowienie tego punktu nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, którzy otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych.

Wznowienie wypłaty emerytury następuje od dnia 1 miesiąca następującego po usunięciu wymienionych przyczyn, nie wcześniej jednak, jak od dnia zgłoszenia się po emeryturę.

19. Wygaśnięcie uprawnień do emerytury.

Prawo do pobierania emerytury gaśnie:

1) w razie śmierci emeryta,

2) na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, skazującego za czyn karygodny, pociągającego za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego wzgl. prawa do uposażenia emerytalnego,

3) na podstawie prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego, skazującego emeryta na wykluczenie z korpusu

oficerskiego za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom narodu polskiego.

20. Zasiłki dla żony i dzieci.

Gdy emeryt zostanie prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego wzgl. prawa do uposażenia emerytalnego, może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu przyznać żonie i dzieciom emeryta zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać zaopatrzenia wdowiego lub sierociego, należnego na podstawie ustawy emerytalnej.

21. Pośmiertne i koszty pogrzebu.

W razie śmierci emeryta należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaopatrzenia wdowiego lub odprawy, pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego, w braku zaś wdowy, dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał.

W braku wymienionych członków rodziny może M. S. Wojsk. odnośnie do of. emerytów, a D. O. K. odnośnie podof. emerytów zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeśli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomości, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

W celu uzyskania pośmiertnego petenci winni wnieść podanie do izby skarbowej z dołączeniem następujących dokumentów:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie odnośnego urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administracyjnej I instancji, stwierdzające wspólność pożycia małżeńskiego, ewent., jeżeli to nie wynika z wykazu stanu służby, metrykę ślubu;

b) pozostające na utrzymaniu zmarłego dzieci i pasierby metrykę śmierci ojca, tudzież poświadczenie właściwej władzy administracyjnej I instancji, że pozostawały na utrzymaniu zmarłego, ewent., jeśli to nie wynika z wykazu stanu służby, swoją metrykę urodzenia;

c) dalsi krewni i osoby postronne metrykę śmierci zmarłego, tudzież rachunek poniesionych wzgl. wykazanych do zapłaty kosz-

tów leczenia i pogrzebu, jakoteż odpis sądowego aktu zejścia (w b. zaborze austriackim i pruskim) wzgl. potwierdzenie właściwej władzy administracyjnej I instancji (w b. zaborze rosyjskim), stwierdzające, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy wzgl. dzieci i pasierbów, ani majątku ruchomego lub nieruchomego.

II. Zaopatrzenie wdów i sierot.

1. Uprawnienia do pensji wdowiej lub sieroczej.

Prawo do pensji wdowiej i do pensji sieroczej jest prawem pochodnem, zależnem od nabycia praw emerytalnych przez męża wzgl. ojca. Wdowa nabywa prawo do pensji po mężu, z którym żyła we wspólności małżeńskiej, a dzieci nabywają prawo do pensji sieroczej po ojcu.

Pensje dla wdów i sierot po of. wymierza M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu, po podof. zaw. D. O. K. w porozumieniu z izbą skarbową.

Od decyzji D. O. K. służy wdowom i sierotom prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w przeciągu dni 30 od następnego dnia po doręczeniu orzeczenia.

Prawo do pobierania pensji wdowiej i sieroczej rozpoczyna się z 1 dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który wojsk. zaw. emeryt pobrał ostatnie uposażenie. Dla sierot, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji sieroczej rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca po urodzeniu.

Pensje wdowie i sieroce płatne są miesięcznie z góry.

Wdowa nie ma prawa do pensji:

- a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta,
- b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku ze strony męża do utrzymania żony.

Również dzieci pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sieroczej.

2. Wysokość pensji wdowiej i sieroczej.

Pensja wdowia wynosi 50% uposażenia emerytalnego, które zmarły mąż pobierał, względnie tego uposażenia emerytalnego, do którego miałby prawo w chwili śmierci.

Pensja wdowia po wojsk. zaw., poległych lub zmarłych wskutek działań wojennych, wynosi 50% pełnego uposażenia w stanie

czynnym, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego, a sieroca 25% pensji wdowiej dla każdego dziecka.

Pensję wdowią oblicza się według wymiaru dla samotnych.

Pensja sieroca wynosi:

a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci wojsk. zaw. miała prawo do pensji wdowiej, $\frac{1}{4}$ część pensji wdowiej,

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, albo też nie miała w chwili śmierci męża prawa do pensji wdowiej lub to prawo utraciła, $\frac{1}{2}$ pensji wdowiej,

c) dla jednej sieroty bez ojca i matki $\frac{2}{3}$ pensji wdowiej.

Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, otrzymuje pensję wyższą.

Pensja po matce wynosi $\frac{1}{6}$ część emerytury matki. Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Łączna kwota pensji sierocej bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać uposażenia emerytalnego, które wojsk. zaw. faktycznie pobierał lub do którego miał prawo w chwili śmierci.

3. Dokumenty potrzebne do wymiaru pensji wdowiej i sierocej.

W razie śmierci wojsk. zaw. w służbie czynnej wnosi wdowa podanie o przyznanie pensji z załączeniem:

1) metryki śmierci zmarłego,

2) aktu ślubu,

3) metryki urodzenia sierot, a w razie odbywania studiów poświadczenia władzy szkolnej,

4) poświadczenia urzędu parafjalnego (metrykalnego) wzgl. władzy administracyjnej I instancji, stwierdzającego wspólność pożycia małżeńskiego, a w razie sądowej separacji zaświadczenia sądu o obowiązku zmarłego do alimentacji,

5) poświadczenia władzy administracyjnej I instancji:

a) że wdowa nie wstąpiła do klasztoru,

b) że z tytułu własnej służby wdowa nie pobiera ze skarbu państwa żadnego zaopatrzenia emerytalnego i nie jest funkcjonariuszką państwową,

c) że sieroty żyją i nie zajmują stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej oraz, że nie wstąpiły do klasztoru,

6) świadectwa ewent. dyplomu zmarłego. o ile ukończył wyższe studia.

7) wszystkie dokumenty, znajdujące się w posiadaniu wdowy, które stwierdziłyby ewent. czas służby wojskowej wzgl. państwowej służby cywilnej w b. państwie zaborczem t. j. przed 1.XI.1918,

8) dokładne miejsce zamieszkania wdowy.

W wypadku, gdy podanie wnosi opiekun, powinien dołączyć dokument, stwierdzający prawne zastępstwo do występowania w imieniu zainteresowanych.

Podanie wraz z dokumentami winna przedłożyć wdowa (opiekun) w dowództwie oddziału, w którym zmarły ostatnio pełnił służbę.

Oddział ze swej strony winien dołączyć:

1) polską kartę ewidencyjną z dokładnym przebiegiem służby od dnia wstąpienia do wojska do dnia śmierci,

2) oryginalne dowody, stwierdzające przebieg służby w b. wojsku zaborczem, a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze wszelkimi zmianami i podaniem ich dokładnych dat, przyczem wiarygodność zestawienia winna być stwierdzona uwierzytelnionymi podpisami dwóch świadków, którzy wraz ze zmarłym pełnili służbę w b. państwie zaborczem,

3) uwierzytelnienie.

4) o ile zmarły nie posiadał w chwili śmierci udowodnionej 15-letniej służby wojskowej lub państwowej służby cywilnej. obliczonej według czasu kalendarzowego, zaświadczenie wojskowo-lekarskie, stwierdzające, że zmarły nabawił się choroby, która śmierć spowodowała po wstąpieniu do wojska i bez winy własnej, a w razie samobójstwa zaświadczenie wojskowo-lekarskie, że zmarły popełnił je w przystępie zupełnego rozstroju władz umysłowych,

5) w razie śmierci z powodu choroby zakaźnej, zaświadczenie wojskowo-lekarskie, że w tym czasie w miejscu służbowego pobytu wspomniana choroba w wojsku panowała,

6) jeżeli śmierć nastąpiła wskutek nieszczęśliwego wypadku:

a) protokół dochodzeń wzgl. akta sądowe wypadku.

b) zaświadczenie dowódcy, stwierdzające, że nieszczęśliwy wypadek, który spowodował śmierć, nastąpił w czasie pełnienia przez zmarłego obowiązków służbowych.

Ponadto w razie śmierci wojsk. zaw. przed ukończeniem postępowania rewizyjnego należy dołączyć akta rewizyjne.

Celem przyznania pensji sierocej ma wnieść sierota wzgl. opiekun podanie z załączeniem tych samych dokumentów, jakie obowiązują przy wnoszeniu podania o pensję wdowią

4. Wstrzymanie wypłaty pensji.

Prawo do pensji wdowiej względnie sierocej nie przysługuje:

- a) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu dłużej, niż pół roku, poza granicami państwa lub w m. Gdańska,
- b) w razie utraty obywatelstwa polskiego,
- c) na czas pobierania z tytułu śmierci męża innego zaopatrzenia ze skarbu państwa,
- d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie,
- e) na czas piastowania przez wdowę mandatu poselskiego lub senatorskiego,
- f) na czas zaliczenia dodatku ekonomicznego przy wymiarze uposażenia czynnego ojczyma,
- g) w razie wstąpienia do klasztoru.

Po usunięciu wymienionych przyczyn następuje wypłata uposażenia emerytalnego od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn.

5. Wygaśnięcie prawa do pensji wdowiej i sierocej.

Prawo do pensji wdowiej względnie sierocej gaśnie:

- a) w razie śmierci wdowy lub sieroty z końcem tego miesiąca, w którym nastąpiła śmierć;
- b) gdy wdowa względnie sierota została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do pensji;
- c) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego. Sieroty odżywające studja w zakładach naukowych państwowych lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, mogą otrzymywać pensję sierocą aż do ukończenia studjów, nie dłużej jednak jak do ukończenia 24 lat życia. Wyjątkowo może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu zezwolić na pobieranie pensji sierocej po ukończeniu 18 wzgl. 24 lat życia.

6. Odprawa z powodu zawarcia ponownego małżeństwa.

Wdowa po wojsk. zaw., która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej tego wieku jednoroczną pensję wdowią.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Do podania o odprawę należy dołączyć:

- a) metrykę ponownego ślubu,
- b) zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji, że mąż jest obywatelem polskim.

Jeżeli wdowa nie rości sobie pretensji do jednorazowej odprawy, winna przedłożyć metrykę ślubu oraz deklarację, iż zastrzega sobie prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia. Deklaracja winna być sądownie lub notarialnie legalizowana.

7. Odprawa z powodu śmierci męża lub ojca.

Wdowa po wojsk. zaw., który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje, jeżeli sama nie jest w służbie państwowej wzgl. nie pobiera emerytury z tytułu własnej służby, jednorazową odprawę w wysokości połowy rocznego uposażenia, służącego za podstawę wymiaru emerytury zmarłego, tak samo sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 wzgl. 24 roku życia.

Sierotom wypłaca się odprawę oddzielnie.

8. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Wdowa lub sieroty po wojsk. zaw., zmarłym w służbie czynnej, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca służbowego męża (ojca) do przyszłego miejsca zamieszkania.

Zwrot kosztów przesiedlenia jest zaliczony do wysokości należności przysługujących wojsk. zaw. przy przesiedleniach z urzędu.

Z prawa tego może wdowa (sieroty) korzystać w ciągu jednego roku od śmierci męża wzgl. ojca.

Uzyskanie zwrotu kosztów odbywa się w analogiczny sposób, jak dla emerytów.

9. Tymczasowe zaopatrzenie żony i dzieci.

Żona i dzieci funk. państw., powołanych do służby wojskowej i wojsk. zaw., którzy zaginęli na terenie działań wojennych, o ile nie zachodzi wypadek dezercji, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po wstrzymaniu wypłaty uposażenia czynnego, tymczasowe zaopatrzenie emerytalne w wysokości, obliczanej dla wdów i sierot.

W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego uposażenia wojsk. zaw. wzgl. funk. państw. kwotę, wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaopatrzenia.

W razie nieodnalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano pokój, powinna żona względnie dzieci przedłożyć orzeczenie sądowe, oznaczające zaginionego za zmarłego, wzgl. stwierdzające, że dowód śmierci należy uważać za ustalony.

Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia emerytalnego.

Jeżeli żona lub dzieci nie przedłożą wymaganego orzeczenia sądowego w przepisany czas, tymczasowe zaopatrzenie zostaje im wstrzymane.

ADMINISTRACJA.

1. Zadania administracji wojskowej.

Zadaniem administracji wojskowej jest zaspokajanie pieniężnych i materialnych potrzeb sił zbrojnych podczas pokoju i podczas wojny przy użyciu wszelkich środków oddanych do dyspozycji ministra spraw wojskowych.

W szczególności do zakresu działania administracji wojskowej należy:

- a) administracja personelem,
- b) administracja kredytami,
- c) administracja materiałem,
- d) szkolenie personelu służb,
- e) nadzór nad działalnością organów funkcyjnych w jednostkach administracyjnych.

2. Podział organów administracyjnych.

Organa administracyjne dzielą się ze względu na zakres działania na organa kierownicze i wykonawcze, a ze względu na obszar działania na organa centralne i okręgowe.

Organa kierownicze i wykonawcze — patrz Rozdz. XI. „Służby”.

3. Administracja centralna.

Całokształtem administracji sił zbrojnych kieruje minister spraw wojskowych (II wiceminister).

Organem pracy II wiceministra są:

- a) Biuro Ogólno-Administracyjne,
- b) Biuro Kontroli,
- c) Departamenty Uzbrojenia, Aeronautyki, Zaopatrzenia Inżynierji, Intendentury, Zdrowia i Budownictwa — patrz Rozdz. V. „Władze centralne”.

4. Administracja okręgowa.

Administracją na obszarze okręgu korpusu z ramienia ministra spraw wojskowych kieruje dowódca okręgu korpusu.

Do zadań dowódcy okręgu korpusu w zakresie administracji należy:

a) troska o należyte i zgodne z przepisami działanie administracji w jednostkach administracyjnych i organach zaopatrujących,

b) koordynowanie współpracy między jednostkami administracyjnymi a organami zaopatrującymi,

c) regulowanie spraw administracyjnych związanych z wyszkoleniem formacji (przydział placów ćwiczeń, strzelnic i t. d.).

W szczególności do zakresu działania dowódcy okręgu korpusu należy:

1) zatwierdzanie równoważnika ryczałtu na wyżywienie ludzi i wyżywienie zwierząt w poszczególnych garnizonach,

2) przydział do jednostek administracyjnych formacji administracyjnie niesamodzielnych,

3) ustalanie wysokości ryczałtów typu „B”.

4) wyznaczanie komisji likwidacyjnych dla rozwiązanych jednostek administracyjnych,

5) regulowanie doraźnego zaopatrywania,

6) rozstrzyganie spraw spornych między jednostkami, a organami zaopatrującymi,

7) wykonywanie nadzoru nad gospodarką w jednostkach administracyjnych,

8) przyznawanie zaopatrzenia emerytalnego podoficerom zawodowym i funkcjonariuszom państwowym od VIII st. sł. wzwyż,

9) sprawy telefoniczne i rozmów telefonicznych międzymiastowych,

10) zatwierdzanie uchwał komisji o przyznanych zaliczkach zwrotnych na uposażenie,

11) zatwierdzanie wniosków komisji na przyznanie bezzwrotnych zapomóg,

12) wydawanie zarządzeń administracyjnych wskutek strat i szkód, powstałych w jednostkach administracyjnych,

13) regulowanie spraw robotniczych,

14) nadzór nad stanem zdrowotnym w formacjach, załogujących na obżarze okręgu korpusu,

15) zatwierdzanie orzeczeń wojskowej komisji rewizyjnej w stosunku do oficerów rezerwy, podoficerów zawodowych, szeregowych służby czynnej i szeregowych rezerwy,

16) nadzór nad higieną zwierząt.

Referentami dowódcy okręgu korpusu są:

a) w sprawach zaopatrzenia intendenckiego szef intendatury,

h) w sprawach sanitarnych szef sanitarny,

e) w sprawach weterynaryjnych szef weterynarji.

Szczegóły w przepisach A. K. 1. „Administracja na szczeblu dowództwa okręgu korpusu w czasie pokoju”.

5. Administracja w jednostkach administracyjnych.

Jednostką administracyjną jest taka część wojska, której dowódca (komendant) otrzymuje od organu zaopatrującego pieniądze i materiał celem zaspokojenia potrzeb formacji, reguluje samodzielnie ich użycie i rozlicza się przed organem zaopatrującym.

Pod względem administracyjnym podlegają jednostki administracyjne dowódcy okręgu korpusu. Pułki lotnicze podlegają odnośnie zaopatrywania w materiał lotniczy bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych.

W skład jednostki administracyjnej wchodzi pododdziały administracyjne własne i przynależne. Własne pododdziały administracyjne stanowią część organiczną jednostki administracyjnej, a przynależne stanowią część organiczną jednej jednostki administracyjnej, natomiast pod względem gospodarczym przynależą do drugiej jednostki administracyjnej.

Administracją kieruje dowódca przy pomocy organów, które dzielą się na pomocnicze i zarządzające. Organem pomocniczym jest kwatermistrz. Do organów zarządzających należą oficer materiałowy, zastępca oficera materiałowego, oficer żywnościowy, wólatnik i niepodlegający kwatermistrzowi lekarz, lekarz weterynarji, dowódcy plutonów pionierów, łączności i t. d.

Do zakresu działania dowódcy pod względem administracyjnym należy:

- a) uzgadnianie spraw wyszkolenia ze sprawami administracji,
- b) zatwierdzanie planu pracy w dziedzinie gospodarki,
- c) zatwierdzanie planów zużycia ryczałtów,
- d) ustalanie kolejności zaspokojenia potrzeb materiałowych w obrębie ryczałtów,
- e) dysponowanie funduszem gospodarczym,
- f) nadzór nad gospodarką,
- g) zarządzanie dochodzeń w wypadku szkód, strat lub nadwyżek i wydawanie zarządzeń w wyniku dochodzeń.

Zakres działania kwatermistrza obejmuje:

- a) czuwanie nad przepisowem pobieraniem pieniędzy i materiałów w ustalonych terminach,

b) czuwanie nad odpowiednim zabezpieczeniem przechowywanych w jednostce administracyjnej pieniędzy i materiału.

c) opracowywanie planu zużycia rzeźb i przedkładanie do wódcy do zatwierdzenia.

d) czuwanie nad wykonaniem planu gospodarczego.

e) przeprowadzanie rewizji gospodarki w okresach półrocznych. Zakres działania oficera materiałowego obejmuje:

a) prowadzenie gospodarki materiałowej z wyjątkiem gospodarki żywnościowej.

b) prowadzenie rachunkowości materiału użytku bieżącego i zapasu wojennego.

c) układanie rozdzielnika materiałowego.

d) sporządzanie sprawozdań materiałowych.

e) przeprowadzanie rocznej inwentaryzacji materiału i sporządzanie wykazów inwentaryzacyjnych.

Zakres działania zastępcy oficera materiałowego reguluje kwarttermistrz.

Zakres działania oficera żywnościowego w odniesieniu do gospodarki żywnościowej obejmuje analogiczne czynności, jak zakres działania oficera materiałowego w odniesieniu do gospodarki materiałowej, ponadto nadzór nad kuchniami pododdziałów.

Platnik prowadzi gospodarkę pieniężną jednostki administracyjnej.

Szczegóły w przepisach J. A. 1. „Administracja w jednostkach administracyjnych w czasie pokoju” zał. 2. „Instrukcja o zakresach działań i czynnościach oddawczo-odbiorczych w jednostkach administracyjnych”.

6. Budżet.

Środków na zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych dostarcza państwo w postaci pieniędzy, za które administracja wojskowa nabywa wszystko, co jest jej potrzebne do wyposażenia. Plan wyposażenia wyraża się w programie wyposażenia, który obejmuje zestawienie środków pieniężnych i materiałowych, służących do celów obrony państwa i utrzymania sił zbrojnych, oraz kolejność ich zaspokojenia.

Plan wyposażenia wyraża się pod względem pieniężnym w preliminarzu budżetowym, który stanowi zestawienie planowanych wydatków i spodziewanych dochodów w przyszłym roku gospodarczym.

Preliminarz budżetowy staje się z chwilą zatwierdzenia go przez władze ustawodawcze budżetem. Budżet dzieli się na dwie części: wydatki i dochody.

Wydatki i dochody budżetowe dzielą się na zwyczajne i nadzwyczajne.

Wydatki zwyczajne służą do zaspokojenia bieżących potrzeb sił zbrojnych i są pokrywane ze zwyczajnych dochodów państwowych. Wszelkie inne wydatki należą do nadzwyczajnych.

Wydatki nadzwyczajne dzielą się na inwestycyjne i rezerwy zaopatrzenia.

Do dochodów zwyczajnych zalicza się wpływy, przewidywane przy normalnym funkcjonowaniu administracji państwowej. Wszelkie inne dochody należą do nadzwyczajnych.

Kwoty, objęte budżetem, nazywają się kredytami.

7. Organa administrujące budżetem.

Organem kierowniczym w administracji budżetem jest minister spraw wojskowych (II wiceminister).

Do II wiceministra w zakresie budżetu należy:

- a) wydawanie przepisów i instrukcji, regulujących gospodarkę finansową,
- b) koordynowanie potrzeb finansowych służb zaopatrujących,
- c) zatwierdzanie planów realizacji budżetu,
- d) ustalanie wysokości kredytów budżetowych na poszczególne okresy roku budżetowego,
- e) uruchomienie kredytów w centralnej księgowości Ministerstwa Skarbu,

f) zatwierdzanie wniosków na przenoszenie kredytów pomiędzy tytułami budżetowymi w granicach ustawowych,

g) nadzór nad wykonaniem planu realizacji budżetu,

h) zatwierdzanie miesięcznych i rocznych sprawozdań rachunkowych M. S. Wojsk.

Organem pracy II wiceministra w administrowaniu budżetem jest Biuro Kontroli.

Organa administrujące dochodami i kredytami budżetowymi dzielą się na dysponujące i asygnujące.

Do zakresu działania organów dysponujących należy:

a) opracowywanie i przedkładanie II wiceministrowi projektów preliminarzy budżetowych.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

WARSZAWA, ALEJA JEROZOLIMSKA 1

Adres telegraficzny: K r a j o b a n k

Prezes Banku: Dr. Roman Górecki

Kapitał zakładowy: 150.000.000 zł.

Rezerwy: 68.253.656 zł.

Suma bilansowa w dniu 30 listopada 1932 r.
2.143.124.714 zł.

Załatwia wszelkie operacje bankowe.
Przyjmuje wkłady terminowe na rachunki
czekowe oraz na książeczki oszczędności
zaopatrzone w gwarancję Skarbu Państwa.

Udziela kredytu długoterminowego, przede-
wszystkiem pożyczek inwestycyjnych dla
samorządów w obligacjach komunalnych
i pożyczek w listach zastawnych na ma-
jówki ziemskie i nieruchomości miejskie.

Emisje Banku, wystawionych w złotych
w złocie i walutach zagranicznych, zao-
patrzone są w gwarancję Skarbu Państwa
oraz zabezpieczone hipotecznie.

19 Oddziałów w Polsce. Korespondenci we wszyst-
kich większych miastach świata.

B R Y D Ź.

Istnieje słuszne powiedzenie, że higiena zabezpiecza od... Medycyny! Świetnie, ale cóż to ma do brydża? Owszem, o tem trzeba pamiętać i przy brydżu... Zdarzają się partnerzy, którzy sami palą i innych częstują „szwarcówkami“... Takie papierosy są właśnie rozsadanikami zarazków chorobotwórczych. Fabrykowane w ohydnych warunkach, przechodzą przez zapocone, brudne łapy „fabrykantów“ z pod ciemnej gwiazdy, zachowują na ustnikach wszelkie ślady swego pochodzenia: pot ludzki, ślinę, kurz, bakcyle wielu chorób z gruźlicą na czele... I to wszystko macie odwagę brać do ust?! Okropność!

**CHRONĆIE
WASZE OCZY**

♦
CZYTANIE I WSZELKA
PRACA PRZY NIEOD-
POWIEDNIEM ŚWIEŁE
NISZCZY WZROK

♦
**STOSUJCIE
ŻARÓWKI
PHILIPS
ARGENTA**

PAŃSTWOWY ZAKŁAD
Badania Żywności
i
Przedmiotów Użytku
W ŁODZI
ul. Gdańska 44. Tel. 101-17.
Teren
działalności Zakładu:
Województwa: Łódzkie,
Kieleckie i Lubelskie.

b) opracowywanie planów realizacji budżetu i przedkładanie
II wiceministrowi do zatwierdzenia,

c) otwieranie kredytów budżetowych organom asygnującym
Organami dysponującymi są szefowie departamentów służb.

Organami asygnującymi są organa administracji wojskowej,
które wykonują budżet w formie dokonywania wydatków z kre-
dytów budżetowych.

Do organów asygnujących należą kierownicy zaopatrzenia, sze-
fowie intendentury okręgów korpusów (kierownicy administracji
pieniężnej) i szefowie budownictwa okręgów korpusów, ponadto
Wydział Zaopatrzenia Kierownictwa Marynarki Wojennej i Ko-
menda Portu Wojennego Gdynia.

Szczegóły w przepisach Fin. 1. „Gospodarka i rachunkowość
finansowa organów dysponujących w czasie pokoju”.

ZAOPATRZENIE PIENIĘŻNE.**1. Szefostwa intendentury okręgów korpusów.**

(Kierownictwa administracji pieniężnej.)

Zakres działania szefostwa intendentury okręgu korpusu (kierownika administracji pieniężnej) obejmuje:

- a) opracowanie planu zaopatrzenia pieniężnego jednostek administracyjnych,
- b) opracowanie zapotrzebowań pieniężnych na wydatki jednostek administracyjnych,
- c) asygnowanie funduszu obrotowego na wydatki jednostek administracyjnych,
- d) cenzurę sprawozdań rachunkowo-kasowych jednostek administracyjnych,
- e) prowadzenie księgowości kredytów i wydatków budżetowych,
- f) nadzór nad gospodarką pieniężną jednostek administracyjnych,
- g) orzekanie w I instancji o zawieszeniu lub nieuznaniu wydatków, wykazanych przez jednostki administracyjne w sprawozdaniach rachunkowo-kasowych,
- h) zestawianie sprawozdań rachunkowych i przedkładanie do cenzury właściwym organom dysponującym i okręgowej izbie kontroli.

Szczegóły w przepisach Fin. 2. „Gospodarka i rachunkowość finansowa kierowników administracji pieniężnej w czasie pokoju”

2. Kierownictwa zaopatrzenia.

Do zakresu działania kierowników zaopatrzenia w dziedzinie gospodarki finansowej należy:

- a) sporządzanie zapotrzebowań pieniężnych,
- b) sprawdzanie zapotrzebowań pieniężnych, przedkładanych przez instytucje im podległe,
- c) asygnowanie pieniędzy dla instytucji im podległych,
- d) prowadzenie księgowości kredytów i wydatków budżetowych oraz dochodów,
- e) cenzura aktów rachunkowych składnic,
- f) zestawianie sprawozdań rachunkowych i przedkładanie do cenzury organom dysponującym.

Szczegóły w przepisach Fin. 3. „Gospodarka i rachunkowość finansowa organów asygnujących na wydatki własne w czasie pokoju”.

3. Okręgowe organa budownictwa.

Okręgowe organa budownictwa:

- a) zestawiają zapotrzebowania i projekty wykonania budżetu,
- b) likwidują i pokrywają należności pieniężne,
- c) prowadzą księgowość kredytów i wydatków budżetowych.

Szczegóły w przepisach Fin. 3. „Gospodarka i rachunkowość finansowa organów asygnujących na wydatki własne w czasie pokoju”.

4. Gospodarka pieniężna w jednostkach administracyjnych.

Pieniądze, potrzebne jednostce administracyjnej, przydziela szefostwo intendencji okręgu korpusu (kierownik administracji pieniężnej) w formie zaliczek do czasu sprawdzenia i zlikwidowania wydatków, które pokrywa definitywnie.

Pieniądze przekazuje szefostwo intendencji okręgu korpusu (kierownik administracji pieniężnej) na rachunek bieżący jednostki administracyjnej w kasie skarbowej. Kwotą, znajdującą się na rachunku bieżącym, dysponuje jednostka administracyjna przy pomocy zleceń wypłaty.

Celem wypłaty poborów, żołdu i regulowania innych wydatków może podejmować jednostka administracyjna pieniądze jedynie w dniu płatności. Poza dniem płatności może przechowywać w kasie zapas gotówki, nieprzekraczającej 1% przyznanego funduszu obrotowego. Wypłaty powinna wówczas skutecznie zlecaniami wypłaty lub czekami.

Rachunkowość pieniężna obejmuje następujące książki:

- a) dziennik obrotów pieniężnych i kontotekę rozrachunkową,
- b) książkę stanu gotówki,
- c) kontotekę likwidacyjną,
- d) kontoteki pomocnicze.

Księgowość opiera się na dowodach rachunkowych. Do nich należy: kwit, dowód wpłaty, wykaz miesięczny uposażenia, karta żołdu, karta wyposażenia i potwierdzenie odbioru, wykaz wypłaconego strawnego w gotówce, wykaz płac robotników, zlecenie wypłaty i czek.

Do dowodów kasowych należą również dokumenty przewozowe

Z gospodarki pieniężnej przedkładają jednostki administracyjne sprawozdania rachunkowo-kasowe, które obejmują:

1) dziennik należności wraz z kartami wyposażenia i poświadczeniami odbioru tych kart,

2) miesięczne odpisy kart kontoteiki rozrachunkowej rachunków I grupy,

3) oryginalne dowody, uzasadniające obroty na tych rachunkach,

4) zestawienie przychodów i rozchodów oraz sald wszystkich rachunków kontoteiki rozrachunkowej za miesiąc sprawozdawczy,

5) umowy,

6) rozkazy dzienne dowódcy jednostki administracyjnej.

Sprawozdania rachunkowo-kasowe przedkłada jednostka administracyjna do 6 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.

Szczegóły w przepisach J. A. 1. „Administracja w jednostkach administracyjnych w czasie pokoju” zał. 3 „Instrukcja o rachunkowości pieniężnej w jednostkach administracyjnych”.

5. Ryczałty.

Ryczałtami nazywają się sumy pieniężne, ustalone przez ministra spraw wojskowych na pewien okres czasu na pokrycie potrzeb jednostki administracyjnej, określonych tabelami należności.

Dowódca (komendant) posiada samodzielność w dysponowaniu ryczałtami.

Ryczałty dzielą się na ryczałty typu „A” i ryczałty typu „B”.

Do ryczałtów typu „A” należy ryczałt na wyżywienie ludzi i zwierząt oraz ryczałt mundurowy. Ryczałty typu „A” ustala się na faktyczne stany ludzi i zwierząt jako obowiązujący równoważnik na pewien okres.

Do ryczałtów typu „B” należy ryczałt kwaterunkowy, na konserwację nieruchomości, kancelaryjny, wyszkoleniowy, taborowy, na przewozy kołowe i na konserwację materiałów. Ryczałty typu „B” ustala dowódca okręgu korpusu w ogólnej kwocie na wszystkie potrzeby na cały okres budżetowy.

Ryczałty przydziela szefostwo intendencji okręgu korpusu (kierownik administracji pieniężnej) na rachunek bieżący jednostki administracyjnej. Dysponuje nimi kwatermistrz z ramienia dowódcy, a zarządzają nimi pomocnicze organa administracyjne.

Oszczędności na ryczałtach typu „A” powstałe w ciągu roku budżetowego pozostają w przyszłym okresie budżetowym na

rachunku danego ryczałtu. Oszczędności ryczałtowych typu „A” może jednostka administracyjna używać na cele przeznaczenia danego ryczałtu. Dowódcom okręgów korpusów przysługuje prawo udzielania zezwoleń na pokrywanie z oszczędności ryczałtowych typu „A” potrzeb innych ryczałtów.

Oszczędności ryczałtowe typu „B” przenosi jednostka administracyjna na rachunek funduszu gospodarczego. Funduszem gospodarczym dysponuje dowódca z tem, że może go przeznaczyć na ulepszenia gospodarcze i na cele kulturalno-oświatowe formacji.

Szczegóły w przepisach J. A. 1. „Administracja w jednostkach administracyjnych w czasie pokoju” zał. 6 „Instrukcja o ryczałtach w jednostkach administracyjnych”.

ZAOPATRZENIE MATERJAŁOWE.**I. Zasady zaopatrywania.**

Czynności, związane z normalnem zaopatrywaniem, regulują organa zaopatrujące przy pomocy dotacji według planu zgóry ustalonego bez przedkładania zapotrzebowań ze strony jednostki administracyjnej.

W wypadkach nagłych przedkłada jednostka administracyjna zapotrzebowanie dowódcy okręgu korpusu, który przydziela materiał w sposób doraźny.

Materiał otrzymują jednostki administracyjne przy pomocy przydziału automatycznego lub zmechanizowanego.

Przy przydziale automatycznym organ zaopatrujący przyznaje materiał na podstawie swoich przewidywań i obliczeń, opartych na tabelach należności i ocenie stanu materiałowego. O przydziale zawiadamia organ zaopatrujący jednostkę administracyjną przy pomocy wyciągu ze swego planu zaopatrzenia w formie rozdzielnika.

Przy przydziale zmechanizowanym udowadnia jednostka administracyjna prawo do należności w stałych okresach.

Udowodnienie polega na przedkładaniu dziennika należności lub stanu zużycia materiału na podstawie wykazu zmian i wykazu inwentaryzacyjnego. Według wykazanych zmian przydziela organ zaopatrujący materiał. O przydziale materiału w sposób zmechanizowany zawiadamia organ zaopatrujący jednostkę administracyjną na podstawie wyciągów ze swego planu zaopatrzenia lub zapomocą zleceń, opartych na badaniu sprawozdania jednostki administracyjnej.

Szczegóły w przepisach J. A. 1. „Administracja w jednostkach administracyjnych w czasie pokoju” zał. 5 „Instrukcja o sposobie zaopatrywania w materiał”.

2. Organa zaopatrujące.

Organami zaopatrującymi w zakresie zaopatrzenia materiałowego są:

- 1) kierownictwa zaopatrzenia,
- 2) okręgowe organa zaopatrujące.

3. Kierownictwa zaopatrzenia.

Patrz Rozdział XI. „Służby”.

4. Okręgowe organa zaopatrujące.

Do okręgowych organów zaopatrujących należą szefostwa intendenty okręgów korpusów i pomocnicze składnice poszczególnych służb.

Szefostwo intendenty okręgu korpusu (kierownik zaopatrzenia materiałowego) jest organem zaopatrującym dla niezręczatowanych artykułów żywności i paszy (chleba i owsa), sprzętu, związanego z wyżywieniem, umundurowania, oporządzenia, materiału kwaterunkowego, materiałów pędnych i smarów.

Organem zaopatrującym:

- a) w materiał uzbrojenia są składnice uzbrojenia,
- b) w materiał saperski i łączności są składnice inżynierji.
- c) w materiał sanitarny i weterynaryjny są składnice sanitarne,
- d) w materiał taborowy są parki dywizjonów wzgl. kadr dywizjonów taborów.

II. Zaopatrzenie w materiał.

A. MATERJAŁ UZBROJENIA.

Zaopatrzenie w materiał uzbrojenia odbywa się przy pomocy dotacji z góry ustalonych. Wysokość dotacji oblicza się:

- a) co do materiału, przeznaczonego na wyposażenie indywidualne, według stanu liczebnego ludzi,
- b) co do materiału wyposażenia zbiorowego według rzeczywistej ilości pododdziałów.

Obliczoną wysokość dotacji podaje rozkaz dowódcy okręgu korpusu w zestawach, a wyjątkowo w poszczególnych przedmiotach.

Realizacja planu zaopatrzenia następuje na podstawie rozdzielników, a osiągnięcie poziomu ustalonej dotacji przy pomocy przydziału automatycznego.

Uzupełnienie braków w materiale, wynikłych z zużycia materiału, następuje drogą przydziału zmechanizowanego do wysokości procentu pokrycia.

Procent pokrycia materiału ustala służba uzbrojenia, jako dopuszczalną ilość, do wysokości której jednostka administracyjna może otrzymać pokrycie zużycia materiału. Nadwyżkę zużycia może otrzymać jednostka administracyjna na podstawie uzasadnionego zapotrzebowania w drodze przydziału doraźnego.

B. MATERJAŁ SAPERSKI.

Wysokość dotacji ustala dowódca okręgu korpusu:

a) dla materiałów przenośnego i przeznaczonego do wyposażenia wozów i działonów według ilości rzeczywistych zespołów, wozów, działonów i ludzi,

b) dla materiału przewoźnego według rzeczywistych ilości pododdziałów.

Przydział materiału następuje automatycznie.

Uzupełnienie braków w materiale, wynikłych z zużycia i strat odbywa się na podstawie wykazu zmian stanu materiałowego przy pomocy przydziału zmechanizowanego.

C. MATERJAŁ ŁĄCZNOŚCI.

Wysokość dotacji oblicza organ zaopatrujący na podstawie tabel należności i składu organizacyjnego formacji. Osiągnięcie nakazanej dotacji odbywa się drogą przydziału automatycznego.

Uzupełnienie braków i strat w materiale następuje również przy pomocy przydziału automatycznego po ustaleniu różnicy na podstawie wykazu inwentaryzacyjnego.

D. MATERJAŁ INTENDENCKI.

1. Żywność.

a) Wyżywienie ludzi.

Uprawnienie do bezpłatnego żywienia.

Prawo do wyżywienia bezpłatnego (na koszt skarbu państwa) przysługuje:

- a) szeregowym służby czynnej,
- b) uczniom szkół wojskowych z wyjątkiem oficerów i podoficerów zawodowych,
- c) elewom etatowych orkiestr wojskowych,
- d) uczestnikom obozów i kursów przysposobienia wojskowego z wyjątkiem oficerów i podoficerów zawodowych,
- e) cywilnemu personelowi pomocniczemu w wojskowych zakładach leczniczych, zatrudnionemu w kuchniach i magazynach żywnościowych,
- f) oficerom i podoficerom zawodowym bez uposażenia, przebywającym na leczeniu w wojskowych zakładach sanitarnych, w aresztach lub więzieniach karnych,
- g) osobom cywilnym, osadzonym w aresztach lub w więzieniach karnych,

h) osobom cywilnym, pozostającym w szpitalach celem zbadania stanu zdrowia i określenia stopnia zdolności do służby woj- skowej,

i) osobom, którym prawo do bezpłatnego wyżywienia przysna M. S. Wojsk.

Szeregowym służby czynnej przysługuje wyżywienie od dnia faktycznego wcielenia do dnia powrotu do miejsca zamieszkania po zwolnieniu ze służby czynnej.

Uprawnienie do wyżywienia za zapłatą.

Prawo do wyżywienia za zapłatą (za zwrotem kosztów wyży- wienia) przysługuje:

a) woj-kowym zawodowym, będącym w stanie chorych w szpi- talach wojskowych, osadzonym w aresztach lub w więzieniach woj-kowych, w czasie ćwiczeń,

b) sanitariuszkom, zatrudnionym w szpitalach wojskowych,

c) członkom rodzin wojskowych zawodowych, emerytom woj- skowym i weteranom podczas leczenia w szpitalach wojskowych,

d) osobom, którym prawo do wyżywienia za zapłatą przysna M. S. Wojsk.

Oplata za wyżywienie równa się wysokości ryczałtu żywności- owego z doliczeniem 10% na koszty przyrządzenia strawy.

Osoby, żywione według ograniczonej należności karnej. opłacają równowartość artykułów żywnościowych, jakie faktycznie otrzy- mali.

Należności żywnościowe.

a) Należności zasadnicze.

A r t y k u ł	D z i e n n i e g r a m ó w			
	P o k o j o w a			Zwiększona wojenna W
	nor- malna N	szkolna S	karna K	
chleb żołnierski	800	300	700	900
„ pszenny	—	300	—	—
konserwy kawowe	50	25	25	50
herbata	—	1	—	—
mleko (cl)	—	40	—	—
cukier	—	70	—	—

A r t y k u ł	D z i e n n i e g r a m ó w			
	P o k o j o w a			Zwiększona wojenna W
	Norm- malna N	Szkolna S	Karna K	
mięso wołowe	250	400	150	300
jarzyna twarda	150	150	175	—
„ świeża	200	200	100	—
mąka do gotowania	—	200	—	—
ziemniaki	700	500	700	700
ślonina	50	50	30	40
masło	—	20	—	—
mąka do przyprawy	10	10	10	10
sól kuchenna	22	22	22	—
cebula świeża	15	15	15	—
włoszczyzna suszona	1	1	1	1
korzenie	0,5	0,5	0,5	0,5
ocet (cl)	1	0,5	0,5	1
papierosy (sztuk)	—	—	—	10

Oprócz powyższych należności zasadniczych jest ustalona należność lecznicza (L), która służy jedynie do obliczenia wysokości ryczałtu żywnościowego w wojskowych zakładach leczniczych.

b) Należności dodatkowe.

A r t y k u ł	D z i e n n i e g r a m ó w			
	chleba	przeciw- epide- miczna	dla ciężko pracuj.	mleka
chleb żołnierski	200	—	—	—
mięso wołowe	—	—	50	—
ślonina	—	—	25	—
herbata	—	1	1	—
cukier	—	10	10	—
mleko (l)	—	—	—	1

Ponadto są ustalone dodatkowe należności lecznicze, których skład podają tabele należności żywnościowych w czasie pokoju.

Należność normalna przysługuje:

- a) szeregowym służby czynnej,
- b) uczniom i instruktorom szkół wojskowych (z wyjątkiem oficerów i podoficerów zawodowych) podczas praktyki poza szkołą,
- c) uczestnikom jesiennych i zimowych kursów przysposobienia wojskowego,
- d) cywilnemu personelowi pomocniczemu w zakładach leczniczych i w szkołach, zajętemu w kuchniach i magazynach żywnościowych,
- e) pozostającym w areszcie śledczym.

Należność szkolna przysługuje:

- a) uczniom i instruktorom szkół wojskowych (korpusy kadetów, szkoły podchorążych, szkoły podoficerskie dla małoletnich) podczas pobytu w szkole,
- b) elewom etatowych orkiestr wojskowych,
- c) uczestnikom jesiennych i zimowych kursów przysposobienia wojskowego,

Należność karną otrzymują odbywający karę pozbawienia wolności.

Dodatek chleba otrzymują:

- a) rekruci przez okres pierwszych dwóch miesięcy służby,
- b) szeregowi, szkoleni w służbie technicznej w formacjach piechoty (czołgów), kawalerji, aeronautyki, saperów, łączności i samochodów.

Dodatek przeciwepidemiczny przysługuje żywnym według należności normalnej i karnej w czasie od 16.VI — 15.IX.

Otrzymującym dodatek dla ciężko pracujących nie przysługuje dodatek przeciwepidemiczny.

Dodatek dla ciężko pracujących otrzymują:

- a) uczniowie i instruktorzy szkół, obozów i oddziałów szkolnych,
- b) szeregowi personelu latającego,
- c) szeregowi obsługi płatowców w czasie od 1.IV — 30.IX,
- d) szeregowi żeglugi śródlądowej,
- e) szeregowi pracujący przy kwasie pikrynowym,
- f) szeregowi oddziału zamkowego,
- g) podczas asystencji,
- h) biorący udział w ćwiczeniach międzydywizyjnych,
- i) pełniący służbę w garnizonie Zakopane,
- j) uczniowie i instruktorzy szkół i kursów aeronautyki podczas praktycznego szkolenia,

- k) szeregowi 3 baonu strzelców,
- l) szeregowi dyonu manewrowego,
- m) szeregowi kombinowanego plutonu artylerji piechoty przy Szkole Strzelania Artylerji.

Dodatek mleka otrzymują szeregowi służby czynnej, wykonujący pracę. połączoną z niebezpieczeństwem zatrucia kwasami nieorganicznymi, metalami ciężkimi lub innymi środkami trującymi.

Wyżywienie z kotła.

Należności żywnościowe otrzymują uprawnieni w postaci gotowej strawy, przyrządzonej w kuchni jednostki administracyjnej.

Należność żywnościowa, przysługująca w danym dniu, powinna być odpowiednio rozdzielona na śniadanie, obiad i wieczerzę.

Wydawanie artykułów żywnościowych w stanie surowym osobom, żywionym z kotła, jest dopuszczalne w tych wypadkach, gdy artykuły żywnościowe nie wymagają przyrządzenia lub gdy wydawanie artykułów w stanie surowym jest konieczne. Na wydawanie artykułów żywnościowych w stanie surowym może zezwolić tylko M. S. Wojsk.

Wypłata strawnego.

W wypadkach niemożności korzystania z wyżywienia w naturze mogą otrzymać szeregowi strawne w gotówce w wysokości ryczałtu żywnościowego, z doliczeniem 10% na koszty przyrządzenia strawy.

Wypłata ryczałtu żywnościowego może nastąpić:

a) za czas urlopu czasowego (okolicznościowego) wzgl. leczniczego (zdrowotnego),

b) w wypadku oddalenia miejsca przydziału od kuchni własnej formacji lub najbliższego oddziału najmniej o 2 km,

c) ze względu na szczególny rodzaj służby, która wyklucza żywienie się w oddziale w porze, wyznaczonej na wydawanie strawy,

d) w czasie podróży służbowej,

e) w czasie pełnienia służby w miejscowościach, w których nie ma oddziałów wojskowych, a kuchni nie prowadzi się ze względu na małą ilość żywionych,

f) gdy szeregowy służby czynnej pozostaje na leczeniu domowym.

g) podchorążym podczas odbywania praktyki w oddziałach celem umożliwienia im korzystania z kasyna oficerskiego lub podoficerskiego.

h) szeregowym wyznania mojżeszowego, chcącym korzystać z wyżywienia rytualnego,

i) szeregowym służby czynnej żandarmerji w drugim okresie szkolenia.

Gospodarka żywnościowa w jednostkach administracyjnych.

Na wyżywienie szeregowych otrzymują jednostki administracyjne ryczałt żywnościowy.

Z ryczałtu żywnościowego zakupują potrzebne do wyżywienia szeregowych artykuły żywnościowe z wyjątkiem chleba, który otrzymują z piekarni wojskowych lub cywilnych (zakontraktowanych).

Gospodarkę żywnościową w jednostce administracyjnej prowadzi oficer żywnościowy.

Szczegóły w przepisach Żywn. 1. „Gospodarka kuchenna w formacjach”.

b) Wyżywienie zwierząt.

Uprawnienie do wyżywienia.

Na koszt skarbu państwa są żywione zwierzęta, które są w administracji wojskowej na usługach wojska i mieszczą się w granicach obowiązujących etatów.

Koniom prywatnym oficerów przysługują należności żywnościowe za zapłatą.

Należności paszy i ściółki.

a) Należność normalna.

A r t y k u ł	Konie wierzch., art. lekkie i A.O.L	Konie art. ciężkie	Konie tabor.	Muły	Osły
	d z i e n n i e k i l o g r a m ó w				
owies	4,125	4,3	2,75	2,75	2
siano	4	6	4	5	4
słoma na karmę . . .	1,5	3	1,5	1,5	1,5
„ „ ściółkę	1	1	1	1	1
sól bydłęca	15 g r a m ó w				

b) Należność transportowa.

A r t y k u ł	Konie i muły	Osły
	dziennie kilogramów	
owies	2	1,5
siano	5	4
sól bydlęca	15 g r a m ó w	

Ustalony jest również dodatek:

a) owsa 1 kg i 2 kg. dziennie,

b) słomy na ściólkę 1 kg. i 2 kg. dziennie.

Dodatek soli ustala dowódca okręgu korpusu.

Ponadto są ustalone należności psów, kotów, gołębi i dla zwierząt doświadczalnych (żrebiąt, cieląt, baranów, królików, świnek morskich, małp, myszy i szczurów).

Stosowanie należności.

Należność normalna przysługuje koniom, mułom i osłom.

Zastosowanie należności dla poszczególnych kategorii koni następuje na podstawie klasyfikacji, przeprowadzonej przez komisję i zawartej w książce ewidencyjnej konia.

Należność transportowa przysługuje wszystkim koniom, mułom i osłom w czasie transportu kolejną lub drogą wodną, począwszy od dnia załadowania do dnia wyładowania włącznie.

Dodatek 1 kg. owsa przysługuje:

a) koniom reprezentacyjnym,

b) matkom przy żrebięciu do dnia sprzedaży żrebięcia, najdłużej jednak przez okres 3 miesięcy,

Dodatek 2 kg. owsa przysługuje koniom, przeznaczonym do międzynarodowych zawodów konnych, przez czas przynależności do grupy olimpijskiej.

Dodatek 1 kg. słomy na ściólkę przysługuje chorym koniom, leczonym w szpitalach koni i ambulansach weterynaryjnych i chorym koniom, leczonym w oddziałach w razie niemożności oddania do szpitala lub ambulansu.

Dodatek 2 kg. słomy przysługuje chorym koniom podczas transportu.

Dowódcy jednostek administracyjnych mogą zmniejszać należności o $\frac{1}{6}$, a uzyskane oszczędności powinni przeznaczać na zwiększenie należności w okresie wzmożonej pracy zwierząt.

Wyżywienie.

Zwierzęta otrzymują należność w naturze. Dopuszczalna jest wypłata ryczałtu na wyżywienie zwierząt oficerom, przyczem na wypłatę zezwala dowódca jednostki administracyjnej.

Na wyżywienie zwierząt otrzymują jednostki administracyjne:
a) owies w naturze, b) ryczałt na inne artykuły; przyczem z ryczałtu zakupują paszę objętościową i słomę na ściółkę.

Szczegóły w

a) tabelach należności,

b) wytycznych do gospodarki żywnościowej na okres budżetowy 1931/32.

2. Mundury.

Zaopatrzenie mundurowe.

Zaopatrzenie mundurowe jednostek administracyjnych obejmuje przedmioty umundurowania i oporządzenia oraz pościel, które ze względu na wymagania są zakupywane i wytwarzane centralnie przez organ zaopatrzenia. Jednostkom administracyjnym nie wolno kupować tych przedmiotów bezpośrednio u producentów lub dostawców.

Organem zaopatrzenia mundurowego jednostek administracyjnych jest szefostwo intendencji okręgu korpusu (kierownik zaopatrzenia materiałowego).

Ryczałt mundurowy.

Na uzupełnienie umundurowania, oporządzenia i pościeli, na konserwację i cechowanie oraz higienę szeregowych otrzymują jednostki administracyjne ryczałt mundurowy.

Wysokość ryczałtu mundurowego ustala się każdego miesiąca według dziennika należności, mnożąc sumy rzeczywistych stanów umundurowanych przez równoważniki ryczałtowe. Równoważniki ryczałtowe ustala każdego roku M. S. Wojsk.

Ryczałt mundurowy asygnuje szefostwo intendencji okręgu korpusu (kierownik administracji pieniężnej).

Z ryczałtu mundurowego ma pokrywać jednostka administracyjna wydatki połączone z:

a) utrzymaniem w dobrym stanie umundurowania, oporządzenia i pościeli,

b) cechowaniem materiału mundurowego,

c) praniem bielizny osobistej i koszarowej,

d) zakupem mydła do mycia i golenia,

e) kąpielą szeregowych.

Zaopatrzenie mundurowe szkół.

Uczniowie szkół podchorążych otrzymują rogatywki, płaszcze, kurtki i spodnie sukienne oraz trzewiki chromowe, wykonane na miarę.

Celem dostarczenia tych przedmiotów podchorążym według miary mają komendanci szkół podchorążych prawo:

a) albo zapotrzebować te przedmioty w stanie gotowym według indywidualnych miar podchorążych w K. C. Z. Int., które wykonuje zamówienie,

b) albo zapotrzebować materiał i dodatki konfekcyjne w K. C. Z. Int. celem wykonania przedmiotów w warsztatach szkoły. K. C. Z. Int. przydziela materiał i dodatki konfekcyjne oraz różnicę między kosztem gotowych przedmiotów a wartością materiałów w gotówce celem pokrycia kosztów robocizny w warsztatach szkoły.

Inne przedmioty umundurowania i oporządzenia oraz pościel otrzymują szkoły z ogólnych zapasów.

Części ubioru wyjściowego:

a) rogatywki kamgarnowe z barwnymi otokami,

b) spodnie ciemne kamgarnowe z lampasami, ponadto dla podchorążych najstarszego rocznika,

c) kurtki kamgarnowe kroju oficerskiego,

d) pasy polowe oficerskie (bez pasków przez ramię) wykonują, względnie zakupują szkoły we własnym zakresie.

Podchorążym, mianowanym podporucznikami, mogą komendy szkół pozostawić na własność ubranie kamgarnowe, 1 płaszcz sukienny, 1 parę trzewików chromowych, bieliznę osobistą i pas oficerski za zapłatą 50% rzeczywistych kosztów.

Uczniowie korpusów kadetów i szkół podoficerskich dla małoletnich otrzymują główne przedmioty umundurowania, jak czapki, płaszcze, kurtki, bluzy, spodnie, bieliznę osobistą i pasy główne, wykonane na miarę.

Celem dostarczenia tych przedmiotów uczniom według miary przedstawiają komendanci szkół zamówienia do K. C. Z. Int. z podaniem indywidualnych wymiarów, które je wykonuje.

Inne przedmioty umundurowania i oporządzenia oraz pościel otrzymują szkoły z ogólnych zapasów.

Gospodarka mundurowa w jednostkach administracyjnych.

Jednostki administracyjne powinny posiadać stan umundurowania, oporządzenia i pościeli:

- a) na wyposażenie szeregowych w pododdziałach,
- b) zapas gospodarczy w wysokości 10% ilości wszystkich przedmiotów umundurowania i oporządzenia oraz pościeli, będących w użytku pododdziałów.

Zapasy gospodarczy jest przeznaczony do:

- 1) pokrywania potrzeb materiałowych w wypadkach czasowego zwiększenia się stanu umundurowanych,
- 2) wyposażenia rezerwistów, powołanych na ćwiczenia,
- 3) wymiany przedmiotów, wycofywanych z użytku pododdziałów (naprawy, pranie, wybrakowanie),
- 4) doraźnego uzupełnienia braków materiałowych, powstałych skutkiem strat i szkód,
- 5) celów gospodarczych.

Gospodarką mundurową kieruje z ramienia dowódcy kwatermistrz przy pomocy oficera materiałowego.

Celem naprawy przedmiotów umundurowania i oporządzenia oraz pościeli prowadzą jednostki administracyjne warsztaty szewskie i krawieckie.

W warsztatach pracują rzemieślnicy cywilni, opłacani z ryczałtu mundurowego.

Szczegóły w tabelach należności mundurowych na czas pokoju oraz wytycznych do gospodarki mundurowej na okres gospodarczy 1931/32.

3. Sprzęt kwaterunkowy.

Sprzęt kwaterunkowy dzieli się na indywidualny i zbiorowy.

Obliczenie dotacji sprzętu indywidualnego opiera się na tabelach należności i etatowych stanach szeregowych. Dotację sprzętu zbiorowego oblicza się na tabelach należności, ustalonych według rodzaju pomieszczeń i zestawienia pomieszczeń, wykazanych przez jednostkę administracyjną.

Przydział sprzętu do wysokości ustalonej dotacji dokonuje organ zaopatrujący automatycznie.

4. Namioty.

Zaopatrzenie w namioty i sprzęt, służący do ich urządzenia, odbywa się na podstawie wytycznych dowódcy okręgu korpusu. Przydział materiału odbywa się automatycznie.

5. Materiały pędne i smary.

Materiały pędne i smary dla celów komunikacyjnych i technicznych otrzymują jednostki administracyjne z szefostwa intendencji okręgu korpusu do wysokości kontyngentów pieniężnych. Wyznaczonych przez Dep. Int. M. S. Wojsk. na podstawie wniosków zainteresowanych służb. Wysokość wyznaczonych kontyngentów pieniężnych dla poszczególnych formacji podaje M. S. Wojsk. do wiadomości dowódców okręgów korpusów, którzy ogłaszają je w rozkazach dowództw okręgów korpusów.

Materiały pędne i smary dla celów konserwacyjnych zakupują jednostki administracyjne z ryczałtu na konserwację materiałów.

E. MATERJAŁ SANITARNY.

Dotacje materiału trwałego oblicza się na podstawie tabel należności. Uzupełnienie materiału jednorazowego użytku oblicza organ zaopatrujący na podstawie tabel dopuszczalnego rocznego zużycia.

Przydział materiału następuje automatycznie.

F. MATERJAŁ WETERYNARYJNY.

Należność materiału trwałego oblicza organ zaopatrujący na podstawie tabel należności i typów jednostek administracyjnych. Należność materiału jednorazowego użytku na podstawie tabel należności i stanu koni z ostatniego miesiąca ubiegłego roku budżetowego.

Przydział materiału następuje automatycznie.

G. MATERJAŁ TABOROWY.

Obliczenie dotacji opiera się na rzeczywistej ilości pododdziałów względnie zespołów, ustalonych organizacją.

Celem osiągnięcia poziomu nakazanej dotacji i uzupełnienia materiału wskutek zużycia i strat ustala organ zaopatrujący na podstawie ustalonej dotacji i wykazu inwentaryzacyjnego różnicę, którą należy przydzielić jednostce administracyjnej i dodaje do niej odpowiednią ilość materiału na normalne zużycie.

H. MATERJAŁ SAMOCHODOWY.

Zaopatrywanie w materiał samochodowy odbywa się według specjalnych zarządzeń M. S. Wojsk.

III. Gospodarka materiałowa w jednostkach administracyjnych.

Gospodarka w jednostkach obejmuje materiał użytku bieżącego i zapasu wojennego.

W zakres gospodarki wchodzi:

- a) przyjęcie materiału,
- b) magazynowanie i konserwacja materiału,
- c) rozdział zapasu magazynowanego między pododdziały,
- d) naprawy materiału,
- e) klasyfikacja materiału, wybrakowanie i sprzedaż nieużytków,
- f) inwentaryzacja,
- g) wysyłka i przewóz materiału.

Obrotów materiałowych dokonuje jednostka administracyjna na podstawie dowodów materiałowych. Do nich należą: faktura, karta wyposażenia, rachunek kupiecki, protokół przyjęcia, zużycia, wybrakowania i sprzedaży, warsztatowy wykaz napraw, rozdzielniki i wykazy zwrotu.

Obroty materiałowe są wpisywane na podstawie dowodów materiałowych do ksiąg i kartotek materiałowych. Do nich należą:

- 1) dziennik dowodów materiałowych,
- 2) ogólna kartoteka materiałowa,
- 3) kontoteka materiałowa,
- 4) księga materiałów jednorazowego użytku,
- 5) kartoteka materiałów zawieszonych,
- 6) księga broni ręcznej,
- 7) księga broni artyleryjskiej,
- 8) księga przyrządów optycznych i mierniczych,
- 9) karta informacyjna amunicji,
- 10) księga depozytów magazynowych,
- 11) dziennik wymiany i konserwacji.

Pododdziały administracyjne prowadzą:

- 1) książkę stanu materiałowego pododdziału,
- 2) kartotekę materiału osobistego,
- 3) książkę działową,
- 4) książkę karabinu maszynowego,
- 5) książkę doręczeń materiału,
- 6) kartę inwentarzową.

Dla wykazania zmian w stanie materiałowym przedkładają jednostki administracyjne:

- a) roczne wykazy inwentaryzacyjne,
- b) półroczne wykazy zmian stanu materiałowego,
- c) roczne wykazy strat i ubytków naturalnych.

ZAKWATEROWANIE.

(Dz. U. R. P. Nr. 97/25 poz. 681, Nr. 37/27 poz. 333, Nr. 113/27 poz. 957 i Nr. 45/30 poz. 380, Dz. Rozk. Nr. 9/28 poz. 117, przepisy Nier. 1 „Administracja nieruchomości sił zbrojnych. Zarząd nieruchomości” z uzupełnieniem w Dz. Rozk. Nr. 1/32 poz. 5 i Nr. 14/32 poz. 186 oraz „Wytyczne do gospodarki kwaterunkowej na okres gospodareczy 1931/32”).

1. Rodzaje kwater.

Kwaterny dzielą się na:

a) stałe, b) przejściowe, c) nagłe.

Stalemi są kwaterny w miejscu postojn formacji, wyznaczonem planem dyslokacji wojska.

Przejściowemi są kwaterny, dostarczone wojsku podczas koncentracji, ćwiczeń, podróży i przeniesień służbowych.

Do nagłych zalicza się kwaterny nie przewidziane żadnym planem co do terminu ich dostarczenia. Do nich należą kwaterny, dostarczane podczas mobilizacji, asystencji i przy przemarszach wojska.

2. Zakwaterowanie szeregowych.

Na zakwaterowanie szeregowych są przeznaczone budynki koszarowe, będące własnością państwa, samorządów lub przez skarbn państwa wynajęte.

W pomieszczeniach szeregowych powinno przypadać na jednego:

a) szeregowca 4.52 m² podłogi i 15.75 m³ przestrzeni.

b) podoficera 6.10 m² podłogi i 22.22 m³ przestrzeni.

Administracja budynkami, oddanemi na kwaterny formacji, należy do dowódcy jednostki administracyjnej.

W zakresie administracji koszar należy do zadań jednostki administracyjnej:

a) drobny remont i konserwacja nieruchomości,

b) drobny remont i konserwacja instalacji oświetleniowych. wodociągowych i kanalizacyjnych,

c) utrzymanie czystości w pomieszczeniach,

d) urządzenie kwater i konserwacja sprzętu kwaterunkowego oraz jego remont.

e) oświetlanie i opalanie pomieszczeń.

f) asenizacja i czyszczenie kominów.

Celem wykonania tych czynności otrzymuje jednostka administracyjna ryczałt kwaterunkowy i ryczałt na konserwację nieruchomości, z których pokrywa wszystkie z tem związane wydatki.

3. Kwatery przejściowe i nagłe.

Kwatery przejściowe i nagłe otrzymują formacje wojskowe i pojedyncze osoby w budynkach, przeznaczonych na wspólne kwatery stałe, a w braku w nich miejsca w budynkach, wskazanych przez zarządy gminne.

O dostarczenie kwater przejściowych należy zwracać się do komendantów garnizonu (miasta, placu), a w miejscowościach, w których niema władz wojskowych, do zarządów gmin.

O dostarczenie kwater przejściowych należy zwracać się do zarządów gmin w terminie 7-dniowym przed dniem, w którym kwatery są potrzebne, a o dostarczenie kwater nagłych co najmniej 24 godziny przed przybyciem formacji.

Należności za kwatery przejściowe i nagłe — patrz tabela na str. 534 i 535.

4. Mieszkania.

Do otrzymania mieszkania (osobnej kwatery stałej) są uprawnieni:

a) oficerowie zawodowi,

b) oficerowie w stanie spoczynku oraz rezerwy i pospolitego ruszenia, pozostający w służbie czynnej,

c) chorążowie,

d) podoficerowie zawodowi i równorzędni żonaci, nieseparowani lub separowani, a dietni, tudzież wdowcy dietni,

e) osoby cywilne, pracujące w wojsku na stanowisku etatowym i pobierające uposażenie od IX gr. up. wzwyż,

f) osoby cywilne w stanie małżeńskim, pracujące w wojsku na etatowym stanowisku od X — XVI gr. up. z wyjątkiem separowanych, a bezdietnych, ponadto dietni (ne) wdowcy (wy).

Wymienieni otrzymują mieszkania w budynkach państwowych lub przez skarb państwa wynajętych lub administrowanych, należących do funduszu Kwaterunku Wojskowego lub dostarczonych przez zarządy gmin.

Klasa miejscowości	Podział miejscowości na klasy	Oficerowie				Podoficerowie zawodowi					
		na 1 pokój i dobę za									
		kwaterę	urządzenie	opalenie	oświetlenie	R a z e m	kwaterę	urządzenie	opalenie	oświetlenie	R a z e m
		z	ł	o	t	y	e	h			
1	2	3				4					
—	M. st. Warszawa	1.				1.42	0.50			0.85	
I	Gminy miejskie mające więcej niż 80.000 mieszkańc.	0.90			0.11	1.32	0.45		0.07	0.80	
II	Gminy miejskie mające więcej niż 40.000 mieszkańc.	0.80	0.07	0.24		1.22	0.40	0.04	0.24	0.75	
III	Gminy miejskie mające więcej niż 10.000 mieszkańc.	0.70				1.12	0.35			0.70	
IV	Gminy miejskie mające mniej niż 10.000 mieszkańc.	0.60			0.06	0.97	0.30		0.05	0.63	
V	Gminy wiejskie	0.50				0.87	0.25			0.58	

Uwagi:

1. Należność pomieszczenia wynosi 2 pokoje dla marszałka, 1 pokój dla pozostałych oficerów. Chorążym przysługują uprawnienia podporuczników.

2. Do urządzenia kwatery należy 1 łóżko z pościelą, 1 umywalnia z miednicą, dzbankiem na wodę i szklanką, 1 szafka, 1 stół, 2 krzesła lub stolki. W razie niemożności dostarczenia łóżek z pościelą oficerowie otrzymują na posłanie po 12 kg. słomy na dobę.

3. Oświetlenie kwater of. odbywa się od zmroku do 24 godz., podof. do 23 godz., szereg. niezaw. do 22 godz., w miarę potrzeby w porze zimowej do zupełnego rozwidnienia się, a w każdej porze roku w tych godzinach, w których wymagają tego czynności służbowe.

tery przejściowe i nagłe.

Szeregowi niezawodowi					Zwierzęta			Należności dodatkowe za				
na 1 osobę i dobę za					na 1 zwierzę i dobę za							
kwatere	urządzenie	opalenie	oświetlenie	R a z e m	kwatere	ściółki	R a z e m	Pomieszczenie kryte na dobę za 1 wóz, bryczkę	Pomieszczenie kryte na dobę za 1 samochód	dodatkowo wstawione do pokoju zaw.	1. kg słomy do po- koju ofic. na 1 dobę	każde pranie zmia- ny bieliz. pościel.
z ł o t y c h												
5					6			7	8	9	10	11
0.10			0.142	0.05	0.10							
0.09			0.007	0.182	0.045	0.095						
0.08	0.01	0.05	0.122	0.04	0.05	0.09	0.05	0.10	0.05	0.04	0.02	0.37
0.07			0.112	0.035	0.085							
0.06			0.003	0.09	0.030	0.080						
0.05			0.088	0.025	0.075							

4. Opalanie kwater odbywa się od 16.X — 15.IV. Jeżeli temperatura pokojowa jest niższa od 15°C, również od 1.X — 15.X i od 15.IV — 30.IV.

5. Za pomieszczenie, zajęte na kancelarię, izby chorych, wartownicze, inspekcyjne, kasy, magazyny i t. p. oblicza się należność według stawek rubryki 3.

6. Zaszeregowanie miejscowości podaje Dz. Rozk. Nr. 24/24 poz. 514.

7. Miejscowości, położone na obszarze woj. Śląskiego, są zaszeregowane o jedną klasę wyżej. Wobec tego dla miejscowości I kl. obowiązuje stawka, jak dla Warszawy.

8. Za kwatery, dostarczone przez gminy wiejskie w promieniu 20 km. od Warszawy, oblicza się należności według stawek dla gmin miejskich IV kl.

5. Rozmiary mieszkań.

Grupa uposażenia	Funkcja względnie stopień uprawnionego do otrzymania kwatery stałej	Normalny dopuszczalny rozmiar kwatery z wyłączeniem pomieszczeń pobocznych dla:				Pomieszczenia poboczne									
		osób z rodziną		ilość pokoi	m ²	osób z rodziną		ilość pokoi	m ²	pokój dla służby dla:		kuchnia i piwnica dla:		łazienka dla:	
		ilość pokoi	m ²			osób z rodziną	samo-nych			osób z rodziną	samo-nych	osób z rodziną	samo-nych	osób z rodziną	samo-nych
I	Marszałek Polski.	10	420	10	420	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
II	Gen. broni.	6—7	180	3—4	100	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
III	Gen. dyw. (wicesdm.), dcy dyw. i równorz.	6	180	3—4	100	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
IV i V	Gen. br g. (kont adm.), dcy brg. i równ rz., płk. kmdr.), dcy pułków i równorz.	5	150	3	90	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
VI	Ppłk. (kmdr. por.), mjr. (kmdr. ppłr.), dcy baonów i równorz.	4	120	2	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
VII	Kpt., dcy komp. i równorz., (por. żonaci z 2 dzie i i por. wdowcy z 3 dzieci)	3	90	2	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
VIII i IX	Por., ppor.	2	60	1	15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
X i XI	St. sież. i sierż. (równorz.)	2	50	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
XII i XIII	Plut. i 1 pr. (równorz.)	1	30	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

7a „osobę z rodziną” uważa się osoby, pozostające w związku małżeńskim (żyjące we wspólności małżeńskiej lub oddzielnie), tudzież owdowiате, zamieszkujejące z dziećmi ślubnymi, uprawnionemi lub pasierbami, na które otrzymują dodatek ekonomiczny.

--W wypadku niemożności przydziału mieszkania w ustalonym rozmiarze, rozmiar może być obniżony w zależności od warunków w danym garnizonie. Nie dotyczy to jednak marszałka, plutonowych (równorz.) i kaprali (równorz.).

6. Czynsze mieszkaniowe.

Za dostarczone mieszkania pobiera skarb państwa czynsz, którego wysokość określa komisja czynszowa, powołana przez komendanta garnizonu, w zależności od miejscowości, powierzchni użytkowej, jakości i wartości czynszowej mieszkania.

Miejscowości dzielą się na następujące klasy czynszowe:

Klasa	M I E J S C O W O Ś Ć	Kwot roczna od 1 m ² powi-rzechni użytkowej	
		od	do
		zł	
I	Warszawa	11	16
II	Gdynia, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Przemyśl	10	14
III	Biała, Bielsko, Kopyczyńce, Mława, Przemyślany, Rawa-Ruska, Stanisławów, Tarnów, Wilno, Zakopane, Żywiec	10	13
IV	Będzin, Ciechocinek, Cieszyń, Drohobycz, Grodno, Jarosław, Jasło, Kalisz, Kielce, Krosno, Nowy-Sącz, Piotrków, Podhajce, Poznań, Rzeszów, Skala, Tarnopol, Tomaszów-Rawski, Wieliczka, Włocławek, Włoszczowa, Złoczów, Żyrardów	9	12
V	Blonie, Borszczów, Brześć n/B., Chrzanów, Częstochowa, Gorlice, Gródek-Jagielloński, Grójec, Grudziądz, Horodenka, Katowice, Koło, Konin, Lubaczów, Mielec, Mielnica, Myślenice, Płock, Przeworsk, Radom, Radziechów, Sambor, Sanok, Siedlce, Sieradz, Skierniewice, Skole, Sokal, Stryj, Sosnowiec, Toruń, Wejherowo, Wieluń	8	11
VI	Aleksandrów Kujawski, Biała-Podlaska, Białystok, Bochnia, Borysław, Bóbrka, Brody, Brzeżany, Brzeziny, Bydgoszcz, Chełm, Chojnice, Ciechanów, Czortków, Dawigródek, Dąbrowa, Do-		

Klasa	M I E J S C O W O Ś Ć	Kwota roczna od 1 m ² powierzchni użytkowej	
		od	do
		zł	
VI	lina, Działdowo, Gniezno, Grodzisk, Inowrocław, Kartuzy, Kobierzyn, Kolomyja, Korzec, Kozienice, Kolno, Królewska-Huta, Kutno, Łask, Łęczycza, Łowicz, Mińsk-Mazowiecki, Mogilno, Mysłowice, Nowy-Targ, Olsza, Oświęcim, Ostrowiec, Oszmiana, Pińsk, Prądnik Czerwony, Pszczyna, Puck, Radomsko, Rembertów, Rohatyn, Ropczyce, Równe, Rybnik, Rypin, Sandomierz, Sarny, Starogard, Świętochłowice, Tarnowskie-Góry, Tczew, Tłumacz, Turka, Wierzbnik, Zagożdżon, Zamość, Żółkiew	7	10
VII	Augustów, Bielsk-Podlaski, Bilgoraj, Braclaw, Brodnica, Buczacz, Busk, Chełmno, Chełmża, Chmielnik, Dokszycze, Dubno, Garwolin, Gąbin, Głębokie, Gniew, Gostyń, Gostynin, Grajewo, Hajduki Wlk., Hrubieszów, Jabłonna, Janów Lubelski, Jarocin, Jaworów, Jędrzejów, Kałusz, Kamionka Strum., Kleparów (Lwów), Kobryń, Końskie, Kościan, Kościerzyna, Kowel, Kraśnik, Krotoszyn, Krzemieniec, Lida, Lubartów, Lubliniec, Łańcut, Łomża, Łuck, Łuków, Łuniniec, Maków Mazowiecki, Miechów, Mołodeczno, Niepołomice, Nieśwież, Nisko, Nowo-Wilejka, Nowo-Swieciany, Nowy-Dwór, Olkusz, Opoczno, Ostrołęka, Ostrów-Łomżyński, Ostrów-Wielkopolski, Pińczów, Płońsk, Podbrodzie, Porubanek (Wilno), Postawy, Puławy, Pułtusk, Prokocim, Radoszkowice, Radziwiłłów, Radzymin, Raków, Rawa, Rawicz, Sierpc, Skawina, Słupca, Sochaczew, Sokółów, Stalpce, Suwałki, Święciany, Szamotuły, Szczakowa, Szczypiorno, Tomaszów-Lubelski, Trembowla, Troki, Turek, Wadowice, Wąbrzeźno, Wągrowiec, Wilejka, Włodawa, Włodzimierz-Wołyński, Września, Zajezerze (Dęblin), Zależe (Katowice), Zamarstynów (Lwów), Zambrów, Zawier-		

Klasa	M I E J S C O W O Ś Ć	Kwota roczna od 1 m ² pow. erzechni użytkowej	
		od	do
		zł	
VII	cie, Zbaraż. Zdobunów. Zniesienie (Lwów), Zegrze. Żydaczów	6	9
VIII	Baranowicze, Benjaminów, Bereza-Kartuska, Berezecz, Biedrusko, Chodzież, Dębica, Dęblin, Drohiczyn, Góra-Kalwarja, Hilmarshof, Horochów. Horodzieja, Hruszów, Hża, Kazuń. Kępno, Kosów, Koźmin, Krasne, Krasnystaw, Lachowicze, Leśna, Leszno, Lubież, Łagiewniki, Łosice, Mańków. Podhalański, Modlin, Nowogródek. Osowiec, Ostróg, Ostrzeszów. Pleszew, Pohulanka, Praszka, Prużany, Przasnysz, Radymno, Różan, Siemiatycze, Słonim, Sokółka, Staszów, Stolin. Szubin, Śniatyn, Śrem, Środa, Świecie. Tarnobrzeg, Węgrów, Wołkowysk. Wołożyn, Zaleszczyki, Zbąszyń, Żory oraz pozostałe niewymienione wyżej miejscowości, posiadające poniżej 3.000 mieszkańców	5	8

Oprócz opłat czynszowych za dostarczone mieszkania uiszczają lokatorzy dodatkowe opłaty za:

- garaże, stajnie i obory,
- grunta i place,
- sady owocowe.

Wysokość opłat ustala komisja czynszowa w zależności od powierzchni użytkowej.

O ile osobom, korzystającym z osobnych kwater stałych, czynsz, ustalony przez komisję czynszową, wydaje się za wysoki, mogą wnosić odwołanie na wymiar czynszu lub opłat dodatkowych do komendantów garnizonów za pośrednictwem komendantów rejonów kwaterunkowych. Nie wstrzymuje to jednak obowiązku płacenia wymierzonego czynszu i opłat dodatkowych do czasu rozstrzygnięcia odwołania.

Lokatorzy uiszczają czynsz i opłaty dodatkowe z dołu u swoich płatników.

Opłaty za światło, centralne ogrzewanie oraz używanie dźwigu uiszczają lokatorzy według rzeczywistych kosztów.

Lokatorzy nie ponoszą wydatków za zużytą wodę, oświetlenie klatek schodowych, korytarzy, wspólnych ustępów, podwórz i bram.

Osoby, które utraciły prawo do korzystania z mieszkania, a zajmują mieszkanie po upływie terminu, w którym powinny je opróżnić, opłacają po upływie terminu stawki czynszowe trzykrotnie wyższe od normalnych.

7. Remont mieszkań.

Remonty mieszkań w budynkach:

a) państwowych przeprowadzają organa służby budownictwa.
b) przez skarb państwa wynajętych przeprowadza ten, na kim według umowy ciąży obowiązek remontu,

c) dostarczonych przez zarządy gmin właściciel budynku.

Skarb państwa przeprowadza remont raz na cztery lata.

O ile remont mieszkania nie może być przeprowadzony przez organa służby budownictwa, wówczas może go przeprowadzić lokator pod warunkiem:

a) zatwierdzenia przez organa budownictwa wstępnego kosztorysu przewidzianego, a koniecznego remontu na podstawie protokołu konieczności robót,

b) że koszt remontu nie przekroczy kwoty 600 zł.

Kwota, wydatkowana przez lokatora na remont, podlega zwrotowi przez zwolnienie z opłaty czynszu do czasu odmieszkania całkowitej kwoty.

Na lokatorach ciąży natomiast obowiązek utrzymania mieszkań w dobrym stanie i ich konserwacja.

Drobne roboty naprawkowe mają wykonywać lokatorzy na własny koszt. Do tych robót należą: bielenie i malowanie ścian, oszklenie, drobne naprawy pieców, zamiana zużytych płyt paleniskowych oraz rusztów, drobna naprawa instalacji elektrycznej i gazowej, malowanie podłóg, okien i drzwi i t. p. naprawy konieczne w czasie między remontami głównymi.

8. Płatne racje opałowe.

Osoby, uprawnione do otrzymania mieszkań, mogą otrzymać ustalone ilości opału za zapłatą z zapasów przynależnej jednostki administracyjnej.

Wysokość płatnych racji opałowowych wynosi:

Dla żonaty ch		Dla samotny ch	
ilość pokoi	tonn węgla	ilość pokoi	tonn węgla
7	14	—	—
6	12.5	—	—
5	11	—	—
4	9.5	4	6
3	8	3	4.5
2	6.5	2	3
1	5	1	1.5

Samotni, prowadzący własne gospodarstwo domowe, mają prawo do zakupu opału w wymiarze, jak dla żonaty ch.

Prowadzący dwa domy w różnych miejscowościach mogą nabyć węgla:

a) dla siebie w wymiarze, jak dla samotny ch,

b) dla rodziny w wymiarze, jak dla żonaty ch.

Za opał odstępowany za zapłatą obliczają jednostki administracyjne należności po cenach własnego kosztu z doliczeniem wszelkich kosztów, ponoszonych w rzeczywistej wysokości przez formacje.

9. Wspólne kwatery stałe.

Podoficerowie zawodowi i osoby cywilne, pracujące w wojsku na etatowym stanowisku, korzystający ze wspólnych kwater stałych, uiszczają za kwaterę opłaty, obliczone od m² powierzchni użytkowej podłogi, dwukrotnie zwiększone przy uwzględnieniu ilości osób, zajmujących daną izbę.

Podoficerowie zawodowi żonaci, przeniesieni służbowo do szkół lub na kursy poza garnizonem bez prawa do dodatku za przeniesienie, korzystają ze wspólnych kwater stałych bezpłatnie. płacą natomiast za mieszkania, zatrzymane przez ich rodziny.

PAŃSTWOWA POMOC LEKARSKA.

Państwowa pomoc lekarska
dla wojskowych zawodowych.

Zasady ogólne.

Państwowa pomoc lekarska przysługuje:

- a) wojskowym zawodowym w stanie czynnym i w stanie nieczynnym z prawem do uposażenia,
- b) członkom rodzin wojskowych zawodowych w stanie czynnym i w stanie nieczynnym z prawem do uposażenia, jeżeli pobierają na danego członka rodziny dodatek ekonomiczny,
- c) wojskowym zawodowym w stanie spoczynku z prawem do zaopatrzenia emerytalnego.

Natomiast państwowa pomoc lekarska nie przysługuje członkom rodzin wojskowych zawodowych w stanie czynnym i w stanie nieczynnym, oraz wojskowym zawodowym w stanie spoczynku, jeżeli z tytułu swego zatrudnienia podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby.

Państwowa pomoc lekarska obejmuje:

- a) poradę lekarską wraz z zapisaniem recepty,
 - b) opiekę lekarską, do której należą zabiegi chirurgiczne, ginekologiczne i położnicze z pomocą akuszerską, zabiegi w zakresie chorób gardła, nosa, uszu i oczu, zabiegi w zakresie chorób skórnych i wenerycznych, zabiegi balneo-terapeutyczne oraz pomocnicze badania kliniczne (analizy, prześwietlania i t. d.), wreszcie zabiegi dentystyczne z wyjątkiem plombowania zębów porcelaną i metalami szlachetnymi oraz robót technicznych, które to zabiegi są jedynie dopuszczalne za zwrotem ich kosztów,
 - c) dostarczanie środków leczniczych i opatrunkowych,
 - d) leczenie w wojskowych szpitalach i zakładach leczniczych.
- Pomoc lekarską dla emerytów umysłowo chorych reguluje ust. w Dz. U. R. P. Nr. 6/24 poz. 46.

Pomocy lekarskiej udzielają lekarze wojskowi wzgl. zakontraktowani lekarze cywilni.

Jeżeli w wypadkach nagłych, w szczególności w razie grożącego życiu niebezpieczeństwa, wezwano lekarza prywatnego, skarb państwa zwraca związane z tem koszty według taryfy, obowiązującej miejscowych lekarzy, po stwierdzeniu przez lekarza wojskowego wzgl. zakontraktowanego lekarza cywilnego konieczności wezwania lekarza prywatnego.

Środki lecznicze i opatrunkowe wydają na podstawie recepty lekarza wojskowego wzgl. zakontraktowanego lekarza cywilnego apteki wojskowe wzgl. zakontraktowane apteki cywilne.

Leczenie szpitalne wraz z wszelkimi zabiegami leczniczymi oraz środkami leczniczymi i opatrunkowymi jest dla osób, którym przysługuje państwowa pomoc lekarska, bezpłatne.

W leczeniu pozaszpitalnem (ambulatoryjnym) płać wspomniane osoby za zabiegi specjalne 50% ich kosztów, za leki krajowe 50% i leki zagraniczne 66% ich ceny.

Od powyższych opłat zwolnieni są wojskowi zawodowi, których choroba lub kalectwo pozostaje w związku ze służbą woj-skową.

Leczenie szpitalne odbywa się zasadniczo w wojskowych szpi-talach i zakładach leczniczych wzgl. zakontraktowanych w tym celu cywilnych szpitalach i zakładach leczniczych.

Za utrzymanie w wspomnianych szpitalach i zakładach lecni-czych pobiera się opłatę w wysokości równoważnika żywności-owego, określonego dla danego wojskowego szpitala wzgl. za-kładu leczniczego, z dodatkiem na koszty przyrządzenia strawy.

W wypadkach leczenia w publicznych zakładach leczniczych przysługuje leczenie i utrzymanie oficerom oraz członkom ich rodzin według klasy I, podoficerom zawodowym oraz członkom ich rodzin według klasy III, przyczem wynikłe stąd koszty po-krywa skarb państwa w tych tylko wypadkach, w których ze względu na stan zdrowia, trudności transportowe i t. d. nie można było umieścić chorego w wojskowym szpitalu lub za-kładzie leczniczym albo zakontraktowanym cywilnym szpitalu lub zakładzie leczniczym.

Zwrot kosztów leczenia pozawojskowego nie przysługuje woj-skowym zawodowym w stanie spoczynku.

Jeżeli w danej miejscowości nie ma ani szpitala wojskowego, ani publicznego zakładu leczniczego, a stan zdrowia nie pozwala na przewiezienie chorego do szpitala wojskowego lub publicz-nego zakładu leczniczego, może M. S. Wojsk. przyznać osobom, którym przysługuje prawo do państwowej pomocy lekarskiej, zwrot kosztów leczenia w domu w wysokości kosztów leczenia i utrzymania w najbliższym wojskowym szpitalu okręgowym z po-trąceniem równoważnika żywnościowego, określonego dla danego szpitala, z dodatkiem na koszty przyrządzenia strawy.

Leczenie i utrzymanie w wojskowym wzgl. zakontraktowanym cywilnym szpitalu lub zakładzie leczniczym albo publicznym za-

kładzie leczniczym może trwać dla wojskowych zawodowych w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku najdłużej 6 miesięcy, dla członków rodzin wojskowych zawodowych w stanie czynnym i w stanie nieczynnym najdłużej 3 miesiące w roku kalendarzowym z tem, że może być przedłużone do 6 miesięcy w wypadkach choroby umysłowej oraz gruźlicy narządów wewnętrznych i kości po stwierdzeniu przez lekarza wojskowego wzgl. zakontraktowanego lekarza cywilnego, że dalsze leczenie jest konieczne.

W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, zwłaszcza w wypadkach, gdy choroba lub kalectwo powstały w związku ze służbą wojskową, może M. S. Wojsk. zezwolić na pobyt chorego w szpitalu ponad podane wyżej okresy.

Jeżeli stan zdrowia oficera w służbie czynnej, po wykorzystaniu wszelkich środków lekarskich, któremi rozporządzają lekarze wojskowi wzgl. zakontraktowani lekarze cywilni, wymaga innego jeszcze wskazanego przez wiedzę lekarską leczenia celem zupełnego powrotu chorego do zdrowia, może M. S. Wojsk. przyznać choremu prawo korzystania ze specjalnego leczenia pozawojskowego na koszt skarbu państwa.

Państwowa pomoc lekarska jest zasadniczo udzielana w granicach państwa, ponadto wojskowym zawodowym w stanie czynnym i w stanie nieczynnym z uposażeniem oraz członkom ich rodzin na obszarze w. m. Gdańska, gdy pełnią tam służbę wzgl. stale tam zamieszkują.

Wojskowym zawodowym podczas pobytu służbowego zagranicą (wojskowa służba dyplomatyczna, studja) oraz członkom rodzin oficerów w wojskowej służbie dyplomatycznej zagranicą przysługuje prawo do państwowej pomocy lekarskiej wyłącznie w wypadkach nagłego zachorowania i konieczności szpitalnego leczenia, stwierdzonych świadectwem lekarskiem.

W powyższych wypadkach skarb państwa pokrywa koszty leczenia i utrzymania w wojskowym szpitalu okręgowym okręgu korpusu, na którego obszarze oficer posiadał przynależność służbową, z potrąceniem równoważnika żywnościowego.

(Dz. U. R. P. Nr. 7/31 poz. 32).

Pomoc lekarska w formacjach i garnizonach.

Pomocy lekarskiej udzielają lekarze wojskowi na podstawie karty służbowej, wydanej przez bezpośredniego dowódcę. Służbę lekarską w formacjach pełnią lekarze formacji, których obowiązkiem jest również okazywanie pomocy lekarskiej of. formacji

i ich rodzinom. W wypadkach, kiedy lekarz formacji uzna za konieczne leczenie chorego w szpitalu lub kiedy uważa za potrzebne zbadanie chorego przez lekarza specjalistę, kieruje chorego do szpitala okręgowego względnie do Centralnej Przychodni Lekarskiej w Warszawie.

W dużych garnizonach służbą lekarską kierują naczelnicy lekarze garnizonu. W garnizonach tych pełnią służbę lekarską bez przerwy dyżurni lekarze garnizonu, mając do swej dyspozycji samochody sanitarne i pełniąc funkcję pogotowia ratunkowego, przeznaczonego dla osób wojskowych i ich rodzin. Obowiązkiem lekarza dyżurnego garnizonu jest okazywanie doraźnej pomocy lekarskiej w dzień i w nocy: 1) w wypadkach nagłych, ciężkich schorzeń, 2) w nieszczęśliwych wypadkach, wymagających natychmiastowej pomocy lekarskiej, 3) przy wszelkiego rodzaju krwotokach. Do wypadków zwykłych zaślubić lekarza dyżurnego wzywać nie wolno.

Osoby wojskowe i ich rodziny uprawnione są do leczenia się we wszystkich szpitalach okręgowych i wojskowych, garnizony- wych izbach chorych (patrz — Rozdz. XI. „Służby”) oraz niżej podanych szpitalach specjalnych.

Szpital Centrum Wyszkożenia Sanitarnego.

Warszawa (Górnoślaska 45).

Jako szpital kliniczny posiada szereg pracowników oraz oddziały chorób: wewnętrzny, chirurgiczny, położniczo-ginekologiczny, pediatryczny, oczny, uszno-nosowo-gardłany, neurologiczny i psychiatryczny.

W szpitalu leczeni są of. i ich rodziny z garnizonu warszawskiego oraz chorzy, skierowani tam z innych szpitali wojskowych kraju.

Przy szpitalu urządzona jest Centralna Przychodnia Lekarska. Przychodnia udziela porad:

1. Of. i ich rodzinom, przynależnym służbowo do instytucji centralnych, załogujących w Warszawie a nie posiadających własnych lekarzy. Lekarze przychodni odwiedzają chorych w wypadkach chorób obłożnych w mieszkaniach prywatnych.

2. Wszystkim of. i ich rodzinom, skierowanym do przychodni przez lekarzy wojskowych w celu zbadania stanu zdrowia i udzielenia porady przez lekarza specjalistę.

Wezwanie specjalisty z przychodni do mieszkania oficera ułatwia się za pomocą karty służbowej lub telefonogramu, skierowanych do przychodni.

W niedzielę i święta w przychodni dyżurują kolejno ordynatorzy przychodni.

**Instytut Przyrodoleczniczy im. Marsz. Józefa Piłsudskiego.
Warszawa (Nowowiejska 35).**

Na leczenie do Instytutu Przyrodoleczniczego kierują chorych oficerów i ich rodziny lekarze wojskowi. Za zabiegi lecznicze ambulatoryjne, dokonywane w instytucie, oficerowie i ich rodziny płacą według cennika ustalonego dla osób wojskowych.

Z leczenia w instytucie mogą również korzystać osoby cywilne za opłatą według cennika ustalonego dla osób cywilnych.

Szpitala sezonowe.

Ciechocinek, Inowrocław, Busk i Druskieniki.

Poza szpitalami stałymi leczenie wojskowych zawodowych i członków ich rodzin odbywa się:

a) w szpitalu sezonowym (filji 8 szpitala okręgowego) w Ciechocinku,

b) w szpitalu sezonowym (filji 8 szpitala okręgowego) w Inowrocławiu,

c) w szpitalu sezonowym (filji 10 szpitala okręgowego) w Busku.

d) w szpitalu sezonowym (filji 3 szpitala okręgowego) w Druskienikach,

ponadto może się odbywać w uzdrowiskach krajowych (Iwoniczu, Krynicy, Truskawcu, Żegestowie i t. d.).

Wskazania: wszelkie postacie gośca przewlekłego, gruźlica układu chłonnego i kostnego znacniejszego stopnia, dna, następstwa po przebytych zapaleniach kości, stawów, ranach postrzałowych i złamaniach, choroby kobiece o charakterze przewlekłym.

Przeciwwskazania: wszelkie postacie czynnej gruźlicy płuc i gruczołów śródpiersia, choroby zakaźne, choroby weneryczne w okresie zaraźliwym, ciężkie schorzenia mięśnia sercowego i układu naczyń krwionośnych, cierpienia nerek, wszelkie postacie hysterji i neurastenji.

Leczenie w wymienionych wyżej szpitalach przysługuje wojskowym zawodowym i członkom ich rodzin, którym przysługuje państwowa pomoc lekarska, ponadto weteranom.

Miejsca w wojskowych szpitalach sezonowych przyznają na pierwszy sezon szefowie sanitarni okręgów korpusów, właściwi ze względu na położenie szpitala, na następne sezony komendanci szpitali sezonowych.

Wnioski szpitalne i prośby o przyznanie miejsca należy kierować w drodze służbowej do szefa sanitarnego okręgu korpusu, właściwego ze względu na położenie szpitala (na pierwszy sezon) wzgl. do komendanta szpitala sezonowego (na następne sezony).

Wnioski szpitalne i prośby o przyznanie miejsca należy zasadniczo składać na miesiąc przed rozpoczęciem sezonu.

Prośby osób, które nie pozostają w leczeniu szpitalnem, należy zaopatrzyć w wojskowe świadectwo lekarskie z podaniem rozpoznania i wskazań do leczenia w danem uzdrowisku oraz, gdy chodzi o leczenie członka rodziny, w zaświadczenie płatnika o pobieraniu przez petenta dodatku ekonomicznego na danego członka rodziny.

Wysokość opłaty za wyżywienie i mieszkanie w szpitalu sezonowym odpowiada równoważnikowi żywnościowemu, ustalonemu dla danego szpitala sezonowego.

Za zabiegi lecznicze, stosowane poza szpitalem wojskowym w państwowych, samorządowych lub prywatnych zakładach leczniczych z przepisu ordynatora szpitala sezonowego, połowę kosztów opłaca chory, połowę kosztów opłaca komendant szpitala sezonowego.

Ponadto wojskowi zawodowi w stanie czynnym i członkowie ich rodzin mogą być leczeni w uzdrowiskach krajowych (Iwoniczu, Krynicy, Truskawcu, Żegiestowie i t. d.) za zwrotem kosztów leczenia w wysokości 50 zł. za osobę dorosłą, 30 zł. za dziecko od 10 do 16 lat i 20 zł. za dziecko do 10 lat.

Prośby o leczenie w uzdrowiskach krajowych należy kierować do szefów sanitarnych okręgów korpusów, właściwych ze względu na przydział petenta, zaopatrując je w wojskowe świadectwo lekarskie i zaświadczenie płatnika o pobieraniu dodatku ekonomicznego, jak wyżej.

Leczenie w szpitalach sezonowych trwa 4 tygodnie, przyczem każdy szpital sezonowy posiada 4 sezony:

I sezon od 15 maja do 13 czerwca,

II sezon od 15 czerwca do 13 lipca,

III sezon od 15 lipca do 13 sierpnia,

IV sezon od 15 sierpnia do 15 września, ponadto w miarę potrzeby

V sezon od 15 września do 15 października.

(Dz. Rozk. Nr. 7/32 poz. 81).

Sanatorja wojskowe.

Zakopane i Rajcza.

Leczenie klimatyczne wojskowych zawodowych i członków ich rodzin chorych na cierpienia przewodu oddechowego i gruźlicę płuc odbywa się:

a) w sanatorjum wojskowem im. Marsz. Józefa Piłsudskiego w Zakopanem,

b) w sanatorjum wojskowem w Rajczy, ponadto

c) w uzdrowisku m. st. Warszawy dla chorych płucnych w Otwocku oraz innych niewojskowych sanatorjach nizinnych.

Sanatorjum wojskowe im. Marsz. Józefa Piłsudskiego w Zakopanem jest przeznaczone do leczenia osób z cięższymi schorzeniami płuc, opłucnej, gruczolów i t. d. oraz dla ozdrowieńców.

Przeciwwskazania: nadmierna wrażliwość układu nerwowego zwłaszcza na tle konstytucyjnem (daleko posunięta neurastenja, skłonność do depresji, wybitna wrażliwość na zmiany atmosferyczne, częste zawroty głowy, dokuczliwe bicie serca i t. d.), rozedma płuc znacznego stopnia, swoiste zmiany krtaniowe, schorzenia mięśnia sercowego, niewyrównane organiczne wady serca, miażdżyca tętnic znacznego stopnia, wszelkie schorzenia nerek.

Sanatorjum wojskowe w Rajczy jest przeznaczone do leczenia wszelkich postaci gruźlicy płuc, nadających się do leczenia w klimacie górskim.

Przeciwwskazania: nadmierna wrażliwość układu nerwowego zwłaszcza na tle konstytucyjnem, daleko posunięte postacie gruźlicy płuc, schorzenia mięśnia sercowego, niewyrównane organiczne wady serca, gruźlica krtani w ciężkich postaciach, gruźlica nerek, gruźlica jelit.

Uzdrowisko m. st. Warszawy dla chorych płucnych w Otwocku jest przeznaczone do leczenia przypadków gruźlicy płuc, nienadających się do leczenia w klimacie górskim.

Leczenie w wymienionych wyżej sanatorjach przysługuje wojskowym zawodowym i członkom ich rodzin, którym przysługuje państwowa pomoc lekarska, z tem, że wojskowi zawodowi w stanie spoczynku nie mają prawa do leczenia w uzdrowisku m. st.

Warszawy dla chorych płucnych w Otwocku oraz innych niewoj-
skowych sanatorjach nizinnych.

Miejsca w sanatorjach wojskowych przyznaje właściwy ko-
mendant sanatorium wojskowego wzgl. Szef. San. Okr. Korp.
Nr. I, gdy chodzi o leczenie w uzdrowisku m. st. Warszawy
dla chorych płucnych w Otwocku, na wniosek komendanta szpi-
tala wojskowego, w którym chory się leczy, albo na prośbę za-
interesowanego wojskowego zawodowego.

Wniosek wzgl. prośbę należy zaopatrzyć w kartę badania sta-
nu zdrowia, wystawioną przez szpital wojskowy, garnizonową
izbę chorych lub lekarza formacji oraz, gdy chodzi o leczenie
członka rodziny, w zaświadczenie płatnika o pobieraniu przez
petenta dodatku ekonomicznego na danego członka rodziny.

Pierwszeństwo w przyznaniu miejsca mają: a) chorzy pozo-
stający w leczeniu w szpitalach wojskowych, b) chorzy ambula-
toryjnie leczeni, których stan zdrowia wymaga natychmiastowego
wysłania na leczenie klimatyczne, c) pozostali kandydaci w ko-
lejności wpływania prośb.

Przyznane miejsca należy zająć z dniem ich przyznania, naj-
później w ciągu trzech dni od dnia ich przyznania, z tem, że
w razie niemożności zajęcia w terminie miejsca z ważnych po-
wodów osobistych lub służbowych należy o tem zawiadomić wła-
ściwego komendanta sanatorium wojskowego wzgl. Szef. San.
Okr. Korp. Nr. I, gdy chodzi o leczenie w uzdrowisku m. st.
Warszawy dla chorych płucnych w Otwocku, podając motywy
niezajęcia miejsca.

Określona przez M. S. Wojsk. opłata za pobyt w sanatorium
wojskowym powinna być uiszczona za dekadę z góry.

Leczenie w sanatorjach wojskowych może trwać najdłużej
6 miesięcy.

(Dz. Rozk. Nr. 32/31 poz. 410).

Leczenie osób cywilnych w szpitalach wojskowych.

W wojskowych szpitalach i zakładach leczniczych mogą być
leczone w miarę wolnych łóżek następujące osoby cywilne:

- a) członkowie dalszych rodzin wojskowych zawodowych, któ-
rzy pozostają na częściowem lub całkowitem ich utrzymaniu,
- b) członkowie dalszych rodzin wojskowych zawodowych, któ-
rzy nie pozostają na ich utrzymaniu,

c) osoby, które położyły zasługi dla państwa.

d) osoby, które wymagają natychmiast umieszczenia w szpitalu (nieszczęśliwy wypadek i t. d.).

Członkom dalszych rodzin wojskowych zawodowych, pozostającym na ich utrzymaniu, może być przyznana opłata za leczenie w wysokości jedynie kosztów wyżywienia.

Członkom dalszych rodzin wojskowych zawodowych, niepozostającym na ich utrzymaniu, oraz urzędnikom państwowym może być przyznana opłata za pobyt w szpitalu w wysokości 5 zł. dziennie oraz kosztów wyżywienia.

Pozostałe osoby cywilne płacą za pobyt w szpitalu 12 zł. dziennie, jeżeli zaś zajmują oddzielny pokój, 20 zł. dziennie, ponadto w obu wypadkach opłacają koszty wyżywienia.

Koszty zabiegów specjalnych opłacają członkowie rodzin wojskowych zawodowych, pozostający na ich utrzymaniu, w połowie, pozostałe osoby cywilne w całości.

Leczenie inwalidów wojennych w wojskowych szpitalach i zakładach leczniczych normuje umowa między Dep. Zdr. M. S. Wojsk. a Ogólnopaństwowym Związkiem Kas Chorych.

(Dz. Rozk. Nr. 32/31 poz. 411).

Państwowa pomoc lekarska dla funkcjonariuszów państwowych.

(Dz. Rozk. Nr. 15/32 poz. 197 i 205).

KONIE WOJSKOWE.

Określanie koni.

(P. S. 60 — 5).

1. Koń skarbowy — koń będący własnością skarbu państwa bez względu na to, w czyjem znajduje się rozporządzeniu.

2. Koń wojskowy — koń znajdujący się pod zarządem władz wojskowych bez względu na to, czy jest własnością skarbu państwa, czy też własnością prywatną.

3. Koń służbowy — koń wojskowy będący własnością skarbu państwa.

4. Oficerski koń własny — wierzchowy koń wojskowy, będący własnością prywatną oficera. Pojęcie to nie rozciąga się na konie prywatne oficerów, nie będące końmi wojskowymi.

5. Oficerski koń służbowy — wierzchowy koń służbowy, oddany do użytku służbowego oficerowi.

6. Szeregowy koń służbowy — każdy koń służbowy, prócz oficerskich koni służbowych, bez względu na to, jaką pełni służbę.

Podział na typy i kategorie.

Typ	Kategoria	Przeznaczenie	Minim. wzrost. cm	Maks. granica wieku lat
Wierzchowy „W”	—	Pod siodło dla jeźdźców wszystkich broni i służb oraz pod juki dla kawalerji	148	16
Artyleryjski „A”	Lekki „L”	Do zaprzęgu dział i jaszczy artylerji lekkiej i konnej oraz pod siodło dla jeźdźców artylerji	148	16
	Ciężki „C”	Do zaprzęgu dział artylerji ciężkiej oraz kolumn taborowych	148	

1. Konie typu „W” powinny mieć temperament żywy, ale łagodny, powinny być o ile możności szlachetne, struktury suchej, o bogatej budowie kostnej, mieć głowę lekką i suchą, szyję stosunkowo długą i niezbyt ciężką, wysoki i długi kłęb, prosty

grzbiet, krótkie i szerokie lędźwie, długi, szeroki, niezbyt spadzisty krzyż i stosunkowo wysoki wyrost ogona. Pierś niezbyt szeroka, łopatka długa i pochyla, podbarcze i podudzie długie i dobrze umięśnione, krótkie nadpęcia i pęcina umiarkowanej długości i pochyłości, stawy i ścięgna silnie zarysowane.

Wogóle profil sylwetki konia powinien jak najbardziej zbliżać się do kształtu kwadratu, czyli odległość w prostej linii od wierzchołka kłęba do ziemi powinna być jak najbardziej zbliżona do odległości, dzielącej staw barkowy od guza siedzeniowego. Pierwszorzędne znaczenie dla konia, przeznaczonego pod siodło, ma umięśnienie krzyża, lędźwi i ud oraz wogóle rozwój zadu, jako ośrodka impulsu w biegu i skoku.

2. Konie typu „A” powinny w zasadzie posiadać budowę taką samą, jak konie typu „W” z tą różnicą, że powinny posiadać więcej masy — dopuszczalne są konie o szerszej pierś. Konie kategorii „C” powinny posiadać dostateczną siłę i masę dla przewożenia dział ciężkich, nie mogą być jednak nadmier- nie ciężkie (stąpaki) oraz nie mogą mieć krótkich chodów. Konie kategorii „L” powinny być lżejsze, suchsze oraz posiadać pochyłą łopatkę i dłuższy krzyż.

Maści, odmiany i oznaki koni.

(P. S. 60 — 15).

Maści.

Przy wszelkich opisach koni obowiązują następujące określe- nia maści koni:

pięć maści zasadniczych: 1) siwa, 2) bułana, 3) kasztanowata (cisawa), 4) gniada, 5) kara;

trzy odmastki: 1) dropiata, 2) tarantowata, 3) srokata.

Maści zasadnicze.

1) Maść siwa — mieszanina sierści białej z sierścią ciemną (czarną, żółtawą, brunatną) bądź równomierna, bądź nierówno- mierna. Zabarwienie kończyn ciemniejsze. Skóra czarna. Zasad- niczą tendencją tej maści jest ubytek z wiekiem włosów ciem- nych.

Oprócz maści siwej spotyka się, jako nader rzadka, maść biała u koni t zw. białe zrodzonych (albinizm), w którym to wypadku sierść biała znajduje się na skórze cielistej. Kopyta jasno żółte,

Odcienie.

Mleczno-siwa — sierść biała o odcieniu niebieskawym na czarnej skórze.

Różowa — mieszanina sierści czerwonej z białą.

Jasno siwa — niewielka domieszka włosów ciemnych.

Jabłkowita — na tle siwem okrągławe plamy z włosów ciemnej barwy.

Ciemno-siwa (szpakowata) — przewaga włosów ciemnych nad białymi.

Dereszowata, w szczególności:

gniado-dereszowata — mieszanina włosów białych z brunatnymi; ogon, grzywa i kończyny czarne;

kasztanowata (cisawa)-dereszowata — mieszanina włosów białych z żółtawo-rudemi; grzywa i ogon z włosów w tenże sposób mieszanych, kończyny kasztanowate;

mroziata — pojedyncze włosy białe, dość gęsto rozsiane na maści karej.

2. **Maść bułana** — sierść brązowa z odcieniem żółtawym albo popielatym; grzywa i ogon ciemne, na grzbiecie ciemna pręga, kończyny ciemne; zdarzają się na podbarczach ciemne pręgi poprzeczne.

Odcienie.

Jasno-bułana — sierść jasno-żółta z połyskiem złocistym.

Ciemno-bułana — sierść barwy czekoladowej.

Myszata — sierść popielata, czasem z odcieniem brązowym.

Wilczata — sierść brudno-żółtawa (spłowiała) zmieszana z czarną; grzywa, ogon i kończyny czarne.

3. **Maść kasztanowata (cisawa)** — sierść żółtawa, ruda i zbliżona do brunatnej; grzywa i ogon tej samej co sierść lub jaśniejszej barwy.

Odcienie.

Izabelowata — sierść jasno-żółtawa; grzywa i ogon znacznie jaśniejszej barwy, dochodzącej do białej, kopyta jasne.

Jasno-kasztanowata (cisawa) — sierść żółto-czerwonawa; grzywa i ogon jaśniejszej barwy.

Złoto-kasztanowata (cisawa) — sierść czerwonawa z połyskiem podobnym do mieszaniny złota z miedzią; grzywa i ogon połyskujące.

Brudno-kasztanowata (cisawa) — sierść brudno-ciemno-czerwonawa; grzywa i ogon jaśniejsze, czasem konopiate.

Ciemno-kasztanowata (cisawa) — sierść, grzywa i ogon brunatne.

Bura — sierść czarniawa z odcieniem brudno-czerwonawym.

4. Maść gniada — sierść na tułowi barwy brunatnej, na kończynach prawie zawsze czarnej; grzywa i ogon czarne; w rzadkich wypadkach sierść na kończynach zdarza się jaśniejsza, niż na tułowi, wypłowiała.

Odcienie.

Jasno-gniada — sierść jasno-brunatna, na wewnętrznych stronach kończyn, czasem na całych kończynach i brzuchu jaśniejsza, żółtawo-płowa.

Wiśniewo-gniada — sierść brunatna o połysku ciemno-czerwonym.

Ciemno-gniada — sierść ciemno-brunatna.

Karo-gniada — sierść na głowie i kończynach czarna, na tułowi brunatna, na nozdrzach, w pachach, czasem na brzuchu i wewnętrznych stronach kończyn o zabarwieniu żółtawem (podpalenie).

5. Maść kara — sierść, grzywa i ogon czarne.

Odcienie.

Wrona — sierść czarna bez połysku.

Krucza — sierść czarna połyskująca.

Odmastki.

1) Dropiata — na siwym tle mniejsze lub większe plamki o barwie włosa czarnej, brunatnej lub żółtej.

2) Tarantowata — na tle białej maści mniej więcej równomierne plamy wielkości jabłka lub pięści maści ciemnej, skóra na pysku i w obramowaniu oczu częstokroć jasna.

W zależności od barwy plam rozróżnia się odmastki: karo-tarantowatą, kasztanowato (cisawo)-tarantowatą, bułano-tarantowatą i myszato-tarantowatą.

3) Srokata — nieregularne platy maści białej na tle maści ciemnej lub odwrotnie maści ciemnej na tle maści białej, zależnie od tego, która z tych maści przeważa. Rozróżnia się następujące odcienie odmastki srokatej, w zależności od plam uzupełniających maść białą: karo-srokata, kasztanowato (cisawo)-srokata, bułano-srokata, myszato-srokata.

Odmiany.

Odmianami nazywają się białe a czasem nakrapiane plamy na maści ciemnej, znajdujące się na głowie i na kończynach. Z odmianami zwierzęta się już rodzą. Zasadniczo biała sierść odmian znajduje się na skórze białej. Sierść biała odmian często wąskim rąbkim wokoło odmiany przechodzi na skórę ciemną. Tylko bardzo drobne odmiany (siwizna, kwiatek) znajdują się na skórze ciemnej.

U koni siwych za odmianę mogą być poczytane wyłącznie plamy białe na niezabarwionej skórze; po tem poznaje się obecność odmian u koni siwych, które z wiekiem wyjaśniały.

Odmiany na głowie.

Siwizna — na środku czoła siwe włosy, widoczne oddzielnie.

Kwiatek — ścisły pęk białych włosów na czole.

Gwiazda — na czole biała plama rozmaitej wielkości przeważnie okrągłego kształtu.

Gwiazda podłużna — na czole biała plama kształtu wydłużonego.

Gwiazda ze strzałką — gwiazda przedłużona w kreskę, spadającą między oczami w kierunku nozdrzy.

Gwiazda i strzałka — kreska jest umieszczona oddzielnie od gwiazdy.

Łysina — jednolita, podłużna biała plama, idąca od czoła pomiędzy oczami aż pomiędzy nozdrza: łysina bywa wąska, szeroka, ukośna (w lewo lub prawo), przzerwana.

Latarnia — łysina, rozszerzająca się pod oczy i na nozdrza.

Chrapka — biała plama pomiędzy nozdrzami i poniżej nozdrzy, schodząca aż na wargę górną na miejsca nieowłosione.

Warga dolna biała — przód dolnej wargi na miejscach nieowłosionych i sąsiednich owłosionych białą.

Pysk mleczny — dolna część głowy, a wyjątkowo niemal aż do uszu, jednolicie biała.

Odmiany na nogach.

Należy zawsze wymienić, na której nodze znajduje się jaka odmiana: na prawej lub lewej przedniej, prawej lub lewej tylnej.

Piętka — cała, z wewnętrznej lub zewnętrznej strony biała.

Korona — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu lub cała biała często nakrapiana.

Pęcina — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu, z tyłu, w połowie lub cała biała.

Staw pęciny — w połowie, całkowicie, nieregularnie, z zewnątrz lub wewnątrz białe.

Nadpęcie — w połowie, do kolana (do stawu skokowego), nieregularnie z przodu lub z tyłu (wyżej od strony zewnętrznej lub wewnętrznej) białe.

Wyjątkowo odmiany sięgają na przednich nogach powyżej kolana (napięstka) na podbaczce, a na tylnych powyżej stawu skokowego od strony wewnętrznej na podudzie. Przy opisach wystarczy wymienić tylko najwyższą część ciała objętą odmianą (powiedzenie „staw pęciny biały” oznacza, że korona, pęcina i staw pęciny są białe).

Odmiany, najczęściej na koronie, czasem na pęcinie i stawie pęciny, bywają barwnie nakrapiane; u siwych, gniadych i karych nakrapiane są czarno, u kasztanów barwy zasadniczej.

Oznaki szczególne trwałe.

Oznaki szczególne są to cechy, bądź przyrodzone, bądź nabyte, o charakterze bezwarunkowej trwałości. Oznaki szczególne są uwzględnione w opisie *).

Do oznak szczególnych należą:

Rybie oko — oko z tęczęwką bezbarwną.

Szczurzy ogon — osada ogona rzadko owłosiona.

Uszkodzenia (przecięcie, brak) ucha lub nozdrzy i t. p.

Znaki palone (piętna stadne lub wojskowe).

Oznaki zmienne.

Oznakami zmiennymi są cechy nabyte lub przyrodzone nie posiadające charakteru stałego, wskutek czego oznaki zmienne nie są uwzględniane w opisie.

Do oznak zmiennych należą:

1) Plamy białe, niewątpliwie pochodzące z przyczyn urazowych wskutek uszkodzeń skóry, która pierwotnie posiadała sierść barwy zasadniczej, a po uszkodzeniu i zabliźnieniu porasta sierścią białą (zwykle uszkodzenia od siodła lub uprzęży).

2) W maści gniadej i kasztanowatej ciemniejsze plamy większe lub mniejsze na tułowi lub szyi.

*) Odciski jakby od palca w postaci zagłębień na szyi lub przedniej łopatce (tak zwane piętno Mahometa) oddzielnego zarejestrowania nie wymagają.

3) Poszczególne siwe włosy rozrzucone po całym ciele oraz w grzywie i ogonie u gniadych, karych i kasztanów.

4) „Hreczka” u koni siwych.

5) Polyski u kruczych, kasztanów i bułanych, a także odcienie okrągłe nazwane „jabłkami” (przeważnie na bokach i udach), nie utrzymujące się równomiernie przez cały rok, a występujące wydatnie na sierści letniej, krótkiej i rzadszej.

Piętnowanie.

(P. S. 60 — 200).

Piętnowaniu podlegają wszystkie wojskowe konie służbowe. Oficerskie konie i źrebięta piętnowaniu nie podlegają.

Piętnowanie koni należy wyłącznie do przewodniczących komisji remontowych, którzy nakazują je komendantom podległych im punktów zbornych.

Piętno składa się z dwóch znaków:

1) na szyi konia numer karty zakupu,

2) na lewej łopatce numer komisji i rok zakupu.

Numer karty zakupu, wypalany na szyi konia (pośrodku długości szyi w odległości 5 cm. od jej grzebienia), ma składać się z cyfr o wysokości 5 cm. umieszczonych w odstępach 3 cm. między środkami cyfr.

Numer, wypalany na lewej łopatce, ma mieć kształt ułamka, którego licznikiem jest numer komisji remontowej, która kupiła konia, a mianownikiem dwie ostatnie cyfry roku zakupu. Licznik ma być umieszczony nad mianownikiem w odległości 2 cm.

W razie zarośnięcia piętna należy je odnawiać. W tym celu raz w roku, jeżeli zajdzie potrzeba, dowódca formacji składa meldunek dowódcy okręgu korpusu, który wydaje odpowiednie zarządzenia

Nadawanie nazw.

Wszystkie konie wojskowe tak służbowe, jak też oficerskie własne muszą mieć nazwy. Nie dotyczy to tylko koni remontowych w komisjach remontowych i zapasach młodych koni. Koniom służbowym nadaje nazwy dowódca formacji, do której koń został wcielony z zapasu młodych koni lub z komisji remontowej.

Raz nadanych nazw koniom zmieniać nie wolno.

Nazwy powinny być proste, łatwe do zapamiętania (pojedyncze wyrazy polskie) i w miarę możliwości dostosowane do zewnętrznego wyglądu, charakteru lub przeznaczenia konia.

Nazwy nadawać należy według wieku konia na litery podług poniższej tabeli:

Konie urodzone w roku	Na literę	Konie urodzone w roku	Na literę
1914	H	1924	S
1915	I, J	1925	T
1916	K	1926	W
1917	L	1927	Z, Ż, Ź
1918	Ł	1928	A
1919	M	1929	B
1920	N	1930	C
1921	O	1931	D
1922	P	1932	E
1923	R	1933	F

Nazwę nadaną wpisuje się do książki ewidencyjnej konia.

Oficerskim koniom własnym nadaje nazwy dowódca formacji w porozumieniu z właścicielem. Nazwy koni własnych powinny być dostosowane do ogólnych przepisów. Jeśli jednak właścicielowi zależy na utrzymaniu dawnej nazwy, można ją pozostawić, jeśli nawet nie jest zgodna z powyższymi przepisami. Dotyczy to głównie koni pochodzenia szlacheckiego.

Oficerskie konie służbowe.

(P. S. 60 — 145).

Przydział koni.

Oficerskie konie służbowe przydzielane są tym oficerom, dla których takie konie są przewidziane w etatach względnie w specjalnych rozkazach ministra spraw wojskowych.

Oficerski koń służbowy musi być zupełnie zdrowy, dobrze zbudowany, sprężysty i ruchliwy, ze względów zaś reprezentacyjnych powinien posiadać możliwie ładny wygląd.

Koni w wieku poniżej lat 4 przydzielać nie wolno. Ostateczna granica wieku, po osiągnięciu którego koń powinien być zmieniony, wynosi dla oficerów broni jezdnych lat 12, dla oficerów innych lat 15.

a) **Generalom i oficerom broni i służb, posiadającym przynależność służbową do instytucji centralnych, przydziela konie służbowe M. S. Wojsk.**

Generalom i oficerom broni i służb, posiadającym przynależność służbową do instytucji okręgowych oraz dowództw dywizji piechoty, przydzielają konie właściwi D. O. K. z podległych im formacji broni jezdnych.

Oficerom, wchodzącym w skład dowództw dywizji lub samodzielnych brygad kawalerji, przydzielają konie dowódcy dywizji lub samodzielnych brygad kawalerji.

b) **Oficerowie formacji kawalerji, artylerji i taborów, otrzymują konie zasadniczo ze swoich formacji ewid., przyczem przydział konia uskutecznia dowódca danej formacji.**

c) **Do formacji broni pieszych i służb, przydziela oficerskie konie służbowe właściwy D. O. K. z najbliższych podległych mu formacji broni jezdnych. Przydział koni wewnątrz tych formacji reguluje dowódca danej formacji.**

Odebranie lub zamiana.

Odebranie konia służbowego oficerowi następuje:

1) **w razie przeniesienia służbowego oficera na stanowisko, dla którego etat konia służbowego nie jest przewidziany,**

2) **w razie urlopu oficera ponad 6 miesięcy,**

3) **w razie przeniesienia oficera w stan nieczynny, do rezerwy lub w stan spoczynku,**

4) **u oficerów w formacjach nielinjowych w razie nieużywania konia z winy oficera dłużej niż przez 3 miesiące, do którego to czasu nie wlicza się urlopów oraz choroby, trwającej niedłużej niż 6 miesięcy.**

Zamiana konia następuje:

1) **za zgodą oficera w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku,**

2) **na prośbę lub za zgodą oficera, używającego konia służbowego,**

3) **w razie nienadawania się konia pod siodło oficerskie.**

Przeniesienie.

Oficerskie konie służbowe przydzielone generalom, oficerom dyplomowanym oraz oficerom kawalerji i artylerji konnej (jako mogące służyć tym oficerom do celów sportowych), w innych zaś broniach tylko oficerom od dowódcy pułku wzwyż, winny

być zawsze automatycznie przeniesione ewidencyjnie w razie zmiany przynależności służbowej oficerów.

Przeniesienie to ma jednak tylko wtedy zastosowanie, o ile na nowem stanowisku tych oficerów służbowy koń oficerski przewidziany jest etatem środków przewozowych lub specjalnym rozkazem M. S. Wojsk.

Za zgodą dowódców formacji mają ci oficerowie prawo koni swych nie zabierać, co jednak zależy od nich samych. W takim wypadku dowódca formacji zawiadamia o tem formację, do której oficer został służbowo przeniesiony.

W innych wypadkach może oficer uzyskać od M. S. Wojsk zezwolenie na zabranie konia służbowego na miejsce nowej przynależności służbowej w następujących wypadkach:

1) jeśli koń przedstawia specjalną wartość, jako koń wysoce szlachetnego pochodzenia, co ma być udowodnione;

2) jeśli z powodu wyjątkowej wagi jeźdźca jest odpowiedni dla niego pod względem siły i wzrostu;

3) jeśli przeniesiony oficer zdobył na tym koniu pewną ilość nagród na zawodach konnych.

Przenoszenie oficerskich koni służbowych odbywa się zawsze na koszt skarbu państwa zgodnie z P. S. 60 — 80.

Transport oficerskich koni służbowych kolejną winien się odbywać na podstawie listu transportowego, który wystawić ma dowódca odsyłający konia.

W wypadku przeniesienia oficerskiego konia służbowego, służy za podstawę do wystawienia listu transportowego rozkaz przenoszący oficera, któremu dany koń jest przydzielony.

Używanie.

1) Oficerskie konie służbowe powinny być używane tylko przez oficerów, którym zostały przydzielone. W razie dłuższego nieużywania ich powinny być przejeżdżane dla zdrowia.

2) Używanie oficerskich koni służbowych przez osoby cywilne jest bezwarunkowo wzbronione.

3) Oficerskie konie służbowe mogą być używane wyłącznie tylko jako konie wierzchowe i do celów służbowych, a pozatem tylko w miarę potrzeby dla zdrowia i rozwoju konia, jak również dla utrzymania sprawności jeźdźcy. Używanie w zaprzęgu jest bezwzględnie wzbronione.

4) Oficerskie konie służbowe mogą brać udział w zawodach konnych, lecz muszą być dosiadané tylko przez oficerów w sta-

nie czynnym, a program zawodów konnych urządzanych zarówno przez towarzystwa sportowe wojskowe, jak też cywilne musi być zatwierdzony przez M. S. Wojsk.

5) Na większe ćwiczenia i manewry, jak też zawody sportowe należy używać zasadniczo koni, które ukończyły już 5 lat i które przeszły wszystkie okresy wyszkolenia konia remontowego.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Oficerskie konie służbowe powinny być zawsze zakwaterowane w stajniach wojskowych, w wyjątkowych wypadkach mogą być zakwaterowane w stajniach prywatnych i to za zgodą dowódców tych formacji, w których ewidencji konie te się znajdują.

Normy należności paszy — patrz Rozdz. XXX. „Zaopatrzenie materiałowe”.

Pasza powinna być wydawana zawsze w naturze. W wyjątkowych wypadkach, gdy wydawanie paszy w naturze z zapasu formacji jest zupełnie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione n. p. podczas transportu, przy przeniesieniu służbowem, podczas zawodów konnych, odbywających się poza siedzibą formacji i t. p. może być za zezwoleniem właściwego dowódcy formacji wypłacony do rąk oficera, któremu dany koń jest przydzielony, ryczałt w gotówce za należność paszy.

Odpowiedzialność.

Za oficerskie konie służbowe odpowiedzialni są tak dowódcy formacji, w której koń się znajduje, jak też oficerowie, którym koń jest przydzielony, zależnie od właściwości wypadku, z którego odpowiedzialność ta wynika.

Oficerskie konie własne.

(P. S. 60 — 160).

Prawo do konia.

Prawo do posiadania ol. koni własnych przysługuje następującym oficerom:

1) Wszystkim generałom oraz oficerom, zajmującym etatowe stanowiska generalskie, o ile dla tych stanowisk etatowo przewidziane są konie służbowe.

2) Oficerom dyplomowanym, pełniącym służbę w linji, M. S. Wojsk., Sztabie Głównym, D. O. K., dowództwach dywizji i brygad.

3) Oficerom kawalerji i artylerji, pełniącym służbę w linji, M. S. Wojsk., Sztabie Głównym, D. O. K., szkołach, dowództwach dywizji i brygad.

4) Dowódcom pułków i samodzielnych jednostek piechoty, inżynierji i żandarmerji.

5) Oficerom, którym koń własny zastępuje etatowego konia służbowego, z przydziału którego zrezygnowali, z tem, że oficer ten złożyć musi pisemne oświadczenie, że rezygnuje z przysługującego mu etatowo konia służbowego.

Oficer, który raz zajmował stanowisko, uprawniające go do posiadania konia służbowego lub własnego, zatrzymuje prawo do posiadania konia własnego bez względu na dalsze przydziały i etaty środków przewozowych nawet w tym wypadku, gdy na zajmowanym przez niego stanowisku nie jest przewidziany koń służbowy.

Oficerskie konie własne muszą odpowiadać warunkom stawianym dla oficerskich koni służbowych. Muszą one być komisyjnie zakwalifikowane, przyjęte i wpisane w ewidencję.

Nabywanie koni przez oficerów.

Oficerowie mogą nabywać konie własne bądź z zakupu z wolnej ręki, bądź z zakupu od władz wojskowych.

W razie zakupu konia z wolnej ręki oficer nie potrzebuje uzyskiwać żadnego zezwolenia na zakup, dla ułatwienia jednak oficerom nabywania koni może M. S. Wojsk. udzielać zezwolenia na zakup konia przy pomocy komisji remontowej.

Każdy oficer, uprawniony do posiadania konia własnego, ma prawo raz na cztery lata kupić za zezwoleniem M. S. Wojsk. jednego konia z zapasu młodych koni, z komisji remontowej lub z formacji, o ile koń ten nie został przydzielony jeszcze komu innemu. Zakupywane w ten sposób konie muszą być użyte dla celów wojskowych.

Przy zakupie konia przy pomocy komisji remontowej winien oficer sumę, za którą koń został kupiony, wpłacić zaraz przy odbiorze konia na ręce przewodniczącego komisji remontowej.

Należność za konia nabytego od władz wojskowych ma być uiszczona gotówką lub też ratami miesięcznymi za zezwoleniem M. S. Wojsk., o ile oficer kupujący nie posiada długu skarbo-

wego i o ile należność, którą chce spłacić ratami, nie przekracza jego 3-miesięcznego uposażenia. Spłata następuje w myśl przepisów o spłacaniu zaliczek zwrotnych na uposażenie; do czasu całkowitego spłacenia należności oficer nie może otrzymać zaliczki zwrotnej. Nabyty w ten sposób koń przechodzi na własność oficera po wpłaceniu przez niego pierwszej raty, nie może być jednak przez oficera sprzedany aż do całkowitego spłacenia.

Należność za konia nabytego od władz wojskowych określa się w ten sposób, że wynosi ona:

- 1) za konie 4 letnie — cenę zakupu,
- 2) za konie od 5 do 10 lat — cenę zakupu mniej 10% za każdy rok służby, licząc służbę od czasu ukończenia przez konia 4 lat.
- 3) za konie starsze niż lat 10 cena nie ulega dalszej niżce, przyczem należność za konie nie może być również niższa, niż 40% ceny przeciętnej budżetowej tego roku, w którym są one oszacowane.

Konie wojskowe, przeznaczone do celów sportowych jak olimpiady, międzynarodowe konkursy hippiczne i t. d. oraz mające charakter reprezentacyjny lub wogóle nabyte dla specjalnych celów nie mogą być sprzedawane na własność oficerom.

Oficer, który, zakupiwszy od komisji remontowej lub formacji konia na raty, został przeniesiony w stan spoczynku, ma prawo takiego konia zabrać ze sobą jedynie w tym wypadku, gdy nastąpiła już wpłata najmniej 3 rat; resztę należności spłaca dany oficer w myśl obowiązujących postanowień o spłacaniu zaliczek zwrotnych na uposażenie.

Przewóz konia nabytego przy pomocy lub od władz wojskowych do miejsca przydziału oficera odbywa się na koszt skarbu państwa.

Przeniesienie.

W razie przeniesienia oficer uprawniony do posiadania konia własnego ma prawo zabrać go i przewieźć do nowego miejsca służby, o ile nowe stanowisko uprawnia go do posiadania konia własnego. Przewóz odbywa się na koszt skarbu państwa, jeżeli oficerowi należy się zwrot kosztów za przesiedlenie.

Oficer ma prawo zabierać konia własnego na urlopy bez ograniczenia, lecz przewóz konia odbywa się na koszt właściciela. Jeśli urlop przeciąga się ponad 6 tygodni, oficer traci prawo do żywienia konia na koszt skarbu. Po powrocie z urlopu koń musi być komisyjnie zbadany, czy nie utracił on pierwotnej swej wartości.

Wyzbywanie się koni własnych.

Każdy oficer ma prawo wyzbycia się konia własnego, meldując o tem równocześnie swemu przełożonemu (od d-cy pułku lub równorzędnego wzwyż); nie dotyczy to jednak koni zakupionych od władz wojskowych. Jeśli koń własny znajduje się na etacie konia służbowego meldunek należy złożyć na miesiąc przed wyzbyciem.

Konia nabytego od władz wojskowych może oficer wyzbyć się zasadniczo dopiero po upływie 4 lat od daty kupna i wyłącznie po uiszczeniu całej należności w razie zakupienia go na spłaty ratalne. Wyjątek, dopuszczający dowolne wyzbycie się konia, stanowią następujące wypadki:

- 1) w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku.
- 2) w razie przejścia konia w stan niezdolności do służby, jeżeli oficerowi nie należy się odszkodowanie ze skarbu państwa.

Oficer, który nabył konia własnego od władz wojskowych, ma prawo sprzedać takiego konia za zezwoleniem M. S. Wojsk. i przed upływem 4 lat od daty kupna, jednak w wypadku takim jest on obowiązany nabyć w miejsce konia sprzedanego innego konia, odpowiadającego wszystkim warunkom stawianym oficerskim koniom służbowym: o ile koń taki był nabyty na raty, musi oficer przed jego sprzedażą uiścić resztę należności.

W razie śmierci oficera koń jego przechodzi na własność spadkobierców, przyczem musi być zabrany ze stajni wojskowej najpóźniej w terminie dwóch tygodni. W razie przekroczenia tego terminu koszty wyżywienia konia ponosi spadkobierca.

Prawo do odszkodowania.

W razie padnięcia, zniszczenia lub przejścia w stan niezdolności do służby oficerskiego konia własnego, przysługuje oficerowi prawo do odszkodowania pieniężnego ze skarbu państwa, o ile wypadek nie został wywołany z winy oficera.

Stwierdzenie warunków, dających oficerowi prawo do otrzymania odszkodowania, odbywa się przez specjalnie w tym celu powołaną komisję. Wysokość odszkodowania określa się na podstawie ostatniej oceny szacunkowej po potrąceniu z niej za każdy rok pełny używania konia 10% tej ceny, przyczem cena odszkodowania nie może być niższa, niż 40% ceny szacunkowej względnie ceny sprzedaży. W wypadku padnięcia konia, kupionego przez oficera na raty, które jeszcze nie zostały całkowicie

splacone, właścicielowi zostaje zwrócona tylko suma, którą rzeczywiście wpłacił.

Koń, za którego zostało wypłacone odszkodowanie z powodu utraty zdolności od służby, przechodzi na własność skarbu i podlega wybrakowaniu.

Odszkodowanie się nie należy, gdy koń padł lub uległ nie-szczęśliwemu wypadkowi:

- 1) w czasie przebywania konia z oficerem na urlopie,
- 2) podczas używania konia do spraw pozasłużbowych,
- 3) podczas używania konia do zawodów konnych, w których udział koni służbowych oraz własnych oficerskich nie był przewidziany przez M. S. Wojsk.

Jeśli koń taki zakupiony był przez oficera na raty, które nie zostały całkowicie splacone, oficer ma uiścić resztę rat, aby pokryć całą należność za konia.

Używanie.

Oficerskie konie własne mają być używane wyłącznie jako konie wierzchowe, tak do celów służbowych, jak też prywatnych, przyczem używanie ich do celów służbowych jest identyczne z używaniem koni służbowych.

Oficerskiego konia własnego nie wolno używać komu innemu bez zgody właściciela. Oficerowi nie wolno odmówić wykonania na koniu własnym nakazanej mu pracy.

Oficerskie konie własne mogą być używane przez oficerów do celów prywatnych poza służbą, lecz za każdorazowem zezwoleniem dowódcy, przyczem użycie konia dla jego zdrowia, rozwoju fizycznego, jak również dla utrzymania jeźdźcy w kondycji nie uważa się za używanie do celów prywatnych.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Oficerskie konie własne mają być zakwaterowane zasadniczo w oddziałach, w których pełnią służbę, jednak dowódca formacji może zezwolić na zakwaterowanie prywatne, przyczem właściciel obowiązany jest przedstawiać takiego konia przynajmniej raz na tydzień bezpośredniemu dowódcy do oględzin.

Paszę dla koni własnych wydaje się według norm, jak dla koni służbowych w naturze. Dowódca formacji może zezwolić na wydanie wzamian paszy równoważnika pieniężnego, którego wysokość ustala D. O. K. na podstawie cen rynkowych tej miejscowości.

wości, w której koń faktycznie przebywał, w wypadkach, gdy koń z jakichkolwiek powodów nie może stać w stajni wojskowej oraz w razie zabrania konia na urlop.

Odpowiedzialność.

Odpowiedzialność analogiczna, jak za oficerskie konie służbowe.

Konie prywatne oficerów.

(P. S. 60 — 160 Z. 1.)

Prawo do konia.

Prawo do pomieszczenia koni prywatnych w stajniach wojskowych mają tylko ci oficerowie, którym etatowo przysługuje koń wierzchowy.

Jeśli jednak oficer ma prawo do konia własnego, to pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych, może otrzymać tylko w tym wypadku, jeśli już posiada konia własnego.

Pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych w stajniach wojskowych wydają dowódcy formacji od dowódców pułków i równorzędnych wzwyż.

Utrzymanie.

Konie prywatne, pomieszczone w stajniach wojskowych, utrzymywane być mają przez właściwą jednostkę administracyjną, lecz na koszt właściciela koni.

Właściciel konia obowiązany jest zwracać 1 każdego miesiąca należność za paszę i wszystkie inne przedmioty według ustalonych kosztów własnych.

Konie prywatne podlegają opiece lekarsko-weterynaryjnej na równi z końmi służbowymi, jednak leki i opatrunki dostarczone być mają lub zwrócone przez właściciela konia w naturze.

Liczba ordynansów do koni, którzy obsługują konie danego oficera, nie może być zwiększona przez konieczność obsługiwania jego koni prywatnych, jeżeli zaś liczba koni danego oficera, przekracza 3 na jednego ordynansa, oficer obowiązany jest utrzymywać obsługę cywilną.

Na życzenie dowódcy formacji konie prywatne muszą być na przeglądach przedstawiane na równi z końmi służbowymi.

Konie prywatne ewidencji nie podlegają.

Za zgodą właściciela konia może dowódca formacji w razie czasowego braku konia służbowego nakazać (rozkazem pisemnym) właścicielowi konia użyć do celów służbowych.

W razie padnięcia lub zniszczenia konia prywatnego, umieszczonego w stajni wojskowej, właściciel nie może rościć z tego tytułu żadnych pretensji do skarbu państwa z wyjątkiem wypadku użycia go do celów służbowych.

Klacz zębne i źrebięta.

(P. S. 60 — 140).

Klaczy wojskowych tak służbowych, jak też oficerskich własnych stanowić bezwzględnie nie wolno. W razie dopuszczenia do ostanowienia należy pociągnąć winnych do odpowiedzialności.

O ile klacz okaże się zębna, należy ją otoczyć troskliwą opieką oraz używać ostrożnie i tylko do lekkiej pracy.

Bezpośrednio przed i po oźrebieciu nie wolno klaczy wogóle używać do jakiegokolwiek pracy przez okres czasu, który wynosi dla:

klaczy wierzchowych 60 dni przed i 21 dni po oźrebieciu.

klaczy zaprzęgowych 14 dni przed i 14 dni po oźrebieciu.

W tym okresie można klacz przeprowadzać stępa, prowadząc ją jednak w rękę i zdala od innych koni celem uniknięcia wypadku.

Po oźrebieciu się klaczy źrebię może znajdować się w formacji tylko 3 miesiące, po upływie zaś tego terminu powinno być sprzedane. Źrebięta od of. klaczy własnych powinny również po upływie 3 miesięcy zostać ze stajni wojskowej usunięte.

Hygiena konia.

1. Pomieszczenie. Stajnia powinna być sucha, jasna, obszerna, przewiewna i czysta. Okna powinny być umieszczone powyżej głów końskich lub z boku. Wymiary: wysokość stajni od podłogi do powały — 4 m., okna na wysokości — 2,5 m., żłoby (do górnej powierzchni żłobu) — 1,1 m. wys., boksy — 3 m. dług., 2,75 m. szer., stanowiska — 3 m. dług., 1,75 m. szer., korytarz — 2,5 m. szer.

Stanowiska odgradza się ruchomymi wiszącymi drążkami, automatycznie zdejmującymi się przy podnoszeniu do góry; drążki te są oplatane w tylnej części słomą i zaopatrzone w słomiane fartuchy.

Nawóz z pod koni należy natychmiast usuwać.

W stajniach nie wolno palić tytoniu.

O ile tylko pozwala pogoda, konie należy trzymać na otwartym powietrzu.

2. Czyszczenie. Koń powinien być dokładnie czyszczony, zasadniczo na świeżym powietrzu, zaś w razie niepogody w stajni. Do czyszczenia na każdego konia powinna się znajdować: szczotka, zgrzebło, kawał sukna, czysta szmatka płócienna do przecierania oczu i drewniana kopystka do czyszczenia kopyt. Nogi wyciera się pękami słomy i suknem. Zgrzebło służy do czyszczenia szczotki, nie wolno nim czyścić konia. Nie wolno tym samym sprzętem czyścić innego konia.

3. Pielęgnacja grzyw i ogonów koni wojskowych.

Wszystkie konie służbowe, bez względu na typ lub rodzaj pracy, mają mieć grzywy smykane, długości równej mniej więcej szerokości połowy szyi — to znaczy — krótsze od strony głowy, dłuższe od strony kłębu. Grzywy mają być przyczesywane na lewą stronę szyi.

Wszelkie przystrzyganie grzyw, jak i czubów jest bezwzględnie wzbronione.

Ogony wszystkich koni służbowych mają być raz do roku w miesiącu październiku ucinane równo na szerokość dłoni (10 cm.) powyżej stawu skokowego.

Strzyżenie sierści jest zasadniczo zabronione, może ono być dokonywane jedynie w poszczególnych wypadkach na skutek orzeczenia lekarza weterynaryjnego formacji.

To samo dotyczy szczotek na pięcinach.

Włosie otrzymane z ucinania ogonów ma być użyte do wyrobu szczotek do czyszczenia koni.

Przepis ten nie dotyczy oficerskich koni własnych.

4. Utrzymanie kończyn i kopyt. Kończyny należy myć często: po myciu wytrzeć i wysuszyć najstaranniej, szczególnie pięciny. Kopyta obejrzeć, by usunąć wszelki brud i ew. ciała obce, które mogły się dostać w rowki między strzałkę i podeszwę lub między podkowę i podeszwę. W razie przewlekłej suszy lub pracy w glebie mokrej można kopyta posmarować czystym tłuszczem.

5. Podkuwanie. Jedno podkucie wystarcza na 4 — 6 tygodni. Podkowa powinna być doskonale dopasowana do kopyta i uwzględniać wady kopyta lub wady ruchu konia. Stare kucie poznaje się po tem, że podkowa jest jakby przesunięta ku przodowi.

6. **Kąpiel.** Kąpać konia można w porze letniej, najlepiej pod wieczór, na godzinę przed karmieniem, lub raniem. Nie kąpać konia zgrzanego lub zaraz po nakarmieniu. Najlepszą jest woda bieżąca i piaszczysta. Temperatura wody — około 16 stopni. Czas kąpieli — 10 minut. Prowadzić konia do kąpieli stępa, po kąpieli utrzymywać w ruchu; w stajni rozetrzeć, wytrzeć do sucha i przykryć derką.

7. **Karmienie.** Zasadniczy pokarm konia stanowią owies i siano. Dzienna racja, w zależności od rodzaju użytkowania konia, waha się między 3—5 kg. owsa i 4—7 kg. siana. Owies jest dawany 3 razy dziennie w różnych ilościach, siano kilkakrotnie w małych ilościach. Owies można wydawać koniom po powrocie od pracy nie wcześniej, jak w 2 godziny.

Należy dawać pokarm świeży. Siano jest najlepsze, gdy jest w okresie kwitnięcia. Każda zmiana sposobu karmienia powinna być powoli stopniowana. Zastępuje się owies sianem w stosunku 1 kg. siana za pół kg. owsa do wysokości racji. Nie dawać żyta, które może wywołać kolkę śmiertelną.

8. **Wodopój.** Woda powinna być czysta, o cieplecie 8—15 stopni zależnie od pory roku, w ilości do 26 litrów dziennie. Poić należy 3 razy dziennie, latem częściej. Zgrzanego konia nie wolno poić, chyba, że bezpośrednio potem rusza w dalszą drogę. Po ciężkiej pracy poić dopiero po upływie 2 godzin, zadawszy przedtem trochę siana. Nie używać obcych wiader, ani koryt.

9. **Praca.** Najlepszą jest równa, dostosowana do sił konia praca. Szkodzi tak wysilek nadmierny, jak też beczyność. Konie niepracujące przeprowadzać 2 godziny dziennie.

10. **Rząd koński.** Rząd koński i uprzęż powinny być dokładnie dopasowane i starannie nałożone. Drobne niedokładności dopasowania lub nałożenia powodują bardzo szybko odgniecenia, trudno poddające się leczeniu.

Choroby zaraźliwe koni.

1. **Zapobieganie wystąpieniu chorób zaraźliwych wśród koni** polega przede wszystkim na przestrzeganiu wszelkich przepisów higienicznych w utrzymywaniu zwierząt.

Pozatem, aby ustrzec się przeniesienia zarazy z koni chorych na konie zdrowe, należy przestrzegać następujących zasad:

a) nowoprzybywających koni nie wolno łączyć z końmi stajni; nowoprzybywające muszą przejść okres obserwacji weterynaryjnej;

b) aby móc natychmiast wydzielić konie chore lub podejrzane o chorobę zaraźliwą, wszystkie konie poddawać okresowym oględzinom weterynaryjnym;

c) nie używać do czyszczenia, karmienia, pojenia swych koni przedmiotów, należących do innych właścicieli (szczotki, zgrzebla, karmiaki, wiadra i t. p.);

d) unikać obcych stajen;

e) w wypadku wydzielenia konia chorego lub podejrzanego o chorobę zaraźliwą niezwłocznie przeprowadzić odkażanie.

2. Odkażanie powinno być nader systematyczne i staranne.

Należy więc:

a) nawóz, podściółkę, resztki karmy oraz przedmiotów nie przedstawiających wartości spalić,

b) przedmioty przedstawiające wartość, drewniane lub z tkanin, mechanicznie oczyścić, wygotować i następnie wymyć w środku odkażającym (karbol 2%, sublimat 1%), przedmioty z tkanin, jeżeli to możliwe, odkazić w dezynfektorach,

c) ściany, przegrody, drążki, podłogi z materiałów twardych nieprzepuszczalnych mechanicznie oczyścić, wymyć gorącym ługiem lub roztworem mydła szarego i pobielić; podłogi drewniane popsute usunąć razem z warstwą ziemi (30 cm.) i miejsce posypać proszkiem wapna żrącego,

d) przedmioty żelazne, które nie ulegną wskutek tego zniszczeniu, wyżarzyć w ogniu, w przeciwnym razie oczyścić mechanicznie i obmyć gorącym ługiem, a następnie płynem odkażającym,

e) przedmioty skórzane (siodła i t. p.) oczyścić mechanicznie, wytrzeć szczotką, gorącą wodą mydlaną i włożyć do płynu odkażającego (2% formaliny, 3% kreoliny) na 3 godziny, poczem przed zupełnem wysuszeniem dobrze natłuścić,

f) poduszki włosienne wymoczyć przez 3 godziny w 2% formalinie.

3. Objawy chorób zaraźliwych zwykle przedewszystkiem występujące: posmutnienie, utrata apetytu, podwyższona ciepłota, kaszel, wypływ z nozdrzy, świąd. Przy zauważeniu któregośkolwiek z tych objawów należy niezwłocznie zarządzić wydzielenie i odosobnienie konia chorego.

4. Najważniejsze choroby zaraźliwe koni:

a) Nosacizna. Choroba przewlekła u koni, niezmiernie niebezpieczna i śmiertelna dla człowieka. Objawy: wypływ z nozdrzy i owrzodzenia w nozdrzach, niebolesne powiększone gruczoły w sapkach; przy nosaciznie skórnej: owrzodzenia na róż-

nych częściach ciała, przeważnie na kończynach, bocznych powierzchniach piersi i na dolnej powierzchni brzucha. Przy podejrzeniu o tę chorobę konia chorego i konie sąsiednie odosobnić, zarządzić najsurowsze ostrożności w stosunku do szeregowych, stykających się z podejrzanym koniem (niedopuszczalne zranienie lub zadrapania na rękach i twarzy dogladających), umieścić w stajni plyn odkażający dla mycia rąk i obuwia przez dogladających.

Niszczenie koni chorych z najściślejsem odkażaniem.

b) Zolzy. Zapadają przeważnie konie młode. Wpływ śmietanowy z nozdrzy, bolesne opuchnięcie w sapkach, ciepłota podwyższona.

Odosobnienie koni chorych i koni sąsiednich. Prowadzenie przepisanego przez lekarza leczenia. Odkażanie.

c) Zakaźne zapalenie naczyń chłonnych. Objawy bardzo podobne do nosaczyny skórnej. Rozróżnienie dokonuje lekarz weterynaryjny, który przeprowadza zabiegi i leczenie.

Odosobnienie koni chorych. Odkażanie.

d) Zaraza piersiowa i influenza. Choroba nawiedzająca najczęściej konie młode, stajnie, w których zgrupowane bywają konie różnego pochodzenia, gdzie warunki higieniczne utrzymania konia są złe. Rzucające się w oczy objawy: posmutnienie, utrata apetytu, podniesiona ciepłota, obrzęk powiek, kaszel, wpływ surowicy brunatnej z nozdrzy.

Odosobnienie koni chorych i leczenie, poddanie pozostałych obserwacji. Ostrożność z rekonwalescentami, które do sześciu tygodni i dłużej po wyzdrowieniu mogą jeszcze zarażać konie zdrowe. Odkażanie.

e) Świerzb i inne zaraźliwe choroby skórne. Niehigieniczne warunki utrzymania koni sprzyjają występowaniu tych chorób. Objawy: świąd, miejsca bezwłose, strupki na skórze.

Odosobnienie koni chorych i podejrzanych o chorobę i zarażenie się. Leczenie i częste odkażanie.

f) Zaraza stadnicza. Choroba przewlekła przenosząca się zwykle przy stanowieniu z ogiera na klacz lub odwrotnie.

W pierwszym okresie występują zmiany chorobowe na organach płciowych w postaci obrzęków, bolesności, miejscowego podwyższenia ciepłoty, następnie owrzodzeń.

W następnym okresie występują objawy skórne w postaci plam talarowych oraz ogólne objawy nerwowe, porażenia kończyn tylnych.

g) Wąglik. Choroba zakaźna o przebiegu ostrym, udzielająca się człowiekowi. Objawy: przedewszystkiem bardzo wysokie podniesienie ciepłoty ciała (40^0-42^0), przekrwienie widocznych błon śluzowych, objawy gastryczne o charakterze ciężkiej kolki.

Natychmiastowe odosobnienie koni chorych i podejrzanych. Leczenie. Odkazanie najściślejśe mocno działającemi środkami wobec wielkiej trwałości zarazka.

h) Wścieklizna. Występuje wskutek pokąsania konia przez psa wściekłego. Zwiększona pobudliwość, przechodząca często w rzucanie się na ludzi i na przedmioty, skurcze mięśni, obfite ślinienie, zwiększony popęd płciowy.

Podejrzane konie podlegają odosobnieniu, chore zniszczeniu.

T R E Ś Ć

SILY ZBROJNE ODRODZONEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 1918 — 1933.

DZIAŁ OGÓLNY

	Str.
Kalendarjum	12
Kalendarz obowiązujących świąt	36
Kalendarz myśliwski	38
Rachuba czasu	39
Miary i wagi	42
Taryfa kolejowa	44
Taryfa pocztowa (zwykła i lotnicza)	46
Taryfa telegraficzna	51
Ważniejsze stacje radjofoniczne	52
Ważniejsze daty historyczne	54
Królowie polscy	62
Naczelnik państwa i prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej	62
Rządy	62
Ministrowie spraw wojskowych	63
Państwa (powierzchnia, ludność, ustrój, siły zbrojne)	64
Polska	
Statystyka (granice, powierzchnia i ludność, podział administracyjny, szkolnictwo, rolnictwo, górnictwo i hutnictwo, przemysł, handel, kredyt, komunikacje)	76
Ustrój	
Władza zwierzchnia	88
Władza ustawodawcza	
Sejm i Senat	88
Sejm Śląski	91
Kontrola Państwowa	91
Trybunał Stanu	92
Władza wykonawcza	
Prezydent Rzeczypospolitej	92
Administracja państwowa	93

	Str.
Rząd	95
Prezydjum Rady Ministrów	96
Ministerstwo Spraw Wojskowych	97
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	97
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	103
Ministerstwo Skarbu	109
Ministerstwo Sprawiedliwości	111
Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	112
Ministerstwo Opieki Społecznej	113
Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych	114
Ministerstwo Przemysłu i Handlu	115
Ministerstwo Komunikacji	116
Ministerstwo Poczty i Telegrafów	117
Samorząd	118
Sądownictwo administracyjne	119
Władza sądowa	
Sądy	120
Prokuratury	121
Trybunał Kompetencyjny	121
Powszechne obowiązki i prawa obywateli	121
Kościół katolicki	122
Ustrój monetarny	125
Budżet państwa na rok 1932/33	126
Budżet Ministerstwa Spraw Wojskowych	127
Stany budżetowe sił zbrojnych, korpusu ochrony pogranicza, straży granicznej i policji państwowej	129

DZIAŁ WOJSKOWY

Rozdział I. Obrona państwa.

Wojna współczesna	133
Prezydent Rzeczypospolitej	133
Rząd (Komitet Obrony Państwa)	134
Siły zbrojne	136
Ludność	136

Rozdział II. Powszechny obowiązek wojskowy.

Zasady ogólne	137
Przygotowanie i przeprowadzenie poboru	137
Służba wojskowa (służba czynna, służba w rezerwie i służba w pospolitem ruszeniu)	139

	Str.
Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego	143
Obowiązek meldowania się	144
Służba pomocnicza	144
Rozdział III. Siły zbrojne.	
Zadania sił zbrojnych	145
Skład sił zbrojnych (wojsko i marynarka, bronie i służby, jednostki taktyczne, jednostki terytorjalne)	145
Władze sił zbrojnych (dowódcy, sztaby, szefowie broni i służb, kwatery główne, dowództwa taktyczne i władze terytorjalne, podległość taktyczna i podległość terytorjalna)	146
Rozdział IV. Najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych	150
Rozdział V. Władze centralne.	
Ministerstwo Spraw Wojskowych.	
Minister spraw wojskowych	151
Ministerstwo Spraw Wojskowych	152
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.	
Generalny inspektor sił zbrojnych	159
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych	159
Sztab Główny	160
Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu	162
Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku	163
Attachés wojskowi przy polskich urzędach dyplomatycznych zagranicą	163
Rozdział VI. Władze okręgowe.	
Dowództwa okręgów korpusów	164
Dowództwo wybrzeża morskiego	166
Rozdział VII. Władze garnizonowe.	
Komendy garnizonów	171
Rozdział VIII. Wielkie jednostki.	
Wielkie jednostki	173
Armje	173
Grupy operacyjne (korpusy)	173
Dywizje piechoty	174
Dywizje kawalerji	177
Samodzielne brygady kawalerji	178
Dowództwo Obszaru Warownego Wilno	180

Rozdział IX. Małe jednostki.

Małe jednostki	181
Formacje (pułki, szkoły, zakłady)	181

Rozdział X. Bronie.

Piechota	184
Kawalerja	192
Artylerja	196
Broń pancerna	201
Aeronautyka	205
Inżynierja (saperzy i łączność)	204
Tabory	208
Samochody	208
Żandarmerja	209
Szkoły ogólne (Centrum Wyższych Studjów Wojskowych. Wyższa Szkoła Wojenna, Szkoła Podchorążych dla Podoficerów)	210

Rozdział XI. Służby.

Służby uzupełniające	211
Służba poborowa	211
Służba remontu	215
Służby zaopatrujące	219
Służba uzbrojenia	220
Służba aeronautyki	222
Służba inżynierji	222
Służba intendentury	223
Służba taborowa	225
Służba zdrowia	225
Służba weterynarji	227
Służba budownictwa	228
Służba sprawiedliwości	229
Służba duszpasterstwa	231
Służba duszpasterstwa wyznań katolickich	232
Służba duszpasterstwa wyznań niekatolickich	239

Rozdział XII. Korpus ochrony pogranicza.

Zadanie. Skład. Personel	241
Dowództwo korpusu ochrony pogranicza	242
Brygady korpusu ochrony pogranicza	242
Dywizjon żandarmerji korpusu ochrony pogranicza	243
Szkoły korpusu ochrony pogranicza	243

Rozdział XIII. Marynarka wojenna.

Kierownictwo Marynarki Wojennej	245
Flota	245
Flotylla rzeczna	247

Rozdział XIV. Instytucje naukowe.

Wojskowe Biuro Historyczne	250
Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy	250
Wojskowy Instytut Geograficzny	250
Instytuty techniczne	251
Biblioteki wojskowe	251
Archiwa wojskowe	254
Muzea wojskowe :	254
Towarzystwo Wiedzy Wojskowej	254
Prasa wojskowa	255

Rozdział XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe.

Zasady ogólne	258
Ulgi w służbie czynnej dla przysposobienia wojskowego	259
Władze wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego	260
Komitety wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego	261
Jednostki wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego	262
Stowarzyszenia wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego	262
Związek Strzelecki	262

Rozdział XVI. Wyszkołenie wojskowe.

Zasady ogólne	265
Wyszkołenie szeregowych służby czynnej	265
Wyszkołenie kandydatów na podoficerów rezerwy	266
Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy	266
Wyszkołenie podoficerów i oficerów zawodowych	
Szkoly wojskowe	267
Szkoly przygotowawcze	269
Szkoly zasadnicze	275
Szkoly i kursy doskonalące i specjalizujące	280
Szkoly wyższe	288
Stypendja	293

Rozdział XVII. Służba oraz obowiązki i prawa szeregowców, podoficerów i oficerów.

Żołnierze	300
Szeregowcy i podoficerowie	301
Szeregowcy i podoficerowie służby czynnej	307
Szeregowcy i podoficerowie rezerwy	310
Szeregowcy i podoficerowie pospolitego ruszenia	311
Szeregowcy i podoficerowie nadterminowi	312
Podoficerowie zawodowi	314
Podchorążowie	323
Oficerowie	326
Oficerowie zawodowi	326
Oficerowie rezerwy	349
Oficerowie pospolitego ruszenia	353
Oficerowie czasu wojny	353
Oficerowie kontraktowi	353
Duchowni wojskowi	354

Rozdział XVIII. Wojskowe przepisy dyscyplinarne.

Zasady ogólne	356
Zawieszenie w czynnościach	357
Postępowanie dyscyplinarne	357
Kary dyscyplinarne	358
Zakres władzy dyscyplinarnej	359
Ogłaszanie kar	360
Wykonanie kar	361

Rozdział XIX. Wojskowy kodeks karny.

Część ogólna

Przestępstwa wojskowe	362
Zakres mocy obowiązującej wojskowego kodeksu karnego	362
Zasady odpowiedzialności	363
Podżeganie i pomocnictwo	363
Kary zasadnicze	363
Kary dodatkowe	364
Wymiar kary	364
Karanie dyscyplinarne	365

Część szczególna

Przestępstwa przeciwko obowiązkowi wierności żołnierskiej	365
---	-----

	Str.
Przestępstwa przeciwko obowiązkowi wojskowemu	366
Przestępstwa przeciwko karności	368
Przekroczenie władzy	372
Przestępstwa przeciwko szczególnym obowiązkom służbowym	373
Przestępstwa przeciwko porządkowi wojskowemu	374
Przestępstwa w polu przeciwko ludności lub mieniu	375
Przestępstwa wartowników cywilnych	376
Przestępstwa jeńców wojennych	376

Rozdział XX. Kodeks honorowy.

Zdolność honorowa	377
Obraża	377
Wyzwanie	379
Zadośćuczynienie honorowe	380
Postępowanie honorowe	381
Pojedynek	383

Rozdział XXI. Oficerskie sądy honorowe.

Zasady ogólne	385
Właściwość sądów honorowych	385
Organizacja sądów honorowych	386
Postępowanie honorowe	386
Kary	387
Środki prawne	388

Rozdział XXII. Flagi, chorągwie i sztandary.

Godła i barwy państwowe	389
Chorągwie i sztandary	389
Flagi, bandery i proporce	390

Rozdział XXIII. Ordery i odznaczenia.

Order Orła Białego	393
Order Virtuti Militari	393
Order Odrodzenia Polski	394
Krzyż i Medal Niepodległości	395
Krzyż Walecznych	395
Krzyż Zasługi za Dzielność	396
Krzyż Zasługi	396
Medal Za Ratowanie Ginących	397
Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918 — 1921	397
Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości	398

	<i>Str.</i>
Odnaka za rany i kontuzje	399
Odnaka za czas pobytu na froncie	399
Państwowa odznaka sportowa	400
Odnaki pamiątkowe	400
Przepisy o noszeniu orderów i odznaczeń	402
 Rozdział XXIV. Umundurowanie.	
Barwy broni i służb, oznaki oraz numeracja	406
Oznaki uczniów szkół wojskowych	421
Przepisy o noszeniu munduru	426
Odnaki służbowe	437
 Rozdział XXV. Uzbrojenie.	
Broń bocza	441
Nabywanie, posiadanie i noszenie broni	442
 Rozdział XXVI. Uposażenie.	
Uposażenie zasadnicze	445
Dodatki do uposażenia	446
Dodatki wojenne	463
Uposażenie w różnych wypadkach	464
Potrącenia	466
Zaliczki zwrotne	469
Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji	470
Żołd	471
Należności uboczne	474
Odprawy	483
Pośmiertne i koszty pogrzebu	484
Uposażenie siostr Polskiego Czerwonego Krzyża	485
 Rozdział XXVII. Zaopatrzenie emerytalne.	
Zaopatrzenie emerytów	487
Zaopatrzenie wdów i sierot	502
 Rozdział XXVIII. Administracja.	
Zadania administracji wojskowej	508
Podział organów administracyjnych	508
Administracja centralna	508
Administracja okręgowa	508
Administracja w jednostkach administracyjnych	510
Budżet	511
Organa administrujące budżetem	512

Rozdział XXIX. Zaopatrzenie pieniężne.

Szefostwa intendenty okęgów korpusów	514
Kierownictwa zaopatrzenia	514
Okęgowe organa budownictwa	515
Gospodarka pieniężna w jednostkach administracyjnych	515
Ryczałty	516

Rozdział XXX. Zaopatrzenie materjalowe.

Zasady zaopatrywania	518
Zaopatrzenie w materjał	
Materjał uzbrojenia	519
Materjał saperski	520
Materjał łączności	520
Materjał intendencki (żywność, mundury, sprzęt kwaterunkowy, namioty, materjały pędne i smary)	520
Materjał sanitarny	530
Materjał weterynaryjny	530
Materjał taborowy	530
Materjał samochodowy	530
Gospodarka materjalowa w jednostkach administracyjnych	531

Rozdział XXXI. Zakwaterowanie.

Rodzaje kwater	532
Zakwaterowanie szeregowych	532
Kwatery przejściowe i nagłe	533
Mieszkania	533
Rozmiary mieszkań	536
Czynsze mieszkaniowe	537
Remont mieszkań	540
Płatne racje opałowe	540
Wspólne kwatery stałe	541

Rozdział XXXII. Państwowa pomoc lekarska.

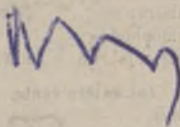
Państwowa pomoc lekarska dla wojskowych zawodowych

Zasady ogólne	542
Pomoc lekarska w formacjach i garnizonach	544
Szpital Centrum Wyszkołenia Sanitarnego	545
Instytut Przyrodoleczniczy im. Marsz. Józefa Piłsudskiego	546
Szpitale sezonowe	546
Sanatorja wojskowe	548
Leczenie osób cywilnych w szpitalach wojskowych	549

Państwowa pomoc lekarska dla funkcjonariuszów państwowych	550
---	-----

Rozdział XXXIII. Konie wojskowe.

Określanie koni	551
Podział na typy i kategorie	551
Maści, odmiany i oznaki koni	552
Piętnowanie	553
Nadawanie nazw	553
Oficerskie konie służbowe	558
Oficerskie konie własne	561
Konie prywatne oficerów	566
Klacze żrebne i żrebięta	567
Hygiena konia	567
Choroby zaraźliwe koni	569

**GAŚNICE PRZECIWPOŻAROWE
ARMATURY**

*CHŁODNICE do samolotów, samochodów
czołgów, traktorów i t. p.*

DOSTARCZAJĄ

ZAKŁADY PRZEM. „BIEŁANY” S. A.

Warszawa, Kamedułów 71. Tel. 11-31-30.

Firma współpracuje z wojskowością.

ORDERY,

ODZNACZENIA i MEDALE

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KAZIMIERZA SEJDY

TABLICA I KSIĄŻKA WYDANE

w Zakładach Graficznych Straszewiczów

Warszawa, Leszno 112.

**PRZEDSIĘBIORSTWO
BUDOWLANE**

**G U S T A W
W E I N Z I E H E R**

*wykonywa wszelkie
roboty budowlane.*

W BĘDZINIE, TEL. 4-41 m. 41

ROK ZAŁOŻENIA 1908.

STANDARD-NOBEL

W P O L S C E

SPÓŁKA AKCYJNA

CENTRALA: WARSZAWA

AL. JEROZOLIMSKIE 57.

WILHELM BRASS i S^{wie}

CZĘSTOCHOWA. — — — Telefon 307.

FARBIARNIA PRZĘDZY BAWELNIANEJ

na kolor turecko-czerwony, na wszelkie kolory trwałe, na kolory trwałe w chlorku, na kolor czarny oksydowany oraz MERCERYZACJA

FABRYKA EGZYSTUJE OD 1879 ROKU.

Spółka
Akcyjna
**M. Silbersteina w Łodzi
i Piotrkowskiej Manufak. w Piotrkowie**
ZARZĄD: ŁÓDŹ, Piotrkowska 40.

Przędzalnia bawełny i wełny czesankowej tkalnie, bielnie. Farbiarnia i Wykończalnia.

Składy: w Warszawie Zastępstwa:

W Poznaniu, we Lwowie, w Krakowie,
w Gdańsku, w Katowicach, w Wilnie.

**Zrzeszenie Spółdzielcze Gospodarczo-Inwestycyjne
SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH**

z ogr. odp. w Warszawie

DOBRA Nr. 28. — TELEFONY: 361-93, 643-84, 777.30.

„VALETUDO”, fabryka waty hygroskopijnej w Zapolu pod Grodziskiem Mazow. jest własnością Zrzeszenia Samorządów Powiatowych, które ją nabyło w celu zaopatrywania Szpitali Komunalnych w materiały opatrunkowe własnej produkcji. W związku z akcją popierania produkcji lnu „Valetudo” dokonała udanych prób produkcji waty hygroskopijnej z lnu i temu podobnych krajowych surowców. Obecnie wata lniana jest już produkowana w większych ilościach dla użytku wojskowości. Należy podkreślić, że sanitarne władze wojskowe w pierwszym rzędzie okazały najdalej idące zainteresowanie tą sprawą, udzielając Zrzeszeniu większych zamówień.

PIERWSZE KĘCKIE FABRYKI
WYROBÓW WEŁNIANYCH
EDWARD ZAJĄCZEK
KĘTY obok BIELSKA

DOSTAWCA WOJSKOWY.

FABRYKA KONSERW
I WYROBÓW MIĘSNYCH
RULOLF VOGL BIELSKO - ŚLĄSK.
TELEFON 1638.

Fabryka: Wyspiańskiego 15, tel. 16-38

Skład detaliczny: Rynek 30.

Poleca swoje najprzedniejsze wyroby jako
konserwy mięsne i specjalności kielbas.

Zjednoczone Fabryki Sukna i WYROBÓW WEŁNIANYCH
HESS, PIESCH i STRZYGOWSKI
BIELSKO, ul. Krasińskiego 18. Tel. 1211, 1369.

EMIL PIESCH

Fabryka Sukna i WYROBÓW Czesankowych
dla PP. Oficerów

WOLF SCHREIBER
FABRYKA SKÓR JUCHTOWYCH
i BRANDZŁOWYCH i BLANKI CZARNE.
w DROBZYCACH. Telefon 5
KRAKÓW, ul. Straszewskiego L. 5.
Telefon Nr. 143-26. Konto P.K.O. Kraków 406.617.
DOSTAWCA WOJSKOWY.

POLSKIE KOPALNIE S K A R B O W E

**NA GÓRNYM ŚLĄSKU
SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SPÓŁKA AKCYJNA
W K A T O W I C A C H**

**OLEJE i SMARY KONCERNU ANGIELSKO-
HOLENDERSKIEGO S H E L L**

SHELL

Jeneralne Przedstawicielstwo na Polskę

Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich.

Spółka Akcyjna

WARSZAWA, Smocza Nr. 43, tel. 12-09-51

SKŁADY: w Warszawie, Krakowie, Lwo-
wie, Częstochowie, Poznaniu,
Wilnie, Białymstoku, Łodzi,
Bydgoszczy, Katowicach.

Zarezerwowane

**dia Związku Polsko-Gdańskiej
Rafinerji Olejów Jadalnych**

Warszawa

Nowy Zjazd Nr. 1

Telefon 54098.

**Śląskie Kopalnie i Cyn-
kownie Spółka Akcyjna.
K A T O W I C E.**

dostarczają cynk, blachę cynko-
wą, kwas siarkowy, węgiel i z
fabryki w LIGOCIE: Litopon
i szarak metalowy, Sól glauber-
ską, Kwas solny 19/21° Bè w cy-
sternach i balonach.

Oferty i wzory wysyła się
odwrotnie.

Rudzkie Gwarectwo Węglowe RUDA ŚLĄSKA

Pierwszorzędny węgiel gazowy i płomienny z kopalń WOLF-
GANG-WAWEL w Rudzie, POKÓJ w Nowym Bytomiu, EMI-
NENCJA w Katowicach. KOKS i produkty pochodne z koksowni
Wolfgang w Rudzie. WYROBY CEGLARSKIE i szamotowe z fa-
bryki KAROL EMANUEL w Rudzie.

Biura sprzedaży: dla węgla i koksu: ROBUR w Katowicach,
dla produktów pochodnych: ZWIĄZEK KOKSOWNI w Katowi-
cach, dla wyrobów ceramicznych: ŻARZĄD KOPALN w Rudzie
Śląskiej.

Two Robót Budowlanych
Inż. Bogusław Lencki i S-ka
 ul Śniadeckich 6—9. Tel. 9.64-12

Firma wykonała roboty budowlane K.O.P. odcinek Lubieniec, Dom Oficerski w Siedlcach, i roboty w Wi'ejce, Nowowilejce i Koszary w Równem, Dubnie i Białymstoku. Dla M. R. P. Kolonje Urzędnicze w Buciciu, Prużanie i Nowogródka oraz gmachy Z. U. P. U. w Toruniu.

„TRI“

**Towarzystwo Robót
 Inżynierskich S. A.**

Warszawa, Czackiego 14
Tel. 303-12.

Spółka Techniczno - Budowlana
Wolski, Wiśniewski
Inżynierowie

W-wa, Św. Krzyska 27
 telefon
 516-40, 760-29, 264-12,
 340-62.

Inż. S. Singer

Warszawa, Narbutta 25
Tel. 8-96-83;

**Wszelkie roboty w
 zakres budownictwa
 wchodzące.**

H. Prudowski

Przedsiębiorca budowlany

Grodno, Prochowa Nr. 11
Tel. 1.85.

Pierwszorzędny hotel
„S A V O Y“
 w Łodzi, Traugutta Nr. 6
 telefon 20-338 i 20-339.

Objęli pp. współwłaściciele
 hotelu

J. Palejowski i A. Marcinkowski
„Pod Orłem“ w Bydgoszczy
 Hotel posiada pierwszorzędne
 urządzenia kulturalne.

„Aquila“
HURT
Skład Papieru
 Detal

POZNAŃ
Św. Marcina 61.

Fabryka Mydła Regera
Karol Sander
**Skład olejów i artykułów
 technicznych**

POZNAŃ

Sewer. Mielżyńskiego Nr. 23,
telefon 40-19.

Polskie Fabryki Kabli i Walcownie Miedzi

SPÓŁKA AKCYJNA
FABRYKI W OŻAROWIE
i RUDZIE PABJANICKIEJ

K a b l e dla silnych i słabych prądów
K a b e l k i polowe, przewodniki elektr.
D r u t y i L i n k i miedziane gołe,
druty nawojowe i masy kablowe.

ZARZĄD: OŻARÓW, woj. Warszawskie.

TEL.: Warszawa, Podmiejska I Nr. 16.
Podmiejska II Ożarów Nr. 12.

ZAKŁAD PRZEMYSŁOWY

Budowa Urządzeń Wentylacyjnych

Powietrzno - Transportowych i Suszarnianych

Inż. FR. KWIATKOWSKI

Fabryka: Warszawa, Kawcza 37.

Telefon 10-26-74. — — Konto Czekowe P. K. O. 23-88.

Przemysł i Handel Elektrotechniczny

„WOLTAR” Sp. Akc.

Warszawa, Królewska 27, telefon 227-89 i 177-68.

Dostawca Instytucyj Rządowych i Komunalnych
poleca po ściśle fabrycznych cenach: miedź elek-
trolityczną i krzemobraz oraz wszelkie materiały
do instalacji elektrycznej.

Fabryka Garbarska

„Dawid Sowa“

w Radomiu, tel. 19-21

Produkuje wyroby podszewowe i juchtowe pierwszej jakości.

Firma egz. od 1907 r.

Zakłady Garbarskie

„P R A C A“

w Radomiu

tel. 30-27 i 19-49

Wyrabia wszelkiego rodzaju skóry, jak: Box-calf, rind-box, czarne i kolorowe i skóry podszewowe.

SZ. BESSER

Sosnowiec

Modrzejowska 13, tel. 11-83.

Skóry twarde podszewowe w różnych gatunkach oraz skóry miękie w różnych kolorach,

Dostawa dla Wojska i Instytucji Państwowych.

Firma egzystuje od 1920 r.

Fabryka Garbarska

SZMEREK EJZENBERG

Spółka firmowa w Szydłowiecu

Produkuje: Rind-box, box-calf czarny i kolorowy. Dostawca dla Wojska i Instytucji Państwowych.

GARBARNIA

N. EJZENBERG

Szydłowiec, Tel. 22

Produkuje skóry podszewowe, rind-box, Box-calf czarne i kolorowe. Firma egz. od 1912 r. Dostawa dla Wojska i Instytucji Państwowych.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

„W U L K A N“

W O P O C Z N I E

Sp. z ogr. odp.

Huta szklana i wapienniki
tel. 35.

Konto czek. P.K.O. 101070.

Adres tel. „Wulkan—Opoczno“.
Wapno dla celów budowlanych i chemicznych, wapno nawozowe

Sosnowiecka Kotłarnia
Wyrobow Miedzianych
i Metalowych

Ludwik Piątkowski

SOSNOWIEC, ALEJA 29,

TEL. 152

Wyroby miedziane w zakres kottlarstwa miedzianego wchodzące.

MŁYN I TARTAK

„RENOMA“

W JĘDRZEJOWIE

TEL. 34.

Dostawa maki, kaszy, otrąb dla Wojsk Instytucji Państwowych.
Przemiał zboża dla wojska.

Bank Ludowy w Kościanie

zał. 1868 r.

**Zastępstwo Banku
Polskiego do inkasowania weksli.**

Przeciwno grypie, anginie, krztuścowi, bólowi głowy i wszelkim chorobom, powstającym na tle przeziębienia, powinni zaopatrzyć się w przyrodolecznicze pigułki „Original” zarejestrowane w M.S.W. Nr. 1492 nabyć można we wszystkich aptekach w cenie zł. 2.50 za rurkę; luzem w kliniczn. opakow. dla celów wojskowo-sanitarnych—posiada je Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Sanitarnego

Zakłady Przemysłowe O. Rozenblatt-S-cy

Opoczno, tel. 34.

Wapienniki, fabryka cegły ogniotrwałej i odlewnia żelaza. Dostawa dla Wojska i Inst. Państwowych wapna budowlanego i nawozowego.

Fabryka WYROBÓW POWROŹNICZYCH I. M. SZLEZYNGIER

Będzin

SIELECKA 11. TEL.: 6-71 i 1-08.

Mechaniczna
Przędzalnia Konopi.

Zakłady: kotlarski, mechaniczny, wodociągowy, odlewnia metali i fabryka armatur

L. SOWIŃSKI

Z G I E R Z,

ul. Średnia 3, tel. 1-17.

HUTA SZKLANA „WIDOK”

SP. Z O. O. W RADOMIU.

Produkcja szkła białego, półbiałego i oranżowego. Butelki do do wódek, likierów, koniaków, szkła apteczne; słoje, gąsiory, szkło lampowe, butelki do wód, lemoniady i mleka.

Zakłady Przemysłowe JANA KRAUZE

w Andrespolu,
stacja i poczta Andrzejów
Sp. z ogr. odpow.

**Fabryka kafli, farb
i glazur.**

Drukarnia Państwowa w Warszawie, Miodowa 22.

Naczelny Dyrektor Drukarni Państwowych Henryk Lilpop,
Dyrektor Drukarni Państwowej w Warszawie Mieczysław Guranowski.

DOM HANDLOWY
KAROL SOMYA Spadk.,

Łódź
 ul. Piotrkowska Nr. 192.
 Telefon 150-38 i 223-09

Belki Żelazne
żelazo, blachy, stal i gwoździe.
Rury kanalizacyjne
rury wodociągowe i patentowe
oraz wszelkie artykuły techniczne.

Wolny Skład Soli
w ŚREMIE

ul. Wielka, Rzeźnicka 3.

poleca hurtowniom: sól jadalną,
 stołową, bydłącą mieloną i prze-
 myślową z „Wieliczki“.

Kierownik Kuczkowski Stanisław

Skup Zboża i Nasion

SZ. FISZ

JĘDRZEJÓW
 Województwo Kieleckie

Telef. 66 i 44.

Adres telegr.: Fisz Jędrzejów.

E. DAHLMANN,

SŁONAWY-MŁYN

pow. Oborniki, (Poznań)

rok zał. 1632 r.

Firma egz. od 1899 r.

Skup Zboża i Nasion

S. i M. Apelsztajn
JĘDRZEJÓW

RYNEK 10,

wojew. Kieleckie

==== Telefon 52. ====

B-cia LIBAU i S-ka
KRAKÓW,

ZABŁOCIE 8, Tel. 156-34.

Wszelkie materiały
budowlane i wyroby
betonowe.

SKŁAD ŻELAZA

D. Rytterband

w JĘDRZEJOWIE

wojew. Kieleckie

Telefon Nr. 59. Skrytka poczt. 32

Dyplom uznania na Wystawie Ru-
 chomej pod protektoratem Min.
 Przem. i Handl.

Rok 1926. Złoty medal R-D 1909 r.

Fabryka Odlewów Żelaznych
 Zakłady Mechaniczne i Niklarnia
 S. KRONENBLUM, Końskie, woj.
 Kieleckie. Adr. dla dep. „Fabry-
 ka Kronenblum, Końskie“.

P. K. O. 100.470.

Hurtownia WYROBÓW
TYTONIOWYCH
Felicja Kaschowa

Gniezno, ul. Tumska 5
Kolekt. Lot. Państw.
Telefon Nr. 200
Konto P. K. O. Poznań 207907.

„Tytońhurt“

sp. z ogr. odp.

POZNAŃ
ul. Wielka 20
Telefon 18-18.

**Hurtownia Cygar
i Wyr. Tytoniowych
H. Jankowski**

Tel. 51.53
Poznań, ul. Wroniecka 6-8

St. Miodyński

Sprzedaż węgla, na-
wozów sztucznych
w ładunkach wago-
nowych.

Krzepice, p. Częstochowa

„ARGO“
Chem.-farm. laborat.

POZNAŃ
ul. Piotra Wawrzyniaka 5

Towarzystwo
Przemysłowo - Handlowe

„Carbomet“

WŁ. LEONARD MIERZYŃSKI i S-ka
Sosnowiec, 3 Maja 7. Telef. 46

Hurtownia sprzedaż węgla i ko-
ksu. Dostawa do wszelkich In-
stytucyj.

**Zjednoczone Fabryki
wódek i likierów**

„LIK W O W I N“
sp. z ogr. odp.

Poznań, ul. Wierzbowa 5
Telefon 25-30.

Wytwórnia win owoc-
owych, wytłaczanie soków

ARTUR GAEDE
Najstarsza Poznańska

**Fabryka
wódek i likierów**

J. Prochownik

egz. od roku 1816

POZNAŃ

Św. Wojciecha 29 — 30.

Zakład Rysowniczy i Plisownia

P. REINGOLD, Sosnowiec

ul. Modrzejowska 10, telefon 903

Sprzedaż wełny, bawełny, sztucznego jedwabiu. kanwy, szydełek, oraz wszelkich artykułów D.M.C. do robót ręcznych. Pouczanie na miejscu robót smyrneńskich, gobelinowych, kilimowych oraz wszelkich innych.

**Hufa „Barbara“
Żerykier i Pozniak**

CZĘSTOCHOWA

ul. Chłopskiego 142—144,
telefon 301 i 2-47.

Wykonywa naczynia ap-
teczne, perfumeryjne, likie-
rowe. Dostawy do Wojska
i Instytucyj Państwowych.
FIRMA egz. od 1906 r.

MŁYN MOTOROWY

Czapnik, Rozenberg i S-ka

*Miechów, Charsznica s. z o. o.
Telefon 2*

*Przemiał zboża na mąkę. Do-
stawa mąki pszennej i otręb pszen-
nych. Kaszy jęczmiennej, jagla-
nej i pęczaku. Dostawa dla woj-
ska.*

**Młyn Wodno-Motorowy
B-ci Ch. i J. Goldman**

Opatów Kielecki, tel. 56

Mąka żytnia, pszenna i
otręby. Przemiał zboża,
dostawa dla Wojska i
Instytucyj Państwowych.

Młyn Motorowy

M. Frajlich i Syn
w Kozienicach

Przemiał zboża na mąkę
i otręby. Wyrób kaszy
jęczmiennej i jaglanej.
Dostawca dla Wojska i
Instytucyj Państwowych

**Tartak Parowy i Stolarsnia
Mechaniczna**

Juljana Schrödera
w Ostrowcu Kieleckim
Kilińskiego 12,

TEODOR SCHRÖDER firma
egzystuje od 1895 r. Dostawa
wszelkiego rodzaju materj.
drzewnych i budowlanych
dla Wojska i Instytucyj Pań-
stwowych w ładunkach wa-
gonowych.

Tow. Inż.-Budowlane

„TRAVERS“
HACIEWICZ i SERWIŃSKI

Inżynierowie.

Sp. firmowa.

Warszawa, ul. Piękna 22.
Telefon 8-79-76.

Firma współpracuje z Wojsk.

Tow. Akc. Wyrobów

Wełnianych
— i —

Gumowych
F. W. SCHWEIKERT

**Łódź Piotrkowska 147.
Tel. 195-68.**

GAŚNICE KNOCK-OUT

**WARSZAWA,
TRĘBACKA 13. Tel. 322-85.**

Wytwórnia **A. KOWALSKI**
Rękawiczek
Skórzanych **Warszawa,**
Ul. Solec 107, Telef. 281-01.
sklep Nowy-Świat 37.

Rękawiczki wszystkich gatunków
i fasonów wg. ustalonych norm
M.S.W. Stały dostawca dla Armji.
P.S. Ważne dla Spółdzielni Wojsk.
Specjalność. rękawiczki do pra-
nia w wodzie z surowca krajow.

ZAKŁADY
WŁÓKIENNICZE
ADOLF HORAK
SPÓŁKA
AKCYJNA
RUDA PABJANICKA

J. M. KUPFER
ZGIERZ
PIŁSUDSKIEGO 13 tel. 27
FABRYKA SUKNA

Najprzedniejsze gatunki wojsko-
we. Specjalność: materiały ofi-
cerskie.

D O M
JEDWABIU
M. G MUROWSKI
POZNAŃ,
Pl. Wolności 10, tel. 23-99

M. L. BRODACZ
ZGIERZ,
ul. B. Joselewicza 4/6.
Specjalność:
materiały oficerskie.

Herman Faust i S-ka
SP. AKC.
Fabryka materiałów włókienni-
czych
w Pabjanicach. Św. Rocha 3.
Założona w r. 1880.
Zarząd i sprzedaż w Łodzi,
Moniuszki 4, tel. 104-35.

Fabryka
Wyrobow Trykotowych
i Szmuklerskich
Broun i Rowiński
Warszawa Leszno 78,
Telefony:
11-12-81, 11-31-85, 11-03-09.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

KAPITAŁ ZAKŁADOWY 130 MILJ. ZŁ.

UDZIELA ROLNIKOM KREDYTÓW

Gotówkowych na podniesienie produkcji gospodarstw rolnych i na cele obrotowe za pośrednictwem miejscowych instytucyj kredytowych, Towarowych w nawozach sztucznych, materiałach na ogniotrwałe krycie dachów i t. p.

Przyjmuje wkłady terminowe i na książeczki oszczędnościowe.

7% listy zastawne i obligacje meljoracyjne P.B.R. są zabezpieczone hipotekami ziemskimi, majątkiem Banku oraz gwarancją Skarbu Państwa.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY
WARSZAWA, NOWOGRODZKA 50.

ODDZIAŁY: Warszawa (Oddział Główny), Grudziądz, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Pińsk, Poznań, Wilno, Gdynia (Agentura).

POLSKI BANK KOMUNALNY

W WARSZAWIE

Plac Napoleona 7 gmach własny

Założony przez Samorządy Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1919

**PRZYJMUJE WKŁADKI
NA KSIĄŻECZKI WKŁADKOWE
IMIENNE I NA OKAZICIELA**

**ZAŁATWIA WSZELKIE CZYNNOŚCI
BANKOWE**

P A Ń S T W O W E
ZAKŁADY TELE. i RADJOTECHNICZNE
w Warszawie

WYTWÓRNIA TELETECHNICZNA

Ul. Grochowska 30

Telefon: Dyrektor Naczelny — 10-00-07
 Biuro Sprzedaży — 10- 1-36
 Biuro Zakupów — 10-00-00

WYTWÓRNIA RADJOTECHNICZNA

Ul. Ratuszowa 11

Telefon: Centrala 545-07

Aparaty i łącznice telefoniczne. Aparaty telegraficzne
Morse'a i Hughes'a.

Wszelkiego rodzaju urządzenia radjowe nadawcze
i odbiorcze.

Wielki Złoty Medal na P. W. K. w r. 1929

Grand Prix na M. W. K. i T. w r. 1930

DR. ROMAN MAY
CHEMICZNE FABRYKI Spółka Akcyjna
Poznań, Plac Nowomiejski 4.

Nr. nr. telefonu: 1948, 3036, 4053.

Adres telegraficzny: „ROMANMAY” Poznań

Kapitał zakładowy — zł. 10.400.000.—

Zakłady fabryczne:

Luboń — Starołęka — Włocławek.

Produkty:

superfosfaty mineralne, kwas siarkowy, krzemo-
fluorek sodu.

Przetwory kostne: maki — kleje — tłuszcze.

CENTRALNA DROGERJA

J. CZEPCZYŃSKI

POZNAŃ STARY RYNEK 8

TELEFONY: 33-24, 33-15, 32-39, 31-15, 33-53

DOSTAWCA DLA WOJSKA.

W. KONKIEWICZ

Poznań Stary Rynek 8. Telefon 50-89

Mechaniczna Fabryka i Magazyny Odzieży Męskiej
i dla chłopców.

Oddziały I. Wykwintny dział miarowy.

„ II. Dostawy dla Władz Państw. i Samo-
rządowych.

„ III. Liberje i umundurowania.

WIELKOPOLSKA GARBARNIA s. z. o. p.

Zał. w r. 1843 jako firma

A. ROGOWSKI, GNIEZNO

Kilka razy nagrodzona złotym i srebrnym medalem w r. 1925.
Na Powszechnej Wystawie Krajowej nagrodzona najwyższą
odznaką Państwową, Wielką Nagrodą i Wielkim medalem
złotym.

Adres telegr.: Wielkagarbarnia, Gniezno
Tel. 18, 145 i 62

Mydło i proszek do prania

„MOTYL”

poleca

Laboratorium Chemiczno - Techniczne

J. CHRZANOWSKI

Poznań, Dąbrowskiego 87. Tel. 68-22

**KOMUNALNA
KASA OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU KARTUSKIEGO**

Telefon Nr. 34

ul. Parkowa 7

Przyjmuje wkłady oszczędnościowe i płaci najwyższe odsetki, załatwia wszelkie transakcje, wchodzące w zakres bankowości. Za zobowiązania Kasy odpowiada powiat całym swym majątkiem.

**POLSKA WYTWÓRNA
PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH**

Spółka Akcyjna

Warszawa, ul Sanguszkii 1

Wykonuje: AKCJE, OBLIGACJE, LISTY ZASTAWNE, KSIĄŻECZKI CZEKOWE I WKŁADOWE zabezpieczone chemicznie od fałszerstw w druku i w papierze.

**Bank
Kratochwill & Pernaczyński**

Rok założenia 1902.

Poznań, Plac Wolności 18.

**Załatwia wszelkie transakcje
w zakres bankowości wchodzące.**

Najszcześniejsze losy **Państwowej Loterii Klasowej** poleca największa na Pomorzu i w Wielkopolsce Kolektura „**Uśmiech Fortuny**” Bydgoszcz, Pomorska 1 (vis a vis Hotelu pod Orłem) telefon 39.

Biuro „Pion“ w Radomiu egzystuje od 1921 r. w tym czasie wykonało Biuro dla instytucji państwowych, samorządowych i prywatnych przeszło 100 poważnych obiektów budowlanych oraz około 180 mniejszych robót. W ostatnich latach wykonano i wykonywuje się poważnie roboty budowlane dla Funduszu Kwaterunku Wojskowego, Państwowej Fabryki Broni w Radomiu dla Ministerstwa Poczty i Telegrafów oraz prywatne roboty.

Towarzystwo Górnico-Przemysłowe „SATURN“

Spółka Akcyjna

poleca węgiel kamienny pierwszorzędnej jakości dla celów przemysłowych i potrzeb domowych ze swych kopalń:

„SATURN“ w Czeladzi, „MARS“ w Łagicy (węgiel płókany), „JOWISZ“ w Wojkowicach Komornych oraz powszechnie znany ze swej wartości budowlanej cement z cementowni „SATURN“ w Wojkowicach Komornych.

Ogólna produkcja węgla roczna 1.500.000 tonn.

Adres dla listów: Poczta Sosnowice, **Adres dla depesz:** Sosnowice - Saturn

Telefon: Sosnowice Nr. 35 i 53

Rachunek w P. K. O. Nr. 61649

Fabryka Odlewów Żelaznych, Zakłady Mechaniczne i Niklarnia
„NEPTUN“ J. MINTZ, w Końskich, wojew. kieleckie

PROGRAM PRODUKCJI

wszelkie odlewy i okucia kuchenne,

wyroby maszynowe,

Drzwiczki i inne wyroby poniklowane

Narzędzia i maszyny rolnicze

Buksy wozowe

Fabryka istnieje od r. 1913 i zatrudnia około 500 pracowników.

Dostawy dla wojska i innych instytucji państwowych.

Odważniki cechowane

Kuchnie i piecyki przenośne

Odlewy budowlane

Rury kanalizacyjne

Żelazka do prasowania polerowane i poniklowane.

PRZEMYSŁ LEŚNY I HANDEL DRZEWA BUDULCOWEGO

B. LEBENSZTAJN

Opatów-Kielecki, ul. Sienkiewicza 5. Tel. 36

Adr. dla dep. LEBENSZTAJN, Opatów
Dostawa dla Wojska i Instytucji Państwowych.

Z. A. T.

Zakłady Akumulatorowe syst. „Tudor”

CENTRALA: Warszawa, ul. Złota 35,
telefon 404-94, 617-45, 329-46 i 721-74.

ODDZIAŁY :

Bydgoszcz, Katowice, Lwów, Poznań.

POLECAJĄ: Akumulatory do radio, samochodów, telefonów, do wózków elektrycznych i wagonów motorowych do oświetlania wagonów kolejowych i t. p. Dostarczamy również akumulatory żelazo i kadmo-niklowe.

Na zapytania chętnie służymy dokładnymi kosztorysami.

Spółka Akcyjna do Eksploatacji PAŃSTWOWEGO MONOPOLU ZAPALCZANEGO W POLSCE

Warszawa, ul. Królewska Nr. 3.

**Poleca zapalki
specjalne płaskie, liliputy,
fajkowe, oraz czerwone
i białe impregnowane.**

**Przyjmuje również zamówienia
na zapalki z reklamą nabywców.**

PRZEMYSŁ CHEMICZNY „BORUTA”, Sp. Akc.

Fabryki w Zgierzu, Egz. od 1899 r.
Zgierz, Leśna 30, Tel. mm.: Łódź 121-01.

Produkcja:

- 1) Barwniki syntetyczne dla potrzeb M.S. Wojsk. i innych Ministerstw,
- 2) Syntetyczne produkty organiczne,
- 3) Kwasy i sole techniczne,
- 4) Środki owado-grzybobójcze,
- 5) Środki dezynfekujące.

JAKÓB MAREK

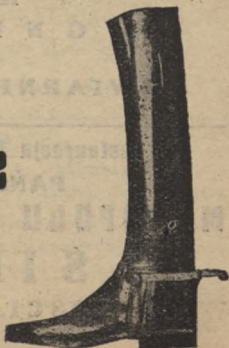
Warszawa, ul. Bielańska 22,
telefon 12-18-05.

POLECA:

Buty wojskowe

oraz obuwie wszelkie z krajowych i zagranicznych materiałów.

Rok założenia 1869.

RESTAURACJA

„ZAGŁOBA”

Poznań, Św. Marcina 64.

Telefon 51-17.

M. Dybizbańska.

PIWO

PORTER

WÓDKI

LIMONJADY

HABERBUSCH i SCHIELE

WARSZAWA.

SP. AKC.

„ESPLANADA”

J. WYMYSŁOWSKI

TELEFON 260,

G N I E Z N O.

KAWIARNIA I CUKIERNIA.

Restauracja i Hurtownia Wyrobów

PAŃSTWOWEGO

MONOPOLU SPIRYTUSOWEGO

K. SIMIŃSKI

KOŚCIAN, RYNEK 30,

TELEFON 97.

EMANUEL TISCH

FABRYKA SUKNA, BIELSKO.

DOSTAWY WOJSKOWE

i
DLA MIN. KOMUNIKACJI.

Największa Fabryka Mydła w Polsce
PRZEMYSŁ TŁUSZCZOWY

SCHICHT—LEVER S. A.

Warszawa, Nowy Zjazd Nr. 1.

WYRABIA ŚWIATOWEJ SŁAWY MARKI:

RADION — idealny środek samopiorący

MYDŁO — J e l e Ń S c h i c h t

L U X -- do prania delikatnych tkanin

VIM — proszek do czyszczenia i szorowania

C E R E S — t ł u s z c z j a d a l n y.

O L E J E J A D A L N E.

Gliceryna chemicznie czysta, techniczna i dynamitowa.

OTWOCK

**Leśna stacja
klimatyczna
Sezon całoroczny.**

WSKAZANIA: Wszelkie stadia chorób płucnych,
ozdrowiny, wyczerpanie, niedokrwistość, zółty,
krzywica, choroby serca i naczyń.

**Liczne sanatoria, komfortowe pensjonaty. Kasyno.
Zakład Przyrodoleczniczy. Ceny umiarkowane.**

KOPALNIA WĘGLA KAMIENNEGO

DĄBROWA GÓRNICZA

„B A Ś K A II”

Skrytka pocztowa 67.

Dostawa węgla dla wojska do Instytucyj
Państwowych, Komunalnych i Samorządowych.

KOPALNIA „KAROL”

W ZAGÓRZU.

TELEFON 3-08.—

WŁAŚCICIEL RECHNIC

Biuro: Dąbrowa-Górnica, ul. Sobieskiego 8, Tel. 66.—

Dostawa dla wojska i Instytucyj Państwowych.

BRACIA LIBERMAN

ZAWIERCIE, Leśna 4.

MŁYN PAROWY I OLEJARNIA
ORAZ PRZEMYSŁ DRZEWNY
PIEKARNIA MECHANICZNA.

FABRYKA WYROBÓW ŻELAZNYCH

**„Metalpol” ICKOWICZ
i DYKERMAN**

W JĘDRZEJOWIE, tel. 13, P.K.O. 100-710.

Skład w Warszawie, Twarda 3/18. Tel. 268-80.

Program wytwórczości: Wyroby druciane i sztan-
cowane, łańcuchy i podkówki wojskowe. Węzidła,
gwoździe, okucia do budowli i mebli i t. p.

[Firma egzystuje]od roku 1904fr.

Fabryka Konfekcji Męskiej i Skład Sukna

STANISŁAW PAWLUK i S-ka

Warszawa, Nowy Świat Nr. 23/25. Tel. 544-16.

Pasaż Italji, II piętro — winda.

Specjalny dział Ubiorów Wojskowych

Dostawy dla Szkół Podchorążych

Palta i garnitury cywilne i na miarę.

Fabryczny Skład Sukna

KAROL JANKOWSKY i SYN

B I E L S K O

Ceny fabryczne.

Ceny fabryczne.

SPECJALNY DZIAŁ WOJSKOWY

**SKÓRY — PASY,
GUMA — SKÓRA,
TRAN, MYDŁO,
S Z C Z O T K I,
PASTA, SMARY.**

**Przybory krawieckie i szewckie oraz ozdoby
wojskowe i wszelkie inne artykuły dla wojska.**

FRANK, PATSCHKE i ZAJKOWSKI

Sp. z o. odp. w Warszawie, Al. Jerozolimskie 20.

Adres Telegr. FISKOPON.

Telef. 502-03, 611-19.

FABRYKA PRZĘDZY i TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW”

Spółka Akcyjna

Adres pocztowy: Sochaczew, skrz. poczt. Nr. 39

„ telegraficzny: Chodaków — Sochaczew

Telefon: Sochaczew, Nr. 81

Generalne przedstawicielst.: „UNION TEXTILE”
S. A.

Lódź, ul. Piotrkowska Nr. 171/173.

WIELKA NAGRODA PAŃSTWOWA

i Wielki Medal Złoty na P. W. K. w Poznaniu 1929 r.
Wielka Nagroda na Wystawie Międzyn. w Leodjum 1930.

Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Spółka Akcyjna

Zarząd w Warszawie przy ul. Wilczej 9a

Tel.: 833-61, 828-96, 876-59, 875-49, 875-39 i 875-45

Przędza sztucznego jedwabiu wiskozowa i kolo-
djonowa, sztuczna słomka, sztuczne włosie. Pa-
pier przezroczysty „Tomofan,” sól glauberska.
Fabryka w Tomaszowie Mazowieckim, Telefon 6

P O R C E L A N A

STOŁOWA: biała i dekorowana, APTECZNA
i LABORATORYJNA, ELEKTROTECHNICZNA:
instalacyjna jak: izolatory, rolki, tulejki, fajki,
rozetki sufitowe i t. p. MONTAŻOWA, jak:
gniazda, wyłączniki, oprawki, bezpieczniki, ar-
matury hermetyczne i t. p. IZOLATORY do
wysokiego napięcia do 35,000 V.

G I E S C H E SPÓŁKA AKCYJNA

Fabryka Porcelany Katowice — Bogucice

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO

Kopalń Węgla i Zakładów Hufniczych

SPÓŁKA AKCYJNA

Kopalnie węgla kamiennego „Kazimierz” i „Jul-
jusz” w powiecie Będzińskim ogólnej rocznej
produkcji ok. 1,200,000 tonn. Dyrekcja Kopalń:

Kazimierz k. Strzemieszyc

Zarząd Towarzystwa: Warszawa, Jasna Nr. 1.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

M. KEJLIN i J. RAJCHENBAUM

Warszawa, Marszałkowska 124.

Skład fabryczny: w Warszawie, Marszałkowska 111.

Fabryka — Zduńska Wola.

**POLECA: NA CAMPING,
NA WYCIECZKI**

NAMIOTY RÓŻNYCH TYPÓW,
ŚPIWORY, PLECAKI, PŁASZCZE
I PELERYNY NIEPRZEMAKALNE
WIATRÓWKI, PŁÓTNO
ŻAGLOWE I KĄJAKOWE.

Fabrykacja Towarów Manufakturowych
Józef Rensz i Synowie
w Pabjanicach.

Poleca następujące towary:

GAZA z bawełny oraz lnu krajowego,
RĘCZNIKI kąpielowe (frotté), kąpielowe
PRZEŚCIERADŁA z metra i odpasowane,
FIRANY wszelkiego rodzaju z metra
i odpasowane oraz obrusy i kapy.

Firma dostarcza materiały dla wojska.

Z PRZEMYSŁU OBRABIARKOWEGO.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH Z AMERYKI

Sp. Akc , w Warszawie,

posiadając dwie duże wytwórnie obrabiarek: w Pruszkowie (lekkie precyzyjne obrabiarki i narzędzia) i w Porębie (ciężkie obrabiarki), i utrzymując duże biuro konstrukcyjne, które stworzyło już około 100 typów maszyn, ma wszelkie dane do wydajnej współpracy z wojskowością w dziedzinie zaopatrzenia wytwórni wojskowych w niezbędniejsze maszyny i narzędzia oraz w dziedzinie opracowania (planów) fabrykacji przedmiotów zaopatrzenia. Stowarzyszenie jest jednocześnie reprezentantem fabryki narzędzi Zakładów SKODA w Pilźnie i — posiadając z nimi umowę technicznej współpracy, ma możliwość uzupełnienia swego doświadczenia technicznego doświadczeniem tych wybitnych zakładów przemysłowych. Dotychczas Stowarzyszenie wykonało już dużo dostaw nie tylko najnowożytniejszych normalnych obrabiarek dla wytwórni wojskowych, ale także całych zespołów maszyn i narzędzi specjalnych dla fabrykacji amunicji karabinowej, pocisków artyleryjskich i zapalników, maszyn dla fabrykacji prochu i materiałów wybuchowych i t. p. Obecnie Stowarzyszenie organizuje na większą skalę fabrykację narzędzi, mając nadzieję, że przyczyni się tem do wypełnienia znacznej luki w zaopatrzeniu przemysłu wojennego.

PRZEMYSŁ LEŚNY

Handel drzewa i desek, oraz garbarnia parowa.

Dawid Lederman i S⁻wie

w Ostrowcu Kieleckim,
ul. Starokunowska 41, telefon 70.

Dostarcza dla Wojska i Instytucyj Państwowych.

PAROWA FABRYKA GARBARSKA

JAKÓB LEDERMAN

Ostrowiec Kielecki, tel. 71, Konto P. K. O. 101107
Warszawa.

Produkuje: wyroby podeszwowe i juchtowe.
Stały dostawca dla M. S. Wojsk. i Instytucyj
Państwowych. — Firma egzystuje od r. 1905.

A. FRIEDRICH i J. BLATT

Miechów, tel. 21 i 43.

Handel zboża, słoðu, nasion oraz owoców
strączkowych. Dostarcza dla Wojska i Instytu-
cyj Państwowych w ładunkach wagonowych.

BIURO BUDOWLANE

W. Wojewódzki

DĄBROWA GÓRNICZA,

ul. Wesola 23, telefon 86

Wykonywa roboty budowlane i żelbetonowe.

Miejska Komunalna Kasa Oszczędności we Lwowie, UL. WAŁOWA L. 7 i 9, (Gmach własny).

Oddział 1: ul. Gródecka l. 60. Oddział 2: ul. Żółkiewska l. 75. Przyjmuje wkładki oszczędnościowe w złotych i dolarach. Wydaje książeczki wkładowe celowe „wakacyjne, gwiazdkowe, posagowe” oprocentowując je wyżej, aniżeli normalne. Przyjmuje wkładki z prowincji, oraz załatwia wypłaty za nadesłaniem książeczek wkładowych odwrotnie. Otwiera rachunki bieżące, wydaje książeczki czekowe, załatwia inkaso weksli. **ODDZIAŁ ZA TAWNICZY** udziela pożyczek pod zastaw złota, srebra, i szlachetnych kamieni. Za wkładki i ich oprocentowanie ręczy gmina miasta Lwowa, całym swym majątkiem. Fundusze rezerwowe wynoszą **4.000.000 zł.**

Długoletnie praktyczne doświadczenia łącznie z odpowiednim urządzeniem technicznym, umożliwiają nam dostawy wysokowartościowych olejów i smarów, ściśle przystosowanych do warunków pracy każdego silnika i maszyny

„POLMIN”

PAŃSTWOWA
FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
CENTRALA WE LWOWIE, ul. Akademicka 7,

RAFINERJA W DROHOBYCZU.

— — — ODDZIAŁY W CAŁEJ POLSCE. — — —

Galicyjska Kasa Oszczędności

we Lwowie, ul. Jagiellońska 1. Założona w roku 1843.

Przyjmuje wkładki w złotych i dolarach
ZŁOTOWE WKŁADKI OPROCENTOWUJE
PO 8% DOLAROWE PO 5% W STOSUNKU
ROCZNYM. KAPITALIZACJA PÓŁROCZNA.

WKŁADKI GWARANTUJE PAŃSTWO.

Kapitał rezerwowy wynosi **Zł. 4,700,000.**

FARBY

NAJWIĘKSZA w POLSCE ZAŁ. w R. 1880 FABRYKA FARB I LAKIERÓW
W. KARPIŃSKI & W. LEPPERT.
 WARSZAWA — JEROZOLIMSKA 30. OFERTY NA ŻĄDANIE.

LAKIERY

KUPUJCIE
MASŁO DESEROWE

tylko ze znakiem ochronnym

w naszych sklepach we LWOWIE, przy

- 1) ul. Kościuszki 1-a, 2) u. Rynek 10, 3) ul. Leona Sapiehy 21,
 4) ul. Zyblikiewicza 49, 5) Żółkiewska 11, 6) ul. Gródecka 48,
 7) ul. Łyczakowska 34, 8) ul. Kętrzyńskiego 28, 9) ul. Piłsud-
 skiego 19, 10) ul. Janowska 4.

PIERWSZA POLSKA FABRYKA HACELI

„P O D K O W A”

S O S N O W I E C,

ul. Wiejska 5. — — Telefon 237.

Jedyny dostawca haceli dla armii polskiej.

WOLNY SKŁAD SOLI

i

HURTOWNIA WYROBÓW TYTUNIOWYCH

G N I E Z N O.

WŁAŚCI- CIEL STANISŁAW PISKORSKI

ul. Mieczysława 26.

Rynek 20.

Telefon 14.

Telefon 37.

H. CEGIELSKI

SPÓŁKA AKCYJNA. POZNAŃ.

Wyrabia w swoich zakładach po włączeniu fabrykacji firmy BORMAN, SZWEDE i S-ka, w Warszawie, oraz jako wyłączny licencjat firmy „BARBET” w Paryżu:

APARATURĘ dla Przemysłu Chemicznego, specjalnie przemysłu związków azotowych, suchej destylacji i ekstrakcji drzewa i węgla, prochowni, gazowni, destylacji oraz rektyfikacji alkoholu, benzolu, ropy ziemnej. URZĄDZENIA SANITARNE (sterylizatory, komory dezynfekcyjne i t. p.). ZBIORNIKI do gazów o zamknięciu wodnym i suchem (Pat. Klönne). ZBIORNIKI do plynów. URZĄDZENIA TRANSPORTOWE. KONSTRUKCJE ŻELAZNE. LOKOMOBILE STACYJNE. KOTŁY PAROWE wodnorurkowe do największych wydajności i najwyższych ciśnień. WAGONY osobowe i towarowe, specjalnie dla fabryk chemicznych. PAROWOZY.

ZAKŁADY CHEMICZNE „KANTORJA” SPÓŁKA AKCYJNA. — — OPATÓW-KIELECKI,

..... Telefon Nr. 6.

Polecają wyroby własnych fabryk w Opatowie: Mydło z marką „SŁOŃ” — najlepsze w kraju. Oleinę dla przemysłu włókienniczego. Stearynę, Glicerynę. Świece stearynowe. — Oleje: rydocynowy, kokosowy, rzepakowy, lniany, etc. Makuchy i Nawozy sztuczne. Reprezentacja w Warszawie (dom własny)

ul. Ceglana Nr. 9, Telefon Nr. 784-72.

Dostawa dla wojska i innych instytucji państwowych.

TOW. „ELEKTRYCZNOŚĆ” S P. A K C.

w WARSZAWIE, Zgoda 10. Tel. 634-94.

Zakłady Elektrotechniczne w ZĄBKOWICACH.

Woj. Kieleckie, Telefon Nr. 2. Rok założenia 1897.

Produkują: Chłorek bielący. Sodę kaustyczną (ług sodowy żrący). Karbid. Wodę utlenioną dla celów techn. i medycznych. Węgle do światła elektr. spawania, suchego elementu, elektrody węglowe, cet. Szczotki do maszyn elektrycznych węglowe, grafit. metal. gołe i z armaturą.

Englebert

TO PNEUMATYK SAMOCHODOWY I MOTOCYKLOWY
NA JODPOWIEDNIEJSZY

DLA

W

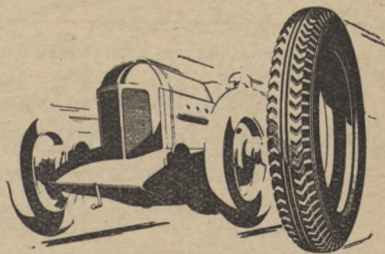
O

J

S

K

A

LIGNOZA

Spółka Akcyjna

Fabryki: w Krywałdzie, pow. Rybnicki,
w Pniowcu, pow. Tarnogórski,
w Starym Bieruniu, powiat
Pszczynski.

Wszelkie materiały wybuchowe i środki zapalcze,
Papiery drzewne i bezdrzewne, piśmienne dru-
kowe, ilustracyjne, rysunkowe i offsetowe.

GENERALNA DYREKCJA:

KATOWICE, ul. DWORCOWA 13,

Telefony 1355, 1520 i 2958.

MICHAŁ GNOTT

**HURTOWNIA TOWARÓW
KOLONJALNYCH
I SPOŻYWCZYCH.**

**DOSTAWY DLA WOJSKA.
PŁESZEW, — RYNEK 10. TEL. 37.**

Fabryka Gazy i Waty Hygroskopijnej
PABJANICE, WOJ. ŁÓDZKIE. TELEFON 80.
— — PRÓBY I CENNIKI NA ŻĄDANIE. — —

ANTONI JANKOWSKI i S-ka

SP. KOMANDYTOWA

Fabryka Wyrobów Włókienniczych
PABJANICE, — — PIŁSUDSKIEGO Nr. 2.

**FABRYKA GARBARSKA
„O B O Z I S K O”**

KORMAN i LITWAK

— SP. FIRMOWA —

W RADOMIU, TELEF. 34-08.—

**WYRABIA SKÓRY
PODESZWOWE I CHROMOWE.**

HURTOWA SPRZEDAŻ OBUWIA

N. MINC, SOSNOWIEC

UL. 3-go MAJA 19.

**DOSTAWY DLA WOJSKA
i INSTYTUCYJ PAŃSTWOWYCH.**

Tam
gdzie praca wy-
maga napięcia
wszystkich
nerwów - **Cukier**
jest najracjonal-
niejszą
odżywką

D/H. J. M. RECHTSZAFEN

WARSZAWA,

UL. Ś-TO KRZYSKA Nr. 25 TELEFON Nr. 640-59

IMPORT

EXPORT

Różne skóry:

Vachety lakierowane w różnych kolorach i deseniach dla samochodów, aeroplanów i mebli oraz skóry zamszowe żółte.

Egzystuje od roku 1892.

JAN MACHA W BIELSKU

ŚLĄSK CIESZYŃSKI Tel. 1446 i 1962

Konto: Bank Polski, Śląski Bank Eskontowy

**Fabryka sukna. Wyroby materia-
łów wełnianych, czesankowych
szewiotów dla konfekcji męskiej
i damskiej oraz**

— **DOSTAWCA WOJSKOWY.** —

„Zrzeszeni Wędliniarze”

SP. Z OGR. ODP.

W ŁODZI, ul. Napiórkowskiego Nr. 36.

TELEFON 1,61-76.

FILJA I: Andrzeja 17, telefon 1.41-19.

FILJA II: Gdańska 4, telefon 1.61-77.

FILJA III: Księży Młyn.

FILJA IV: 11 Listopada 10, telefon 1.68-64.

FILJA V: Rzgowska 78.

— **DOSTAWCY WOJSKOWI.** —

A. Steinhagen i H. Stransky

**FABRYKA POMOCNICZA
D L A
PRZEMYSŁU LOTNICZEGO
I SAMOCHODOWEGO**

Sp. z o. o.

WARSZAWA, ul. Kazimierzowska Nr. 61, Tel: 8.58.90.

DZIAŁ MECHANICZNY: Budowa silników spalinowych dla celów rolniczych i małych warsztatów, wyrób części silników lotniczych, samochodowych, czołgów i traktorów oraz innych maszyn. Narzędzia, klucze i przyrządy specjalne oraz matryce. Szlifowanie wałów karbowych, lotniczych, samochodowych, drukarskich i cylindrów.

DZIAŁ WYROBÓW TŁOCZONYCH: Wyroby i części tłoczone z blachy, wszelkie uszczelnienia do maszyn metalowo-azbestowe, klingerytowe, gumowe i inne, uszczelnienia ze specjalnej masy „Vellumoid”, „Vellbestos” i „Wirebestos”.

DZIAŁ WYROBÓW SPECJALNYCH: Sprężyny zwojowe lotnicze, samochodowe i inne, uodpornianie żelaza od ognia.

Polskie Fabryki Kabli i Walcownie Miedzi

SPÓŁKA AKCYJNA

**FABRYKI W OŻAROWIE
i RUDZIE PABJANICKIEJ**

KABLE dla silnych i słabych prądów
KABELKI polowe, przewodniki elektr.
DRUTY i LINKI miedziane druty
nawojowe, masy kablowe.

ZARZĄD: OŻARÓW, woj. Warszawskie.

TEL.: Warszawa, Podmiejska I Nr. 16.

Podmiejska II Ożarów Nr. 12.

PABJANICKIE
ZAKŁADY
WŁÓKIENNICZE
DAW-
NIEJ Z. KINDLER
W PABJANICACH, S. A.

Polski Zjednoczony Przemysł Kuśnierski
JÓZEF REJOWSKI i S^{KA}

SP. Z Ō. ODP.
STARY SĄCZ.

DOSTAWCY KOŻUCHÓW dla WOJSKA

JENERALNE PRZEDSTAWICIELSTWO
BCIA PREMINGER i ROZENTHAL
SKŁAD FUTER I SKÓR SUROWYCH,
WARSZAWA, Bielańska 18. Telefon 11-81-83.

„DRUTOWNIA-POZNAŃ”

W Ł A Ś Ć.

R. Matuszewski i Bolesław Remlein, inż.

Fabryka Siatek i Płotów drucianych

P O Z N A Ń, ul. św. Marcina 45.a.

Telefon 2401.

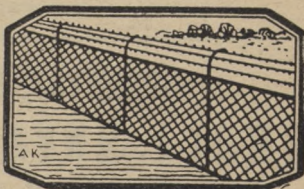
Telefon 2401.

WYRABIA: SIATKI druciane wszelkiego rodzaju
TKANINY druciane np. do masek gazowych,
DRUT kolczasty, SŁUPY ogrodzeniowe,
bramy i furtki.

SPECJALNOŚĆ:

Gotowe
ogrodzenia.

Doświadczenie w pracach
wojskowych:

OGRODZENIA: LOTNISK, SKŁADNIC,
PROCHOWNI,
PLACÓW ĆWICZEŃ.

na które posiadamy specjalne typy.

Przedstawicielstwo w Warszawie:

MIŁOBĘDZKI, ul. Żórawia 8, m. 12-a.

Telefon 98798.

CUKROWNIA
WE WRZEŚNI
SPÓŁKA AKCYJNA
 TELEFON 6.

FIRMA P. SCHULZ
FABR. CEGIEŁ PIASK.-WAP.
GOSTYŃ WKP.

FABRYKA SUKNA
BRACI KNYSZYŃSKICH
BIAŁYSTOK

— — ul. Nowy Świat Nr. 16. — —

Nowocześnie Zmechanizowane Zakłady
 Farbiarnia i Pralnia Chemiczna, Pralnia bielizny

W. Ł A B Ę C K I
w LUBLINIE, ul. Farbiarska 4. Tel. 1-57.

Filje fabryczne własne:

Filja I. Lublin, Krak.-Przedm. 48. Filja II. Lublin, Ś-to Duska 18, Filja III. Lublin, 1-go Maja 29. Filja IV. Chełm, Lubelska 56. Filja V. Zamość, Bazylińska 4. Filja VI. Równe, 3-go Maja 97. Filja VII. Łuck, Jagiellońska 62. Filja VIII. Brześć n.B. 3-go Maja 11.

FARMAHURT

Hurtownia Towarów farmaceutycznych i drogeryjnych

WŁAŚĆ. APTEKARZE

A. MICHAŁSKI i B. SZYMCHAK

P O Z N A Ń, ul. 27 Grudnia 5.

Telefon 15-24.

ZAKŁADY HOHENLOHEGO

HOHENLOHE - WERKE Spółka Akcyjna

WEŁNOWIEC, GÓRNY ŚLĄSK

HOHENLOHEHÜTTE O. - S.

Adres dla depesz: **Hohenlohe Wełnowiec, Górny-Śląsk.**

WĘGIEL — METALE — KWASY.

FABRYKA SKÓR

Ch. Bekker, Synowie

SPÓŁKA FIRMOWA. BIAŁYSTOK,

Wąska 15. — — — Telefon 615.

Majątność STRZESZYN

SPADKOBIERCY JADWIGI

JOUANNE

TELEFON POZNAŃ 3294.

GORZELNIA i MLECZARNIA.

KAMIENIOŁOMY SITKOWIECKIE

„NOWINY”

B-cia GOLDFARB — — KIELCE.

FABRYKA
Pomp Turb. GJOT.
WARSZAWA
Mazowiecka Nr. 12.
Tel. 763-90.

ELEKTROPOMPY
HYDROFORY

Dostawca M. S. Wojsk.

Zakłady Chemiczne w Winnicy S. A.

WINNICA, poczta Henryków k. Warszawy.

Tel. II-a Podmiejska, Henryków 5.

Adres telegr.: WINCHEM HENRYKÓW k. Warszawy.

Barwniki anilinowe dla farbowania włókien roślinnych,
 zwierzęcych, sztucznych, papierów, skóry, futer i t. p.

Biuro Sprzedaży

Firma H. WEISS i S-ka.

Ł Ó D Ź, Piotrkowska Nr. 80.

Kopalnia Węgla Kamiennego

„HELENA” w Nivce

Sp: z ogr. odpow.

Biuro: Będzin. Kołłątaja 43. Telefon 5-55.

„Sukcesorowie Lebrechta Müllera“

Sp. Akc. w Rudzie Pabjanickiej

Blichowanie i wykańczanie: gazy, waty higroskopijnej, towarów białych bawełnianych, lnianych i towarów rękawiczkowych. Wyrób kortów (Manchester) w-g ustalonych kolorów na spodnie dla pułków kawalerji.

Fabryka postawiona na stopniu Europejskim i współpracuje z Ministerstwem Spraw Wojskowych

LAS

**RAJCHMAN, ROZENCWAJG,
GOTTFRIED i TENENBAUM**

Spółka Komandytowa
Częstochowa, Tartakowa 15/29. Tel. Nr. 4-20.

POLECA: wszelkiego gatunku materiały drzewne budowlane i stolarskie oraz beczki do pakowania
 === cementu i artykułów chemicznych. ===

ZAKŁADY WAPIENNE „WIETRZNIĄ“

A. ZAGAJSKI i S-wie

W KIELCACH, ul. Śniadeckich 4. Tel. Nr. 5.362 i 400
Konto czekowe P. K. O. 100.354.

Polecają: Wapno pierwszorzędnej jakości do celów budowlanych i chemicznych, wapno nawozowe (mielone), kamień budowlany, szaber (szuter) sortowany do betonu oraz do budowy dróg, marmur mielony do celów chemicznych i hutniczych.

ADOLF RICHTER

BIURO TECHNICZNE

WARSZAWA, UL. RYMARSKA Nr. 10.

Tel. biura 11-10-81; 11-86-79

Tel. sklepu 11-86-80.

Skład i dostawa armatury parowej i wodnej, rur żel., inżektorów, pomp, pasów, wyrobów azbestowych i gumowych, klingeritu i t. p.

Warszawska Fabryka Wyrobów Gumowych
„W A R G U M”

SP. AKC.

Warszawa, Czerniakowska 84. Telefon 9-65-57

*Wyrabia wszelkiego rodzaju tkaniny gumowane: Na balony woj-
 skowe. Na budy samochodowe. Na obicia samochodowe. Prze-
 ścieradła gumowe dla szpitali. Pojedyncze i podwójne tkaniny
 na płaszcze.*

RUBIN PERLBERGER
FABRYKA SKÓR
w Kłaśnie przy Wieliczce

Wytworza skóry juchtowe, blankowe i podeszwowe
Dostawca wojskowy
Rok założenia 1855, tel 9.
P. K. O. Kraków 410.020.

Polskie Zakłady Garbarskie

S. A. KRAKÓW-LUDWINÓW
TELEFON Nr. 152-45

SKÓRY PODESZWOWE,
BRANZLOWE i JUCHTOWE.

DOSTAWCA WOJSKOWY

TOWARZYSTWO

KOPALNÍ I ZAKŁADÓW HUTNICZYCH SOSNOWIECKICH

Spółka Akcyjna

Dostawca węgla dla Polskich Kolei Państwowych i Minister-
 stwa Spraw Wojskowych, na eksport do Austrii, Węgier, Cze-
 chosłowacji, Francji, Włoch, Hiszpanji, Szwecji, Finlandji, Danji,
 Norwegji, Belgji, Holandji, krajów półwyspu Bałkańskiego i t.p.
 Węgiel na opał domowy. Węgiel dla przemysłu. Węgiel do opa-
 lania statków parowych. Kopalnie węgla w Zagłębiu Dą-
 browskim MIŁOWICE-MODRZEJÓW-NIWKA-KLIMON-
 TÓW i MORTIMER.

Zarząd i Biuro Sprzedaży: w Sosnowcu, Tel. Nr. 8

„OLKUSZ“

Fabryka Naczyni Emaljowanych
Sp. Akc. w OLKUSZU (woj. Kiel.)

Rok założenia 1907

Zarząd w Olkuszu tel. 6,33,40

wytwarza naczynia emaljo-
wane kuchenne i gospodarcze
marki „IDEAL” cynowane
cynkowane i szlifowane oraz
wyżymaczki.

Telefony Nr. 5. i 15.

Adr. telegr.: „Guma Wolbrom”

„WOLBROM“

Fabryka Wyrobów Gumowych
Sp. Akc.

w Wolbromiu woj. Kieleckie.

Wszelkie artykuły gumowe, go-
rąco wulkanizowane jak: arty-
kuły gumowe techniczne, insta-
lacyjne, chirurgiczne, piłki gu-
mowe, dętki i opony rowerowe,
obcasy gumowe i t. d.

Biuro architektoniczne i budowlane

Inżynier architekt

M. STROKOŁOWSKI

CZĘSTOCHOWA

ul. Puławskiego 10 tel. 429.

— o —

Przedsiębiorstwo Budowlane

J. W. SZYMKOWIAK i S-ka

Gmachy użyteczności publicz-
nej budynki fabryczne i technicz-
ne, domy mieszkalne, konstruk-
cje żelazo-betonowe, roboty mo-
stowe, budowa kolejek.

Projekty i kosztorysy.

Roboty dla Wojska i Instytucyj
Państwowych.

Częstochowa, J-górska 48 t. 264.

TABLICE LICZNIKOWE

z materiału izolacyjnego

OGRANICZNIKI PRĄDU

Cenniki i prospekty wysyłamy
na żądanie

Makowski i Zauder

Fabryka materiałów prasowa-
nych oraz aparatów elektrycz-
nych

Łódź ul. Karola 5 telefon 182-94

Adres telegr. „Ferelektra Łódź“

Fabryka wyrobów jedwabnych
i wełnianych

G. SZAPOWAŁ

Łódź

BIURO I SKŁ. FABR.

Piotrkowska 69. tel. 148-81

Fabryka: Kilińskiego 232 t. 153-48

Adr. telegr: Szapował Łódź

Rachunek żyrowy w Banku Pols.
oddz. w Łodzi.

Konto czekowe P. K. O. Nr. 67.198

Zakłady „Józefów” Ceramiczne

CZELADŹ koło Sosnowca

produkują wyroby ceramiczno-
sanitarne, a mianowicie: miski,
umywalki różnych wielkości i fa-
sonów, pisuary i t.p. wyroby, nad-
to płytki ścienne (t. zw. glazurę)
białe i kolorowe.

Wyroby fabryki „Józefów” pod
względem jakości nie ustępują
wyrobom fabryk zagranicznych.

Młyn walcowy „Stanisław”

Wacław Piliński

Ostrowiec n/Kamienną
woj. Kieleckie

Młyn Kuźnia Nr. 23, tel.: 8 i 144.

Biuro sprzedaży Stodolna Nr. 30

Skrzynka pocztowa Nr. 48.

Dostawa dla Wojska i Instytucyj
Państw. w ładunkach wagonów.

Izaak Markowicz

SOSNOWIEC,
Modrzejewska 9, Tel. 87.

Firma egzystuje od 1898 r.
Wielki wybór futer, kapeluszy
i czapek oraz galanterji wytwor-
nej. Przy składzie specjalna
pracownia kuśnierska.

Fabryka Trykotaży

F. PETZGOLD

ŁÓDŹ,

ul. Główna Nr. 3.

K. M. EHRLICH,

BĘDZIN

ul. Sączewskiego 13,

Tel. 217.

P.K.O. Katowice 307, 164

Eksport artykułów spożywczych
i ziemiopłodów. Import.

HURTOWNIA

TYTUNIOWA Nr. 2

Stowarzyszenie b.

WIĘŹNIÓW

POLITYCZNYCH

Oddział w Kielcach.

CUKIERNIA

A. SZALAŃSKI

W PŁOCKU

poleca wyroby własne
oraz frunki krajowe i za-
graniczne.

Stanisław Holenderski

— ZAWIERCIE —

Węgiel, cement i drzewo
w ładunkach wagonowych

FABRYKA FARB

mineralnych i chemicznych

„BCIA INWALD
i A. SERCARZ”.

BĘDZIN. — Kościuszki 40.

Pabjanicka Fabryka
Mebli Biurowych

J. Magrowicz

PABJANICE, Zachodnia 4.

Długoletnia dostawa dla
Wojska i Instytucyj Pań-
stwowych

ELEKTROWNIA OKRĘGOWA

w Zagłębiu Dąbrowskiem

Spółka Akcyjna

Sosnowiec, Sienkiewicza 9.

Adres d'a depesz;

Elektrownia—Sosnowiec, tel. 55.

Dla przemysłu umowy indywidualne na dostawę prądu.

Dąbrowski Przemysł Druciany
BRACIA KLEIN
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ
Tel.: 91 i 2-91.

Fabryka poleca:

Łańcuchy elektr. spaw. i patent.
„Wiktor“ Druty wszelkiego rodzaju: kolczaste do spawania itp.
Gwoździe, teksy, nity, śruby, nakrętki, podkładki, sprężyny do mebli, siatki, tkaniny, oraz klamki do pantofli.

NAJKORZYSTNIEJSZE ŹRÓDŁO ZAKUPU OBUWIA

S. M A R G O L I N

POZNAŃ, STARY RYNEK 40. TEL. 40-92.

LEON ROSEN

Warszawa

Pl. Grzybowski 6.

TEL. 219-22, 209-85; EGZ.1912 r.

Składy śrub i akcesorji kolejkowych. Konsygnacyjny skład: Sp. Akc. „Ferrum” w Katowicach.

SPÓŁKA LEŚNA ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO

Spółka Firmowa

Dąbrowa Górnicza

Telefon 1-12.

Konto czekowe: P.K.O. 305.585.

Dąbrowskie Zakłady Chemiczne i Fabryka Tekstury Asfaltowej L. STRZEGOWSKI

Sp. z ogr. odpow.

DĄBROWA GÓRNICZA,

Telefon 1-62.

„CARBOVER“ Sp. z ogr. odp.
w Strzemieszycach.

Tel.38. Adr.tel. Carbover-Strzemieszyce. — Przedstawicielstwa: Hut Szklanych i Kopalń Węgla. Wykonuje roboty ziemne, brukarskie i betonowe; produkcja cembrowin, dachówek, pustaków, płyt chodnikowych i wszelkiego rodzaju wyrobów cementowych. Hurtowy handel węglą i szkła. Dostawa zboża, produktów rolnych dla Wojska i Inst. Państw.

Najwytworniejszy lokal
rozrywkowy „Dancing Co-
lombina” Warszawa, Jas-
na 3. Tel. 775-25. Pierw-
szorządne zespoły atrakcyj
artystycznych i muzycz-
nych. Początek 11 wieczór.

BĘDĄC W GDYNI
nie zapominajcie zakupić
pamiątki z bursztynu na-
turalnego w sklepie fabryki
wyrobów bursztynowych
Piotra Trzeźniaka,
przy ul. Podjazdowej, obok
dworca kolejowego.

BANK
CUKROWNICTWA
SP. AKC.
w Poznaniu,

Fabryka Cukrów
i Czekolady
Karol GOSTOMSKI
ŁÓDŹ.
Napiórkowskiego Nr. 23.

Hurtownia
Wyrobów Tytoniowych
właściciel
BOL. KOCHANOWSKI
Nowy Tomyśl.

Hurtownia
Wyrobów Tytoniowych
K. DYBICKI
Poznań, ul. Wrocławska 1
Fajki — Papierośnice.
Karty do gry.

Zakłady Włókiennicze
Henryk T. Berndt i S^{ka}
w Zawierciu,
Górnośląska 53. Telef. 28.
Fabryka egzystuje od 1874 r.
Produkcja: przedza wygonowa,
tkaniny bawełniane, derki, koce,
drelichy dla Wojska i Instytucyj
Państwowych.

BRACIA HEILPERN
BIELSKO
PIERWSZA POLSKA
FABRYKA KOCÓW i HALIN

Fabryka skór miękkich
M. GOŁĘBIOWSKI

WARSZAWA

Karolkowa 96

Tel. 11-21-61.

Odlewnia Metali
„METALODLEW“

Warszawa, Kacza 15

Odlew metali pólzla-
chętnych. Aluminium
(Glin), miedź i ich stopy.

Zakłady Przemysłowe
**„Emil Eisert
i B-cia Schweikert”**
Sp. Akc. w Łodzi

Adres telegr.:
„EMILEISERT”
Tel. 198-60, 160-77.

A. LIPNOWSKI

**SKŁAD OBUWIA
I KONFEKCJI**

GNIEZNO
ul. Chrobrego 39.
tel 440.

Najstarszy mistrz cechu
— garbarskiego —

Wł. Fusiecki
Garbarnia

KALISZ, Wodna Nr. 10
Skóry miękkie chromowe

Zakład
Garbarsko-Kuśnierski

W. GŁĘBICKI
WARSZAWA

Pawia 77, telefon 11-20-43
Dostawca kozuchów dla
Wojska.

Przemysł Wełniany
D. FABRYKANT
— i —

ROZENBLAT
wł. Dawid Fabrykant
ŁÓDŹ, Wierzbowa 48,
istnieje od 1910 roku.

Towarzystwo
Wyrobów Trykotowych
i Dziańnych

„Jakób Hirszburg i Wilczyński”
Sp. Akc. w Łodzi
ŁÓDŹ
Al. Kościuszki 23/25

D R O G E R J A

POD

Ł A B Ę D Z I E M

L. WąsowiczKrotoszyn, Rynek 13
telefon 129.

MŁYN PAROWY

Jan Jagodziński**KOŹMIN**

Telefon 80

W Y T W Ó R N I A
R Y M A R S K A**Edward Stelmach**Warszawa, Prózna Nr. 8,
telefon 414-53.**Dostawa wojskowa****„Centrala Leśna“**

sp. z ogr. odp.

W a r s z a w a

Marszałkowska Nr. 47

Przemysł Powroźniczy
IGNACY RASSALSKI i S-ka

s. z o. o.

ŁÓDŹ, Napiórkowskiego Nr. 12
Telefon biura i fabryki 205-28
Adres telegr.: „Manilla — Łódź.
Poleca jako specjalność: liny
transmisyjne i okrętowe, baweł-
niane, konopne, manilla, prze-
długę sisal wszelkich Nr.Nr., szpa-
gat żniwiarko-wiązałkowy i po-
stronki pociągowe.

MŁYN PAROWY

Franciszek SusekSandomierz, ul. Zawichońska.
Mąka pszenna i żytnia. Prze-
miał zboża na mąkę. Kasza
jęczmienna, jaglana i pęczak.
Otręby. Dostawa dla Wojska
i Instytucyj Państwowych w ła-
dunkach wagonowych i drob-
nych.

T-wo Wielkiego Młyna

R E I C H**i C H M I E L N I C K I****Kalisz, Szosa**
Szczypiornska**Telefon Nr. 15****Merceryzownia,**
Bielarnia Farbiarnia

wykończalnia i tkalnia w Kaliszu

WILHELM i HUGO**B-cia MÜLLER****S. A.****KALISZ, ul. Majkowska Nr. 23**

Zakłady Włókiennicze

HENRYK T. BERNDT i S-ka

w Zawierciu, Górnośląska 53
Telefon 28.

Fabryka egz. od 1874 r.

Produkcja: przędza wygońkowa
tkaniny bawełniane, derki,
koce, dreluchy d'a Wojska
i Instytucji Państwowych.

Wolny Skład Soli

OPOCZNO

Nr. 147, telefon 21

N. Szymaszynowicz.

Szulim Flomen

Hurtowy handel zbożem
w **Kozienicach**

Dostawa dla Wojska
i Instytucji Państwowych

Skład i mechaniczne
wytwórnice wędlin

J. Gospodarczyka

w Sandomierzu

ul. Rynek 18 — dom własny
Dostawa wyrobów masarskich
i tłuszczów jadalnych dla Wojska
i Instytucji Państwowych.

BENJAMIN WINNOGRAD

OPOCZNO

tel. 18.

Konto czekowe
P. K. O. Warszawa 69441.

Dostawa drzewa
dla Wojska i Instytucji
Państw. i Samorząd.

Joachim Rozenberg

Skład hurtowy cukru

Zawiercie

Paderewskiego 3 — tel. 87.

Dostawca dla Wojska
i Instytucji Państwowych.

Skład nafty i produktów
naftowych

Kaźma Rotenberg

Żarki pow. Zawiercie
telefon 12.

Dostawa dla Wojska
i Instytucji Państwowych

**M. i SZ. ROZENBLUM
i J. FAJNER**

Skup zboża, maki
i ziemiopłodów.

Żarki, powiat Zawiercie

Dostawa dla Wojska i Instytucji
Państwowych w ładunkach
wagonowych

Firma egzystuje od 1898 r.

Fabryka Chemiczno-
Farmaceutyczna „Elif“
Grodzisk Mazow. Biuro w War-
szawie—Złota 26. Eter etylowy,
eter do narkozy, collodium,
esencja aromatyczna.

Wytwórnia Wędlin **Jan Chrobak**
Dostawca wojskowy. Bielsko —
Pl. Bolesława Chrobrego Nr. 1.
Telefon sklepu 28-20.
Telefon prywatny 10-13.

JAN M A L Y
BIELSKO
Wojskowy Zakład Krawiecki.

Prane i dezynfekowane szmaty
do czyszczenia broni dostarcza
**Leszczyńska Hurtownia Su-
rowców Rudolf Łaska — Le-
szno Wlkp.,** dostawca wojskowy.

E. SAWALL
BUDOWNICTWO I TARTAK
właściciel **Otto Sawall**
mistrz ciesielski
Czarnków, Wojew. Pozn.

Hurtownia Skór
AUGUST HERMANN
Leszno, ul. Król. Jadwigi.
Telefon 45.

Wolny Skład Soli
Nr. 32 — Czarnków —
Browarna 2, tel. 22
właściciel **Leon Waśko.**

BORNS & CZERWIŃSKI
TELEF. 194.
CHEŁMŻA (POMORZE)
Fabryka wódek i likierów.

Komun. Kasa Oszczędności
Pow. Toruńsk. w Toruniu.
Instytucja prawa publicznego o
popularnej pewności przyjmuje
wkłady oszczędnościowe i wyko-
nuje czynności bankowe.

S. KONECKI i S-wie
WŁOCŁAWEK.
TEL. 2-43. P. K. O. 67.9-87.

Zakłady Przemysłu Korkowego
B-cia E. H. BALICZY
Warszawa, ul. Dobra Nr. 27.
Tel. 518-31.

Mechaniczna Fabryka Szpilek
Drewnianych i Kół Pasowych
Zeh, Schlieff i S-ka
dawniej **Antoni Zeh i S-ka**
w Łodzi, ul. Andrzeja 53/55.

SPÓŁKA AKCYJNA
Przemysłu Bawełnianego
w Łodzi
ul. Kilińskiego 210.

Zakłady Przemysłu
Bawełnianego
JULJUSZA KINDERMANA
SP. AKC.
Łódź, ul. Piotrkowska 139.

Lucjan Szyffer, Fabryka
wyr. wełn i chustek. Wyr-
bia: chustki, plety podróżne, sz-
ale i towary konfekcyjne damskie.
Fabryka i skład: **Łódź, Wól-
czańska Nr. 127, tel. 126-49.**

Warszawskie Towarzystwo
Techniczne-Budowlane Sp.
z ogr. odp., Warszawa, Pl. Trzech
Krzyży, 9. Wykonuje wszelkie
roboty w zakres budownictwa
wchodzące.

Biuro Techniczno-Handlowe **W. SIWECKI**

Aleja Ujazdowska Nr. 18. Telef. 9-55-28.

Poleca ze składu:

Armaturę parową i wodną. Wodomierze, gazomierze i manometry. Wyroby gumowe, techniczne. Wężę gumowe, parciane i stalowe. Uszczelnienia (pakunki) do maszyn, pomp i kotłów. Azbest. Pasy do maszyn. Izolacyjne materiały. Wyroby szmerglowe. Pilniki. Oskardy. Narzędzia ślusarskie, kowalskie i stolarskie. Motory spalinowe. Pompy różnych systemów. Maszyny do obróbki metali i drzewa oraz wszelkie inne artykuły techniczne.

Przedstawicielstwa: Państwowych Zakładów Inżynierji, Fabryki Silników i Armatury „Ursus” „Arwogaz” Sp. Akc. Fabryki Gazomierzy, Wodomierzy i Armatur. Fabryki Uszczelnień (pakunków) do maszyn i kotłów „Parma”. Fabryki Wyrobów Fajansowych - Sanitarnych.

Dostawy do M. S. Wojsk., Kolei, Instytucyj Komunalnych, Cukrowni i Fabryk. — Ceny hurtowe.

P i e r w s z a

EGZYSTUJĘ OD R. 1894.

Krajowa Fabryka

**PŁASZCZY NIEPRZEMAKALNYCH
I KURTEK SKÓRZANYCH**

**S. LEJZEROWICZ,
W A R S Z A W A**

**NOWOLIPKI 9,
TELEF. 11.59-81**

W. KOZŁOWSKI, A. KAŁKOWSKI i S-ka
Dąbrowa Górnicza

**Biuro i składy własne przy ul. {Konopnickiej Nr. 7.
{Kolejowej Nr. 12.
Telefon Nr 47,**

Rachunek czekowy w Pocztovej Kasie
Oszczędności w Warszawie Nr. 100507.

**Węgiel, Smary, Oleje, Benzyna,
Artykuły Techniczne.**

CENTRALA ZAKUPU ŻŁOMU

Polskich Hut Żelaznych

Sp. z ogr. odpow.

WARSZAWA MONIUSZKI 10,
Oddział w Katowicach, Lompy 14
Zrzeszenie Polskich Hut Żelazn,

**Cukrownia i Zakłady
Przemysłowo - Rolne**

„ZAGŁOBA”

„OPOLE LUBELSKIE“

Fabryka konserw w Zagłobie.

Główne Biuro Sprzedaży:

Warszawa, ul. Boduena 2 m. 1.
tel 202-34.

BERNARD GOLDKORN

Fabryka Odlewów Żelaznych
i Warsztaty Mechaniczne,
Miechów-Charsznica, Tel. 10

Produkuje: Odlewy maszynowe,
kuchenne i budowlane, buksy do
wozów, odlewy rolnicze, kanali-
lizacyjne i t. p. Piece i Kuchenki
żeliwne do ogrzewania i gotowa-
nia. Hamulce do wagonów, sma-
rownice i łożyska.

Dostawy dla Wojska i Inst. Państw.

Berkowicz, Szpitz i Kinstlicher

Fabryka wyrobów celluloidowych

Częstochowa, Lubliniecka 17,

Telefon 8-86.

Konto czek. P. K. O. Nr. 66-891.

Adres telegr.: „Szpitz Aleja 71“.

Fabryka pilników

Juljusz Nowacki

ŁÓDŹ,

Przedzalniana 22, tel. 149-98

*Spejalność: nacinanie
pilników i tarników.*

Dostawca Wojskowy.

**Fabryka Cukrów
i Czekolady**

PIOTR DĘBSKI,

Częstochowa

ul. Piłsudskiego 21, Tel. 89.

Konto w P.K.O. Nr. 63589.

Dostawy dla Wojska i Instytu-
cji Państwowych

Fabryka Kapeluszy w Częstochowie

Sp. Akc.

TELEFON Nr. 127.

Adr. telegraficzny: „Chapeau“
Częstochowa.

Wyrób kapeluszy wełn. najnow-
szych fasonów oraz sztumpów
damskich we wszystkich gatu-
nach i kolorach.

Fabryka egzystuje od 1900 r.

Józef Krotoszyński

Łódź, Piotrkowska 104

**Fabryka wyrobów
wełnianych i jedwabnych**

*produkuje materiały jedwabne na
suknie, podszewki i krawaty oraz
artykuły modne i fantazyjne,
chustki (Cache-New), chusteczki
i t. p.*

Ciegielnia Bracia B. i A. HAEUSLER Łódź, Hipoteczna Nr. 15.	Skład śrub, wyr. żelazne i techniczne ST. CUKIERMAN W-wa, plac Grzybowski Nr. 14, telefon 784-82, 712-85
FR. ROGOZIŃSKI i S-ka Spółka z ogr. odp. Poznań Stary Rynek 64.	Specjalny Skład Śrub B. CUKIERMAN W-wa, Pl. Grzybowski 4 róg Próźnej tel. 793-36, 221-11
Warszawskie Towarzystwo Techniczno-Budowlane sp. z ogr. odp. W-wa, pl. 3 Krzyży 9, t. 9.02-56	M. SZYJER Fabr. siatek i ogrodzeń drucianych, W-wa, plac Grzybowski Nr. 12, telefon 542-37
Przedsiębiorstwo Budowlane Inż. Z. Marcinkowski i S-ka sp. z ogr. odp. W-wa, ul. Uniwersytecka 4, tel. 8,84-45.	Biuro Budowlane Inż. Z. CHABELSKI W-wa, Złota Nr. 32, tel. 530-06.
<i>Biuro Budowlane</i> Inż. Boniecki Stefan W-wa, Krak. - Przedm. 5, telefon 237-74.	Warsz. Wytw. Armatur I. J. DREIER W-wa, pl. Grzybowski Nr. 14, telefon 403-63. Biuro i sprz. od frontu w sklepie Egz. od 1884 r.
<i>Przedsiębiorstwo Budowy Studzień Artezyjskich</i> <i>Kanalizacja, wodociągów i cen-</i> <i>tralnego ogrzewania</i> ALBERT HOFMAN Kalisz Młynarska 1, tel. 39 (dom własny)	Z D Z I S Ł A W SEMETKOWSKI Wytwórnia artystyczno-stolarska W-wa, Krucza 11. Tel. 8,67-75
Wytwórnia i Skład farb malar- skich, pokostu, lakierów i wszel- kich przyborów malarskich. KESEL i S-ka Łódź ul. Przejazd 8, tel. 111-21 Filja ul. Piotrkowska 98	Wytwórnia Palt nieprzemakal- nych oraz Kurtok Skórzanych SZ. LEJZEROWICZ W-wa, Nalewki 15, m. 14, telefon 185-94
<i>Polskie Zakłady</i> IMPREGNACYJNE <i>Spółka Akcyjna</i> Warszawa Wiejska 16 tel. 9,36-11; 9,69-78.	<i>Egzystuje od 1900 r.</i> <i>Fabryka Trykotów</i> <i>Sukc.</i> J. NIEDŹWIEDZIŃSKIEGO Łódź, ul Zagajnikowa 73, telefon 133-90

Kolektura Polskiej Państwowej
LOTERJI KLASOWEJ Nr. 191

J. E. OPPENHEIM
WARSZAWA, Graniczna 11.

LEON STROCHLIC
Fabryka Sztyftów
w Myszkowie

Zakłady Włókiennicze w Łodzi
KAROL HOFFRICHTER
Fabryka: Kątna 15 tel. 201-26.
Zarząd Piotrkowska 204 tel 102-26
Skrót telegr. „KARTER ŁÓDŹ“
Fabryka wyrobów bawełnianych.

B. FUKS Dąbrowa
WYKONYWA
ROBOTY
BLACHARSKIE
ul. Sienkiewicza 21.

FABRYKA CHUSTEK
„KRESÓWKA“
Łódź Zielona Nr. 5.
tel. 142-19.

Amersfoort Holland
Oborniki
FABRYKA BEKONÓW.

WESTBANK
BANK SPÓŁDZIELCZY
Spółdzielnia z ograniczoną odpo-
wiedzialnością
Oddział Międzychód
P. K. O. 206-444

HOTEL i KAWIARNIA
„POLONJA“
W. Jezierski, Gostyń

Textil Krajowy
wł. Bracia Rutenberg
POZNAŃ ul. Wielka 21 tel. 55-94
Konto P. K. O 206-440

Bracia Kaźmierczak
Rzeźnia Miejska
P O Z N A Ń
HURTOWY UBÓJ BYDŁA
DOSTAWCY WOJSKOWI.

W. CZEKAŁSKI
Właściciel G. Czekalski
MIĘDZYCHÓD
Skład Towarów Kolonialnych.

H. J. BARDT
Lubosz
pow. Międzychód

Włocławska
FABRYKA PAPIERU
Spółka Akcyjna
ul. Kaliska 27 tel. 1-40
fabryka egzystuje od 1906 r.

Hurtownia piwa, wód mineral-
nych i soków
Teodor Szoltysek
TCZEW — BROWAR
tel. 362.

Kawiarnia i Restauracja
„EUROPA“
tel. 41.
ST. KOWALCZYK CIECHOCINEK

Fabryka wyrobów żelaznych
i sikawek
BRACIA MENCEL
WARSZAWA
Ul. Czerwonego Krzyża Nr 3.
telefon 613-83

Fabryka Maszyn
i Odlewnia Żelaza
ST. WEIGT I S-KA, ŁÓDŹ
Przedstawiciel: inż. Józef Zybert,
Warszawa, ul. Moniuszki 2a
Tel. 603-99.

MŁYN PAROWY
Bracia Znamierowski
KALISZ
z własną bocznica.
Przemiał żytni i pszeniny.

Hurtownia Tyfuniowa
Ludomir Grabowski
PŁOCK.

Młyn Motorowy
M. L. B-cia KOWALSCY
Kalisz, ul. Ostrowska 64
Tel. 33, tel. pryw. 297.

Hotel Warszawski
Pierwszorzędny z wykwinną
restauracją.
P ł o c k
ul. Kolegjalna 20. Tel. Nr. 77.

Nowy Młyn
Izraela Rosena S-cy
Kalisz
Młyn motorowy
(żytni i pszeniny).

Fabryka Pończoch
B-cia POPOWSCY
Łódź ul. Cegielniana 78
Tel. 143-47.

Zakłady Przem. Włókienniczego
„DOBRYNKA”
Sp. Akc.
Ł Ó D Ź
Garbarnia i Wykończalnia.

L. SPIRO, ŁÓDŹ
Sienkiewicza 113. Tel. 161-99.
Fabryka wyrobów włókienniczych. Specjalność materiały
wojskowe: wełniane, półwełniane
i bawełniane.

Pabjanicka Fabryka
Mebli Biurowych
w Pabjanicach
ul. Narutowicza 3.
Dostawca Wojskowy.

Fabryka Garbarska Bracia
HORN Dworska 46, t. 201-92.
Wszelkie skóry chromowe. W
dziale wojskowym: chromy czar-
ne oraz karwasze (leje) do spodni
kawalerskich.

B-cia Lange Fabryka Maszyn
i Odlewnia Żelaza, S. A. Łódź,
ul. Andrzeja 21, tel. 120-38;
160-38. Pierwsza Krajowa Wy-
twórnia Pieców Przemysłowych.

PRZEMIAŁOWY
MŁYN PAROWY
w Zduńskiej - Woli
Sp. z o. odp.

Zakłady Blacharskie
M. Świergocki i Syn
W-wa, ul. Chłodna 15, tel. 312-03
Krycie i reperacja dachów blachą
i papą w Warsz. i na prowincji.
Przedsiębiorca wojskowy.

Towarzystwo Akcyjne
**Kaliskiej Manufak-
tury, Pluszu i Aksa-
mitu**
Kalisz, ul. Szopena 27.

**Fabryka Maszyn i Odlewnia Że-
laza Müller i Seidel, Sp. Akc.**
Łódź, St. Żeromskiego 96. Urzą-
dzenia i aparaty do wulkanizo-
wania opon samoch. motocykl

Kutnowska Fabryka Maszyn i
Żelaznych Konstrukcji

„PALENISKO”

wł. **Szymon Liberman**
w KUTNIE

KONCESJONOWANA cen-
trala urządzeń wodociągowo-
kanalizacyjnych i centralne
ogrzewanie

Kaliska

Bielarnia

Elektryczna

Inż. **STEFAN ZUKER**

Kalisz Kościuszki 13
tel. 102.

BIELENIE TOWARUW WOJ-
SKOWYCH.

MICHAŁ KARASIEWICZ

Łódź Kopernika 55

tel. 122-01 Skrz. poczt. 223

Mechaniczna fabry-
ka wstążek, tasiem,
knotów do lamp
„ŚWIATŁO” i przę-
dzy glansowanej

STEFAN WYSZYŃSKI

SKŁAD SKÓR I PRZYBO-
RÓW OBUWICZYCH
PRACOWNIA CHOLE-
WEK.

Poznań, św. Marcina 57
Telefon 1066.

Dostawca dla Wojska

„Jarmark Łódzki”

wł. **C. Gutgold**

Wągrowiec, Strzelecka 4.

Najtańsze biuro zaku-
pu ubiorów ludo-
wych, bławatów i o-
buwia.

Conto P.K.O. 213.650.

Fabryka Kafli

EDWARD HERMAN

KALISZ

Górnośląska 19.

Firma współpracuje
z wojskowością.

Fabryka Garbarska

TEMLER i SZWEDE

SP. AKC.

w Warszawie ul. Okopowa 78.
tel. 11-00-96,

Wyrabia skóry podeszwowe,
branzłowe, juchty i blankowe
wszelkich gatunków. Skóry pa-
sowe oraz pasy transmisyjne
jako też wyroby techniczne dla
potrzeb wojskowych.

Dostawca Wojskowy

Hurtownia Bławatów

D. Wygodski i

I. Janowski

Poznań, Wielka Nr. 6

P. K. O. 203-586, tel. 53-87.

**Towarzystwo Kredytowe miasta
Ł O D Z I**

Założone w roku 1872
udziela pożyczki w lis-
tach zastawnych 8%-ch
pod zabezpieczenie hipo-
teczne, amortyzowane w
ciągu lat 27 $\frac{1}{2}$ lub 35.

**Jan Kazimierz
S Z M I T**

ul. Skaryszewska Nr. 4.

Artykuły Budowlane

Cement, wapno, gips, dachówki
proszek Otwocki (seignum)
marmurko do robót lastryko-
wych i t. d.

Juljusz Sowadski i S^{ka}

Fabryka Garbarska

w K A L I S Z U

ul. Majkowska 17 tel. 69

Wyrabia skóry podeszwowe,
branzłowe, juchtowe i blankowe
wszelkich gatunków

***Ważne dla Spółdziel-
ni Wojskowych.***

Fabryka Pończoch

Here Grünberg

Zachodnia 70 tel: 110-29

Wyrabia wszelkiego rodzaju i
gatunków pończochy i skarpetki
damskie, męskie i dziecięce

**Skład towarów
Manufakturowych**

R. i S. RYŃSCY

B Ę D Z I N

Rynek 23.

tel. 271.

Skład

Skór Baranich

Częstochowskich

„Benjamin Reich“

Radom

Wołowa 3, tel. 20-87.

**CZĘSTOCHOWSKA FABRYKA
JEDWABNYGH WSTAŻEK**

„La Rubanerie“

Józef Szlezzynger

tel. 6-52

Fabryka Garbarska

„MARKOWER“

**MARGULIES, KOCHAR
i WERCCHAJZER**

S P. F I R M O W A

w R A D O M I U

**Dla wojskowych.
sportowców, turystów,**

„K O L A”

ERBE TABLETKI
pudełko 2.- zł.

R. BARCIKOWSKI
S. A. POZNAŃ

**PAPIERY
MATERJAŁY
PIŚMIENNE**

Ceny fabryczne
Wielki wybór, najniższe ceny
obrotu milionowy,

FR. SZYMAŃSKI
POZNAŃ, POCHTOWA 31.
tel. 21-87.

P. S. Dortacza dla Urzędników
wojskowych

**Hurtownia Bławatów
Manufaktura**

K r a j o w a
KOWALEWSKI i UMAŃSKI

POZNAŃ
ul. Wielka Nr. 20

P. K. O. 203-017
tel. 23-73.

„B L A S K”

Sp. Akc. POZNAŃ

Al. Marcinkowskiego Nr. 7

Mydła, Proszki, Farby
i Lakiery.

**Przedsiębiorstwo Budowlano-
Sztukatorskie**

Bracia Plaeschke

ŁÓDŹ,

ul. NAWROTA Nr. 43/47.

Tel. 150-65.

JAN KAZ. SZMIT

**PRZEMYSŁ
BUDOWLANY**

WARZAWA - PRAGA

Skaryszewska 4.

tel. 10-27-82 i 10-106-40

FABRYKA RĘKAWICZEK

Bracia Radziejewscy

ŁÓDŹ, ul. Lipowa Nr. 4.

Fabryka postawiona
na stopniu europej-
skim i współpracuje
z Ministerstwem
Spraw Wojskowych.

**Fabryka ozdób wojsko-
wych i wyrobów platero-
wanych.**

N. KRYSZAŁ

WARSZAWA

Nałewki Nr. 38.

Tel. 11,99-31. P.K.O. 25.884.

Skup zboża i nasion
Jankiel Majzels

Jędrzejów Kielecki
ul. Kielecka Nr. 6.

Dostawa dla Wojska i
Instytucyj Państwowych
władunkach wagonowych

Browar Parowy

B-cia Keilich

Poleca znakomite piwa
i lemoniady.

Łódź Napierkowskiego 28
telefon 156-44.

Dostawca do pułków Gar-
nizonu Łódzkiego.

KANOLD

Sp. Akc.

Leszno Wlkp

Specjalność:

CUKIERKI ŚMIETANKOWE

Aleksander Cohn T. z. o. p.

Czarnków - Rynek 13,
tel. 34.

Współwłaściciel firmy

Feliks Rauschmann

Hurtownia towarów ko-
lonjalnych i spożywczych
Dostawy rządowe.

Młyn Parowy — Piekarnia

W. HASIŃSKI

GOSTYŃ

Automatyczny

Młyn Parowy

p.t. Młyn Udziałowy

s. z ó. o.

w Zduńskiej - Woli
ul. Sieradzka 34,
telefon 10.

Józef Ehrenreich

Miechów — Charsznica
telefon 5.

*Hurtowa sprzedaż ryżu, cukru,
sody amonjalkalnej i kryształicz-
nej, zapatek w ładunkach wago-
nowych i drobnych. Dostawa dla
Wojska i Instytucyj Państwo-
wych*

I. Głowiński

POZNAŃ

Gwarna Nr. 18,
telefon 3566.

Skład delikatesów.

Fabryka Farb i Beczek
Mechanicznych „**BZIN**”
Skarżysko woj. Kieleckie.
Wytwarza wszelkiego rodzaju
farby. Firma egz. od 1884 r.

FUTRA
„**Kamczatka**”
Marszałkowska 137
Długa 17.

Hotel Angielski
Płock, ul. Tumska 9, tel. 65.
WL. KAROL KESTIJANIS
Firma egz. od r. 1876.

Przemysł Wstążkowy
A. ROZENFELD, ŁÓDŹ
ul. Żeromskiego Nr. 98.
WSTĄŻKI
Jedwabne, Półjedwabne,
i Kapelusze.

Fabryka Mebli Stylowych i Za-
kłady Tapicerskie **M. ZALEW-**
SKI i S-ka, Warszawa, Skier-
niewicka 5. Magazyn Fabryczny
i Zarząd firmy Królewska 9 (d.
Sp. Akc. „**DYMMEK**”) tel. 633-30.

Biuro Techniczne **inż. A. Mosz-**
kowski i A. Siciński, Warsza-
wa, Wilcza 2. Roboty kanaliza-
cyjno-wodociągowe, urządzenia
sanitarne, centralne ogrzewanie.

Filja znanej hurtowni
S. PILCZER
Warszawa
Marszałkowska 131
Poleca futra po cenach
ściśle hurtowych.
P.P. wojskowym rabat i naj-
dogodniejsze warunki.

50.000 Klientów
składa **Oszczędności w**
Komunalnej Kasie Oszczędności
m. Krakowa
Najkorzystniejsze oprocentowa-
nie. Bezpieczeństwo pupilarne.
Wkłady zł 56 milionów. Majątek
własny zł 5 milionów. Za wkła-
dy i ich oprocentowanie ręczy
Gmina miasta Krakowa całym
swoim majątkiem (300 milionów).

HENRYK WYSS i S-ka
Mechaniczna Fabryka Wyrobów
Drzewnych w Łodzi
Kopernika 17, tel. 19-01.
Firma Współpracuje z Wojsko-
wością.

Feliks Ligmanowski, Hur-
townia towarów kolonialnych.
Palarnia kawy z elektr. napędem.
Sprzedaż soli i zapalek. Toruń,
ul. Franciszkańska 6, tel. Nr. 118
Adr. telegr. Ligmanowski — Tor.

Fabryka Garbarska **J. Rozen-**
berg Warszawa, Kampinowska 4.
Wszelkie skóry chromowe.
W dziale wojskowym: futrówki,
chromy czarne oraz karwasze
(leje) do spodni kawalerskich.

Firma założona 1885 r. Fabryka
Obuwia **A. Goldberg S-cy** w
Radomiu, Skrz. poczt. 57, t. 12-06
Adres dla depesz: „Goldberg
Obuwie Radom” Konto czekowe
P. K. O. Warszawa 67.711.

T. R. E.
Towarzystwo Robót Elektryczn.
Sp. z ogr. odp.
Warszawa Smolna 19, t. 220-40.
Wykonuje instalacje elektr.

„**Technochemja**” Sp. z ogr.
odp. w Będzinie. Benzyna, prze-
twory natfowe, oleje samocho-
dowe. Opony samochodowe.
Oleje roślinne, pokosty.

Chaim Orensztajn

Opatów Kielecki, tel. 52

Handel zbożem. Dostawa do
Wojska i Instytucyj Państwo-
wych w ładunkach wagonowych**Josek Rakowski**LSCIN, gm. Raków, pow. Ję-
drzejowski.Dostawca słomy, siana i koni-
czyzny dla Wojska**A. Monowicz**w Zawierciu, ul. Apteczna 6,
telefon 92Skład farb mineralnych, olej-
nych i chemikalji. Dostawa dla
Wojska, Instytucyj Państwowych

Parowa Garbarnia

F. Ejzenberg, Szydłowiec
Kolo RadomiaProdukuje: Rind-box, Box-calf,
czarne. Firma egz. od 1902 r.
Dostawa dla Woj. i Inst. Państw.**N. SZPIGIEL**

Ostrowiec n-K, Legjonów 18, t. 33

Żelazo sztabowe, formowe, bla-
cha żelazna, blacha ruchoma,
gwoź. i odl. żel. Oddział w Kiel-
cach, Bodzentyńska 8, t. 323

HANDEL HURT. DRZEWEM

J. Chustecki i Sz. WajsmanDostawa dla Wojska i Instytucji
Państw. w ładunkach wago-
nowych. Ostrowiec Kielecki.
Tartak.

Skup zboża i sprzedaż maki

ZELMAN GRYN SZPAN**ZWOLEŃ, Rynek Nr. 7**
Województwo Kieleckie.Browar parowy, Słodownia
i młyn**St. Saski, J. Saski i S-ka**
w Ostrowcu, n-K.**CUKIERNIA**Wyrób własny ciastek, herbat-
ników, karmelków i czekoladek**K. KOWNACKI, Płock**

Plac Kanoniczny Nr. 5, tel. 222

Młyn Turbinowo - Amerykański

D. ICKOWICZA, w Rzeżuśni,
pow. Miechowski, tel. 42.Dostawa maki pszennej i otrąb
pszennych i przemiał zboża dla
Wojska i Instytucyj Państw.**A. ROTNER, Sosnowiec**

Targowa 8 Telefon 13-75

Dostawa maki i otrąb, kasza
jęczmienna, jaglana, tatarszana,
pęczak, groch, fasola. Dostawa
dla Wojska i Instytucyj Państw.Częstochowska Parowa Fabryka
listew, ram i luster**M. LEWKOWICZ**Częstochowa, Wilsona 20 — 22
Dostawa do Wojska i Instytucji
Państwowych, telefon 4-33 i 5-64.

Mechaniczna Fabryka Pończoch

P. MARGULIESi **D. WOLMAN****Łódź, Południowa Nr. 69**

Tel, 132-09. Skrót telegr.: Morwo

Towarzystwo

Handlu Skórami Amerykańskimi
Spółka Akcyjnaw **Warszawie**

Franciszkańska 31. Tel. 11-60-58

Fabryka WYROBÓW Metalowych

J. PUCHALSKIMarszałkowska 78, tel. 9-66-59
Poręcze na schody, pręty do dy-
wanów, wieszadła mosiężne
meble z rur stalowych

Elektryczna Wytwórnia Wędlin

"P O D O Ł E"

mistrza rzeźnicko-wędliniarskiego

L. MAJKATarnopol, Rynek 12. Tel. Nr. 29
Rzeźnicko-wędliniarskie wyroby.

Fr. Kaczorowski

Majster Zduński
WARSZAWA,
ul. Poznańska Nr. 21.

Instalacje elektryczne światła,
 siły i sygnalizacji, piorunochron.,
 dostawy materiału elektrotechn.
 wykonywa po cenach konkur.
 Zakłady „**Elektro - Ogniwo**“
 Warszawa, Chłodna 27, tel. 705-99.

Sprzedaż Artykułów Zbożowych
J. M. Retman, Sosnowiec Sien-
 kiewicza 5, tel. 8-93, hurtowa
 sprzedaż artykułów zbożowo-
 mącznych. Dostawa dla Wojska
 i Instytucyj Państwowych.

THE SCHLEE HAT
Łódzka Fabryka Kapeluszy
 dawniej Herman Schlee, Sp. Akc.
Łódź,
 Adres telegraficzny: „Kapsch'ee”.
 — — Telefon Nr. 111-82. — —

Częstochowska Fabryka Farb
 „**Zawodzie**”, w Częstochowie,
 tel. 455. Żółcienie chrom. Zie-
 lenie chrom., Czerwienie światło-
 trwałe, Ziel. w pn. Bajca orzech.,
 Farby specj. dla kolejn. i wojsk,

BROWAR I FABRYKA SŁODU

Karola Anstadta

Łódź, ul. Szneja 15, tel. 116-48.

Elektrownia Miejska w Kra-
kowie, Sklep: ul. Bracka L. 12,
 poleca w wielkim wyborze:
 świeczniki, lampy, żarówki, żela-
 zka, kuchenki i inne grzejniki
 elektryczne. — Dogodne raty!

KAZIMIERZ KUJAWSKI, — tel.
 425, **BYDGOSZCZ**, ul. Kordec-
 kiego róg Placu Poznańskiego.
 Hurtownia Kolonialna. Specjal-
 ność: artykuły pierwszej potrze-
 by dla Wojska.

ODLEWNIA ŻELAZA, JAKÓB
KLEINER, suk c. **SALOMON**
KLEINER w Opocznie, Piotr-
 kowska. Dostawy dla Wojska
 i Instytucyj Państwowych.

Fridenberg Szmul

Handel hurtowy zbożem
 i nasionami.

Miechów, tel. 23.

Przedsiębiorstwo Robót Inżynie-
 ryjno-Budowlanych **H. Soson-**
ko i W. Wojciechowski, Inż.
 Krucza 8, tel. 881-84, składu:
 330-33. Wykonuje wszelkie ro-
 boty w zakresie budownictwa ląd-
 owego wchodzące ze specjał-
 nem uwzględnieniem robót żel-
 betowych oraz kamieniarskich.

BADURA i PALUSZYŃSKI

Dom Handlowy w Toruniu tel. 586
 Składnica w Warszawie, ul. Ja-
 gielońska 52 tel. 10-22-76.

Specjalny hurt. handel sianem
 i słomą. Dostawca dla wojska.

Pracownia Kurtek skórzanych, płaszczy i pe-
 leryn gumowych oraz ubiorów sportowych

SALOMON LEJZEROWICZ

Warszawa, Nalewki Nr. 27, tel. 12-06-17.

Firma egzystuje od 1922 roku.

Dostawca Wojskowy.

ZIEGLER i SILBERBERG

w Częstochowie
ul. Garibaldiego Nr. 7—9

Wyrób pończoch i skarpetek w różnych gatunkach. Firma egzystuje od 1905 roku.

Fabryka bielizny i fartuchów, Hurtownia towarów krótkich, pończoch i trykotaży

D. Kronenberg

POZNAŃ

ul. Wielka 24, tel. 39-33

J. B. RAJBENBACH,

WARSZAWA,

ul. Wolność Nr. 1.

Tel. 656-07. Tel. 656-07.

**Skóry podeszwowe
i branzłowe**

Sztancownia Galanterji
Metalowej

WARSZAWA

ul. Przykopowa 45.

Wyroby metalowe,
galanterja i t. d.

Fabryka Bekonów

Poels & Co

w Anvers

Oddział w Lublinie,
przy Rzeźni Miejskiej, telefon Nr. 81.

Hurt. szkła okien, matowego, lodowego

M. WARM

dawniej **L. Lippert**

Szlifiernia szkła, lustra,
płyty grobowe.

Gniezno, Lecha 12,
tel. 1-16.

Rej. Hurt. Tyt.

St. Janiszewski

POZNAŃ

ul. Dąbrowskiego 49.

Telefon Nr. 66-73.

Fabryka

Wyrobow Metalowych

A. Morantowicz

Warszawa

Długa Nr. 46.

Telefon 789-59

Państwowe Zakłady Umundurowania w WARSZAWIE.

Oddział sprzedaży ul. Nowy Świat 69, tel. 316-16.

Ubiory wojskowe i cywilne. Przybory i ozdoby wojskowe. Męskie: Bielizna, Obuwie, Galanterja, Broń i Amunicja. Duży wybór. Ceny konkurencyjne. Dla PP. Oficerów czynnej służby sprzedaż na 6-cio miesięczne raty.

**ANTONI
TUCZYN** WARSZAWA,
PODWALE 2
MARSZAŁK. 83

CZAPKI WOJSKOWE

„PRIMAVERA” S. A.

WARSZAWA, BIELAŃSKA 5, TEL. 506-88, 506-97

DIR. H. GOLDKOPF

JEDWABIE I WEŁNY W NAJLEPSZYCH GATUNKACH

Dla rodzin wojskowych 10% rabatu.

**MAJSTER BLACHARSKI
BEREK SIEWIECKI**
Warszawa, Nowiniarska Nr. 11.

MYDŁO DO PRANIA I ŚWIECE

ze znakiem

FABRYKA MYDEŁ TOALET

MAJDE i S^{ka}

„REWOLWER”

MAJDE

przodują od 60 lat.

ERA

POLSKIE ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

Zarząd i Fabryka:

WŁOCHY pod Warszawą

Turbogeneratory o mocy 0,5 KW. 24 volt do oświetlania elektrycznego parowozów. **Prądnice** niskonapięciowe do oświetlania wagonów kolejowych i samolotów. **Prądnice** o napędzie ręcznym dla radiostacji polowych. Automatyczne **regulatory** napięcia. **Reflektory** lotnicze, parowozowe, dworcowe o dalekim zasięgu światła. **Stacje próbne** dla badań prądnic i regulatorów napięcia.

BRACIA BÜHLER

SP. Z. O. O.

WARSZAWA, Ś-to KRZYSKA 25

TELEF: 401-45, 401-64.

BUDOWA SIŁOSÓW i SPICHRZY
URZĄDZENIA TRANSPORTOWE,
PRZENOŚNIKI REDLERA.
TAŚMOWE I PNEUMATYCZNE,
PRASY DO WYROBU PROCHU.

WŁASNE WARSZTATY
DO OBRÓBK METALI I DRZEWA.

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 331883

000-331883-00-0